BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

ÎNVĂȚĂTURA ORTODOXĂ

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

ÎNVĂȚĂTURA ORTODOXĂ

Crestinismul

Introducere

Crestinismul este religia revelata, intemeiata de Iisus Hristos sau Mintuitorul Hristos (Mesia, Unsul lui Dumnezeu). Aceasta religie s-a raspindit, incetul cu incetul, la toate popoarele lumii, prin misonar, dar nu cuprinde pe toti oamenii din lume. Totusi este religia care numara cei mai multi credinciosi, daca se face comparatie cu oricare alta religie contemporana. Cuvintul crestinism este derivat din numele - Christus - Unsul, adica Cel uns sa fie Mintuitorul lumii. Iisus Hristos este Dumnezeu Fiul intrupat pentru mintuirea lumii. Numele de crestin s-a dat mai intii credinciosilor din Antiohia (azi Antakia), potrivit textului din Faptele Apostloilor 11, 26, desi cei dintii ucenici ai lui Isus Hristos au facut parte din poporul evreu din Palestina secolului I. Cum era si firesc, misiunea crestina a inceput din centrul vietii religioase a evreilor de atunci, Ierusalimul, si a ajuns curind in marile metropole ale lumii antice mediterneene si pontice. Invatatura crestina s-a raspindit mai intii in mediile urbane, iar mai tarziu a patruns si in mediile rurale. In acestea din urma, credintele religioase idolatre au persistat indelung, iar raspindirea noii rleigii s-a facut adeseori prin martiriu: propagatorii noii credinte erau ucisi, uneori dupa chinuri prelungite, de catre adepti ai vechilor credinte idololatre. Si in prezent, in unele tinuturi ale pamantuli crestinismul se raspandeste de catre misionari care, uneori, risca sa plateasca chiar cu viata curajul lor de a vesti bastinasilor Evanghelia.

Izvoare

Despre crestinism se poate afla mai in amanunt din Scrierile sacre ale sale: Sfanta Scriptura a Vechiului si Noului Testament sau Biblia si cartile ce compun Sfanta Traditie si Traditia Bisericii (traditie dogmatica, liturgica si canonica).

a. Sfanta Scriptura cuprinde, in Vechiul Testament, urmatoarele carti:

Facerea, Iesirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul (care formeaza Pentateuhul sau Cartile lui Moise), Iosua Navi, Judecatorii, Rut, 1 Regi, 2 Regi, 3 Regi, 4 Regi, 1 Paralipomena, (1 Cronici), 2 Paralipomena (2 Cronici), 1 Ezdra, Neemia (2 Ezdra), Estera, Iov, Psalmii, Pildele lui Solomon, Ecclesiastul, Cintarea Cintarilor, Isaia, Ieremia, Plingerile lui Ieremia, Iezechiel, Daniel, Osea, Amos, Miheia, Ioil, Avdie, Ioana, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia, Maleahi. Urmeaza o serie de carti socotite drept <<bune de citit>>: Cartea lui Tobit, Cartea Iuditei, Cartea lui Baruh, Epistola lui Ieremia, Cintarea celor trei tineri, Cartea a treia a lui Ezdra (a patra este socotita apocrifa), Cartea intelepciunii lui Solomon, Cartea lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiastul), Istoria Suzanei, Istoria

omoririi balaurului si a sfarimarii lui Bel, Cartea intii a Macabeilor, Cartea a doua a Macabeilor, Cartea a treia a Macabeilor, Rugaciunea regelui Manase.

In Noul Testament se cuprind cartile: Sfanta Evanghelie dupa Matei, Sfanta Evanghelie dupa Marcu, Sfanta Evanghelie dupa Luca, Sfanta Evanghelie dupa Ioan, Faptele Sfintilor Apostoli, Epistolele Pauline (catre: Romani, Corinteni I si II, Tit, Filimon si Evrei); Epistolele sobornicesti (a Sf. Apostoli Iacob, Petru I si II, a Sf. Ioan I, II si III; a Sf. Iuda) si Apocalipsa sau Revelatia (Descoperirea facuta Sf. Ioan Teologul si Evanghelistul).

b. Sfanta Traditie propriu-zisa este formata din continutul invataturii de credinta insusit de Sfintii Apostoli direct de la Mintuitorul Iisus Hristos in decursul predicii Sale si consumnat in scris in Sfintele Evanghelii si in celelalte scrieri ale Noului Testament, scrieri care nu au putut cuprinde tot: Ioan 21, 25.

c. Traditia Bisericii. Cuprinde tot ceea ce s-a scris si s-a retinut, sub inspiratie dumnezeiasca, dupa moartea Apostolilor, si a ucenicilor lor (in mare parte), astfel incat noua credinta, credinta adevarata, sa straluceasca puternic in bezna idolatriei si sa intoarca pe oameni la credinta in adevaratul Dumnezeu. Amintim aici scrierile Parintilor apostolici, ale Sfintilor Parinti si scriitori bisericesti, ale ascetilor si, mai ales, ale martirilor, ale teologilor si marilor inspirati de Dumnezeu (imnologi, liturgisti si canonisti).

Evident, esenta crestinismului nu poate fi cunoscuta decit din Evanghelii, deoarece acolo sint citate ipsa verba Domini (insesi cuvintele Domnului).

Invatatura

Dumnezeu este unul singur in fiinta, dar intreit in persoane; Tatal, Fiul si Sfintul Duh. Dumnezeu-Tatal este principiul dumnezeirii, naste din veci pe Fiul si purcede din veci pe Duhul Sfint. Fiul Se mai numeste si Cuvintul sau Logosul Tatalui. Prin El s-au creat toate. El S-a intrupat de la Duhul Sfint si din Fecioara Maria, pentru noi oamenii, a patimit, a fost rastignit, a murit si S-a ingropat, dar a inviat omorind moartea si eliberind din iad pe toti dreptii Vechiului Testament, de la Adam si Eva (primii oameni) si pina atunci. S-a inaltat la cer si sta de-a drepta Tatalui. Va veni iarasi (la sfirsitul veacurilor) sa judece viii si mortii. Va intemeia o imparatie vesnica, dumnezeiasca, intr-un pamant nou si un cer nou. Dumnezeu-Fiul, Iisus Hristos, a trimis pe Duhul Sfint in lume pentru a-i continua lucrarea pina la a doua venire. Prin Duhul Sfint s-a intemeiat cea dintii mare comunitate crestina la Ierusalim, in jurul Apostolilor, Biserica. Biserica era condusa de Apostoli, prin Duhul Sfint. Ea a propovaduit si propovaduieste lumii adevarul dumnezeisc, noua religie si disparitia inchinarii la idoli.

Lumea a fost creata din nimic, prin Cuvintul lui Dumnezeu. Mai intii au fost creati ingerii, in zece cete. Una dintre cete, impreuna cu mai marele ei,

Lucifer, s-a razvratit impotriva lui Dumnezeu vrind sa fie ca Dumnezeu. Trudindu-se, acestia au cazut din vrednicia pe care au avut-o si si-au inrait firea devenind diavoli. Lucifer, impreuna cu ingerii sai, lucreaza raul in lume. Ei vor fi pedepsiti si trimisi in focul iadului dupa judecata universala.

Din toata lumea materiala numai omul nu a fost creat prin cuvint. Trupul sau a fost modelat din tarina de catre Dumnezeu si i s-a dat suflare de viata sau suflet. Intii a fost adus la existenta barbatul (Adam) si dupa aceea femeia, dintr-o coasta a lui, pe cind Adam dormea. Cea dintii pereche de oameni a primit porunca sa ramina in rai (Eden) , sa stapineasca peste toate vietuitoarele pamantului, sa ingrijeasca raiul, sa manince din oricare pom in afara de pomul cunostintei binelui si raului. Diavolul, prefacut in sarpe, a indemnat mai intii pe Eva sa manince din pomul oprit. Eva a dat apoi si lui Adam sa manince. Astfel, cei dintii oameni au calcat porunca lui Dumnezeu. Ei au fost alungati din rai, unde avusesera toate de-a gata, si au fost lasati sa-si cistige existenta (pe pamantul saracacios si blestemat) prin sudoarea fruntii. Cei dintii oameni au primit insa fagaduinta unui Mintuitor. Aceasta fagaduinta, pastrata cu greu in sufletele oamenilor, a fost mereu reamintita lumii prin patriarhii si profetii Vechiului Testament, prin Ioan Botezatorul - ultimul profet al Vechiului Testament. Fagaduinta mintuirii s-a implinit cind la Roma domnea imparatul Augustus si cind Palestina se afla sub stapinire romana. Atunci S-a nascut Iisus Hristos (Mesia), Fiul lui Dumnezeu si Fiul Omului, Mintuitorul lumii.

Fiecare om care crede in Iisus Hristos trebuie sa se boteze in numele Sfintei Treimi: Tatal, Fiul si Sfintul Duh, si sa nu mai pacatuiasca. Prin Botez i se sterge pacatul stramosesc si devine parte din Trupul lui Hristos - Biserica. In afara Bisericii nu exista mintuire pentru ca oricine se afla in afara Bisericii nu este in Iisus Hristos. El a recapitulat intreg neamul omenesc in Sine. Pentru cresterea lui Hristos, dupa Botez, Biserica pune la dispozitia credinciosilor inca sase Sfinte Taine: Mirungerea (Pecetluirea sau insemnarea cu pecetea harului Duhului Sfint), Pocainta (celor ce au gresit dupa Botez si au nevoie de iertare pentru a reintra in comuniune cu Hristos), Sfanta Impartasanie sau Cuminecatura (impartasirea cu Hristos sub forma piinii si a vinului devenite Trupul si Singele lui Hristos prin puterea Sfintului Duh), Nunta (Cununia sau Casatoria), Preotia (in trei trepte: arhiereu, preot si diacon, pentru cei pregatiti special in vederea slujirii preotesti) si Maslul (pentru vindecarea trupului si a sufletului, prin rugaciunea preotilor Bisericii si prin ungere cu untdelemn sfintit).

Pentru sfintirea naturii inconjuratoare se oficiaza diverse slujbe speciale sau lucrari sfintitoare, desemnate cu termenul general de ierurgii, provenit din cuvantul grecesc .

Ibidem, pag. 324-325

Observatii asupra crestinismului in general si in raport cu alte religii

Crestinismul actual cunoaste trei mari confesiuni: Ortodoxa, Romano-Catolica si Protestanta. Confesiunea Ortodoxa sau Biserica Ortodoxa cuprinde acele Biserici care au pastrat nestirbit tezaurul de credinta primit direct de la Mintuitorul prin Sfintii Apostoli. De aceea, in Biserica Ortodoxa conducerea este sinodala (sau colegiala). Confesiunea sau Biserica Romano-Catolica inglobeaza acea parte din crestinism care a evoluat in traditia apuseana de limba latina, avind centrul la Roma. Conducerea Bisericii este monarhica, piramidala, avind in virf pe episcopul Romei, intitulat Papa si socotit <<loctiitorul lui Hristos pe pamant>> (Vicarius Christi). Clerul este celib. In Confensiunea Protestanta cunoastem mai multe Biserici, rupte din romano-catolicism prin reformele initiate de Martin Luther, Jean Calvin, Ulrich Zwingli, Henric al VIII-lea (Anglia), John Wesley (Anglia). Anglicanismul si Bisericile luterane scandinave au o ierarhie similara romano-catolicismului, dar cu dreptul de a se casatori.

Din Protestantism au aparut o multime de denominatiuni, care mai de care mai independente si lipsite de ierarhia traditionala.

In prezent exista o tendinta generala crestina spre refacerea unitatii, prin eforturi conjugale. Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinta Bisericilor Europene, Conferinta Crestina pentru Pace, Federatia Mondiala Lutherana si Alianta Mondiala Reformata sint doar principalele organisme crestine vizind refacerea unitatii.

Fata de celelalte religii, crestinismul constituie o noutate extraordinara in viata religioasa a umanitatii. Raportul dintre om si Dumnezeu se schimba prin insasi legatura creata intre Dumnezeu si om prin intruparea Fiului lui Dumnezeu, intrupare reala, atestata istoric. De aici inainte Dumnezeu Se reveleaza ca partas la viata omului, in masura in care omul vrea ca Dumnezeu sa Se faca partas la viata Lui si intelege rostul comuniunii cu Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu, a doua persoana a Sfintei Treimi, asumindu-Si firea omeneasca prin intrupare, devine Hristosul (Unsul, Mesia cel asteptat) si reface, restaureaza fiintial (ontologic) firea oamenilor. Acest lucru nu este intrevazut in nici una dintre religiile lumii, in afara de crestinism. Omul devine co-partas la iubirea dumnezeiasca. El nu mai este robul idolilor care, prin hidosenia lor, inspirau groaza si acte cultice dintre cele mai singeroase. De asemenea, intreaga viata spirituala si cultica se transforma intr-un suvoi de iubire lucratoare, de pace si buna intelegere intre oameni, spre deosebire de impulsurile razboinice prezente in toate mitologiile vechi. Iarasi, relatiile dintre oameni, bazate in primul rind pe modul de a gindi despre Dumnezeu se schimba total in crestinism. Semenul nostru poarta in sine chipul lui Dumnezeu. Crestinismul inseamna restaurarea omului, asezarea omului in starea lui dintii, ba, mai mult, indumnezeirea lui prin har. Natura umana ramine creaturala, dar viata

omului poate dainui in vesnicia fericita la care omul a fost chemat de catre Dumnezeu.

Originea divina a religiei crestine. Una dintre caracteristicile esentiale si fundamentale ale crestinismului o constituie originea sa dumnezeiasca. Aceasta caracteristica sau trasatura este evidentiata expres in cuvintele de inceput ale Evangheliei dupa Ioan, unde se specifica si se marturiseste totodata co-eternitatea Fiului, a Cuvintului lui Dumnezeu cu Tatal. Acelasi Cuvint sau Logos din veci si Dumnezeu a venit in lume, S-a intrupat si i-a invatat pe ai Sai, strapungind si risipind intunericul necunostintei ca o Lumina. Acelasi Cuvint sau Logos intrupat pentru mintuirea noastra, a oamenilor, a venit din Cer pe pamant, coborindu-Se ca piine a vietii, ca Piinea Vie datatore de viata: <<Pentru ca M-am coborit din cer, nu ca sa fac voia Mea, ci voia Celui Ce M-a trimis pe Mine... Eu sint piinea cea vie care s-a pogorit din cer. Cine manInca din piinea aceasta viu va fi in veci. Iar piinea pe care Eu o voi da pentru viata lumii este trupul Meu. Cel ce maninca trupul Meu si bea singele Meu are viata vesnica si Eu il voi invia in ziua cea de apoi>> (Ioan 6, 38, 51, 54).

Dumnezeirea Mintuitorului nostru Iisus Hristos a fost clar descrisa in cele patru Evanghelii, precum si in toate celelalte scrieri din care este alcatuit Noul Testament. Mai intii, Evangheliile arata ca intruparea si Nasterea intre oameni a Fiului lui Dumnezeu a avut loc la plinirea vremii prezise de Duhul Sfint prin gura proorocilor Vechiului Testament. Faptul a fost precedat de incunostiintare prin inger, pentru a se intelege ca Fiul nascut fara de mama, din veci, din Tatal, ia trup si Se naste fara tata pamantesc din Fecioara Maria. De aceea, Intruparea Fiului, venirea Logosului in lume constituie un moment crucial in istoria mintuirii. Pe tot parcursul vietii Sale printre oameni ca Dumnezeu adevarat si om desavirsit, Domnul nostru Iisus Hristos a vestit credinciosilor intemeierea imparatiei lui Dumnezeu, imparatie spirituala in care pot intra efectiv, prin Botez, toti cei care vor sa se mintuiasca. Imparatia lui Dumnezeu este imparatia cerurilor, ea nu este din lumea aceasta, dar este pentru oamenii din lumea aceasta. Ea este imparatia care va sa vina si <<care nu va avea sfirsit>>, cum se afirma in Simbolul credintei.

Intreaga Sa invatatura a fost pecetluita prin fapte reale, prin minuni la care au fost de fata Sf. Apostoli si oameni de tot felul si in diverse prilejuri. De aceea, Mintuitorul a usurat povara suferintelor fizice si morale ale unora dintre credinciosii care veneau la El: a vindecat bolnavi, orbi, schiopi, slabanogi, indraciti. De asemenea, El a inviat morti (tinarul din Nain, fiica lui Iair si pe Lazar) numai ca sa se preamareasca si sa se cunoasca puterea lui Dumnezeu. Mai mult, minunile savirsite de Mintuitorul si relatate in amanunt de cei patru evanghelisti s-au petrecut in fata oamenilor, nu intr-ascuns, tocmai pentru ca ele sa fie de netagaduit. Marea si vintul s-au linistit la cuvintul-porunca al Fiului lui Dumnezeu Intrupat, trupul Sau si-a dezvaluit stralucirea in transfigurare la Schimbarea la Fata, dar a si inviat din morti dupa Patima cea de buna voie. Iar toate acestea s-au facut tocmai pentru a dezvalui taina iubirii

netarmurite fata de lume a lui Dumnezeu cel unul in Treime: Tatal, Fiul si Sfintul Duh. Caci insusi Tatal va iubeste pe voi, fiindca voi M-ati iubit pe Mine si ati crezut ca de la Dumnezeu am iesit. Iesit-am de la Tatal si am venit in lume: iarasi las lumea si ma duc la Tatal>> (Ioan 16, 27-28).

Apostolii au retinut sensul dumnezeiesc al minunilor savirsite de Mintuitorul Hristos in lume si s-au convins ei insisi de dumnezeirea Lui si a religiei pe care o intemeia: <<Acum stim ca Tu stii toate si nu ai nevoie sa intrebi pe cineva. De acea credem ca ai iesit de la Dumnezeu>> (Ioan 16, 30).

Scopul misiunii Fiului lui Dumnezeu intrupat pe pamant, in lumea de aici a fost si a ramas in continuare un scop dumnezeiesc. Astfel, intr-o lume in care curajul, vitejia omului, se masura prin capacitatea lui de a rapune intr-un fel sau altul pe aproapele si semenul sau, Iisus Hristos aduce dorul dupa viata vesnica, dupa cunoasterea lui Dumnezeu si a iubirii Sale fata de toti oamenii, fata de cei drepti si fata de cei cazuti in pacat. <<Si aceasta este viata vesnica: sa Te cunoasca pe Tine, singurul Dumnezeu adevarat, si pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis>> (Ioan 17, 3). Acest adevar a fost prezis prin profeti: <<Ca sa se plineasca ce s-a spus prin proorocul care zice: Deschide-voi in pilde gura Mea, spune-voi cele ascunse de la intemeierea lumii>> (Matei 13, 35).

Dumnezeu S-a inomenit pentru ca omul sa se indumnezeiasca - asa cum spune un sfint parinte al Ortodoxiei crestine. De aceea se poate afirma direct ca in crestinism inaltarea omului spre Dumnezeu este posibila tocmai pentru ca Dumnezeu, prin intruparea Fiului, a venit in lume ca sa refaca legatura cea dintii dintre Sine si om, dar si pentru ca printr-o cale dumnezeiasca si omeneasca totodata sa faca din om o fiinta cu totul vrednica de <<harul Domnului nostru Iisus Hristos, de dragostea lui Dumnezeu-Tatal si de impartasirea Sfintului Duh>> pe calea continua a desavirsirii.

Asa cum lesne se observa, crestinismul inseamna indumnezeirea omului prin Dumnezeu intrupat, prin Fiul lui Dumnezeu intrupat, pirga omenitatii indumnezeite, veriga unirii noastre prin har cu Dumnezeu in Hristos cel ce a fost rastignit, a murit si inviat.

Certitudinea dumnezeirii Mintuitorului Hristos inseamna in acelasi timp certitudinea posibilitatii indumnezeirii celor ce s-au imbracat prin moarte si inviere cu Hristos la Botez, adica la intrarea lor in crestinism. Prin urmare, crestinismul nu este o simpla religie: el inseamna traire in Hristos, in Dumnezeu intrupat, biruitorul mortii si datatorul vietii vesnice.

Pr. Conf. Dr. Al. Stan si Prof. Dr. Remus Rus,

"Istoria religiilor", manual pentru invatamantul preuniversitar, Bucuresti 1991, pag. 321-325, 332-336.

[editează]

Biserica si Sfanta Scriptura

Sfanta Scriptura este, in teologia ortodoxa, primul izvor al descoperirii dumnezeiesti, al aratarii lui Dumnezeu "cu toata puterea Sa de ajutor si de dragoste". Ea a ramas o marturie permanenta despre indemnul la continua apropiere intre semeni, dat de Mantuitorul ucenicilor Sai. Venirea Lui in lume inseamna posibilitatea progresului moral, prin renuntarea la patimile egoiste, fiindca prin El am fost pusi in legatura cu viata lui tainica de jertfa. Viata Lui este tainica atat sub aspectul bogatiei ei, ce provine din indumnezeirea naturii umane asumate de ea, cat si sub cel al aducerii dragostei jertfelnice intre oameni.Sfintele Evanghelii proclama si accentueaza caracterul tainic al vietii de jertfa a Mantuitorului, ca izvor al vietii noastre de jertfa. Crestinii au toti tezaurul comun al cuvantului lui Dumnezeu, pastrat in Scriptura. Din el ne tragem invataturile mantuitoare si la El apelam pentru orientarea pe o cale crestina in lume. Iar prin Biserica, patrundem in intelesurile mereu noi si esentiale ale rostirilor scripturistice, tocmai pentru ca Biserica traieste viata intemeietorului Sau, talmacita in Sfanta Scriptura. Biserica este "invatatoare si folositoare" pentru ca ne leaga de viata lui Hristos cel infatisat prin cuvantul Scripturii. Mantuitorul insusi a intemeiat Biserica pentru ca membrii ei sa ajunga urmatori ai Cuvantului, madulare ale trupului Sau tainic. Aici sta intelesul cuvintelor "nu va trece neamul acesta pana ce nu veti vedea Imparatia lui Dumnezeu venind intru slava".

I. Sfanta Scriptura da marturie despre Biserica existenta inainte de ea

Inceputul Bisericii este legat de momentele iconomiei divine si de promisiunile care insoteau orice act al descoperirii dumnezeiesti. Dupa inaltarea Domnului, apostolii asteptau increzatori implinirea fagaduintei lui Dumnezeu, transmisa lumii prin Iisus Hristos (Fapte I, 4). Fagaduinta a fost ca, prin Duhul, ei il vor avea pe Hristos viu pana la sfarsitul veacurilor. Ea a avut efectul nu numai de a produce, in martorii vietii pamintesti si ai invierii Mintuitorului, o stare de asteptare a vietii vesnice, pe care o vor introduce si in Biserica, si o asteptare a intelegerii "tainei celei din veac"; "Dupa evenimentul invierii, inaltarii, pogoririi Sfintului Duh si dupa efectul urias al predicii despre Iisus si al lucrarii Sfintului Duh, aratat in intemeierea comunitatilor, Apostolii au vazut momentele vietii Lui intr-o alta lumina." 1 (Cf. Ioan XII, 16)

Pogorirea Sfintului Duh in chipul limbilor de foc (Fapte II, 3) a fost si inceputul Bisericii ca unitate a celor ce credeau si propovaduiau, luminati de indrazneala cunoasterii adevarului. Cuvintele "indrazniti, Eu am biruit lumea". (Ioan XVI, 33) arata efectele rascumparatoare ale operei lui Hristos, dar si misiunea

pentru care sunt chemati Apostolii sa-si depuna tot zelul lor. Acest zel este incalzit de darul Sfantului Duh. Biserica se intemeiaza si se extinde prin coborarea Sfantului Duh. Ea se naste ca marturisitoare a faptelor, a vietii, invierii si inaltarii Mantuitorului si ca participanta la ele. Marturisind sacramental si doctrinal pe Capul ei, Biserica este incheierea Revelatiei neo-testamentare si devine posesoare a descoperirii dumnezeiesti. Acesta este efectul esential al coborarii Sfantului Duh. Acum apostolii inteleg pe deplin predica lui Iisus si sensurile adanci ale iconomiei. Prin Biserica, Hristos ridica lumea decazuta prin vina lui Adam. Intemeierea Bisericii inseamna valorificarea revelatiei dumnezeiesti ca forta de inaltare a credinciosilor spre Dumnezeu. Biserica insasi urmareste ridicarea membrilor ei pe culmile indumnezeirii, caci ea devine propovaduitoare a descoperirii divine. Cei ce primesc pe Hristos devin prin Biserica "lumina lumii, sarea pamantului" (Matei V, 13-14). Patrunsi de Sfantul Duh, Apostolii fac sa creasca zilnic Biserica prin predicarea lui Iisus cel inviat. Constituirea Bisericii ca scop al revelatiei dumnezeiesti aduce o lumina deosebita si asupra revelatiei care pune in evidenta puterea ei de reliefare a dispozitiei credinciosului de maxima apropiere de Dumnezeu. Samanta aruncata de Apostoli a dat nastere Bisericii pentru ca a gasit pamant roditor. Acest pamant a fost fertilizat de asteptarea intretinuta atat de fagaduinta desavarsirii viitoare, dar si de continutul cuprins in revelatie. O imagine mai completa a fagaduintei, o dobandeste revelatia lui Dumnezeu, prin constituirea poporului israel in Biserica a vechiului Testament. Aceasta Biserica a fost pregatitoare a Bisericii Noului Testament prin caracterul ei mesianic. Ea reprezinta o etapa a realizarii descoperirii dumnezeiesti, caci nu se bucura de caracterul teandric al Bisericii. Caci "legea prin Moise s-a dat, dar harul si adevarul au venit prin Iisus Hristos" (Ioan I, 17). De aceea, din Vechiul Testament, lipseste ideea de biserica in intelesul crestin, de organ al harului. Dar ideea de neam ales anticipeaza Biserica in care se implineste revelatia lui Dumnezeu. Momentele realizarii revelatiei divine din Vechiul Testament au premers fixarii lor in scris, fiindca Dumnezeu a facut prin ele repetate alegeri dintre oameni pe care ii trimitea in numele lui pentru a pregati in acest chip masa din care sa se aleaga primitorii revelatiilor ulterioare 2 .Este explicabil de ce Revelatia vechitestamentara este astfel strans unita cu istoria unui popor a carui istorie prefigura implinirile viitoare din Biserica. Noul Testament reia ideea de neam (I Petru II, 9), considerand Biserica mijlocul mantuirii si evidentiind universalitatea ei. Biserica crestina continua Biserica Vechiului Testament fiindca asteptarea din Vechiul Testament ramane si in Biserica crestina. Ceea ce face deosebirea intre poporul israel si Biserica este caracterul sacramental-tainic al Bisericii, dar mai ales functia marturisitoare a ei, in fata tuturor. S-ar parea ca predica profetilor largeste comunitatea poporului ales. Cateva consideratii asupra misiunilor profetice aduc lumina in aceasta privinta. Profetia este o harisma a Duhului, acordata unor persoane la momente cruciale din istoria poporului evreu, fara a adauga prin aceasta elemente esential-noi in Revelatia si alegerea lui Dumnezeu. Profetii tin sa precizeze aceasta cand spun ca Dumnezeu a vazut necazurile sau faradelegile lor (Exod III,7; Estera VIII, 6; Isaia LVII, 18; Avacum I, 13) si nu-i paraseste ,

trimitandu-i pe profeti, pentru a-i redresa . Profetii predica, in primul rand, impotriva abaterilor fiilor lui Israel de la calea Domnului. Ei prevad si pedepsele pentru neascultare, dar totodata, arata ca Dumnezeu este credincios fagaduintelor Sale mesianice. Dar ei nu extind propovaduirea la alte popoare. Predica lor nu largeste comunitatea lui Israel si n-o ridica din starea de asteptare, ci doar o readuce la conformarea cu prescriptiile anterioare ale Legii. Tendintele de raspandire a religiei mozaice nu se vor ivi decat in epoca sincretismului religios. Religia Vechiului Testament este marcata mai mult de elementul etnico-teocratic. Ea nu predica legea si proorocii la "popoarele ce erau intru intuneric" (Isaia IX, 2). De abia la plinirea vremii" (Galateni IV, 4) s-a vazut ca Dumnezeu "putea sa ridice fii ai lui Avraam si din pietre" (Matei III, 9), adica din neamurile care nu vedeau si nu marturiseau fagaduinta. De aici se explica neintelegerea iudeilor pentru extinderea universala a revelatiei neotestamentare in Biserica asa cum cere Iisus Hristos 3 , pentru largirea perspectivei Imparatiei cerurilor, in vadit contrast cu intelegerea rigida a Imparatiei. Intemeierea bisericii inseamna intruchiparea ideii de Imparatie a lui Dumnezeu. Incepe aratarea slavei divine, prin lucrarea deosebita a Duhului si prin unirea cu El, a celor ce dobandesc indrazneala din priceperea rostului si naturii operei Mantuitorului.

Vazand pe Invatatorul prins, panica si frica ii cuprind pe Apostoli, fiindca nu s-au legat de El prin intelegerea deplina a iconomiei divine. Poate cuvantul Apostolului Petru, "nu-L cunosc pe omul acesta" (Matei XXVI, 12) reprezinta mai mult decat o timorare in fata precipitarii evenimentelor care duc la rastignirea Domnului.

Invierea si Inaltarea, insa, au avut darul de a edifica pe apostoli: prin viata Lui, s-a pus inceputul mantuirii. De aceea primul efect al pogorarii Sfantului Duh a fost ca "parti si mezi si cei ce locuiau in Mesopotamia...si romani in treacat, iudei si prozeliti, cretani si arabi" (Fapte II, 9-11) au inteles si au primit cuvantul propovaduirii apostolice. Prin Duhul Sfant Apostolii lucreaza spre inmultirea credintei in invierea neamului omenesc. Prima etapa a insusirii credintei este auzirea (Rom. X, 17), caci prin auzire sufletul devine receptiv la cuprinsul Evangheliei. Biserica inseamna insusirea comuna a credintei, patrunderea tainica a revelatiei in suflete. Ea este martora permanenta (si prin aceasta mereu apostolica) a operei Mantuitorului. Ea este incredintata de valorificarea Revelatiei cuprinsa in Sfanta Scriptura. "Inmultindu-se cu ajutorul Duhului Sfant" (Fapte IX, 31), Biserica se afirma ca unitate in duh, viata si credinta, fiindca pretutindeni ea trebuie sa pastreze in sine pe acelasi Hristos si sa traiasca din aceeasi revarsare de har din El.

Dupa inaltarea Domnului, se punea problema predicarii cuvantului la cei ce nu l-au auzit, precum si a mentinerii viitoarelor comunitati in unitatea de doctrina si de viata. Predicarea cuvantului de misionari singuratici impunea un plus de autoritate a predicatorului, printr-o precizare scrisa si rezumativa a Revelatiei.

Asa s-au nascut Sfintele Evanghelii. Cat priveste epistolele, este evidenta destinatia lor bisericeasca. Problemele rezolvate in ele sunt ridicate de o intensa viata bisericeasca. Elementele urmatoare ne indreptatesc sa acceptam ca epistolele apostolilor accentueaza ideea de Biserica ca realitate spre care se orienteaza toata activitatea Apostolilor.

Apostolii au cautat ca noua comunitate sa nu se resimta de starile vremii 4.

Incepand cu Faptele Apostolilor, Noul Testament ne vorbeste despre biserici constituite, evidentiind si duhul de rugaciune fratesc ce le strabatea. Scriptura Noului Testament s-a dat dupa constituirea comunitatilor si pentru comunitati. Cand s-a constituit prima comunitate bisericeasca (la Cincizecime), nu aparuse inca vreo carte nou-testamentara.

In scrierile lor, Apostolii tin la unitatea Bisericii (Rom. X, 12; I Cor. I, 10-17; Filip. III, 2-3; Colos. II, 1-8; II Tes. II, 1-12; I Tim. I, 3-7; IV, 1-3; II Tim. I, 13-15; II, 16-18; Tit. III, 9-11; II Petru ii, 1-3; I Ioan II, 18-24; II Ioan I, 9-10), amenintata de schisme si erezii. Constituindu-se prin predica orala 5 , comunitatile isi insusesc pe aceasta cale credinta in Hristos si impartasirea de El. Se vadeste astfel caracterul ocazional si partial al scrierilor nou-testamentare 6 . Partile doctrinale ale epistolelor reiau unele probleme implicate in credinta Bisericii, dar insuficient de lamurite.

In sfarsit, chiar ideea de Biserica comporta in epistole precizari. Biserica era un fapt, o comunitate de credinciosi 7 , staruind in rugaciuni, in frangerea painii, in impartasirea cu Trupul si Sangele Domnului, in fapte de caritate. Fara indoiala, credinciosii aveau imaginea bisericii detinatoare a harului impartasit lor prin Euharistie si credeau ca formeaza toti un trup in Hristos. Cuvintele Sfantului Apostol Pavel, "au nu stiti ca trupurile voastre sunt madularele lui Hristos?" (I Cor. VI, 15; Efes. V, 23) confirma aceasta convingere a Bisericii primare.

Sfanta Scriptura lamureste taina Bisericii in epistola Sf. Pavel catre Efeseni, cap. IV. Numind-o trupul lui Hristos 8 , Apostolul o arata drept sursa teandrica a binefacerilor lui Hristos (IV, 10-11). Ea este trupul, iar noi madularele lui Hristos, care traim viata Lui intr-un mod specific (IV, 16).

Scrierea Noului Testament trebuie conceputa ca un proces determinat de necesitatea marturisirii de credinta a Bisericii 9 si de mentinerea unitatii diferitelor comunitati crestine, cu Biserica de la Cincizecime. Apelurile Apostolilor la unitate, retinute in scrisul lor, reflecta constiinta adunarii tuturor in aceeasi viata a Bisericii, in aceeasi credinta si propovaduire, toate comunitatile avand aceeasi credinta 10 .

Inca inainte de aparitia primelor scrieri ale Apostolilor, Biserica exista, intemeiata de Apostoli, iar desele referiri ale Scripturii la un cult al Bisericii, la

organizare, la invatatura si mai ales la credinta ca Biserica este trupul lui Hristos, ne intaresc convingerea ca Scriptura Noului Testament a aparut pentru Biserica.

II. Nevoia Bisericii de Scriptura

Incheindu-se procesul de fixare in scris a Scripturii, aceasta devine un bun al Bisericii, menit sa intretina constiinta Revelatiei in Biserica. Prin nimic n-ar putea sa-si exercite Biserica functiunile sale invatatoare, sfintitoare si conducatoare, decat prin mentinerea permanentei legaturi cu Hristos care singur sfinteste, invata si conduce prin tainele Bisericii. Revelatia va ramane in Biserica, cu atat mai mult cu cat Biserica este incheierea Revelatiei. Crestinul traieste in Biserica gama raporturilor posibile intre el si Dumnezeu, a simtamintelor religioase produse de situatiile principale ale vietii 11 .

A. Scriptura in cultul si viata Bisericii. - Credinciosul ramane in cadrul Bisericii, numai cand ea ii pune la indemana un "mediu" de realizare, "accesibil naturii omenesti si, in acelasi timp, compatibil cu spiritualitatea divina" 12 . Cultul bisericii este mediul cel mai potrivit, fiindca, prin el, Biserica lucreaza mantuirea credinciosilor, identificand lucrarea sa cu expresia revelatiei divine din Sfanta Scriptura, continuand prin taine, faptele mantuitoare din perioada vietii lui Hristos 13 . Biserica traieste in cultul sau Revelatia divina in doua moduri: prin introducerea Scripturii in cult si prin simbolismul liturgic. Primul mod accentueaza diferitele momente ale descoperirii dumnezeiesti, al doilea exprima orientarea intregii Revelatii in timp. Astfel, tot ceea ce este omenesc participa la divin, dar intr-o varietate de manifestare si de noi determinari ale momentelor scripturistice, intelese in lumina Duhului din Biserica. Valoarea scripturistica a cultului se descopera pe masura inaintarii omului credincios in Revelatia care prezinta pe Dumnezeu transcendent-imanent, chiar in persoana Domnului Iisus Hristos. Sfanta Scriptura este cultica prin originea, destinatia si cuprinsul ei. Caracterul ei cultic se reflecta in definirea cultului ca un dialog intre credinciosi si Dumnezeu, in care partea omeneasca si divina se sustin in comuniune. Rugaciunea credinciosului este legata de har, deoarece harul insusi este raspunsul divin la solicitarile credinciosilor. Rugaciunea apare ca principalul element constitutiv al cultului. Insa, intemeiata scripturistic, ea dobandeste o mai mare eficienta. Rugaciunea scripturistica este staruitoare si verificata cu adevarul Revelatiei.

Destinatia Sfintei Scripturi spre folosul credinciosilor indreptateste folosirea ei in cult, in scop didactic-sacramental. Cultul Bisericii ne pune in legatura cu invatatura si viata Mantuitorului si formeaza un adevarat izvor al darurilor ce curg din memorabilele pilde scripturistice. Functia educativa si invatatoare, Biserica o indeplineste intr-un mod superior prin cultul sau. Cultul isi are o origine in buna parte biblica, deoarece el urmareste reluarea momentelor

Revelatiei si actualizarea lor intr-o forma umana edificatoare. Momentele cultului corespund unor necesitati mai adanci ale sufletului crestin. Aducerea la intelegerea credinciosilor a adevarurilor revelate nu ramane prin aceasta o actiune de natura pur intelectuala, ci cauta sa dezvaluie semnificatiile lor afectiv-voluntare, dupa caracterul imboldului divin, cuprins in Revelatie. Astfel intruparea si toate evenimentele vietii lui Hristos ar aparea fara inteles, sau chiar in intrupare, jertfa Lui s-ar exclude de la inceput. Dumnezeu a dat pe Fiul Sau sa moara pentru pacatele oamenilor. Coplesiti de iubirea lui Hristos, noi Il urmam, retraind starea lui de suferinta, moarte si inviere. Aceasta inseamna sa conformam in cult viata noastra dupa viata lui Iisus. Asa ajungem sa exprimam constiinta crestina a comunitatii si a Bisericii 14 , sa auzim cuvantul Domnului, sa retraim istoria Lui 15 , sa ne aflam aproape total in tainele Revelatiei 16 . De fapt, in Biserica Ortodoxa primul contact cu Biblia, credinciosul nu-l ia prin lectura ei, ci prin doxologia cultului, dupa cum observa un autor protestant: "primul contact al unui credincios al Bisericii Ortodoxe cu Biblia se face prin mijlocirea Liturghiei" 17 . Credinciosul ortodox traieste tainele iconomiei divine prin participarea activa la cultul divin in care se citesc pericope din Vechiul si Noul Testament. Prin folosirea Sfintei Scripturi in cult, i se da acesteia cinstea cuvenita, de prim izvor al credintei si al cultului 18 .

Despartindu-se de sinagoga, Biserica si-a format cultul propriu fara sa renunte la principiul scripturistic al cultului. Instituirea cultului pe baze scripturistice a impus valorificarea frumoaselor modele de rugaciune din Sfanta Scriptura. Psalmii lui David, care formeaza partea principala a rugaciunii scripturistice 19 , introduc spiritul Revelatiei dumnezeiesti in cultul public si privat, corespunzator cu diferitele momente ale cultului divin 20 . Prin ei, se exprima toate momentele esentiale ale simtamantului religios 21 si cautarile omului pentru satisfacerea celor mai adanci nazuinte ale spiritului sau 22 . Caci speranta cu care se leaga crestinul de toate actele lui Dumnezeu in raport cu semenii sai 23 se intregeste in psalmi prin viziunea despre Dumnezeu ca Tata si Stapan. In psalmi, gasim atmosfera de rugaciune crestina, in care "grija cea lumeasca" este depasita de semnificatiile teandrice ale rugaciunii care uneste pe om cu Hristos.

Preluarea Vechiului Testament in cultul crestin 24 raspundea nevoii cultice a Bisericii, la inceputul ei de organizare. Lecturile si cantarile scripturistice reamintesc, reactualizeaza si lamuresc momentele iconomiei dumnezeiesti. Unele din cartile Sfintei Scripturi se citesc in cult permanent inca din perioada de inceput a Bisericii, adaptate lucrarii liturgice pastorale. Sfanta Scriptura n-a fost niciodata un text oarecare, ci un cuvant citit (Colos.IV, 16) si predicat in Biserica, deci interpretat 25 . Integrata in constitutia Bisericii 26 , ea explica Biserica si fixeaza calea si scopul spre care va merge.

Simbolismul liturgic prezinta o semnificatie deosebita pentru Biserica, intrucat Biserica se considera pe sine trup tainic al lui Hristos. Prin cultul sau, Biserica traieste "taina mantuirii noastre" 27 de la creatie pana la intemeierea ei, ca

organ teandric al mantuirii. Cultul repeta, prin realismul sau simbolic, Revelatia lui Dumnezeu in Iisus Hristos. Liturghia Bisericii nu numai ca ne uneste cu Hristos, si in El, ci aminteste neincetat si actualizeaza venirea si jertfa fiului lui Dumnezeu 28 . Dar, pe cand Revelatia in Hristos este unica, actualizarea ei in cult are un caracter ciclic. Aceasta din necesitatea ca timpul liturgic al Bisericii sa se umple de multimea harurilor Revelatiei. Hristos domina intreaga istorie spirituala a lumii 29 tocmai datorita semnificatiilor pe care revelatia le aduce si le descopera. "Sa se bucure faptura, cerurile sa se veseleasca", "marea a vazut si a fugit, Iordanul s-a intors inapoi", "pamantul pestera celui neapropiat aduce", "ziua invierii sa ne luminam popoare", se aude cand amintirea faptelor mantuitoare se uneste cu bucuria fireasca a celor ajunsi la intelegerea tainelor credintei. Actualizand si sensibilizand actul suprem din sacerdotiul Mantuitorului 30 , liturghia prelungeste in invizibil intelesurile simbolice 31 ale lumii pe care Dumnezeu o umple de puteri innoitoare. Repetarea liturgica a Revelatiei are scopul de a ne uni total cu Hristos si cu intregul lant al momentelor operei Fiului lui Dumnezeu si nu este deci o simpla repetare ciclica exterioara. Noi suntem uniti permanent cu Hristos, in toate starile vietii Lui pamantesti si traim continuu in ambianta eshatologica a lui Hristos cel inviat. Aceasta ne da constiinta unei stari de inviere si inaltare pana la "statura plinatatii lui Hristos" (Efes.IV, 13). Cu fiecare retraire a planului revelatiei, castigam in intelegerea scripturii si ne fixam pe linia induhovnicirii. In Biserica intelegem Scriptura ca o dovada a interesului divin pentru om 32 si a coborarii lui Dumnezeu la noi, prin intrupare. Folosita in cult, ea devine un factor de viata in Biserica 33 si aseaza cultul pe baza teandrica a Bisericii. De asemenea sustine misiunea propovaduitoare a Bisericii necesara permanentei sale identitati.

B. Scriptura, temei al invataturii ortodoxe. - In definirea Bisericii ca trup tainic al Domnului, notiunea de adevar dobandeste semnificatiile revelationale ale Noului Testament. Intr-adevar, propovaduirea lui Hristos se contureaza ca o invatatura spre viata lumii, de vreme ce Domnul se numeste pe Sine "calea, adevarul si viata" (Ioan XIV, 6). Prin adevarul vietii Lui, noi ajungem la intelegerea lui Dumnezeu ca suprema persoana. Toate se umplu de lumina, privind la aratarea "tainei celei din veac", fiindca Dumnezeu ne invredniceste de viata vesnica, prin reala Sa pasire intre oameni. Vointa lui Dumnezeu de a mantui lumea si toate actele prin care se implineste ea corespund unui plan divin de apropiere a creaturii, de redescoperire a chipului si de realizare a asemanarii ei cu Dumnezeu.

Cunoasterea lui Dumnezeu e unul din scopurile Scripturii, daca ne gandim ca mantuirea adusa de Dumnezeu este participarea la El. Persoana Cuvantului ne aduce dragostea lui Dumnezeu care-L marturiseste credinciosilor, care-L proslavesc. Predicarea revelatiei inseamna, in primul rand, invatarea credinciosilor despre viata pe care ne-o da Dumnezeu iar fundamentarea ei ontologic-divina se intregeste cu o viziune despre Dumnezeu si lume. Prin oferirea unor cunostinte despre Dumnezeu, Revelatia dumnezeiasca se

completeaza cu ratiunile vesnice ale lui Dumnezeu de a crea lumea si de a o tine in planul sau, manifestandu-si structura sa de relatie suprema. Prin iubirea Sa cea mare, Dumnezeu intra in dialog inaltator cu iubirea credinciosului. Dar aceasta in acord cu "caracterul sau personal-treimic" si prin persoana Cuvantului purtatoare a ratiunilor divine din lumea creata. Cuvantul a descoperit dispozitia lui Dumnezeu spre comuniunea cu omul credincios, "s-a facut trup si s-a salasluit intre noi" (Ioan I, 4). Cuvantul apropie catre omul credincios, in modul cel mai potrivit, structura de comuniune personala a lui Dumnezeu prin calitatea de Fiu al lui Dumnezeu. Sfanta Scriptura il marturiseste ca Fiu al lui Dumnezeu, legand sperantele mantuitoare de indoita sa filiatie: divina si umana. Proorocul Isaia in capitolul IX prevesteste bucuria adusa de Parintele veacurilor si de Domnul pacii prin intruparea Sa pentru oameni, ca un cuvant al Domnului catre Israel (IX, 7). Pacea Lui fara hotar (IX, 6) covarseste toate, fiindca este deplina stabilire intre credinciosi ai comuniunii lui Dumnezeu, prin care acestia se ridica la cunoasterea de Dumnezeu. Dogmatizarea face din invataturile Scripturii un factor de viata deplin inteles si determina o sinteza iconomica a multimii datelor Revelatiei. Intregeste, totodata, viziunile scripturistice prin marturia Duhului de viata si Biserica. Intregirea diferitelor date ale Revelatiei in procesul dogmatizarii exprima iconomia divina in baza structurii si a atributelor eterne ale lui Dumnezeu.

Proclamand dogme, Biserica se va baza pe Scriptura care contine esentialul descoperirii dumnezeiesti. Unele din invataturile de credinta sunt expuse cu toata claritatea in insasi Sfanta Scriptura (ex. invatatura despre creatie). Dar dezvoltarea Scripturii in formule clare dogmatice pentru conservarea adevarului 34 o aseaza in dreptul de izvor sigur, permanent si inspirat al Revelatiei. Adancimea marturiei sale ii confera plinatatea adevarului 35 , conform naturii si vointei divine. Invatatura Bisericii se intemeiaza pe Evanghelie 36 , ca exprimare a marturisirii de credinta a Bisericii apostolice 37 din nevoia ca adevarul ei sa aiba autoritatea originii divine. Dogmatizarea si fixarea invataturii pe baze scripturistice introduc Scriptura si mai mult in viata Bisericii si asigura baza bisericeasca a exegezei biblice. Scriptura detine un primat asupra Traditiei, prin caracterul sau normativ initial: "Sfanta Scriptura a avut totdeauna un loc special in Biserica Ortodoxa si a constituit totdeauna temelia prima si principala a credintei" 38 .

III. Scriptura are nevoie de Biserica. A. In Biserica s-a alcatuit Scriptura. Indicatiile epistolelor apostolice despre Biserici constituite, carora li se adresau, pun problema raportului de origine intre Biserica si Scriptura.

Comunitatile crestine, constituite la aparitia epistolelor se imbogatesc din lumina precizarii scrise a continutului revelat, de catre martorii si urmatorii Cuvantului. Scriptura s-a alcatuit in sanul Bisericii si e marturie a Bisericii,

dovada a experientei si credintei ei 39 . Scriptura s-a alcatuit dintr-o necesitate bisericeasca, din grija Bisericii ca descoperirea dumnezeiasca sa rodeasca in nasterea de noi comunitati in acelasi duh de viata si cu acelasi fond al Revelatiei. Asadar scrierile nou-testamentare pot fi considerate daruri ale unei comunitati bisericesti pentru alta comunitate, miscandu-se in aria de crestere a Bisericii. Constiinta originii apostolice a comunitatilor evidenta in scrierile nou-testamentare, permite fixarea scrierii Noului Testament in aria propovaduirii apostolice ce a dat nastere Bisericii. Calitatea apostolica este considerata in multe cazuri norma autoritatii Bisericii. Apostolul Pavel tine mult la unitatea tuturor in Hristos. Apostolicitatea are menirea de a sustine fiinta unitara a Bisericii pe temelia unitatii apostolice. Apostolii scriu ca intemeitori de comunitati, dar modul lor de atestare lasa sa se intrevada spiritul sobornicesc, intarit de vestirea credintei in toata lumea (Rom. I, 8).

Procesul de formare a Scripturii tine de natura divina si de caracterul apostolic al Bisericii 40 si urmareste intarirea acestui caracter prin mesajul apostolilor in Biserica spre preintampinarea dezordinelor si pacatelor ivite in lipsa lor 41 . Felul de adresare duce la intelegerea hotararii Apostolilor de a lasa inscrise dovezile apostolice ale Bisericii. Apostolul lui Hristos scrie Bisericii pentru a lamuri problemele ridicate de unele framantari ale ei. Cel "chemat de Domnul, randuit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu" (Rom. I, 1-2; Efes. I, 2; Colos. I, 1), "prin voia lui Dumnezeu"(I Cor. I, 1; II Cor. I, 1) "prin Iisus Hristos si prin Dumnezeu-Tatal"(Galat. I, 2), cel care "mustra, cearta, indeamna"(II Tim. II, 23) nu este mai mult decat un Apostol (folosirea nearticulata a cuvantului Apostol are aceeasi insemnatate) care vesteste "ce era dintru inceput, ce am auzit, ce am vazut cu ochii nostri, ce am privit si mainile noastre au pipait" (I Ioan I, 1) in concordanta deplina cu marturia comuna, prelungita in impartasirea tuturor de viata de veci cu Tatal si cu Fiul Sau, Iisus Hristos (I Ioan I, 2-3). Punerea in scris a celor referitoare la Iisus si marturiile Apostolilor se face in viata de comuniune a Bisericii. Alcatuirea canonului nou-testamentar se prezinta drept o dovada despre natura comunitar-harica initiala a Bisericii. E o grija a Bisericii "ca sa fie asigurate generatiilor viitoare, nu numai formele scurte ale marturisirii de credinta (memorabile datorita expunerii lor scurte si rezumative si datorita ravnei credinciosilor-n.n.), cat si cele dezvoltate, care nu puteau fi tinute minte si predate cu fidelitate oral, de la om la om si de la generatie la generatie 42 . Aparuta la oarecare timp dupa intemeierea Bisericii 43 , Sfanta Scriptura se determina prin invatatura, predica si viata traite deplin in Biserica. Cuprinsul Scripturii creste din trasaturile doctrinale si de viata definitivate ale Bisericii. Baza bisericeasca a scrierilor neo-testamentare se vadeste in caracterul lor ocazional 44 si in comunicarile lor reciproce intre comunitati 45 . Fixarea in scris a Noului Testament vizeaza efectele lucrarii Apostolilor, credinta in Hristos si in iconomia divina ca o orientare ziditoare pe calea imbogatirii spirituale a aptitudinilor receptive si deci de valorificare a Revelatiei. Alcatuirea Sfintei Scripturi tine de natura teandrica a Bisericii 46 , iar inspiratia autorului trebuie legata de procesul de desfasurare a Bisericii. Sfantul Apostol Pavel staruie ca prin toate "sa se zideasca si sa se intareasca

Biserica" (I Cor. XIV, 5) pe aceeasi temelie pusa de Hristos prin rastignire (I Cor. I, 23), Inviere si Inaltare. Fagaduita sub numele de Imparatia lui Dumnezeu, Biserica cuprinde in sine pe cei in care amintirea si trairea faptelor mantuitoare au creat fapturi noi (Galat. VI, 15). Argumentarea Apostolilor prin exemplificari dovedeste inca o data zelul lor pentru edificarea Bisericii si incadreaza Scriptura in opera misionara a celor ce au inteles la Cincizecime taina vietii divinului Intemeietor al Bisericii.

B. Biserica a dat marturie despre Scriptura. - Alcatuirea Sfintei Scripturi in Biserica, duce in mod firesc la intrebarea rolului si recunoasterii ei in Biserica. Apostolii au scris spre zidirea Bisericii dand o orientare misionara scrierilor lor (Evangheliile) dar tinand seama si de cresterea fiintei Bisericii. Tainele, disciplina de cult , organizarea Bisericii formeaza imaginea unitatii teandrice a ei. In Scriptura Biserica recunoaste principiile identitatii sale si anume: unitatea, sfintenia, sobornicitatea si apostolicitatea, asa cum va stabili mai tarziu sinodul al II-lea ecumenic. Aceasta inseamna recunoasterea unui cadru teandric si identificarea principiilor Bisericii in orice act al sau. Solutiile scripturistice la problemele Bisericii sunt doar aspecte si norme ale dezvoltarii Bisericii, dar in intregul lor reunesc principiile teandrice ale Bisericii. Recunoasterea si marturia Bisericii referitoare la Scriptura intra in constitutia ei. Prin Scriptura ajungem la Biserica si prin Biserica la Scriptura deoarece numai Biserica a identificat Scriptura 47 care s-a nascut din unitatea credintei ei 48 . Marturia Bisericii despre Scriptura este diferita dupa aspectele conformarii sale cu Scriptura. Marturia prima si hotaratoare in viata Bisericii este recunoasterea inspiratiei biblice si fixarea canonului neo-testamentar. De aici rezulta pozitia de autoritate a Scripturii in Biserica. Biserica a recunoscut cartile neo-testamentare si a fixat canonul scripturistic dupa criteriul inspiratiei. Esenta criteriului l-a constituit adecvatia cuprinsului scrierii cu continutul unitar-comunitar al vietii si doctrinei comunitatilor crestine deplin coerente si confirmate de Duhul lui Hristos pastrat de la Apostoli. Criteriul inspiratiei conduce la apostolicitatea comuna Scripturii si Bisericii. Introducand mereu pe credinciosi in opera de mantuire 49 Sfanta Scriptura indeplineste rolul de calauza a credintei in care este asezata prin judecata si interpretarea continutului ei de catre Biserica 50 . De fapt, interpretarea si judecarea continutului Scripturii de catre Biserica incepe chiar cu recunoasterea inspiratiei prin care Biserica dobandeste prerogativa infailibilitatii si mentine autoritatea Scripturii. Recunoasterea inspiratiei ca o convingere intima a Bisericii despre adecvatia dintre cuprinsul Scripturii cu continutul vietii si doctrinei ei, ne apropie de formula lui Vicentiu de Lerin "quod semper quod ubique, quod ab omnibus creditum est", completata cu motivarea normativa a canonicitatii Noului Testament. In fond, in ideea de continuitate din formula lui Vicentiu, gasim atitudinea Bisericii de a se referi in toate manifestarile ei la norma ce si-a recunoscut-o 51 . Viata, cultul si invatatura Bisericii sunt roadele cuvantului scripturistic altoit pe asteptarile omenirii dupa mesajul salvator, iar Traditia este miscarea Scripturii in varietatea de posibilitati formale ale implinirii necesitatilor omenesti. Prin introducerea Scripturii in cult, prin

predica ei, prin fixarea caracterului normativ pentru credinta al continutului Scripturii, Biserica marturiseste ponderea deosebita a cuvantului scris, destinat pastrarii permanente. Ea manifesta prin aceasta o grija deosebita pentru precizie si consecventa. Prin aceasta cuvantul scris si-a pastrat importanta revelationala si de inspiratie in toate confesiunile. Aceasta fiindca, pe langa o preocupare intensa a autorului uman, de a reda fidel descoperirea pastrata in Biserica, asupra lui se exercita si indemnul si supravegherea Sfantului Duh. Indicatiile eclesiologice ale Scripturii deschid perspectivele unei continui dezvoltari doctrinale si cultice in Biserica sub forma Traditiei. Traditia bisericeasca reprezinta, sub forma unui raspuns uman dezvoltat marturia vesnicei posibilitati a spiritului scripturistic de a mentine pe credincios deschis spre deschiderea divina. In cult, in doctrina, in viata Bisericii, invatatura Scripturii introduce in realismul eficient al evenimentelor revelatiei.

C. Biserica invioreaza Scriptura.- Ramas in Biserica drept norma de credinta si de viata, cuvantul Scripturii castiga din viata Bisericii. Biserica aduce Scriptura la cunostinta credinciosilor, nedespartita de formele vii de transmitere a vietii divine 52 si apropiata de nevoile credinciosilor 53 . Aducerea Scripturii la intelegerea credinciosilor echivaleaza cu o reliefare a momentelor evanghelice ca fapte ale adresarii divine catre om. Prin amintire, "toate cate ne-a facut noua Dumnezeu" apropie pe om de evenimentele biblice, cu speranta Invierii, il arata situat in bunavointa divina, si il indeamna la trairea faptelor lui Iisus dupa modelul Apostolilor 54 . Amintirea actiunii lui Dumnezeu pentru oameni se face in Biserica, tinandu-se seama de incheierea Revelatiei si de faptul ca in Biserica revelatia capata o lumina aparte prin care se valorifica posibilitatea de maxima apropiere de Dumnezeu. Cuvantul Scripturii aduce rod si creste in Biserica 55 , iar constiinta Bisericii se dezvolta ca reflex al experientei teandrice a comunitatii care adanceste tezaurul revelatiei 56 , dupa natura ei sacramentala 57 . Sacramentalitatea conformeaza lucrarea Bisericii la cuprinsul Revelatiei. Amintirea faptelor si vietii Mantuitorului se intregeste in cult prin identificarea in alt plan a efectelor vietii pamantesti a Intemeietorului Bisericii. Trairea intr-o constiinta colectiva a amintirii Patimilor 58 , dar nepatrunsa de harul Sfantului Duh, nu adauga nimic la sensul rastignirii lui Hristos. Abia prin evenimentul invierii si al inaltarii, Apostolii au ajuns sa cunoasca efectul patimilor ca har, ca un har pentru inviere, prezent in Biserica prin Sfantul Duh. Acest har face posibila asemanarea noastra cu Hristos, dupa masura chenozei Lui si a inaltarii Trupului tainic prin identificarea noastra ca madulare tainice ale Trupului lui Hristos. Ridicarea la indumnezeire, posibila prin folosirea mijloacelor oferite de intruparea Cuvantului, se realizeaza prin impartasirea de harurile momentelor mantuitoare care ne transpun in aceleasi stari prin care a trecut firea umana a lui Hristos, care s-a dovedit apta de patima si indumnezeire. Patima mantuitoare ridica pe credincios la starea de daruire jertfelnica prin desfiintarea inchiderii in sine. "Toata grija cea lumeasca acum sa o lepadam" sunt cuvinte creatoare de o dispozitie capabila sa-si insuseasca starea de jertfa a lui Hristos prin impartasirea de jertfa euharistica. Cultul Bisericii nu reproduce Revelatia in mod simplu imitativ, ci o actualizeaza

prin identificarea omului cu evenimentele Revelatiei. Scriptura folosita in cult devine un factor de viata cu Hristos in Biserica, face permanent posibile si vii momentele Revelatiei. Cuvantul ei dobandeste autoritatea marturisirii de credinta comuna prin insusirea posibilitatilor lui de indumnezeire a comunitatii bisericesti. Biserica face vie Scriptura si prin staruirea in infaptuirea prescriptiilor morale ale Noului Testament prin care e imitat Hristos. Virtutile crestine si teologice ale credinciosului ridicat pana la acceptarea lui Dumnezeu cel Atotputernic in sine, au entuziasmat pe Apostoli, au intarit pe marturisitori si mentin pe crestini in comunitate de dragoste si rugaciune. Biserica e ea insasi comunitate de dragoste si simtire a celor care se unesc cu Hristos prin credinta si eforturile de depasire a egoismului. Tainele Bisericii conduc viata credinciosului spre modelul lui Hristos. Ele ajuta efortul spre induhovnicire intarind hotararea de imbunatatire morala in Biserica. Inscrierea credinciosului in descoperirea dumnezeiasca se face printr-o anumita redescoperire si realizare autentica a sa, mai precis a capacitatii sale de inaintare continua spre modelul sau divin. Inaintarea se face in Biserica unde sufletul se innoieste prin puterea daruita de Duhul Sfant. Trecand in Biserica prin toate etapele mantuirii, credinciosul se invredniceste de darul tuturor momentelor operei lui Hristos. Interesul lui Dumnezeu fata de credincios il atrage pe acesta 59 , prin lucrarea puterii Lui revendicative. Hristos insusi este revelatia ca permanenta relatie dinamica intre Dumnezeu si om ca izvor infinit de har. Prin Biserica Hristos se salasluieste in intreaga umanitate primitoare a realitatii Sale intrupate si inviate, iar dispozitiile omenesti de comuniune se convertesc dupa modelul dragostei lui Hristos. Lucrarea lui Hristos, actualizata in Biserica, apare ca un dar ce intareste dorinta de a lucra pentru intalnirea cu Dumnezeu, ce transpune pe cel credincios in toate starile lui Hristos. Pe Hristos Il putem numi "darul invierii noastre". Biserica avand forta ce duce spre Inviere, produce in fiecare membru al sau starea de inviere dand o orientare ascendenta faptelor vietii proprii. Doua sunt metodele imbunatatirii moral-spirituale in Biserica. In primul rand, ridicarea firii omenesti a Mantuitorului pana la Inviere, ofera modelul cel mai potrivit pentru viata crestinului, confruntata cu multe prilejuri de verificare a calitatii de crestin. Situarea pe o pozitie egoista, atitudinea de conformare a faptelor cu propriul interes sau incadrarea in circumstantele contextuale sunt eliminate de la inceput. In al doilea rand, motivarea suprema si unica a faptelor crestine, - iubirea - duce la efortul de intoarcere a tot lucrul spre bine, de convertire a raului in fapte de apropiere si intelegere ("nu te lasa biruit de rau, ci biruieste raul cu binele" Romani XII, 21) Biserica face aceasta prin mentinerea Scripturii in amintire, prin oferirea spre meditatie a pildelor scripturistice. Pildele Scripturii strabatute de caldura puterii divine sunt tot atatea invitatii de a intra in dragostea Tatalui prin fapte vrednice de aceasta dragoste.

IV. Biserica, Scriptura si Revelatia.

A. Biserica si Scriptura ca produse si pastratoare ale Revelatiei.- Scopul principal al revelatiei este mantuirea tuturor celor ce cred in Hristos. El se

implineste prin primirea de catre credinciosi a cuvantului evanghelic in comunitatea celor ce au recunoscut pe Mantuitorul in persoana lui Iisus Hristos 60 . Predica Evangheliei mantuitoare are ca prim efect constituirea comunitatii crestine 61 , iar Biserica exista mai departe in cadrul de invatatura revelata si de har. Propriu-zis, harul sacramental al lui Hristos este prezent numai in comunitatea de credinta realizata in conditiile Bisericii, care primeste Scriptura pentru mentinerea naturii sale revelationale. Se petrece astfel in Biserica nu numai o aplicare 62 a Revelatiei, ci si o precizare a naturii Bisericii ca permanenta mijlocitoare a harurilor revelatiei. Constiinta de sine a Bisericii, ca intruchipare omeneasca a revelatiei, castiga in intensitate odata cu deschiderea caii spre mantuire. Biserica are constiinta de sine a ei ca depozitara a tezaurului revelat si ca mijlocitoare a harului innoitor. Intemeierea Bisericii dovedeste exceptionalitatea evenimentelor de pana la Cincizecime cu care incepe in istorie epoca de intoarcere la armonia initiala prin Biserica. In Biserica credinciosii merg pe calea efortului inaltator spre Cuvantul Intrupat. Aceasta permite formarea unei teologii ca rezultat al capacitatii de interpretare a Bisericii. Biserica s-a considerat pe sine o unitate de actiune dar numai in cadrul revelat. Revelatia s-a dat spre folosinta tuturor credinciosilor si de aceea apare imperioasa pastrarea nealterata a intregului sau cuprins precum si valorificarea lui in timp prin transmitere. Pentru impacarea acestor cerinte intervine actiunea Bisericii, de precizare a esentei descoperirii dumnezeiesti. Revelatia se actualizeaza haric in Biserica prin invatatura, viata si cult. Detinerea de catre Biserica a harurilor principalelor momente ale Revelatiei o aseaza ca loc de condensare a Revelatiei Vetero- si neo-testamentara si ca loc permanent de lucrare a Sfantului Duh. Biserica ramane credincioasa mesajului divin revelational pe care il considera principalul element constitutiv al sau. Desigur, nu este vorba de un paralelism care ar permite noi determinari in sfera notiunii de Biserica, ci de stabilirea unui raport necesar intre cuprinsul descoperirii dumnezeiesti si structura teandrica a Bisericii. Mai ales raportul din perioada de formare permite identificarea Bisericii veacurilor cu Biserica Apostolilor fiindca mentinerea Bisericii prin acelasi duh si continut constitutiv ofera putinta pastrarii identitatii ei. Aceasta intelegerea a Bisericii prin principalul sau act constitutiv o da Revelatia dumnezeiasca, fiindca Apostolii au intemeiat Biserica prin predica lor despre interventia lui Dumnezeu in lume 63 , prin predicarea descoperirii depline a lui Dumnezeu prin intrupare. Posibilitatea maxima a initiativelor relationale, aratata odata cu intruparea, devine prezenta in Biserica intemeiata prin primirea descoperirii dumnezeiesti. Mai mult, structura sacramentala a Bisericii repeta Revelatia si o oglindeste in actiune, in lucrarea de intemeiere a Bisericii si de mentinere si dezvoltare a raporturilor intime dintre subiectul divin si uman 64 . Ideea de legamant, prezent la toata Scriptura 65 , se exprima in Biserica in lucrarea ei sacramentala, in definirea ei ca organ al mantuirii prin impartasirea de harurile lui Hristos. Biserica este martorul permanent al adevarului si al semnificatiei depline a mesajului revelat, intrucat ea insasi apartine Revelatiei ca Trup al Cuvantului. Ea ne descopera permanent si reda credinciosilor prin actualizarea Revelatiei in viata

sa, Cuvantul lui Dumnezeu pastrat in Scriptura. Mantuirea anuntata in Scriptura este actualizata in Biserica prin prezenta continua a lui Hristos ca Rascumparator si Cap al ei 66 . Partea integranta a Revelatiei, Biserica foloseste Scriptura, are Scriptura care cuprinde esenta descoperirii dumnezeiesti, deci si temeiurile revelate ale existentei Bisericii. Evenimentele istorico-religioase retinute de Scriptura sunt izvorul credintei si nadejdii crestine, iar predarea lor de catre Biserica nu este o simpla amintire, ci intra in lucrarea de zidire a Bisericii, cu atat mai mult cu cat ea exista print-o initiativa divina. Destinata pentru luminarea credinciosilor, Scriptura cuprinde descoperirea dumnezeiasca ce-si are izvorul in iubirea treimica. Iar contributia omeneasca din Sfanta Scriptura se arata nu numai in dubla ei origine ci si in prezenta continua a ideii largi de legamant 67 . Legamantul ultim este facut cu Biserica fara de care n-am avea astazi o revelatie autentica sigura si demna de incredere 68 .

B. Rolul Traditiei in Biserica si Scriptura. - Rolul Traditiei incepe dupa moartea Apostolilor, cand Revelatia divina era incheiata si nu se mai putea repeta. Se impunea o precizare a continutului Revelatiei 69 si realizarea acesteia infaptuita prin Traditia Bisericii credincioase cuprinsului revelat. In ce masura se identifica Traditia cu viata Bisericii, ne-o arata cercetarea notiunii de Traditie. Termenul traditie in acceptia cea mai proprie inseamna incredintare 70 , adica transmiterea unui fond cu pastrarea identitatii nealterate. Constiinta deplinei identitati vine din insusirea totala a cuprinsului Revelatiei pentru a-l reda fidel prin marturisirea lui permanenta in fata lumii. Notiunea Traditiei bisericesti trebuie legata de originea Bisericii, deoarece Apostolii au predicat ceea ce si ei au vazut si au auzit (I Ioan I, 1). Ei au transmis iar Bisericile au primit prin harul Sfantului Duh 71 , predica lor despre viata si invatatura si opera Mantuitorului. Aceasta transmitere nu este totusi numai mentinerea esentei descoperirii dumnezeiesti, care se pastreaza in Scriptura ca Revelatia restransa (cristalizata), fiindca Biserica s-a format in cadre concrete, iar nazuintele ei de intindere peste tot pamantul au impus primirea in sine a nenumarate multimi de forme si materii din lumea inconjuratoare 72 . Strabatand un drum maret 73 Biserica primara incepe un proces de invatare a credintei si a mostenirii duhovnicesti a Apostolilor 74 . Odata cu continutul Revelatiei se transmitea prin taine plinatatea vietii harice 75 . La baza Traditiei sta Revelatia 76 dar Traditia nu consta in simplul act de transmitere a cuvintelor si faptelor Domnului, consemnate la un moment dat in scrierile scripturistice 77 , ci exercita o influenta considerabila asupra modului de a intelege Cuvantul divin 78 . Traditia asigura Bisericii posibilitatea adaptarii la concret a continutului descoperirii dumnezeiesti, mentinandu-i totusi integritatea prin realizarea in timp a lecturii Sfintei Scripturi 79 . Traditia arata Scriptura ca o parte restransa a ei si nascandu-se din necesitatea transmiterii autentice a Revelatiei generatiilor urmatoare de crestini. Caracterul permanent si viu al Traditiei asigura identitatea Bisericii si Scripturii si stabileste raportul dintre acestea. Din Traditie stim ca Scriptura s-a nascut in

Biserica si pentru Biserica si deci insertiunea exegezei biblice in Traditie este necesara 80 , prin Traditie Biblia intrand in viata concreta a Bisericii 81.

Sfanta Scriptura ca forma principala de pastrare si transmitere a Revelatiei dumnezeiesti nu trebuie despartita de intreaga lucrare mantuitoare a Bisericii. Prin insusirea descoperirii dumnezeiesti dintr-insa, se ajunge la cunoasterea tainei Bisericii. Predica permanenta a Bisericii este predica Scripturii, ea este o continua oferire spre meditare a invataturii dumnezeiesti. Din Sfanta Scriptura activata in Biserica ne imbogatim de darurile Revelatiei fiindca lucrarea Bisericii este necontenita actualizare a descoperirii si forma concreta de raspuns la indemnurile scripturistice. Cunoscand imprejurarile aparitiei Scripturii si nasterii Bisericii, ne convingem ca Biserica si Scriptura sunt necesare una celeilalte in mod complementar. Mijlocul prin care Biserica exprima adresarea divina, cu posibilitatile de zidire a credinciosului, este sfanta traditie ca forma vie a vietii Bisericii sustinute de Sfantul Duh. Sfanta Scriptura si Sfanta Traditie sunt tezaurul integral al descoperirii dumnezeiesti pe care se intemeiaza Biserica. Stabilirea canonului scripturistic este un act al Bisericii pe cand Traditia este insasi viata Bisericii fara nevoia unei sanctionari de autoritate. Traditia arata Biserica in nazuintele imbogatirii si avand Scriptura ca baza, justificare si continut permanent.

Drd. Varlan Ioan,

"Glasul Bisericii", nr. 11-12, pag. 1082-1094.

- Lucrare de seminar sustinuta in cadrul pregatirii doctoratului in teologie si intocmita sub indrumarea P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, care a dat si avizul pentru publicare.

1. Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, Sfanta Traditie. Definirea notiunii si intinderii ei, in "Ortodoxia", XVI (1964), nr. 1, p. 77 2. E. Jacquier, Le Nouveau Testament dans l'Eglise chretienne, tome I, Paris, 1911, p. 15. 3. Alfred Loisy, L'Evangile et l'Eglise, Bellevue, 1903, p. 135. 4. A. Boni, Le probleme de l'Eglise, Lausanne, 1934, p.95 5. Antoniades, M. E., Die Orthodoxen Hermeneutischen Grundprinzipien und Methoden der Auslegung des Neuen Testaments und ihre teologischen Voraussetzungen in "Proces Verbaux du premier congres de theologie orthodoxe a Athenes, 29 Novembre -6 Decembre 1936". Athenes, 1939, p. 146. 6. Ibidem, p. 147 7. Vezi Fapte II, 46-47; VIII, 3; XIV, 23; Rom. XVI, 1, 5, 23; I Cor. I, 2; VI, 4; X, 32; XI, 18-22; XIV, 4-5; XII, 23-40; XV, 9, XVI, 19; Gal. I, 13; Efes. III, 10, 21; Filip. III, 6; IV, 15; Col. IV, 15-16; Filimon I, 2; Apoc. I, 4; XI, 20; II, 1; XXII, 17. 8. Denumirile izolate fara comentarii prin alte locuri scripturistice cum ar fi: I Cor. III, 16; XII, 27; VI, 15; XII, 12; Efes. 1, 23; V, 23; Col. I, 18, 24; Apoc. XIX, 7; XXI, 9; XXII, 17-dovedesc ca exista deja constiinta Bisericii de trup al lui Hristos. 9. Diac. Asist. Ion Bria, Scriptura si Traditie, in "Studii Teologice", XXII (1970), nr. 5-6, p. 385. 10. Prot. P. Gnedici, Despre sensul ortodox al Traditiei, in "Jurnal Moscovscoi Patriarhii", 1963, nr. 3,

p. 46 11. Dr. Vasile Mitrofanovici, Prelegeri despre Liturgica Bisericii dreptcredincioase rasaritene, prelucrate, completate si editate de Prof. Dr. Teodor Tarnavschi, 1909, p. 299. 12. Petre Vintilescu, Misterul liturgic, Bucuresti, 1929, p. 3. 13. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, op. cit., p. 52. 14. Dr. Vasile Mitrofanovici, op. cit., p. 383. 15. Ibidem, p. 382 16. Max Thurian, L'unite visible des chretiens et la Tradition, Paris, 1961, p.64. 17. S. de Dietrich, Le Renouveau biblique, ed. II-eme, 1949, p. 111, apud Pr. Prof. Vladimir Prelipcean si Pr. Prof. Gr. T. Marcu, Cuvantul lui Dumnezeu in Viata Bisericii, in "Studii Teologice", XXII (1971), nr. 1-2, p. 39. 18. Dr. Vasile Mitrofanovici, op. cit., p.383 19. Ibidem, p. 299. 20. Ibidem, p. 292. 21. Ibidem, p. 299. 22. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, Revelatia ca dar si fagaduinta, in "Ortodoxia", XXI (1969), nr. 2, p. 187. 23. Idem, Revelatia prin acte, cuvinte si imagini, in "Ortodoxia", XX (1968), nr. 3, p. 349. 24. Diac. Asist. Ion Bria, op. cit., p. 386. 25. Thurian Max, op. cit., p. 64. 26. Bria I., op. cit., p. 385. 27. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, Sfanta Traditie..., p. 76. 28. Petre Vintilescu, op. cit., p. 8. 29. Ibidem, p. 10. 30. Ibidem, p. 17. 31. Ibidem, p. 25. 32. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, Pozitia d-lui Lucian Blaga fata de crestinism si Ortodoxie, Sibiu, 1942, p. 62 33. Idem, Sfanta Traditie..., p. 92. 34. Ibidem, p. 54. 35. Ibidem, p. 74. 36. Diac. Asist. Ion Bria, op cit., p. 38. 37. Ibidem, p. 393. 38. Gherasim Papadopulos, The Revelatory character of the New Testament and Holy Tradition in the Orthodox Church, in "The Greek Orthodox Theological Review", Brookline, Mass., Vol. II, ian. 1956, p.41, apud Pr. Prof. Dumitru Staniloae, Sfanta Traditie, p. 57. 39. Archipretre G. Florovsky, La Bible et l'Eglise, in "Contacts", 1958, nr. 24 nov.-dec. p. 103. 40. Diac. Asist. I. Bria, op. cit., p. 385. 41. C. Constantinov, Sfanta Scriptura a Noului Testament despre Traditia apostolica, in "Jurnal Moscovscoi Patriarhii", 1957, nr. 9, p. 47. 42. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, Sfanta Traditie..., p. 74. 43. P. Gnedici, op. cit., p. 45. 44. C. Constantinov, op. cit., p. 47. 45. E. Jacquier, op. cit., p. 18. 46. Diac. Asist. I. Bria, op. cit., p. 385. 47. M. E. Antoniades, op. cit., p. 149. 48. M. Thurian, op. cit., lp. 49. 49. Pr. Prof. D. Staniloae, Sfanta Traditie..., p. 77 50. M. E. Antoniades, op. cit., p. 149. 51. A. Loisy, op. cit., p. 160. 52. C. Constantinov, op. cit., p. 49. 53. A. Loisy, op. cit., p. 159. 54. Pr. Prof. D. Staniloae, Sfanta Traditie..., p. 84. 55. C. Constantinov, op. cit., p. 46. 56. Pr. Prof. D. Staniloae, Revelatia ca dar..., p. 193. 57. Idem, Sfanta Traditie..., p. 67. 58. M. Thurian, op. cit., p. 51. 59. G. Florovsky, op. cit., p. 100 60. Pr. Prof. D. Staniloae, Sfanta Traditie..., p. 72 61. Diac. Asist. I. Bria. Op. cit., p. 389. 62. Pr. Prof. D. Staniloae, Sfanta Traditie..., p. 82. 63. G. Florovsky, op. cit., p. 100, vezi si Diac. Asist. I. Bria, op. cit., p. 389. 64. Ibidem. 65. Ibidem, p. 101 66. Ibidem, p. 104. 67. Ibidem, Passim. 68. M. E. Antoniades. Op. cit., p. 150. 69. P. Gnedici, op. cit., p. 47. 70. Ibidem, cf. Sf. Irineu. 71. Ibidem. 72. Kartaschoff, Die Freiheit der teologischwissenschaftlicher Forshung und die Kirchliche Autoritat, in "Proces-verbaux"..., p. 177, vezi si G. Florovsky, op. cit., p. 100 73. Kartaschoff, op. cit., p. 100. 74. C. Constantinov, op. cit., p. 45. 75. Pr. Prof. D. Staniloae, Sfanta Traditie..., p. 75. 76. C. Constantinov, op. cit., p. 44. 77. E. Jacquier, op. cit., p. 17-18. 78. A. Loisy, op. cit., p. 160. 79. M. Thurian, op. cit., p. 11. 80. Ibidem, p. 12. 81. P. Gnedici, op. cit., p. 47.

[editează]

Revelatia si Sfanta Scriptura

Mantuitorul ne-a invatat ca Dumnezeu este iubire (I Ioan IV, 8), oceanul de iubire, si din pricina acestei iubiri El se descopera celor pe care-i iubeste; caci El este lumina cea mai presus de fire, cu care-i invaluie (Ioan VII, 12) si adevarul (Ioan XIV, 6), care-i duce la viata vesnica.

Dupa chipul si asemanarea Creatorului sau fiind, omul poate primi aceasta descoperire de la Dumnezeu, pe care-L doreste; ba inca sufera din lipsa Lui, in diferite imprejurari ale schimbatoarei vieti pamantesti si suspina in rugaciunea sa ca Fericitul Augustin murmurand: “Pentru Tine ne-ai facut si nelinistit este sufletul nostru pana ce se va odihni intru Tine!"1. Psalmistul marturiseste cu lacrimi acest dor mistuitor al sau, dupa Dumnezeul cel viu: “In ce chip doreste cerbul izvoarele apelor, asa Te doreste sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Insetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu; cand voi veni si ma voi arata fetei lui Dumnezeu?" (XLI, 1-2). “O, daca ai sfasia Tu cerurile si ai cobori jos!" striga evanghelistul Vechiului Testament (Isaia LXIV, 1). La acest strigat disperat Tatal a raspuns: Cerurile s-au deschis; Duhul Sfant care se purta peste ape la creatie “a grait prin prooroci" si, in cele din urma, Imparatul cerurilor a coborat printre noi, facandu-se trup. Aceste evenimente ne sunt rezumate de Epistola catre Evrei, care ne aminteste ca “Dupa ce Dumnezeu, odinioara, in multe randuri si in multe chipuri a vorbit Parintilor nostri prin Prooroci, in zilele acestea mai de pe urma ne-a grait noua prin Fiul" (I, 1-2).

Minunata este aceasta dezvaluire a Creatorului fata de creatura Sa! Intr-adevar, Revelatia dumnezeiasca este multiforma si mai ampla decat cosmosul insusi: Ea s-a facut prin lucrari, prin cuvant, semne si minuni – toate acestea umpland Sfanta Scriptura, unde sunt expuse prin cuvinte, adica intr-o forma theandrica. Iar cand Revelatorul insusi se face din iubire inefabila, Revelatia, ea capata desavirsirea suprema.

Din mila lui Dumnezeu Revelatia devine astfel dialogul iubirii la care omul indumnezeit prin har poate participa, in inspiratie, prin vedere si cuvant – daruri care coplesesc putinta de intelegere omeneasca si cuvant (Acest fapt a impus pentru teologi si problema raportului spiritual dintre auz si vedere in Revelatie).

Nu numai in trecutul indepartat, si anume ca o fagaduinta a ceea ce avea sa fie (Deuter. V, 4, de pilda), ci mai ales la plinirea vremii (Gal. IV, 4, de pilda), Revelatia s-a facut sub toate formele, dar la urma am primit-o in plinatatea ei de har si de adevar: “Pentru ca Legea prin Moise s-a dat, iar harul si adevarul au venit prin Iisus Hristos. Pe Dumnezeu nimeni nu L-a vazut vreodata; Fiul cel

Unul-Nascut, care este in sinul Tatalui, Acela L-a facut cunoscut" (Ioan, I, 17-18).

1. Revelatia s-a facut prin cuvant , care are multe sensuri. De el s-a folosit Dumnezeu in Vechiul Legamint, pentru a consola pe omul cazut, prin fagaduintele Sale (Rom. IX, 4); iar in cel Nou pentru realizarea lor in Cuvantul lui Dumnezeu facut trup –, singurul lucru nou sub soare, cum l-a proclamat Sfantul Ioan Damaschinul. Repetam ca in afara de cuvintele descoperitoare din Vechiul Testament si de Cuvantul descoperit in cel Nou, divinul coborindu-se tot mai mult la nivelul creaturii, Revelatia s-a facut si prin lucrari minunate, minuni (semne si aratari; toate acestea au fost adaptate la puterea omeneasca de receptivitate (Exod, XXXIII, 21 ; Mat. V, 8 etc.), - asa cum o demonstreaza, de altfel, istoria spiritualitatii crestine in general si Palamismul in special).

Vechiul Testament este pregatitor al celui Nou si "calauza catre Hristos" (Gal. III, 24), iar descoperirile date prin cuvinte in aceasta parte a Revelatiei se refera la Cuvantul lui Dumnezeu cel vesnic, care va cobori la noi ca sa ne mantuiasca si sa preface cerul si pamantul in cer nou si pamant nou.

In acest scop Profetii sunt trimisi (Is. VI, 6, 9 ; Ieremia XXV, 4) ; Domnul pune cuvintele Lui in gura lor (Ier. I, 9) si ele sunt foc mistutor (Ier. XX, 8-9; cf. I Cor. IX, 16): Sunt o forta (Isaia, VI, 9-13 ; Ier. I, 10), judecata (Intelepciune XVIII, 14-18 ; Ps. CXIX), Lege (Deut. XXX, 15-20 ; Ieremia VI, 19 etc.), viata (Deut. VIII ; Ps. CXIX etc.). Prin cuvantul Domnului s-a savirsit creatia si conservarea lumii (Gen. I ; Ps. XXXIII, 6-9) etc. Pretutindeni aflam astfel theandrismul acesta biblic, amintit de mai multe ori de Sfantul Pavel; de pilda, in I Tes. II, 13: "Multumim neincetat lui Dumnezeu ca luand voi cuvantul ascultarii de Dumnezeu de la noi, nu ati luat cuvant omenesc, ci, precum este adevarat, cuvantul lui Dumnezeu, care si lucreaza intru voi cei ce credeti". (Din Noul Testament nu e nevoie sa mai amintim decat inceputul Evangheliei Sfantului Ioan, "inima Noului Testament").

2. Cuvantul revelat devine Scriptura, potrivit invataturii Vechiului si Noului Testament. In Vechiul Testament aflam ca Dumnezeu a scris Decalogul (Deut. IV, 13 ; X, 1-4). Incepind cu Moise, Profetii scriu cele descoperite de Dumnezeu poporului sau (Exod XXIV, 4), continuind cu Isaia (XXX, 8 etc.), cu Ieremia (XXXVI, 10, 11 etc.), Ezechiel (care inghite ruloul scris de Domnul, dupa (II, 9-10) etc. Neemia si Iuda Macabeul aduna scrierile sfinte, asa cum citim in II Macabei (II, 13-15), fiindca Legea Domnului incinta inima si lumineaza ochii (Ps. XIX, 8-9). Scripturile Sfinte sunt templul Sau, casa pe care si-a zidit-o Intelepciunea (Prov. IX, 1) si Profetii le numesc cand "Cartea lui Iahve" (Isaia, XXXIV, 15), cand "Cartea Aliantei" (Exod. XXIV, 7 etc.), cand "cartea Legii lui Iahve" (Ios. XXIV, 26 etc.), "ta Biblia ta hagia" (I Mac. XII, 9) si in sfarsit, "hiera Biblos" (II Mac. VIII, 23).

Noul Testament identifica, de asemenea, Revelatia cu Scriptura (Matei XXI, 42, etc. ; Marcu XII, 24 etc. ; Luca XXIV, 27 etc. ; Ioan V, 39 ; Fapte XVII, 2 etc. ; I Cor. XV, 3 etc. ; II Petru III, 16 si I, 20).

Autoritatea dumnezeiasca a Sfintelor Scripturi ale Vechiului Testament este invocata in toate problemele grele ale Crestinismului apostolic, asa cum se poate vedea mai ales din Fapte. Scrierile Noului Testament le citeaza pentru a dovedi realizarea in noul eon a ceea ce s-a profetit poporului ales ("ca sa se implineasca Scripturile... ceea ce a spus prin Prooroci..."), sau pentru a dovedi ca Mantuitorul este Mesia cel asteptat. Scripturile Vechiului Testament sunt astfel folosite mai ales in Sfanta Evanghelie dupa Matei, care se adresa Evreilor, in Epistola catre Evrei, in cea catre Romani (cf. XI, 4) etc., intrucit sunt inspirate (II Tim. III, 16) ca "Scripturi Sfinte" (Romani I, 2).

De aceeasi autoritate deplina se bucura de la inceput scrierile Noului Testament: De pilda cele ale Sfantului Pavel, care sunt puse alaturi de cele ale Vechiului Testament (in II Petru III, 16), sau Evanghelia Sf. Luca (X, 7), pusa alaturi de Deuteronom (XXV, 4), in I Tim. V, 18 etc.2.

Aici se poate aminti in treacat si faptul ca Biserica crestina nuanteaza importanta epocilor si a Revelatiei , ca reprezentind felurite trepte in urcusul omenirii pana la desavirsirea cunoasterii "tainei crestinatatii", adica a mijloacelor dumnezeiesti de mantuire.

Mantuitorul insusi pune, de altfel, fata in fata cele doua Legaminte (Matei V, 17-18 etc.) ; Sfintii Apostoli procedeaza la fel (Evr. I, 2 ; Efes I, 9-10 etc.). Cercetand trecutul si viitorul omenirii credincioase, Sf. Grigorie Teologul caracterizeaza schimbarile intamplate ca niste cutremure de pamant, descriindu-le astfel: "Cele doua Testamente sunt doua cutremure, dintre care unul face trecerea de la idolatrie la Legea lui Moise, iar celalalt de la Legea lui Moise la Evanghelie. Dar mai exista si al treilea, care este mutarea din aceasta viata in cealalta"3.

In sfarsit, aceasta identificare intre cele doua Legaminte este curenta in epoca apostolica nu numai prin citarea Scripturilor, ca fiind autoritatea dumnezeiasca suprema, ci si prin afirmarea cu putere a credintei prin care Cuvantul intrupat se manifesta si in Cuvantul lui Dumnezeu din Scripturi (Gal. III, 8), de dupa Inviere (Ioan XV, 5, 7).

Aceasta identificare a Cuvantului intrupat cu Cuvantul lui Dumnezeu din Scripturi, ca si autoritatii dumnezeiesti a celor doua Testamente au un fundament comun: acela dupa care intreaga Scriptura vorbeste despre Hristos, adica despre mantuirea noastra prin El. In acest sens ne indeamna Fericitul Augustin sa cautam pe Hristos cu ardoare in Sfintele Scripturi: "Ne putea inchipui Sfanta Scriptura, scrie el4, ca o campie pe care voim sa cladim ceva. Sa nu fim lenesi, nici multumiti de ceea ce e la suprafata. Sa sapam in

adincime, ca sa ajugem la piatra. Caci piatra e Hristos". In alta parte scrie: “Citeste toate cartile profetice; daca nu gasesti acolo pe Hristos, exista ceva mai prostesc si mai fara sens? Vezi-L acolo pe Hristos! Numai asa vei gusta ceea ce citesti, dar vei fi uluit de aceasta; detaseaza-ti mintea de cele materiale, ca sa-ti uiti trecutul si aspira la cele viitoare!"5

Iata de ce se spunea ca pentru a intelege Scriptura trebuie sa traiesti cu si in Hristos, adica, dupa Origen, sa te apleci pe pieptul lui ca Sfantul Ioan Evanghelistul6. Evanghelia afirma ca ucenicii n-au putut intelege Scripturile decat dupa ce au inteles ca ele se refereau la Hristos: “Atunci Iisus le-a deschis mintea ca sa priceapa Scripturile" (Luca XXIV, 45).

3. In epoca post-apostolica aceasta identificare a Cuvantului lui Dumnezeu cu Sfintele Scripturi se prelungeste in Cuvantul facut trup si apoi in Domnul euharistic. Sfintii Parinti au proclamat cu evlavie aceasta perpetua omniprezenta in evenimentele cele mai de seama ale vietii crestine. Se aminteste, in acest sens, fraza expresiva din Epistola lui Clement (LIII, 1): “Voi cunoasteti cu adevarat Scripturile Sfinte (tas Hieras Graphas) , le cunoasteti bine, prea iubitilor, si ati aprofundat cuvintele lui Dumnezeu (ta Logia tou Theou)". Expresii similare aflam la Parintii latini care adauga la aceasta denumire, altele ca: “ chirographum Dei" si “divina bibliotheca".

Dar Origen va aprofunda mai mult aceasta identificare prin paralelismul dintre Cuvantul facut om si Cuvantul, care se face Scriptura, prin aceea “ensomatosis". Intr-adevar, dupa cum Hristos cel ascuns a venit in trup, tot asa toata Scriptura dumnezeiasca este intrupata" (“Sicut Christus celatus venit in corpore, sic est et omnis Scriptura divina incorporata")7. Marele alexandrin vede in Trupul Domnului ca si in Sfanta Scriptura, locasul sau, templul Sau, care ni-l face prezent: “Cuvantul lui Dumnezeu, scrie el, nu are nici carne, nici trup: Dupa firea Sa dumnezeiasca El nu poate fi nici pronuntat, nici vazut; dar de indata ce se intrupeaza, poate fi vazut si scris. Aceasta din pricina ca Cuvantul s-a facut trup si ca exista o carte a genealogiei lui Iisus Hristos (Matei I, 1)8.

Acelasi paralelism cu Cuvantul il stabileste Origen si intre Euharistie si Scriptura . El ne implora sa avem acelasi zel in impartasirea din Cuvantul revelat, ca si fata de Sfanta Impartasanie: “Voi va socotiti vinovati si pe drept cuvant credeti asa, daca din greseala voastra cade vreo particica. Atunci cum credeti voi ca ar fi o greseala mai mica daca sunteti neglijenti fata de Cuvantul lui Dumnezeu, decat cand esti asa fata de Trupul Lui?"9.

Accentuind aceasta identificare el poate spune in mod alegoric, in alta parte, ca “noi bem singele lui Hristos nu numai in ritul sacramental, ci si cand primim cuvintele Sale, care au in ele viata"10.

Traditia veche a Bisericii crestine a reliefat cu multa pietate faptul ca Cuvantul lui Dumnezeu si Tainele sunt cele doua cai prin care primim pe Hristos , in cadrul acelorasi slujbe sfinte.

In consensul acestei identificari a Cuvantului lui Dumnezeu cu Scriptura, in cadrul slujbei Sf. Liturghii a Bisericii Ortodoxe, la “iesirea cu Sfanta Evanghelie" (“Vohod"), ea este dusa in mod solemn la altar, unde ramane pana ce este citita de diacon, care o duce in acest scop, de asemenea, cu mare evlavie. Citirea ei devine manifestarea liturgica a Domnului insusi, caruia i se canta si la inceputul si la sfarsitul ei: “Slava tie, Doamne, slava Tie!"

In cadrul aceleiasi evlavii, Sinoadele Ecumenice erau socotite ca fiind prezidate de Capul cel nevazut (al Trupului Tainic al Sau) –, neavand un cap vazut. De aceea, Sfantul Chiril al Alexandriei scrie, de asemenea, identificand Sfanta Scriptura cu Mantuitorul: “Sfantul Sinod, adunat in Biserica sfanta inchinata Mariei, a conferit, ca sa zicem asa, lui Hristos calitatea de membru al Adunarii si de capetenie a ei. Ca urmare, Evanghelia a fost asezata pe un tron sfintit"11.

S-a mers inca mai departe cu acest paralelism, aplicandu-l celor doua firi ale Cuvantului intrupat si Cuvantul dumnezeiesc si celui omenesc din Scriptura, - Cuvantul dumnezeiesc manifestindu-se prin cuvantul omenesc, iar cel omenesc fiind astfel in acelasi timp Cuvantul lui Dumnezeu12.

4. In privinta relatiei Cuvantului lui Dumnezeu cu Scriptura luam ca punct de plecare atitudinea ambigua a teologilor romano-catolici dupa Conciliul II Vatican, care au acceptat doua formule: Dupa una, care este de acord cu faza actuala a rezultatelor criticii protestante, Scripturam continere Verbum Dei ; dar, dupa cealalta, Scripturam esse Verbum Dei . In sprijinul primei formule se amintesc unele pareri personale ale Apostolului Pavel, privitoare la casatorie, vaduvie etc. (in cap. VII din I Corint.), sau privitoare la Filimon etc. ; se mai poate cita invocarea Cuvantului Domnului de catre Prooroci, precum si autoritatea Lui in Cuvantul scris, pe care-l transcende, datorita neputintei mijloacelor omenesti de a expune dumnezeiescul in mod desavirsit etc. Mentionam, de asemenea, ca cea de a doua formula se sustine prin faptul ca Scriptura este insuflata de Sfantul Duh si ca in cele cuprinse in ea nu se poate deosebi cu precizie ce e dumnezeiesc de ceea ce este omenesc in ce priveste continutul.

S-ar putea spune ca toata problematica criticii moderne si actuale este cuprinsa in relatia dintre Scriptura si Cuvantul lui Dumnezeu.

Dupa Conciliul II Vatican mai ales teologia romano-catolica si-a insusit in linii mari rezultatele criticii biblice si speculeaza moderat, in acest cadru nou (care i-a fost refuzat celui mai mare exeget francez catolic al veacului nostru, J.-M. Lagrange, caruia i-a fost pus la index comentariul asupra Judecatorilor, fiindca indica sursele Exateuhului13). Unii dintre teologii biblicisti ortodocsi s-au

apropiat cu prudenta de aceasta arie14; majoritatea urmeaza sa ia o pozitie conforma cu Traditia dumnezeiasca si bisericeasca, dar numai dupa ce se va stabili un deplin consens teologic ortodox.

5. Ca urmare a problematicii raportului Cuvantului lui Dumnezeu cu Scriptura s-au pus din nou si acelea ale inerentei Scripturii si adevarului evanghelic in vremea noastra.

Inerenta Scripturii a fost amplu discutata de teologia protestanta, care a reliefat limitarea posiblitatilor omenesti de exprimarea adevarului absolut, de pregatirea intelectuala, sau de ambianta vremii in general etc. –, fapte accentuate partial si de Sfintii Parinti in comentariile biblice (In vremea noastra s-a amintit pozitia moderna a Conciliului II Vatican, care admite ca Sfanta Scriptura invata fara eroare, dar ca in aprecierea invataturii scripturistice trebuie sa tinem seama de tema principala a pericopelor, ca si de genul literar in care e incadrata Revelatia acolo etc.). Dupa Sfantul Pavel, noi cunoastem totul ca printr-o oglinda in viata aceasta pamanteasca; pe cand dincolo vom cunoaste toate fata catre fata – fapt care nu include anihilarea temei principale a Palamismului.

- Referat prezentat la Truro - Cornwall in Anglia, in cadrul dialogului ortodox-anglican, la 7-11.VII.1975

1. Fericitul Augustin, Marturisiri, I, 1 ; Migne, P. L. XXXII, col. 601 2. Pentru temeiurile biblice privind cuvintul revelat se poate folosi expozeul mai pe larg din vol. II din "Mysterium salutis" Dogmatique de l'histoire du salut, de P. Lengsfeld, H. Haag, G. Hasenhuttl (Les edition du Cerf), Paris, 1969, p. 73-92. 3. Sfintul Grigorie Teologul, Cuvintul V teologic, 25, Migne, P. G. XXXVI, col. 160 D, 161 A. 4. La Evanghelia Sf. Ioan, XXIII, 1. 5. Ibidem, I, 9. 6. Ibidem, I, 6. Pentru aceasta parte, vezi Dom Anselme Stolz, L'Ascese chretienne, Chevetogne, 1940, p. 227 sq 7. Origen, Comentar la Ev. Sf. Matei, 27 (45, 19), Migne, P. G. XIII, 1633 B, cit. dupa "Mysterium salutis", vol. II, p. 80. 8. Origen, Comentar la Ev. Sf. Matei, P. G. XIII, 41, citat ibidem. 9. Origen, Omilii la Exod, XIII, 3, citat, ibidem, p. 90. 10. Origen, Omilii asupra cartii Numeri, XVI, 9, ibidem, p. 90. 11. Sf. Chiril al Alexandriei, Apologie catre imparatul Theodosiu, Migne, P. G. LXXVII, 472 A-B, cit. ibidem, p. 91. 12. Cf. "Mysterium salutis", 2, cit. supra, p.91-92. 13. Cf. Michael Schmauss, Dogma1: God im Revelation (Sheed and World, Inc. New York, 1968), p. 190-203. 14. Amintim din aceasta categorie pe profesorul iugoslav Veselin Kesich de la Academia Teologica Sf. Vladimir, cu interesantul volum: The Gospel image of Christ - The Church Modern criticism (St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, New York, 1972). Profesorul George Galitis, de la Facultatea de teologie din Salonic, a declarat in cursul dezbaterilor acestei probleme, in cadrul dialogului anglicano-ortodox, care s-a tinut la Academia patriarhala din Creta in iulie 1974, ca Biserica n-a

luat masuri oficiale privitoare la aceasta problema; ca ortodocsii care cred in existenta surselor Pentateuhului, a celor 3 Isaii sint acceptati ca prof. in universitatile ortodoxe si a conchis ca "e limpede ca in Ortodoxie e loc pentru diferite puncte de vedere in asemenea probleme" (v. "Minutes", p. 4).

[editează]

Sfanta Scriptura

Dumnezeu l-a creat de la inceput pe om, cununa creatiei Sale vazute, cu trupul si sufletul nemuritor. Cu sufletul, omul a fost creat dupa chipul lui Dumnezeu, fiind inzestrat cu ratiune, cu dreapta socotinta, cu logica intelegerii faptelor sale si a raspunderii de faptele sale in constiinta sa, care este oglinda sufletului sau nemuritor. Prin ratiunea sau logosul sau, omul a avut putinta, ca si ingerii de a cunoaste pe Dumnezeu, Creatorul sau, Ratiunea intregii existente, Logosul divin, de a fi in dialog cu Dumnezeu si de a se bucura in fericirea harului divin cu care era inzestrat sufletul sau ca fiinta rationala si cunoscatoare in libertate de binele pe care il traia in rai, unde fusese asezat de Dumnezeu, caci Dumnezeu a creat pe ingeri si pe om, fiinte rationale si cunoscatoare, sa se bucure in comuniune intru asemanare de fericirea dumnezeirii comuniunii Sfintei Treimi. Pentru fericirea sa omul avea indatorirea constiintei sale de fiinta cugetatoare si libera sa fie mereu recunoscator in duhul smereniei sale Creatorului sau, sa-L asculte si sa-I urmeze vointa, ca sa nu piarda starea lui de fericire dobandita. Cum stim, primii oameni, Adam si Eva, au fost ademeniti din invidie pentru fericirea lor de satana, ingerul pierzarii, cu pacatul caderii lui, pacatul mandriei, de a se fi socotit mai presus decat Dumnezeu. Satana i-a indemnat pe primii oameni ca daca vor iesi din smerenia ascultarii lor de Dumnezeu si vor manca din pomul care le-a fost oprit in rai, al cunostintei binelui si al raului, vor ajunge si ei dumnezei, la fel ca Dumnezeu. Calcand porunca ascultarii, primii oameni au pierdut harul lui Dumnezeu si marirea Lui care-I acoperea si au cazut in puterea raului de care fusesera preveniti sa se fereasca, fiindca daca aveau sa calce porunca ascultarii, “cu moarte veti muri” (Fac.2,17). Si urmare neascultarii cuvantului lui Dumnezeu, “Plata pacatului” (Rom. 6, 23 ; I cor. 15, 22), a fost moartea, cu cele trei trepte ale ei, trupeasca, sufleteasca si vesnica. Urmarile pacatului stramosesc au trecut la toti oamenii. “Printr-un om (= Adam) a intrat pacatul in lume” (Rom. 5, 12). Si prin puterea pacatului in om, chipul satanei a pus stapanire pe chipul lui Dumnezeu in om, incat mintea lui I s-a intunecat si n-a mai putut sa-l cunoasca, sa-L auda, si sa-L cinsteasca cu adevarat pe Dumnezeu, inima I s-a pervertit in patimi si placeri si vointa I-a slabit, incat binele pe care voia sa-l faca nu-l mai putea face, ci raul pe care nu-l voia il facea “Caci nu fac binele pe care il voiesc, ci raul pe care nu-l voiesc, pe acela il savarsesc. Iar daca fac ceea ce nu voiesc eu, nu eu fac aceasta, ci pacatul care locuieste in mine” (Rom. 7, 19-20). Omul a ajuns astfel “rob legii pacatului” (Rom. 7, 23), incat nu se mai putea elibera sau mantui pe sine din aceasta robie a mortii

pacatului. In milostivirea proniei sale, Dumnezeu a fagaduit celor dintai oameni, cand I-a izgonit din rai, ca le va trimite un mantuitor, care-I va izbavi din robia mortii pacatului lor, atunci cand a blestemat pe sarpe, chipul satanei, ca cineva se va naste din femeie, care-I va zdrobi capul: "Dusmanie voi pune intre tine si femeie, intre semintia ta si semintia ei; acela iti va zdrobi capul, iar tu ii vei pazi (intepa) calcaiul" (Fac. 3, 15).

Prin jertfa de bunavoie a Fiului sau, Domnul Isus Hristos, care ne-a impacat cu Dumnezeu Tatal si ne-a renascut dupa har fii ai lui Dumnezeu, ne-a facut parte din nou de mostenirea fericirii pierdute din cauza pacatului stramosesc: "Iar de suntem fii, suntem dar si mostenitori, adica ai lui Dumnezeu si impreuna mostenitori ai lui Hristos" (Rom. 8, 17). Ca sa ramanem fii ai lui Dumnezeu si mostenitori ai imparatiei Sale, pe care am dobandit-o prin jertfa Fiului Sau, nascut om fara de pacat, om adevarat, Fiul Omului, si cu Dumnezeu adevarat, nascut din veci din Tatal si de o fiinta cu Tatal si cu Duhul Sfant, Treimea cea de o Fiinta, datori suntem cu smerenia recunostintei sufletelor noastre de a asculta si a implini Cuvantul lui Dumnezeu care ni l-a grait prin prooroci in Legea Veche, iar in Legea Noua, deplin si desavarsit, prin insusi fiul Sau intrupat, Domnul Iisus Hristos.

Cuvantul lui Dumnezeu, invatatura si poruncile sale, descoperite noua oamenilor ca sa le cunoastem si sa le urmam, ne sunt cuprinse in Cartea Sfanta, numita cu termenul grecesc Biblie (biblion= carte) sau cu termenul latinesc Scriptura, care este un corp sau o colectie de carti numite ale Vechiului Testament si ale Noului Testament, scrise sub inspiratia Duhului Sfant intr-un rastimp de aproape 1500 de ani, din timpului proorocului Moise, cu circa 1400 de ani inainte de Hristos si pana la autorul Apocalipsului, Sfantul Apostol si Evanghelist Ioan, circa 100 de ani dupa Hristos. Vechiul Testament a fost tradus in limba greaca in timpul lui Ptolomeu Filadelful(284-247 i. Hr.), regele Egiptului, de catre 72 de barbati trimisi de arhiereul din Ierusalim, din fiecare semintie evreiasca cate 6 invatati, care au tradus in 72 de zile, independent unul de altul, in limba greaca, textul ebraic al cartilor canonice ale Vechiului Testament, limba ebraica fiind vorbita de urmasii lui Avraam pana la robia babilonica. Aceasta traducere s-a numit Septuaginta, dupa numarul celor 72 de barbati evrei care au tradus-o.

Sfanta Scriptura sau Biblia cuprinde Cuvantul lui Dumnezeu (Luca 3, 2; fapte 4, 31; Efes 6, 17) care este Cuvantul vietii vesnice (Ioan 6, 63; Filip 2, 16), Cuvantul manturii (Fapte 13, 26), si ne-a fost facuta cunoscuta prin descoperirea dumnezeiasca mai presus de fire, prin Revelatia Supranaturala. "Toata Scriptura este insuflata de Dumnezeu si de folos spre invatatura, spre mustrare, spre indreptare, spre inteleptirea cea intru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu sa fie desavarsit, bine pregatit pentru orice lucru bun" (II Tim. 3, 16-17). Prin cuvintele: "Toata Scriptura este insuflata de Dumnezeu" intelegem lucrarea Duhului Sfant asupra constiintei scriitorului biblic, de a o curati si lumina sa inteleaga Cuvantul lui Dumnezeu care i se adreseaza intim de a scrie

cele ce in taina I se comunica, ferindu-l de greseli si rataciri de la adevarurile de credinta. Sfantul Apostol Petru ne spune ca "nu prin voia oamenilor s-a facut candva proorocie, ci purtandu-se de Duhul Sfant au grait oamenii cei sfinti ai lui Dumnezeu". (II Petru 1, 21). Despre insuflarea Sfintei Scripturi, referindu-se la Legea Vechiului Testament, Mantuitorul ne spune: "Amin zic voua: pana ce va trece cerul si pamantul, o iota sau o cirta nu va trece din Lege, pana ce vor fi toate" (Matei 5, 15); iar despre Legea Noului Testament adauga: "Mangaietorul, Duhul cel Sfant, pe care il va trimite tatal intru numele Meu, acela va va invata pe voi si va va aduce aminte toate cele ce v-am grait" (Ioan 14, 26). Avand autoritatea dumnezeiasca, Sfanta Scriptura nimeni "nu o poate desfiinta" (Ioan 10, 35), si pentru aceasta ea este mai intai Scriptura Bisericii, pe care ea o preda si o explica credinciosilor in cadrul cultului divin fara greseala. Nu oricine poate interpreta sau talmaci Sfanta Scriptura fara o pregatire mai intai speciala teologica si apoi fara o investire harica, in afara de invatatura normativa a Bisericii, fiindca risca sa greseasca, facandu-se vinovat de cuvintele de avertizare rostite de Mantuitorul: "Va rataciti nestiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu" (Matei 22, 29). Sfantul Apostol Petru, referindu-se la epistolele Sfantului Apostol Pavel, spune: "In epistolele sale sunt unele lucruri cu anevoie de inteles, pe care cei nestiutori si neintariti le rastalmacesc, ca si pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare" (II Petru 3, 16).

Cum am aratat, Sfanta Scriptura cuprinde doua parti: Vechiul Testament (Legea Veche) si Noul Testament (Legea Noua). Vechiul Testament cuprinde invataturile care au fost descoperite de Dumnezeu oamenilor prin Moise si prin prooroci, barbati alesi si calauziti de Duhul Sfant care au trait inainte de venirea in lume a Domnului Iisus Hristos, a Carui venire ei au vazut-o in duh si au vestit-o. "Dumnezeu odinioara, in multe randuri si in multe chipuri, a vorbit parintilor nostri prin prooroci" (Ev. 1,1). Vechiul Testament cuprinde lucrarea lui Dumnezeu in creerea si purtarea de grija a lumii in general si in mod special cuprinde istoria poporului Israel ca popor ales intre celelalte popoare, chemat sa pastraze invatatura despre Adevaratul Unul Dumnezeu. Cartile cuprinse in Vechiul Testament sint in numar de 39 si au caracter unele istoric, altele didactic si altele profetic. Cele care au caracter sau cuprins istoric sunt: Facerea, Iesirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosua, Judecatorii, Cartea Rut, I Regi, II Regi, III Regi, IV Regi, I Cronici, II Cronici, Ezdra, Neemia (Ezdra II), Estera. Cele care au caracter sau continut didactic (invatatoresc) sint: Psalmii, Cartea lui Iov, Proverbele lui Solomon, Ecleziastul, Cantarea Cantarilor, iar cele care au continut profetic sint: Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel (Profetii mari), Plangerile lui Ieremia, (Profetii mici 12): Osea, Amos, Miheia, Ioil, Avdie, Iona, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia si Maleahi.

Pe langa cele 39 de carti enumerate, primite de Biserica a fi insuflate de Dumnezeu, pentru care se numesc canonice (cuvant primit din limba ebraica prin mijlocirea limbii grecesti care insemneaza "dreptar" sau "regula"), Vechiul Testament mai cuprinde un numar de carti, pe care Biserica le-a socotit folositoare si ziditoare de suflet si le recomanda sa fie citite, carti care se

numesc deuterocanonice si acestea sint: 1. Cartea lui Tobit; 2. Cartea Iuditei; 3. Cartea Intelepciunii lui Solomon; 4. Cartea Intelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah, numita si Ecleziasticul; 5. Cartea a treia a lui Ezdra (cartea a doua a lui Neemia cuprinsa in cartile canonice); 6. Cartea intai a Macabeilor; 7. Cartea a doua a Macabeilor; 8. Cartea a treia a Macabeilor (este si o a patra carte a Macabeilor); 9. Cartea Baruh si 10. Scrisoarea Proorocului Ieremia. Ca necanonice sint considerate si urmatoarele fragmente din cartile canonice enumerate: 1. Rugaciunea Regelui Manase (aflata la sfarsitul cartii a doua Paralipomene sau Cronici); 2. O parte din Cartea Estera (cea care nu este impartita in versete); 3. Ultimul Psalm (care urmeaza dupa Psalmul 150); 4. Cantarea celor trei tineri (din cartea lui Daniil); 5. Istoria Suzanei; 6. Bel si balaurul (Mentionam ca unele texte cum sint: Ieremia 10, 11; Daniil 2, 4-7, 28; Ezdra 4,7, 11-28 au fost scrise in limba aramaica, limba semita, cea mai apropiata de limba ebraica).

Cuvintul lui Dumnezeu cuprins in Vechiul Testament sau in Legea Veche a chemat si a pregatit oameni pentru venirea Domnului Iisus Hristos si intelegerea Legii Noi cuprinsa in Noul Testament. Pentru aceasta Vechiul Testament este considerat a fi un <<pedagog>> sau un <<invatator>> catre Hristos (Gal. 3, 24), in special prin proorocirile care vestesc venirea Sa, in Care s-au implinit <<toate proorocirile si Scripturile>>. Astfel, Noul Testament in cel Vechi se ascunde, iar cel Vechi in cel Nou se descopera. Noul Testament cuprinde la rindul sau un numar de 27 de carti canonice: Cele patru Sfinte Evanghelii: Matei, Marcu, Luca si Ioan; Faptele Apostolilor; Epistolele Sfantului Apostol Pavel, in numar de 14: Romani, I Carinteni, II Corinteni, Galateni, Efeseni, Gilipeni, Coloseni, I Tesaloniceni, II Tesaloniceni, I Timotei, II Timotei, Tit, Filimon, Evrei; Epistolele sobornicesti: Iacov, I Petru, II Petru, I, II, III Ioan, Iuda si Apocalipsa Sf. Ioan Evanghelistul si teologul. Cele 27 de carti canonice ale Noului Testament cuprind invataturile descoperite de Domnul Iisus Hristos si au fost transcrise de Sfintii Apostoli si urmasii lor, cele mai multe inainte de anul 70, in afara de cartile Sfintului Ioan Evanghelistul si Teologul, care au fost scrise dupa anul 70, pina la sfirsitul secolului I. Cuvintul lui Dumnezeu descoperit oamenilor la inceput prin Moise si proorocii Vechiului Testament a fost descoperit desavarsit prin Insusi Fiul Sau, Domnul Iisus Hristos, dupa cum ni se arata: <<in zilele acestea mai de pe urma – Dumnezeu – ne-a grait noua prin Fiul, pe Care L-a pus mostenitor a toate si prin Care a facut si veacurile>> (Evrei 1, 2). Atit Vechiul cit si Noul Testament formeaza o unitate, un intreg, care se completeaza si se armonizeaza intr-o singura Sfinta Carte, Sfinta Scriptura, care <<este insuflata de Dumnezeu>> (II Tim. 3, 16), si ne sta deschisa ca sa cunoastem, sa ascultam si sa implinim Cuvintul lui Dumnezeu pentru mintuirea noastra.

Prin cuvintul Testament intelegem in mod obisnuit hotaririle luate de cineva cu scopul de a fi respectate dupa moartea sa. Vointa Mintuitorului pecetluita cu Sfanta Sa jertfa a fost de a mintui neamul omenesc, de a ne face mostenitori ai imparatiei lui Dumnezeu vesnice, pe cei ce vor a crede in El si-I vor implini

Cuvantul: <<Si pentru aceasta El este Mijlocitorul unui nou testament, cei chemati sa ia fagaduinta mostenirii vesnice>> (Evrei 9, 15).

Din cele aratate retinem ca idei principale calauzitoare: Omul, cununa creatiei vazute a lui Dumnezeu, a fost inzestrat cu sufletul si grai rational si cugetator, dupa chipul lui Dumnezeu, fiind in dialog cu Creatorul sau si cu natura inconjuratoare care ii era supusa si putea sa dispuna liber de actiunile sale. Avind harul lui Dumnezeu si marirea Lui care-i acoperea, omul, in fericirea existentei sale asezat in Rai, putea sa ajunga nemuritor, tinzind la asemanarea cu Dumnezeu, daca ramanea in iubirea fata de Dumnezeu si in smerenia ascultarii sale de cuvintul lui Dumnezeu. Prin ispita satanei, omul a fost muscat de veninul mortii pacatului mindirei de a deveni prin neascultare de Dumnezeu, cum voise si satana, si s-a vazut dezgolit de marirea lui si de harul ce i-l daduse Dumnezeu creatiei si a devenit <<rob legii pacatului>> (Rom. 7, 23), iar <<plata pacatului>> (Rom. 6, 23) a fost moartea trupeasca, sufleteasca si vesnica. Urmarile pacatului stramosesc au trecut la toti oamenii, caci <<Printr-un om (= Adam) a intrat pacatul in lume>> (Rom 5, 12). In pronia milostivirii Sale, Dumnezeu a fagaduit primilor oameni dupa cadere un Mintuitor, care-i va elibera din robia mortii si va zdrobi puterea satanei, <<capul sarpelui>>. Aceasta fagaduinta, aceasta protoevanghelie, data primilor oameni a fost un legamint intre Dumnezeu si om, un <<Testament>>, pe care i l-a incredintat Dumnezeu verbal si care a fost apoi reinnoit fata de Patriarhul Avraam (Fac. 12, 1-4), stramosul poporului evreu, iar mai tirziu a fost incheiat in scris pe Muntele Sinai, cand Dumnezeu i-a dat lui Moise cele doua Table ale Legii, Decalogul (Ies. 20, 1-17), ce cuprindea datoriile credinciosilor fata de Dumnezeu si fata de semenii lor.

Cuvintul lui Dumnezeu s-a adresat mereu poporului evreu prin prooroci, prin oamenii trimisi, drepti si sfinti, ca sa-i invete sa nu se abata de la dreapta credinta in Unul si Adevaratul Dumnezeu, sa nu uite Testamentul primit si sa fie pregatiti prin credinta sa primeasca pe Fiul Sau, Domnul Iisus Hristos, care avea sa vina sa mintuiasca intregul neam omenesc. Toata aceasta zestre spiritual – profetica descoperita de Dumnezeu oamenilor inainte de venirea Mintuitorului care alcatuieste Legea Veche sau Testamentul Vechi, cuprinde 39 de carti canonice, recunoscute si admise de Biserica, fiind inspirate mai presus de fire de Dumnezeu. Ele au pregatit Legea Noua, Testamentul Nou, adus de Insusi Fiul lui Dumnezeu si pecetluit cu Sfanta Sa jertfa, si toti care vor crede in El si vor urma cuvintul Sau vor fi eliberati din robia mortii si din stapinirea satanei si vor fi mostenitori ai imparatiei vesnice a lui Dumnezeu, caci Legea Noului Testament, cum o numeste Sfantul Apostol Iacob, este <<Legea libertatii>> (Iacob 1, 25).

Vechiul Testament si Noul Testament alcatuiesc laolalta Cartea noastra Sfinta, Sfinta Scriptura, care cuprinde Cuvintul lui Dumnezeu, cel ce este vesnic, in dialog cu noi oamenii, in limba fiecarui popor, ca sa-l ascultam, sa-l cunoastem si sa-l implinim, ca fii rascumparati ai lui Dumnezeu prin jertfa Fiului Sau,

Domnul Iisus Hristos, care ne-a facut cunoscut pe Dumnezeu Tatal si pe Dumnezeu Sfantul Duh, Treimea cea de o fiinta si nedespartita: Tatal, Fiul si Sfantul Duh.

<<Si aceasta este viata vesnica: Sa Te cunoasca pe Tine, singurul Dumnezeu adevarat, si pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis>> (Ioan 17, 3). Prin Sfanta Scriptura, Cartea cartilor, luam cunostinta de lucrarea si de prezenta lucrarii Sfintei Treimi in lume pentru dobinidea vietii noastre vesnice. Ea este Cartea noastra de capatii si Cartea noastra de calauza in viata si nu poate lipsi din casa si din viata niciunui crestin. Fiind Cartea Cuvintului vietii vesnice, Sfinta Scriptura este cartea Bisericii, pe care ea a facut-o cunoscuta credinciosilor si ea o interpreteaza fara greseala.

Trebuie sa avem insa in vedere ca Sfinta Scriptura cuprinde numai o parte a Cuvintului descoperit oamenilor de Dumnezeu prin Moise si procorocii Vechiului Testament si, <<la plinirea vremii>>, prin Insusi Fiul lui Dumnezeu facut Om fara de pacat, de o fiinta cu noi oamenii prin umanitatea Sa, Fiul Omului, ca pe noi sa ne mintuiasca si sa ne aduca la asemanarea prin har cu Dumnezeu, in slava indumnezeirii vesnice. Sfintul Apostol si Evanghelist Ioan ne spune: <<Sint inca si alte multe cite a facut Iisus, care, de s-ar fi scris cite una, cred ca nici in lumea aceasta n-ar incapea cartile ce s-ar fi scris>> (Ioan 21, 25). Cuvintul lui Dumnezeu adresat si incredintat oamenilor, care nu s-a fixat in scris si care s-a pastrat prin viu grai si prin practici culte-rituale in Biserica alcatuieste Sfinta Traditie sau Sfinta Predanie.

In Sfinta Biserica, dupa porunca incredintata de Mintuitorul Sfintilor Apostoli: <<Drept aceea, mergind, invatati toate neamurile, botezindu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh, invatindu-le sa pazeasca toate cite v-am poruncit voua, si iata Eu sint cu voi in toate zilele, pina la sfarsiul veacului>> (Matei 28, 19-20), se rostesc citiri din Sfinta Scriptura la slujbele bisericesti si, in special la Sfinta Liturghie, cind se citeste Apostolul, adica parti sau pericope din epistolele sau scrisorile Sfintilor Apostoli, si Sfinta Evanghelie, pe care credinciosii o asculta cu evlavie in genunchi, ca fiind cuvintul Mintuitorului care ni se adreseaza, si care cuprinde parti sau pericope din cele patru Sfinte Evanghelii ale Sfintilor Evanghelisti: Matei, Marcu, Luca si Ioan, pe care slujitorii bisericesti indatorati sa invete Cuvintul lui Dumnezeu le tilcuiesc credinciosilor prezenti, de la care nu trebuie sa lipseasca, fiindca se lipsesc de lumina Cuvintului lui Dumnezeu, care se rosteste in Sfinta Lui Biserica spre mintuirea vietii noastre.

Sfinta Scriptura este darul iubirii nepieritor al lui Dumnezeu incredintat oamenilor ca un <<Testament>>, de a-l urma intocmai, un <<Legamint Sfint>> asezat intre Dumnezeu si oameni, ca sa cunoatem, sa ascultam si sa urmam Cuvintul Sau, ca sa devenim fii dupa har si mostenitori ai imparatiei Sale vesnice. El este viata si <<lumina oamenilor>>. <<La inceput era Cuvintul si Cuvintul era la Dumnezeu si Dumnezeu era Cuvintul. Acesta era intru inceput la

Dumnezeu. Toate prin El s-a facut; si fara el nimic nu s-a facut din ce s-a facut. Intru El era viata si viata era lumina oamenilor>> (Ioan 1, 1-4). Cuvintul lui Dumnezeu este prezent in mijlocul nostru intrupat in graiul fiecarui neam, fiecarui popor, in Cartea vietii, in Cartile Sfintei Scripturi, care cuprind Cuvantul mintuirii (Fapte 13, 26), de la care nu ne putem lipsi sa nu-l ascultam in Sfinta Lui Biserica explicat in lumina dreptei invataturi, sa nu-l citim si noi la rindul nostru sau sa nu-l punem la inima ca sa-l urmam intocmai si sa-l pastram curat cum l-am primit si noi prin Sfinta Biserica Ortodoxa de la inaintasii nostri, nealterat de invataturi si interpretari straine, caci <<fericiti sunt cei ce asculta Cuvintul lui Dumnezeu si-l pazesc>> (Luca 11, 28).

Pr. Prof. Ion Ionescu,

Studii teologice, seria a II-a, anul XLIII, nr. 4, iulie-august 1991, pag. 51-56.

[editează]

Sfanta Traditie sau Sfanta Predanie

Cand am vorbit despre Sfinta Scriptura am aratat ca ea nu cuprinde intreaga Descoperire sau Revelatia supranaturala, ci numai o parte, fiindca Descoperirea sau Revelatia supranaturala este mult mai bogata decit cea cuprinsa in Sfinta Scriptura, dupa cum marturiseste Sfintul Apostol si Evanghelist Ioan: <<Dar sint si alte multe lucruri pe care le-a facut Iisus si care, daca s-ar fi scris cu de-amanuntul, cred ca in lumea aceasta nu ar incapea cartile ce s-ar fi scris>> (Ioan 21, 25), sau: <<Multe avind a va scrie, n-am voit sa le scriu pe hirtie si cu cerneala, ci nadejduiesc sa vin si sa vorbesc gura catre gura, ca bucuria noastra sa fie deplina>> (II Ioan, 1, 12).

Aceste marturii ne incredinteaza ca multe din invataturile, din faptele si din minunile Mintuitorului nu ni s-au pastrat in scris, ele fiind retinute si duse mai departe cu sfintenie prin viu grai de Sfintii Apostoli si apoi si de urmasii lor, episcopii si preotii, prin Biserica pina la noi, si care vor fi duse mai departe pina la sfirsitul timpurilor. Mintuitorul, desi nu ne-a lasat nimic scris, a poruncit Sfintilor Apostoli sa propovaduiasca prin viu grai invatatura Sa, faptele si minunile Sale, fiind martorii Sai inaintea popoarelor pina la marginile lunii: <<Drept aceea, mergind, invatati toate neamurile...>> (Matei 28, 19). Au trebuit sa treaca mai bine de 10 ani de la Inaltarea Domnului pina cind Sfintul Apostol si Evanghelist Matei, in anul 44-45, a scris prima Evanghelie pentru crestinii dintre iudei (in limba aramaica, tradusa apoi curind in limba greaca). Intregul Noul Testament nu este decit formularea scrisa a Traditiei apostolice. Raspindirea crestinismului s-a facut mai intii prin viu grai, caci nu statea atunci la indemina tuturor cunostinta scrisului, iar raspindirea cartilor scrise era un lucru greu, scump si anevoios. Aceasta realitate o afirma si Sfintul Apostol Pavel: <<Credinta este din auzire, iar auzirea, prin cuvintul lui Dumnezeu>>

(Rom. 10, 17), <<credinta care a fost data sfintilor, o data pentru totdeauna>> (Iuda, 3).

Din marturiile Sfintilor Apostoli intelegem ca invatatura data de Dumnezeu prin viu grai Bisericii, din care o parte s-a fixat in scris mai tirziu, o pastram in Sfinta Traditie sau Sfinta Predanie, care este al doilea tezaur sau izvor al Revelatiei supranaturale, egal cu Sfinta Scriptura, intre ele fiind o legatura strinsa, incit nu se poate face o deosebire intre adevarul cuprins in unul si in celalalt tezaur de credinta. Adresaindu-se crestinilor din Tesalonic, Sfintul Apostol Pavel ii indeamna: <<Asadar, fratilor, stati si tineti predaniile pe care le-ati invatat, fie prin cuvintul, fie prin epistola noastra>> (II Tes. 2, 15).

Sfinta Traditie sau Sfinta Predanie este insasi tinerea de minte vie a Bisericii, viata Bisericii in totalitatea ei, permanentizarea dialogului Bisericii cu Hristos, caci continutul Scripturii primit prin credinta ce se transmite de la Apostoli in comunitatea Bisericii, nefiind un produs omenesc, ci fiind insuflat de Duhul Sfint, trebuie pe de o parte pazit, pe de alta adincit in intelesurile lui nealterate primite de la Sfintii Apostoli. Prin aceasta, Sfinta Scriptura se cere inteleasa dupa o Traditie neschimbata de la Sfintii Apostoli. Continutul Sfintei Scripturi se cere cunoscut si trait intr-o intensitate si adincime tot mai mare, fiindca insusi continutul Revelatiei supranaturale care este Domnul Iisus Hristos cel necuprins, se voieste cunoscut si insusit tot mai mult si iubit tot mai intens. Sfinta Traditie actualizeaza acest dinamism al Sfintei Scripturi fara sa-l altereze, fiindca ea insasi este o aplicare si o aprofundare continua a continutului Sfintei Scripturi. Biserica pastreaza si tine Sfinta Scriptura aplicata in viata ei prin Sfinta Traditie, mereu noua, dar mereu aceeasi. O tine mereu noua si mereu aceeasi Traditie originara prin care Sfintii Apostoli au precizat dreapta invatatura de credinta prin care se comunica real Hristos in cursul generatiilor, cu bogatia intepuizabila a bunatatilor Lui. Traditia, ca explicare mereu imbogatita a aceluiasi Hristos, nu se poate desparti de primirea Lui ca continut neschimbat al Traditie, de curgerea aceluiasi har al Lui, sau de primirea aceleiasi Persoane a Lui in Biserica prin Sfintele Taine si prin cuvintul explicativ despre El.

Sfinta Traditie este permanentizarea transmiterii in Biserica a aceluiasi Hristos revelat intreg, adica intrupat, rastignit si inviat. Este prelungirea actiunii mintuitoare a lui Dumnezeu din Hristos in lume descrisa esential in Sfinta Scriptura. Numai prin Sfinta Traditie continulul Sfintei Scripturi devine mereu viu, actual si dinamic in toata integritatea lui, la cursul generatiilor din istorie chemate la mintuire. In acest sens dogmatic, Sfinta Traditie completeaza Sfinta Scriptura. Fara ea nu se poate patrunde si trai tot continutul Sfintei Scripturi, fiindca Sfinta Traditie are rolul de a pune si de a tine generatiile succesive de crestini in legatura cu Hristos prin faptul ca ea este in esenta atit invocare a lui Hristos, cit si primirea Duhului Sfint, ceea ce reprezinta Sfintele Taine si ierurgiile, in care se cer si se primesc prin rugaciune harurile si darurile Sfintului Duh, care sfintesc sufletul si trupul omului, cit si natura lui

inconjuratoare. Sfinta Traditie nu poate deci exista fara Biserica, trupul tainic al Domnului Iisus Hristos, nu poate exista fara oamenii care cred in Sfinta Revelatie, care cred adica in Hristos si in lucrarea Lui mintuitoare, si care sint madulare ale Trupului lui Hristos. De aceea Biserica incepe cu Sfinta Traditie si Sfinta Traditie incepe cu Biserica. Biserica, Sfinta Scriptura si Sfinta Traditie sint indisolubil unite. Sfinta Scriptura este absorbita in viata Bisericii prin Sfinta Traditie. Sfinta Scriptura se finalizeaza si ia forma trairii concrete in Biserica prin Sfinta Traditie. Biserica este cea care explica si aplica Sfinta Scriptura in continutul ei autentic prin Sfinta Traditie apostolica pazita de ea. Sfinta Traditie apostolica apare o data cu Biserica si Biserica odata cu ea, ca aplicare practica a Sfintei Revelatii, pe cind Sfinta Scriptura nu se naste odata cu Biserica, ci ulterior in Biserica. Biserica da garantie de la inceput despre Sfinta Scriptura ca parte autentica a Sfintei Traditii (Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, Teologia dogmatica ortodoxa, vol. I, Bucuresti, 1978, p. 58-77). In acest inteles, Sfinta Tratitie si Sfinta Scriptura formeaza o unitate indivizibila, completindu-se si armonizindu-se reciproc, si ele impreuna ne transmit adevarul Revelatiei supranaturale ce a fost incredintat Bisericii spre a fi pastrat si propovaduit pentru mintuirea noastra.

Primii crestini, ni se spune in Faptele Apostolilor, <<staruiau in invatatura Apostolilor si in impartasirea, in fringerea painii si in rugaciuni>> (Fapte 2, 42). Din acestea s-au dezvoltat apoi Sfinta Liturghie si rugaciunile prin care se cheama Duhul Sfint pentru savirsirea Sfintelor Taine si a diferitelor sfintiri sau ierurgii. Pe toate acestea Biserica Ortodoxa le-a pastrat, avind marturii despre ele de la Sfintii Parinti ai Bisericii, prin primele secole crestine, fara a fi schimbat ceva. Centrul cultului nostru crestin este Sfinta Liturghie cind se savirseste taina mai presus de fire a transformarii piinii si a vinului euharistic in insusi Trupul si Singele Domnului Iisus Hristos Taina Sfintei Cuminecari sau Sfintei Impartasanii. Liturghia Sfintului Ioan Gura de Aur este o prescurtare a Liturghiei Sfintului Vasile cel Mare, iar aceasta este o prescurtare a Liturghiei Sfintului Apostol Iacob, de prin secolele II sau III, de la primii ucenici ai Apostolilor care, la rindul ei, este perpetuarea Sfintei Cine de Taina, savirsita de Mintuitorul in seara de miercuri spre joi, 13 spre 14 nisan (martie) inainte de mintuitoarele Sale Sfintei Patimi: <<Si luind piinea, multumind a frint si le-a dat lor, zicind: Acesta este Trupul Meru care se da pentru voi; aceasta sa faceti spre pomenirea Mea>> (Luca 28, 19). Porunca Mintuitorului este o dovada clara ca din Traditia apostolica s-a dezvoltat mai tirziu Traditia bisericeasca.

Sfintii Apostoli au primit Sfinta Traditie de la Mintuitorul, iar Biserica a primit-o de la Sfintii Apostoli, care au transmis-o urmasilor lor, episcopilor si preotilor pina in zilele noastre. Biserica, si in special Biserica ortodoxa, a pastrat neschimbata toata invatatura si practica de inchinare si de unire cu Hristos prin Sfintele Taine, din vremea Sfintilor Apostoli, asa cum ne sint lasate de Sfintii Parinti ai Bisericii in scrierile lor.

Referindu-se la Sfinta Traditie, Sfintul Vasile cel Mare spunea urmatoarele, din care citam: <<Unele dintre dogmele si propovaduirile pastrate de Biserica le avem din invatatura scrisa, pe altele insa le-am primit din Traditia apostolica transmise in taina. Amindoua aceste categorii au aceeasi autoritate pentru evlavie. Nimeni nu va spune cuvint impotriva acestora, pentru ca nimeni nu cunoaste cit de cit asezamintele bisericesti. Daca am incerca sa inlaturam obiceiurile nescrise, ca neavind mare importanta, nu ne-am da seama ca am pagubi Evanghelia in partile ei principale; mai mult, am restringe propovaduirea la numele ei gol. De pilda (ca sa pomenesc lucrul cel dinti si foarte obstesc, cine a invatat prin scris cuvintele de chemare a Sfintului Duh pentru prefacerea piinii Euharistiei si a Paharului binecuvintarii? Nu ne multumim cu cele pe care le mentioneaza Apostolul sau Evanghelia, ci spunem unele lucruri inainte, altele pe urma, ca avind mare putere pentru taina si pe care le luam din invatatura nescrisa. Noi binecuvintam apa Botezului si untdelemnul Ungerii, inca si pe cel ce se boteaza. Din ce scrieri? Nu din Traditia tacuta si tainica? Ce cuvint scris ne-a invatat ungerea insasi cu untdelemn? Iar cufundarea omului de trei ori, de unde este? Celelalte cite sint in legatura cu Botezul, lepadarea de satana si de ingerii lui, din ce scriere sint? Nu sint oare din aceasta invatatura nepublicata si secreta pe care Parintii nostri au pastrat-o sub tacere, fara iscodire, ca unii care invatasera bine acel lucru: pastrarea in tacere a maretiei sfinte a Tainelor>>? (Sf. Vasile cel Mare, Desrpe Sfintul Duh, Migne P. G. XXXII, col. 188-189, cit. Invatatura de credinta ortodoxa, Bucuresti, 1952, p. 34). O alta marturie despre Sfinta Scriptura nu se pomenesc cele intimplate la moartea Sfintei Nascatoare de Dumnezeu Maria. Dar acestea se istorisesc in cea mai veche si adevarata Traditie, care ne spune ca, in momentul slavitei ei adormiri, toti Sfintii Apostoli care colindau lumea in vederea mintuirii s-au adunat la Ierusalim venind prin vazduh. Aici ei au avut o viziune cu ingeri si au ascultat melodia dumnezeiasca a puterilor ceresti…>> (Sfintul Ioan Damaschin, Omilii la Adormirea Fecioarei Maria, Migne P. G. XCVI, col. 748, cit. in Invatatura de credinta ortodoxa, Bucuresti, 1952, p. 34-35).

In decursul istoriei, Sfinta Traditie orala s-a exprimat si s-a formulat in diverse moduri. Ea cuprinde acele invataturi, ca si practici liturgice si tipiconale, pe care Biserica universala, prin autoritatea ei teologica le-a recunoscut ca dogme. Ea vine de la Sfintii Apostoli si totdeauna si pretutindeni a fost in Biserica fara schimbare. Biserica a statornicit aceste adevaruri prin hotaririle Sinoadelor ecumenice si prin Cartile simbolice sau Marturisirile de credinta. Pentru Biserica Ortodoxa sint obligatorii definitiile celor sapte Sinoade ecumenice sau a toata lumea, despre care facem amintire in continuare: Sinodul I de la Niceea (325), care s-a pronuntat impotriva ereziei sustinuta de preotul Arie din Alexandria (Egipt), care invata ca Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos, ar fi mai mic decit Dumnezeu Tatal, subordonat Tatalui, fiind cea dintii dintre fapturile umane create. Sinodul I ecumenic a stabilit invatatura ca Fiul este de o fiinta (sau consubstantial) cu Tatal, cele trei persoane ale Sfintei Treimi fiind de o fiinta sau substanta: Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat.

Sinodul al II-lea ecumenic (Constantinopol, 381) a condamnat doua erezii ale timpului: erezia lui Macedonie, care nega deplina dumnezeire a Duhului Sfint, si erezia lui Apolinarie, care nega prezenta sufletului rational in Domnul Iisus Hristos, acesta fiind inlocuit cu Cuvintul. Sinodul al II-lea ecumenic a hotarit ca: Duhul Sfint, Domnul de viata-facatorul, Care din Tatal purcede (porneste), cela ce impreuna cu Tatal si cu Fiul este inchinat si marit, care a grait prin prooroci. Sinodul al II-lea ecumenic a completat crezul de la Niceea in 7 articole cu inca 5 articole despre Duhul Sfint (art. 8), despre Biserica (art. 9), despre Botez – Sfintele Taine (art. 10) si despre viata viitoare (art. 11 si 12). Simbolul de credinta <<niceo-constantinopolitan>> a devenit normativ si obligatoriu pentru intreaga Biserica si el este marturisit la primirea botezului, ca si in timpul Sfintei Liturghii de catre credinciosi impreuna cu clericii slujitori.

Sinodul al III-lea ecumenic (431, Efes) s-a tinut contra lui Nestorie, expiscop de Constantinopol, care invata ca in Hristos exista doua persoane corespunzatoare ce cele doua firi ale Sale, umana si divina. Sinodul a stabilit invatatura ca exista numai o singura persoana a Fiului, preexistenta intruparii, in care s-au unit cele doua firi, divina si umana fara de pacat, si Maica Domnului nu este Maica trupului sau Nascatoare de Hristos, cum sustinea Nestorie, ci Nascatoare de Dumnezeu, fiindca a nascut un singur ipostas sau o singura presoana in doua firi, umana si divina, si a ramas Pururea Fecioara Maria.

Sinodul al IV-lea ecumenic (451, Calcedon) a condamnat monofizitismul, erezie care sustinea ca Domnul Hristos nu are decit o singura fire sau o singura natura, cea dumnezeiasca, pe cind trupul Sau uman a fost luat in aparenta. Sinodul a stabilit ca Domnul Iisus Hristos exista doua firi sau doua naturi depline, cea dumnezeiasca si cea omeneasca, unite intr-o singura persoana sau intr-un singur ipostas. Persoana sau ipostasul in care sint unite cele doua firi este Cuvintul vesnic, Domnul Iisus Hristos. Cele doua firi sint unite intr-o singura persoana: neimpartite si nedespartite, neschimbate si neamestecate.

Sinodul al V-lea ecumenic (553, Constantinopol) a condamnat in cele <<Trei Capitole>> afirmatiile unor teologi influentati de monofizitism si de nestorianism, afirmind ca Domnul Iisus Hristos pastreaza cele doua firi si dupa ce a avut loc unirea acestora intr-un singur ipostas.

Sinodul al VI-lea ecumenic (noiembrie 680 – septembrie 681, Constantinopol) a condamnat erezia monotelitismului, care afirma existenta unei singure vointe a Mintuitorului si a stabilit existenta a doua vointe naturale si doua lucrari, corespunzatoare celor doua firi, insa vointa Sa umana conlucreaza in mod perfect cu cea dumnezeiasca, fiind pe deplin indumnezeita.

Sinodul al VII-lea ecumenic (787, Niceea) a condamnat erezia iconoclasmului, care respingea cinstirea icoanelor, pe motivul ca ar fi idolatrie, Sinodul a aratat ca icoana nu este o imagine a lui Dumnezeu cel nevazut, ci a lui Dumnezeu si

recunoaste cinstirea umanitatii indumnezeite a Fiului lui Dumnezeu. In cinstirea icoanelor nu materialul lor din care sint confectionate este cinstit, ci persoana pe care ele o reprezinta.

Dupa anul 787 nu s-au mai tinut sinoade ecumenice ale Bisericii intregi universale, din cauza evenimentelor istorice vitregi care au urmat in Rasaritul ortodox. In secolul al XVII-lea intesnificindu-se controversele confesionale au aparut Marturisirile de credinta pentru a feri pe crestinii ortodocsi de ratacirile eretice, alcatuite de : Mitrofan Kritopulos (1625); de Petru Movila, numita Marturisirea Ortodoxa, formulata de Sinodul de la Iasi in 1642; de patriarhul Dositei al Ierusalimului, numita Pavaza Ortodoxiei, cunoscuta si cu numele de Marturisirea Patriarhilor Ortodocsi, fiind lucrarea aprobata a Sinodului de la Ierusalim din 1672. O marturisire de credinta este si Enciclica Patriarhilor Ortodocsi, fiind lucrarea aprobata a Sinodului de la Ierusalim din 1672. O marturisire de credinta este si Enciclica Patriarhilor Ortodocsi de la 1848 (in romaneste, textul si traducerea de prof. Teodor M. Popescu, Bucuresti, 1935). Aceste Marturisiri de Credinta ortodoxa se bazeaza pe Traditia apostolica preluata si transmisa de Barbatii apostolici, de Sfintii Parinti si de Scriitorii bisericesti si ea este invatatura Bisericii Ortodoxe, sub indrumarea si acoperamintul Duhului Sfint.

Sfinta Traditie se afla cuprinsa si in cartile de slujba si de ritual ale Bisericii. Biserica lui Hristos este cea care a statornicit adevarurile de credinta prin invataturile si canoanele Sfintelor Sinoade ecumenice, ale Sinoadelor locale, prin Marturisirile de credinta si in cartile ei simbolice si de cult bisericesc.

Din cele aratate retinem ca idei calauzitoare:

a. Dumnezeu a descoperit invatatura Sa mintuitoare oamenilor prin viu grai, pentru a fi inteleasa si urmata in viata. Numai o parte din Descoperirea sau din Revelatia divina a fost cuprinsa in Sfinta Scriptura a Vechiului si Noului Testament. Inainte de Sfinta Scriptura, invatatura descoperita de Dumnezeu oamenilor s-a pastrat <<din auzire>>, prin viu grai in Sfinta Traditie sau Sfinta Predanie, cum ne spune Sfintul Apostol Pavel: <<Credinta este din auzire, iar auzirea, prin cuvintul lui Hristos>> (Rom. 10, 17);

b. Desavirsirea Descoperirii sau Revelatiei lui Dumnezeu s-a facut <<la plinirea vremii>> prin Fiul lui Dumnezeu, nascut om fara de pacat, pentru a noastra mintuire, Domnul Iisus Hristos, care a invatat pe oameni in timpul petrecerii Sale pe pamint numai prin viu grai si a poruncit Sfintilor Apostoli sa invete la rindul lor prin viu grai cele auzite, cele vazute si cele traite de ei impreuna cu Domnul Iisus Hristos: <<Mergind, invatati toate neamurile, botezindu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh, invatindu-i sa pazeasca toate cite v-am poruncit voua, si iata Eu sint cu voi in toate zilele, pina la sfirsitul veacului>> (Matei 28, 19);

c. Sfinta Traditie sau Sfinta Predanie este deci al doilea izvor sau tezaur al Descoprerii sau Revelatiei divine trebuitoare mintuirii noastre, egala si cu nimic mai prejos decit Sfinta Scriptura. Sfinta Traditie a fost de la inceput si este pretuita de intreaga Biserica Ortodoxa in aceeasi masura ca si Sfinta Scriptura si formeaza o unitate deplina;

d. Sfinta Traditie primita de la Mintuitorul de Sfintii Apostoli, numita Traditia apostolica, si transmisa prin urmasii lor, episcopii si preotii, hirotoniti sa conduca bisericile comunitatilor crestine in toata lumea, a fost fixata in parte si in scris de timpuriu si s-a pastrat fara schimbare pina astazi, in hotaririle si canoanele sinoadelor ecumenice si locale, in simbolurile de credinta, in scrierile Sfintilor Parinti, in cartile de slujba ale Sfintei Biserici, in Sfinta Liturghie, in Marturisirile de Credinta, si se numeste Traditie bisericeasca.

Trebuie avut insa in vedere ca nu orice traditii sau traditie in Biserica este si Sfinta Traditie. Pentru a deosebi Sfinta Traditie in Biserica de ce sint traditii sau traditie etnica, cultural-bisericeasca sau de alta natura, Sfinta Traditie trebuie sa indeplineasca urmatoarele conditii: a) Traditia sa fi fost tinuta in Bisericile apostolice, adica sa vina din timpul Sfintilor Apostoli prin succesiune ierarhica, sa aiba continuitate neintrerupta pina astazi; b) Sa fi fost recunoscuta si urmata intotdeauna de intreaga Biserica ecumenica; c) Sa nu cuprinda in sine invatatura care ar veni in contrazicere cu Sfinta Scriptura, cu Traditia apostolica sau cu scrierile Sfintilor Parinti ai Bisericii; d) Adevarul de credinta trebuie sa fie cuprins in Sfinta Scriptura si in Sfinta Traditie si sa aiba consintamintul tuturor Bisericilor Ortodoxe.

Confesiunile protestante si denominatiunile lor sustin suficienta Sfintei Scripturi pentru autoritatea cuvintului lui Dumnezeu si considera ca nu exista un alt criteriu al Revelatiei divine decit Biblia, ea fiind suficienta pentru mintuire. Numai ce este consemnat si scris in Biblie este valabil pentru credinta. Biblia este mediul prin care Hristos vorbeste credinciosilor si mijlocul de transmitere a harului lui Dumnezeu pentru mintuire. Traditia este considerata numai un mijloc secundar pentru credinta. Nu se poate insa nega realitatea ca Biserica este aceea care a ales cartile biblice si a fixat canonul lor. Biserica le-a pastrat autoritatea lor divina si le interpreteaza intelesul fara greseala, iar aceasta lucrare in cadrul Bisericii vorbeste despre prezenta Sfintei Traditii. A nega rolul Sfintei Traditii in sinul Bisericii insemneaza a nega rolul Sfintului Duh <<de viata datator>> in Biserica. Aceasta echivaleaza cu a nega viata insasi a Bisericii si a te expune sa iesi din matca ei ca si pestele din matca unei ape pe mal, expus sa moara.

Se invoca unele texte scripturistice ca justificare a suficientei Bibliei pentru autoritatea cuvintului lui Dumnezeu, cautind sa se infirme rolul Sfintei Traditii, ca detinatoare impreuna cu Sfinta Scriptura a Revelatiei supranaturale, cum sint: <<Cercetati Scripturile, ca socotiti ca in ele aveti viata vesnica. Si acelea sint care marturisesc despre Mine>> (Ioan 5, 39). Se afirma ca Mintuitorul a

cerut sa cercetam Scripturile si nu Sfinta Traditie. Textul este gresit interpretat, fiindca atunci cind vorbea Mintuitorul Noul Testament inca nu era scris si nu facea parte din Sfinta Scriptura. Aici este vorba despre marturiile mesianice din Vechiul Testament care se refereau la venirea Mintuitorului in lume. Sfinta Scriptura o formeaza si Vechiul si Noul Testament laolalta. In acelasi sens gresit se interpreteaza cuvintele Mintuitorului si din parabola <<Bogatul nemilostiv si saracul Lazar>> : <<Si i-a zis Avraam: Daca nu asculta de Moise si de prooroci, nu vor crede nici daca ar invia cineva dintre morti>> (Luca 16, 31). Pe baza acestui text scripturistic se poate respinge Sfinta Traditie, cind se vorbeste in mod clar numai de Vechiul Testament? Un alt text scripturistic adus in discutie: <<Iar acestea s-au scris, ca sa credeti ca Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, si, crezind, ca aveti viata in numele Lui>> (Ioan 20, 31). Textul acesta este invocat in sprijinul inlaturarii Sfintei Traditii. Orice interpretare scripturistica trebuie sa tina seama de textele paralele si de contextul textului discutat. Acelasi Sfint Apostol si Evanghelist Ioan nu se contrazice cind afirma ca : <<Multe avind a va scrie, n-am voit sa le scriu pe hirtie si cu cerneala, ci nadajduiesc sa vin la voi si sa vorbesc gura catre gura, ca bucuria noastra sa fie deplina>> (II Ioan, 12). Din textul respectiv rezulta in mod clar folosirea celor doua cai, si scrisul si predania prin viu grai. Dar un text si mai convingator scripturistic pentru adeverirea Sfintei Traditii il avem tot de la Sfintul Apostol si Evanghelist Ioan deja citat: <<Dar sint si alte multe lucruri pe care le-a facut Iisus si care daca s-ar fi scris cu de-amanuntul, cred ca lumea aceasta n-ar cuprinde cartile ce s-ar fi scris. Amin>> (Ioan 21, 25). Sfintul Apostol Pavel le scria Tesalonicienilor: <<Deci, dar, fratilor, stati neclintiti si tineti predaniile pe care le-ati invatat, fie prin cuvint, fie prin epistola noastra>> (II Tes. 2, 15). Textul respectiv ne vorbeste despre folosirea Traditiei apostolice prin viu grai, de la inceputul Bisericii, ca si folosirea scrisului, a Scripturii sfinte, care completindu-se, cuprind cuvintul lui Dumnezeu adresat oamenilor pentru mintuire, si intre ele nu se poate face o separare sau o diminuare.

O atitudine contrara pozitiei protestante o prezinta teologia catolica mai veche, care considera Traditia ca un izvor independent al Revelatiei divine, ce curpinde adevaruri de credinta care nu se gasesc si in Sfinta Scriptura. De aici a decurs atitudinea papala ca pentru formularea de dogme noi nu este necesara confirmarea explicita a Sfintei Scripturi. Biserica Ortodoxa invata ca o invatatura de credinta nu se afla exclusiv in Sfinta Scriptura sau exclusiv in Sfinta Traditie. Orice invatatura dogmatica trebuie sa aiba temei atit in Sfinta Traditie cit si in Sfinta Scriptura.

Din cele prezentate retinem ca invatatura de credinta:

Sfinta Traditie sau Sfinta Predanie este Descoperirea sau Revelatia scupranaturala facuta din iubire de Dumnezeu prin viu grai oamenilor pentru mintuirea lor, care, mai tirziu, o parte s-a fixat si in scris. Ea este egala cu

Sfinta Scriptura, aceasta fiind o parte a Sfintei Traditii, si impreuna alcatuiesc o unitate nedespartita, intregindu-se reciproc.

Biserica Ortodoxa pastreaza nealterat izvorul Descoperirii dumnezeiesti al credintei noastre crestine cuprins in Sfinta Traditie si in Sfinta Scriptura. Indemul Sfinului Apostol Pavel catre Tesaloniceni sa ne fie si noua de urmat: <<Stati neclintiti si tineti predaniile pe care le-ati invatat >> (II Tes. 2, 15), si vom avea nadejdea mintuirii noastre impreuna cu parintii si inaintasii nostri, care ne-au predat dreapta credinta ortodoxa.

Pr. Prof. Ion Ionescu,

Studii teologice, seria a II-a, anul XLIII, nr. 4, iulie-august 1991, pag. 57-64.

[editează]

Crezul sau simbolul credintei

Cred intru Unul Dumnezeu, Tatal Atottiitorul, Facatorul cerului si al pamantului, vazutelor tuturor si nevazutelor.

Si intru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Nascut, Care din Tatal S-a nascut mai inainte de toti vecii. Lumina din Lumina, Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat, nascut, nu facut; Cel de o fiinta cu Tatal, prin Care toate s-au facut.

Care pentru noi, oamenii, si pentru a noastra mantuire S-a pogorat din ceruri si s-a intrupat de la Duhul Sfant si din Maria Fecioara, si S-a facut om.

Si S-a rastignit pentru noi in zilele lui Pontiu Pilat si a patimit si S-a ingropat.

Si a inviat a treia zi, dupa Scripturi.

Si S-a inaltat la ceruri si sade de-a dreapta Tatalui.

Si iarasi va sa vina cu slava, sa judece viii si mortii, a Carui imparatie nu va avea sfarsit.

Si intru Duhul Sfant, Domnul de viata Facatorul, Care din Tatal purcede, Cel ce impreuna cu Tatal si cu Fiul este inchinat si slavit, Care a grait prin prooroci:

Intru una, sfanta, soborniceasca si apostoleasca Biserica;

Marturisesc un botez, intru iertarea pacatelor.

Astept invierea mortilor.

Si viata veacului ce va sa fie. Amin!

[editează]

Cunoasterea lui Dumnezeu prin Ortodoxie

Dorul sufletului crestinesc de a-L cunoaste pe Dumnezeu s-a aratat din vremurile cele mai indepartate. Istoria religiilor, cu documentarile sale arheologice, ne stau ele insesi marturie. Scanteia divina din sufletul omului, creat dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu, isi indrepta continuu privirile in

necunoscut, spre a-L afla, a-L cunoaste si a-L adora pe Dumnezeu. Constiinta religioasa din sufletul omului, pe care o avea de la creatia divina, il indemna pe acesta sa caute pe Dumnezeu, precum avea sa explice mai tarziu Sfantul Apostol Pavel: "Paganii, cari nu au lege, din fire fac ale legii, acestia neavand lege, isi sunt lor lege, cum arata fapta legii scrisa in inimile lor, prin marturia constiintei lor..." 1.

Natura universului ce-l inconjura pe om ii umplea sufletul de admiratie, dar fara sa-l poata descoperi si cunoaste pe marele Creator al acestei lumi. Astfel s-a putut petrece marele fenomen, descris cu multa intelepciune de Sfantul Vasile cel Mare, care scria in prima Omilie a Hexaimeronului, despre crearea lumii si a omului in cele sase zile, afirmand: "Universul este invatatura sufletelor rationale si scoala stiintei dumnezeiesti, privelistea fiintelor ce se vad si se misca, calauzeste ca si cu o mana sufletul omului catre contemplarea Celui ce nu se vede" 2. Universul este insa prea mare si deosebit in elementele sale, spre a-L putea descoperi pe Creatorul lor. Omul ramane constrans in contemplarea lui Dumnezeu, impins de ceea ce vede in afara, in univers, si de aceea ce simtea ca traieste in sufletul sau si-l rascoleste, precum avea sa conchida mai tarziu marele filozof Kant: "Cerul plin de stele si constiinta morala din om umplu sufletul omului de admiratie" 3.

Recunoasterea esentei spirituale a dumnezeirii, nu putea sa o priceapa omul, nici cu vazul, nici cu ratiunea sa, precum avea sa ne explice Sfantul Grigorie Teologul in cuvantarea a doua despre Dumnezeu, in care arata cum unii oameni au adorat soarele, altii luna, altii multimea stelelor, altii cerul in intregimea lui, atribuindu-le acestora conducerea universului. Altii o atribuiau stihiilor lumii acesteia, care ajuta la sustinerea vietii, precum sunt: pamantul, apa, cerul, focul si altele. Iar altii au adorat cele mai frumoase lucruri pe care le vedeau, - in puterea si frumusetea trupului omenesc, ajungand la plasmuiri ale mainilor omenesti, ca statui si alte inchipuiri, pentru a crea mituri, pe care se sprijineau propriile lor rataciri 4. Adevarul acesta il evidentiase si Sfantul Apostol Pavel, cand scria catre Romani: "Si au schimbat oamenii slava lui Dumnezeu Celui nestricacios intru asemanarea chipului omului celui stricacios si al pasarilor si a celor cu patru picioare si al taratoarelor si s-au inchinat si au slujit fapturii, in locul Facatorului, care este binecuvantat..." 5.

Dumnezeu, care este duh nevazut, dar iubirea suprema, din iubire pentru omul pe care l-a creat in decursul istoriei omenirii, s-a descoperit spre Sine, in mod treptat, precum ne istoriseste Sfanta Scriptura a Vechiului si a Noului Testament 6, precum si Sfanta Traditie 7. Sfantul Grigorie Teologul ne istoriseste cum Dumnezeu ca un bun Parinte, cel mai mare pedagog al omenirii si cel mai iscusit medic al omului, l-a scos pe om treptat din intunericul ratacirilor, spre a-l aduce la cunoasterea luminii celei adevarate, la insasi cunoasterea lui Dumnezeu. Cele doua Testamente, infatisate de Sfanta Scriptura, sunt cele doua mari cutremurari ale lumii si ale universului, prima, trecerea de la idololatria pagana la legea Vechiului Testament si a doua,

trecerea de la legea Vechiului Testament la Evanghelie, - la Noul Testament. Cutremurarea lumii si a omului in descoperirea divina s-a facut dupa principiile fundamentale ale pedagogiei divine, ale respectarii liberei vointe a omului, prin convingerea sa si prin bunatatea si blandetea lui Dumnezeu. Caci omul nu este o planta ce poate creste fortat, iar ceea ce porneste din libera vointa este mai temeinic si mai trainic 8.

Cat de mare deosebire a fost intre religiile idololatre, in care jertfele cu dorintele pacatelor trupesti ajunsesera la un cult religios si monoteismul Vechiului Testament, in care pocainta fata de pacat si dorinta de indreptarea vietii, ajunsese la cunoscutii psalmi ai Proorocului rege David, in care scria cu deplina cainta si dor de indreptare: "Intoarce fata Ta de la pacatele mele, si toate faradelegile mele sterge-le. Inima curata zideste intru mine, Dumnezeule, si duh drept innoieste intru cele dinauntrul meu" 9. Proorocii Vechiului Testament, pe calea inspiratiei divine, aratau nu numai crearea lumii si pe Creator, ca Proorocul Moise, dar prin Proorocii mari si mici venirea unui Mantuitor, Fiul lui Dumnezeu, pe pamant intre oameni, precum cu amanunte avea sa vesteasca prin profetiile sale marele Prooroc Isaia, supranumit Evanghelistul Vechiului Testament. Insusi Decalogul a fost un mare indrumator religios-moral al omului. Astfel a fost indreptatit Sfantul Apostol Pavel sa scrie ca Legea Vechiului Testament a fost "Calauza spre Hristos, pentru ca sa ne indreptam prin credinta" 10. Vechiul Testament, completat mai apoi de Noul Testament si de Sfanta Traditie, aveau sa justifice temeiurile biblice ale primului articol din Simbolul nostru de Credinta, prin care marturisim: "Cred intru unul Dumnezeu, Tatal atottiitorul, facatorul cerului si al pamantului, vazutelor tuturor si nevazutelor." Explicarea amanuntita o putem urmari in cartea cu "Invatatura de Credinta Crestina Ortodoxa" 11.

La plinirea vremii, precum ne scrie Evanghelistul, omenirea in decursul istoriei, acum aproape doua mii de ani, s-a putut bucura de "Rasaritul cel de sus", prin care aveam sa dobandim "Lumina cunostintei". Bunavestire, a coborarii Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu pe pamant, avea sa fie bucuria omenirii, ca tunetul norilor pentru revarsarea ploii binefacatoare dupa o seceta indelungata, precum graia odinioara marele Varlaam Mitropolitul Moldovei, in Cartea romaneasca de invatatura, la sarbatoarea Blagovesteniilor. Cutremurarea de pamant, dupa Sfantul Grigorie Teologul si tunet ceresc binevestitor, dupa Varlaam al Moldovei, graiau despre acelasi adevar dumnezeiesc.

Caci acum aproape doua mii de ani Sfantul Arhanghel Gavril, cu o ramura de crin in mana, in luna infloririi pomilor, cobora in Nazaratul Galileei, cetatea mugurelui si a florii, la o Fecioara prea curata, din neamul Proorocului rege David, sa-i rosteasca mesajul dumnezeiesc al cerului: "Bucura-te ceea ce esti plina de dar. Domnul este cu tine. Binecuvantata esti tu intre femei. Si iata vei lua in pantece si vei naste fiu si vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare si Fiul Cerului Preainalt se va chema si Domnul Dumnezeu Ii va da lui tronul lui

David. Duhul Sfant se va pogora peste tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema. Ca la Dumnezeu nimic nu este cu neputinta..." 12.

Asa se explica frumoasa cantare bisericeasca, ce se canta de credinciosii Bisericii noastre in dimineata sarbatorii Buneivestiri: "Astazi este inceputul mantuirii noastre si aratarea tainei celei din veacuri. Fiul lui Dumnezeu, Fiul Fecioarei se face si Gavriil harul bine il vesteste..." 13. Insasi cantarea "Lumina Lina a Sfintei mariri" de la Vecernie, una din cele mai vechi cantari crestine ale Bisericii, binevestea in spiritul proorocilo Vechiului Testament, ca dupa "Lumina cea de seara", avea sa vina lumina Fiului lui Dumnezeu, a Sfantului si a Fericitului Iisus Hristos, Cel ce da viata si lumea il slaveste.

Cu evlavioasa si profunda convingere de toate cele rostite de Sfantul Arhanghel Gavriil, Sfanta Fecioara Maria avea sa-si marturiseasca credinta sa inaintea Elisabetei, mama Sfantului Ioan Botezatorul, in casa preotului Zaharia, care umplandu-se si ea de Duhul Sfant, i-a rostit: "Binecuvantata esti tu intre femei si binecuvantat este rodul pantecelui tau. Si de unde mie aceasta, ca sa vina la mine Maica Domnului meu?" 14. Cu acest prilej a rostit Sfanta Fecioara Maria celebra rugaciune: "Mareste suflete al meu pe Domnul si s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mantuitorul meu. Ca a cautat spre smerenia roabei Sale. Ca iata, de acum ma vor ferici toate neamurile.Ca mi-a facut mie marire Cel Puternic si sfant este numele Lui..." 15.

Toate aceste marturisiri de credinta ale Sfintei Fecioare Maria se rostesc in Biserica noastra, ca stihuri la cantarea a opta a canonului de la Utrenia diminetii, insotite de crestineasca cantare: "Ceea ce esti mai cinstita decat Heruvimii si esti mai marita fara de asemanare decat Serafimii, carea fara stricaciune spre Dumnezeu Cuvantul ai nascut, pre tine cea cu adevarat Nascatoare de Dumnezeu, te marim..." 16.

Aceasta cantare se repeta la fiecare text din rugaciunea Macii Domnului, dupa ce Preotul slujitor al Sfantului Altar rosteste, cadind toata Biserica, vestitoarele cuvinte: "Prea Nascatoarea de Dumenzeu si Maica luminii, intru cantari cinstindu-o, sa o marim" 17. Dupa cum se stie, usile imparatesti ale Sfantului Altar, in toate Bisericile, sunt purtatoare inaintea credinciosilor ale icoanei Buneivestiri, cu Arhanghelul Gavriil binevestitor in fata Maicii Domnului. Deci prin Maica <<Luminii>> avea sa se coboare <<Lumina>> pe pamant.

Si iata ca la timpul potrivit, precum marturisesc Sfintii Evanghelisti, bunavestirea Sfantului Arhanghel Gavriil s-a implinit. Sfanta Fecioara Maria avea sa nasca pe Pruncul Iisus, in cetatea lui David, Betleemul Iudeei, in vremea Cezarului August al imperiului roman, pe cand Quirinus ocarmuia Siria 18. Pastorii de pe campia Betleemului aveau sa vada stralucirea dumnezeiasca in jurul lor si sa auda graiul ingerului binevestitor, ce li se arata: <<Nu va temeti. Caci iata, va binevestesc voua bucurie mare, care va fi pentru tot

poporul; Ca vi s-a nascut azi Mantuitor, care este Hristos Domnul, in cetatea lui David... Si deodata s-a vazut, impreuna cu ingerul, multime de oaste cereasca, laudind pe Dumnezeu si zicind: <<Slava intru cei de sus lui Dumnezeu si pe pamant pace, intre oameni bunavoire !>> 19.

Mesajul divin al ingerilor, cu graiul cerului catre pamant avea sa rasune de aproape doua mii de ani in Biserica crestina, catre Sfarsitul Utreniei, inaintea Sfintei Liturghii, cand Preotul deschizind usile imparatesti ale Sfantului Altar, rosteste cu glas solemn, cu fata catre credinciosi: <<Slava Tie, Celui ce ne-ai aratat noua Lumina>> 20. Iar la strana se repeta cantarea ingerilor deasupra Betleemului: <<Slava intru cei de sus lui Dumnezeu si pe pamant pace, intre oameni bunavoire>>, cu toate cele ale Doxologiei 21. Fiul lui Dumnezeu se intrupa in atmosfera luminoasa, luminata de steaua luminoasa deasupra Betleemului si in cantari despre lumina, pentru ca insusi El era Lumina, precum avea sa rosteasca mai tarziu: <<Eu sunt Lumina lumii>> 22. Lumina, Lumina si Lumina, dar o singura Lumina, un singur Dumnezeu, precum scria Sfantul Grigorie Teologul, cand explica unitatea lui Dumnezeu in cele trei perioade ale Sfintei Treimi 23. Dupa cum unitatea lucrarii dumnezeirii, ca Lumina, se poate compara cu unitatea dintre soare, raza lui si lumina pe care o revarsa 24.

Asa ne explicam cum la formularea Simbolului de Credinta prin Sinodul intai ecumenic al Sfintilor Parinti, privitoare la dumnezeirea Domnului Iisus Hristos, s-a hotarat marturisirea cunoscuta: <<Lumina din Lumina, Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat, nascut, nu facut, Cel ce este de o fiinta cu Tatal, prin carele toate s-au facut>>. Adica precum, prin inspiratia divina, Sfantul Apostol si Evanghelist Ioan, ne-a lasat scris la inceputul Evangheliei sale: <<La inceput era Cuvantul si Cuvantul era la Dumnezeu si Dumnezeu era Cuvantul. Aceasta era intru inceput la Dumnezeu. Toate prin El s-au facut; si fara El nimic nu s-a facut din cele ce s-au facut. Intru El era viata si viata era lumina oamenilor. Si lumina lumineaza in intuneric si intunericul nu a cuprins-o>> 25 . Adevar dumnezeiesc pe care-l ascultam cu cutremurare sufleteasca, din Sfanta Evanghelie dupa Ioan, in noaptea Sfintei invieri, cand toata Biserica este luminata, toti credinciosii poarta lumanarea aprinsa in maini, iar clopotul si toaca, cu glas sarbatoresc deosebit, vestesc Lumina dumnezeiasca si in afara, in vazduhul cerului inconjurator. Dupa cum la aprinderea luminilor, inaintea slujbei Sfintei invieri, Preotul slujitor, din usile imparatesti, se adreseaza credinciosilor cu traditionalele cuvinte: <<Veniti de primiti lumina>> si Biserica se umple de lumina.

Mai departe, tot Sfantul Apostol si Evanghelist Ioan, ne infatiseaza la inaltimea inspiratiei sale divine, adevarul dumnezeiesc, cum Fiul lui Dumnezeu Unul-Nascut, Carele din Tatal s-a nascut mai inainte de toti vecii, s-a intrupat in chip minunat: <<Si Cuvantul s-a facut trup si s-a salasluit intre noi si am vazut slava Lui, slava ca a Unuia-Nascut din Tatal, plin de har si de adevar>> 26 . Adica cele ce aveau sa marturiseasca Sfintii Parinti in al treilea articol al Simbolului de Credinta: <<Carele pentru noi oamenii si pentru a noastra mantuire s-a pogorat

din ceruri si s-a intrupat de la Duhul Sfant si din Fecioara Maria si s-a facut om>> 27.

Menirea Domnului Iisus Hristos era de a revarsa lumina dumnezeiasca in sufletul intunecat al omului: <<Cuvantul era lumina cea adevarata care lumineaza pe tot omul ce vine in lume... Si celor cati L-au primit, care cred in numele Lui, le-a dat putere sa se faca fiii lui Dumnezeu>> 28. Domnul Iisus Hristos, Cel intrupat a facut cunoscuta omului dumnezeirea, ca Acela ce facea parte din dumnezeire: <<Pe Dumnezeu nimeni nu L-a vazut vreodata; Fiul cel Unul-Nascut, Care este in sanul Tatalui. Acela L-a facut cunoscut>> 29 . Insasi Teofania, sau aratarea dumnezeirii, in cele trei persoane ale Sfintei Treimi, la Botezul Domnului, in apa Iordanului, a fost primul prilej, la inceputul misiunii Sale, de a face cunoscuta dumnezeirea. Adevarul acesta il canta si Biserica noastra, precum se poate vedea in Mineiul lunii Ianuarie, la sarbatoarea Botezului Domnului. Dupa cum Evanghelistul scrie: "Iar botezindu-se Iisus, indata ce a iesit din apa, iata cerurile I s-au deschis si el a vazut Duhul lui Dumnezeu, pogorindu-se ca un porumbel si venind peste El. Si iata glas din ceruri care a zis: Acesta este Fiul Meu cel iubit, intru care am binevoit" 30. Deci Tatal, prin glasul din ceruri, Fiul primind Sfintul Botez, iar Sfintul Duh in chip de porumbel.

Intreaga misiune luminatoare, binefacatoare, tamaduitoare, sfintitoare si mintuitoare a Domnului Hristos, de la Nasterea pina la Jertfa pe Cruce de pe Golgota, culminind cu dumnezeiasca Sa Inviere si Inaltare la ceruri, este infatisata in Ortodoxie precum stim nu numai prin citirea cuprinsului Sfintelor Evanghelii si al Epistolelor apostolice in Biserica, ci si prin cintarile respective ale tuturor imnologiilor bisericesti din Minei, Octoih, Triod si Penticostar si infatisata si prin icoanele picturilor din interior, precum si prin cuprinsul simbolic si mistic-religios al Sfintei Liturghii. De aceea Sfinta Liturghie ocupa locul de cinste al invataturii pentru explicarea credintei crestine ortodoxe 31. Caci prin Sfinta Liturghie se desfasoara inaintea sufletelor noastre intregul fir dumnezeiesc al Evangheliei, culminind in jertfa mintuitoare. Asemenea si la infatisarea celorlalte Sfinte Taine 32. Dupa cum, toate articolele Simbolului de Credinta se desfasoara, cu evlavia cuvenita in Biserica, inaintea tuturor credinciosilor, in lumina istorisirii Evangheliei.

Din intregul cuprins al Evangheliei, al epistolelor Sfintilor Apostoli si al scrierilor Sfintilor Parinti, se desprinde marele adevar, cum Domnul Iisus Hristos a fost pentru om, nu numai Mintuitorul sufletelor noastre, dar si supremul Invatator si deplinul Luminator al cugetarii si vietii noastre crestine. Lumina cea adevarata, precum El singur a marturisit: "Eu sint Lumina lumii; cel ce Imi urmeaza Mie nu va umbla in intuneric, ci va avea lumina vietii" 33. "Eu, Lumina am venit in lume, ca tot cel ce crede in Mine, sa nu ramina in intuneric" 34. Sfintul Apostol Toma, care L-a intrebat calea unde merge, i-a raspuns solemn: "Eu sint Calea, Adevarul si Viata. Nimeni nu vine la Tatal Meu, decit prin Mine" 35. Iar Sfintului Apostol Filip, care dorea sa le arate Apostolilor pe Tatal, i-a

raspuns: "Cel ce M-a vazut pe Mine a vazut pe Tatal... Credeti Mie ca Eu sint intru Tatal si Tatal intru Mine... Cuvintele pe care vi le spun Eu, nu le vorbesc de la Mine, ci Tatal care ramine intru Mine - face lucrurile Lui" 35bis. Dupa cum tuturor Sfintilor Apostoli le-a rostit: "Cel ce are poruncile Mele si le pazeste, acela este care Ma iubeste; iar cel ce Ma iubeste pe Mine va fi iubit de Tatal Meu si-l voi iubi si Eu si Ma voi arata lui" 36. Activitatea Domnului Iisus Hristos, inca de la inceputul propovaduirii Sale, avea sa intareasca toate cele istorisite inca de la inceputul Evangheliei, precum au fost profetite si de marele Prooroc Isaia: "Poporul care statea intru intuneric a vazut lumina si celor ce sedeau in latura si in umbra mortii lumina le-a rasarit" (Matei IV, 16).

Predica de pe munte a Domnului Iisus Hristos a fost zguduitoare de suflete. Caci cunoasterea lui Dumnezeu nu sta numai in a-I recunoaste dumnezeirea, ci mai ales in implinirea voii si poruncilor Sale, privitoare la viata morala a credinciosului. Adevaratul si bunul crestin sa nu ramina numai la post si rugaciune, ci alungind orice pacat din cugetul sau, sa paseasca mai departe la fapte bune, in ajutorarea aproapelui sau. Adevaratul si bunul crestin este acela care, nu numai ca nu ucide pe semenul sau, dar nici nu-i poarta ura sau minie si este in plina pace cu semenul sau 37. Adulterul este un pacat asa de mare, incit nici cu gindul nu trebuie cugetat 38. Femeia trebuie respectata si tratata umanitar, chiar in caz de despartire 39. Razbunarea fata de cel ce ne face rau trebuie inlaturata, iar fata de vrajmasi trebuie sa avem iubire, raspunzind cu dragoste la ura 40. Facerea de bine, milostenia, sa se faca nu din fatarnicie, ci din iubire pentru semenul nostru 41. Rugaciunea sa se faca cu deplina sinceritate si cu credinta curata, precum si postul 42. Lacomia pentru bogatii, imbracaminte si mincare multa este un pacat si impotriva firii ce ne inconjoara 43. Nedreptatea si birfirea semenului trebuiesc inlaturate 44. Omul cel bun se cunoaste dupa faptele sale 45. Ceea ce nu-ti place, altuia nu-i face 46.Omul bun trebuie sa tinda catre desavirsire, dupa exemplul Tatalui ceresc, care este desavirsit 47. Insusirile sufletesti, virtutile crestinului sint infatisate in cele noua fericiri de la inceputul Predicii de pe munte 48.

Toate aceste invataturi din Predica de pe munte pot fi auzite in Biserica noastra din Evangheliile ce se citesc, pentru preocuparile duhovnicesti ale crestinului ortodox, in postul cel mare inainte de Sfintele Pasti 49. In cintarea "Fericirilor" la sfinta liturghie iese preotul cu Sfinta Evanghelie in mijlocul credinciosilor, avind o lumina aprinsa in fata, spre a se lua aminte la inceputul activitatii invatatoare a Domnului Hristos.

Cunoasterea crestina adevarata nu se poate opri numai la informarea invataturilor Domnului, ci trebuie sa treaca la trairea lor deplina, la trairea virtutilor crestine. Caci Domnul Hristos n-a fost numai Invatator, numai Adevar, ci si Cale in viata si Mintuitor cu adevarat, iar cel ce este crestin si s-a imbracat prin Sfintul Botez in Hristos 50, trebuie sa urmeze cu adevarat lui Hristos, ascultind si indeplinind invataturile Sale. Domnul Hristos a fost exemplul desavirsit al unei vieti traite pe pamint, Dumnezeu-Omul. Fara precedenta,

trairea vietii Sale a fost intru totul conform invataturilor Sale. De aceea cu deplina Sa autoritate divina, Domnul a rostit la sfirsitul predicii Sale de pe munte: "Nu oricine-Mi zice, Doamne, Doamne, va intra in imparatia cerurilor, ci cel ce va face voia Tatalui Meu, Celui din ceruri... De aceea oricine aude aceste cuvinte ale Mele si le indeplineste asemana-se-va barbatului intelept care a cladit casa lui de piatra... Iar oricine aude aceste cuvinte ale Mele si nu le indeplineste, asemana-se-va barbatului nechibzuit, care si-a cladit casa pe nisip" 51.

Domnul Iisus Hristos a raspindit invataturile Sale in tot cuprinsul Evangheliei, in timpul activitatii Sale pe pamint, insotindu-le de minuni, pina la invierea Sa din morti, prin dragostea, mila si bunatatea Sa pentru oameni. Alaturi de virtutile religioase, ale credintei, nadejdii si dragostei, a propovaduit cu staruinta si virtutile morale, ale intelepciunii, bunatatii, cumpatarii, dreptatii, blindetei, infrinarii si tuturor celorlalte 52. Dupa cum le-a si exemplificat prin minuni binefacatoare. Pildele morale sociale, ca a bogatului nemilostiv, bogatului si saracului Lazar, a Samariteanului milostiv, ilustrau virtuti morale, ce se putea intelege de toti cei ce le puteau asculta. Descoperirea dumnezeiestilor invataturi, prin cuvinte si exemple, era preocuparea Sa permanenta de a infatisa spre cunoastere vointa lui Dumnezeu: "Toate Mi-au fost date de catre Tatal Meu si nimeni nu cunoaste pe Fiul decit numai Tatal, nici pe Tatal nu-L cunoaste nimeni, decit numai Fiul si cel care va voi Fiul sa-i descopere. Veniti la Mine toti cei osteniti si impovarati si Eu va voi odihni pe voi...invatati-va de la Mine, ca sint blind si smerit cu inima si veti gasi odihna sufletelor voastre" 53. Cu bunatatea Sa cea mare tuturor le-a luminat sufletele, in afara de cei ce nu L-au primit 54. In rugaciunea lui Iisus din Ghetsimani, in care s-a rugat pentru Sine, pentru Apostoli si pentru toti credinciosii, Domnul Hristos vedea cu putere insemnatatea adevaratei "cunoasteri a lui Dumnezeu": "Si aceasta este viata vesnica: sa te cunoasca pe Tine singurul Dumnezeu adevarat, si pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis... Aratat-am numele Tau oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai Tai erau si Mie Mi i-ai dat si cuvintul Tau l-au pazit. Acum au cunoscut ca toate cite Mi-ai dat sint de la Tine..." 55.

Dar daca semanatorul la vremea sa devine secerator, asemenea supremul Invatator va fi odata si supremul Judecator. Caci daca Evanghelia incepe cu Predica de pe Munte si termina cu Judecata viitoare 56, asemenea Simbolul nostru de Credinta isi termina marturisirile cu venirea Domnului sa judece vii si mortii 57, invierea mortilor si viata veacului ce va sa fie 58. Cutremurarea a treia a omului si a omenirii va fi trecerea din viata de aici in viata cealalta 59. In viata de dincolo, la suprema Judecata, isi da omul seama de felul cum a inteles sa-L cunoasca pe Domnul Hristos si viata Lui, nu numai prin intelegerea, ci mai ales trairea virtutilor morale, aici pe pamint.

Tabloul profetic dumnezeiesc al infricosatei judecati infatisat de Domnul Hristos si eternizat prin Evanghelie, merita sa fie adesea revazut si meditat de toti credinciosii, fiind programul examenului judecatii noastre morale, pe care

Ortodoxia ni-l infatiseaza in fiecare an, la Duminica lasatului sec de Pasti, precedat de Simbata mortilor si urmat in Duminica viitoare de invataturi din Predica de pe Munte. Este programul de evlavie si fapte bune al crestinului in postul mare, ca si in alte imprejurari. Iata cum infatisa profetic Domnul Hristos judecata ce va sa fie.

"Cind va veni Fiul Omului intru slava Sa, si toti sfintii ingeri cu El, atunci va sedea pe tronul slavei Sale. Si se vor aduna inaintea Lui toate neamurile si-i va desparti pe uniide altii, precum desparte pastorul oile de capre. Si va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stinga".

"Atunci va zice imparatul celor de-a dreapta Lui: Veniti binecuvintatii Tatalui Meu, mosteniti imparatia cea pregatita voua de la intemeierea lumii. Caci flamind am fost si Mi-ati dat sa maninc; insetat am fost si Mi-ati dat sa beau, strain am fost si M-ati primit, Gol am fost si M-ati imbracat; bolnav am fost si M-ati cercetat; in temnita am fost si ati venit la Mine".

"Atunci dreptii ii vor raspunde, zicind: Doamne, cind Te-am vazut flamind si Te-am hranit? Sau insetat si Ti-am dat sa bei? Sau cind Te-am vazut strain si Te-am primit, sau gol si Te-am imbracat? Sau cind Te-am vazut bolnav, sau in temnita si am venit la Tine? Iar imparatul, raspunzind va zice catre ei: Adevarat zic voua, intrucit ati facut unuia dintr-acesti frati ai Mei, prea mici, Mie Mi-ati facut".

"Atunci va zice si celor de-a stinga: Duceti-va de la Mine, blestematilor, in focul cel vesnic, care este gatit diavolului si ingerilor lui. Caci flamind am fost si nu Mi-ati dat sa maninc; insetat am fost si nu Mi-ati dat sa beau; strain am fost si nu M-ati primit; gol si nu M-ati imbracat; bolnav si intemnitat, si nu M-ati cercetat".

"Atunci vor raspunde si ei, zicind: Doamne, cind Te-am vazut flamind, sau insetat, sau strain, sau gol, sau bolnav, sau intemnitat si nu Te-am slujit? El insa le va raspunde zicind: Adevarat zic voua: Intrucit nu ati facut unuia dintre acesti prea mici, Mie nu Mi-ati facut; si vor merge acestia la osinda vesnica, iar dreptii la viata vesnica" 60.

Deci la credinta si nadejdea sa in viata, crestinul trebuie sa sporeasca si in dragoste, precum dadea indemnuri si Sfintul Apostol Pavel (I Corinteni XIII, 13) si staruia cu multa intelepciune Sfintul Ioan Gura de Aur, caci astfel se completeaza cunoasterea crestina. Iisus Hristos ieri si azi si in veci - este acelasi 61. Acesta este sensul luminii cunoasterii crestine in Ortodoxie, descoperita omului prin Domnul Iisus Hristos, precum au talmacit-o Sfintii Apostoli si Sfintii Parinti ai Ortodoxiei noastre, deci intreaga Sfinta Scriptura si Sfinta Traditie.

Astfel, Sfintul Ioan Damaschin, supranumit si "riul de aur", pentru ideile stralucitoare, in ale carui opere se oglindesc, in sinteza, ideile marilor Sfinti Parinti anteriori, - asaza la locul de cinste problema cunoasterii, ca introducere in operele sale dogmatice, sub denumirea de Izvorul cunoasterii. Acest izvor al cunoasterii il vedem pe Domnul Hristos, ca supremul Dascal si Pedagog, supremul Invatator, cel care nu poate sa greseasca, Invatatorul Adevarului: "Hristos este intelepciunea cuprinzatoare a adevarului; in El sint cuprinse comorile credintei noastre. El este intelepciunea si puterea lui Dumnezeu si a Tatalui; sa ascultam glasul Lui prin mijlocirea Sfintelor Scripturi si sa invatam cunoasterea a toate" 62. Dupa cum isi propunea sa adune in scrierile sale, ca si o albina, tot ceea ce este potrivit cu adevarul 63, culegind potrivit Sfintei Traditii, pe cit ii va fi cu putinta, ceea ce s-a spus de catre Dascalii incercati si invatati, spre a infatisa o expunere generala in ascultarea rinduielii celei adevarate 64, in cadrul izvorului fundamental al cunoasterii lui Dumnezeu, care ramine Hristos, Dascalul neintrecut al Adevarului Divin.

De fapt unul din motivele fundamentale ale intruparii Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a fost acesta, de a restaura cunoasterea adevaratului Dumnezeu, afirma Sfintul Parinte bisericesc, Atanasie cel Mare, in cuvintarea sa "Despre Intruparea Cuvintului" 65. Oamenii indepartati de la adorarea lui Dumnezeu si cu privirile indreptate in jos, ca si cum s-ar afla in adincimea unei pesteri, cautau pe Dumnezeu, in creatura, in lucruri vazute, facindu-si zei din oameni muritori si din demoni. Atunci bunul si obstescul nostru Mintuitor, Cuvintul lui Dumnezeu, isi ia pentru Sine un corp si traieste ca om printre oameni, atragind toate privirile celor ce gindesc ca Dumnezeu este in lucruri trupesti, catre El, ca invataturile si faptele Sale, spre a recunoaste Adevarul Divin si prin El sa se ridice cu cugetarea catre Tatal Sau. Oameni cu cugetari omenesti, in care-si indreptau privirile, se puteau vedea acum atrasi peste tot si primeau invatatura Adevarului Divin. In ceea ce priveste creatiunea, puteau sa recunoasca pe Hristos, iar in ceea ce priveste zeii dintre oameni, prin comparatie cu faptele Mintuitorului, le apara Mintuitorul, fiindca aceia nu puteau savirsi opere asemenea lui Dumnezeu-Cuvintul.

Deci pe data ce cugetarea oamenilor decazuse in lucrurile simturilor, Cuvintul s-a coborit catre noi, pina a se arata trupeste, spre a ne duce catre El, ca Om, oamenii, sa-si incline simturile catre persoana Sa si de acum inainte ei sa se convinga ca-L vedeau Om, datorita faptelor Sale, ca El nu era numai Om, ci inca Dumnezeu si Cuvint si Intelepciunea adevaratului Dumnezeu. Subliniind cuvintele Sfintului Apostol asupra cunoasterii crestine prin Domnul Hristos (Efeseni III, 17-19), Sfintul Atanasie cel Mare precizeaza: "Cuvintul s-a desfasurat pretutindenea: in sus, in jos, in adincime si largime; in sus prin creatiune, in jos prin intrupare, in adincime pina la iad, in largime pentru toata lumea; totul este plin de cunoasterea lui Dumnezeu... Indoita a fost aratarea bunatatii Mintuitorului prin Intruparea Sa; El indeparta de la noi moartea si ne reinnoia si nevazut, El se arata prin faptele Sale si facea sa se cunoasca, ca El era Cuvintul, conducatorul si regele universului" 66. Prin urmare, prin Domnul

Iisus Hristos cunoasterea crestina isi primea desavirsirea, prin invatatura dumnezeiasca insotita de exemple desavirsite. S-a petrecut astfel, prin providenta pedagogiei divine, o adevarata restaurare si o deplina cunoastere a lui Dumnezeu si a vointei Sale pentru om.

Problema deplinei cunoasteri crestine in adincimea ei, in inaltimea ei, in intinderea ei, in insemnatatea ei, si mai ales in metodologia formarii ei, precum o punea Sfintul Apostol Pavel (Efeseni III, 17-19), a studiat-o, a experimentat-o si a publicat-o in opere succesive, marele invatat crestin Titus Flavius Clemens, de origine din Atena, in a doua jumatate a secolului al doilea crestin, supranumit si Clement Alexandrinul, pentru meritele sale mari in conducerea scoalei crestine din Alexandria. Din operele sale, Protrepticul, sau Covertitorul, la Cuvintul ca promotor al vietii crestine, Pedagogul, in care infatiseaza Cuvintul ca educator al sufletelor si Stromatele, prin care Didascalul ii infatiseaza doctrina cu invataturile crestine, se poate vedea o larga privire a profundei si temeinicei cunoasteri crestine. Caci gnosticul, sau deplinul cunoscator crestin, trebuia sa treaca prin toate aceste etape al formarii sale crestine. Privind retrospectiv principiile sale metodologice, desprinse din toate operele sale scrise, precum si din bogata si stralucita sa experienta la Scoala crestina din Alexandria, in marea problema a cunoasterii crestine, Clement Alexandrinul a ajuns la urmatoarea concluzie: "Biserica este Invatatoarea Cuvintului si singurul Invatator este Mirele ei, in care s-a implinit vointa sfinta a unui Parinte sfint, adevarata intelepciune, sfintenia cunoasterii" 67. La aceasta concluzie ajunge folosind imediat sfatul indrumator al Sfintului Apostol si Evanghelist Ioan, pe care-l citeaza imediat, precum il reproducem: "Si intru aceasta stim ca L-am cunoscut, daca pazim poruncile Lui. Cel ce zice L-am cunoscut, dar poruncile nu le pazeste, mincinos este si intru el adevarul nu se afla. Iar cine pazeste cuvintul Lui, intru acela , cu adevarat dragostea lui Dumnezeu este desavirsita. Dupa aceasta cunoastem ca sintem ai Lui" 68.

Iata de ce, cartea de "Invatatura de Credinta Crestina Ortodoxa", pe care o avem la indemina prin purtarea de grija a conducerii Bisericii Ortodoxe Romane, trebuie reluata din biblioteca Bisericii, recitita si mai mult meditata, spre a fi revarsata prin invataturile ei, din amvonul Bisericii, in sufletele credinciosilor nostri, cu inalta, adinca si calda intelegere crestina. Caci "Invatatura Crestina Ortodoxa" nu se opreste numai la informarea si marturisirea "Credintei" 69, ci se inalta prin trairea religioasa sufleteasca a "Nadejdii" 70 si se adinceste, ca datatoare de viata crestina morala vazuta, prin virtutea cea mare a "Dragostei" 71, cu implinirea tuturor virtutilor morale crestine.

Credinta, nadejdea si dragostea, virtutile religioase supreme, au fost intotdeauna si au ramas intru vesnicie coloanele de sustinere a invataturii Bisericii crestine ortodoxe. Astfel cunoasterea crestina ortodoxa isi pastreaza si-si intareste unitatea sa, tocmai prin aceasta vietuire si inviorare a ramurilor sale, infloritoare si roditoare. Deci prin Biserica se poate infatisa, inviora si

implini cunoasterea crestina ortodoxa, in adevarata lumina a Domnului Hristos, prin toate ramurile sale vii si nemuritoare. Aceste virtuti religioase, impreuna cu virtutile morale, se impletesc si se imbina armonic in lumina cunoasterii Domnului Iisus Hristos si deci a cunoasterii crestine prin Ortodoxie.

Pr. Prof. Mihail Bulacu,

"Glasul Bisericii", nr.9-10/1973, pag. 1054-1063.

1. Romani II, 14-15. 2. Sfantul Vasile cel Mare, Hexaimeronul, Omilia I. Cap. 6, Migne, P. G., tom. XXIX, col. 16 3. Immanuel Kant, Critica ratiunii practice, trad. Prof. Traian Braileanu. 4. Sfantul Grigorie Teologul, Cuvantarea a doua despre Dumnezeu, cap. XIV, trad. de Pr. Dr. Gh. Tilea si Dr. Nicolae Barbu, asist. univ. Cele cinci cuvantari de Dumnezeu, 1947, p. 19-20. 5. Romani I, 23, 25. 6. Invatatura de Credinta Crestina Ortodoxa. Cu aprobarea Sfantului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romane si cu binecuvantarea Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Romaniei... Despre descoperirea dumnezeiasca, Bucuresti, 1952, p.4-15, Despre Sfanta Scriptura p. 15-27 7. Idem, op. cit., p. 28-39 8. Sfantul Grigorie Teologul, Cuvantarea a cincea despre Dumnezeu, cap. XXV, op. cit., p. 82-83. 9. Psalmul L, 10-11. 10. Galateni III, 24. 11. Invatatura de Credinta..., op. cit., p. 45-68. 12. Luca, I, 28-37. 13. Mineiul lunii martie la 25 de zile. Troparul sarbatorii Buneivestiri. 14. Luca I, 42-43. 15. Luca I, 46-55. 16. Utrenierul. Utrenia. 17. Liturghierul, Utrenia la cantarea a opta. 18. Luca II, 1-2. 19. Luca II, 9-11; 13-14. 20. Liturghierul, op. cit. 21. Utrenierul, op. cit. 22. Ioan VIII, 12. 23. Sfantul Grigorie Teologul, Cuvantarea cincea despre Dumnezeu, Cap. III, op. cit., p. 69. 24. Ibidem, cap. XXXII, p. 87. 25. Ioan I, 1-5. 26. Ioan I, 14. 27. Invatatura de Credinta..., op. cit., p. 68-102. 28. Ioan I, 9, 12. 29. Ioan I, 18. 30. Matei III, 16-17. 31. Invatatura de credinta..., op. cit., p. 254-285. 32. Idem, op. cit., p. 285-308. 33. Ioan VIII, 12. 34. Ioan XII, 46. 35. Ioan XIV, 6. 35bis. Ioan XIV, 9-10. 36. Ioan XIV, 21. 37. Matei V, 21-26. 38. Matei V, 27-30. 39. Matei V, 31-32. 40. Matei V, 38-47. 41. Matei VI, 1-4. 42. Matei VI, 5-18. 43. Matei VI, 19-34. 44. Matei VII, 1-5. 45. Matei VII, 17-20. 46. Matei VII, 12. 47. Matei VI, 48. 48. Matei V, 3-12. 49. Duminica la lasatul postului pentru Sfintele Pasti. 50. Galateni III, 27. 51. Matei VII, 21-26. 52. Invatatura de credinta..., p. 368-374. 53. Matei XI, 27-29. 54. Ioan XV, 22. 55. Ioan XVII, 3-8. 56. Matei XXV, 31-45. 57. Invatatura de credinta..., op. cit., p. 114-116. 58. Idem, op. cit., p. 163-189. 59. Sfintul Grigorie Teologul, Cuvintarea cincea despre Dumnezeu, cap. XXV, op. cit., p. 82. 60. Matei XXV, 31-46. 61. Evrei XIII 8. 62. Sfintul Ioan Damaschin, Capitolele filozofice, Dialectica, Migne P. G., tom. XCIV, cit. 529. 63. Ibidem, col. 524 64. Ibidem, col. 525 65. Sfintul Atanasie cel Mare, Cuvintarea despre Intruparea Cuvintului, Migne, tom. XXV col. 3-96. 66. Idem, op. cit., cap. XVI. 67. Clement Alexandrinul, Pedagogul, Migne, P. G. tom. VIII, Lib. III, cap. 12. 68. I Ioan II, 3-5. 69. Invatatura de Credinta..., op. cit., p. 43-189. 70. Ibidem, p. 193-341. 71. Ibidem, p. 345-453.

[editează]

Despre Revelatia Dumnezeiasca

Pentru a intra in comuniune cu cineva, sau in legatura cu ceva, se impune cunoasterea lui. De aceea si comuniunea vesnica cu Dumnezeu se bazeaza pe cunoasterea Lui. "Aceasta este viata vesnica: sa Te cunoasca pe Tine, singurul Dumnezeu adevarat... " spune Mintuitorul in Rugaciunea Arhiereasca (Ioan XVII, 3). Pentru a intra in comuniune cu Dumnezeu si a ne desavirsi viata duhovniceasca, trebuie sa-l cunoastem pe Dumnezeu, sa stim adica daca este un parinte, sau un stapin despotic; daca ne putem apropia de El si in ce forma; daca este milostiv, indurator, iertator; sau numai drept si necrutator; daca ne putem apropia de El cu iubire, sau cu teama distrugatoare de suflet?! ... Apoi, cum ii putem noi cunoaste voia Lui, ce atitudine are El fata de lume, de existenta; sau si mai mult: cine este El?! ... Toate aceste premise care stau la baza comuniunii cu Dumnezeu, noi le putem cunoaste prin Descoperirea pe care Insusi Dumnezeu a binevoit sa ne-o faca, dorind si El sa intre in legatura cu noi si sa ne mintuiasca in comuniune vesnica cu El. Aceasta Descoperire a lui Dumnezeu se numeste Revelatie dumnezeiasca.

In primul rind Dumnezeu poate fi descoperit de noi in creatia Sa. "Cerurile spun slava lui Dumnezeu si facerea miinilor Lui o vesteste taria" (Psalmul XVIII, 1); "Cele nevazute ale Lui se vad de la facerea lumii, intelegindu-se din fapturi, adica vesnica Lui putere si dumnezeire" (Romani I, 20).

Noi descoperim pe Dumnezeu din creatia Sa cu ajutorul ratiunii luminata de credinta. Pentru un credincios intreaga natura este o carte deschisa in care se poate citi despre atotputernicia, bunatatea, dreptatea, iubirea, frumusetea, atotstiinta Creatorului. "Chipul lui Dumnezeu il vad intr-o floare", spunea cineva. Nu ca floarea l-ar contine pe Dumnezeu, ci modul in care este organizata viata si frumusetea ei, ne duce cu gindul la cel ce are viata in Sine si isi descopera frumusetea vietii Sale, concretizind-o in creatia Sa. Acest mod de descoperire fireasca, naturala, cu mintea si simtirea proprie a Creatorului din creatia Sa, o numim revelatie naturala.

Dar, pe cale naturala, nu toata mintea il vede la fel pe Dumnezeu. Veacuri de-a rindul, datorita pacatului, spune Apostolul, oamenilor li s-a intunecat mintea si au schimbat adevarul lui Dumnezeu in minciuna si s-au inchinat si au slujit fapturii in locul Facatorului... (Romani I, 25).

Pentru a fi evitata aceasta prapastioasa confuzie (a Creatorului cu faptura), Dumnezeu S-a descoperit in mod direct omului, spre a fi cunoscut (asa cum este El); spre a-I cunoaste voia; spre a intra dupa cuviinta in comuniune cu El. Datorita faptului ca Dumnezeu ca Duh absolut se afla in "lumina neapropiata" (1 Timotei VI, 16), fiind cu totul altceva decit noi oamenii, nu oricui i se

descopera Dumnezeu si nu oricum. Dumnezeu se descopera pe cale supranaturala, comunicand direct voia Sa unor oameni alesi. Daca prima descoperire am numit-o naturala, pe aceasta o numim supranaturala, fiindca este facuta de Dumnezeu in mod direct si fiindca omul neputind ajunge singur la cunoasterea ei, o primeste prin mijloacele lui Dumnezeu mai presus de fire. Sfintul Apostol Pavel spune ca Dumnezeu odinioara, "in multe rinduri si in multe chipuri, a vorbit parintilor nostri prin prooroci, in zilele acestea mai de pe urma ne-a grait noua prin Fiul..." (Evrei I, 1-2).

Revelatia este un proces tainic, o comunicare directa din partea lui Dumnezeu adresata omului spre mintuirea sufletului. Ea reprezinta cuvintul lui Dumnezeu inspirat de Duhul Sfint.

Dupa cum am aratat mai sus, datorita importantei cu totul exceptionale pe care o prezinta Descoperirea lui Dumnezeu, ea nu este comunicata oricui, ci anumitor persoane alese in mod special (de catre Dumnezeu) in acest scop. In Vechiul Testament, cartile profetice pastreaza peste tot constiinta profetului ca este chemat de Dumnezeu spre a indeplini o misiune sfinta, ca ceea ce el comunica nu sint cuvintele sale ci Descoperirea lui Dumnezeu, Cuvintul lui Dumnezeu. Profetul simte ca este ridicat cu duhul la o stare superioara, care nu este comuna oamenilor si la care nu poate ajunge orice om, ci numai cei chemati in mod special de Dumnezeu. Cu alte cuvinte, acei cu care Dumnezeu comunica au fost pregatiti ca sa poata primi comunicarea si mai departe au fost facuti capabili ca sa poata transmite Descoperirea lui Dumnezeu. Daca comunicarea lui Dumnezeu o numim Revelatie, pregatirea omului pentru a putea primi si transmite aceasta comunicare, o numim Inspiratie divina. Revelatia nu se poate face deci fara Inspiratie. Acelasi Duh al lui Dumnezeu care graieste prin prooroci, insufla pregatirea de a primi si posibilitatea de a comunica. Fara pregatire din partea lui Dumnezeu, Descoperirea nu ar fi posibila. Altfel spus, Revelatia nu este posibila fara Inspiratie.

Cum se savirseste procesul de comunicare a adevarului dumnezeiesc prin Inspiratia Duhului Sfint? Raspunsurile sint diferite. Unii spun ca Duhul Sfint il fereste doar de greseala pe sfintul autor care pune in scris comunicarea lui Dumnezeu. Altii spun ca Descoperirea adevarului ar avea un caracter verbal, in sensul ca Duhul Sfint ar dicta, iar scriitorul sfint ar pune in scris tot ceea ce a auzit. Aceste pareri exprima doua extreme, care raspund unilateral problemei enuntate. Noi spunem ca Duhul Sfint intr-adevar fereste de greseala pe sfintul scriitor, dar in acelasi timp ii si inalta duhovniceste sufletul deasupra starii comune, spre a putea intelege si simti ceea ce comunica. Nu este deci anulata personalitatea scriitorului de aceea unele scrieri au un stil, altele un alt stil; unele au o adincime duhovniceasca mai mare, altele mai mica, desi acelasi Duh Sfint a comunicat adevarul de credinta. Daca ar fi dictat, cum am vazut ca s-a spus, atunci nu ne putem explica deosebirile si varietatea formei de redare a diferitilor autori inspirati de acelasi Sfint Duh. Asadar, Inspiratia are un caracter tainic de pregatire si de comunicare a adevarului de credinta, dar in

acelasi timp si un caracter sinergic, adica de conlucrare intre Duhul Sfint, care comunica adevarul si personalitatea sfintului scriitor care primeste si transmite in scris acest adevar mintuitor.

Revelatia dumnezeiasca s-a desfasurat in timp si cuprinde trei perioade mari. Prima perioada este inainte de caderea omului in pacat, cand Dumnezeu se descopera omului, comunica cu el in mod direct, "fata catre fata". A doua perioada este dupa caderea omului in pacat pina la venirea Mintuitorului. Dumnezeu se descopera prin Lege si prooroci. Legea comunica voia lui Dumnezeu, il tine pe om in apropierea Sa si il pregateste pentru primirea unui Izbavitor. Proorocii comunica voia lui Dumnezeu atunci cand cei care au primit Legea lui Dumnezeu, se departeaza de El. Profetii mai comunica oamenilor si planul lui Dumnezeu de a-i izbavi din robia apasatoare a pacatului. Prin profeti Dumnezeu descopera chiar si timpul cand va veni Mintuitorul. Partea a treia este descoperirea Fiului lui Dumnezeu intrupat. Ea este o descoperire dumnezeiasca deplina si directa, fiindca Fiul este Dumnezeu adevarat si Om adevarat. Ca Dumnezeu ne descopera adevarul deplin despre Sfinta Treime si a modului de a intra in comuniune cu Ea, iar ca Om, ne comunica acest adevar sub o forma in care toti il pot primi si intelege. De aceea spunem ca Revelatia Fiului lui Dumnezeu este desavirsita.

Ce a determinat pe Dumnezeu sa se descopere omului? Dumnezeu se descopera omului datorita faptului ca "Dumnezeu este iubire", iar iubirea nu poate ramine izolata. Dumnezeu l-a creat pe om pentru a comunica cu El si astfel sa intre in comuniune cu El. Si ca dovada ca nu l-a parasit pe om este ca si atunci cand omul cazind in pacat, a devenit "fiu al miniei lui Dumnezeu", totusi Dumnezeu nu inceteaza sa-l iubeasca, nu renunta la planul iubirii Sale care L-a determinat sa-l aduca la existenta, sa insufle in fiinta lui "suflarea" Sa divina. Si tocmai din aceasta iubire, Dumnezeu se descopera in cele din urma prin Fiul. Se face cunoscut in mod direct, comunica "fata catre fata", atragind pe oameni, pe fiii iubirii Sale in comuniune cu El. De aceea, daca Dumnezeu ni se descopera in Vechiul Testament ca un Stapin direct, in Noul Testament, prin Fiul intrupat noi il cunoastem ca pe un Parinte bun si iubitor. Aceasta deosebire este determinata de faptul ca cei din Vechiul Testament se aflau sub robia pacatului care departeaza pe Dumnezeu, pe cand prin Descoperirea Noului Legamint oamenii se afla sub razele binefacatoare ale milostivirii lui Dumnezeu, ale sfinteniei si iertarii acordate de Fiul lui Dumnezeu intrupat si inviat.

Am vazut ca Revelatia divina o gasim in Sfinta Scriptura care reprezinta Cuvintul lui Dumnezeu scris sub inspiratia Duhului Sfint. Dar o gasim si in Sfinta Traditie, ca o Descoperire orala facuta in mod desavirsit de catre Fiul lui Dumnezeu intrupat. De fapt, Domnul nici nu a scris. El a descoperit pe Dumnezeu Tatal si voia Lui prin viu grai si a poruncit Sfintilor Apostoli, nu sa scrie, ci sa propovaduiasca si sa boteze, adica sa transmita harul mintuitor al Sfintelor Taine (Matei XXVIII, 19). De aceea Apostolul precizeaza ca "credinta este din auzire, iar auzirea prin Cuvintul lui Hristos" (Romani X, 17). De altfel,

cuvintul scris al Sfintelor Evanghelii nici nu retine tot ceea ce a propovaduit si a invatat Mintuitorul prin viu grai. Sfintul Evanghelist Ioan la sfirsitul Evangheliei sale arata ca "sint si alte multe lucruri pe care le-a facut Iisus si care, daca s-ar fi scris cu de-amanuntul, cred ca lumea aceasta n-ar cuprinde cartile ce s-ar fi scris" (XXI, 25). Nici Sfintii Apostoli nu au cuprins in scris toata invatatura Domnului. Ei au transmis adevarul mintuitor prin viu grai si l-au lasat Bisericii ca pe o Sfinta traditie mostenita de la Mintuitorul. Datorita acestui fapt, Sfintul Apostol Pavel indeamna pe crestinii din Tesalonic: "tineti predaniile pe care le-ati invatat, fie prin cuvint, fie prin epistola noastra" (II Tesaloniceni II, 15). Este si firesc ca valoarea Sfintilor Parinti sa fie egala cu cea a Sfintei Traditii, intrucit unul este adevarul de credinta propovaduit si scris; Unul este Duhul Sfint care inspira atit pe cel ce propovaduieste, cit si pe cel ce scrie acelasi cuvint al lui Dumnezeu. De aceea putem spune ca izvoarele revelatiei divine sint Sfinta Scriptura si Sfinta Traditie.

De cite feluri este Revelatia divina? De doua feluri: naturala, prin care Dumnezeu ni se descopera prin creatia Sa si supranaturala, cand Dumnezeu ne comunica direct voia Sa. Cu care act se interpatrunde Revelatia supranaturala? Cu Inspiratia divina? Revelatia dumnezeiasca fiind o comunicare intre Dumnezeu si om, ce caracter are ea? Are caracter teandric. Dar Inspiratia? Are caracter tainic si sinergic. Cum se manifesta caracterul sinergic al inspiratiei? Duhul Sfint fereste pe scriitorul sfint de a nu gresi atunci cand comunica un adevar de credinta spre mintuirea oamenilor. Pe de alta parte, Duhul Sfint ii ridica sufletul la un nivel duhovnicesc superior celorlalti oameni, pentru a putea primi si comunica adevarul descoperit, la care el nu ar fi putut ajunge singur. Sfintul autor va transmite apoi adevarul descoperit potrivit capacitatii sale intelectuale, culturale, potrivit originalitatii si a modului personal de exprimare. Cum si prin cine se descopera Dumnezeu? La inceput Dumnezeu s-a descoperit omului in mod direct. Apoi, dupa caderea in pacat, se descopera prin patriarhi; prin Moise comunica Legea Sa, iar prin profeti descopera venirea Mintuitorului. In cele din urma, Dumnezeu se descopera in mod desavirsit prin Fiul. Unde gasim noi fixata in scris Revelatia dumnezeiasca? In Sfinta Scriptura a Vechiului si Noului Testament. Cum se mai numeste astfel Revelatia divina? Se mai numeste si Cuvintul lui Dumnezeu. Nu toata Revelatia divina a fost fixata in scris. O parte din ea s-a pastrat pe cale orala. Cum se numeste aceasta? Se numeste Sfinta Traditie. De aceea, Sfinta Scriptura si Sfinta Traditie, ca pastratoare a Revelatiei supranaturale, sint numite: Izvoarele Revelatiei dumnezeiesti. Cum putem intelege si patrunde adincul tainic al adevarurilor mintuitoare ale Revelatiei divine? Prin ratiunea luminata de credinta si mai ales prin trairea lor, ajutati fiind de harul divin.

S-a sustinut de unii rataciti de la dreapta credinta ca Revelatia dumnezeiasca nu ar fi fost posibila, privind mai intii pe Dumnezeu in chip absolut, nematerial, neschimbator si vesnic, care nu s-ar fi putut face cunoscut omului, fiinta materiala, trecatoare, schimbatoare. In al doilea rind, privindu-l pe om ca fiinta muritoare, care n-ar fi putut intelege Descoperirea lui Dumnezeu. La

aceste obiectiuni raspundem ca intr-adevar Dumnezeu este Duh nematerial, neschimbator si vesnic, dar este in acelasi timp Fiinta Personala si ca Persoana stabileste relatii de comuniune si comunicare cu alte persoane. Omul este si el o persoana, creat dupa chipul lui Dumnezeu spre a comunica cu Dumnezeu. Sufletul lui este spiritual si tinde necontenit spre Dumnezeu. "In ce chip doreste cerbul izvoarele apelor asa Te doreste sufletul meu pe Tine, Dumnezeule" (Psalmul XLI, 1).

Am vazut ca prin Revelatie si Inspiratie Duhul Sfint comunica scriitorului sfint adevarul de credinta mintuitor. Transmitindu-l el este primit, pastrat si formulat de Biserica pentru mintuirea credinciosilor. Aceasta fixare, sau formulare se face prin Asistenta Duhului Sfint. Deci, intre Revelatie, Inspiratie si Asistenta Duhului Sfint exista o unitate si legatura, data fiind lucrarea Acelui Duh Sfint. Dar sint si unele descoperiri. Astfel, spre deosebire de Inspiratie, Asistenta Duhului Sfint are o intensitate mai mica. In Inspiratie, sufletul omului este ridicat deasupra nivelului obisnuit, pe cand in Asistenta Duhului Sfint nu se cunoaste aceasta ridicare. Duhul Sfint asista Biserica sa nu greseasca atunci cand fixeaza sau formuleaza un adevar de credinta. Apoi, Inspiratia se comunica unei singure persoane, Asistenta se exercita asupra Bisericii intregi. Prin Inspiratie se comunica adevaruri noi, Asistenta precizeaza doar pe cele deja descoperite.

Din cele pina aici tratate vedem ca Revelatia Dumnezeiasca reprezinta Descoperirea din partea lui Dumnezeu a voii si lucrarii Sale facuta omului spre mintuirea sufletului.

Descoperirea dumnezeiasca prin prooroci referitoare la venirea Mintuitorului s-a implinit odata cu intruparea, moartea si invierea Sa. Decalogul la fel ca si toate poruncile Mintuitorului ramin o datorie de implinit de catre credinciosii tuturor timpurilor. "Nu am venit sa stric Legea, ci sa o implinesc", spune Mintuitorul cu privire la obligatia ce ne revine si noua de a o implini. Pe de alta parte, implinirea poruncilor Domnului ramine un mod si un mijloc de a ne arata iubirea pe care I-o purtam, spre mintuirea sufletului: "Cel ce are poruncile Mele si le pazeste, acela este care Ma iubeste... (Ioan XVI, 21). De Ma iubiti, paziti poruncile Mele" (Ioan XIV, 15), ne spune Mintuitorul.

Am vazut ca Revelatia divina este cuprinsa in mod egal in Sfinta Scriptura si Sfinta Traditie. Asa ca, precum credinciosilor el revine datoria implinirii Cuvintului scris al Sfintei Scripturi, aceeasi datorie le revine de a implini si Sfinta Traditie, pastrata cu fidelitate si scumpatate de catre Biserica. Mintuitorul ne-a atras insa atentia sa fim cu luare aminte asupra faptului ca se vor ivi "multi profeti mincinosi", care vor veni in numele Lui cu fel de fel de descoperiri pretinse sfinte. Pretinsa lor descoperire dumnezeiasca fiind falsa, iar noi lasindu-ne prada ei, incercam riscul de a cadea de la adevaratul drum care duce la mintuire. De aceea, inca din epoca Bisericii crestine primare, scriitorul bisericesc Lactantiu, spre a ne feri sa cadem prada falselor

descoperiri, ne indica criteriile dupa care putem cunoaste proorocia adeavarata. Adevaratii profeti predica toti un singur Dumnezeu; Nu sufera de o boala psihica; Nu sint inselatori; Nu umbla dupa averi si cistig; Nu se ingrijesc de cele necesare vietii, ci se multumesc cu intretinerea pe care le-o trimite Dumnezeu; Proorociile lor s-au inmultit, sau se inmultesc intocmai. Cunoscand aceste criterii, putem combate falsele proorocii.

Biserica cea Una, Sfinta, Soborniceasca si Apostoleasca, a pastrat si pastreaza cu sfintenie Revelatia dumnezeiasca asa cum Dumnezeu a dat-o, punind-o la indemina credinciosilor, odata cu mijloacele necesare mintuirii.

Pr. Prof. Sorin Cosma,

"Mitropolia Olteniei", nr. 6/1986, pag. 75-80.

[editează]

Apofatismul ca principiu al interpretarii Sfintei Scripturi

Apofatie, de la grecesul "apofatikos", inseamna negativ. Apofatismul este o cale de cunoastere a lui Dumnezeu prin negarea oricaror imperfectiuni. Apofatism inseamna o depasire a mijloacelor de cunoastere a lui Dumnezeu, prin negatie.

Dumnezeu S-a descoperit omului. Descoperirea lui Dumnezeu isi are inceputul in crearea lumii, prin Cuvantul Lui si prim implinirea Cuvantului, a Logosului: "La inceput era Cuvantul, toate prin El s-au facut si Cuvantul s-a facut trup... " (Ioan 1, 1-14).

Prin intruparea Cuvantului, a Logosului, S-a descoperit Dumnezeu. Astfel Cuvantul, Logosul, ca persoana a lui Dumnezeu, celui intreit, este adevaratul mijlocitor al descoperirii Sale dumnezeiesti. Aceasta descoperire se pastreaza in Biserica, in cea a intruparii Cuvantului, pe de o parte ca trup si sange al lui Hristos in Sfanta Taina a Euharistiei, pe de alta parte ca predica a Bunei Vestiri, ce se impartaseste credionciosilor. Astfel se invredniceste credinciosul de descoperirea lui Dumnezeu in Biserica. Despre sensul initial al notiunii Logos s-a scris mult. La acestea n-as mai adauga nimic. Nici nu am intentia sa ma ocup de realitatile euharistice, prin care Cuvantul lui Dumnezeu S-a facut trup si se impartaseste omului. Eu ma refer la Cuvantul prin care descoperirea lui Dumnezeu ajunge la expresie, la Cuvantul pe care oamenii, sau Sfanta Scriptura, scrisa de oameni, il intrebuinteaza pentru a exprima descoperirea lui Dumnezeu. Despre analiza acestui Cuvant s-a vorbit mult in decursul timpului. Discutia s-a purtat insa, in vremea din urma cu deosebire prin provocarea demitologizarii, sau a teologiei despre asa-zisul "Dumnezeu este mort" (Gott ist tot). In aceasta privinta s-a auzit putin glasul Parintilor greci ai Bisericii, pentru

considerentul ca Parintii sunt vechi, problemele insa noi si actuale. Numai ca problemele nu sunt chiar asa de noi cum par ele si privite mai de aproape prin Parintii Bisericii, sunt destul de actuale. Ele nu se vor citi insa ca un document filologic al unei culturi vechi si trecute, caci duhul Parintilor nu-I unul static, impietrit, netrasmisibil, ci este expresia dinamica a vietii Bisericii din toate timpurile. Biserica este trupul lui Hristos, care ieri si azi si totdeauna ramane aceeasi.

Daca voim sa introducem pe Sfintii Parinti in discutia aceasta, ne izbim de teologia lor, care-I de mare insemnatate si care a fixat gandirea lor: apofatismul. Apofatismul este la Parintii rasariteni ai Bisericii temelia oricaror notiuni despre Dumnezeu si descoperirea lui. Eu voi explica in cateva cuvinte, ce se intelege prin aceasta. Scolastica a dezvoltat trei cai "causalitatis", "via negationis" si asa-numita "via eminetiae". Aceste cai le-a facut cunoscute inca din veacul al V-lea autorul care a transmis lucrari sub numele de Dionisie Areopagitul si a scris ca necunoscutul Dumnezeu poate fi cunoscut dupa lume, care este chipul desavarsirii lui Dumnezeu si se poate urca la El lepadandu-se de tot ce este efemer; ridicandu-se deasupra celor pamantesti vede in ele cauza tuturor lucrurilor.

Pornindu-se de la aceste trei cai, teologia rasariteana si Dionisie Areopagitul n-au fost ultimii, ei deduc termenul apofatism de la "aferesis" Cuvantul "apofatismos" este un compozitum din prepozitia "apo" si adjectivul faton, de la verbul fimi = a zice. Cuvantul s-ar putea traduce cu: de nespus, inexprimabil, sau cu ceva asemanator.

Astfel e limpede ca apofatismul este toata teologia ortodoxa despre Dumnezeu. Astfel se trece de la apofatism la katafatism si la doxologie, la preamarirea maretiei lui Dumnezeu. Astfel citim intr-un imn al Bisericii Ortodoxe: "Dumnezeul tainelor celor negraite si nevazute .. nu gasim cuvinte prin care sa ne exprimam Treimea cea nepatrunsa a lui Dumnezeu" sau un imn al nasterii Domnului: "O mare si necuprinsa taina vad eu, in loc de cer iadul, in loc de heruvimi pe Fecioara, ieslea ca loc unde a fost asezat Cel necuprins, Dumnezeu, Hristos, pe care-l cinstim in cantari". Aici trebuie de observat ca sfarsitul doxologiei si inceputul doxologiei sunt o caracteristica esentiala a imnelor ortodoxe si astfel Ortodoxia dupa intelesul dublu al cuvantului "doxa", este nu numai adevaratul imn de lauda al lui Dumnezeu ci si o adevarata invatatura. "Doxa" ca invatatura este nedespartita de "doxa" ca lauda.

Al doilea caracter distinctiv al apofatismului rasaritean, este ca el se temeiniceste pe deosebirea dintre fiintele si puterile lui Dumnezeu. Prin lucrarile Sale El se descopera si isi face cunoscuta fiinta, insa "usia" ramane necunoscuta si inaccesibila. Aceasta inaccesibilitate si necunoastere a lui Dumnezeu este punctul de plecare, obiectul si scopul apofatismului.

Vechii scolastici, si cu deosebire Toma Aquinul, identifica "usia", fiinta lui Dumnezeu, cu energia curata incat spuneau ca Dumnezeu ar fi un "actus purus" si prin urmare omul l-ar cunoaste pe Dumnezeul numai in parte. Ca urmare teologia apuseana nu face deosebire intre "usia" lui Dumnezeu si puterile Sale. Dar in felul acesta se ivesc probleme complicate. Cum se va comenta de pilda locul II Petru 1,4: "Sa va faceti partasi dumnezeiestii firi!"

Precum este cunoscut acesta este un loc biblic esential, care vesteste indumnezeirea omului, pe care Bisericile o subliniaza in mod special astfel incat invatatura despre indumnezeirea omului constituie un punct central al Teologiei rasaritene. Pe baza acestui loc se pune intrebarea: daca Dumnezeu este "actus purus", energie curata si fiinta Lui este identica cu puterile Sale, cum se poate, dupa locul pomenit mai sus, impartasi omul de firea dumnezeiasca?

Daca nu facem deosebire intre fiintele necreate si puterile necreate si intelegem pe Dumnezeu ca "actus purus", atunci raman doua posibilitati: cea dintai posibilitate ar fi ca indumnezeirea se savarseste prin participarea la "actus purus", adica la chiar fiinta lui Dumnezeu. Aceasta insa, n-o afirma nici scolastica nici oarecare alt teolog, caci Dumnezeu este a se intelege de la inceput ca o fiinta de nepatruns si inviolabila; daca intr-un oarecare mod ar putea fi accesibil n-ar mai fi Dumnezeu. Afara de aceasta prin participarea omului la "actus purus", adica la usia lui Dumnezeu, ar fi un Dumnezeu dupa fire. In acest caz Dumnezeu ar avea trei milioane si bilioane de ipostaze, cate persoane ar fi cele care pot lua parte la fiinta Sa, caci aceia care ar avea parte de fiinta lui Dumnezeu, natural n-ar renunta la ce este al persoanei Sale.

Scolastica nu poate da un raspuns multumitor la aceasta atat de importanta problema teologica. Pentru Parintii din Rasarit, dimpotriva, raspunsul este foarte simplu: pentru ca pe de o parte dupa fiinta Sa Dumnezeu este inaccesibil pentru oameni si pentru ca, pe de alta parte pentru omul care tinde spre indumnezeire (theosis) trebuie sa se impartaseasca de firea dumnezeiasca, suntem nevoiti sa deosebim intre usia divina, cea neinteleasa, neaccesibila si cea accesibila, si cea nedespartita de usia dumnezeiasca, prin care va fi cunoscut Dumnezeu.

Invatatura despre deosebirile intre fiinta si puterile lui Dumnezeu a dezvoltat-o cu osebire Grigorie Palama, arhiepiscopul Salonicului in veacul al XIV-lea.

Este clasic cuvantul Sfantului Vasile cel Mare: "Puterile sunt, ce e drept, multiple, fiinta (usia) este insa simpla. Noi zicem, ce-I drept, ca il cunoastem pe Dumnezeu dupa puterile Lui, dar noi nu afirmam ca ne apropiem de fiinta (usia), caci puterile Lui coboara la noi jos, dar fiinta Sa ramane inaccesibila".

Asemenea si fratele sau Grigorie al Nisei scrie: "Cel nevazut dupa fire, se face vazut prin puteri".

Prin aceasta am ajuns la fiinta apofatismului. Chiar aceasta accentuare a inaccesibilitatii lui Dumnezeu o aflam in teologia apofatica, care este dupa cum am spus, caracteristica pentru Parintii Bisericii rasaritene.

Cel dintai scriitor care s-a ocupat sistematic de inaccesibilitatea fiintei dumnezeiesti pentru ratiunea omeneasca a fost Clement din Alexandria. Inainte de el inca Atenagora a caracterizat pe Dumnezeu ca: "nepatruns si necuprins". Si Teofil al Antiohiei s-a exprimat ca chipul lui Dumnezeu ar fi "de nespus, de nedescris si de nevazut cu ochii trupesti". Inca mai devreme Clement din Roma si inainte de el Filo din Alexandria, au considerat ca a patrunde cu intelegerea pe Dumnezeu este imposibil. Filo a considerat pe Dumnezeu inaccesibil.

Dupa Clement din Alexandria noi nu putem intelege pe Dumnezeu in ceea ce este, ci in ceea ce nu este. Dumnezeu este dupa el de necuprins. Toate spusele noastre despre Dumnezeu sunt conventionale "caci cum te poate spune, zice el, ceea ce nu e nici sex, nici deosebire, nici chip, nici individ, nici numar. Nu ai dreptate daca il infatisezi ca pe un intreg, sa arati parti din El, caci ceea ce este una este nedespartita, de aceea este El fara de sfarsit, fara dimensiuni si fara intregimi, adica fara forma si fara nume si daca uneori ii zicem pe nume: Unul, Binele, Ratiunea, Existenta, ori Tata, ori Creator, ori Domn, o facem aceasta nu pentru ca ar avea un nume propriu al Sau, noi intrebuintam doar din perplexitate numiri frumose pentru ca ratiunea sa nu se piarda in alte numiri si pentru a avea pe acestea ca sa ne sprijinim pe ele. Pentru ca nici una din acestea nu infatiseaza pe Dumnezeu...", caci dupa Grigorie din Nazians, la Dumnezeu nu pot urca gandurile omenesti. Nici nu numai gandurile omenesti, afirma Didim Orbul din Alexandria, dar nici chiar cele serafimice nu pot urca pana la Dumnezeu. In intaiul capitol din cea de a II-a carte despre Sfanta Treime, el se ocupa chiar de neintelegerea Sfintei Treimi si asa dupa el, ea este nevazuta, necuprinsa (aperilitos) pentru ochii serafimici.

Sentimentul neputintei de a-L intelege, de a patrunde in imensitatea lui Dumnezeu si grairea despre El, este tot un mod de a veni la El si a vorbi despre El. Mai mult, ea este o experienta la care se ajunge, dupa alte cai incercate.

Pentru a da expresie acestei experiente aseamana Sfintii Parinti nourul intunecat sub care a urcat Moise pe muntele Sinai, cu intunericul necunoasterii naturii lui Dumnezeu.

Dupa autorul cu numele Dionisie Areopagitul, nu Moise ofera lumina, caci Dumnezeu este inafara de experienta omului. O interpretare insa o da apofatismul.

Expresiile "dincolo de orice, dincolo de toate", sunt simpatizate de catre Sfintii Parinti. Asa zice Atanasie cel Mare despre Dumnezeu: "El este dincolo de orice "usia" si de orice cugetare omeneasca". Si Maxim Marturisitorul scrie, in comentariul sau la opera areopagita, despre numele lui Dumnezeu: "Dumnezeu

nu este "usia" ci dincolo de orice "usia", nu e simplu, ci dincolo de simplitate, nu este ratinue (nous) ci dincolo de ratiune, nu unitate ci dincolo de unitate". Acelasi autor spune: Dumnezeu se numeste atat cel ce este, cat si cel ce nu este.

Despre usia lui Dumnezeu scriu mai ales capadocienii. Sfantul Vasile cel Mare scria: "Totdeauna este ceva ce nu putem exprima, cand e vorba despre Dumnezeu", iar Maxim Marturisitorul: "Numai vesnicia este percetibila si ceea ce este dincolo de cunoastere". La o suta de ani dupa aceea a exprimat Ioan Damaschin aceeasi idee: "Fara de sfarsit si neperceptivila este notiunea lui Dumnezeu. Ceea ce spunem noi despre Dumnezeu, nu dezvaluie natura lui Dumnezeu". A defini pe Dumnezeu este imposibil scrie Grigorie din Nazians: ": "O! Tu cel de dincolo de orice, cum ar putea sa te descrie pe Tine cuvantul omului". In privinta cunoasterii lui Dumnezeu, Sfantul Ioan Gura de Aur e de acord cu Sfintii Parinti. A scris si el impotriva lui Eunomie. El a scris chiar despre necunoasterea lui Dumnezeu. Pentru a dovedi afirmarile sale el se refera la Isaia 6, 1 unde citim: "Am vazut pe Dumnezeu, sezand pe un scaun si serafimi stateau inaintea lui si-si acopereau fetele... ".

Dar Dumnezeu nu S-a aratat cum este, ci cum si-L percepe omul, dupa insusirile sale spirituale.

Sfantul Ioan Hrisostom se refera la Evanghelistul Ioan care scrie: "Pe Dumnezeu nu l-a vazut nimeni".

Asadar apofatismul este una din caile de cunoastere a lui Dumnezeu, prin negatie. Apofatismul depaseste mijloacele de cunoastere afirmand prin negatie relitatea perfectiunilor Sale. Apofatismul are suport in traditia crestina, sustinuta de oamenii reprezentativi ai Bisericii, Parinti si scriitori bisericesti. Argumentele apofatismului sunt atat de puternice incat ele genereaza credinta in Dumnezeu si pot s-o dinamizeze, acolo unde ea este minimalizata, dar mai ales faciliteaza interpretarea unor texte biblice, constituind un auxiliar al comentariului la cartea vietii noastre spirituale.

Prof. George Galitis,

"Altarul Banatului", nr. 1-3/1996, pag. 12-16, traducere de Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga.

- Traducerea studiului "Apophatismus als Prinzip der Schriftauslegung bei der griechischen Kirchenvatern" aparut in rev. "Evangelische Theologie", Munchen, nr. 1, 1980, pag. 28-40. Autorul este profesor la Facultatea de Teologie din Atena.

[editează]

Cunoastearea Catafatica si Apofatica

Dupa forma de exprimare in general, afirmativa sau negativa, a cunoasterii noastre despre Dumnezeu, aceasta cunoastere poate fi impartita in catafatica (de la gr. = afirmativa) si apofatica (= negativ). Teologia utilizeaza aceste doua numiri, catafatic ai apofatic, in intelesul de cai de cunoastere religioasa si forme de exprimare a acestei cunoasteri, cale afirmativa si cale negativa, ca si teologie catafatica si teologie apofatica.

Astfel, despre Dumnezeu afirmam ca este Cel viu si personal, ca este spirit absolut, ca are toate perfectiunile in sens absolut, ca este atotbun, iubire, atotstiutor, atotintelept, atotdrept, atotputernic, etc. Acest chip de afirmare a adevarurilor despre Dumnezeu se numeste catafatism.

Cunoasterea apofatica se caracterizeaza prin negarea oricarei imperfectiuni in Dumnezeu, ceea ce, in fond, inseamna afirmarea tuturor perfectiunilor in El. In transcedenta fiintei sale personale, Dumnezeu ramane necunoscut si necuprins.

Dumnezeu nu poate fi cunoscut in acelasi chip in care sunt cunoscute realitatile din lumea concreta, folosind ideile sau notiunile de timp si spatiu si raporturile dintre fenomenele naturale, fiindca Dumnezeu le transcede pe toate. Astfel, spunand-se ca Dumnezeu umple timpul si spatiul, nu s-a afirmat destul despre Dumnezeu, intrucat El depaseste toate in chip absolut, le transcede fiind vesnic si necuprins, nemarginit. De aceea, afirmandu-se ceea ce nu este Dumnezeu, se spune mai mult despre El, despre misterul divin inefabil, inexprimabil in grai omenesc, decat se spune in concepte sau notiuni afirmative. Teologia apofatica, apofatismul sustine ca negatiile, anume propozitiile negative despre perfectiunile lui Dumnezeu, sunt mai potrivite, adica mai corespunzatoare obiectului la care se refera, adica la profunzimea misterului dumnezeiesc, pe care cauta sa-l exprime depasind existentele create. Dar, cu toate acestea, misterul fiintei dumnezeiesti depaseste sau transcede atat catafatismul, cat si apofatismul, ramanand in sine incognoscibil, de necunoscut, incomprehensibil, de necuprins cu mintea si inaccesibil, de neajuns la el, prin puteri proprii.

Cu toate acestea, apofatismul nu inseamna agnosticism, adica lipsa de cunoastere obiectiva, nici ignoranta sau incultura, ci depasire a mijloacelor obisnuite de cunoastere. In fond, teologia apofatica se intemeiaza pe premisa ca existenta lui Dumnezeu Cel Viu, incognoscibil si incomprehensibil, este in toata deplinatatea Sa mai evidenta spiritului omenesc decat toate celelalte existente. Este vorba, asadar, nu despre o existenta demonstrata logic, ci supralogic, prin evidenta traita a existentei lui Dumnezeu si prin orientarea fireasca a omului, ca dorinta, ca nostalgie, spre Parintele lui ceresc. Iar evidenta traita a existentei lui Dumnezeu presupune o pregatire pentru ea, printr-o stradanie spirituala, prin pasirea hotarita pe urcus duhovnicesc, cu

ajutorul haric de la Dumnezeu si cu rivna, cu ferirea de patimi, cu asceza si cu rugaciune din partea omului credincios. Acestui urcus spiritual nu i se pune opreliste, ci, dimpotriva, neincetat indemn de inaintare (I Cor. 12, 31), de crestere spirituala spre virsta deplinitatii lui Hristos (Efes. 4,13).

Astfel, chiar si apofatismul, cale de cunoastere prin negatie, apare ca depasit, intrucit evidenta traita, experienta spirituala, este patrundere mistica, printr-un chip deosebit de patrundere a luminii dumnezeiesti de inalta intensitate in sufletele celor vrednici, Dumnezeu facindu-se cunoscut, se intelege ca nu in fiinta Lui nepatrunsa, ci in energiile si lucrarile Lui necreate si nedespartite de fiinta, dar prin care El se comunica si se impartaseste. Simbolul cunoasterii mistice a lui Dumnezeu este lumina taborica.

Cea mai inalta si mai cuprinzatoare cunoastere a lui Dumnezeu este cea prin adevarata credinta incalzita de iubire, coroana virtutilor (I Cor. 13, 13). Caci " Dumnezeu este iubire (I Ioan, 4, 16) si, aceasta fiind, El coboara in lume, pe care o iubeste (Ioan, 3, 16), iar " noi iubim pe Dumnezeu, pentru ca El ne-a iubit cel dintii " (I Ioan, 3, 16), iar " noi iubim pe Dumnezeu, pentru ca El ne-a iubit cel dintii " (I Ioan, 4, 19) si, iubindu-L, ne ridicam la El, fiindca " iubirea este de la Dumnezeu si oricine iubeste pe Dumnezeu si cunoaste pe Dumnezeu. Cel ce nu iubeste nu cunoaste pe Dumnezeu" (I Ioan, 4, 7-8), insa " cel ce ramine in iubire ramine in Dumnezeu si Dumnezeu ramine intru el " (I Ioan 4, 16).

Din toate acestea nu rezulta, cum s-ar parea tinind seama de neputinta patrunderii cunoasterii noastre in esenta lucrurilor dumnezeiesti, ca, in general, am cunoaste prea putin din cele ale lui Dumnezeu, anume din fiinta si atributele Lui, ci, dimpotriva, cunoastem mult daca ne straduim dupa cuviinta sa inaintam pe calea cunoasterii oferita noua prin Revelatia naturala si supranaturala si daca ne silim s-o transpunem in viata. Caci cunoastem tot ce ne este necesar pentru mintuire; si nici un credincios adevarat nu poate nici gindi si nici spune ca Biserica dreptmaritoare nu-l invata tot ce este trebuincios pentru mintuire.

Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, Arhid. Prof. Dr. Ioan Zagrean,

"Teologia dogmatica" , manual pentru seminariile teologice, Bucuresti, 1991, pag. 94-96.

[editează]

Invatatura Ortodoxa despre Dumnezeu - Sfanta Treime

SFINTA TREIME - "Asadar, in primul loc, sa fie pusa ca temelie in sufletul vostru, dogma despre Dumnezeu", indeamna Sfintul Chiril al Ierusalimului, pe cei care se pregateau sa devina crestini prin Taina Botezului 1.

Intr-adevar, credinta in Dumnezeu-Sfinta Treime constituie invatatura fumdamentala si specifica a Bisericii Crestine. Crezul ortodox niceo-constantinopolitan, in care se rezuma traditia Bisericii apostolice si patristice, are in centrul lui marturisirea ca Dumnezeu este Unul in fiinta Sa dumnezeiasca si intreit in persoanele Sale: "Cred intr-unul Dumnezeu, Tatal Atottiitorul... Cred in unul Domn Isus Hristos... Cred In Duhul Sfint". Orice rugaciune crestina, lauda, taina sau slujba bisericeasca incepe si sfirseste cu invocarea Sfintei Treimi: "In numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh"... "Ca Tie se cuvine toata marirea, cinstea si inchinarea, Tatalui si Fiului si Sfintului Duh".

Credinta intr-un singur Dumnezeu personal - monoteismul - este invatatura principala care s-a descoperit in Vechiul Testament (Iesire XX, 2-3; Deut.VI, 4; Isaia XLIII, 10-11) si care s-a pastrat si in Noul Testament (Marcu XII, 29; Ioan XVII, 3). Existenta lui Dumnezeu, ca fiinta creatoare a intregului univers si prezenta in creatia Sa, este afirmata chiar in primul verset al Sfintei Scripturi: "La inceput, Dumnezeu a facut cerul si pamintul" (Fac.I, 1). Dumnezeu exista prin Sine, fiind insasi existenta cea adevarata si proprie: "Eu sint Cel ce sint" (Iesire III, 14). Firea si suflarea intreaga exista si se mentine in existenta, prin puterea si atotprezenta lui Dumnezeu: "Nu umplu eu, oare, cerul si pamintul?" (Ieremia XXIII, 24). De aceea, cel ce priveste creatia cu ochii credintei, vede in ea urmele prezentei lui Dumnezeu: "Cerurile spun slava lui Dumnezeu si facerea miinilor Lui o vesteste taria" (Ps.XVIII, 1-2).

Descoperirea personala a lui Dumnezeu s-a exprimat in istoria Vechiului Testament, mai ales, prin "legamintele" pe care Dumnezeu le-a incheiat cu poporul Israel (cf.Facere XVII, 2).

Astfel Dumnezeul tuturor devine parintele unui popor: "Am sa va primesc sa-Mi fiti popor, iar Eu sa fiu Dumnezeul vostru" (Iesire VI, 7).

In perioada Vechiului Testament, Dumnezeu s-a descoperit si ca treime de persoane, dar intr-un mod indirect si neclar, deoarece aceasta era perioada de pregatire a mintuirii. Totusi, exista unele marturii care se refera la persoanele Sfintei Treimi, cum ar fi de pilda: expresia "Sa facem om dupa chipul si asemanarea Noastra" (Facere I, 26); cintarea intreita "Sfint, Sfint, Sfint este Domnul Savaot" (Isaia VI, 3; Apoc.IV, 8); aparitia celor trei tineri, la stejarul Mamvri, carora Avraam le-a adus daruri si inchinare (Fa s-a descoperit si ca treime de persoane, dar intr-un mod indirect si neclar, deoarece aceasta era perioada de pregatire a mintuirii. Totusi, exista unele marturii care se refera la persoanele Sfintei Treimi, cum ar fi de pilda: expresia "Sa facem om dupa chipul si asemanarea Noastra" (Facere I, 26); cintarea intreita "Sfint, Sfint, Sfint este Domnul Savaot" (Isaia VI, 3; Apoc.IV, 8); aparitia celor trei tineri, la

stejarul Mamvri, carora Avraam le-a adus daruri si inchinare (Facere XVIII, 1-2). De asemenea, exista unele referiri la Cuvintul lui Dumnezeu (Ps.CVI, 20; CXVIII, 89) si la Duhul lui Dumnezeu (Ps.XXXII, 6; CIII, 30-31; Iov XXXIII, 4).

In Noul Testament, credinta intr-un singur Dumnezeu in trei persoane este pe deplin descoperita de insusi Fiul lui Dumnezeu, in viata si slujirea caruia noi am cunoscut taina Sfintei Treimi. De pilda, la Botezul Mintuitorului in Iordan sint prezente in mod real toate cele trei persoane: Tatal, care intareste prin glasul Sau din ceruri ca: " Acesta este Fiul Meu cel iubit intru care am binevoit"; Duhul Sfint, Care, in chip de porumbel, s-a pogorit peste Iisus; Fiul, Care, desi fara de pacat, primeste sa fie botezat de la Ioan "ca sa se implineasca toata dreptatea" (Matei III, 16-17).

Evangheliile au pastrat numeroase texte in care se vorbeste despre cele trei persoane ale lui Dumnezeu, fie in mod deosebit, fie la un loc. Tatal si Fiul sint amintiti deosesbit in versetul: "Pe Dumnezeu nimeni nu L-a vazut vreodata. Fiul Cel Unul-Nascut, care este in sinul Tatalui, Acela l-a facut cunoscut" (Ioan I, 18). Despre Duhul Sfint, Iisus spune: "Iar cind va veni Mingiietorul, pe care Eu il voi trimite voua de la Tatal, Duhul adevarului, care de la Tatal purcede, Acela va marturisi despre Mine" (Ioan XV, 26). Inainte de inaltarea Sa la cer, Iisus Hristos porunceste ucenicilor Sai sa mearga la propovaduire si sa boteze, in numele Sfintei Treimi, pe cei ce vor crede: "Mergind, invatati toate neamurile, botezindu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh" (Matei XXVIII, 19).

In propovaduirea Apostolilor, credinta in Dumnezeu-Sfinta Treime, este, de asemenea, marturisita in mod clar. In predica sa, din ziua Cincizecimii, Sfintul Apostol Petru spune: "Dumnezeu a inviat pe acest Iisus, Caruia noi toti sintem martori. Deci, inaltindu-se prin dreapta lui Dumnezeu si primind de la Tatal fagaduinta Duhului Sfint, l-a revarsat pe acesta, cum vedeti si auziti voi acum" (Fapte II, 32-33). Sfintul Apostol Pavel adreseaza corintenilor o salutare in numele Sfintei Treimi: "Harul Domnului nostru Iisus Hristos si dragostea lui Dumnezeu si impartasirea Sfintului Duh sa fie cu voi toti" (II Cor.XIII, 13).

Acelasi Dumnezeu, care a vorbit in Vechiul Testament, s-a descoperit ca Treime in Noul Testament. Caci "exista un singur Dumnezeu " (Fapte III, 30) si Dumnezeu pe care il adora crestinii, "Tatal Dumnezeului nostru Iisus Hristos" (Efes. III, 14; II Cor. I, 3), este Dumnezeul lui Avraam si a lui Isaac si al lui Iacob, Dumnezeul parintilor poporului lui Israel" (Fapte III, 30; VII, 32; cf. si Iesire III, 6).

Invatatura despre Dumnezeu cel unic in fiinta si intreit in persoane s-a inchegat destul de timpuriu si apare in simbolurile de credinta din secolul al II-lea (Teofil al Antiohiei). Dar intrucit s-au ivit unele neclaritati si neintelegeri in ce priveste taina unitatii persoanelor Sfintei Treimi, Biserica Ortodoxa, fie pe calea Sinoadelor Ecumenice, fie pe cea a sinoadelor locale, s-a pronuntat cu autoritate in ce priveste invatatura despre deofiintimea si egalitatea celor trei

persoane in Dumnezeu cel Unic. Un rol de mare importanta in precizarea dogmei Sfintei Treimi au avut Sfintii Parinti Atanasie cel Mare, Chiril al Alexandriei, Grigorie de Nazianz, Vasile cel Mare, Maxim Marturisitorul, Ioan Damaschin, Grigorie Palama si altii.

Potrivit invataturii ortodoxe, Dumnezeu este unul in fiinta Sa si subzista intreit in ipostasele Sale. Dumnezeirea nu este o fire compusa din trei ipostase, ci o singura fiinta in trei ipostase desavirsite 2. De aceea, "Cind zic Dumnezeu, inteleg Tatal, Fiul si Duhul Sfint" spune Sfintul Grigorie de Nazianz 3. In Dumnezeu exista o singura fiinta, o singura vointa si o singura lucrare. Fiinta dumnezeiasca formeaza o unitate desavirsita, dar ea nu se limiteaza si nu se inchide intr-o singura persoana. Desi fiinteaza in mod unitar, Dumnezeirea are un mod de subzistenta treimic. Tatal, Fiul si Duhul Sfint au persoana lor proprie si in fiecare persoana subzista una si aceeasi fire dumnezeiasca in mod deplin. Dumnezeu este deofiinta, are un principiu unic al firii si existentei si este contemplat in Treime. Cele trei persoane exista una in alta, si tot ce se atribuie uneia, se atribuie si celeilalte. Prin urmare, in Dumnezeu exista o singura fiinta si aceeasi fiinta neimpartita si trei persoane deosebite, deofiinta si egale. Dumnezeirea fiinteaza unitar si subzista treimic. De aceea, cind spunem Sfinta Treime, ne gindim la unirea celor trei persoane in care fiinteaza Dumnezeu cel unic dupa fiinta, vointa si lucrarea Sa. Dumnezeu este unul in trei, adica intr-o singura Dumnezeire in trei ipostase.

Dogma Sfintei Treimi cuprinde nu numai marturisirea despre unitatea fiintei, despre deofiintimea si egalitatea celor trei ipostase, ci si invatatura despre insusirile fiecarei persoane, adica ce este propriu unei persoane si o face distincta de celelalte. Sfintii Parinti incata ca taina Sfintei Treimi consta in modul de a exista al unei persoane in alta si din alta, sau in relatiile de origine si legaturile dintre persoane. Din acest punct de vedere, se pot distinge: nenasterea, sau existenta de sine, ca mod de a fi personal al Tatalui (Efes. III, 14-15); nasterea Fiului din Tatal din vesnicie (Ioan I, 14, 18) si purcederea Duhului Sfint din Tatal din vesnicie (Ioan XV, 26), precum si intruparea Fiului la "plinirea vremii" de la Duhul Sfint si din Fecioara Maria (Luca I, 35) si trimiterea Sfintului Duh de catre Fiul in timp (Ioan XV, 26).

Exista un Dumnezeu pentru ca exista un Tata care este cauza, izvorul Dumnezeirii si unitatii celor trei persoane. Tatal este nenascut si nepurces, dar naste din veci pe Duhul Sfint. Fiul este nascut din veci de Tatal, fiind "stralucirea slavei si chipul fiintei lui Dumnezeu" (Evrei I, 3). La "plinirea vremii" (Gal.IV, 4), "Cuvintul trup s-a facut" (Ioan I, 14), prin conlucrarea Sfintului Duh. Duhul Sfint purcede, din veci, din Tatal si este trimis, in timp, de catre Fiul (Ioan XV, 26), ca sa impartaseasca harul divin (Fapte XI, 38). Duhul Sfint are propria Sa persoana si lucreaza prin propria Sa putere dumnezeiasca. El participa la intruparea Fiului si se pogoara asupra Acestuia, la Botez, daruit de catre Tatal. La Cincizecime, Duhul intemeiaza Biserica pe care o calauzeste spre tot adevarul si o fereste de greseli (Ioan XIV, 26).

Nasterea dupa trup a Fiului prin participarea Duhului Sfint si trimiterea in timp a Sfintului Duh de catre Fiul nu strica unitatea vesnica a celor trei persoane dumnezeiesti. Prin urmare, Tatal, Fiul si Sfintul Duh sint deofiinta si egali intre ei (Ioan XVIII, 21), deosebindu-se dupa modul lor de existenta: Tatal este nenascut si nepurces, Fiul este nascut din veci din Tatal si se intrupeaza prin conlucrarea Sfintului Duh, iar Sfintul Duh este purces din veci din Tatal si trimis in timp de catre Fiul 4.

Dumnezeu este fiinta personala, atotprezenta, care are existenta de Sine si care se manifesta in afara fiintei Sale, impartasind viata si puterea Sa indumnezeietoare. Sfintul Grigorie Palama (1359) a facut distinctie intre fiinta sau esenta lui Dumnezeu, adica firea dumnezeiasca necreata, neschimbatoare, necuprinsa si negraita, care depaseste tot ceea ce este creat, si energiile divine necreate, adica lucrarile prin care Dumnezeu se lasa impartasit si indumnezeieste. Invatatura despre energiile divine necreate constituie o caracteristica a Ortodoxiei si ea sta la temelia credintei in caracterul personal a lui Dumnezeu, in indumnezeirea omului si in transfigurarea creatiei. In gindirea ortodoxa, harul este inteles anume ca energie dumnezeiasca, personala, necreata, prin care credinciosul devine "partas al firii dumnezeiesti" (II Petru I, 4).

Dupa fiinta Sa vesnica, Dumnezeu este necuprins, nevazut si de negrait. In fiinta Sa negraita, Dumnezeu este inaccesibil: "Moise n-a vazut fata lui Dumnezeu" (Iesire XXXIII, 23), iar Sfintul Ioan Evanghelistul spune: "Pe Dumnezeu nimeni nu L-a vazut vreodata" (Ioan I, 18). Vorbirea despre Dumnezeu are anumite limite, deoarece fiinta Sa de nepatruns nu poate sa fie exprimata in cuvintele noastre omenesti 5 , sau in comparatie cu celelalte existente 6 . Dar el nu este un Dumnezeu "necunoscut", pentru ca El are un nume (Isaia XLV, 15), care exprima caracterul Sau personal, iar, prin energiile Sale necreate, El se pogoara si intra in comuniune cu credinciosul, prin creatie, prin pronie, prin lucrarea de mintuire. Sfinta Scriptura foloseste adesea, pentru a descrie lucrarile lui Dumnezeu in afara de fiinta Sa, insusiri imprumutate de la oameni. Dar nu trebuie sa atribuim lui Dumnezeu ceea ce ne apartine noua si sa ne formam astfel o imagine falsa despre El. Orice reprezentare sau imagine despre Dumnezeu care l-ar identifica cu firea creata este o idolatrie.

Energiile sau lucrarile dumnezeiesti necreate exprima insusiri sau atribute proprii lui Dumnezeu. Pentru a exprima aceste insusiri, unele cuvinte sau nume sint alese chiar de Dumnezeu, ca de pilda: duh, bun, iubire, sfint, vesnic, mintuire, iar altele sint alese de Biserica: treime, persoana, deofiinta.

Astfel, Dumnezeu este Duh (Ioan IV, 24), adica fiinta vie, personala, netrupeasca si nemateriala, care este insasi viata noatra si care impartaseste sufletul vietii noastre: "Caci in El traim si ne miscam si sintem" (Fapte XVII, 28). Iisus Hristos insusi marturiseste ca: "Dumnezeu este Duh si cei care I se inchina trebuie sa I se inchine in duh si adevar" (Ioan IV, 24). El este "Dumnezeu cel viu"

(Ieremia X, 10), principiul vesnic si forta vietii, cel care tine in existenta toata suflarea: "Lua-vei duhul lor si se vor sfirsi si in tarina se vor intoarce. Trimite-vei duhul tau si se vor zidi si vei innoi fata pamintului" (Ps. CIII, 30-31).

Dumnezeu nu primeste existenta din afara, nu o are prin participare, de aceea fiinta Sa, nefiind adusa la existenta din neexistenta, nu are nimic contrar. "Pe cit de departe sint cerurile de la pamint, asa de departe sint caile mele de caile voastre si cugetele mele de cugetele voastre" (Isaia LV, 9). Desi este creatorul lui, Dumnezeu este absolut diferit dupa fiinta Sa spirituala de om, care este compus din trup si suflet creat. "Eu sint Dumnezeu atotputernic si nu sint om" (Oseea XI, 9). "Dumnezeu nu-i ca omul" (Numeri XXIII, 19). In raport cu fiintele si fapturile, El este "Celalalt", care nu are nici o asemanare: "Cu cine veti asemana voi pe cel preaputernic si unde veti gasi altul asemenea lui... Cu cine ma asemanati voi ca sa fiu asemenea", zice Sfintul (Isaia XL, 18 si 25).

Dumnezeu este vesnic, atotprezent si atotputernic. Vesnicia lui Dumnezeu arata ca El nu are nici inceput sau origine si nici un sfirsit al existentei Sale in timp. El este "inceputul" vesnic (Facere I, 1; Ioan I,1). "Cel dintii si cel de pe urma" (Isaia XLI, 4; XLIV, 6). Dumnezeu este mai presus chiar decit vesnicia. In raport cu fiintele si lucrurile create, Dumnezeu nu este circumscris in timp si spatiu. El este in toate si in afara de toate 7 , nefiind supus legilor firii si devenirii; "Dumnezeu, care a facut lumea si toate cele ce sint in ea. Acesta fiind Domnul cerului si al pamintului nu locuieste in temple facute de miini" (Fapte XVII, 24). Prin voia Sa, Dumnezeu Atottiitorul creeaza, in afara de El, lumea si, odata cu aceasta, miscarea si timpul. Existenta noastra istorica este inserata in existenta vesnica a lui Dumnezeu. "Dimnul este numele Lui" (Amos IX, 6), de aceea nimeni nu se poate ascunde de fata Lui: "Unde ma voi duce de la Duhul Tau si de la fata Ta, unde voi fugi? De ma voi sui in cer, Tu acolo esti. De ma voi pogori in iad, de fata esti. De voi lua aripile mele de dimineata si de ma voi aseza la marginile marii, si acolo mina Ta ma va povatui si ma va tine dreapta Ta" (Ps.CXXXVIII, 7-10; cf. Ieremia XXIII, 24).

Daca adincul fiintei Sale nu poate fi patruns, totusi noi putem cunoaste "cele din jurul Lui". Sfintul Apostol Pavel spune ca noi putem intrezari cu mintea pe Dumnezeu din lucrarile Sale (Romani I, 20). Asadar, creatia, providenta sint caile prin care cunoastem, ca prin niste oglinzi si in parte, existenta si insusirile lui Dumnezeu.

Dumnezeu este iubire (I Ioan IV, 8, 16). Dumnezeu este in fiinta Sa dumnezeiasca si vesnica iubirea insasi 8 . In cuvintele: "Dumnezeu este iubire" (I Ioan IV, 8, 16), Sfintul Apostol Ioan rezuma toata revelatia Noului Testament. Iubirea este insusi numele lui Dumnezeu: "Iahve, Iahve, Dumnezeu, iubitor de oameni, milostiv, indelung-rabdator, plin de indurare si de dreptate" (Iesire XXXIV, 6). Iubirea arata gradul in care Dumnezeu si-a descoperit propria Sa intimitate, arata adincul comuniunii Sale cu noi. De aceea, din partea

crestinilor, iubirea este starea de a fi unit cu Dumnezeu in cea mai desavirsita apropiere personala.

Numai un Dumnezeu care este in sine iubire suprema si vesnica subzista ca Treime. Iubirea este cea care pastreaza in Dumnezeu unitatea de fiinta si treimea persoanelor. Tatal spune: "Acesta este Fiul Meu cel iubit" (Marcu IX, 7), iar Fiul spune: "Dar ca sa cunoasca lumea ca Eu iubesc pe Tatal si precum Tatal mi-a poruncit, asa fac" (Ioan XIV, 31).

Dumnezeu este fiinta personala, vie, atotprezenta, care iradiaza iubire, de aceea energiile dumnezeiesti sint energii ale iubirii. Toate insusirile si lucrarile lui Dumnezeu "in afara" sint insusiri si lucrari ale iubirii: intruparea si rasumpararea au ca mobil iubirea lui Dumnezeu fata de om: "Dumnezeu asa a iubit lumea, incit pe Fiul Sau Unul-Nascut L-a dat, ca oricine crede in El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica" (Ioan III, 16). Jertfa ispasitoare a lui Hristos are ca principiu iubirea, si puterea ei vine din iubire: "Dumnezeu invedereaza dragostea lui fata de noi prin aceea ca, pentru noi, Hristos a murit, cind noi eram inca pacatosi" (Rom. V, 8). In Iisus Hristos este prezenta insasi iubirea lui Dumnezeu pentru oameni (Tit III, 4). Vointa lui Dumnezeu este concentrata in legea iubirii (Marcu XVII, 29-31). Iubirea lui Dumnezeu, manifestat in Iisus Hristos, constituie forta de coeziune a Bisericii: "Ca sint incredintat ca nici moartea, nici viata, nici ingerii, nici stapinirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici inaltimea, nici adincul, si nici o alta faptura nu va putea sa ne desparta pe noi de dragostea lui Dumnezeu aratata intru Hristos Iisus, Domnul nostru" (Romani VIII, 38-39).

Iubirea lui Dumnezeu se arata in Sfintenia, bunatatea si dreptatea Sa (Ps. XCIX, 3). Sfintenia lui Dumnezeu (Amos IV, 2) inseamna ca Dumnezeu este telul absolut si desavirsit al vietii noastre: "Fiti sfinti, ca Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sint sfint" (Levitic XIX, 2; XX, 7). Dumnezeu are un "nume sfint" (Levitic XX, 3; Amos II, 7), pe care ingerii il lauda in ceruri: "Sfint, Sfint, Sfint este Domnul Savaot, plin este tot pamintul de marirea Lui" (Isaia VI, 3). El este nu numai culmea si modelul desavirsirii crestinului: "Fiti, dar, desavirsiti, precum Tatal vostru cel ceresc desavirsit este" (Matei V, 48), ci si "Cel care sfinteste" (Evrei II, 11).

Bunatatea lui Dumnezeu inseamna generozitatea cu care "Parintele indurarilor si Dumnezeul a toata mingiierea" (II Cor. I, 3), impartaseste darurile Sale altora pentru a se bucura si acestia de ele, caci "Toata darea cea buna si tot darul desavirsit de sus este, pogorindu-se de la Parintele luminilor, la care nu este schimbare sau umbra de mutare" (Iacob I, 17). El are "bogatia harului" (Efes.I, 9), de care s-a "saracit" dindu-ne-o noua in dar: "Caci cunoasteti harul Domnului nostru Iisus Hristos, ca El, bogat fiind, pentru voi a saracit, ca voi, cu saracia Lui, sa va imbogatiti" (II Cor. VIII, 9).

Dreptatea lui Dumnezeu inseamna nu numai milostivirea Sa fata de cel in nevoie: "Ca a izbavit pe sarac din mina celui puternic si pe sarmanul care nu avea ajutor" (Ps. LXXI, 12), ci si ca El rasplateste ascultarea: "Domnul iubeste pe cei drepti" (Ps. CXLV, 18) si pedepseste neascultarea: "Orice calcare de porunca si orice neascultare si-a primit rasplatire" (Evrei II, 2; cf. II Timotei IV, 14).

Religia crestina inseamna comuniunea spirituala, libera si personala cu Dumnezeu-Sfinta Treime, care se realizeaza prin puterea harului dumnezeiesc, impartasit prin Sfintele Taine si insusit prin credinta, nadejde si iubire. De aceea, in actul sau de credinta, crestinul trebuie sa marturiseasca deodata toate persoanele Sfintei Treimi: "Oricine tagaduieste pe Fiul nu mai are nici pe Tatal, si cine marturiseste pe Fiul are si pe Tatal" (I Ioan, 23). Crestinul participa prin har la viata Sfintei Treimi: "In ziua aceea, veti cunoaste ca Eu sint intru Tatal Meu si voi in Mine si Eu in voi" (Ioan XVI, 20).

Tatal trimite pe Fiul ca sa ne daruiasca mintuirea, iar Fiul ne ridica la Tatal prin Duhul Sfint. Noi am cunoscut taina Sfintei Treimi prin Fiul, de aceea, cine a vazut pe Fiul, a vazut pe Tatal (Ioan XIV, 9). Prin Fiul noi ajungem la Tatal: "Nimeni nu vine la Tatal Meu decit prin Mine" (Ioan XIV, 6). Dar noi cunoastem pe Fiul prin Duhul Sfint, de aceea nimeni nu se poate apropia de Fiul decit prin Duhul Sfint (I Cor. XII, 3). Noi iubim pe Tatal prin Fiul, iar pe Fiul prin Duhul Sau, sau noi devenim fii ai Tatalui, dupa har, prin Fiul sau dupa fire, cu care ne unim prin Duhul Sfint. In acest sens, Sfintul Apostol Pavel spune ca "Avem pace cu Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos" si ca "Iubirea lui Dumnezeu s-a revarsat in inimile noastre prin Duhul Sfint, cel daruit noua" (Romani V, 1 si 5).

Invatatura despre Sfinta Treime are o insemnatate deosebita pentru viata duhovniceasca a credinciosilor. Caci asa cum persoanele Sfintei Treimi exista una in si din alta, intr-o unitate fiintiala, tot asa si crestinii formeaza o comuniune spirituala de credinta, nadejde si iubire in Dumnezeu. Biserica este o unitate de fiinta si o comuniune de viata dupa chipul Sfintei Treimi (Ioan XVII, 22).

Comuniunea credinciosului cu Dumnezeu se exprima in cult sau adorare, care este cel mai important act al religiei crestine. Adorarea inseamna consacrarea intregii fiinte a lui Dumnezeu, supunerea totala fata de vointa Sa, spre lauda si slava Sa (Efes. I, 6, 12, 14). Adorarea se cuvine Sfintei Treimi si fiecarei persoane dumnezeiesti in parte: "Pentru aceasta, imi plec genunchii inaintea Tatalui Domnului nostru Iisus Hristos" (Efeseni III, 14). Ea se exteriorizeaza in acte de cult, cuvinte, imne, ingenunchieri, metani, ofrande, fapte de binefacere. Dintre toate acestea, Liturghia constituie inima intregului cult crestin, in care credinciosul traieste comuniunea cu Dumnezeu-Sfinta Treime: "Sa ne iubim unii pe altii, ca intr-un gind sa marturisim: pe Tatal, pe Fiul si pe Duhul Sfint".

Activitatea "in afara" a lui Dumnezeu constituie o lucrare comuna, dar ea a fost impartita intre cele trei persoane. Exista lucrari care privesc in mod special pe una din persoanele Sfintei Treimi: Tatal - creatia si providenta; Fiul - intruparea, mintuirea si judecata, Sfintul Duh - Biserica si Tainele. Despre lucrarile persoanelor Sfintei Treimi in iconomia mintuirii, Sfintul Apostol Pavel spune: "Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatal si impartasirea Sfintului Duh" (II Cor. XIII, 13). Aceasta nu inseamna ca persoanele Sfintei Treimi lucreaza separat. In Biserica ortodoxa, in orice lucrare sint prezente si participa toate cele trei persoane. Astfel, la creatie, vointa Tatalui este cauza aducerii in existenta a lumii, Fiul ia parte ca Cuvintul creator, iar Duhul Sfint ca principiu al vietii, asa cum afirma Psalmistul: "Cu cuvintul Domnului cerurile s-au intarit si cu duhul gurii lui toata puterea lor" (Ps. XXXII, 8).

Adaugam aici un cuvint al Sfintului Vasile cel Mare despre persoanele Sfintei Treimi: Tatal: inceputul tuturor, cauza existentei pentru toate cite exista, radacina tuturor celor ce vietuiesc. De la El a venit izvorul vietii, intelepciunea, puterea, chipul cel neschimbator al nevazutului Dumnezeu, Fiul, Carele din Tatal s-a nascut, Cuvintul cel viu, Carele este Dumnezeu si Carele este la Dumnezeu, iar nu venit sau adaugat din alta parte, Cel ce este mai inainte de veci, iar nu dobindit mai pe urma, Fiu, iar nu creatura, facator, iar nu faptura, creator, iar nu creat, Carele este toate cite este Tatal. Cind am rostit cuvintul "Fiu", am rostit si cuvintul "Tatal". Tu, crestine, sa-mi respecti atributele acestea. Asadar, Fiul, raminind in ceea ce este El - in ceea ce priveste atributele Sale - toate este cite este Tatal, conform glasului Domnului Insusi, Care a spus: "Toate cite are Tatal sint ale Mele". Intr-adevar, cite i se adscriu - ca atribute - prototipului model, toate sint ale chipului prototipului. "Caci noi am vazut - zice Evanghelistul - slava Lui, slava ca a Unuia nascut din Tatal", adica dintre minunile care I-au fost date Lui, nici una nu I s-a dat dintr-un sentiment de darnicie sau din indatorire, ci I s-au dat, pentru ca Fiul poseda vrednicia - maiestatea - dumnezeirii parintesti, din partasia cea dupa natura cu Tatal. Faptul de "a primi" este ceva comun si cu privire la creatura, dar notiunea de "a poseda" sau " a avea" dupa natura - in chip firesc - este proprie numai pentru cel ce s-a nascut. Asadar, ca Fiu, in mod natural, poseda cele ale Tatalui, iar pe de alta parte, ca Unul nascut, pe toate - ale Tatalui - le cuprinde intru Sine, fiindca nimic nu are de impartit cu altcineva. Prin urmare, din insasi denumirea de "Fiu", noi invatam ca El este partas la natura - firea - Tatalui, iar nu creat dintr-o porunca formala; invatam ca El a stralucit pururea din fiinta divina, fiind impreuna cu Tatal in eternitate, fiind egal in putere, egal intru slava. Si ce altceva este El, decit pecete - sigiliu - si chip, care Il arata pe Tatal intreg intru El (Fiul)? Toate cite ti se povestesc tie, crestine, dupa aceea, rezultind din alcatuirea trupeasca a Fiului, Care a savirsti mintuirea oamenilor, mintuire pe care ne-a dovedit-o limpede prin trupul Sau real, si anume: expresiile ca El "a fost trimis" si ca "nimic nu poate sa faca de la Sine" si ca "a primit porunca" si, toate cite mai sint de felul acesta, sa nu-ti creeze cumva porniri dusmanoase, spre micsorarea dumnezeirii Celui Unuia nascut. Tu

observa ca, daca El a consimtit sa se umileasca din cauza neputintei tale omenesti, nicidecum nu era indatorat sa savirseasca micsorarea maretiei Celui puternic. Tu sa intelegi, insa, notiunea de natura sau fire, intr-un mod vrednic de Dumnezeu, dar totodata primeste cu buna judecata intelesul cuvintelor cu privire la cele mai de umilinta ale Fiului... ".

"Sfintul Duh este acolo unde este Fiul si acolo unde este Tatal si va vedea totodata ca El Insusi poseda toate atributele Lor in mod consubstantial, dupa natura: bunatatea, dreptatea, sfintenia, viata. Noi stim ca Sfinta Scriptura spune: "Duhul Tau Cel bun" si iarasi, "Duhul Cel drept", si din nou "Duhul cel sfint", iar Apostolul zice: "Legea Duhului vietii". Nimic din aceste atribute nu-I este adaugat Sfintului Duh de afara, nici nu I-a venit mai tirziu, ca ceva neasteptat, ci asa precum actiunea de a incalzi nu se poate desparti de foc, precum actiunea de a lumina nu se poate desparti de lumina, tot asa nu pot fi despartite de Sfintul Duh atributele de a sfinti, de a da viata, de bunatate, de dreptate. Asadar, acolo este situat Sfintul Duh, acolo, in natura sau firea fericita, nefiind numarat cu o multime - de persoane -, ci fiind contemplat in Treime, fiind enuntat ca unitate - ca persoana unica - iar nu inteles ca fiind o impreunare de mai multi - intr-o ceata. Precum Tatal Unul este, si Fiul Unul este si tot asa, si Sfintul Duh Unul este 9 .

DUMNEZEU - TATAL. - Cea dintii persoana a Sfintei Treimi este Dumnezeu-Tatal, despre care Simbolul de Credinta spune: "Cred intru Unul Dumnezeu Tatal, atottiitorul, facatorul cerului si al pamintului, al celor vazute si nevazute" (Art.1).

Dumnezeu-Tatal este inceputul tuturor fapturilor, cauza existentei a tot ceea ce exista. El este nenascut si nepurces, si din fiinta Sa naste din veci pe Fiul si purcede din veci pe Duhul Sfint. El este Tatal Fiului, al Unuia-Nascut din Tatal: "Tatal Meu esti Tu, Dumnezeul Meu si sprijinitorul mintuirii mele" (Ps. LXXXVIII, 26). Iisus Hristos recunoaste ca Dumnezeu este Tatal Sau, dupa firea dumnezeiasca si din totdeauna, ca El vine de la Tatal si savirseste lucrurile Acestuia (Ioan I, 14). Iisus Hristos a marturisit de asemenea ca Tatal Sau este si Tatal nostru: "Ma voi sui la Tatal Meu si Tatal vostru si la Dumnezeul Meu si Dumnezeul vostru" (Ioan XX, 17). Dar aceasta nu din cauza nasterii, ci din pricina harului. Dumnezeu-Tatal ne cheama, prin Fiul Sau, la starea de fii dupa har.

Prin cuvintele "Tatal nostru" (Matei VI, 9) marturisim ca Dumnezeu este originea existentei noastre, nu numai a mea, ci a tuturor credinciosilor. Dar noi am capatat starea de fii dupa har ai lui Dumnezeu in Iisus Hristos. In si prin Fiul, noi primim puterea care intretine si modeleaza comuniunea noastra cu Dumnezeu. Noi participam la viata divina, prin comuniunea personala cu Tatal prin Fiul (I Ioan I, 3) in Duhul Sfint (II Cor. XIII, 13).

Dumnezeu-Tatal este numit "Ziditorul a toate" (Efes. III, 9), "Facatorul cerului si al pamintului". Lui i se atribuie creatia , adica actiunea de a crea "din nimic" tot ceea ce exista, precum si pronia, adica lucrarea prin care Dumnezeu poarta de grija si conduce Biserica si credinciosul spre scopul Sau.

Invatatura despre actul creatiei nu poate fi explicata pe deplin, deoarece, dupa cum spun Sfintii Parinti, aducerea in existenta a lumii in afara de Dumnezeu ramine o taina. Cartea Facerii, in care se descrie istoria creatiei, arata ce Dumnezeu creeaza din vointa Sa si prin atotputernicia Sa, exprimate prin cuvintul Sau creator: "Si a zis Dumnezeu: "Sa fie lumina!" Si a fost lumina (Facere I, 3). Dumnezeu aduce lumea in existenta din nefiinta (II Macabei VII, 28). Adica creatia nu este o emanatie din Dumnezeire si nici nu are un principiu propriu coetern cu Dumnezeu. Creatia este o actiune libera a lui Dumnezeu, deoarece vointa lui Dumnezeu este o energie creatoare. Existenta a luat forma vazuta prin Cuvintul Sau creator (II Petru III, 5, 7).

In virtutea transcendentei Lui, intre Dumnezeu si creatie exista o deosebire de substanta, ontologica, dar, prin energiile Sale creatoare si proniatoare, "Cele nevazute ale Lui, adica vesnica Lui putere si dumnezeire, se vad de la facerea lumii, intelegindu-se din fapturi" (Rom. I, 20).

"La inceput Dumnezeu a facut cerul si pamintul" (Facere I, 1). Prin expresia "cerul", se intelege, aici, lumea fiintelor spirituale, nevazute, ingerii. Ingerii sint duhuri create, netrupesti, nevazute, nemuritoare, care lauda pe Dumnezeu in ceruri (Matei XVIII, 10) si care indeplinesc diverse misiuni privind providenta dumnezeiasca si lucrarea de mintuire (Matei IV, 11). Ingerii sint ocrotitorii neamurilor (Daniel X, 13), ei au vestit Nasterea Domnului (Matei I, 20) si fiecare credincios are ca pazitor si sfetnic, un inger bun (Matei XVIII, 10). Ingerii vor anunta ziua invierii si judecata viitoare, la a doua venire a Domnului (I Tes. IV, 16). Dionisie Pseudo-Areopagitul (c.500) imparte lumea ingerilor in noua cete: serafimii, heruvimii, tronurile, stapiniile, virtutile, puterile, incepatoriile, arhanghelii si ingerii.

Sfinta Scriptura vorbeste si despre ingeri rai, diavoli, demoni sau satane. Acestia au cazut, ispitind pe Dumnezeu din mindrie: "Am vazut pe satana ca un fulger cazind din cer" (Luca X, 18). Ei sint pedepsiti pentru vesnicie: "Iar pe ingerii care nu si-au pazit vrednicia, ci au parasit locasul lor, i-a pus la pastrare sub intuneric, in lanturi vesnice, spre judecata de apoi" (Iuda 9). Diavolul este spiritul raului si al nelegiuirii, potrivnic lui Dumnezeu si omului, duhul cel viclean care indeamna la necredinta si la neascultare fata de Dumnezeu (Iezechil XXVIII, 15-17). El este pricinuitorul pacatului (I Ioan III, 8). Dumnezeu are putere si asupra diavolului: "Doamne, Doamne, si demonii ni se supun in numele Tau" (Luca X, 17). Ispitirea crestinului de catre diavol trebuie refuzata, prin intarirea in virtute si prin rugaciune. Sfintul Chiril al Ierusalimului spune ca diavolul ispiteste pe toti, dar nu are putere peste cei care nu-l asculta (Cateheza II). Mintuitorul, care a fost ispitit de duhul rau inainte de

propovaduire (Matei IV, 1-11), ne indeamna sa refuzam orice conlucrare cu spiritul cel potrivnic lui Dumnezeu: "Mergi inapoia Mea, satano" (Matei IV, 10) si sa ne rugam Tatalui: "Si nu ne duce pe noi in ispita, ci ne izbaveste de cel rau" (Matei VI, 13).

In vorbirea biblica, "cerul" nu inseamna numai o parte a spatiului (Fac. I, 1; Matei XXIV, 35), ci mai ales starea de apropiere de Dumnezeu (I Tes. IV, 17) si simbolul transcendentei lui Dumnezeu (Iesire XXIV, 10; Matei V, 34); de asemenea, se vorbeste de un "cer nou" si un "pamint nou", adica de transfigurarea creatiei la sfirsitul lumii (II Petru III, 13; Apoc. XXI, 1).

Prin expresia "pamintul", Sfinta Scriptura intelege lumea vazuta, intregul univers (Ioan I, 10). Toata lumea si toata suflarea sint, in raport cu Dumnezeu, creaturi, in sensul ca existenta lor depinde de vointa Acestuia, ca acestea au un inceput si un sfirsit in timp. Cartea Facerii arata ca actul creatiei a mers progresiv de la firea neinsufletita la fiintele vii, culminind cu aparitia omului. Dumnezeu a creat firea noastra intr-o stare corespunzatoare planului Sau creator: "Si a privit Dumnezeu toate cite facuse si iata erau bune toate" (Facere I, 31). Odata cu punerea in miscare a creatiei a inceput si timpul, care este masurarea devenirii fapturilor. Timpul si spatiul nu se pot determina, ele sint nelimitate, dar sint create.

Din textele biblice referitoare la crearea omului (Facere I, 26; II, 7-8; II, 21-23; cf. Facere V, 1-2; Iov X, 8; Ps.CXVIII, 73; XIX, 4-5; I Cor. XV, 47; I Timotei II, 13), acesta a fost creat printr-o activitate personala, directa a lui Dumnezeu, la sfirsitul celorlalte fapturi: "Si a zis Dumnezeu: "Sa facem om dupa chipul si asemanarea noastra, ca sa stapineasca pestii marii, pasarile cerului, animalele domestice, toate vietatile ce se tirasc pe pamint, si tot pamintul!" (Facere I, 26). Crearea omului este un act a lui Dumnezeu, in timp, ca o incoronarea a realitatilor create neinsufletite. El face parte din universul creat, avind trasaturi comune cu firea creata (I Cor. XV, 47), desi nu este un produs sau o continuare a acesteia. Cu toate acestea, el este un fenomen unic, cu o structura unica, fiind creat dupa chipul lui Dumnezeu (Facere I, 27-28).

Adam (in limba ebraica inseamna omul) si Eva constituie cea dintii familie din care-si trage existenta intreg neamul omenesc. Biblia nu indica nici o cifra in ceea ce priveste virsta neamului omenesc. Biblia spune, insa, ca omul a aparut dupa regnul vegetal si animal, fiind cea mai recenta fiinta creata de Dumnezeu. Modul crearii lui, nu prin porunca, ci prin lucrarea directa a lui Dumnezeu, arata si el superioritatea si demnitatea omului. El este scopul creatiei, stapinul a ceea ce e pe pamint, fiind creat ca o alta lume, ca o lume in mic, care are in ea toate elementele universului. Prin constitutia sa, omul reprezinta legatura dintre lumea vazuta si cea nevazuta si de aceea el este o fiinta religioasa.

Fiinta noastra este alcatuita din doua elemente constitutive, trupul si sufletul: "Atunci luind Domnul Dumnezeu tarina din pamint, a facut pe om si a suflat in fata lui suflare de viata si s-a facut omul fiinta vie" (Facere II, 7). Trupul si sufletul nostru au fost create deodata si formeaza o strinsa unitate, incit personalitatea omului se exprima prin amindoua (I Tes. V, 23). Trupul este elementul material, care, prin separare de suflet, este supus stricaciunii (Facere III, 19). Dar el este templul Duhului Sfint (I Cor. VI, 19) Si va invia spre a fi judecat si rasplatit impreuna cu sufletul. Astfel corporalitatea omului nu este trecatoare, ci este esentiala, deoarece omul va invia chiar cu trupul sau. Iar invierea trupului nu inseamna o simpla readucere la viata, ci proslavirea lui in imparatia lui Dumnezeu. Sufletul este elementul spiritual si nemuritor, principiul vietii (Matei II, 20), esenta rationala si spirituala a omului. El subzista fara trup, dupa moarte (II Cor. IV, 8-10), raminind viu si constient.

Adam a fost creat de Dumnezeu intr-o stare de sfintenie, fara pacat, rational si nemuritor, cu libertate si responsabilitate deplina. Starea lui Adam, capul neamului omenesc, inainte de pacat, era o stare de desavirsire continua, in care el cauta fericirea in unirea cu Dumnezeu.

Omul a fost creat dupa chipul si asemanarea cu Dumnezeu (Facere I, 26). Expresia aceasta arata firea spirituala, rationala si morala a omului, personalitatea sa libera, capabila de a alege adevarul si de a face binele. Pentru Sf. Irineu, "chipul" consta in ratiune si libertate 10 . Sfintul Ioan Damaschin intelege prin "chip" rationalitatea si liberul arbitru 11 . Unii Sfinti Parinti, ca de pilda Sfintul Ioan Hrisostom, Grigore de Nissa, Vasile cel Mare, inteleg prin "chip" puterea omuluti de a stapini pamintul prin ratiunea sa 12 , asa cum se arata in textele din Facere: "Si Dumnezeu i-a binecuvintat zicind: "Fiti rodnici si va inmultiti si umpleti pamintul si-l stapiniti si domniti peste pestii marii, peste pasarile cerului, peste toate animalele, peste toate vietatile ce se misca pe pamint si peste tot pamintul" (Facere I, 28). Omul, ales ca reprezentant a lui Dumnezeu, este investit cu puterea de a stapini creatia si de a domina fortele firii: "Cind privesc cerul, lucrul miinilor Tale, luna si stelele pe care Tu le-ai intemeiat, imi zic: ce este omul ca-ti amintesti de el? Sau fiul omului ca-l cercetezei pe el? Micsoratu-l-ai pe dinsul cu putin fata de ingeri, cu slava si cu cinste l-ai incununat pe el. Pusu-l-ai pe dinsul peste lucrul miinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui" (Ps. VIII, 3-6). Desigur, in comparatie cu Dumnezeu, omul este o fiinta contingenta: "Omul ca iarba; zilele lui ca floarea cimpului; asa va inflori. Ca vint a trecut peste el, si nu va mai fi si nu se va mai cunoaste inca locul sau" (Ps. CIII, 95-96).

Invatatura ortodoxa face deosebire intre "chip" si "asemanare", prin "chip" intelegind caracterul sau de fiinta personala, structura spirituala si insusirile intelctuale care deosebesc pe om radical de orice alta faptura creata. Prin "asemanare" se intelege desavirsirea pe care urma sa o atinga chipul, printr-un proces de crestere si transformare morala.

Starea de sfintenie, in care a fost creat Adam: "Cu slava si cu cinste l-ai incununat" (Ps. VIII, 5), a fost pierduta, prin caderea sa in pacat (Facere III). Caderea sau pacatul originar (Romani V, 12) este actul de neascultare (Romani V, 19) fata de vointa lui Dumnezeu (Facere III, 6), prin care si-a atras pierderea comuniunii cu Dumnezeu si a vietii vesnice. Pacatul lui Adam a introdus moartea in lume (Romani V, 12; I Cor. V, 21-22). "Pacatul unuia" (Romani V, 17) a devenit "pacatul lumii" (Ioan I, 29), deoarece Adam constituie originea comuna celor, care poarta aceeasi fire cu el.

Adam a fost inzestrat cu libertatea vointei si cu responsabilitatea deplina, deci si cu posibilitate de a gresi. Dar pacatul nu este ceva natural omului, pentru ca el nu este constrins prin fire sa lucreze intr-o directie anumita. Omul este liber sa fie si impotriva naturii sale si a lui Dumnezeu. Pacatul este tocmai dezbinarea dintre Dumnezeu si om si, fiind un act de vointa, dar impotriva firii proprii omului, a adus si o coruptie a naturii umane. Prin pacat s-a introdus in firea noastra raul, suferinta si moartea (Facere III; Romani V). Sfintul Apostol Pavel spune ca exista o legatura cauzala intre pacat si moarte (Romani VI, 23), dar moartea nu este ceva natural, ci o consecinta a pacatului, "plata pacatului". Prin caderea in pacat, s-a pierdut starea de sfintenie de la inceput, dar nu s-a sters chipul lui Dumnezeu in noi. Chipul s-a intunecat, a slabit, dar nu s-a pierdut: "Chipul slavei Tale sint, desi port ranele pacatului". Fara chip, noi am inceta sa mai fim oameni. Pacatul originar a adus o schimbare nu numai a modului de existenta a lui Adam, ci si a destinului si scopului sau. Prin intruparea si jerta Fiintei lui Dumnezeu, starea originara a omului este restaurata, chipul este readus la o viata noua in Hristos, harul fiind o conditie de devenire spirituala pe calea spre asemanare 13 .

Dupa invatatura biblica pacatul originar a afectat si firea neinsufletita. Datorita legaturii dintre om si natura, prin pacatul lui Adam, s-a adus o deteriorare a creatiei. De aceea, nu numai omul, ci intreaga creatie doreste o alta conditie de existenta, starea de mintuire prin harul lui Hristos (Romani VIII, 18-25). Iar la momentul final al existentei sale, universul creat va avea acelasi destin ca omul. (Rom. VIII, 21-22).

Pronia sau providenta dumnezeiasca este lucrarea prin care Dumnezeu Creatorul si Atottiitorul tine in existenta si poarta de grija creatiei Sale, pe care o conduce spre destinul pe care El i l-a dat. Prin energia si vointa Sa proniatoare, Dumnezeu tine creatia intr-o stare de devenire catre ceea ce ea trebuie sa fie in planul lui Dumnezeu. Caci in fapturi sint prezente "ratiunile" ("logoi") care indica scopul pentru care au fost create 14 . Prin providenta sint activate aceste "ratiuni", de aceea crestinul crede in pronia divina, stiind ca "Dumnezeu lucreaza pentru binele celor care-L iubesc" (Romani VIII, 28). Aceasta nu inseamna ca Dumnezeu se foloseste de oameni si de evenimente in mod arbitrar, ca de niste intrumente pasive. Libertatea si conlucrarea lor au un loc definit in planul creatiei si al mintuirii. Mintuirea implica o tainica conlucrarea intre vointa credinciosului si vointa lui Dumnezeu.

Pronia sau providenta dumnezeiasca nu trebuie confundata cu predestinatia, sau fatalismul si nu presupune abandonarea grijii pentru nevoile existentei noastre. Intr-adevar, Mintuitorul a spus: "Priviti la pasarile cerului, ca nu seamana, nici nu secera, nici nu aduna in jitnite, si Tatal vostru cel ceresc le hraneste. Oare nu sinteti voi cu mult mai presus decit ele?" (Matei VI, 26), pentru a arata ca preocuparea pentru imparatia lui Dumnezeu (Matei VI, 33) este mai presus decit orice "grija lumeasca". Dar, prin aceasta, el nu condamna aceasta necesitate. Biserica crestina respinge orice credinta fatalista, potrivit careia Dumnezeu ar dirija fapturile sale si evenimentele fara sa tina seama de vointa acestora. Pronia este prezenta activa, binefacatoare si darnica a lui Dumnezeu in tot cursul vietii noastre, personale si obstesti, si in toata devenirea timpului, spre a o duce, cu colaborarea noastra spre scopul ei final pe care l-a fixat Dumnezeu. Asadar suveranitatea lui Dumnezeu in actul proniei nu distruge autonomia credinciosului si nici nu-i limiteaza libertatea acestuia, fata de care, totusi, nu-i un simplu spectator.

DUMNEZEU-FIUL. - A doua persoana a Sfintei Treimi este Fiul si Cuvintul lui Dumnezeu, despre care Simbolul de credinta spune: "Cred intru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Nascut, Care din Tatal s-a nascut mai inainte de toti vecii. Lumina din lumina, Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat, nascut nu facut, Cel ce este de o fiinta cu Tatal, prin care toate s-au facut, Care, pentru noi oamenii si pentru a noastra mintuire, s-a pogorit din ceruri si s-a intrupat de la Duhul Sfint si din Maria Fecioara si s-a facut om. Si s-a rastignit pentru noi, in zilele lui Pontiu Pilat si a patimit si s-a ingropat. Si a inviat a treia zi dupa Scripturi. Si s-a inaltat la ceruri si sade de-a dreapta Tatalui. Si iarasi va sa vina cu slava, sa judece vii si mortii a caruia imparatie nu va avea sfirsit" (Art. 2-7).

Aceasta marturisire de credinta a Sinodului Ecumenic de la Niceea (325), care afirma, impotriva ereziei ariene, deofiintimea Fiului cu Tatal, a fost dezvoltata si clarificata de Sinoadele Ecumenice ulterioare (III, IV, V), in fata diferitelor erezii care s-au ivit dupa Sinodul de la Niceea si care negau, fie unirea celor doua firi, dumnezeiasca si omeneasca, fie realitatea vointei omenesti in persoana Fiului. Sinodul al IV-lea Ecumenic (Calcedon 451) a adoptat dogma potrivit careia Iisus Hristos este Fiul si Cuvintul lui Dumnezeu Cel intrupat (Ioan I, 14), Dumnezeu adevarat si om adevarat, de o fiinta cu Dumnezeu Cel vesnic si nevazut, dupa firea Sa dumnezeiasca si de o fiinta cu noi dupa firea omeneasca; cele doua firi desavirsite, fiind unite in mod tainic in persoana divina unica a Cuvintului lui Dumnezeu, fara amestecare, fara schimbare, fara impartire si fara despartire. Iar Sinodul ecumenic din Constantinopol (680-681) a afirmat ca Fiul intrupat are doua vointe naturale si doua energii, una creata si alta necreata, unite in mod neseparat in subiectul unic al Cuvintului.

Dogma hristologica se intemeiaza pe marturiile revelate ale Noului Testament, care atesta deopotriva Dumnezeirea si existenta paminteasca a "Omului-Hristos-Iisus" (I Timotei II, 5). Aceste marturii recunosc nu numai existenta si

activitatea paminteasca a lui "Iisus Nazarineanul" (Fapte II, 22), ci si identitatea dintre Fiul lui Dumnezeu si Iisus din Nazaret: "Iisus, Acesta este Fiul lui Dumnezeu" (Fapte IX, 20). Pe "Acest Iisus", Dumnezeu L-a facut "Domn si Hristos" (Fapte II, 36). Asterie al Amasiei considera ca marturisirea din Cezareea a Apostolului Petru: "Tu esti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu" (Matei XVI, 16), cuprinde in scurt toata invatatura evanghelica despre Hristos, deoarece, "Tu esti Hristosul" afirma realitatea intruparii lui Dumnezeu, iar "Fiul lui Dumnezeu" afirma dumnezeirea lui Iisus din Nazaret (Fapte X, 38) 15 .

Intr-adevar, din cuvintele Sfintei Scripturi, reiese ca Fiul este a doua Persoana a Sfintei Treimi (Matei XXVIII, 19), in care Dumnezeu s-a intrupat si a locuit in mijlocul nostru (Ioan I, 14). Inainte de intrupare, Fiul cel Unul-Nascut din Tatal exista in veci: "La inceput era Cuvintul si Cuvintul era la Dumnezeu si Dumnezeu era Cuvintul" (Ioan I, 1). "El este mai inainte de toate si toate pentru EL sint asezate" (Coloseni I, 17). El este chipul lui Dumnezeu Celui nevazut (Coloseni I, 15; Evrei I, 3), Cuvintul cel vesnic care "s-a facut trup" (Ioan I, 14). In Iisus Hristos am vazut pe Dumnezeu in persoana, in timp si spatiu (Ioan XIV, 7). In El Dumnezeu este prezent si lucreaza personal in lume: "Imparatia lui Dumnezeu este in mijlocul vostru" (Luca XVII, 21). In El viata vesnica, care era la Tatal, s-a manifestat in lume (I Ioan I, 3). Fiul este revelatia deplina si finala (Rom. VIII, 32) a tainei lui Dumnezeu (Col. I, 27; 22).

Intruparea Fiului lui Dumnezeu este una din cele mai mari taine ale credintei crestine. Despre aceasta Sfintul Apostol Pavel spune: "Cu adevarat, mare este Taina dreptei credinte: Dumnezeu s-a aratat in Trup, s-a indreptat in duh, a fost vazut de ingeri, s-a propovaduit intre neamuri, a fost crezut in lume, s-a inaltat intru slava" (I Timotei III, 16). Sfintii Parinti au dat o mare importanta faptului intruparii pe care l-au inteles ca fiind nedespartit de faptul mintuirii. Ei au aratat ca Iisus a mintuit ceea ce si-a asumat prin intruparea Sa, astfel incit daca Hristos n-a luat firea omeneasca in mod real si deplin, atunci nici mintuirea noastra nu s-a infaptuit 16 . Asadar numai daca Iisus Hristos este de o fiinta cu Tatal si de o fiinta cu noi este cu putinta indumnezeirea noastra.

Prin intruparea Sa, Cuvintul lui Dumnezeu si-a asumat, in ipostasul sau, firea omeneasca desavirsita din Sfinta Fecioara, raminind ceea ce a fost inainte de intrupare: "Dumnezeu-Cuvintul, prin pogorirea Sfintului Duh, s-a unit cu ea si dintr-insa s-a nascut om desavirsit, fara sa-si amestece si sa-si schimbe firea", spune Sfintul Ioan Damaschin 17 . Astfel, Cuvintul intrupat are doua firi, doua fiinte si doua energii, dumnezeiasca si omeneasca, unite in ipostasul sau vesnic, fara amestecare, fara schimbare, fara impartire si fara separare. Dupa unirea ipostatica, fiecare fire, cu deplinatatea proprietatilor si insusirilor lor naturale, se pastreaza permanent in Hristos, fara amestecare si fara separare, incit El este om si Dumnezeu in acelasi timp. Despre aceasta Sfintul Chiril al Ierusalimului spune: "Om, dar si Dumnezeu in acelasi timp. Om, dupa ceea ce se vede, om intreg, asa cum sint si eu, cu toate ale mele, ca pe mine curatindu-ma sa ma mintuiasca. Dumnezeu, dupa ceea ce nu se vede,

Dumnezeu desavirsit, avind fiinta din Tata desavirsit. Cel ce exista in chipul stapinesc al lui Dumnezeu, a luat acum chipul meu de rob. Nu si-a micsorat vrednicia dumnezeirii, dar a sfintit framintatura firii mele. Acelasi intreg sus si intreg jos. Sus nascut fara de timp, jos nascut fara de saminta. Sus creator - ca Dumnezeu, jos creatura - ca om" 18 .

De pe urma unirii celor doua firi are locsi comunicarea sau trecerea insusirilor unei firi celeilalte, incit fiecare fire pastreaza insusirile ei proprii si primeste insusirile celeilalte fara contopire si confuzie intre firi. Astfel, Cuvintul intrupat, prin unirea celor doua firi si vointe, savirsea minunile si om fiind suporta dumnezeieste patimile firii. El implinea deodata pe amindoua in chip teandric, pentru ca era Dumnezeu si om in acelasi timp. El nu a lucrat numai printr-o fire, in mod separat de cealalta. El are un singur subiect care voieste si lucreaza in doua firi, cu doua vointe si doua energii. Cuvintul voieste si lucreaza ca Dumnezeu, prin vointa si energia Sa necreata, si ca om, prin vointa si energia Sa creata. El savirsea cele dumnezeiesti (minunile) prin trup, pentru ca nu era numai Dumnezeu si savirsea cele omenesti (patimile) dumnezeieste, pentru ca nu lucra despartit de Dumnezeirea Sa. In ipostasul cel unic al Cuvintului, firile cele unite au ramas necontopite. "Deci tot ce a facut ca om tine de firea omeneasca, iar tot ce a facut mai presus de om tine de firea Sa dumnezeiasca. Prin unirea substantiala a celor doua firi, insusirile firesti - cele omenesti si cele dumnezeiesti - nu se vatama intre ele, ci ramin in hotarele lor proprii", spune Sfintul Ioan Damaschin 19 .

Prin urmare, Fiul lucreaza in doua conditii, dumnezeieste si omeneste, dar ceea ce lucreaza apartine unui singur subiect, in virtutea unirii ipostatice a firilor. Si astfel, in tot ceea ce facea, era nedespartita puterea dumnezeirii de lucrarea proprie a trupului. Dar, facindu-se om, El nu s-a subordonat firii omenesti, ci a ridicat la Sine firea noastra. Firea Sa omeneasca, desi are miscarea ei proprie, e miscata de cea dumnezeiasca, pentru ca ea nu subzista intr-un ipostas propriu, ci subzista in ipostasul Cuvintului. Vointa Sa omeneasca e in mod liber supusa vointei divine, si astfel, El nu suprima insusirile naturale ale firii omenesti, ci le depasea, dind firii noastre un alt mod de a fi.

Cuvintul lui Dumnezeu s-a facut, in sens propriu, ipostas al trupului pe care l-a luat Fecioara Maria. Prin intrupare, firea omeneasca a devenit proprie Lui si, astfel, El a devenit deofiinta cu noi. Sfintii Parinti au pus accent deosebit pe deofiintimea Fiului cu Tatal si pe integritatea firii Sale omenesti. Pe de o parte, Dumnezeu se intrupeaza, raminind Dumnezeu. Pe de alta parte, nu a avut o forma trupeasca aparenta. Nici n-a adus cu Sine, din cer, un trup omenesc. Dumnezeu a luat trup, din firea noastra, fara de pacat si este om cu adevarat dupa intreaga fiinta. Dupa unire, nu rezulta o fire compusa prin contopire, ci cele doua firi se deosebesc fara sa se imparta. Dumnezeu intrupat n-a fost strain de nimic din cele ale noastre, afara de pacat, care nu apartine firii. El si-a facut al Sau tot ceea ce era al nostru, curatind in acelasi timp firea noastra.

In iconomia mintuirii, Fiului intrupat I-a fost data lucrarea de rascumparare si judecata viitoare. Sfintii Parinti explica faptul acesta, aratind ca exista o legatura atit intre actul creatiei si intrupare, cit si intre intrupare si mintuire. Dumnezeu-Cuvintul vine sa mintuiasca lumea, deoarece prin El si pentru El a fost creata: "Toate prin El s-au facut si fara El nimic nu s-a facut din ceea ce s-a facut" (Ioan I, 3), El insusi fiind "Cel dintii dintre toate" (Coloseni I, 18). Lumea a fost creata in Hristos si pentru Hristos: "Toate s-au facut prin El si pentru El" (Coloseni I, 16). Sfintul Maxim Marturisitorul afirma ca pentru Hristos a primit creatia inceputul existentei ei 20 . El este centrul spre care converge intreaga creatie: "Eu sint Alfa si Omega, Cel dintii si Cel de pe urma, inceputul si sfirsitul" (Apocalipsa XXII, 13).

Iisus Hristos a infaptuit slujirea Sa mintuitoare prin trei lucrari principale: invatatoreasca sau profetica (Luca IV, 18), arhiereasca (Evrei VI, 6) si imparateasca (Evrei I, 8-9). Iisus Hristos este invatator, in sensul ca El este nu numai descoperitorul adevarului, ci adevarul insusi in persoana: "Eu sint calea, adevarul si viata" (Ioan XIV, 6). Invatatura lui Iisus Hristos este rezumata in Predica de pe Munte, in care El a expus atit atitudinea Sa fata de legea Vechiului Testament, cit si continutul noii Sale invataturi, Evangheliei mintuirii, sintetizata in Fericiri. Iisus a afirmat, in mod clar, ca n-a venit sa desfiinteze Vechiul Testament, ci sa-l desavirseasca: "N-am venit sa stric Legea si Profetii, ci sa plinesc" (Matei V, 17). El a recunoscut autoritatea Vechiului Testament (Matei V, 18), dar a condamnat implinirea formala, ritualista si exterioara a Legii (Marcu X, 17-22), precum si interpretarile si adaugirile la Lege, care faceau sa sporeasca nedesavirsirea ei (Marcu X, 5). El a acuzat pe carturari si farisei ca denatureaza rolul propriu al Legii, acela de a fi "calauza spre Hristos" (Galateni III, 24), numindu-i "calauze oarbe" (Matei XV, 14). Fariseii si carturarii din timpul Sau sint, deci, raspunzatori de faptul ca Legea n-a ramas orientata spre Hristos si de aceea, pe baza ei, multi n-au recunoascut pe Iisus ca Mesia (Matei XXI, 43-45).

Iisus Hristos recunoaste Vechiul Testament ca fiind o profetie despre persoana si activitatea Sa si de aceea, El indeamna: "Cercetati Scripturile" (Ioan V, 39). El recunoaste, insa, ca Legea este o expresie nedesavirsita a vointei lui Dumnezeu si de aceea El da nu numai o noua interpretare Legii, in contrast cu "ceea ce s-a zis de cei vechi", ci aduce o noua Evanghelie, care exprima vointa lui Dumnezeu in forma ei desavirsita si finala. Prin urmare, pentru Iisus Hristos, Legea este o expresie a vointei lui Dumnezeu si, numai in aceasta masura, ea are autoritate si putere (Ioan IV, 34). Faptul acesta reiese cu prisosinta din continutul Fericirilor, care reprezinta caile prin care credinciosul poate sluji lui Dumnezeu. Fericirile ridica la o noua stare legatura credinciosului cu Dumnezeu, in care accentul nu mai pica pe formalismul religios, ci pe puterea harului si a iubirii. Legea veche s-a schimbat.a aparut un Nou Testament. Iisus, ca Domn al Sabatului (Marcu II, 28), are dreptul si puterea de a desface pe ucenici si de legea Sabatului.

Slujirea arhiereasca reprezinta partea centrala a activitatii mintuitoare a lui Iisus Hristos si ea a fost subliniata de marii profeti ai Vechiului Testament (Isaia LIII, 7; Ieremia XI, 9), incheind cu Sfintul Ioan Botezatorul cind a spus despre Iisus: "Iata Mielul lui Dumnezeu care ridica pacatul lumii" (Ioan I, 29, 36).

Unii dintre Sfintii Parinti au aratat ca intruparea Fiului este scopul originar al creatiei, de aceea rascumpararea nu este singurul motiv al intruparii. Intr-adevar, asa cum reiese si din unele marturii ale Noului Testament, Adam cel dintii a fost creat in vederea lui Adam cel de pe urma (I Cor. XV, 44-49), pe care intreaga creatie il asteapta chair de la inceputul ei. Lumea a fost creata deci spre a fi recapitulata si indumnezeita in Hristos. Astfel, intruparea a avut scopul de a innoi firea noastra si creatia potrivit cu starea lui Hristos, de a o desavirsi pe drumul indumnezeirii in si prin Hristos.

Sfintul Atanasie cel Mare a spus ca "Dumnezeu s-a facut om pentru ca omul sa devina dumnezeu 21 . Iar procesul indumnezeirii noastre a inceput chiar in Hristos, caci Cuvintul a indumnezeit, in sens propriu, trupul pe care l-a luat. In firea Sa omeneasca, El a fost uns si consacrat prin ungerea Dumnezeirii (Fapte X, 18). Dumnezeu s-a facut om, cu adevarat deplin, ca sa lucreze El insusi mintuirea noastra prin trupul Sau si El a refacut firea noastra in El, aratind prin aceasta ca putem deveni si noi ceea ce ne-a aratat El. EL ne ia in Sine cu tot ceea ce tine de firea noastra, ca sa mistuie in Sine ceea ce e rau in aceasta, iar noi sa ne impartasim de cele ale Lui, asa cum soarele absoarbe umezeala pamintului. Sfintul Andrei al Cretei spune ca tocmai pentru aceasta noi trebuie sa cinstim chipul Sau zugravit pe icoana: "De aceea se si arata dupa Inviere ucenicilor si inainte ochilor lor se inalta la ceruri, inaltind si smerita noastra fire omeneasca: Un Domn, cunoscut in doua firi, impreuna inchinat cu Tatal si cu Duhul Sfint; avind, de asemenea, doua vointe si doua lucrari; iar prin asta, inteles si mai presus de intelegere, marginit si nemarginit, cu putinta de a fi zugravit in icoane si inchinat, datorita trupului pe care l-a luat, iar, prin inchinaciunea ce i se aduce, slava se ridica la cel zugravit pe icoana, asa cum am fost invatati de tine, dumnezeiescule Parinte Vasile, cind ai scris: "Cinstea data icoanei trece la cel zugravit pe icoane" 22 .

Dar intruparea are si scopul de a rascumpara "oaia pierduta" (Luca XV, 4-6), de a ridica pacatul lumii (Ioan I, 29; Evrei I, 3): "Caci Fiul Omului n-a venit ca sa I se slujeasca, ci ca El sa slujeasca si sa-si dea viata rascumparare pentru multi" (Marcu X, 45). Din iubire fata de oameni, Fiul "s-a dat pe Sine pentru noi, prinos si jertfa lui Dumnezeu, intru miros cu buna mireasma" (Efes. V, 2). Hristos este adevaratul "Miel pascal" (I Petru I, 19). El a luat asupra Sa pacatele noastre si le-a rascumparat cu pretul singelui Sau. In El "avem rascumpararea prin singele Lui, adica iertarea pacatelor" (Coloseni I, 14). Prin jertfa Sa, El este mijlocitorul impacarii, al unui Nou Testament intre Dumnezeu si om (Evrei VIII, 6).

Patimile - suferinta, rastignirea, moartea si invierea - constituie cel mai important si cel mai cunoscut fapt din viata lui Hristos. Evanghelistii descriu cu multe amanunte ultimele evenimente din viata si activitatea lui Iisus si aceasta datorita faptului ca activitatea Mintuitorului in Ierusalim, in saptamina care a inceput cu sosirea Sa pentru a serba ultimul Pasti si a culmina cu Invierea Sa, reprezinta punctul central si final al operei Sale rascumparatoare.

Din marturiile Evangheliilor reiese ca Iisus a cunoscut drumul vietii Sale si a fost constient ca faptele Sale si destinul Sau fac parte din vointa Tatalui (Luca XXIV, 45-47). El insusi a prevestit de mai multe ori patima Sa (Marcu VIII, 31; Matei XX, 18; Luca IX, 51) si a considerat jertfa drept singura cale de a asculta voia Tatalui (Galateni III, 10-13; Romani IV, 25). Desi fara pacat (I Petru II, 20-23), desi fara nici o vina in fata autoritatilor religioase si civile (Luca XXIII, 14), El a acceptat, in mod liber, sa sufere pentru mintuirea neamului omenesc. De aceea, pe Apostolul Petru, care ii ceruse sa renunte le drumul jertfei, il mustra: "Inapoia Mea, potrivnicule" (Matei XVI, 23).

Iisus a cunoscut sensul rascumparator al misiunii Sale si, indeosebi, valoarea mintuitoare a jertfei Sale. El a inteles ca rostul intruparii Sale este acela de a elibera lumea de pacate si de a-i da o viata noua prin infringerea mortii. El a stiut ca misiunea Sa consta in a chema pe pacatosi al mintuire (Marcu II, 17), in a cauta si a mintui oaia cea pierduta (Luca XIX, 10). Dar El a cunoscut ca mintuirea nu este posibila decit prin moartea Sa si de aceea a primit-o de buna voie, devenind "Pastile nostru", prin cinstitele lui Patimi (cf. Marcu VIII, 31; Luca XVII, 25; Ioan III, 14; XIII, 24).

Jertfa este actul in care Iisus Hristos a distrus moartea, nu de la distanta, ci luptindu-se El insusi cu ea, in trupul Sau. "Unul din Treime", cu trupul, pentru noi s-a rastignit si, cu moartea Sa, a biruit moartea. In moartea Sa, El este si Arhiereu care aduce jertfa si jertfa care se aduce (Evrei IX, 24-25). Dar pentru ca viata noastra era ascunsa in El, Iisus Hristos a biruit moartea si in numele nostru si impreuna cu noi. Cu trupul Lui a biruit stricaciunea mortii si cu rana Lui noi toti ne-am vindecat. Toti am patimit impreuna cu El si toti am inviat impreuna cu El. Prin Invierea Sa, "din moarte la viata si de pe pamint la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi" (Canonul Pastilor).

Sfintul Ioan Hrisostom spune ca, prin Invierea lui Hristos, s-a schimbat sensul mortii si destinul existentei noastre: "Astazi, vreme potrivita este iarasi sa graim acele cuvinte profetice: "Unde-ti este, moarte, boldul? unde-ti este, iadule, biruinta?" (Osea XIII, 14). Astazi, stapinul nostru Hristos a sfarimat portile cele de arama si a pierdut insasi fata mortii. Dar pentru ce vorbesc de fata mortii? I-a schimbat chiar numele mortii. Acum moartea nu se mai numeste moarte, ci adormire si somn" 23 .

Moartea lui Iisus Hristos pe cruce a insemnat separarea sufletului de trup, dar nu descompunerea trupului sau a sufletului, nici separarea trupului si a

sufletului de unirea ipostatica cu Cuvintul. Trupul lui Hristos era nesupus stricaciunii chiar inainte de inviere, iar in timpul sederii in mormint, Dumnezeirea nu s-a despartit de El. De aceea, insusi Trupul lui Hristos este izvor de sfintenie. Cu sufletul, care a ramas unit cu Cuvintul, a coborit la iad ca sa elibereze cu straclucirea Dumnezeirii Sale sufletele celor drepti inainte de inviere (I Petru III, 19). Iisus a suferit moartea in mod real si a inviat cu adevarat. Impungerea coastei cu sulita (Ioan VII, 39; Ioan XIX, 34) a avut tocmai rostul de a confirma realitatea mortii. De fapt. pe cruce, se realizeaza scopul intruparii Fiului: "Nu trebuia oare, ca Hristos sa patimeasca acestea si sa intre in slava Sa?" (Luca XXIV, 26).

Invierea este faptul care a decis credinta Apostolilor in Fiul lui Dumnezeu, precum si intemeierea Bisericii: "Daca Hristos n-a inviat, zadarnica este propovaduirea noastra, zadarnica este si credinta voastra" (I Cor. XV, 14). Acest Iisus, pe care Dumnezeu l-a facut "Domn si Hristos" (Fapte II, 36), a devenit "piatra din capul unghiului" (Fapte IV, 11), a Bisericii, poporul noului Legamint, pe care Apostolii au zidit-o prin puterea Duhului Sfint (Fapte II, 38).

Slujirea imparateasca a Mintuitorului (Ps. CX, 1; Efes. VI, 12) s-a manifestat in numeroase ocazii din viata Sa paminteasca (savirsirea minunilor, izgonirea puterilor raului, coborirea la iad), dar mai ales in invierea, inaltarea si proslavirea Sa la dreapta Tatalui (Fapte II, 34; VII, 56), de unde va veni a doua oara, sa judece pe cei vii si pe cei morti si sa-i rasplateasca pentru vesnicie. Sfintul Ioan Hrisostom arata ca Fiul a devenit imparat, tocmai pentru ca s-a supus tuturor pina la moarte: "Il numesc imparat, fiindca il vad pe cruce rastignit; Caci este propriu unui rege sa moara pentru supusii sai" 24 .

In centrul propovaduirii lui Iisus Hristos sta "imparatia lui Dumnezeu": "De atunci a inceput Iisus a propovadui si a zice: "Pocaiti-va ca s-a apropiat imparatia cerurilor" (Matei IV, 17). Notiunea "imparatia cerurilor" avea in timpul sau multe sensuri, iar iudeii se gindeau, mai ales, la un Mesia, erou sau eliberator, care sa restaureze imparatia lui David. Iisus Hristos insa precizeaza ca imparatia lui Dumnezeu nu este din lumea aceasta, ca ea este o realitate viitoare, dar care a intrat in lume odata cu venirea Sa. In persoana si lucrarea Sa, imparatia lui Dumnezeu devine o realitate prezenta: "Imparatia lui Dumnezeu s-a apropiat" (Marcu I, 15).

Prin inaltarea Sa la cer (Fapte I, 3-11), Iisus Hristos sta de-a dreapta Tatalui (Ps. CIX, 1-2), adica in stare de slava (Ioan XX, 17), impreuna cu pirga firii noastre, pina la a doua Sa venire pentru judecata cea de pe urma (matei XXIV, 3). Judecata apartine Fiului (Ioan V, 22, 27), deoarece El a ridicat pe oameni la ascultarea de fii adoptivi ai lui Dumnezeu si deoarece El trebuie sa readune in Sine pe cei ai Sai, pe care sa-i infatiseze Tatalui spre bucuria vesnica (Efes. I, 10). Venirea eshatologica va fi si o infringere definitiva a lui antihrist, potrivnicul lui Hristos, care se manifesta inainte de a doua venire si care duce la apostazie (II Tes. II, 3).

Daca Fiul este "chipul lui Dumnezeu celui nevazut" (Colos. I, 15), crestinii sint, dupa chipul lui Hristos, ucenicii si imitatorii lui Hristos (Fapte II, 26). Mintuirea este starea de asemanare cu Hristos, starea de Fiu al lui Dumnezeu, dupa har, pe care ne-o impartaseste prin Duhul Sfint. Noi participam la viata lui Hristos, ne identificam cu Duhul Sau, in Taina Botezului si mai ales in Taina Sfintei Euharistii, in care ne impartasim cu insusi Trupul si Singele Sau proslavit (I Cor. X, 16; XI, 26). Pina la a doua venire a Sa, Iisus Hristos este prezent si lucreaza in Duhul Sfint, pe care El L-a trimis la ziua Cincizecimii asupra Apostolilor Sai, ca un alt "Mingiietor" (Ioan XV, 26) si prin care a intemeiat Biserica Sa, in care sa se sfinteasca cei ce vor crede in El.

DUMNEZEU-SFINTUL DUH. - A treia persoana a Sfintei Treimi este Duhul Sfint, despre care articolul 8 din Simbolul de credinta, stabilit de catre al II-lea Sinod Ecumenic de la Constantinopol (381), spune: "Cred si intru Duhul Sfint, Domnul de ciata facatorul, care din Tatal purcede, Cela ce impreuna cu Tatal si cu Fiul este inchinat si slavit, Care a grait prin prooroci".

Duhul Sfint este de o fiinta cu Tatal si cu Fiul, cu care impartaseste aceeasi vointa si energie dumnezeiasca,a vind persoana si lucrare proprie. El purcede din veci din Tatal, dar este trimis in timp de catre Fiul: "Iar cind va veni Mingiietorul, pe care eu il voi trimite voua de la Tatal, Duhul Adevarului, care de la Tatal purcede, acela va marturisi despre Mine" (Ioan XV, 26). Duhul purcede din Tatal dupa existenta Sa, dar are o miscare vesnica de iesire din Tatal spre Fiul. Prin purcederea Sa, Duhul uneste pe Tatal si Fiul, savirseste o unitate de viata si iubire intre Tatal si Fiul. Sfintul Ioan Damaschin spune ca Duhul purcede de la Tatal si se odihneste in Fiul, prin Care se da si se face cunoscut 25 . El se odihneste in Fiul, straluceste prin Fiul si este trimis de catre Fiul (Ioan I, 32-35). De aceea se numeste nu numai Duh al Tatalui, ci si Duh al Fiului. Tot el spune ca: "Duhul lui Dumnezeu este o putere substantiala, care exista intr-o ipostasa proprie ei insasi, care purcede din Tatalsi se odihneste in Fiul si il face cunoscut. Nu poate sa se desparta de Dumnezeu, in care exista, si de Cuvintul, pe care il insoteste si nici nu se pierde in neexistenta, ci exista in chip substantial dupa asemanarea cuvintului. Duhul Sfint este viu, liber, de sine miscator, activ, voieste totdeauna binele si, in orice intentie a lui, puterea coincide cu vointa, este fara de inceput, si fara de sfirsit. Niciodata Cuvintul nu a lipsit Tatalui, nici Duhul Cuvintului 26 .

Duhul insa conlucreaza si El la intruparea Fiului, care s-a nascut dupa trup "de al Duhul Sfint si din Fecioara Maria" (Matei I, 18, 30) "Dumnezeu-Cuvintul, prin pogorirea Sfintului Duh, s-a unit cu Ea (Fecioara Maria) si dintr-insa s-a nascut om desavirsit, fara sa-si amestece si sa-si schimbe firea" 27 . Iar la Botezul in Iordan, Duhul Sfint s-a coborit peste umanitatea lui Hristos, pentru a o sfinti, desi nu avea pacat (Matei III, 16).

In iconomia mintuirii, Duhului Sfint i se atribuie lucrarea de sfintire a creatiei, Biserica si Tainele, fiind prezent in existenta creatiei ca principiul care

comunica viata: "Duhul lui Dumnezeu este cel ce m-a facut si suflarea Celui Atotputernic este datatoarea vietii mele" (Iov XXXIII, 4).

Sfintul Ioan Gura de Aur arata ca, prin coborirea Sfintului Duh asupra Apostolilor in ziua Cincizecimii, Fiul trimite "darurile impacarii" lui Dumnezeu cu credinciosul prin jertfa Sa. Intre Fiul si Sfintul Duh s-a facut nu numai un schimb, in virtutea caruia Fiul a luar pirga firii noastre pe care a inaltat-o la cer si ne-a trimis pe Duhul Sau, ci Hristos proslavit, vrind sa arate ca L-a impacat pe Tatal cu noi si L-a facut milostiv, ne-a trimis in dar Duhul Sau. Venirea Duhului este semnul impacarii dintre Dumnezeu si om in Iisus Hristos, dupa cum oprirea Duhului Sfint a fost semnul miniei lui Dumnezeu. Intr-adevar, Apostolul Ioan afirma ca inainte de cruce nu era Duhul Sfint in lume, deoarece nu se facuse impacarea cu Dumnezeu prin jertfa Fiului si Fiul nu se proslavise ca dreptate pentru ascultarea Sa: "Ca inca nu era dat Duhul, pentru ca Iisus inca nu fusese proslavit" (Ioan VII, 39). De aceea insusi Mintuitorul spune ca inaltarea Sa la cer este de trebuinta pentru a trimite pe Duhul ca semn si ca dar al impacarii noastre cu Dumnezeu prin jertfa Sa: "Va este de folos ca sa Ma duc Eu, caci daca nu Ma voi duce, Il voi trimite la voi" (Ioan XVI, 7). Prin urmare, Duhul Sfint este cel care impartaseste efectul jertfei lui Iisus Hristos, cel care da marturie ca am primit infierea, ca am devenit in Hristos fii ai lui Dumnezeu dupa har: "Duhul insusi marturiseste impreuna cu duhul nostru ca sintem fii ai lui Dumnezeu" (Rom VIII, 16). De aceea nimeni nu poate sa numeasca Domn pe Iisus decit in Duhul Sfint (I Cor. XII, 3).

Tot Sfintul Ioan Hrisostom spune ca, fara venirea Duhului Sfint, Biserica n-ar fi luat fiinta 28 . Aceasta deoarece toata firea avea nevoie de sfintirea Duhului si deoarece nimeni nu putea sa intre in imparatia lui Dumnezeu fara "nasterea de sus", adica fara a fi primit in mod real o viata noua prin Duhul Sfint: "De nu se va naste cineva din apa si din Duh, nu va putea sa intre in imparatia lui Dumnezeu" (Ioan III, 5). Biserica a fost intemeiata la Cincizecime cind Duhul Sfint, in chip de limbi de foc, a coborit asupra Fecioarei Maria, a Apostolilor si a celor care erau cu ei (Fapte II, 1; I, 13-14). Sfintul Duh da Bisericii darul de a pazi adevarul, o calauzeste si o fereste de orice greseala (Ioan XIV, 26). Duhul Sfint, care cunoaste adincurile lui Dumnezeu (I Cor. II, 10), a inspirat pe profetii dinainte de Hristos si pe autorii cartilor Vechiului si Noului Testament: "Unul este Duhul Sfint, sfintitorul si indumnezeitorul tuturor, cel care a vorbit in Lege si Profeti, in Vechiul si Noul Testament" 29 .

Duhul Sfint este izvorul harului in Biserica. El este puterea Tainelor si El consacra pe slujitorii bisericesti (Fapte XX, 28) ca "iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu" (I Cor. IV, 1). Duhul Sfint da viata institutiilor evanghelice pe care Hristos le-a intemeiat (Fapte II, 42), El pastreaza Biserica spre a fi "una, sfinta, soborniceasca si apostolica", El imparte Bisericii harismele (I Cor. XII, 1-11), darurile si fagaduintele viitoare. Pecetea Duhului Sfint este arvuna mostenirii si slavei viitoare (Efes. I, 13-14).

Sfintul Duh este sfintitorul si indumnezeitorul, "vistierul bunatatilor si datatorul de viata", cel care face ca iubirea lui Dumnezeu sa se reverse in inimile noastre (Rom. V, 5). Duhul este primit prin credinta (Gal. III, 2, 14), in Taina Sfintului Botez (I Cor. VI, 11; Tit III, 5). Prin Taina Mirungerii toti crestinii sint pecetluiti ca temple vii ale Duhului Sfint (I Cor. VI, 19; III, 16-17). Numele de crestin vine de la Hristos care inseamna "Unsul" lui Dumnezeu (Fapte IV, 26-27). Prin Duhul Sfint, crestinii sint "unsi" si astfel participa la preotia lui Hristos (I Petru II, 9). La Liturghie, prin rugaciunea de invocare a Sfintului Duh (Epicleza) asupra darurilor euharistice, rostita impreuna cu cuvintele de instituire, acestea se prefac in insusi Trupul si Singele Domnului. Crestinii sint "sfinti" (I Cor. I, 2), pentru ca au primit Duhul lui Dumnezeu (I Cor. II, 12), au devenit partasi ai Duhului (Evrei VI, 4), s-au umplut de Duhul Sfint (Efes. V, 18). Legea lui Hristos este o lege a Duhului (Rom. VIII, 2), o lege a libertatii: "Domnul este Duh si unde este Duhul Domnului acolo este libertatea" (II Cor. III, 17). Duhul insusi "se roaga pentru noi cu suspine negraite" (Rom. VIII, 26) si El striga impreuna cu noi: "Avva, Parinte", (Rom. VIII, 15). Duhul Sfint este semnul iubirii si darul milostivirii lui Dumnezeu (I Tesal. IV, 8), de aceea, cel ce refuza pe Duhul Sfint refuza iubirea lui Dumnezeu si pentru aceasta orice pacat impotriva Duhului Sfint nu se iarta (Matei XII, 32).

Duhul Sfint este izvorul vietii celei noi in omul cel vechi. El face sa curga "riuri de apa vie" in cel ce crede in Hristos: "Cel ce crede in Mine, precum a zis Scriptura, riuri de apa vie vor curge din pintecele lui. Iar aceasta a zis-o despre Duhul, care aveau sa-l primeasca acei ce cred in El" (Ioan VII, 38-39). Despre aceasta Sfintul Vasile cel Mare spune: "El - Sfintul Duh - se imparte la toata creatura si cu toate ca este primit intr-un fel, adica intr-o masura, de catre unul si intr-alt fel de catre altul, intru nimic nu este micsorat de catre cei care se impartasesc din darurile Sale. Fiecaruia i se da har din partea Sa, insa nu se sfirseste in cei care se impartasesc din El; ceva mai mult, cei care l-au primit sint indestulati de El, dar totodata nici Sfintul Duh nu este lipsit de nimic prin aceasta impartire a harului Sau. Dupa cum soarele cind isi revarsa lumina peste corturi, este primit in felurite chipuri sau masuri de catre aceste corturi, dar intru nimic nu ii este micsorata stralucirea lui de catre cele care s eimpartasesc din ea, tot asa si Duhul Sfint, care daruieste tuturor harul de la sine, ramine intreg, nedivizat si nedivizibil. Sfintul Duh ii lumineaza pe toti pentru dobindirea priceperii lui Dumnezeu, El insusi li se insufla profetilor, intelepteste pe legiuitori, sfinteste pe preoti, intareste pe conducatori, desavirseste pe cei drepti, ii face pe intelepti vrednici de venerat, revarsa darurile harismatice ale tamaduirilor de boale, invie mortii, dezleaga pe cei inlantuiti, primeste, ca fii adoptivi, pe cei instrainati de la credinta cea dreapta. Toate acestea le savirseste prin renasterea de sus - prin Sfintul Botez" 30 .

Trimiterea Duhului in timp, la Cincizecime, inseamna si inceputul imparatiei eshatologice pe care Biserica o anticipeaza aici. De aceea, Biserica trebuie sa tina aprins "focul" aruncat de Hristos pe pamint (Luca XII, 49), asa cum

indeamna si Sfintul Apostol Pavel: "Nu stingeti Duhul" (Efes. IV, 30). Prin puterea Sfintului Duh, se va schimba fata intregii creatii (Apoc. XXI, 1), astfel incit, in cele din urma, Dumnezeu va fi totul in toate, sau, cum spune Sfintul Maxim Marturisitorul, "fiintele vor deveni prin har ceea ce Dumnezeu e prin natura" 31 .

Prin urmare, Duhul sustine si plineste toate care exista, fiind prezent pretutindeni si totdeauna. El a lucrat si inainte de Cincizecime, dar acum s-a aratat in ipostasa proprie ca sa innoiasca firea. El salasluieste in cei vrednici si in veacul viitor facind nemuritoare si umplind de slava vesnica trupurile acestora 32 .

Pr. Prof. Ion Bria,

"Glasul Bisericii", nr. 1-2/1973, pag. 204-225.

1. Cateheza IV, 4, trad. Pr. D. Fecioru, p.106. 2. Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, I, 7, trad. Pr. D. Fecioru, p.29. "De aceea nu spunem ca Tatal si Fiul si Sfintul Duh sint trei dumnezei, ci, din contra, ca Sfinta Treime este un singur Dumnezeu" (Ibidem, p.32). Exista o intrepatrundere reciproca a ipostaselor, acestea pastrind identitatea fiintei si insusirile ipostatice: "Caci cele trei sfinte ipostase se deosebesc unele de altele numai in aceste insusiri ipostatice. Ele nus e deosebesc prin fiinta, ci se deosebesc fara despartire prin caracteristica propriei ipostase" (Ibidem, p.29). 3. Vezi despre conceptia trinitara despre Dumnezeu: Cele cinci cuvintari despre Dumnezeu, trad. Pr. GH.I. Tilea si N.I. Barbu, Bucuresti, 1947. 4. Sf.Ioan Damaschin, Dogmatica, 1, 8, trad. cit., p. 25: "Nenasterea Tatalui, nasterea Fiului, purcederea Duhului nu indica deosebiri de fiinta, nici de functie, ci de mod de existenta". 5. "Este cu neputinta sa se gaseasca in lume o imagine care sa exemplifice in ea insasi, in chip exact, modul de existenta al Sfintei Treimi" (Sf.Ioan Damaschin, op. cit., p.27). 6. "Dar este mult mai potrivit sa vorbim despre fiinta lui Dumnezeu, facind abstractie de toate existentele, caci Dumnezeu nu face parte din existenta. Asta nu insemna ca Dumnezeu nu exista, ci ca El este mai presus de toate existentele si mai presus de insasi existenta" (Sf.Ioan Damaschin, op. cit., p.11). 7. Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza IV, 5, trad. cit., p.108. 8. Pr. Prof. D. Staniloaie, Dumnezeu este iubire, in "Ortodoxia", XXIII (1971), 3, p.366-402. 9. Omilia XV despre credinta (P. G., XXXI, 464-472), trad. Pr. Prof. N. Petrescu, in "Mitropolia Banatului", XVII (1967), 7-9, p. 490-491. 10. Impotriva ereziilor, IV, 4, in P.G., VII, 983A 11. Dogmatica, II, 12, trad. cit., p.99. 12. Demetrios Trakatellis, Man Fallen and Restored in the Teaching of S. John Chrysostom, in "Sobornost", 1964, 10, p. 569-584. 13. Diadoh al Foticeei, Cuvint ascetic, 89, in "Filocalia",, trad. Pr. Prof. D. Staniloae vol. I, Sibiu, 1947, p.379. 14. Sf. Maxim Marturisitorul, Capete despre cunostinta lui Dumnezeu, I, 70, in "Filocalia", trad. cit., vol. II, p. 151. 15. Omilii si predici, trad. D. Fecioru, Bucuresti, 1946, p. 163-165. 16. "Dar ce folos am fi avut din intrupare, daca cel care a fost supus pentru prima data patimii n-a fost mintuit, nici nu a fost reinnoit si

nici intarit prin legatura cu Dumnezeu? Caci ceea ce n-a fost luat, n-a fost vindecat" (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, III, 18, trad. cit., p.208). Iar Sfintul Chiril al Ierusalimului spune: "Daca Hristos este Dumnezeu, precum si este, dar n-a luat firea omeneasca, atunci sintem straini de mintuire. Trebuie sa ne inchinam lui ca Dumnezeu, dar trebuie sa credem ca s-a si inomenit" (Cateheza, XII, 2, trad. cit., p.272). 17. Sf.Ioan Damaschin, Cuvint la nasterea Fecioarei Maria, 4, trad, de Pr. D. Fecioru, in "Mitropolia Olteniei", XVIII (1966), 9-10, p. 571. 18. Sf. Chiril al Ierusalimului, Cuvint la intimpinarea Domnului, 10, trad. Pr. D. Fecioru. in "Mitropolia Olteniei", XVI (1964), 1-2. 19. Sf. Ioan Damaschin, Cuvint la nasterea Fecioarei Maria, trad. cit., p. 872. 20. "Taina intruparii Cuvintului cuprinde in sine intelesul tuturor ghiciturilor si tipurilor din Scriptura si stiinta tuturor fapturilor vazute si cugetate - caci Cel ce a cunoscut taina crucii si a mormintului a inteles ratiunea celor spuse mai inainte, iar cel ce a cunoscut intelesul tainic al invierii a cunoscut scopul spre care Dumnezeu a intemeiat toate de mai inainte" (Sf. Maxim Marturisitorul, op. cit., trad. cit., p. 148). 21. Sf. Atanasie cel Mare Despre intrupare, 54, in P.G., XXVI, 996. 22. Sf. Andrei al Cretei, Cuvint la Taierea-imprejur a Domnului nostru Iisus Hristos, trad. de Pr. Fecioru, in "Mitropolia Olteniei", XX (1968), 1-2, p. 102. 23. Sf. Ioan Gura de Aur, Cuvint la invierea Domnului, trad. Pr. D. Fecioru, in "Mitropolia Banatului", XVIII (1968), 4-6. 24. Idem. Omilia a 2-a despre cruce, in P. G., XLIX, 413. 25. Dogmatica, I, 7-11, trad. cit., p. 17, 28, 34. 26. Ibidem, p. 17. 27. Idem, Cuvint la nasterea Fecioarei, trad. cit., p. 871. 28. Despre preotie, VI, trad. D. Fecioru, in "Biserica Ortodoxa Romana" LXXV (1957), 10, p.948. 29. Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza, XVII, 5, trad. cit., p. 472. 30. Sf. Vasile cel Mare, Omilia XV despre credinta, trad. cit., p. 492. 31. Sf. Maxim Marturisitorul, Capete gnostice, II, 25, in "Filocalia", trad. cit., vol. II, p. 175. 32. Sf. Grigorie Palama, Omilie la Pogorirea Sfintului Duh, trad. Pr. Olimp Caciula, in "Mitropolia Olteniei", XXIII (1971), 1-2, p. 43-44: Duhul Sfint a fost, este si va fi intotdeauna, creind dimpreuna cu Tatal si cu Fiul, la vreme, toate cele create si reinnoind impreuna cele ce si-au pierdut infatisarea cea dintru inceput si sustinind toate care exista: pretutindeni prezent si plinind toate, conducind si supraveghind totul. Caci zice catre Dumnezeu Psalmistul: "Unde ma voi duce dinaintea Duhului Tau si de fata Ta unde voi fugi?" (Ps. CXXXVII, 7). Dar Duhul Sfint nu este numai pretutindeni prezent, ci este si mai presus de toate; nu este nici numai in tot veacul si timpul, ci si mai inainte de tot veacul si de tot timpul. Si nu numai pina la sfirsitul veacului va fi cu noi, dupa fagaduinta, ci cu mult mai mult, El va ramine impreuna cu cei vrednici si in veacul ce vine, facind nemuritoare si umplind de slava vesnica si trupurile acestora, lucru care si Domnul aratindu-l, a spus ucenicilor Sai: "Voi ruga pe Tatal si alt Mingiiietor va da voua, ca sa ramina cu voi in veac" (Ioan XIV, 16).

[editează]

Relatia dintre Hristos si Duhul Sfant in Biserica

a. Hristos si Duhul Sfant, cele doua izvoare ale Bisericii. Prin Biserica si lucrarile sale tainice se ofera tuturor oamenilor putinta de a se impartasi din viata dumnezeiasca a Prea Sfintei Treimi, indreptata spre noi prin intruparea Cuvantului lui Dumnezeu si Pogorarea Duhului Sfant, Cele doua persoane dumnezeiesti trimise in lume. Astfel, prin intrupare, jertfa si inviere, Dumnezeu Fiul strabate cu noua Sa viata divin-umana intreaga fire umana, facand-o Trup al Sau in fiinta Bisericii, iar prin Pogorarea Duhului Sfant, bogatia si plenitudinea vietii dumnezeiesti, a Sfintei Treimi, insufleteste acest trup al intregii firi omenesti adunat in Hristos 1. Prin urmare, mantuirea se obtine in Biserica prin lucrarea celor doua Persoane dumnezeiesti, care nu numai ca nu se exclud Una pe Alta, ci actiunea uneia dintre Persoane este complementara Celeilalte.

Hristos mantuieste pe oameni intrucat se extinde in ei, prin Duhul Sfant, intrucat ii incorporeaza in Sine si intrucat ii asimileaza treptat cu omenitatea Sa inviata. Biserica, ca singurul si unicul organ al mantuirii, dupa afirmatia Sf. Parinti, este aceasta extindere a lui Hristos prin Duhul Sfant in oameni, acest laborator in care se realizeaza treptat asimilarea oamenilor cu Hristos cel inviat. Daca oamenii sunt adunati in acelasi Hristos, daca acelasi Hristos ii incorporeaza pe toti cei ce se mantuiesc, ridicandu-i la starea umanitatii Sale prin energia harului ce o transmite din Sine, mantuirea nu se poate obtine in izolare. Mantuirea se poate obtine numai in Biserica, in organismul celor adunati in Hristos. Ea e campul de actiune al energiei harului ce tasneste din Hristos, adica al Duhului Sfant care salasluieste deplin in umanitatea lui Hristos cea inviata si din ea ni se comunica si noua 2.

Dupa cuvintele Sf. Ap. Pavel, Biserica este trup al lui Hristos si in acelasi timp plenitudine de viata duhovniceasca prin Sf. Duh, care o insufleteste si o umple de dumnezeirea Sa, cum Acelasi Duh Sfant a umplut si a insufletit firea omeneasca a lui Hristos cel inviat si inaltat. Astfel, viata Domnului nostru Iisus Hristos este izvorul ce hraneste viata cea noua a firii omenesti cuprinsa in Biserica, iar Duhul Sfant este purtatorul acestei vieti prin toate madularele vii ale Bisericii. In Biserica, intreaga fire omeneasca este destinata sa se uneasca cu umanitatea indumnezeita a Mantuitorului, in plenitudinea harului ce se coboara in Biserica, ca viata a lui Hristos, impartasita de Duhul Sfant 3.

De aceea, Hristos impartaseste necontenit Bisericii Trupul Sau indumnezeit, fiecarui credincios al Bisericii, dar nu in mod separat, ci intr-o unitate de iubire sau intr-o comuniune ce se adanceste tot mai mult. Din acest trup indumnezeit sau din Hristos euharistic, Duhul Sfant lucreaza prin energiile necreate, personalizante si creatoare de comuniune, la adunarea tuturor sub acelasi Cap Hristos Mantuitorul. Sfintii Parinti vad temelia unitatii Bisericii in prezenta aceluiasi trup jertfit si inviat si ca atare umplut de infinitatea iubirii dumnezeiesti in toate madularele Bisericii. Iar intrucat trupul lui Hristos este plin de Duhul Sfant, care iradiaza din El ca o energie unificatoare, a doua temelie a unitatii Bisericii este, dupa Sfintii Parinti, Duhul Sfant. Propriu-zis, ei

infatiseaza trupul lui Hristos si pe Duhul Sfant ca o dualitate nedespartita producand, sustinand si promovand unitatea Bisericii 4.

Asadar, unitatea Bisericii are ca izvor pe de o parte Trupul lui Hristos in care ei sunt recapitulati, avand relatie nemijlocita cu Hristos, iar pe de alta parte, pe Duhul Sfant, Duhul lui Hristos, Care ii zideste ca <<pietre vii>> intr-o casa comuna a lui Dumnezeu cu oamenii sub piatra unghiulara care este Hristos. In acelasi timp insa, Hristos si Duhul Sfant, uniti perihoretic intre ei si cu Tatal impartasesc continuu Bisericii viata din viata unitara si comunitara a Sfintei Treimi, sursa si modelul suprem al comuniunii 5.

Biserica fiind trupul lui Hristos, peste care se odihneste ca si peste Capul ei Duhul Sfant (iar aceasta e valabil si pentru membrii Bisericii), prin Capul ei si prin Duhul Sfant se afla in relatie imediata cu Tatal. In felul acesta ne impartasim toti in Fiul si in Sfantul Duh de izvorul ultim si absolut al existentei care este Tatal, dar nu dupa natura ca Fiul si Duhul Sfant, ci dupa har. Ne impartasim de acest izvor ultim prin amandoua razele pentru a ne impartasi de acest izvor in ambele forme de relevare si de comunicare a lui 6.

Impartasindu-ne cu Duhul lui Hristos, ne unim cu Hristos nu numai ca om, ci si ca Dumnezeu, iar prin El si cu Tatal, <<caci Fiul vine in noi trupeste, unindu-se cu noi prin binecuvantarea Tainelor; si iarasi duhovniceste cu Dumnezeu prin lucrarea si harul Duhului Sau, recreand Duhul din nou spre innoirea vietii si facandu-ne partasi ai firii Lui dumnezeiesti>> 7. Trimiterea Duhului Sfant in viata Bisericii este un act la care participa si firea omeneasca a Mantuitorului, devenind mijloc de comunicare si unirea intre firea cea dumnezeiasca si firea omeneasca renascuta in Hristos, incat Duhul Sfant in Biserica lucreaza atat ca Duh al lui Hristos, cat si ca persoana a Sfintei Treimi 8.

Asadar, legatura unirii noastre cu Sfanta Treime, atat dupa trup cat si dupa duh o face Hristos, intrucat este in acelasi timp si om si Dumnezeu. Primind unul si acelasi Duh Sfant, ne unim cu Dumnezeu caci precum puterea trupului ii uneste pe cei in care se afla Hristos, in acelasi mod, Duhul lui Dumnezeu, cel neimpartit, salasluindu-se in toti, ii aduna pe toti intr-o unitate 9. Aceasta unitate si comuniune duhovniceasca in Hristos, pe care o aduce Duhul Sfant in Biserica, o zugraveste Sf. Irineu intr-o frumoasca comparatie: <<Dupa cum din faina uscata nu putem face un simplu aluat si nici o paine, tot astfel noi toti nu putem deveni unul in Hristos, fara apa care este din cer – Duhul Sfant. Dupa cum pamantul ramane uscat si neroditor fara apa, tot astfel si noi ramanem neroditori fara ploaia binefacatoare a Duhului. De aceea, Domnul primind toata puterea de la Tatal, a dat aceasta putere tuturor celor care se alipesc de El, putere la care El Insusi participa, trimitand in tot pamantul pe Duhul cel Sfant>> 10.

Aceasta lucrare a Duhului in noi nu se poate realiza decat in Biserica. Biserica face posibila parcurgerea actuala prin Duhul a drumului mantuirii credinciosilor

uniti prin har cu Hristos, si pe care firea umana l-a parcurs virtual prin recapitularea sa, in Hristos. <<In procesul de mantuire, Hristos prin Duhul Sfant repeta in mod tainic cu Trupul Sau tainic, deci cu Biserica – credinciosii uniti cu Sine prin Sfintele Taine – patima, moartea si invierea Sa personala>> 11 .

Impartasirea cu Sfantul Duh se face numai prin Tainele Bisericii. De aceea viata in Biserica se manifesta ca o necontenita impartasire cu Duhul lui Hristos, cu puterile spirituale ce le poarta firea noastra in persoana Mantuitorului. Aceste puteri noi le primim de la Hristos prin lucrarea Duhului Sfant in Sfintele Taine. Implinind poruncile lui Hristos, aceste puteri duhovnicesti ne poarta prin aceleasi osteneli si stari prin care a trecut Insusi Hristos in viata Sa pamanteasca, pana la curatirea deplina si dobandirea vredniciei de a dobandi energiile indumnezeitoare pe care le-a dobandit El Insusi de la Duhul Sfant prin firea Sa omeneasca. <<Domnul nostru Iisus Hristos a venit tocmai de aceea, ca sa schimbe firea, s-o prefaca si sa refaca iarasi sufletul nostru care a fost distrus de patimi in urma neascultarii, sa-l amestece cu propriul Sau Duh Divin>> 12.

Prin urmare, viata Bisericii este darul lui Hristos, dar si rodul lucrarii Duhului Sfant. Hristos si Duhul Sfant vietuiesc simultan in Biserica si credinciosi, dupa cum afirma si Sf. Ap. Pavel in mai multe randuri. Astfel, el zice ca <<Hristos salasluieste in cei credinciosi 13, dar si Duhul Sfant 14; ne impartasim cu Hristos 15, dar si cu Duhul Sfant 16; suntem sfintiti in Hristos 17, dar si in Duhul Sfant 18, ne indreptam in Hristos 19, dar si in Duhul Sfant 20, suntem pecetluiti in Hristos 21, dar si in Duhul Sfant 22, suntem taiati imprejur in Hristos 23, dar si in Duhul Sfant 24; suntem temple ale lui Dumnezeu 25, dar si ale Duhului Sfant 26.

Cu toate acestea, sursa vietii Bisericii este Hristos, caci Hristos este viata 27 si nu Duhul Sfant, Care este distribuitorul acestei vieti in Biserica 28.

Hristos patrunde in mod deplin in oameni pentru prima data prin Duhul, spre a-i uni cu Sine si a intemeia Biserica. Duhul deci introduce puterea lui Hristos in madularele asezamantului teandric al Bisericii, spre a le transforma, innoii, mantui si indumnezei. Prima impartasire a Duhului Sfant a fost incredintata Sfintilor Apostoli de catre Mantuitorul, sufland asupra lor si zicandu-le: <<Luati Duh Sfant, carora veti ierta pacatele vor fi iertate si carora le veti tine tinute vor fi>> 29.

Aceasta impartasire se face in momentul cand Mantuitorul le face cunoscut apostolilor ca le incredinteaza puterea Sa de a impartasi tuturor oamenilor prin lucrarea Duhului Sfant, care pogoara peste ei in ziua Cincizecimii, ceea ce El facuse din firea Sa omeneasca dupa Inviere, izvor si putere de viata noua, dumnezeiasca si nemuritoare. Impartasirea efectiva a apostolilor cu aceasta putere a lui Hristos se produce, desigur, in ziua Cincizecimii, zi in care este implinita fagaduinta Mantuitorului ca-i va imbraca cu <<putere de sus>> 30. Iar

momentul instituirii lor cu puterea Sa asupra vietii noastre, ramane ziua cand Isusi Mantuitorul le-a zis: <<luati Duh Sfant>>. Inzestrarea apostolilor cu <<puterea de sus>> a Duhului Sfant constituie caracterul obiectiv si institutional al Bisericii, ca purtatoare in fiinta ei a Duhului si vietii lui Hristos cel inviat, prin succesiunea apostolica a episcopatului, prin care El Insusi traieste in Biserica, aduna si asimileaza in Sine pe toti credinciosii prin lucrarea Sfintelor Taine. Tainele sunt mijloacele prin care aceasta realitate obiectiva a Duhului si a vietii lui Hristos in Biserica se actualizeaza necontenit prin lucrarea Duhului Sfant in ele. Prin aceasta prezenta obiectiva a lui Hristos in Biserica, continuata de Duhul Sfant in lucrarea apostolica a episcopului, <<Biserica este un cadru si o putere dumnezeiasca ce se pune mereu la dispozitia oamenilor prin jertfa liturgica si tainele fixate de Dumnezeu ca mijloace ale harului si prin aceasta ea este in cel mai inalt grad o institutie>> 31.

Prezenta si activitatea Mantuitorului in Biserica prin lucrarea Duhului Sfant incredintata apostolilor si urmasilor lor episcopii, face ca Biserica sa aiba caracterul unui organism teandric, o fiinta avand ca si Hristos, doua naturi, doua vointe si doua lucrari, inseparabile si distincte in acelasi timp. Avand aceasta structura hristologica, Biserica este inzestrata cu lucrarea permanenta si obiectiva a Sfantului Duh in toate actele ei. Lucrarea aceasta cuprinde puterea si Duhul lui Hristos, pe care El insusi a daruit-o colegiului apostolic, atat in ziua Invierii, cand le-a zis <<luati Duh Sfant>>, cat mai ales in ziua pogorarii Duhul Sfant, cand i-a imbracat efectiv cu aceasta putere de sus>>.

b. Legatura inseparabila dar neconfundata a lui Hristos si a Duhului Sfant in Biserica. Cele doua persoane divine, Fiul si Duhul Sfant reprezinta cele doua maini ale Tatalui care au fost trimise sa lucreze in lume. Lucrarea Lor, specifica fiecarei Persoane se completeaza reciproc si se continua Una cu Alta: <<Hristos e Dumnezeirea revelata ca lumina, ca adevar, ca fundament al existentei noastre; Duhul e Dumnezeirea revelata, ca suflare de viata, ca dinamism de viata facator in cadrul Dumnezeirii cu adevarat, ca fundament al existentei create si ca norma a ei. Duhul ne da puterea, ne da elanul sa realizam ceea ce stim prin Logosul intrupat, ceea ce a realizat prin El Insusi ca model, ceea ce a realizat in Hristos; ne da puterea sa ne incadram in Hristos si sa ne facem asemenea Lui>> 32.

Datorita perihorezei, Cele doua Persoane divine, Fiul si Duhul Sfant, lucreaza Una in Alta, fara sa se separe, dar si fara sa se confunde: <<Duhul nu e separat de Hristos, nici Hristos de Duhul. Duhul se odihneste peste Hristos. Este numai acolo unde este Hristos si Hristos este numai cu Duhul. Dar, duhul nu se confunda cu Hristos, nici in defavorul lui Hristos cu adevar, nici in defavorul Duhului ca suflare de viata>> 33.

Vorbind de prezenta lui Hristos prin Sfantul Duh, Sf. Chiril al Alexandriei nu intelege o prezenta a lui printr-un reprezentant, ci considera pe Duhul Sfant ca Cel prin Care Hristos lucreaza in credinciosi si in Biserica, iar lucrarea lui

Dumnezeu comuna Celor trei Persoane, isi are capat tot in Duhul, asa dupa cum mana este ultimul organ prin care puterea intregului corp omenesc se finalizeaza si se concretizeaza intr-o fapta. Sfanta Treime implineste intreaga orice lucrare, dar lucrarea se concretizeaza intr-un rezultat prin Duhul Sfant 34.

Ca izvor prim si ultim al fiintei divine, toata lucrarea o face Tatal, dar in Fiul si in Sfantul Duh. Dar nu pentru ca Tatal n-are suficiente puteri si Fiul la fel. Asa ar fi cand Tatal ar inceta sa mai fie activ in lucrarea ce se continua in Fiul si Fiul in lucrarea ce se implineste (se finalizeaza) in Duhul. Dar, de fapt, Cele trei Persoane sunt active de la inceput pana la sfarsit in fiecare lucrare. Nu insuficienta unei Persoane, ci comunitatea de fiinta este motivul pentru care Cele trei Persoane lucreaza in comun 35.

In acest sens, Sf. Grigorie de Nissa face doua precizari:

1. <<Oamenii se numesc multi, deoarece lucrarea fiecaruia dintre ei in aceleasi activitati este distincta, fiecare dintre ei separandu-se de ceilalti in marginile sale, dupa modul particular al lucrarii sale. Dar la firea dumnezeiasca n-am invatat ca Tatal face ceva din Sine fara sa participe si Fiul, sau ca Fiul lucreaza ceva deosebit, fara Sfantul Duh. Ca toata lucrarea, care vine de la Dumnezeu asupra zidirii si e numita dupa intelesurile ei de multe feluri, porneste din Tatal, inainteaza prin Fiul si se desavarseste (sfarseste) in Duhul Sfant. De aceea, numele lucrarii nu se sfasie in multimea celor ce lucreaza>> 36 .

2. <<Nici Dumnezeul cel peste toate nu a facut toate prin Fiul, pentru ca nu are nevoie de ajutor, nici Fiul Cel Unul-nascut nu lucreaza toate in Duhul Sfant pentru ca are o putere mai mica decat intentia. Ci pentru ca Tatal este Izvorul puterii, Fiul este puterea si Duhul Sfant est Duhul puterii. Iar zidirea toata, cea sensibila si cea netrupeasca este rezultatul puterii dumnezeiesti. Tot ce este, incep de la Tatal, inainteaza prin Fiul si se desavarseste in Duhul Sfant>> 37.

Asadar, coborarea Sfintei Treimi in lume, precum si urcarea ei inapoi cu firea indumnezeita se face prin acest circuit de slava divina care se misca de la Tatal prin Fiul in Duhul Sfant si de la Duhul Sfant prin Fiul la Tatal.

c. Criteriile prezentei si lucrarii Sfantului Duh in Biserica.

a) Primul criteriu si prima conditie a prezentei si a lucrarii Duhului Sfant este credinta in indumnezeirea lui Hristos. <<Nimeni nu poate spune: Domn este Iisus, decat in Duhul Sfant>> 38. Aceasta nu inseamna numai ca in afara de Duhul nu se poate crede in dumnezeirea lui Hristos, ci si ca unde este Duhul se crede numaidecat in dumnezeirea lui Hristos. Iar intrucat unde se crede in Hristos se crede si in Tatal, primul criteriu al prezentei si al lucrarii Duhului implica si credinta in Sfanta Treime 39.

Pentru ca Treimea este izvorul harului de care credinciosul are absoluta nevoie pentru mantuire, <<credinta in Treime este o referire vitala a credinciosilor la persoanele Treimii, iar cei ce se refera la anumite persoane se modeleaza dupa modelul lor. In afara de aceea, credinta insasi este efectul unei lucrari a Treimii in suflet, lucrare ce atinge sufletul prin Duhul Sfant, dar pe care o produce Fiul prin Sfantul Duh si care porneste din Tatal>> 40.

b) Al doilea criteriu si a doua conditie a prezentei Sfantului Duh o constituie necesitatea existentei Bisericii, pentru ca Duhul Sfant nu poate exista decat in Biserica, care de fapt este produsul Sfantului Duh. Biserica este constituita la Rusalii de catre Sfantul Duh pe baza credintei in Hristos si imediat Biserica incepe propovaduirea lui Hristos, pentru ca Duhul se pogoara intr-o comunitate preocupata de Hristos. <<Predicarea Bisericii constanta si in mod egal perseverenta… este primita de credinta noastra de la Biserica. Caci e innoita totdeauna in ea ca un tezaur de pret intr-un vas bun de catre Duhul Sfant, care innoieste vasul insusi in care este. Caci in el este depozitata comunicarea lui Hristos, adica Duhul Sfant, arvuna nestricaciunii si intarirea credintei noastre si scara inaltarii noastre la Dumnezeu… Caci unde este Biserica este si Duhul lui Dumnezeu si unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este Biserica si tot harul, iar Duhul este adevarul>> 41.

Un alt argument al conditionarii reciproce intre existenta Bisericii si prezenta Sfantului Duh il constituie faptul ca <<Duhul infiaza pe toti cei ce cred in Hristos, dupa modelul Fiului si prin unirea lor cu Fiul, punandu-i in Fiul in mod comun intr-o relatie filiala cu Tatal. Dar aceasta inseamna si fratia lor in Hristos, prin aceeasi credinta si prin dragoste. Iar aceasta este Biserica. Unde nu se produce acest rod nu e Duhul, iar acest rod nu se produce decat in Duhul. Duhul se daruieste la inceput comunitatii apostolilor si apoi in comunitatea Bisericii, care e continuarea aceleia>> 42.

c) Alt criteriu al prezentei Duhului Sfant este marturia Sfintei Treimi in fiinta credinciosului. Aceasta reiese din <<Evidenta ce o da Sfantul Duh credinciosului despre forta prezentei si eficacitatii lui Hristos sau a Sfintei Treimi, care lucreaza prin Duhul Sfant spre a face pe cei ce cred tot mai asemenea lui Hristos>> 43.

d) Ca o consecinta a prezentei si lucrarii Duhului este elanul spre fratia cu toti oamenii <<caci Duhul Sfant e energia divina ce tinde se realizeze infierea tuturor, in raport cu Tatal si prin aceasta infratirea universala. Credinciosul care simte fiul Tatalui ceresc ii vede pe toti oamenii ca atare, chiar daca ei nu au constiinta aceasta, deci ii vede pe toti ca frati ai sai. Duhul umplandu-l de elanul filiatiei fata de Tatal, il umple implicit de elanul fratiei fata de toti oamenii. Duhul, prin insusi faptul ca este Duhul Fiului, este duh de fiu, vrea sa umple toate de acest duh, spre unitate, fiind duhul comuniunii>> 44.

e) O alta consecinta si implicit un nou criteriu al prezentei si lucrarii Duhului Sfant este sfintenia. Sfintenia isi are originea in Hristos, dar ea ne vine prin Duhul, care ne pune in comuniune cu Hristos. Sfintenia este procesul de transfigurare subiectiva a credinciosilor prin participarea nemijlocita la viata lui Hristos, Care este sfintenia insasi, adica prin consacrarea sau prefacerea darurilor, dar scopul acesteia este sfintirea credinciosilor. Crestinii sunt sfinti, deoarece sunt partasi ai lui Hristos si ai Duhului Sfant, impreuna lucrator cu Dumnezeu 45.

Pr. Lector Gh. Zamfir,

Mitropolia Olteniei, serie noua, anul LI, nr. 1-2, ianuarie-aprilie 1999, pag. 72-79.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Pr. Magistr. V. Ignatescu, Duhul Sfant in viata Bisericii, fata de invatatura neoprotestantilor, in Ortodoxia, anul IX (1975), nr. 1, pag. 768. 2. Teologia Dogmatica si Simbolica, vol. II, pag. 768. 3. Pr. mg. V. Ignatescu, op. cit., pag. 67-68. 4. Pr. prof. D. Staniloaie, Teologia dogmatica, vol. II, pag. 258. 5. Pr. Stefan Buchiu, op. cit., pag. 155. 6. Pr. prof. D. Staniloaie, Relatiile Treimice si viata Bisericii, Otodoxia, XVI (1964) nr. 4, pag. 521. 7. Idem, Sinteze ecleziologica, S.T., seria II, nr. 5-6/1955, pag. 26. 8. Dumnezeu ne-a mantuit prin baia nasterii celei de a doua si prin innoirea Duhului Sfant pe care L-a revarsat din belsug peste noi prin Iisus Hristos Mantuitorul nostru (Tit III, 5-6). 9. Pr. prof. D. Staniloaie, op. cit.,pag. 269. 10. Sf. Irineu, Contra haereses, liber III, cap. XVII, Migne P.G. VII, col. 930; Pr. mg. B. Ignatescu, art. cit., pag. 68. 11. Pr. prof. Isidor Todoran, Aspecte eclesiologice, M.A. 1961, nr. 7-8, pag. 425. 12. Sf. Macarie Egipteanul, Omilii duhovnicesti, Omilia XLIV, trad. Din gr. Pr. Cicerone Iordachescu, Chisinau, 1931, pag. 125. 13. Rom. VIII, 10. 14. Rom. VII, 9-10. 15. I Cor. I, 9. 16. II Cor. XIII, 14; Filip. II, L. 17. I Cor. I, 2. 18. Rom. XV, 16. 19. Gal. II, 17. 20. I Cor. VI, 11. 21. Efes. I, 13. 22. Efes. IV, 30. 23. Col. II, 11. 24. Rom. II, 29. 25. I Cor. III, 16. 26. I Cor. VI, 19. 27. Filip. I, 21; Gal. II, 20. 28. Pr. prof. Grigorie Marcu, Elemente de eclesiologie paulina, M.A. 1961, nr. 1-3, pag. 34. 29. Ioan XX, 19-20. 30. Luca XXIV, 29. 31. Pr. prof. D. Staniloaie, Sinteza ecleziologica, pag. 277. 32. Idem, Criteriile prezentei Sfantului Duh, S.T. seria II, XIX (1967) nr. 3-4, pag. 105. 33. Idem. 34. Ibidem, 106. 35. Idem, Ibidem. 36. Sf. Grigorie de Nissa, Quod non sunt tres Du, P.B. XLB, 125 C; Pr. prof. D. Staniloaie, op. cit., 106. 37. Idem, Adversus Macedonianos, P.G. XLB, 131 B; Pr. prof. D. Staniloaie, op. cit., p. 106. 38. I Cor., XII, 5. 39. Pr. prof. D. Staniloaie, op. cit., pag. 118-119. 40. Idem, Ibidem. 41. Sf. Irineu, Adversus Haereses…, col. 966; Pr. prof. D. Staniloaie, op. cit., pag. 123. 42. Pr. prof. Dumitru Staniloaie, op. cit., p. 123. 43. Idem, pag. 124. 44. Ibidem, pag. 126. 45. Pr. prof. dr. Ioan Bria, Dictionar de teologie ortodoxa, Bucuresti 1994, pag. 344.

[editează]

Sfanta Treime - Temeiul si Modelul Bisericii

Taina Treimii celei de o fiinta si mai presus de fire constituie temeiul credintei si trairii noastre crestinesti, fiind totodata sufletul viu al Bisericii, pe care o face sa traiasca din viata treimica, impartasita haric tuturor membrilor ei, intr-o nesfarsita kenoza a iubirii, care inalta, desavarseste si indumnezeieste.

Astfel, Biserica, ca Trup al lui Hristos extins in umanitate, prin Duhul Sfant, in timp si spatiu, este mediul in care se afla prezenta si actioneaza direct Sfanta Treime, iar comuniunea de iubire dintre membrii Bisericii isi are izvorul nesecat in taina iubirii si vietii de comuniune mai presus de fire, ce exista in sanul Sfintei Treimi 1. Dogma Sfintei Treimi este, de altfel, pentru Biserica Ortodoxa "fundamentul imuabil al intregii gandiri religioase, al intregii pietati, al intregii vieti spirituale, al intregii experiente" 2.

Asadar, temeiul principal al Bisericii nu trebuie cautat prin speculatii sofiologice prapastioase intr-o realitate divina externa si deosebita de Persoanele Treimice, ci in insasi taina vietii comune a persoanelor divine 3. Si acest temei il intelegem numai in sensul ca relatiile trinitare divine sunt un model al relatiilor dintre oameni in Biserica, ci si in sensul ca ele sunt o putere care produce si adanceste aceste relatii. In viata Bisericii e impletita viata Sfintei Treimi. Numai pentru ca se iubesc persoanele Sfintei Treimi, ele produc si intre oameni atmosfera de iubire 4.

Dorind cu tot dinadinsul ca iubirea si unitatea din Biserica sa fie identica cu cea din sanul Prea Sfintei Treimi, Mantuitorul Insusi, inainte de patimi, se roaga Tatalui ceresc: "Parinte Sfinte, pazeste-i intru numele Tau pe cei pe care Mi i-ai dat, ca sa fie una precum suntem Noi… Dar nu numai pentru acestia Ma rog, ci si pentru cei ce vor crede in Mine, prin cuvantul lor, ca toti sa fie una, dupa cum, Tu Parinte, intru Mine si Eu intru Tine, asa si acestia in Noi sa fie una, ca lumea sa creada ca Tu M-ai trimis. Si slava pe care Tu M-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca sa fie una, precum Noi una suntem. Eu intru ei si Tu intru Mine, ca ei sa fie desavarsiti intru unime, si sa cunoasca lumea ca Tu M-ai trimis si ca l-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine" 5.

De aici rezulta ca modul unirii sau al comuniunii intre Tatal si Fiul, sau intre Tatal, Fiul si Sfantul Duh este modelul dupa care trebuie sa se realizeze uniunea intre toti fiii lui Dumnezeu, dupa har, in comunitate Trupului tainic al Domnului, dar totodata si principiul acesteia 6.

Asadar, "Biserica, in calitatea ei de mediu de restaurare a oamenilor, in comuniunea de iubire cu Dumnezeu si intreolalta nu poate avea alt izvor si un alt model decat Sfanta Treime. De aceea, cand Iisus vorbeste de unitatea

Bisericii si se roaga pentru ea, El nu da ca exemplu (pentru aceasta unitate) nici Imperiul roman si nici Republica Elina, nici o alta forma de organizare politica sau sociala, ci relatiile interpersonale din Sfanta Treime” 7. Dar, Sfanta Treime nu reprezinta numai un model care ii ramane exterior Bisericii, oricat de desavarsit ar fi el, ci o realitate, sau mai bine zis realitatea sau existenta perfecta, cu care ea trebuie sa se uneasca, fara confuzie 8. “Se citeaza astfel cuvintele lui Iisus: omnes sint unum (ca toti sa fie una), dar se trece cu vederea “cum”, modelul vietii trinitare: “Precum Tu, Parinte, in Mine si Eu in Tine”. Astfel se constata ca Rugaciunea lui Iisus pentru unitatea Bisericii arata ca Treimea nu este numai model pentru viata Bisericii, ci si izvorul si finalitatea ei: “Ca ei sa fie una in Noi” 9.

Dar, ceea ce face posibila participarea concreta si eficienta a Bisericii la viata Sfintei Trieimi este intruparea Fiului lui Dumnezeu. Prin intruparea Sa, Mantuitorul Iisus Hristos a introdus natura umana in intimitatea cea mai profunda a Treimii si i-a dat putinta participarii vesnice la viata Treimica. Din acest motiv este Hristos Capul Bisericii si Biserica este Trupul Sau (Efeseni I, 22). Iar prezentarea Bisericii ca Trup al lui Hristos nu inseamna o ecleziologie opusa sau paralela, vis-à-vis sau alaturi de imaginea trinitara a Bisericii. Persoanele umane care formeaza Trupul (tainic) al lui Hristos participa la viata treimica. Biserica inteleasa ca Trup al lui Hristos este plina de Duhul Sfant, si prin aceasta plina de viata treimica” 10.

Astfel, intruparea este Taina prin care Sfanta Treime intra in comuniune pentru totdeauna cu umanitatea, iar aceasta are loc in Iisus Hristos, Fiul si Cuvantul Tatalui intrupat. Prin urmare, de aspectul trinitar al Bisericii se leaga in mod inseparabil aspectul hristologic. Propriu-zis, unul trimite la celalalt si amandoua aspectul pnevmatologic, toate trei evidentiind aspectul de comuniune al Bisericii 11.

In acest context, putem constata, pe de o parte, ca aspectul trinitar al eclesiologiei isi are temeiul in aspectul hristologic, deoarece “in Hristos se descopera taina comuniunii trinitare”. Dorinta Lui este ca Biserica sa dobandeasca chipul Sfintei Treimi. Biserica traieste in Duhul Sfant din Hristos. De aceea, Hristos ramane Capul Bisericii 12. Pe de alta parte, numai intrucat Hristos ramane permanent Capul Bisericii, aceasta se poate impartasi continuu de Sfanta Treime ca model, putere si implinire a vietii ei de comuniune 13.

Exprimand taina vietii de comuniune a persoanelor Sfintei Treimi, Biserica este ea insasi o icoana a relatiilor treimice, continuand in acelasi timp lucrarea mantuitoare a Intemeietorului ei divin in lume, ca esenta si finalitate a relatiei personale dintre Dumnezeu si om. “Insa Biserica in calitatea ei de icoana a Sfintei Treimi nu se zideste ca o icoana paralela sau independenta de Sfanta Treime, ci ca participare la viata treimica si ca stralucire (reflectare) in lume a acestei participari. De fapt, cand cineva devine crestin sau membru al Bisericii, aceasta se face prin Botezul in numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh.

Asadar, a deveni crestin inseamna a restabili sau a incepe comuniunea cu Sfanta Treime 14. Precizam, insa, ca aceasta restabilire intre om si Dumnezeu sau aceasta trecere de la omul – creatura a lui Dumnezeu la crestinul – madular al trupului tainic al lui Hristos se face numai in Biserica prin Taina Sf. Botez. Iar Cel care ne introduce in aceasta stare sau relatie cu Sfanta Treime este Duhul Sfant sau Duhul lui Hristos. Astfel, viata crestina este viata in Hristos sau in Duhul Sfant. Si numai in Hristos prin Duhul Sfant intalnim si cunoastem noi pe Tatal. Prin urmare, viata in Hristos sau viata duhovniceasca este mai intai de toate participare la viata treimica 15. In ceea ce priveste modul in care cele trei Persoane divine intra in relatie cu Biserica si Credinciosii, Sfintii Parinti afirma ca toate le face Tatal prin Fiul, in Sfantul Duh, intr-o maniera in care Tatal apare ca sursa a lucrarii, Fiul ca viata, si Duhul Sfant ca putere care concretizeaza sau finalizeaza actiunea; nici una din cele trei Persoane divine nu are o lucrare distincta care sa fie a Sa proprie, ci o viata si o lucrare unica si identica trece prin Toate Trei 16.

In acest context, toate rugaciunile Bisericii incep cu invocarea Prea Sfintei Treimi: "In numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh", aratand ca nu se poate face nici o rugaciune cu un rezultat fara credinta in Ea. De asemenea, toate rugaciunile sfarsesc cu slava Persoanelor Sfintei Treimi, cu marturisierea puterii Ei, ca temei al increderii ca ce s-a cerut in rugaciune sa va putea implini. In acest sfarsit al rugaciunii se exprima nadejdea in puterea Treimii de a implini cele cerute si in vointa Ei de a le implini. In sfarsitul rugaciunii din Biserica, precum si in ecfonisele rostite se exprima puterile si bunatatile Sfinetei Treimi, ca temei de nadejde pentru implinirea celor cerute.

In Biserica si la orice inceput al unui lucru in viata de toate zilele, credinciosii se inseamna cu semnul Sfintei Cruci, insotit de invocarea Sfintei Treimi, aratandu-se prin aceasta o anumita salasuire a Treimii in fiinta lor. Facandu-ne acest semn, ne amintim ca prin Cruce ne-a eliberat Fiul intrupat al Tatalui de robia pacatului si a dusmanului nostru nevazut. Prin pomenirea Sfintei Treimi la insemnarea noastra cu semnul Crucii aratam ca nu putem desparti crucea lui Hristos de iubirea si grija Treimii fata de noi, Care a socotit ca prin Crucea suportata de Fiul lui Dumnezeu ne poate mantui, intrand prin ea in acelasi timp si vointa noastra de a ne infrana de la pornirile egoiste si de a ne darui impreuna cu Fiul, Tatalui ceresc, prin Duhul Sfant. Ea ne ajuta astfel sa ne pregatim pentru Imparatia Treimii ca Imparatie a iubirii 17.

Faptul ca toate Tainele din Biserica Ortodoxa incep cu formula: "Binecuvantata este imparatia Tatalui si a Fiului si a Sfantului Duh" arata ca intreaga viata sacramentala este o introducere si o adancire in comuniunea treimica si in acelasi timp o salaslusire (inhabitare) a vietii treimice in noi. De aceea, intr-o rugaciune de la slujba sfintirii Sfantului si Marelui Mir se cere ca cei ce vor fi unsi cu aceasta sa devina "locas al Sfintei Treimi" 18.

Tainele Bisericii incep, insa, nu numai cu invocarea numelor Persoanelor Sfintei Treimi odata cu semnul Crucii, ci si cu binecuvatarea "Imparatiei Tatalui si a Fiului si a Sfantului Duh", care a inceput pe pamant ca Biserica si va continua vesnic in ceruri.

Dupa rostirea crezului niceo-constantinopolitan, care cuprinde credinta in Sfanta Treime si in lucrarea Ei creatoare si mantuitoare si in fagaduinta vesnicei fericiri ce ne-o va da, preotul le doreste credinciosilor si roaga pe Dumnezeu sa le dea cele dorite de Sfantul Apostol Pavel adresatilor sai din Corint: "Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatal si impartasirea (comuniunea) Sfantului Duh sa fie cu voi cu toti" 19. Credinciosii doresc preotului la fel. De fapt, acestea ne vin de la Sfanta Treime, pentru ca acestea le are Ea Insasi: dragostea si comuniunea 20. Acestea se realizeaza in cadrul Sfintei Liturghii, pentru ca "intreaga Sfanta Liturghie, rugaciunea prin excelenta a Bisericii este o introducere spirituala progresiva in Imparatia sau Comuniuea Sfintei Treimi. Impartasirea (comuniunea) euharistica cu Trupul si Sangele lui Hristos este, de fapt, culmea acestei comuniuni cu Treimea in viata sacramentala." 21

In ceea ce priveste rolul pe care fiecare Persoana Treimica il desfasoara asupra noastra in Biserica, aceasta este foarte bine prezentat in rugaciunea: "Nadejdea mea este Tatal, scaparea mea este Fiul, acoperamantul meu este Duhul Sfant. Treimea Sfanta, marire Tie".

Asadar, de la Tatal porneste mantuirea noastra in orice act savarsit in cadrul ei, precum a pornit si creatiunea; prin Fiul se infaptuieste ea si orice act in cadrul ei; Duhul Sfant ne acopera cu puterea Lui, ne apara in starea in care am fost ridicati, ca sa ramanem si sa ne intarim in starea de mantuire sau imparatie Treimii 22. Prin urmare, viata crestina este viata in Hristos sau in Duhul Sfant, caci numai in Hristos prin Duhul Sfant intalnim si cunoastem noi pe Tatal 23, iar viata in Hristos sau viata duhovniceasca nu este altceva decat o participare directa la viata treimica. Intrarea in aceasta viata nu se poate face decat prin Botezul facut in numele Sfintei Treimi, si nu putem sa ne impartasim din plinatatea ei decat prin harul divin venit din fiecare Taina.

Apoi, numai in si prin Sfanta Liturghie, care se incheie cu impartasirea credinciosilor cu Trupul si Sangele Fiului intrupat al Tatalui, credinciosii fac in mod special experienta inaintarii lor comune in Imparatia Sfintei Treimi, simtind-o tot mai adanc in ei pe Aceasta, cu iubirea Ei, care devine si iubirea lor introlalta, si traind astfel comuniunea tot mai calda intre ei din puterea comuniunii cu Ea 24.

Impartasirea pe care credinciosii o fac cu Trupul si Sangele Domnului nu o fac numai pentru prezent, ci ei o fac pentru a intra in Imparatia lui Dumnezeu pururea si in vecii vecilor. Iar chipul imparatiei viitoare a lui Dumnezeu il reprezinta Biserica in care si intra si se inainteaza prin Sf. Taine. Astfel Biserica

este forma pamanteasca de "acum" a Imparatiei Cerurilor, este arvuna Imparatiei desavarsite 25.

Un alt aspect al relatiei dintre Biserica si Sfanta Treime este unitatea. Precum cele Trei Persoane sunt Una, dupa cuvantul Mantuitorului "ca toti sa fie una…." 26, tot astfel, multitudinea de persoane care intra in Trupul tainic al lui Hristos prin Botez sa fie una prin credinta si trairea in aceeasi unica dumnezeire.

Dupa cum am aratat mai sus, Biserica se intemeiaza pe intruparea sau este o intrupare continua si prin aceea ca are menirea si puterea sa actualizeze in fiecare credincios si in toti impreuna unirea cu Dumnezeu, prin har, dupa modelul teandric al lui Hristos. In acest sens "Iisus Hristos, vazut ca Ratiunea si Iubirea unificatoare a tuturor, este el insusi Biserica, intrucat ea este modul prin care trece din virtualitate in actualitate, pe masura ce restabileste in cei pe care ii aduna in Sine, iubirea fata de El si intreolalta. Biserica nu se poate concepe fara acest rol unificator care este identic cu insasi misiunea ei mantuitoare" 27.

Rolul unificator al Bisericii, precum si actiunea ei mantuitoare in Hristos isi gaseste temeiul numai in intruparea Mantuitorului. "Domului S-a intrupat, S-a rastignit si a inviat ca om, ca sa adune pe toti cei dezbinati in Sine, in infinitatea iubirii Sale fata de Tatal si a Tatalui fata de El. Unificarea aceasta a tuturor in Sine constituie insasi esenta mantuirii. Caci unitatea aceasta inseamna unitatea in Dumnezeu Cel prefericit si vesnic. De altfel, in afara de Dumnezeu nu este cu putinta unitatea, deci nici mantuirea" 28.

Chezasia unitatii Bisericii o reprezinta insasi prezenta lui Hristos in ea, intrucat El lucreaza si ca Logos si ca Mantuitor la unirea tuturor cu Sine in spatiul Bisericii. "Unde este Hristos, este unitate, caci unde este Hristos este iubirea care vrea sa-i imbratiseze pe toti in Sine si sa-i infatiseze Tatalui. Unitatea nu se poate dobandi, decat prin inradacinarea in Hristos, care este Cuvantul lui Dumnezeu devenit accesibil noua prin intrupare, ca sa ne readune pe toti in unitatea Sa. Dezbinarea nu este decat iesirea din aceasta temelie neschimbata si unitara." 29

In Biserica, Hristos este prezent si lucreaza intr-un mod superior prezentei si lucrarii Sale in lume, inainte de intrupare. Propriu-zis, El S-a intrupat ca sa intemeieze Biserica, unind-o cu Sine si facandu-se prezent si transparent prin Duhul Sfant in viata si lucrarea ei. Intemeind-o in Sine, in unirea ipostatica a celor doua firi ale Sale, in unitatea teandrica a Persoanei Sale, Hristos a fundamentat Biserica pe acelasi model unitar teandric, care se prelungeste prin Trupul Sau jertfit, inviat si deplin pnevmatizat, din El in ea 30. "Creatorul si sustinatorul unitatii Bisericii este Intemeietorul si Carmaciul ei, Care ne-a unit cu El si S-a unit cu noi si S-a facut prin toate una cu noi", in asa fel incat: "cel ce priveste la aceasta lume noua a zidirii Bisericii, vede in ea pe Cel ce este si S-a facut in ea toate in toti", pe Hristos "Cel ce a adunat pe cele ratacite si

imprastiate intr-o unitate si le-a facut pe toate o singura Biserica, o singura turma” 31.

Pentru ca modelul teandric sa tina de insasi fiinta Bisericii, sa nu-i ramana exterior sau imposibil de realizat, Hristos impartaseste necontenit Bisericii Trupul Sau indumnezeit, fiecarui credincios al Bisericii, dar nu in mod separat, ci intr-o unitate de iubire sau intr-o comuniune ce se adanceste tot mai mult. Din acest trup indumnezeit sau din Hristos euharistic, Duhul Sfant lucreaza prin energiile necreate, personalizante si creatoare de comuniune, la adunarea tuturor sub acelasi Cap – Hristos Mantuitorul 32. Sfintii Parinti vad temelia unitatii Bisericii in prezenta aceluiasi Trup jertifit si inviat, si ca atare umplut de infinitatea iubirii dumnezeiesti, in toate madularele Bisericii. Iar, intrucat Trupul lui Hristos este plin de Duhul Sfant, care iradiaza din El ca o energie unificatoare si datatoare de viata si de sfintenie, contrare egoismului separatist, a doua temelie a unitatii Bisericii este, dupa Sfintii Parinti, Duhul Sfant. Propriu-zis, el infatiseaza Trupul lui Hristos si pe Duhul Sfant ca o dualitate nedespartita, producand si sustinand unitatea Bisericii 33.

Aceasta dualitate, Hristos si Duhul Sfant, uniti perihoretic intre ei cu Tatal, impartasesc continuu Bisericii viata din viata comunitara a Sfintei Treimi, sursa si modelul suprem al comuniunii. Astfel, Biserica traieste in oceanul de iubire dintre Persoanele Sfintei Treimi. Asa cum nu se pot desparti Cele Trei Persoane din unitate lor iubitoare, asa nu se pot desparti nici Biserica de Dumnezeu si nici membrii ei credinciosi intreolalta, in profunzimea vietii lor 34.

Ceea ce alimenteaza aceasta unitate si-i da stabilitate, durabilitate si perspectiva este “Trupul lui Hristos, plin de Duhul Sfant, care vine continuu in Biserica si in fiecare madular ca un val mereu nou de iubire, pe baza actului voluntar al acestora de a se impartasi de El 35.

Pr. Lector Gheorghe Zamfir,

Mitropolia Olteniei, serie noua, anul LI, nr. 5-6, septembrie-decembrie 1999, pag. 55-62.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Magistrand Dumitru Gh. Radu, Invatatura Ortodoxa si Catolica despre Biserica, in Ortodoxia, anul VII (1954) nr. 4, p. 537. 2. Vl. Lossky, Essai sur la Theologie mystique de L’Eglise d’Orient, Paris, Aubier, 1944, p. 64; Magistrand Dumitru Gh. Radu, art. cit., p. 537. 3. Teologia Dogmatica si Simbolica, vol. II, p. 771. 4. Ibidem. 5. Ioan XVII, 11, 20-23. 6. Magistrand Dumitru Gh. Radu, art. cit., p.538. 7. Dr. Dan Ilie Ciobotea, Dorul dupa Biserica nedespartita sau Apelul tainic si irezistibil al iubirii Treimice, in Ortodoxia XXXIV (1982) nr. 4, p. 592. 8. Preot Stefan Buchiu, Intrupare si unitare, Restaurarea cosmosului in Iisus Hristos, Editura Libra, Bucuresti, 1997, p. 150. 9. Dr. Dan – Ilie Ciobotea, art.

cit., p. 592. 10. Idem, Ibidem, p. 592-593. 11. Pr. Stefan Buchiu, op. cit., p. 150. 12. Pr. Asist. Dumitru Gh. Popescu, Ecleziologia romano-catolica…, p. 404. 13. Pr. Stefan Buchiu, op. cit., p. 151. 14. Dr. Dan-Ilie Ciobotea, art. cit., p. 593. 15. Idem, Ibidem. 16. Sfantul Atanasie, Scrisoarea I catre Serapion, P.G. 26, 596 A. 17. Pr. Porf. Dumitru Staniloae, Sfanta Treime, creatoarea, mantuitoarea si tinta vesnica a tuturor credinciosilor, in Ortodoxia, anul XXXVIII (1986) nr. 2, p. 34. 18. Dr. Dan-Ilie Ciobotea, art. cit., p. 593. 19. II Corinteni, XIII, 13. 20. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, art. cit., p. 36. 21. Dr. Dan Ilie Ciobotea, art. cit., p. 36. 22. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, art. cit., p. 36. 23. Ioan XIV, 6-10; Romani, VIII, 15. 24. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, art. cit., p. 38. 25. Idem, Ibidem. 26. Ioan XVII, 24. 27. Sf. Maxim Marturisitorul, Ambigua, p. 269, nota 337. 28. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, Teologia Dogmatica Ortodoxa, Vol. II. P. 255. 29. Idem, Ibidem, p. 256. 30. Pr. Stefan Buchiu, op. cit., p. 153-154. 31. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, op. cit., p. 258. 32. Pr. Stefan Buchiu, op. cit., p. 154. 33. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, op. cit., p. 258. 34. Idem, Ibidem. 35. Idem, Ibidem, p. 258-259.

[editează]

Dumnezeu Creatorul si Pronariotul

Grijile vietii si instrainarea de Dumnezeu nu ne ingaduie sa vedem si sa pretuim intotdeauna cum se cuvine, minunatele insusiri ale lui Dumnezeu, ca Facatorul a toate si Proniatorul. Adesea ochii nostri sunt inchisi si noi putem simti pe Dumnezeu ca Ziditorul a toate si <<Parinte al veacului ce va sa fie>>, odata cu credinta noastra careia Dumnezeu i-a dat putere de adevar in Hristos si ne-a deschis ochii sa-L cunoastem ca si orbului din Sf. Evanghelie care a cerut: <<Doamne, sa vad>> si caruia Mantuitorul, dupa ce l-a vindecat, i-a zis: <<Vezi! Credinta ta te-a mantuit! Mergi in pace!>>. In mod firesc Dumnezeu nu a putut fi cunoscut de catre oameni fara a li se descoperi lor El insusi. Inteleptii antici care si-au aplecat cugetarea asupra fenomenului existentei n-au putut cunoaste atotputernicia lui Dumnezeu, ramanind la ideea ca materia este din vesnicie si nici n-au putut simti purtarea de grija a lui Dumnezeu ramanind la credinta in superstitie, in vrajitorie, in <<soarta>> si <<fatalism>> al existentei. Alti ganditori au recunoscut pe Dumnezeu ca facatorul a toate, dar nu si ca purtatorul de grija, asa cum cred reprezentantii cunoscutului curent <<deist>>. I. Existenta lui Dumnezeu cel unic si purtarea sa de grija s-au aratat ca adevaruri ale mantuirii mai intai poporului ales de Dumnezeu, Israil, atunci cand Dumnezeu a socotit sa scoata pe oameni de sub puterea idolatriei, si sa le arate caile vietii dumnezeiesti, pentru care a fost zidit omul dintru inceput. Desavarsirea acestei descoperiri ni s-a dat in Hristos, in care se sfinteste si se lumineaza toata taina existentei, se descopera Hristos ca Domn cu Numele Sau vechi de <<Alfa si Omega>>, se elibereaza omul de sub puterea stihiilor si a idolilor, si i se reda in Hristos locul sau de cinste ca incununare a zidirii lui Dumnezeu. Toate lucrurile se reinnoiesc in Hristos, cand omul este reasezat in

demnitatea de cununa a fapturii, ca sa nu mai fie robul acesteia, iar Cuvantul lui Dumnezeu este sfintit din nou in Hristos, ca izvor de viata vesnica pentru toata faptura. Sf. Scriptura si Sf. Traditie, cele doua cai prin care ni s-a transmis adevarul mantuirii descoperit de Dumnezeu, ne invata ca insusirile Sale de Creator si Proniator exprima atat atotputernicia cat mai ales dragostea Sa nemarginita fata de fiintele create. <<El a zis si toate s-au facut, El a poruncit si s-au zidit toate>>, citim in psalmi, iar Sf. Apostol Pavel ne precizeaza ca este vorba de Hristos-Dumnezeu ca ziditor: <<Prin El s-au intemeiat veacurile, prin Cuvantul cel atotputernic al lui Dumnezeu cand s-au adus din nefiinta cele ce se vad>>. Puterea de a crea este astfel numai in mana lui Dumnezeu cel in Treime care prin Dumnezeu-Tatal binevoieste sa se zideasca toate, prin Fiul, Cuvantul lui Dumnezeu se pun in lucrare, iar prin Duhul Sfant se desavarsesc. Nici o alta existenta din cer sau de pe pamant, nu are puterea de a crea in afara de Dumnezeu cel intreit, nici o alta existenta nu vine din vesnicie, caci Dumnezeu a zidit toate din nimic, deci existenta lor nu e prin ele insele, ci cade in seama atotputerniciei lui Dumnezeu; iar pe de alta parte, toate fiintele zidite isi au un inceput. Toata lucrarea creatiei poarta astfel pecetea Sfintei Treimi si nimic nu s-a scos din creatie fara stirea Lui, dupa cum nimic nu s-a adaugat fara voia lui, pentru ca nu are nimeni, decat El aceasta putere. Daca in Sfanta Scriptura a Vechiului Testament Dumnezeu ne invata ca toate s-au zidit prin Cuvantul Sau, in Noul Testament ne arata ca Lucratorul este Hristos: <<Toate printr-Insul s-au facut si nimic din cele ce s-au facut fara El nu s-au facut>>. Dar, marturia despre puterea unica a lui Dumnezeu de a crea toate din nimic, nu este un scop in sine. Dumnezeu da marturie despre atotputernicia Sa, nu pentru a infricosa, sau a coplesi, ci pentru a-i duce pe oameni la dragostea Sa. Intelepciunea ce respira din cele zidite se arata ca dragoste a sa vie si lucratoare. Cand a zidit pamantul in cele sase zile, Dumnezeu niciodata nu a fost lipsit de gandul la cel care se va bucura de el, la cel care-i va incununa zidirea, la cel in care, prin cele zidite, avea sa-si <<sfinteasca>> si sa-si <<scrie>> Numele Sau in inima lui pentru credinta in Cuvantul Sau, la cel in care din aceasta cauza avea sa se <<odihneasca>> de toate lucrurile Sale, la om. Nu este astfel o creatie ca a demiurgilor legendari, care-si aratau doar puterile lor. Creatia lui Dumnezeu prin puterea Sa este semn si marturie si pecete a dragostei Sale parintesti. Ea a fost gandita ca darul de nunta a lui Dumnezeu pentru sfintirea Cuvantului Sau in om. Si, astfel, nici creatia nu este deasupra omului, nici omul nu este mai presus de Dumnezeu. Randuiala dumnezeiasca a creatiei il arata pe om imparat peste firea cea zidita, in timp ce se afla in ascultarea de Cuvantul lui Dumnezeu, cel plin de har si sfintit si taina de nunta a sufletului omului cu Dumnezeu, ca intr-un legamant. Iar acum acest Cuvant al lui Dumnezeu, prin care <<toate s-au facut>>, isi arata o alta putere a Sa, cu mult mai mare decat aceea de a aduce la fiinta din nimic. Este puterea de a izvori viata vesnica, el devine puterea de viata vesnica si de aceea si de lumina in caile omului, caci Dumnezeu in afara de porunca Sa nu i-a mai prescris omului cum sa umble in viata, pentru ca insasi viata care izvora din Cuvantul lui Dumnezeu, ii arata omului caile Sale, pe care Sf. Scriptura le numeste <<lumina>>: <<Si Cuvantul era viata si viata

era lumina oamenilor>>. Astfel, in om Cuvantul lui Dumnezeu prin Duhul Sfant isi arata o putere noua, El nu mai creeaza, ci izvoraste in om viata vesnica, de aceea Sf. Scriptura ne spune ca Dumnezeu <<s-a odihnit de toate lucrurile Sale>>.<nowiki> In acelasi timp, puterea de a izvori viata vesnica in om este si slava Cuvantului lui Dumnezeu. In acelasi chip ca si la creatie in Noul Testament, Sf. Evanghelist Ioan, dupa ce da marturia despre Logos, ca putere de creatie cand spune: <<toate printr-Insul s-au facut>>, il marturiseste apoi ca putere de viata vesnica si ca slava a lui Dumnezeu: <<Si Cuvantul trup s-a facut si s-a salasluit intru noi si am vazut slava Lui, slava ca a Unuia-Nascut din Tatal, plin de har si de adevar>>. Iar despre puterea <<luminii>> Sale care in Hristos este puterea Invierii, se spune: <<Si lumina lumineaza in intuneric si intunericul n-a cuprins-o>>. Sf. Scriptura ne da astfel marturie atat despre puterea de a crea si a da viata a Cuvantului lui Dumnezeu, cat si despre puterea Sa de a readuce la viata, de a mantui, de a face <<toate lucrurile noi>> si prin aceasta de a reintra in slava Sa, ca Domn si intru <<odihna>> Sa ca datator de viata vesnica prin invierea oamenilor, putere pentru a carei aratare psalmistul s-a rugat cu cuvintele profetice: <<Scoala-te Doamne intru odihna Ta, Tu si sicriul sfintirii Tale>>. Aceste lumini calauzitoare ale Sfintei Scripturi le luam in integritatea lor din marturia de viata si de credinta a Sfintei Traditii. Despre unitatea existentei lui Dumnezeu, ne spune Sf. Efrem Sirul ca in zadar am cauta analogii pentru Cel care nu se aseamana decat Lui insusi (Despre credinta I, 1-5). Despre pecetea Sf. Treimi in cele zidite citim la Sf. Irineu ca cei care au primit Duhul Sfant si umbla in El sunt calauziti catre Cuvant, adica la Fiul. Fiul insa ii duce la Tatal, iar Tatal ii face partasi la nestricaciune. Daca, fara Duhul nu se poate vedea Cuvantul lui Dumnezeu, fara Fiul nimeni nu poate ajunge la Tatal. Caci stiinta Tatalui este Fiul, iar cunostintele despre Fiul se dobandesc prin Duhul Sfant. Iar Duhul il da dupa bunavointa Tatalui, Fiul ca datator celor care voieste si cum voieste Tatal (<<Dovedire a propovaduirii apostolice>>, 4-10). II. Insasi intelepciunea lui Dumnezeu cu care a zidit toate era supusa, cum am spus, dragostei Sale nemarginite cu care a zidit pe om, de aceea si relatia dintre Creator si faptura Sa nu poate fi alta decat de comuniune, ca intre parinte si fiu. Dumnezeu a pus legi in toate cele zidite, si ele se supun acestora fara gres: <<Intemeiatu-le-ai pe veci>>. Dar dragostea Sa fata de om era atat de mare, incat Dumnezeu nu ar fi zidit pamantul daca nu avea de gand sa-l zideasca pe om si n-ar mai fi pastrat pamantul daca omul zidit nu ar fi fost lasat sa se intoarca. Din aceeasi dragoste nemarginita care a dat puteri intelepciunii Sale sa zideasca toate, a izvorat si puterea purtarii Sale de grija fata de fapturile Sale. Daca omul era facut sa se indrepte catre Dumnezeu prin ascultarea de Cuvantul Sau si sa imbrace trup ceresc dupa purtarea celui pamantesc, astfel neascultarea a schimbat sensul celor create. In om era zidit locasul de nunta al Cuvantului, inima sa, pentru viata vesnica. Dumnezeu a locuit in inima omului prin Cuvantul Sau care a facut sa se salasluiasca in el Duhul Sfant, iar Duhul este dragostea. Calcarea Cuvantului a dus la pierderea Duhului Sfant din inima omului, cum citim la Sf. Chiril al Alexandriei, iar lipsa Duhului Sfant a facut ca Cuvantul lui Dumnezeu sa nu se mai poata da cu folos pana la curatirea lui din nou si sfintirea inimii omului ca templu al lui

Dumnezeu. Celui care a facut sminteala de pangarire a templului lui Dumnezeu din inima omului si a ranit inima lui Dumnezeu, incat sa exprime blestem impotriva sa, i se adreseaza cuvintele Domnului: <<De va gresi cineva impotriva Fiului Omului se va ierta lui, dar de va gresi cineva impotriva Duhului Sfant, nu i se va ierta lui>>. Cu puterea chipului lui Dumnezeu din el, omul avea puterea de a sta in ascultare si numai sminteala voita a facut firea lui nepotrivita pentru ascultare. Cand pacatuieste omul se dispretuieste pe sine insusi si pierde caldura caminului parintesc, care este cea a Duhului Sfant. Prin acest lucru oamenii nu mai simt ruperea de Dumnezeu ca pe o pierdere, decat atunci cand ajung in nevoie. Astfel, nu mai aduc nedumerire nici intrebarile: de ce n-a fost pazit omul la inceput, sau de ce nu este silit sa se intoarca in Hristos? Era suficienta puterea care a sadit-o Dumnezeu in om daca aceasta era incununata cu credinciosia, si daca cel care <<a semanat neghina in grau>>, nu era <<un om rau>>. Nu a fost sila nici atunci, nici acum, dar harul sau are aceeasi plinatate acum ca si atunci si cheama la nunta Fiului de imparat pe cel pierdut de catre El pentru adevarul unic al vietii, care vine numai din Cuvantul lui Dumnezeu si care este putere in cer si pe pamant, care i-a fost data lui Hristos. In mod obisnuit inima omului prin instrainare devine impietrita si nici minunile nu sunt de ajuns ca s-o induplece la credinta: <<Au pe Moise si pe profeti, de nu vor crede aceasta, nici de ar invia cineva din morti nu vor crede>>. Dar Dumnezeu asteapta foamea din tara indepartata in care zaboveste fiul risipitor, pentru ca acesta sa-si <<vina in sine>> si sa se intoarca. Dumnezeu a exprimat in Hristos fericirile Sf. Evangheliii pentru cei care ajung la credinta cu bucurie, si nu doar la nevoie si cu lacrimi, pentru cei ce <<nu au vazut si au crezut>> si a profetit puterea lui Dumnezeu de a descoperi in oameni nevoia lor de mantuire: <<Cele cu neputinta la oameni, la Dumnezeu toate sunt cu putinta>>. Dragostea lui Dumnezeu, cea vie si osarduitoare, a trecut la lucrare indata dupa instrainarea omului de Dumnezeu si s-a manifestat in planul iconomiei divine a rascumpararii mai intai prin scoaterea omului din rai, in primul rand pentru a nu se strica si mai mult prin alipirea de cele pamantesti. Raiul era un adaos la chipul lui Dumnezeu din om, pe cand dupa ruperea de Dumnezeu, acestuia ii era prilej doar de sminteala si de posibilitatea de a nu muri in veci in instrainarea de Dumnezeu. Apoi Dumnezeu a facut ca pamantul sa-l sileasca pe om la munca, cu sudoarea fruntii, pentru a se sfinti cu jertfa sa inaintea lui Dumnezeu: tot pamantul urma sa rodeasca spini si palamida, iar animalele aveau sa reprezinte in firea lor ceea ce avea acum omul pe dinlauntrul sau, in inima sa, din cauza instrainarii sale de Dumnezeu si iesirii sale din sfintirea in care se odihnea Dumnezeu. Sfintirea omului si odihna Sa constituie de atunci obiectul purtarii de grija a lui Dumnezeu fata de om: <<Tatal Meu pana acum lucreaza si Eu lucrez>>. Cat timp revelatia naturala si cea primordiala aveau putere asupra omului, Dumnezeu l-a pastrat in luminile acestora. Semnul insuficientei acestora pentru om, a fost nevoia pedepsirii oamenilor, cum a fost la potop si apoi prin pierderea Sodomei si Gomorei. Apoi s-a descoperit oamenilor prin alegerea poporului Israil: <<Cunoscute au facut caile Sale lui Moise, fiilor lui Israel voile Sale>>; Legea Veche a insemnat insa o nunta silita cu inima omului, caci aceasta nu era pregatita sa primeasca pe

Dumnezeu ca in rai. Nimic nu a dat Dumnezeu oamenilor fara plinirea vremii, pentru ca tot ceea ce este sfant, este izvor de viata si nu trebuie calcat in picioare de catre oameni din nestiinta. Nici la creatie, nici in Hristos mantuirea nu este o sila sau o privatiune, ci o nunta cu Hristos si o infiere: <<Robul nu ramane pe veci in casa, dar fiul ramane pe veci>>. Hristos este dar de nunta desavarsit, infiere, scriere pe inimi a voii lui Dumnezeu, sfintirea voii omului prin har, pentru ca inima lui sa rodeasca iarasi faptele cele bune <<pe care le-a gatit Dumnezeu inainte de facerea lumii ca noi sa umblam in ele>>. Caci ele sunt nu silite, ci un rod al nuntii cu Hristos, o binecuvantare, o putere de viata noua. Aceasta nunta cu Mielul este mai presus decat dorirea raiului de la inceput care era doar un adaos al Chipului lui Dumnezeu din om, Insusi Hristos este acum <<pomul vietii>>. Dumnezeu a binevoit sa-l cunune pe Hristos cu noi, sa ne infieze prin El. Pe cat s-a retras Dumnezeu din calea omului si s-a ascuns pentru ca omul sa nu calce in picioare sfintirea Sa, care este viata pentru om, incat nu se stie in Legea Veche pentru ce face Dumnezeu asa (<<El face asa pentru ca lumea sa se teama de El>> spune Eclesiastul, pana ce in Hristos lucrarea lui Dumnezeu de silire la credinta si la ascundere a scopului actiunii sale, avea sa se descopere ca Taina a harului Sau, a dragostei Sale, a purtarii Sale de grija, a desavarsirii Sale), tot pe atat de iubitor si binevoitor i s-a aratat Dumnezeu la cea mai mica osteneala a acestuia, inca de la jertfa primilor oameni, a lui Cain si Abel. Inca inainte de Avraam au existat oameni care s-au inaltat cu trupul la cer fiind bineplacuti lui Dumnezeu. Astfel, pe cat este de ascuns Dumnezeu in fata omului nesfintit, datorita iconomiei Sale si purtarii Sale de grija, ca sa nu-i fie sminteala, si sa lucreze asupra lui indirect, ca asupra fiului risipitor, care <<si-a luat partea sa de avere>> si a cheltuit-o <<intr-o tara indepartata>>, sortita pieirii in care roadele si transfigurarea sunt cu neputinta si in care este numai lepadarea de la mana lui Dumnezeu, tot pe atat de iubitor si de Parinte este Dumnezeu pentru cei ce se apropie de El si care primesc <<haina cea mai buna>> a infierii, ca la intoarcerea fiului risipitor: <<El a asezat pe fiecare popor la locul randuit, doar-doar il va gasi pe Dumnezeu, macar ca nu este departe de nici unul dintre noi>>, cum spunea atenienilor Sf. Apostol Pavel. Pentru mintea iscoditoare a omului, purtarea de grija a lui Dumnezeu a sadit atatea taine in natura incat descoperirile vor fi delectare pana la sfarsitul veacurilor. Dar descoperirile nu aduc si pacea inimii omului, pe care Dumnezeu prin revelatia divina a pregatit-o pentru sfintire: prin tutelare si sila in Legea Veche, prin infiere in Hristos si asteptare a fiului risipitor din tara indepartata unde-si cheltuise averile sale. Tot purtarii de grija a lui Dumnezeu se datoreste si <<foametea cea mare>> din tara indepartata care-l face pe fiul cel pierdut sa-si revina in sine si sa se intoarca, caci a sta langa <<casa>> lui Dumnezeu si a pleca intr-o <<tara indepartata>> inseamna a aduce roade diferite si Domnul cunoaste dinainte, <<pe cei ce sunt ai Sai>>. Dumnezeu se descrie pe sine lui Moise ca cel ce este bun si drept si indelung rabdator, dar care nu lasa nici raul nepedepsit, daca nu are loc cainta si intoarcerea. Exista astfel raul din lume ca lipsa de sfintire a pamantului care a fost blestemat din cauza omului, si raul ca pedeapsa imanenta a dreptatii divine. Dar acest <<rau pedagogic>>, este cu mult mai putin decat raul ca

<<creatie a omului, prin asuprirea de orice natura si nedreptatile fata de aproapele. Nu exista nici <<soarta>> nici <<fatalism>> in viata oamenilor, ci doar aceasta creatie a omului, raul strain de firea zidita de Dumnezeu: <<Dumnezeu i-a zidit pe oameni fara prihana, dar ei umbla cu multe viclesuguri>>, scrie Ecleziastul. Raul din lume ca creatie a omului nu este astfel nici <<fatalism>>, nici <<predestinatie>> ci trecerea peste stavilele puse de Dumnezeu in fire si in revelatia Sa spre autonimicirea oamenilor prin razboaie si lipsa de pace. Dar celor ce cauta mantuirea Dumnezeu le-a dat in Hristos puterea in fata <<vanturilor si a ploilor>> din lume, de a-si zidi casa lor pe stanca si de mult a pus El in <<framantatura>> lumii <<aluatul>> imparatiei lui Dumnezeu, care o dospeste toata, si tot de mult a randuit judecata si mania Sa care nu vor fi o apocatastaza la sfarsitul veacurilor. Instrainarea de Dumnezeu care este duh si a dat in Hristos caile induhovnicirii omului este aratata in Sfanta Scriptura si prin cuvintele: <<Aceasta sa stiti insa ca trup si sange nu pot sa mosteneasca imparatia lui Dumnezeu, nici stricaciunea pe nestricaciune>>, de asemenea ca: <<Nu se va apropia de Tine cel viclean>>. Dar daca Dumnezeu ne arata prin profeti ca <<Nu sunt caile Mele cum sunt caile voastre>>, tot El ne spune in Hristos: <<Iata Eu stau la usa si bat>>. Apoi Dumnezeu incununeaza darul sau de nunta in Hristos prin fagaduinte, intre care in primul rind, <<asteptarea slavei fericitului Dumnezeu intru care nu este mutare sau umbra de schimbare>>. Prin porunca privegherii asupra darului Sau in Hristos, Dumnezeu vrea sa tina mereu treaza inima omului pentru a nu se alipi de idoli. Dumnezeu ne spune in Sf. Scriptura ca <<nu este departe de nici unul din noi>>, si ca in Hristos <<mintuirea ne este mai aproape ca oricind>>, dar El ramine necunoscut noua daca nu-l cautam pe calea lui Hristos, a lepadarii de sine, a daruirii de sine si a slujirii. Prapastia si apropierea dintre Dumnezeu si om sunt in Sfinta Scriptura doua realitati. Sf. Traditie ne spune ca atunci cind ne apropiem de Dumnezeu, ingerii Sai ne slujesc noua, dar ca ei se departeaza atunci cind ne instrainam de El. Prapastia mortii dintre noi si Dumnezeu, care a fost biruita in Hristos, ramine in noi numai daca noi nu vrem sa o trecem in Hristos si ramine insensibili la chemarea harului Sau, inabusindu-o in sufletul nostru: <<Cine se va sui in muntele Domnului, si cine va sta in locul cel sfint al Lui? Cel nevinovat cu miinile si curat cu inima care n-a luat in desert sufletul sau si nu s-a jurat cu viclesug aproapelui sau>> (Ps. 23, 3-4). Aceasta chemare este pentru infiere si asemanare in Hristos: <<Fiul face cele ale Tatalui sau>>. Cuvintul Tatalui nu biciuieste ranile fiului, nici nu toarna pe ele zahar, ca sa nu se mai vindece niciodata. Cuvintul Sau este <<cu har dres cu sare>>, asa cum spunea poporului ales: <<Nu uita ca sarea este semnul legamintului Domnului Dumnezeului Tau>>. Astfel, cuvintul de mustrare al lui Dumnezeu nu taie, iar in bunatatea Sa nu este loc pentru dulgegarii. Dumnezeu este Parinte care a zidit spre a infia si a iubi si pentru a se sfinti pe Sine si proslavi in faptura Sa prin mintuirea ei in Hristos, iar nu pentru a o parasi, sau inspaiminta cu prezenta Sa. Au existat vremuri cind oamenii nu mai simteau pe Dumnezeu ca Parinte in Hristos dupa masura Sfintilor Apostoli. Atunci unii se spaimintau de judecata Sa, pe cind altii ramineau nepasatori fata de harul Domnului. Aceste extreme au fost prevazute de grija parinteasca a lui Dumnezeu care a aratat prin Sfintii

Apostoli ca : <<N-a trimis Dumnezeu pe Fiul Sau ca sa judece lumea, ci pentru ca lumea sa se mintuiasca prin El>>. Asemenea si celor nepasatori le-a cerut sa caute <<dragostea cea dintii>> care-i fereste si de ingimfare pentru merite proprii si de impovararea cu faptele intunericului. Aceste dar al harului l-a pastrat si il pastreaza Sfinta noastra Biserica in toata credinciosia, ce pe untdelemnul cel sfint din candela credintei Sfintilor Apostoli, care este semnul impacarii noastre cu Dumnezeu, al luminii in faptele noastre si al bucuriei in nadejdea noastra crestina. Astfel, odata cu trezirea noastra in Hristos ni se descopera si slava lui Dumnezeu ca Ziditor a toate si Proniatorul, care nu este ca <<naimitul>> care nu are grija de oi, ci la toate poarta de grija pina la desavirsirea descoperirii Sale in noi, despre care a spus: <<Si vor auzi glasul Meu>>. El a zidit pe om, si nu l-a lasat in seama alegerii lui nestiutoare, ci l-a asezat sub aripa Sa, atunci cind Scriptura ne spune: <<Si s-a odihnit Dumnezeu de toate lucrurile Sale>>. De asemenea, la parusie, Domnul va desavirsi pe oameni in Sine, incit ei, ca oile Pastorului cel bun, nu vor mai putea cadea: << Nimeni nu le va rapi din mina Mea>> (Ioan 10, 28). Si astfel, in Hristos Dumnezeu ne-a aratat calea de a-L cunoaste pe El ca Ziditorul a toate si Proniatorul, de a-l cunoaste apoi pe Hristos <<si puterea invierii Lui>> (Fil. 3, 10). In Hristos ni s-a aratat ca noi il putem cunoaste pe Dumnezeu, nu atunci cind ne facem <<ca unul>> din Sfinta Treime, <<cunoscind binele si raul>>, expresie a lipsei nevoii omului dupa Dumnezeu, ci atunci cind ne coborim la Hristos in ascultare si slujire si daruire de sine, caci cu lumina ochilor nostri trupesti si la cea a soarelui curat, nu putem vedea stelele cerului decit cu cit ne pogorim mai adinc in fintina cea cu apa vie, in Hristos. Cele inalte nu se vad decit prin pogorire, sau ele se inalta in inima noastra cu cit ne pogorim noi in Hristos si ne asemanam cu El. <<Straini pe lume, fara Hristos si fara Dumnezeu>>, cum spunea Sf. Apostol Pavel, noi ducem o viata desarta si nu putem simti si cunoaste darurile lui Dumnezeu prin creatia si pronia Sa, si nu putem multumi pentru ele, iar pe de alta parte si constiinta noastra ramine neimpacata: <<Zilele noastre se sting ca fumul si ca un sunet>>, scrie psalmistul, iar Eclesiastul marturiseste: <<Am zis: ma voi face intelept, dar intelepciunea a ramas departe de mine>>. Totul este desartaciune cind raminem in afara noastra insine, in afara inimii noastre si nu ne intoarcem cu Hristos in noi: <<Cel ce izbaveste din stricaciune viata ta, cel ce te incununeaza cu mila si cu indurari>>. Neputinta de a vedea pe Dumnezeu ca ziditor si Parinte zace astfel in noi, scrie Fer. Augustin: <<Omul nu se cunoaste pe sine. Pentru a se cunoaste are nevoie de stradanie: el trebuie sa se elibereze de simturi, sa inlature risipirea gindurilor si sa se stapineasca pe sine. La aceasta ajung numai cei care rabda toate neajunsurile cauzate zi de zi de cursul lumii cu prejudecatile lui, invatind sa le infasoare pe acestea in singuratate, sau stiu sa le vindece prin arta si stiinta. Cind duhul isi vine astfel in sine, atunci el cunoaste frumusetea universului>> (<<De ordine>>, I, 1-3). Dumnezeu a sadit in fiinta omului ceva, ca el sa fie al lui Dumnezeu si sa indrepte catre El prin calauzirea Cuvintului Sau, ca sa nu se rataceasca. El nu l-a zidit pe om doar ca acesta sa aleaga intre doua cai, ca si cum in ambele parti ar fi bine, ci pentru ca omul sa-si corespunda naturii create, vointei sale, sa se

odihneasca in Dumnezeu cu firea sa facuta pentru Cuvintul Sau, iar in Hristos sa vina la El toti cei <<osteniti>> de atitea cautari si <<impovarati>> de pacate pentru a gasi odihna sufletului lor. Caci, dupa pierderea de sine a omului dintru inceput, firea acestuia a slabit, incit sa nu se poata feri de rau si de necuratie. Dumnezeu stie acestea si pentru acest lucru a indoit harul Sau in Hristos. <<Ticalos om sunt caci nu fac binele pe care-l voiesc, ci raul pe care nu-l voiesc! Slava lui Dumnezeu care ne-a trecut in imparatia iubitului Sau Fiu!>>. Harul lui Hristos vine in intimpinarea nevoii noastre de mintuire, caci in El, prin Invierea Sa, moartea s-a vadit numai ca un furt din cele create, caci natura oamului este facuta sa fie inghitita de viata. Invierea lui Hristos a intors inapoi prada diavolului, caci omul este mai de pret in fata lui Dumnezeu decit toate cele zidite. Si daca Dumnezeu nu le-a nimicit pe acestea, pentru a le sili sa ajute ca revelatie naturala la intoarcerea omului, cu cit mai mult nu le va nimici Dumnezeu daca omul se pierde prin neascultare? <<Ce va folosi omul de ar dobindi lumea toata si si-ar pierde astfel sufletul sau? Sau ce va da omul in schimb pentru sufletul sau?>>. Dar desprinderea noastra si iesirea din aservirea fata de cele zidite, pentru ca acestea sa ni se dea ca adaos, si sa fim incununarea lor ca la inceput, este grea. Cum vom astepta viata vesnica de la Domnul Puterilor, daca nu vedem cele din fire in grija Sa? Dumnezeu ne-a aratat insa mai intii grija Sa fata de noi cind ne-a dat dovada viata lui Hristos, care nu poate fi tinuta de moarte: <<Deci daca pe iarba cimpului, care astazi este si maine se arunca in foc, Dumnezeu o imbraca asa, cu cit mai mult pe voi putin credinciosilor?>>. Iar haina lui Dumnezeu pentru noi este cea a Invierii in Hristos prin Invierea lui Hristos. Rugaciunile noastre nu sunt ascultate din cauza necredintei noastre si a lipsei noastre de jertfelnicie, ca si filosofii atenieni din Aeropag, care n-au crezut in acea viata a lui Hristos inaintea lui Dumnezeu, care este pricina de inviere si care, astfel n-au luat viata lui Hristos ca masura pentru schimbarea vietii lor, prin adevarul Invierii lui Hristos. <<De ati avea credinta cit un graunte de mustar, ati zice muntelui acestuia muta-te, si s-ar muta si nimic nu v-ar fi cu neputinta.>> Dumnezeu insa prin darul iconomiei Sale poarta de grija: <<vita care aduce rod, o ingrijeste ca si mai multa roada sa aduca>>. El este cel care nu voieste moartea pacatosului, ci sa se intoarca si sa fie viu; care nu taie pomul ci lasa sa fie sapat imprejur si ajutat cu ingrasaminte, ca sa aduca pina in cele din urma roade. El este Cel ce <<da hrana la vreme>> si Duhul Sfint nu lasa pe Sfintii Apostoli sa propovaduiasca acolo unde este impotrivire, pentru ca ei <<adunau>> cu Hristos care a spus: <<Cine nu aduna cu Mine, risipeste>>. Fara Hristos omul ar ramine lipsit de bucuria adevarata in aceasta viata, de cele create si cu lipsa lor in viata viitoare, pentru care Domnul a zis insa: <<Eu m venit ca lumea viata sa aiba si mai mult sa aiba>>. In purtarea Sa parinteasca de grija de cele create El a zidit in via Sa <<teascul>> roadelor ei. Cit timp Cuvintul Sau datator de viata nu era la inima omului, El a ingradit cu gard pe Israel, pentru a nu se instraina, iar in Biserica Sa El a sadit Cuvintul Sau la inima ei si ea devenit astfel, prin stralucitul adevar al Invierii lui Hristos si prin Duhul Sfint, atit stilpul cel de foc in noaptea nestiintei si norul cel umbros sub arsita lucrurilor ratiunii omenesti, cit si Heruvimul cel cu sabia de foc vilviitoare a invataturii si a dogmelor

Cuvintului lui Dumnezeu carea apara pe Hristos <<pomul vietii>> de instrainare, pina cind noua celor purtati de voia vinturilor si a valurilor din lume si lipsiti de odihna inimii noastre, ni se vor deschide ochii in Hristos ca sa cunoastem dragostea lui Dumnezeu, asa cum o cunosc toti sfintii Sai, si cind Dumnezeu va binecuvinta din nou cele zidite de mina Sa, dar pe care le-a sadit din cauza noastra si se va veseli de lucrurile Sale din cauza bucuriei noastre in El. * Caci Cel ce ne-a zidit a biruit <<stinca>> inimi noastre in Hristos. El a biruit <<marea>> mortii care a vazut si a fugit, iar <<Iordanul vietii s-a intors inapoi>>. Noi devenisem <<pamint care se intoarce in pamint>>, deoarece nu mai puteam primi ploaia cea roditoare de viata vesnica a Cuvintului lui Dumnezeu, ci rodeam <<spini si palamida>>. Dumnezeu a lucrat acest ogor <<cu sudoarea fruntii Sale>> de la inceput, atunci cind noi nu stiam, pina la descoperirea de la plinirea vremii in Hristos, care a aratat pe Dumnezeu ca Ziditor si Parinte a toate: <<Tatal Meu pina acum lucreaza si Eu lucrez>>. Diac. Ioan Caraza, "Indrumator pastoral-misionar si patriotic", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1985, pag. 23-30. </nowiki>

[editează]

Pronia Divina

Dumnezeu nu numai creeaza si pastreaza cele create, dar le si conduce spre tinta destinatiei si a desavirsirii lor; intelepciunea Lui guverneaza cele create, vazute si nevazute. O singura privire asupra universului, ne vorbeste de Provindenta divina. Dumnezeu a creat universul, dar nu l-a lasat fara legi stabile. Fiecare lucru are ratiunea si legea lui: astrele in drumul lor, arborii care infloresc si rodesc, animalele cu instinctele lor, florile, vietuitoarele, totul vorbeste de Pronie. Lumea este ca o casa, care fara arhitect si proprietari, s-ar distruge. Daca o corabie ramine singura in apele oceanului, fara cirmaci si corabieri de asemenea se distruge si scufunda. Daca fiintele fara ratiune se supun conducerii Sale suverane, cu atit mai mult fiintele inteligente se misca in Providenta Sa. Ea are secrete si mistere, la care unii gasesc solutii, dar altii ramin in insondabile prapastii. Lumea e facuta din elemente opuse care s-ar distruge intre ele, insa ele se ajuta incit totul dureaza de mii de ani.

<<Cerurile spun slava lui Dumnezeu si facerea miinilor Lui o vesteste taria>>, zice psalmistul, dar <<cerul va pieri..., soarele apune si cel mai mic nour il umbreste, altfel omul ar cadea usor in adorarea naturii>>. La fel si in ordinea morala a lucrurilor, Dumnezeu are ratiuni neintelese de oameni: sfintii cei bineplacuti Domnului erau bolnavi, ca Sf. Pavel, ca Timotei si Trofin, etc. Noi nu intelegem caile prin care Dumnezeu ne duce spre El. El are <<secrete de guvernare>>: <<nu sunt gindurile Mele si caile Mele ca ale voastre>>. El e suprema bunatate, dreptate si intelepciune. Pretentia de a intelege Providenta in toata conduita Sa, ne ramine, in cea mai mare parte, neputincioasa. Sa ne gindim ca El poarta de grija de fapturile Sale. Pronia Sa e ca un riu ce coboara

de sus, si pe parcurs se desface in mii de riulete, care uda pamintul, si-l face de rodeste an de an, pentru indestularea omului si vietuitoarelor. Psalmul 103 este o capodopera despre purtarea de grija a lui Dumnezeu: <<...Tu faci sa tisneasca izvoarele in vai... Tu adapi la ele toate fiarele cimpului, in ele isi potolesc setea magarii salbatici; pasarile cerului locuiesc pe marginile lor si fac sa le rasune glasul printre ramuri. Din locasul Tau cel inalt tu uzi muntii si se satura pamintul de rodurile Tale. Tu faci sa creasca iarba pentru vite si verdeturi pentru nevoile omului -, ca pamintul sa dea hrana: vin are veseleste inima omului, untdelemn care-i infrumuseteaza fata si piine care-i intareste inima... Cit de minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, Tu pe toate le-ai facut cu intelepciune...>>.

Cap. 6 din Evanghelia dupa Matei, in predica de pe munte, Mintuitorul vorbeste atit de frumos despre Pronia divina, care poarta grija de pasarile cerului si podoaba pamintului: <<Uitati-va la pasarile cerului; ele nu seamana, nici nu secera si nici nu string nimic in grinare; si totusi Tatal vostru cel ceresc le hraneste... Uitati-va la crinii cimpului: ei nici nu torc nici nu tes, si totusi va spun ca nici Solomon in toata slava lui, nu s-a imbracat ca unul din ei>>. <<Nu va ingrijorati de toate acestea caci Tatal vostru cel ceresc stie ca aveti trebuinta de ele. Cautati mai intii imparatia lui Dumnezeu si neprihanirea Lui si toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra>>.

Pronia este o <<creatie continua>>, e purtarea de grija al lui Dumnezeu pentru conservarea tuturor fapturilor. Dumnezeu nu numai creeaza si pastreaza cele create, dar le si conduce spre tinta destinatiei si a desavirsirii lor. El guverneaza toate cele create vazute si nevazute, cu toate puterea si intelepciunea. El povatuieste, rasplateste si pedepeseste, cu aceeasi bunatate si dorinta de indreptare, cu care parintii isi pedepsesc copiii. <<Celor ce-L iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucreaza spre bine>>. De multe ori, dintr-un necaz sau suparare, omul poate cistiga mult mai mult. De multe ori Dumnezeu ne pedepseste aici, in lumea aceasta, pentru a ne infatisa drepti inaintea Lui. Iar daca cei rai huzuresc aici, nu se cade a ne tulbura, sau indoi de dreptatea divina, caci El asteapta intoarcerea pacatosului, cum s-a intimplat cu cetatea Ninive (Ioan III, 4).

Prin bunatate si dreptate, Pronia colaboreaza cu noi. <<Bataia lui Dumnezeu>>, expresie intilnita adesea, incepe unde sfirseste dreptatea omeneasca, adica pentru cel scapat de sub sanctiunea legilor omenesti.

In zadar ne laudam cu istetimea si viclenia noastra, caci deasupra tuturor e ochiul lui Dumnezeu care vede toate, urechea Lui, care aude toate si mina Lui care inseamna si plateste toate.

Aceasta mina care a scris pe zidurile Babilonului <<Mene, tekel, fares>>, care inseamna: am numarat, cintarit si impartit, oricind poate pedepsi pe pacatosii nepocaiti si trufasi. Dumnezeu e bun dar e si drept. Caile Sale prin care ne

conduce la scopul ultim: bucurie, suferinta, fericire sau nefericire, viata lunga sau scurta, boala sau moarte neasteptata, toate ne sunt necunoscute. Pronia este, pentru viitor, un mister -, dar pentru trecut o mare lectie. Pentru viitor avem fagaduinta sfinta ca secretul fortei si taria pacii viitoare sta in Dumnezeu si in apropierea noastra cu iubire si rugaciune fata de El.

Sa intelegem ca <<bunatatea lui Dumnezeu ne cheama la pocainta>> (Rom. II, 4). Nu destinul orb sau intimplarea, ci mina Providentei divine si forta morala conduc lumea si popoarele. Sa nu uitam a ne face zilnic rugaciunile cu smerenie si caldura ca sa avem pace si tarie morala. Chiar de am pierde toate bunurile acestei vieti, sa nu pierdem nadejdea in purtarea de grija a lui Dumnezeu, care toate le calauzeste spre folosul nostru. Sa nu uitam ca, << celor ce-L iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucreaza spre bine >> (Rom. VIII, 28), si ca <<Suferintele din vremea de acum, nu sunt vrednice sa fie puse alaturi de slava viitoare, care are sa fie descoperita fata de noi>> (Rom. VIII, 18).

Pr. Octavian Popescu,

"Indrumator pastoral-misionar si patriotic", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1985, pag. 51-52.

[editează]

Creatia ca Dar si Tainele Bisericii

Intr-un articol publicat in <<Mitropolia Moldovei>>, din 1970, am sistematizat citeva reflectii pe marginea invataturii revelatiei ca toate cele ce exista sint daruri al lui Dumnezeu catre noi si ca deci intrega creatie este o sfinta taina in sens larg, adica un vehicul al iubirii si puterii lui Dumnezeu.

Dar aceasta poate naste intrebarea: in ce raport se afla atunci creatia ca sacrament general, cu sfintele taine propriu-zise ale Bisericii, ca mijloace prin ni se comunica harul special al lui Hristos?

Aceasta intrebare se impune mai ales pentru o gindire influentata de acei teologi din occident, care separa net ordinea creatiei naturale si cea a harului, fie in sensul catolic care considera creatia naturala ca putind realiza scopurile ei fara har, fie in cel protestant care considera creatia naturala atit de ruinata prin cadere incit nu se poate produce nici o incopciere intre credinta si natura omului si nici o imbunatatire a creatiei naturale prin credinta.

E drept ca afirmarea acestei separatii incepe sa fie atenuata in timpul mai nou si in teologia catolica si in cea protestanta. Teologul luteran Joseph Sittle (ca sa numesc aci numai pe unul) dezaproba la a treia Adunare generala a

Consiliului Eumenic al Bisericilor, de la New Delhi (1961) conceptia ca materia este rea prin esenta si ideea ca mintuirea credinciosului se realizeaza in afara legaturii cu natura cosmica.

Iar teologia catolica tinde azi sa depaseasca viziunea celor doua etaje: naturalul si supranaturalul, nelegate interior intre ele. Aceasta inseamna ca ea vede azi o oarecare legatura intre creatia naturala si har. Se recunoaste azi ca creatia naturala nu-si poate implini pe deplin destinatia decit articulindu-se in ordinea harului.

Dar intrebarea despre raportul dintre creatie, inteleasa ca dar si ca taina in sens larg, si intre sfintele taine ale Bisericii ca vehicule ale harului propriu zis al lui Hristos, ca intrebare mai speciala, persista. Oare considerarea creatiei insesi ca vehicul al iubirii si puterii lui Dumnezeu, sau ca sacrament in sens larg nu implica posibilitatea de a ne dispensa de sfintele taine? Intelegerea aceasta n-ar putea insemna oare ca sacramentalitatea e pusa la dispozitia tuturor, chiar a celor ce nu cred in Hristos? In ce raport s-ar afla in acest caz sacramentalitatea de care se impartasesc numai crestinii, prin legatura lor de credinta cu Hristos, cu sacramentalitatea care apartine intregii creatii si de care sint chemate sa se impartaseasca toate fiintele umane?

Pentru raspunsul la aceasta intrebare trebuie adincita intelegerea creatiei ca dar al lui Dumnezeu. Comportarea fata de natura ca fata de darul lui Dumnezeu (inclusiv fata de persoane ca componente ale creatiei) inseamna raminerea intr-o legatura strinsa cu Dumnezeu, Daruitorul ei. Cel ce pretuieste darul, il pretuieste nesfirsit mai mult pe Daruitor ca persoana iubitoare si iubirea Lui. Acela pretuieste darul numai ca semn al iubirii Daruitorului. El depaseste mereu darul vizind direct pe Daruitor si raminind in legatura iubirii cu El.

Dar puterea de a vedea iubirea lui Dumnezeu prin creatie si de a raminea in ea, deci in legatura cu Dumnezeu, s-a restabilit in noi prin Hristos. In acest sens intre Hristos si creatie nu este o separatie, ci Hristos. In acest sens intre Hristos si creatie nu este o separatie, ci Hristos redescopera caracterul de dar al creatiei, o face pe aceasta din nou stravezie. El arata in forma mai accentuata si mai vadita iubirea lui Dumnezeu manifestata prin creatie ca dar, ca semn al iubirii Lui. In acest sens natura (cu persoanele umane apartinatoare creatiei) se incadreaza in ordinea harului, dat fiind ca haru ca iubire si putere a lui Dumnezeu, iradiind prin Hristos, cel ce a asumat creatia in Sine, e de fapt o mai clara si mai accentuata manifestare a iubirii si puterii lui Dumnezeu si o redesoperire a creatiei ca mijloc de manifestare a acestei iubiri.

Fiinta noastra nu poate folosi cu adevarat si deplin creatia ca taina decit daca sta in legatura strinsa cu Dumnezeu, Daruitorul ei, decit daca sta in mod constient su revarsarea iubirii lui Dumnezeu, Daruitorul naturii. Iubirea lui Dumnezeu ne vine obiectiv prin creatie si cind nu vedem creatia naturala

provenind de la Dumnezeu si nu vedem deci in ea semnul persistent al iubirii Lui. Dar in acest caz iubirea lui Dumnezeu ni se comunica in mod limitat, caci lipsindu-ne constiinta despre ea, iubirea lui Dumnezeu manifestata prin natrua nu ne este mijloc de crestere spirituala. In acest caz iubirea lui Dumnezeu nu patrunde si deci nu lucreaza ajutata de efortul nostru constient si de aceea nu ne ajuta decit la intretinerea vetii noastre pamintesti.

Iar in starea noastra de dupa cadere, vederea constienta a iubirii lui Dumnezeu prin creatie si puterea lui Dumnezeu deplin lucratoare asupra noastra prin creatie in folosul cresterii noastre spirituale ne-a fost adusa de Hristos. Astfel cei din afara de Hristos nu se bucura in mod deplin de sacramentalitatea obiectiva a creatiei, adica de iubirea si de puterea lui Dumnezeu, conform scopului cu care ea a fost creata, ca mijloc de impartasire a noastra in ele. Ei se folosesc de o creatie in oarecare masura dezlipita de Dumnezeu numai spre folosul vieti lor pamintesti, fara sa se impartaseasca si de harul deplin al vietii nemuritoare din Dumnezeu, careia ea a fost facuta sa-I fie mijlocitoare sau sa I se deschida ca transmitatoare. Aceasta functie deplina a creatiei a fost restabilita pentru noi prin Hristos.

Fiinta noastra, care prin cadere s-a inchis iubirii lui Dumnezeu menita sa ni se comunice prin creatie, nu se redeschide ei decit prin Hristos, care ni s-a facut darul culminant al lui Dumnezeu, insa prin umanitatea pe care a asumat-o ca Dumnezeu, umanitate care face parte din creatie si e legata de intregul cosmos, de intreaga creatie. Astfel destinatia creatiei lui Dumnezeu de mijlocitoare efectiva a iubirii intregi a lui Dumnezeu se redescopera, se restaureaza si se implineste in mod culminant in Hristos. In Hristos-Omul avem o culminare a urmasilor lui Adam ca dar pentru semenii lor, dar si a elementelor din care e format trupul lui Hristos si care contribuie la intretinerea lui si cu care el sta in legatura organic-ontologica. In Hristos ni se arata tinta spre care era destinat Adam si toata natura inca de la creatiune: sa fie un dar straveziu la culme, al lui Dumnezeu si mijlocitor maxim al iubirii Lui. In Hristos, orice om care crede primeste puterea de a restabili in sine aceasta destinatie a sa si prin sine a creatiei naturale; primeste adica un har prin care se restabileste si se implineste fiinta credinciosului insasi si natura legata de ea, ca dar si ca sacrament deplin straveziu si comunicabil al iubirii lui Dumnezeu.

Dar fiinta noastra devine in Hristos darul culminant al lui Dumnezeu, pentru ca are ca ipostas pe Dumnezeu Cuvintul insusi. Prin omul Hristos, Fiul lui Dumnezeu insusi, se ofera semenilor Sai ca dar culminant al lui Dumnezeu, ducind la implinire suprema aceasta destinatie a urmasilor lui Adam. Dumnezeu insusi se coboara la rolul de dar uman al lui Dumnezeu catre credinciosii sai, se face subiect uman, daruit in mod desavirsit semenilor Sai. Dumnezeu insusi la forma de dar care se daruieste credinciosilor cu infinitatea iubirii Sale in chip uman, apropiat noua la maximum. Daruitorul suprem insusi devine darul catre noi in forma umana. Orice persoana se poate darui la nesfirsit, intr-o continua

noutate. Totusi nu intr-o plentitudine continua. Fiul lui Dumnezeu facindu-se om, devine persoana umana care ni se daruieste dintr-o maxima intimitate cu plenitudinea Sa in mod continuu, in mod nestirbit. Daca nu putem primi aceasta plenitudine continuu, aceasta se datoreste neputintei noastre de a o primi mereu in infinitatea ei. Dar cu toata aceasta neputinta a noastra, noi simtim continuu in Hriostos o iubire fara scadere, farapata, fara lipsuri.

Iar intrucit Dumnezeu ni se daruieste in Hristos prin umanitatea unui semn si prin natrua legata de el, in Hristos ni se arata intentia lui Dumnezeu de a ni se darui prin orice semn al nostru si prin toata creatia. Caci toti cei ce cred in hristos sint intariti in puterea de a face transparent pe Dumnezeu si natura care e legata de ei si prin aceasta de a comunica pe Dumnezeu. Caci intocmai ca intre om si om, tot asa si intre credincios si Hristos, ba chiar mai mult, se poate stabili o deschidere interioara. Hristos reprezinta si in El se realizeaza suprema transparenta si comunicare ale lui Dumnezeu prin natura umana si prin creatia legata de ea, ca daruri ale lui Dumnezeu. Dar aceasta inseamna ridicarea noastra prin Hristos in legatura cu Dumnezeu, izvorul vietii netrecatoare.

Iar Sfintele Taine propriu-zise ale Bisericii sint mijloacele prin care ne se comunica aceasta viata netrecatoare a lui Dumnezeu coborita la dispozitia noastra in Hristos. Tainele sint modurile speciale de deschidere a lui Hristos catre noi si de comunicare a Lui cu noi. Creatia in sinte (natura si om) nu ne poate comunica viata netrecatore a lui Dumnezeu dupa ce noi am pierdut-o prin cadere; ea a pierdut puterea de cumunicare a lui Dumnezeu prin ea, dupa ce ea a luat forma opaca si invirtosata actuala. De aceea s-a intrupat Dumnezeu ca om, pentru ca insusi Dumnezeu, izvorul vietii nesfirsite sa ni se faca prin mijlocirea umana si prin natura legata de om totodata mijlocul de comunicare a acestei vieti. Dar el nu ne comunica aceasta viata, in cursul chipului actual al creatiei, devenit dupa cadere foarte putin transparent, prin creatia generala, ci prin trupul Sau, facut in mod special centrul incandescent al Duhului dumnezeieisc, prin asumarea lui de catre ipostasul dumnezeieisc, si in mod deplin prin invierea lui. Din creatia generala El a ales numai unele elemente legate in mod deosebit de viata omului, ca prin ele sa ne comunice viata dumnezeiasca din trupul Sau. El a lasat natura in general in starea ei actuala pentru ca sa ne fie o ambianta potrivita pentru viata paminteasca, ca arena in care avem sa crestem si prin eforturile noastre spre chipul vietii inviate intr-un univers general transfigurat din viata viitoare.

Sfintele Taine sint mijloacele alese din creatie de Domnul Hristos, prin care ne vin riurile de viata netrecatoare din trupul Sau cel inviat si numai viata trecatoare paminteasca ce ni se impartaseste prin cratia naturala. Propriu zis trupul inviat al Domnului e darul cel mai mare al lui Dumnezeu pentru noi. Dar acest trup e constituit pe de o parte din natrua cosmica, pe de alta a inviat pentru ca are ca ipostas pe Dumnezeu Cuvintul si prin trupul Sau ni se comunica intr-o modalitate accesibila noua insusi acest ipostas. Trupul

Domnului, trup format din carnea si singele nostru, din natura cosmica generala, din acest dar general al lui Dumnezeu catre noi, e propriu-zis mijlocul cu totul transparent si mediul comunicarii desavirsite a vietii netrecatoare a lui Dumnezeu catre noi crestinii. Numai din acest trup iradiaza si prin unele elemente cosmice puterea harului special catre noi.

Creatia naturala nu e desfiintata in trupul lui Hristos si nici semenul nostru uman, ca daruri ale lui Dumnezeu chemate sa devina medii de comunicare desavirsita a iubirii lui Dumnezeu catre noi. Ele sint mentinute pentru veci, dar inaltate, transfigurate, coplesite de Duhul dumnezeiesc salasluit in Hristos.

Creatia ramine si ea ca dar, insa se actualizeaza ca dar deplin intrucit e asumata de Sumnezeu Cuvintul in modul cel mai intim, intrucit Daruitorul dumnezeieisc se face total straveziu si comunicabil prin ea in trupul sau si prin el in oarecare masura si prin unele elemente din creatie. De aceea in vederea transfigurarii intregii creatii in viata viitoare, cind toti vom fi crescut la starea invierii, Hristos, Dumnezeu-omul ramine centru sacramentalitatii in sens strins, chiar daca Duhul dumnezeiesc din El ni se comunica prin unele elemente ale naturii inca netransfigurate in generalitatea ei si chiar daca creatia natruala ramine si ea mai deparete ca mediu al iubirii lui Dumnezeu, ca dar si ca taina in sensul larg al cuvintului. Aceasta va deveni intreaga mediul vietii inviate a lui Hristos de avea in existenta viitoare, cind va fi in intregime coplesita de viata Lui inviata, de lumina Lui dumnezeiasca. Atunci <<noapte nu va mai fi>> (Apoc. XXII, 5). Nimic nu va mai fi opac. Totul va fi transparent, sau, Hristos va fi transparent prin toate. Toti ne vom afla <<in lumina fetii lui Hristos>>. <<Si nu au trebuinta de lumina lampii, sau de lumina soarelui, pentru ca Domnul Dumnezeu le va fi lor lumina>> (Apoc. XXII, 5). Intreaga creatie va atinge atunci treapta suprema a destinatiei ei sacramentale, a rostului de mediu transparent si comunicabil al lui Dumnezu in mod culminant, al vietii, luminii si iubirii Lui. Atunci nu va mai fi neboie de Taine speciale. Toata creatia va fi o taina de suprema transparenta, un mediu de suprema comunicare a vietii lui Hristos. Fata Lui nu va straluci si ne va incalzi plina de iubire prin toate.

Creatia va fi mediul acelei comuniuni supreme cu Dumnezeu si in acelasi timp depasita, uitata, absorbita in privirea fata catre fata a subiectului lui Hristos de catre subiectele umane, in subiectele umane ce se vor privi cu iubire nesatioasa. Caci pentru cei ce privesc cu iubire toate se uita, toate par a fi disparut, desi daca n-ar fi ambianta lor nu s-ar putea privi, nu s-ar mentine ca fiinte deosebite. Creatia a devenit prin cadere un dar inferior, sau a cazut pe planul unui dar care raspunde aproape numai trebuintelor vietii pamintesti, Ea va ramine asa atita timp cit raminem pe o treapta aproape exclusiv paminteasca de existenta. Adica ea se poate afla ca dar pe trepte diferite, mai cooborite sau mai inalte. Insa pe toate treptele ea isi pastreaza caracterul de dar al lui Dumnezeu, adica numai de dar, deci nu de ultima realitate; ultima realitate e Dumnezeu, infinit superior ei ca subiect creator si daruitor. Cine se ridica la cunoasterea transparentei ei se ridica la comunicarea constienta cu

Dumnezeu. Daruitorul ei, ca izvor al vietii de toate gradele, deci si al vietii nemuritoare si nesfirsit de bogate.

Tainele in sens restrins primite in cursul vietii pamintesti, reprezinta aceasta impartasire de viata dumnezeiasca din Hristos a celor ce cred in El. Si intrucit aceasta impartasire de Hristos e cunoscuta prin credinta, nu prin vedere, elmentele insesi prin care se face comunicarea Lui, ne ramin opace. Cit traim pe pamint ajunge ca Hristos sa ni se comunice prin unele elemente ale creatiei desemnate de El, pentru ca sa ni se dea si prin aceasta posibilitatea sa ne manifestam credinta in faptul comunicarii Lui, iar pe de alta parte, sa ne folosim de natura si pentru trebuintele noastre pamintesti. Cind ne vom ridica la treapta <<vederii>>lui Dumnezeu prin transparenta creatiei, atunci toata va deveni un mijloc de nimpiedicata comunicare vadita a Lui, un dar total transparent al Lui.

Pina atunci treapta acestei transparente a fost atinsa numai de trupul lui luat din creatie. Pina atunci comunicarea speciala al lui Hristos prin Sfintele Taine se realizeaza pornind din trupul Sau, ca acea parte a creatiei care a devenit total transparenta sau pnevmatizata. Trupul lui Hristos e puntea dintre natura nedevenit inca total transparenta pentru noi si ipostasul lui dumnezeiesc. Pina atunci trupul Lui reprezinta treapta naturii ridicata la suprema transparenta, sau la starea de dar total straveziu, reprezinta legatura intre dumnezeirea din el si natura care se afla inca intr-o stare de dar opacizat din pricina caderii, dar destinata si ea sa ajunga la starea de transparenta si avind sa ajunga acolo prin trupul lui Hristos care lucreaza deocamdata in mod special asupra noastra prin elementele folosite la savirsirea Sfintelor Taine. Elementele Sfintelor Taine ocupa, deocamdata, in momentele in care sint folosite, o pozitie intermediara intre trupul transparent al lui Hristos si natura opacizata, dar chemata sa se ridice din puterea trupului lui Hristos la starea de transparenta.

Prin Taine, in sens restrins, adica prin Duhul iubirii lui Dumnezeu, care ne vine neimpiedicat din trupul lui Hristos, insa prin elemente ale naturii inca nedevenita transparenta in mod vizibil, se descopera credinciosilor toata natura ca dar al lui Dumnezeu, destinat unei depline si generale transparente pentru El.

Cum am spus, fiinta noastra care s-a inchis prin cadere iubirii lui Dumnezeu, manifestata prin creatie ca dar, nu se putea redeschide iubirii lui Dumnezeu decit printr-o manifestare mai vadita, mai accentuata si mai directa a acestei iubiri a lui Dumnezeu in Hristos, devenit dar suprem al iubirii lui Dumnezeu, legat de natura. Dar aceasta redeschidere se face in mod treptat. Inceputul restaurarii creatiei in functia deplina de dar sau de mediu straveziu al lui Dumnezeu in Hristos s-a facut indata dupa cadere, prin revelatia care a condus lumea spre Dumnezeu, prin initiativa lui Dumnezeu, initiativa care era si un raspuns dat trebuintei creatiei dupa legatura intima cu Dumnezeu care avea sa se realizeze in Hristos. Prin Hristos omenirea care crede e dusa apoi spre trepte

tot mai desavirsite comuniunea cu Dumnezeu, deci si in intelegerea si folosirea lumii ca dar sau ca mijloc sacramental al iubirii si vietii Lui. Acest proces de restaurare va continua datorita puterilor izvoriite din trupul purtat de ipostasul Cuvintului, rastignit si inviat, pina la ridicarea creatiei in starea identica cu trupul inviat al lui Hristos.

Aceasta continua inaintare spre restaurarea creatiei nu apartine numai insului singular. Caci au existat de la inceput crestini care s-au ridicat pe treapta desavirsitei comuniuni cu Dumnezeu si a folosirii lucrurilor in mod deplin ca daruri transparente ale lui Dumnezeu. Ci este un progres general al omenirii credincioase si al creatiei intregi spre acea stare de transfigurare generala.

In progresul acesta se incadreaza cu un important rol si Sfintele Taine ale Bisericii.

Nevoia unui timp mai indelungat pentru cresterea spirituala a omenirii credincioase in aceasta comuniune deplina face clara deosebirea intre lumea inteleasa ca taina in sens larg si intre Sfintele Taine propriu-zise.

Dar intre aceste doua intelesuri ale sacramentului si chiar intre aceste feluri de sacramente exista o strinsa legatura. Nu poate fi folosita creatia ca sacrament in sens larg in deplinatatea lui decit de crestinii care se impartasesc de harul Sfintelor Taine si, in special, de Sfinta Euharistie. Iar harul Tainelor si Euharistia ii vin ca o intimpinare la darul natural intors de el lui Dumnezeu.

Teologul catolic Michael Schmaus face o deosebire intre daruirea creatiei in mod natural de catre om semenilor sai si intre daruirea harului lui Hristos, dar nu vede legatura dintre oferirea datului natural lui Dumnezeu si harul nou ce vine de la Hristos. Taina se infaptuieste la intilnirea intre acestea doua. Daruirea unui lucru de catre cineva unui prieten e un semn al daruirii de sine. Dar harul lui Hristos e insasi daruirea de Sine a lui Hristos, fapt care are loc cu deosebire in Euharistie. <<Daca noi daruim unui prieten un dar, acesta este un semn al autodaruirii proprii catre acela. Folosirea unui lucru ca dar, il transforma pe acesta intr-o noua dimensiune mai inalta (in vehicul al iubirii, n.n.). Totusi el ramine pe de alta parte in fiinta sa de temelie tot ceea ce era... Dar autodaruirea lui Iisus se deosebeste fundamental de aceasta daruire. Caci Iisus poate primi piinea si vinul in puterea Sa mintuitoare cu o asemenea intensitate, incit piinea si vinul sint atinse prin aceasta in fiinta lor cea mai interioara, in fiinta lor de temelie. Iisus Hristos intra in locul fiintei de temelie a piinei si a vinului>>1.

Aceasta o putem explica asa: prin puterea coplesitoare a iubirii fata de cei carora Iisus vrea sa se daruiasca total prin piine si vin, acestea se absorb in El in asa masura incit nu mai exista ca o realitate care se interpune intre El si ei, ci ele devin El insusi, ramінind simple <<chipuri>> ale piinii si vinului fara o consistenta de sine statatoare in ele insesi. Iar aceasta es intimpla numai cind

si crestinul intoarce darul natural lui Dumnezeu. Pe linga aceea, ceea ce se intimpla in Euharistie si in celelalte Sfinte Taine se datoreste faptului ca Hristos care se daruieste prin piine si vin este in starea trupului inviat, penetrat in mod suprem de iubirea culminanta a lui Dumnezeu si aceasta iubire, sau Duhul dumnezeiesc al iubirii care a inviat trupul lui Hristos, poate face si piinea si vinul, prin unirea Lui totala cu ele, in vederea celeiasi uniri cu cei ce se vor impartasi, in acelasi trup inviat, asimilindu-le lui. Lucreaza aici o iubire care depaseste orice iubire. Prin puterea ei, Dumnezeu depaseste darul natural absorbindu-l si unindu-se direct cu cel caruia I se daruieste. Asa a fost indumnezeit trupul natural al Domnului prin inviere si prin el face si piinea una cu trupul si singele Sau indumnezeit, nemai lasindu-le ca o realitate intre El sau intre trupul Sau deplin coplesit de dumnezeirea Sa si intre cei cu care vrea sa se uneasca deplin. Pentru ca urmasii lui Adam au prea despartit darurile naturale ale lui Dumnezeu, de Daruitorul lor, printr-o intoarcere egoista spre ei, Dumnezeu insusi uneste aceste daruri cu Sine prin mijlocirea trupului Sau indumnezeit, ca sa se poata uni astfel deplin si direct cu cei ce vor sa-L primeasca.

Prin prefacerea esentei piinii si vinului din Euharistie in trupul si singele Domnului, ele nu mai ramin ca o realitate ca o realitate care interpune in oarecare masura intre nemijlocita daruire de Sine a lui Hristos si cei ce se impartasesc de aceasta daruire a Lui, cum ramine piinea si vinul intre preotul care le da si cel ce le primeste cu oricita dragoste le-ar darui primul si le-ar primi al doilea. Iar forta spirituala care a transfigurat prin inviere trupul Domnului, unindu-l al maximum cu dumnezeirea Lui si a prefacut si piinea si vinul in acest trup, este iubirea unificatoare la culme.

Dar intensitatea iubirii cu care se daruieste Hristos in Euharistie, in prelungirea tainica a jertfei de pe cruce adusa Tatalui si celor ce cred in El, sau se deschid Lui, si care preface piinea si vinul in trupul Lui, nu ramine fara un efect asupra credinciosilor, ci ii face sa se daruiasca si ei cu iubire unul altuia si in acelasi timp lui Dumnezeu, prin particica de piine, prin paharul de vin si prin orice lucru ce si-l dau. Uniti cu Hristos prin Euharistie se vor darui si ei cu intensitate. Ei redescopera, actualizeaza si implinesc cu alta intensitate pornirea naturala sadita in ei de Dumnezeu de a fi daruri unii altora si de a folosi lucrurile ca daruri intre ei.

Daca depinde de gradul iubirii fata de altul gradul de imprimare a persoanei proprii in lucrul prin care vrea sa I se daruiasca aceluia, in primirea lui Hristos insusi, imprimat pina la prefacere in chipul piinii si al vinului, credinciosii au un izvor de putere de a se imprima pe ei insisi in darurile ce le dau altora. In felul acesta Euharistia are un fel de extensiune in toata viata lor, facind din credinciosi un corp format din madulare unite cu Hristos si intre ei.

Pe linga aceea, Hristos care se comunica cu o astfel de intensitate a iubirii credinciosilor prin piinea si vinul prefacute in trupul si singele Sau, nu se poate

sa nu se comunice lor si in afara de Euharistie, prin toate lucrurile pe care le folosesc si care sint daruri ale lui Dumnezeu. Daca numai in Euharistie se comunica in acest mod desavirsit, care preface piinea si vinul in trupul si singele Sau, este pentru ca credinciosii nu se pot ridica la o astfel de deschidere de extrema sensibilitate iubirii lui Hristos, incit sa-L primeasca prin toate lucrurile si in toate clipele in acest mod desavirsit. Prin Hristos, iubirea lui Dumnezeu e gata sa ni se comunice din nou si intr-un mod desavirsit prin toate lucrurile; toate ne pot redeveni daruri stravezii ale iubirii lui Dumnezeu, in masura in care sintem in stare sa le sesizam ca atare, sa ne deschidem iubirii Lui.

Nu se poate spune ca Euharistia ca mod de comunicare desavirsita a lui Hristos, ramine in cuprinsul vetii crestinilor o insula inconjurata de un ocean; ea e numai multele cel mai inalt intr-un peisaj de coline de toate marimile, sau o lumina solara inconjurata de lumini stelare de toate gradele, care sint lumini tocmai prin faptul ca se impartasesc ca dintr-un focar din lumina Euharistiei.

Prin toate li se daruieste Dumnezeu celor ce cred, dar si ei se pot darui prin toate lucrurile si faptele lor lui Dumnezeu si semenilor pentru ca Hristos li se daruieste lor si ei se daruiesc in mod culminant lui Hristos, in Euhairstie.

Nu e in spiritul Ortodoxiei sa faca o separatie neta intre Euharistie si viata crestina. Toata aceasta viata are un caracter euharistic. Biserica se formeaza ca un trup alcatuit din credinciosii carora li se daruieste Hristos in mod deplin in Euharistie, dar care din puterea daruirii lui Hristos se daruiesc si ei unii altora, intr-o miscare de continua convergenta si unificare. In acest sens Biserica e plina de Euharistie, de trupul lui Hristos intr-o continua daruire de Sine si prin aceasta intr-o miscare de unificare a credinciosilor su Sine si intreolalta, efectuata de Hristos si din puterea lui Hristos. Biserica e impregnata de trupul lui Hristos in aceasta miscare de daruire de Sine si de unificare a tuturor cu El si intre ei. Ea e imprimata de trupul inviat al lui Hristos, care prin Duhul ce iradiaza din El neimpiedicat ii atrage pe toti spre El si intreolalta, dar in acelasi timp si spre starea de inviere existenta in El adica spre starea in care deschiderea si convergenta tuturor fata de Hristos si introlalta va fi desavirsita, cum desavirsita este si in Hristos cel inviat. Caci spune Sfintul Atansie: <<Prin moartea si invierea Sa a indepartat separarea dintre rai si lumea aparuta dupa cadere si ne-a deschis noua raiul interzis, pentru ca El insusi se intoarece dupa inviere pe pamint si arata ca raiul si pamintul sint una. Prin inaltarea la cer uneste cerul si pamintul si arata ca raiul si pamintul sint una. Prin inaltarea ala cer uneste cerul cu pamintul si ridica trupul nostru omenesc asumat de El si alcatuit din aceeasi substanta ca si al nostru. Ridicindu-se, sufletul si cu trupul deasupra cetelor ingeresti, a restabilit uniunea intre lumea noastra sensibila si ce inteligibila si armonia creatiei intregi>>2. Iar teologul grec J. Karmiris spune: <<Dumnezeiasca Euharistie este cintrul unitatii crestinilor cu Hristos in trupul Bisericii. Pentru ca prin ea, prin excelenta se descopera Biserica drept trup al lui Hristos si

comuniune a Duhului Sfint si se uneste veacul de acum cu cel viitor, Biserica paminteasca cu cea cereasca. In dumnezeiasca Euharistie se cuprinde tot trupul lui Hristos>>3.

De aceea nici darurile ce le aduc credinciosii pentru a fi prefacute in trupul Domnului nu mai fac parte din ordinea exclusiv naturala a creatiei. Intre planul naturii si planul naturii transfigurate al Euharistiei, se iveste acest plan intermediar, acest plan de trecere de la natura la creatia indumnezeita, unificata in trupul Domnului. Elementele naturii cind sint intoarse ca daruri lui Dumnezeu (inclusiv persoanele), capata sau actualizeaza valente pnevmatice; nu mai sint numai daruri sau bunuri ale lui Dumnezeu pentru viata paminteasca. Altfel gindeste teologia occidentala care face o taietura neta intre planul naturii si cel sacramental euharistic. Un teolog anglican care oscileaza intre orientarea tomista si cea ortodoxa, dind expresie orientarii tomiste, n-a vazut o trecere intre oferirea creatiei ca dar si prefacerea ei in trupul si singele Domnului, sau in natura imprimata de harul Sfintelor Taine. El zice undeva: <<A fost frecvent accentuat, in urma lui Dr. Temple, ca materia Euharistiei nu e griul si strugurii, ci piinea si vinul, adica nu rodurile pamintului, ci acele roduri prelucrate de mina omului, trecute adica prin mina preotului naturii. Cugetarea noastra nu trebuie sa se opreasca aci, pentru ca rodurile nu trec numai prin miinile preotului naturii, ci si prin miinile preotului supranantural, Domnul inviat lucrind prin organele trupului Sau preotesc, mistic, Biserica>>. <<Tot ce poate face Biserica din propria ei initiativa, daca expresia aceasta poate fi aprobata, este sa aduca lui Dumnezeu rodurile pamintului, cum au trecut prin miinile preotului ordinei naturale. Ea le aduce pe ele lui Dumnezeu cum le-a adus Fiului Sau la cina cea din urma. Si in ascultare de porunca ce a dat-o El, le aduce lui Dumnezeu pentru a fi transfigurate si facute jertfa, prin primirea lor de catre Dumnezeu. Si daca omul ar fi fost Adam cel necazut, aceasta ar fi fost toata istoria. Dar omul nu e Adam cel necazut. Darurile de piine si vin ale omului sint total inefective, dar ele sint tot ce poate oferi omul. (Dar atunci de ce le mai aduce? n.n.). el aduce piinea si vinul sau in ordinea rascumpararii si face prin aceasta ceea ce I-a poruncit Mintuitorul sa faca. El le pune in miinile lui Dumnezeu pentru a fi transformate prin primirea lor de catre Dumnezeu. Si cind Dumnezeu le primeste, ele sint transfigurate intr-o unica aducere nepatata si demna, in aducerea trupului si singelui lui Hristos. Luind rodurile creatiei din miinile Bisericii Sale, Domnul le-a recreat, rascumparat si restaurat. Astfel in Euharistie nu numai comunitatea e rascumparata, ci si ordinea materiala este oferita lui Dumnezeu Tatal in Hristos cel inaltat>>4.

Dar pe urma dind expresie orientarii ortodoxe, a scris: <<E totusi vital sa se intelega ca oferirea este pregatirea pentru consacrare si nu consacrarea insasi>>5. Totusi nu vede oferirea anticipind consacrarea, ci avind loc deodata.

Distinctia intre darurile aduse de comunitate si darurile in stare preschimbata in trupul si singele Domnului e bine sa fie facuta. Dar aceasta nu poate

indreptati o identificare intre darurile aduse de comunitate si intre darurile ce si le dau oamenii in planul vietii nebisericesti. Teologia crestina occidentala nu vede deosebirea intre omul ca membru al preitiei obstesti in Biserica, deosebita desigur si de preotia slujitoare. Protestantii nu vad decit preotia obsteasca care nu poate sfinti propriu-zis nimic, iar catolicismul numai preotia slujitoare socotind pe mireni incapabili de a avea un rol in sfintirea vietii. Pentru teologii crestini occidentali nu are loc o trecere de la ordinea naturii la cea sacramentala, ci intre ele este o separatie neta. Pentru gindirea teologica rasariteana faptul ca credinciosii au devenit ai lui Hristos prin Botez si prin alte impartasiri anterioare, le da acestora puterea sa aduca si ei pina la un loc darurile lor si prin ele pe ei insisi lui Hristos, prin preot desavisindu-se aceasta aducere. Toti credinciosii cinta la Liturghie <<Pe noi insine si toata viata noastra lui Hristos Dumnezeu sa o dam>>. Mirenii au si ei o deschidere iubitoare pentru Hristos, sau o salasluire a Lui in ei, ear acest fapt face posibila lucrarea de transfigurare a lui Hristos si asupra darurilor ce le aduc inca inainte de prefacerea lor.

Darurile aduse de credinciosi, membri ai comunitatii, ai trupului Hristos, au ceva dintr-o stare anticipata a darurilor preschimbate. Ele nu mai sint tot asa de mult exclusiv <<naturale>>, cind sint aduse de comunitatea crediciosilor, ca atunci cind sint oferite de un om altui om in ordinea pur naturala. Sau <<natura>> celor ce fac parte din Biserica are un sens de natura resaurata prin har, deci nu de natura in sine, precum <<natura>> celor ce nu fac parte din Biserica, este o natura nepenetrata de har, ca si darurile lor, desi nici aceia nu sint lipsiti de o anumita tendinta de a folosi lucrurile ca semn al iubirii, asa cum le-a facut pe ele si cum I-a facut pe ei Dumnezeu, macar fata de oameni, daca nu fata de Dumnezeu.

Comunitatea care ofera piinea si vinul lui Hristos in biserici, e si ea trupul extins al Domnului si de a fi intarita si ea in calitatea de trup al Lui prin impartasirea de piinea si vinul aduse de ea si prefacute in trupul Lui personal. Ele sint ale comunitatii care e trupul tainic al Domnului, deci ocupa inca inainte de prefacere un loc in relatia dintre Trupul lui Hristos si Capul lui, odata ce sint intr-o relatie cu Trupul tainic al Domnului, deveniti astfel prin Botez si prin impartasirile anterioare. Ele sint oferite de Trupul tainic Capului lui, pentru a deveni trupul si singele lui Hristos cel personal si pentru a se hrani el insusi cu ele. Ele sint prefacute datorita si faptului ca sint oferite de Trupul tainc al Lui si au menirea sa hraneasca astfel prefacute trupul tainic al Lui. Hristos care le preface nu e numai deosebit de comunitate, ci si in ea. Actul prefacerii se savirseste in mediul acestei relatii intime intre Hristos si comunitate in acest Trup plin de Hristos in cimpul de forte spirituale in care Hristos, ca centru, nu e despartit de comunitate, in care sufla Duhul Sfint. Daca nu sint aduse de comunitate in calitate de Trup tainic al lui Hristos, ele nu sint prefacute de Hristos in trupul si singele Lui personal, pentru a hranic cu ele trupul Sau tainic. Dar nici acest grup de crestini nu le-ar oferi lui Hristos cu credinta si cu iubirea care-l transfigureaza si-l uneste cu El, daca n-ar fi Trupul

Lui tainic, datorita Botezului si impartasirilor anterioare de Hristos cel euharistic, daca n-ar fi de mai inainte strabatut de iubirea Lui transfiguratoare.

Actul oferirii piinii si vinului pentru prefacere in trupul Domnului e determinat oarecum euharistic mai inainte de aceea. Prefacerea isi arunca raza ei asupra acestor daruri dinainte ca ea sa se fi produs. Caci Domnul le primeste oarecum dinainte de a le preface in vederea acestui scop. Aceasta se vede din pregatirea lor de la Prosomidie, care e un act liturgic important in Ortodoxie. De atunci ele primesc o binecuvintare si linga agnet se scot particele pentru cei pentru care se cere ajutorul lui Dumnezeu inca de acum, odata cu pomenirea numelor lor. Ba chiar de la pregatirea prescurii se imprima pe ea in semnul crucii initiale lui Hristos care invinge prin cruce, aratindu-se ca ea daruieste Lui (Iisus Hristos Nica). Aceasta determinare euharistica a darurilor de piine si vin inca inainte de prefacere are loc, pentru ca comunitatea care le ofera este ea insasi determinata euharistic, ceea ce se arata in faptul ce cel ce le primeste este preotul slujitor, iar prin el, Hristos insusi. Fundamentul lor, am zice ratiunea lor ontologica6, este penetrata de ratiunea ontologica a credinciosilor, sau a comunitatii ecleziologice, penetrata la rindul ei de Hristos, Ratiunea ratiuneilor, prin trupul Lui a carui ratiune a fost absorbita prin Logosul dumnezeiesc intrupat, deplin in ratiunea Lui eterna aflatoare in El. Prin trupul Sau astfel absorbit cu ratiunea lui creata in fundamentul lui necreat, Hriostos a penetrat prin impartasirile anterioare ale credinciosilor trupurile noastre, absorbind in oarecare masura ratiunile lor create in fundamentul lor necreat, in ratiunile lor eterne din Logos, unde formeaza o unitate simfonica, dialogica, dialogica, fapt care face din credinciosi un trup tainic al lui Hristos7.

Aceasta absorbire a ratiunii trupului Domnului in ratiunea lui eterna din Logos s-a facut intr-o anumita masura inca prin primirea lui in ipostasul Cuvintului la intrupare, adica in ipostasul tuturor ratiunilor eterne ale celor create, dar in mod deplin s-a facut prin invierea trupului Lui, fiind o absorbire care nu desfiinteaza realitatea distincta a acestui trup, ci mai degraba o confirma, odata cu ratiunea lui creata.

Cu trupul Sau inviat, deci cu ratiunea lui atrasa in interiorul viu al ratiunii lui eterne, penetreaza Hristos trupurile credinciosilor sau ratiunile lor legate de ratiunea trupului Sau, facind din ele un singur trup, un trup al lui Hristos, asezat intreg pe drumul invierii. In aceasta calitate aduce comunitatea darurile sale de piine si vine, legate intim de trupurile din care se alcatuieste, pentru a se umple si aceste elemente de viata trupului inviat al lui Hristos, pentru a se preface in acest trup, conform destinatiei din eternitate a piinii si vinului de a se preface in trupuri.

Potrivit acestei destinatii a piinii si a vinului, comunitatea aducind piinea si vinul Logosului intrupat si inviat in trupul Sau, se aduce pe ea insasi, se daruieste pe ea insasi lui Hristos, pentru a se unifica cu trupul Lui prin aceste daruri ce se vor preface ele insesi in trupul si singele Lui. Prin aceasta

comunitatea va fi si mai deplin prefacuta in Trupul tainic al Domnului, odata cu prefacerea darurilor. Caci cine da ceva altuia cu toata dragostea si mai ales cine da ceea ce constituie insasi conditia vietii trupului sau, se daruieste pe sine si se unifica spiritual cu acela prin unificarea sa cu ceea ce da. El depaseste darurile in elanul lui de daruire, unificindu-se cu acela. De aceea, in Ortodoxie, membrii comunitatii sporesc in unirea cu Hristos in cursul Liturghiei chiar daca nu se impartasesc, cita vreme gindirea crestina occidentala vede unica ratiune a participarii credinciosilor la Liturghie in impartasirea lor, necunoscind acestre treceri ale comunitatii prin fazele unei uniri progresive cu Hristos, intrucit nu cunoaste aceste faze intermediare intre existenta naturala si cea a unirii euharistice cu Hristos. Cunoscind aceste trepte liturigice si extraliturgice ale unirii progresive a comunitatii cu Hristos prin toate darurile ce le aduce Lui, prin toate faptele savirsite pentru El, Biserica Ortodoxa poate indemna pe credinciosi sa spuna: <<Pe noi insine si unul pe altul si toata viata noastra lui Hristos Dumnezeu sa o dam>>. Chiar cind cineva il determina pe un semen al sau, sa-I dea un ajutor, sa-I daruiasca ceva din ale lui si din timpul lui, il determina sa se daruiasca prin aceea ce-I face lui, lui Hristos insusi. Incit si prin ceea ce daruim si prin ceea ce ni se daruieste, ne daruim pe noi insine si unul pe altul lui Hristos. Toata viata crestina devine astfel o liturghie in sens larg, un mijloc de unire prin daruire cu Hristos. Prin faptul ca preotul da acest indemn credinciosilor inca inainte de prefacerea darurilor, accentueaza ca aceasta daruire a pesoanelor proprii lui Hristos se manifesta cu deosebita putere in aducerea darurilor euharistice si la putere din impartasirea cu Hristos care se daruieste in Euharistie in mod culminant Tatalui si credinciosilor. In aducerea darurilor euharistice (si in orice alta daruire) se manifesta o capacitate si o pornire de daruire si de autodaruire a credinciosilor care provine tot din Euharistia primita anterior in diferite rinduri. Aceasta aducere a darurilor e o rodire a Euharistiei, a autodaruirii lui Hristos, intr-o pornire de daruire si de jertfa a credinciosilor catre Dumnezeu si catre semeni, intr-o neretinuta si universala miscare de convergenta a tuturor introlalta si in Dumnezeu.

Euharistia, sau continua autodaruire a lui Hristos, pune astfel o pecete euharistica, adica o pecete dinamica de daruire a tuturor credinciosilor catre Dumnezeu si catre semeni, o pecete de miscare convegenta pe toata viata crestina, ridicind-o pe toata la nivel euharistic in sens larg. Euharistia isi mentine continuu rostul de izvor al intregii vieti, determinind-o euharistic. Euharistia e menita sa conduca toata viata crestina pe trepte tot mai inalte de daruire reciproca si de convergenta intre Dumnezeu si credinciosi si intre acestia insisi, pina in Imparatia cerurilor cind daruirea va atinge inaltimea daruirii de Sine a lui Hristos, fiecare daruindu-se in acea Imparatie intreg lui Dumnezeu si tuturor, dar Hristos raminind mereu izvorul nesecat al acestei puteri de daruire universala. Ratiunea ontologica a fiecaruia va fi atunci atit de mult adunata, prin iubirea din amindoua partile, in Hristos, ca toti vor constitui un corp perfect unificat intreolalta si cu Hristos.

Daca in Logosul dinainte de intrupare ratiunile lucrurilor nu stau de sine, ci sint gindite de Logos, existind prin gindirea Lui, iar in El ca subiect sint implicate toate subiectele umane, crestine, in viata viitoare toate subiectele umane unificate fara confuzie la maximum cu subiectul Cuvintului intrupat, sau al lui Hristos, le vor gindi pe toate impreuna cu El, in asa fel ca in aceasta gindire si iubire unificata a tuturor cu Hristos, ele vor depasi, ca si Hristos, obiectele gindirii comune, nestiindu-se decit unele pe altele si toate pe Hristos ca Subiect, in care se cuprind totusi toate.

Hristos se va darui atunci tuturor in mod vadit si nemijlocit prin prefacerea sau mai bine-zis prin absorbirea ratiunilor ontologice ale tuturor elementelor creatiei in corpul Sau. Dar fiind toti in mod deplin in Hristos, vor fi toti intr-o unire nemijlocita si intreolalta, ratiunile ontologice ale tuturor elementelor cosmosului fiind intim unite cu trupurile lor si intr-un anumit sens prefacute (legate cu trupurile lor ca niste parti ale lor) in ele, iar aceste trupuri unite nemijlocit cu trupul lui Hristos, Hristos, ratiunea-subiect, ipostasul ontologic al tuturor, va avea readunate in Sine ratiunile ontologice ale tuturor subiectelor umane si ale elementelor creatiei, unite intim in trupurile lor, dupa ce aceste ratiuni ontologice, impreuna cu realitatile consistente create carora le-au dat fiinta, s-au actualizat in mod distinct in baza ratiunilor divine aflate in mod unificat din eternitate in El. Dar aceasta nu va insemna desfiintarea ratiunii ontologice a nici unuia din aceasta nu va insemna desfiintarea ratiunii ontologice a nici unuia din subiectele umane si din elementele cosmosului unite cu trupurile lor si deci nici desfiintarea realitatii lor sesizabile, ci numai transfigurarea lor si suprema lor unificare prin readunarea lor in izvorul lor si intr-o unire intima cu trupul Logosului inviat, asa cum prefacerea ratiunii ontologice a piinii si a vinului in trupul si singele lui Hristos nu inseamna desfiintarea realitatii lor sesizabile8.

Dar caracterul si elanul euharistic al comunitatii bisericesti se manifesta nu numai in daruri de bunuri materiale exterioare, ci si in tot ce face fiecare membru al ei pentru semenii sai, in tot ce fac toti pentru toti; se manifesta in orice comunicare ce-o face un credincios altuia. In toate se manifesta tendinta de a se darui el insusi ca persoana, de a depasi lucrul ce i-l face, intr-o unire directa. Paradoxul iubirii sta in faptul ca persoana vrea sa se daruiasca ea insasi si totusi ea nu se pierde, ci ramine mereu ca sursa a noi si noi acte de daruire si autodaruire.

<<Biserica este prin excelenta euharistica, intrucit este o comunitate a iubirii>>9.

Ca atare Biserica este chemata sa manifeste caracterul ei euharistic nu numai in interiorul ei, ci si in raporturile cu lumea in general. Ea e chemata nu numai sa descopere rostul de daruri al lucrurilor si al faptelor intre fiii sai, si ca prin ele sa-L arate pe Dumnezeu ca Daruitor prim, deci ca izvor al iubirii si pe crestini ca druitori secunzi ai lucrurilor si ai faptelor savirsite asupra lucrurilor

pentru altii, ci si sa-I ridice de la rolul de daruri si daruitori natuirali intre ei, la acela de autodaruitori intreolalta si lui Dumnezeu, sau lui Hristos. Ea e chemata nu numai sa arate ca inauntrul ei domneste iubirea daruirii reciproce personale prin lucruri si prin fapte, ci si sa-I faca sa simta si in raporturile lor cu ea ca este o comunitate a iubirii si ca atare din ea iradiaza in toate partile iubire, intrucit membrii ei se daruiesc tuturor pe ei insisi prin tot ce daruieste si savirsesc. Crestinii sint chemati sa manifeste puterea lor de comuniune si in raporturile lor cu cei ce nu fac parte din Biserica, daruindu-se pe ei insisi prin toata activitatea lor, dupa exemplul lui Iisus Hristos, care s-a intrupat si a patimit pentru toata lumea. Prin aceasta ii pot ridica si pe cilalti la practica comuniunii si a daruirii de sine.

Printr-o astfel de prezenta activa a Bisericii in lume, pot fi ajutati si ceilalti oameni sa se ridice la tratarea bunurilor creatiei, fie sau nu imprimate de munca lor, ca daruri, daca nu ca daruri intoarse aceluiasi izvor personal suprem, cel putin ca daruri intre oameni. Jertfele darniciei au atita putere asupra celor spre care se indreapta ca provoaca daruirea lor, ca un raspuns la o intrebare. Si a dat fiind ca reciproca daruire nu poate fi redusa niciodata la o daruire exterioara, ci e totdeauna expresia iubirii si a comuniunii, sau le produc pe acestea, este greu de adims ca cei spre care se indreapta daruirea neobosita a celor ce cred, nu vor fi atrasi in comuniunea iubitoare cu ei si nu vor simti lucrind in acestia fota credintei lor si nu vor fi impresionati de ea. Acea sta ar fi calea cea mai eficace spre comuniune universala. De aceea a spus Mintuitorul: <<Ceea ce voiti sa va faca voua oamenii faceti-le voi (mai intii). Caci de iubiti pe cei ce va iubesc, ce multumita (ce rod, n.n) veti avea?>> (Luca VI, 31-32). In necesitatea cu care vine ca raspuns la o daruire de sine fata de altii, daruirea de sine a acelora, se manifesta faptul ca urmasii lui Adam sint facuti pentru comuniune, pentru o viata in duh de jertfa si de daruire, pentru un duh euharistic, desi nu pot activa el insisi acest duh, ci e necesara o putere din izvorul suprem al iubirii pentru cei ce trebuie sa ia initiativa pentru astfel de raporturi intre urmasii lui Adam. Data fiind aceasta pornire <<naturala>> a omului de a raspunde iubirii si darniciei cu iubire si darnicie, e greu de admis ca crestinii exercitind initiativa in acest fel de omportare, in baza puterii primita de la Hristos, nu vor contribui la extinderea acestui duh euharistic de darnicie si de jertfa si in raporturile cu ceilalti oameni.

Jean-Paul Sartre a sustinut ideea ca chiar mingiierea, blindetea, ajutorul date cuiva il dezbraca pe acela in oarecare masura de libertatea lui10. Dar el a simplificat complexitatea situatiilor in care ajung oamenii. In general oamenii au neboie de iubirea celorlalti; nu se multumesc numai sa ajunga in posesia unor bunuri de al altii fara iubirea lor. In aceasta se arata faptul ca ei sint rinduiti sa se faca pe ei insisi daruri altora, dincolo de orice intentie de a se face stapini asupra celor carora le daruiesc ceva. Ei simt trebuinta sa iubeasca si sa fie iubiti, deci sa se daruiasca altora si ca altii sa li se daruiasca lor. Numai atunci sint cu adevarat fericiti. Aceasta inseamna ca firea insasi le-o cere

aceasta. Firea insasi le cere sa se daruiasca altora nu pentru a cistiga un drept de stapinire asupra celor ajutati, pentru a-I stingheri in comportarea lor libera fata de ei, ci cu o sinceritate si cu o smerenie lipsita de orice astfel de intentie de stapinire, care nu le va aduce din partea acelora iubirea de care simt nevoie. Insusi cel ce iubeste si se daruieste se simte indatorat fata de celalalt, caci si el primeste de la el caldura unei autodaruiri spirituale chiar in momentul cind se daruieste el insusi. Propriu-zis in daruirea de sine experiaza omul adevarata sa libertate, dar si pe a aceluia caruia simte neboia sa I se daruiasca, pentru a cistiga iubirea lui liber daruita. O libertate care nu se daruieste si nu se simte trebuinta iubirii libere a celuilalt nici nu este propriu-zis, o libertate, ci o abstractie, daca nu un mijloc intr-o lupta de inrobirea a unuia de catre altul. Aceasta e o libertate sterila, ucigatoare in mindria si exclusivismul ei, o libertate care mentine separarea si nefericirea proprie in separare si raul altuia si dezordinea intermitenta. Acest fel de libertate priveaza pe altii de libertate in mod silnic. Dimpotriva, in iubire este o punare libera a libertatii proprii in serviciul celuilalt pentru binele lui, pentru eliberarea lui. Iar in implinirea apelului celuilalt la ajutor se dobindeste binele propriu, sau se manifesta adevarata libertate proprie. In iubire fiecare experiaza si promoveaza libertatea si demnitatea celuilalt; parind ca renunta la libertatea proprie, fiecare o cistiga cu adevarat. Fiecare incadrindu-se liber in trebuintele celuilalt ca in ale sale, se realizeaza plenar in cadrul vietii proprii. Nici unul nu se pierde si nu saraceste, ci fiecare se realizeaza se imbogateste in unire cu celalalt, in activitatea si patimirea pentru el. Nu poate fi vorba de o pierdere a libertatii si de anularea persoanei proprii sau a celuilalt, acolo unde tu insuti o pui sau te pui pe tine insuti in slujba altuia si celalalt si-o pune din recunostinta si se pune pe sine in slujba ta.

E drept insa ca in masura in care nu are loc aceasta daruire deplina, omul uzeaza de ajutorul pe care-l da altuia pentru a-l aservi. Aceaste e un semn ca gestul sau de ajutor nu porneste dintr-o scufundare deplina in adevarata umanitate, ca el nu simte inca cu toata intensitatea unirea cu semnul in suferinta lui, in necesitatea lui de ajutor. Si din aceasta se explica si faptul ca in loc de recunostinta totala cel ce-a fost ajutat odata de altul, simte chiar o oarecare aniversiune fata de el. Dar noi sintem numai pe drum spre adevaratele si purele inaltimi ale umanitatii noastre. Si pe acest drum ne ajuta sa inaintam Hristos.

Am vorbit pina aici numai de adincirea duhului euharistic intre membrii Bisericii si de extensiunea si adincirea acestui duh intre membrii Bisericii si de extensiunea si adincirea acestui duh intre membrii Bisericii si ceilalti crestini, intre Biserica si lume, din daruirea de sine, din iubire.

Dar in aceasta se implica si adincirea si extinderea duhului sacramental in general in Biserica si in lume. Fiul lui Dumnezeu intrupindu-se si intrind prin aceasta in comuniune cu noi, ni s-a daruit ca Dumnezeu cu toate comorile iubirii aflatoare in El. Daruirea Lui a fost ridicata la culme prin jertfa si

invierea Lui si prin trimiterea Duhului Sfint de care s-a umplut umanitatea Sa. Jertfa Lui nu e indreptata numai spre Tatal, ci si spre noi. A se jertfi inseamna a se darui. El a venit <<ca sa slujeasca si ca sa-si dea sufletul Sau pret de rascumparare pentru multi>> (Matei XX, 28). Nu se poate desparti in jertfa lui Hristos directia catre Dumnezeu-Tatal de directia catre urmasii lui Adam. Iar in invierea lui Hristos, insasi umanitatea noastra asumata de El e transfigurata si invesnicita in pirga ei, in incepatura ei, aceasta stare fiind in curs de urcare in toate ipostasele ei ca o seva ce urca din radacina in toata planta. Prin inviere ni s-a deshis nu numai o perspectiva de inviere tuturor, ci a inceput de fapt procesul inverii tuturor, am intrat de fapt pe calea desavirsirii si a inaltarii noastre, care isi va ajunge culminatia in invierea eshatologica. Dar acest proces, aceasta devenire, e promovata nu numai prin Euharistie ci si prin celelalte Sfinte Taine. Prin acestea ne vinte tot darul desavirsit de la Parintele luminilor si prin el forta desavirsitoare a umanitatii desavirsite a lui Hristos. Acest dar desavirsit ne vine prin mijlocirea elementelor creatiei, prin aceste daruri naturale. Se adauga astfel dar peste dar, se adauga dar la dar; darul de baza se desavirseste prin darul adaugat; darul vietii naturale, se penetreaza si se transfigureaza de darul vietii vesnice in Dumnezeu. Darul creat de Dumnezeu se penetreaza de darul energiei necreate ce iradiaza din fiinta dumnezeiasca; darurile prin care se sustine trupul nostru in viata paminteasca se penetreaza prin darurile care ridica acest trup la viata indumnezeita si vesnica, la viata invierii, pentru ca vin din trupul inviat al lui Hristos, in dumnezeirea care l-a ridicat la viata invierii. Aceste daruri adaugate la darurile elementelor creatiei ne arata ca toata creatia va fi dusa la starea pnevmatizata, la starea indumnezeita impreuna cu trupurile noastre. Dar nu trebuie uitat ca in deschiderea pentru darul vietii in Dumnezeu e implicata si o moarte pentru viata pur paminteasca, pentru darul creatiei inteles in acest sens exclusivist, nedeschis lui Dumnezeu.

Daca in Euharistie Hristos asimileaza materia lumii cu trupul Sau pentru a darui transfigurata Tatalui, dupa ce a transfigurat prin inviere materia asimilata in cursul vietii Sale pamintesti, pentru a ne-o darui si noua transfigurata ca aluat al invierii trupului nostru, in Sfintele Taine materia e numai mediu al daruirii Sale. Ea isi pastreaza inca o subsistenta proprie. Prin aceasta se arata ca ea e valorasa nu numai prin posibilitatea ei de a deveni trupul transfigurat al Domnului si al nostru, ci si prin mentinerea ei in subsistenta proprie ca mediu al relatiei dintre noi si Hristos. Ea e confirmata chiar prin Sfintele Taine ca mediu nedesfiintat al harului lui Dumnezeu, pentru ca noi avem nevoie si de ea in cursul vietii pamintesti si de o subsistenta transfigurata si transparenta a ei si in viata viitoare. In cursul vietii pamintesti noi ne regeneram in Botez prin harul lui Hristos, dar si prin apa creatiei, ramasa si apa reala, ca sa ne sustinem si prin acest dar al creatiei in viata paminteasca. O alta Sfinta Taina confirma valoarea trupurilor in starea lor paminteasca si deci a casatoriei pentru viata aceasta; confirma valoarea autodaruirii reciproce a barbatului si a femeii in vederea nasterii de prunci si a cresterii lor, dar adauga la darul trupurilor

facute si pentru casatorie, harul lui Hristos, sau putere noua in aceasta autodaruire din daruirea lui Hristos catre oameni (Efes. V, 25).

Alte Sfinte Taine confirma si intares slujirea crediniciosului dedicata semenului sau si comunitatii bisericesti. Acestea sint: Taina Mirului si a Hirotoniei, care intaresc puterea de slujire naturala a omului cu puterea dumnezeiasca a daruirii umane si preotesti a lui Hristos. O alta Sfinta Taina confirma darul natural al sanatatii dat si el de Dumnezeu prin creatie, dar slbit prin pacat, printr-o noua revarsare de putere din trupul lui Hristos purtator de viata vesnica.

Sifntele Taine sint pentru viata aceasta, dar si pentru sustinerea noastra pe drumul spre invere. Euharistia e pentru vesnicie, ea ne da de aici arvuna unirii vesnice cu Hristos, ne plaseaza anticipat in aceasta unire si ne arata perspectiva unei Euharistii mai desavirsite in vesnicie; dar ne da si puterea daruirii reciproce si a jertfelniciei in viata aceasta. La rindul lor, desi sin mai mult pentru ajutorul pe drumul spre vesnicie in viata aceasta, celelalte Sfinte Taine anticipeaza si un mod cu mult mai transparent al creatiei in relatia noastra cu Dumnezeu in viata viitoare. In viata viitoare ne vorm si uni cu Dumnezeu in mod nemijlocit – si aceasta va fi Euharistia desavirsita – dar vom fi si intr-o comuniune cu El prin toata creatia devenita stravezie la maximum. Desigur, acolo nu vor fi necesare Sfintele Taine din viata aceasta: casatorie, pocainta, maslu etc. Dar toata creatia va fi mediu desavirsit transparent al comuniunii cu Dumnezeu, ca un fle de unica Sfinta Taina pe deplin transparenta desavirsind aceasta functiune generala a creatiei din viata paminteasca.

Sfintele Taine ne-au fost date in viata aceasta ca niste provizii de putere dumnezeiasca procurate la inceputurile marilor slujiri si etape ale vietii paminesti aratindu-ne-se ca si etapele si slujirile principale ale vietii pamintesti sint niste daruri ale lui Dumnezeu pentru inaintarea ei pe calea spre Dumnezeu si deci au nevoie de un ajutor mai esential al lui Dumnezeu. Botezul, dindu-ne-se la inceputul vietii pamintesti, ne arata modul superior al folosirii ei; prin el ni se da un dar superior celei al vietii create, care intareste si inalta darul vietii pamintesti, sau ii arata toata semnificatia si adincimea, pentru a o folosi in toate posibilitatile ei de dar al lui Dumnezeu pentru semeni si pentru ajungerea la cunoasterea deplina a lui dumnezeu si la bucuria de El in viata vesnica. Mirungerea, Hirotonia, Nunta, ne procura daruri ce ni se dau la inceputul slujirilor principale in viata, a folosirii superioare a darurilor si relatiilor ce s-au pus de Dumnezeu in firea noastra, in diferite etape si situatii ale vietii pamintesti, pentru a ajunge la aceeasi deplina bucurie transparenta si la eterna comuniune cu Dumnezeu in viata viitoare.

Euharistia se deosebeste de celelalte Sfinte Taine prin faptul ca ea ne introduce pe calea unirii plenare, nemijlocite cu Hrisos inca in viata paminteasca, pentru a o avea in mod vazut in viata viitoare. Pe toate drumurile inaintarii spre Dumnezeu ne sustin harurile Sfintelor Taine communicate noua

prin elementele creatiei, ca puteri de slujire asezate in natura noastra. In euharistie elementele sint depasite sau absorbite in Hristos, ca sa ne unim direct cu El, asa cum uneori si in unirea cu semenii nostri, deosebita de relatia cu Hristos sau ce ei prin diferite lucruri sau slujiri.

Toate activitatile si momentele vietii noastre fac parte din drumurile pe care ne introduc harurile Tainelor si toate se hranesc din ele. De aceea ele nu au neboie de alte sfinte taine. Sint necesare pentru ele numai niste reaprinderi ale focului harurilor primite prin Sfintele Taine (II Tim I, 6). Iar aceste reaprinderi se produc pe de o parte din eforturi proprii de slujire, pe de alta prin numeroase binecuvintari si ierurgii cerute si primite de la preotii Bisericii, ca tot atitea rugaciuni ale acestora si impreuna rugaciune sau comunicari cu Dumnezeu ale celor ce le cer. In familia care a primit harul casatoriei intra adeseori preotul pentru a stropi cu apa sfintita prin rugaciuni casa si pe cei ce locuiesc in ea, pentru a reaprinde in sot si sotie si in membrii familiei harul ce li s-a dat prin harul casatoriei, ca si harul ce-l au toti prin Botez si prin Mirungere. Aceste sfintiri si binecuvintari pe de o parte scot la iveala in contiinta harul inabusit de adromirea sufleteasca si de pacatele celor ce l-au primit, iar pe de alta parte alunga din natura inconjuratoare, ca dar al lui Dumnezeu intemeiat prin creatie, piediceile ce stau in carea activarii ei ca dar prin harul lui Hristos primit prin adaugare. Astfel binecuvintarile si sfintirile pun in lumina si caracterul de daruri dumnezeieisti ale tuturor lucrarilor pentru a le folosi si noi ca daruri intoarse lui Dumnezeu si oferite semenilor nostri.

Toata viata crestina este astfel sacramentala, sau sta sub semnul si sub puterea darurilor naturale si harice date de Dumnezeu. Biserica lucreaza continuu la trezirea constiintei crestine despre darurile primite si la intrebuintarea lor si a vietii proprii ca dar in favorul altora.

Iar daca crestinii fac aceasta in relatie cu toti oamenii, ii atrag si pe aceia la constiinta ca lumea si viata lor este un dar si ii obliga moral sa raspunda la darnicia crestinilor cu darnicia lor.

Pr. Prof. D. Staniloae,

"Ortodoxia", nr. 1/1976, pag. 10-29.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Christi reale Gegenwart in die Eucharistie, in volumul: Eugen Biser, Joseph Pascher, Michael Schmaus, Uver das Geheimnis der heiligen Eucharistie, Badenia Verlag, Karlsruhe, 1969, p. 41 2. La J. Meuendorff, Le Christ dans la theologie byzantine, Les Editions du Cerf, Paris, 1968, p. 194. 3. J. Karmiris, ‘ ' , in <<The Greek Orthodox Review>>, Boston, 39 (1962), p. 565 4. E. L. Mascal, Corpus Christi, p. 183 5. The Recovery of Unty, Longman, 1958, p. 148-149. 6. Intelegem prin <<ratiunea ontologica>>, temeiul care sustine in existenta,

defineste, sau da semnificatia specifica (Bedeutung) unei unitati din creatie. Aceasta semnificatie e ceea ce inseamna Wesen in expresia Wesenschau (in filozofia lui Husserl). Aceasta semnificatie e deosebita de sens (Sinn). Un lucru are un sens, are un rost in existenta dar deosebit de aceasta, are un specific esential al lui. O persoana are un sens, dar are si o semnificatie, un fel de specific al ei. 7. Michael Schmaus, ori, cit., in vol. Cit., p. 38-39, considera ca prefacerea fiintei piinii si vinului nu atinge realitatea fizico-chimica a piinii, adica tot ce poate fi cunoscut stiintific din ele. Caci acesta fiinta e un principiu care tine la un loc tot ce intra in compozitia piinii si vinului. <<Pentru acest principiu de unitate, folosim cuvintul <<fiinta>>. Este evident ca transsubstantierea in sensul aratat nu implica pericolul desfintarii (Entwircklicung) piinii si vinului si de aceea nu se misca in directia monofizitismului, care in Iisus face sa se absoarba omenescul adevarat si istoria in divin>>. 8. Teologul Heinrich Barth a dezvoltat ideea creatiei ca <<aparitie>> (Erschelnung). Este o aparitie consistenta, pe care Dumnezeu o pretuieste, dar care nu exista prin ea insasi, ci isi are baza intr-un izvor de temelie, sau sursa de putere in izvorul divin necreat. O aparitie nu poate fi sosotita inchisa in ea insasi. Credinciosul de exemplu iese continuu la aparitie dintr-un izvor indefinibil al sau, care-si are ultimul suport si ultima sursa de putere in Dumnezeu. Aceasta aparitie este tot asa de reala ca si fundamentul ei ontologic, dar acela nu se cunoaste in el insusi, ci in iesirea sa la aparitie, iar fundamentul sau este Dumnezeu (Hetnrich Barth, Existenzphilosophie und neutestameniliche Hermeneutik, Schwabe Verlag, Basel-Stuttgart, 1962 (p/ 161-174). Noi I-am spune mai bucuros acestei realitati manifestate, sau in continua manifestare <<realitate sesisabila>>. Ea ramine vesnic distincta, cita vreme fundamentul ei ononologic se uneste cu Logosul divin. 9. George Khodr, The Church and the World, in St. Vladimir’s Theological Quaterly, 1969, nr. 1-2, p. 47. 10. L’etre et le neant, 5 ed. Gallimard, Paris, 1948, p. 479-481.

[editează]

Fiul lui Dumnezeu - Fiul Omului

Una dintre temele majore ale teologiei crestine contemporane este aceea a Intruparii Fiului lui Dumnezeu. Aceasta pentru ca in crestinismul, contemporan se analizeaza din nou hotaririle hristologice ale Sinoadelor ecumenice, in perspectiva ultimelor cercetari, dar si pentru faptul ca sectele rationaliste iesite din protestantismul de dupa Reforma au ajuns la o maturizare anume, care le impinge spre gnosticism aberant, spre erezie. Mai intii, trebuie spus, preocuparea de marile probleme teologice nu este nicidecum lasata la o parte de astfel de secte ci, dintr-o dorinta de a demonstra credinciosilor lor ca si fara teologia ce se desprinde din Sfinta Traditie si din Traditia bisericeasca in general se poate ajunge la adevarul de credinta, ele abordeaza diverse dogme ale Bisericii, tratindu-le intr-un mod cu totul deformat. Una dintre aceste dogme strict crestine si biblice noutestamentare este aceea despre intruparea

Fiului lui Dumnezeu. Avind in vedere importanta deosebita a acestei dogme, ca si apararea ei in fata tendintelor contemporane rationaliste intentionind sa o explice intr-un mod cu totul deformat, ne vom referi in cele de mai jos la continutul teologic, importanta eclesiologica si soteriologica a acestei dogme in viata Bisericii Ortodoxe si a credinciosilor ortodocsi.

I. Fiul lui Dumnezeu - Fiul Omului . Filiatia divina a fost intrezarita in religiile antice, in virtutea revelatiei primordiale. Din cauza pacatului stramosesc, aceasta intrezarire nu s-a putut desprinde de modelul uman. De aceea, in vechile religii, filiatia divina era pusa pe seama unor vicii ale zeilor sau pe seama unor dorinte ale acestora de a dobindi usor progenituri capabile sa le indeplineasca poruncile, sa savirseasca fapte miraculoase pentru a umili pe vrajmasii zeilor sau pentru a spori cultul lor. In alte cazuri - ca de exemplu la japonezi sau la chinezii antici - filiatia divina era socotita ca temelie a organizarii sociale, suveranul fiind piatra de legatura dintre lumea paminteana si lumea zeilor. Exemplele de acest fel se pot inmulti prin referiri la mitologia greaca, mai putin prin referiri la aceea a romanilor, dar foarte usor prin referiri la mitologia popoarelor primitive. Desi amanuntele s-ar putea parea interesante - asa cum si sunt ele socotite de unii fenomenologi ai religiilor -, ele nu se potrivesc in mediul semitic si in special in cel ebraic dinainte de Intruparea Mintuitorului. Este drept ca uneori se face o referire mai putin temperata la similaritatile din diverse religii atunci cind este vorba de prevestirea Nasterii Mintuitorului, dar aceste referiri nu iau in seama - asa cum nu o fac nici tendintele rationaliste din crestinismul contemporan - spiritul ebraic profund monoteist, amplificat de situatia destul de speciala in care se afla Tara Sfinta in preajma evenimentului Nasterii lui Iisus. Urmind indeaproape acest spirit monoteist trecut prin filiera profetismului si sustinut de preceptele Torei, vom descoperi ca ideea de "filiatie divina" era complet neasimilata in mediul ebraic dupa incercarile Macabeilor de a salva tara de influentele idolatre din jur. Ideea de filiatie divina era contrara - cel putin in aparenta - ideii de rascumparare, de mesianitate nutrita cu atita sirg dupa restaurarea templului din Ierusalim. Si totusi, ideea de filiatie divina trebuia sa-si faca drum in mediul ebraic, cu pretul reinterpretarii ideii de mesianitate, ceea ce s-a si intimplat.

Ideea de intrupare divina se afla explicit la profetul Isaia: "pentru aceasta Domnul Meu va va da un semn: Iata Fecioara va lua in pintece si va naste fiu si vor chema numele lui Emmanuel" (Isaia 7, 14). Pe de o parte, aici se specifica nasterea unui fiu din fecioara - lucru cu adevarat paradoxal si pentru care se foloseste limbajul antinomic -, dar se si mentioneaa numele pruncului, Emmanuel, adica Dumnezeu-e-cu-noi . Daca antinomia "fecioara-fiu" este de domeniul tainei, numele Emanuel este cit se poate de explicit si defineste intrarea lui Dumnezeu in planul uman. Spre a se evita insa confuziile cu diversele teorii antice despre aparitia temporara in trup a divinitatilor, aici se specifica precis ca Emmanuel (Immanuel in ebraica) se va naste in modul cel mai curat si mai nepacatos posibil, prin nastere din Fecioara. Evident, in ochii

unui expert in comentarii asupra Vechiului Testement, mai bine-zis asupra Torei si a Profetilor, in vremea aceea, atit intrarea lui Dumnezeu in lume prin trup cit si nasterea din fecioara puteau sa para niste incalcari ale logicii divine (revelationale), dar si a celei umane antropocentriste. Nasterea - pentru un astfel de expert - putea fi considerata drept un eveniment si un fapt cu totul specific umanului si in intregime exclus in vorbirea despre divin. Dumnezeu nu se putea cobori in uman, tot asa cum umanul nu putea sa urce spre divin. Intre divin si uman se socotea ca trebuie sa existe un raport de supraordinare si, respectiv, subordonare, consfintit prin intermediul Legamintului. Or, tocmai aici apare noutatea, ca Hristos, Fiului lui Dumnezeu, Unsul lui Dumnezeu, Mesia, este Fiu al Tatalui din vesnicie si Dumnezeu consubstantial cu Tatal si cu Duhul, dar si om desavirsit, asemenea noua, in afara de pacat. El este o singura Persoana, Persoana divino-umana a Fiului lui Dumnezeu intrupat.

Intruparea are ca precedent nasterea din veci a Fiului din Tatal. A nu mentiona acest lucru - acest adevar religios - ar insemna sa ocolim una din laturile esentiale ale problemei. Intr-adevar, filiatia lui Dumnezeu-Cuvintul fata de Tatal - si numai fata de Tatal - ramine un mister de neexplicat intrucit ea intrece orice putere omeneasca de patrundere si intelegere. In starea de filiatie fata de Tatal, Fiul isi pastreaza deofiintimea cu Tatal si cu Duhul intrucit ousianitatea divina nu este variabila in functie de Persoane. Astfel, avind aceeasi ousianitate, Persoana divina nu se micsoreaza in fata altei Persoane divine, dar nici nu ingaduie o diminuare in raport cu creatia. Pe de o parte, ousianitatea divina sau deofiintarea se deosebeste de conceptul uman de deofiintime intrucit deofiintimea umana nu poate exista in stare absoluta - data fiind nasterea din tata si din mama cu trup pamintesc -, iar pe de alta parte ca ousianitatea sau deofiintimea divina este imperceptibila din punct de vedere uman. Cunoasterea ousianitatii divine este posibila numai prin revelarea divina. Or, revelarea divina efectuata in Vechiul Testament nu dezvaluie deofiintimea, ci doar existenta lui Dumnezeu ca pricina a existentei firii si, implicit a omului. Insusi omul este cunoscut prin revelatie drept faptura speciala a lui Dumnezeu dar, in Vechiul Testament, aceasta cunoastere elementara - uneori prezenta si in alte religii - nu este completa fara mentionarea Legamintului incheiat dintre om si Dumnezeu, la initiativa lui Dumnezeu. Ramine, deci, ca datele asupra deofiintimii Fiului cu Tatal sa fie desprinse numai din descoperirea sau revelatia Noului Testament, unde Fiul Insusi, nascindu-se ca om, intra in relatiile interumane si se comunica prin contacte directe cu persoanele umane.

In starea de filiatie absoluta fata de Tatal, deci inainte de intrupare, Fiul nu se descopera credinciosilor ca Fiu al lui Dumnezeu, pentru ca filiatia Sa sa nu se confunde cu filiatia divina falsa din cimpul idolatru si sa nu fie interpretata drept un act de capriciu al zeilor. Din perspectiva idolatra, Fiul ar fi putut fi socotit mai prejos de divinitate daca se arata in trup inainte de momentul hotarit, iar din perspectiva vechitestamentara ar fi trebuit sa fie socotit lipsit de mesianitate legata de planul uman, asa cum o vedeau unii contemporani

iudei. Si, intr-adevar, venirea in slava a lui Mesia (Parousia tes doxes) a ramas singura acceptata de mozaici. Totusi, asa cum ne-o arata Noul Testament, Fiul lui Dumnezeu a ales o aratare kenotica pentru a se descoperi oamenilor, dar una cu totul deosebita de cele imaginate in alte religii ale lumii. Starea de absoluta filiatie fata de Tatal nu excludea in nici un chip revelarea kenotica si, de aceea, Fiul lui Dumnezeu a ales-o pe aceasta pentru icoana mintuirii. De asemenea, firea umana, desi cazuta prin pacatul stramosesc, nu devenise complet refractara fata de divin. Ca dovada, Dumnezeu a incheiat Legamint cu omul, desi a existat mereu posibilitatea ca omul sa nu-si tina totdeauna cuvintul, mai ales din cauza succesiunii generatiilor si a uitarii sau respingerii binefacerilor decurgind din incheierea Legamintului. Increderea dumnezeiasca in om se manifesta pe tot parcursul perioadei ce precede intruparea Fiului, iar actul intruparii este tocmai expresia cea mai inalta a credinciosiei lui Dumnezeu fata de fagaduinta data prin Legamint. In virtutea acestei credinciosii, a lui Dumnezeu si nu a omului, se fac si precizarile profetice privind nasterea Mintuitorului: din cine, cind, cum etc. Cu alte cuvinte, filiatia divina este mereu deschisa filiatiei umane Unuia si Aceluiasi Fiu al Tatalui. Dar intre o filiatie si cealalta exista unele deosebiri si asemanari, care se pot scoate in relief din cele ce urmeaza.

II. Fiul lui Dumnezeu. In Vechiul Testament, Dumnezeu se descopera in unitatea Sa. Uneori, despre El se vorbeste la singular, alteori la plural, mereu facindu-se specificarea ca "nu este altul asemenea Lui". Desi nu se descopera decit invaluit, adica prin cuvint, prin putere, prin simbol - care este material sau vizionar, ori in alt chip demn de comunicarea lui Dumnezeu catre om -, ori prin alte mijloace. Mijlocirea comunicarii de Sine a lui Dumnezeu catre om se face in cadrul lumii vazute, dar si prin intermediul ingerilor, adica a fapturilor nevazute ce devin, pentru moment, vazute. Totusi, Dumnezeu se face cunoscut prin prezenta lucratoare, printr-un aspect al prezentei in marire, fara a descoperi Persoanele dumnezeiesti. Ideea de filiatie divina se intrezareste insa prin legatura dintre Dumnezeu si poporul ales, legatura asemenea legaturii de familie, unde recompensele si pedepsele, indrumarea si sfatul nu inceteaza nici in cele mai dificile situatii. Dar poporul ales nu era, in sine, fiu al lui Dumnezeu, ci un popor din care sa se nasca cu trup Mesia, Unsul lui Dumnezeu, Fiul nascut din veci fara de trup din Tatal. Acest fapt devine explicit in Noul Testament.

Textele noutestamentare abunda in amanunte istorice si religioase cu privire la Intrupare. Se insista insa foarte frecvent asupra filiatiei divine a lui Iisus, Fiul lui Dumnezeu intrupat. Se pot face referiri la urmatoarele texte specifice: "Ea va naste Fiu si vei chema numele Lui Iisus, caci El va mintui poporul Sau de pacate" (Mat. 1, 21); "Si iata glas din ceruri care a zis: Acesta este Fiul Meu iubit intru Care am binevoit" (Mat. 3, 17); "Ce este noua si Tie, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu?" (Mat. 8, 29); "Toate Mi-au fost date de catre Tatal Meu si nimeni nu cunoaste pe Fiul, decit numai Tatal, nici pe Tatal nu-l cunoaste nimeni, decit numai Fiul si cel caruia va voi Fiul sa-i descopere" (Mat. 11, 27); "Raspunzind,

Simon Petru a zis: "Tu esti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Mat. 16, 16); "Cu adevarat Fiul lui Dumnezeu este Acesta" (Mat. 11, 27); "Si duhurile cele necurate, cind il vedeau, cadeau inaintea Lui si strigau, zicind: Tu esti Fiul lui Dumnezeu" (Mc. 3, 11; compara cu 5, 7); "Iarasi l-a intrebat arhiereul si I-a zis: Esti Tu Hristosul, Fiul Celui binecuvintat? Iar Iisus a zis: Eu sunt..." (Mc. 14, 61-62); "Acesta va fi mare si Fiul Celui Preainalt se va chema; Domnul Dumnezeu ii va da Lui tron lui David, tatal sau" (Lc. 1, 32); "...Sfintul Care Se va naste din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Lc. 1, 35); "Iar ei au zis toti: Asadar, Tu esti Fiul lui Dumnezeu? Si El a zis catre ei: Voi insiva ziceti ca Eu sunt" (Lc. 22, 70); "Caci Dumnezeu asa a iubit lumea, incit pe Fiul Sau Cel Unul-Nascut L-a dat, ca oricine crede in El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica. Caci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Sau in lume ca sa judece lumea, ci ca lumea sa se mintuiasca prin El" (Ioan 3, 16-17); "Cel ce crede in El nu este judecat, iar cel care nu crede a si fost judecat, fiindca nu a crezut in numele Celui Unuia-Nascut, Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 3, 18); "Tatal iubeste pe Fiul si toate le-a dat in mina Lui... Cel care crede in Fiul are viata vesnica; iar cel care nu asculta de Fiul nu va vedea viata, ci minia lui Dumnezeu ramine peste el" (Ioan 3, 35-36); "A raspuns deci Iisus si le-a zis: Adevarat, adevarat zic voua: Fiul nu poate sa faca nimic de la Sine, daca nu va vedea pe Tatal facind; caci ce face Acela, acestea le face si Fiul intocmai. (Caci Tatal iubeste pe Fiul si-i arata toate cite face si lucruri mai mari decit acestea Ii va arata, ca voi sa va mirati. Ca precum Tatal scoala mortii si le da viata, judecata a dat-o Fiului, ca toti sa cinsteasca pe Fiul, precum cinstesc pe Tatal. Cel care nu cinsteste pe Fiul nu cinsteste pe Tatal care L-a trimis... Adevarat, adevarat zic voua, ca vine ceasul si acum este, cind mortii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu si cei care vor auzi vor invia. Ca precum Tatal are viata in Sine, asa I-a dat si Fiului sa aiba viata in Sine" (Ioan 5, 19-23 si 25-26); "Ca aceasta este voia Tatalui Meu, ca oricine vede pe Fiul si crede in El sa aiba viata vesnica si Eu Il voi invia in ziua cea de apoi" (Ioan 6, 40); "Despre Cel pe Care Tatal L-a sfintit si L-a trimis in lume, voi ziceti: "Tu hulesti, pentru ca am zis: Fiul lui Dumnezeu sunt?" (Ioan 10, 36); "Iar Iisus auzind, a zis: Aceasta boala nu este spre moarte, ci spre slava lui Dumnezeu, ca prin ea, Fiul lui Dumnezeu sa Se slaveasca" (Ioan 11, 4); "Si orice veti cere in numele Meu, aceea voi face, ca sa fie slavit Tatal in Fiul" (Ioan 14, 13); "...Si ridicind ochii Sai spre cer, a zis: Parinte, a venit ceasul! Proslaveste pe Fiul Tau, ca si Fiul sa Te proslaveasca" (Ioan 17, 1); "Iar acestea s-au scris, ca sa credeti ca Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu si, crezind, viata sa aveti in numele Lui" (Ioan 20, 31).

Pe linga textele noutestamentare din cele patru Evanghelii, indicate mai sus, se mai gasesc si altele in Faptele Apostolilor si in Epistolele pauline si sobornicesti. Dintre acestea amintim doar pe urmatoarele, care vorbesc direct despre Fiul lui Dumnezeu: Fapte 3 ,26; 4, 27; 8, 37; 9, 20; Evrei 1, 2; 3, 6; 4, 14; 5, 8; 7, 28; 10, 29; 1 Ioan, 1, 3 si 7; 2 Ioan, 2, 22-24; 3, 8; 4, 14-15; 5, 5 si 9-13; 5, 20; 2 Ioan 1, 3 si 9 etc.

Fiul lui Dumnezeu este Logosul, Cuvintul lui Dumnezeu, despre care marturiseste Sfintul Ioan Evanghelistul in Prologul Evangheliei sale. Cuvintul este dintru inceput la Dumnezeu, deci fara vreo intrerupere in vesnicie: "La inceput era Cuvintul si Cuvintul era la Dumnezeu si Dumnezeu era Cuvintul" (Ioan 1, 1). Fiul este Cel prin care se aduce la fiinta intreaga creatie (v. 3); El este Viata din care izvoraste viata oamenilor, dar si "Lumina cea adevarata Care, venind in lume, lumineaza pe tot omul" (v. 9). Intruparea Cuvintului sau Fiul lui Dumnezeu dobindeste si numele de Fiul Omului. Ambele expresii - Fiul lui Dumnezeu si Fiul Omului - denota aceeasi Persoana, a Fiului lui Dumnezeu intrupat, pe care-L marturiseste deplin Biserica Ortodoxa. De aceea, in toate referirile la Fiul Omului nu trebuie scapat din vedere ca El este Fiul lui Dumnezeu intrupat.

III. Fiul Omului. Expresia "Fiul Omului" este proprie Noului Testament. Ea ramine ca un substrat de nume propriu, intotdeauna referindu-se la Iisus Hristos si nicidecum la o alta persoana: "Fiul Omului", ca locutiune nominala, are un farmec propriu atit in aramaica - limba primelor istorisiri evanghelice - cit si in limba greaca. Desi apare ca un antonim pentru expresia "Fiul lui Dumnezeu", intrucit ea se refera la una si aceeasi persoana, la Persoana Fiului lui Dumnezeu Intrupat, subiectul ei nu se schimba, ci ramine tot Fiul lui Dumnezeu. Mai departe, daca expresia "Fiul Omului" nu s-ar fi folosit cu aceasta functie de inlocuire pentru expresia "Fiul lui Dumnezeu", atunci ea ar fi fost de-a dreptul inaccesibila in Biserica primara, care a si receptat Evangheliile. Oricum, in Noul Testament, expresia "Fiul Omului" apare in diferite versete noutestamentare, dupa cum urmeaza: "A venit Fiul Omului, mincind si bind, si spun: Iata om mincacios si bautor de vin, prieten al vamesilor si al pacatosilor..." (Mt. 11, 19); "Caci Fiul Omului este Domn si al simbetei" (Mt. 12, 8); "Celui ce va zice cuvint impotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui ce va zice impotriva Duhului Sfint, nu i se va ierta lui..." (Mt. 12, 32); "Cine zic oamenii ca sunt Eu, Fiul Omului?" (Mt. 16, 13); "Pe cind strabateau Galileea, Iisus le-a spus: Fiul Omului va sa fie dat in miinile oamenilor" (Mt. 17, 22); "Caci invata pe ucenicii Sai si le spunea ca Fiul Omului se va da in miinile oamenilor si-L vor ucide, iar dupa ce-L vor ucide, a treia zi va invia" (Marcu 9, 31); "Iar Iisus a zis: Eu sunt si veti vedea pe Fiul Omului sezind de-a dreapta puterii si venind pe norii cerului" (Mc. 14, 62); "Zicind: Ca Fiul Omului trebuie sa patimeasca multe si sa fie dafaimat de catre batrini si de catre arhierei si de catre carturari si sa fie omorit, iar a treia zi sa invieze" (Lc. 9, 22); "Caci de cel se va rusina de Mine si de cuvintele Mele, de acesta si Fiul Omului se va rusina, cind va veni intru slava Sa si a Tatalui si a sfintilor ingeri" (Lc. 9, 26); "Puneti in urechile voastre cuvintele acestea: Ca Fiul Omului va fi dat in miinile oamenilor" (Lc. 9, 44); "...Caci Fiul Omului n-a venit ca sa piarda sufletele oamenilor, ci ca sa le mintuiasca" (Lc. 9, 55); "Si i-a zis Iisus: Vulpile au vizuini si pasarile cerului cuiburi; iar Fiul Omului n-are unde sa-si plece capul" (Lc. 9, 58); "Oricui va spune vreun cuvint impotriva Fiului Omului, i se va ierta; dar celui care va huli impotriva Duhului Sfint, nu i se va ierta" (Lc. 12, 10); "Oricine Ma va marturisi pe Mine inaintea oamenilor si Fiul Omului va

marturisi pentru el inaintea ingerilor lui Dumnezeu" (Lc. 12, 8); "Veni-vor zile cind veti dori sa vedeti una din zilele Fiului Omului, si nu veti vedea" (Lc. 17, 22); "...asa va fi si Fiul Omului in ziua Sa" ... "Si precum a fost in zilele lui Noe, asa va fi si in zilele Fiului Omului" (Lc. 17, 24 si 26; si 30); "Caci Fiul Omului a venit sa caute si sa mintuiasca pe cel pierdut" (Lc. 19, 10); "Si atunci vor vedea pe Fiul Omului venind pe nori cu putere si cu slava multa" (Lc. 21, 27); "Privegheati dar in toata vremea, rugindu-va, ca sa va invredniciti a scapa de toate acestea care au sa vina si sa stati inaintea Fiului Omului" (Lc. 21, 36); "Si Fiul Omului merge precum a fost rinduit, dar vai omului aceluia prin care este vindut" (Lc. 22, 48); "Zicind ca Fiul Omului trebuie sa fie dat in miinile oamenilor pacatosi si sa fie rastignit si a treia zi sa invieze" (Lc. 24, 7); "Si nimeni nu s-a suit in cer, decit Cel Care S-a pogorit din cer, Fiul Omului, care este in cer. Si dupa cum Moise a inaltat sarpele in pustiu, asa trebuie sa se inalte Fiul Omului" (Ioana 3, 13-14); "Si I-a dat putere sa faca judecata, pentru ca este Fiul Omului" (Ioan 5, 27); "Lucrati nu pentru mincarea cea pieritoare, ci pentru mincarea ce ramine spre viata vesnica, pe care o va da voua Fiul Omului, caci pe Acesta L-a pecetluit Dumnezeu-Tatal" (Ioan 6, 27); "Si le-a zis Iisus: Adevarat, adevarat zic voua, daca nu veti minca trupul Fiului Omului si nu veti bea singele Lui, nu veti avea viata in voi" (Ioan 6, 53); "... si cum zici Tu ca Fiul Omului trebuie sa fie inaltat? Cine este Acesta, Fiul Omului?" (Ioan 12, 34).

IV. Iisus Hristos - Fiul Dumnezeu, Fiul Omului. Ambele expresii scripturistice noutestamentare la care ne-am referit mai sus converg asupra uneia si aceleiasi persoane, a lui Iisus Hristos. Nimeni altul, in istoria mintuirii, nu poarta cele doua denumiri, de Fiu al lui Dumnezeu si Fiu al Omului, pentru ca, potrivit Sfintei Scripturi, Iisus Hristos este "piatra cea neluata in seama" de catre ziditori, dar care a ajuns in capul unghiului, si "intru nimeni altul nu este mintuirea, caci nu este sub cer nici un alt nume, dat intre oameni, in care trebuie sa ne mintuim noi" (Fapte 4, 12). Intr-adevar, atit in Sfintele Evanghelii cit si in epistolele pauline si sobornicesti se foloseste neincetat notiunea de Fiu - al lui Dumnezeu si al Omului -, referindu-se la Iisus Hristos ca Dumnezeu intrupat pentru mintuirea neamului omenesc. Acelasi Fiu al lui Dumnezeu si Fiu al Omului, Iisus, este Unsul lui Dumnezeu, Mesia, Hristosul (Fapte 27, 30). Intruparea Fiului este reala, asa cum ne-o releveaza Noul Testament, ea se petrece la o data istorica anume, intr-o tara si o localitate anume, in mijlocul unei familii, dar avind ca Tata numai pe Dumnezeu Tatal, din care Fiul s-a nascut din veci ca Fiu al lui Dumnezeu. Prin urmare, Fiul lui Dumnezeu, desi devine si Fiu al Omului, nu inceteaza de a mai fi Fiu al Tatalui, acceptind mama paminteasca, dupa trup, pentru minituirea neamului omenesc. In Iisus Hristos se afla, deopotriva, firea dumnezeiasca si firea omeneasca in unitatea indestructibila a persoanei Fiului lui Dumnezeu intrupat. Si, spre deosebire de insemnarile tipice sau prevestitoare despre Hristos, in Iisus Hristos totul se arata pe fata: dumnezeirea Fiului si omenitatea lui, puterea dumnezeiasca si slabiciunile trupului - in afara de pacat - posibilitatea mortii si certitudinea invierii, universalitatea invataturii de mintuire, dreptatea fata de Apostoli si fata de oameni, milostivirea fara margini, dar si asprimea fata de reaua vointa

si fata de profanatori. Adeseori, din curiozitate si chiar din viclenie, carturarii si fariseii puneau la incercare intelepciunea dumnezeiasca a lui Iisus Hristos, pentru a demonstra celor din jur ca nu ar fi fost drept ca Iisus sa se numeasca pe Sine Fiu al lui Dumnezeu si Mesia. De fiecare data insa intelepciunea dumnezeiasca se arata mai presus de cuvintele omenesti mestesugite. Fiul si Tatal marturisesc impreuna despre Iisus ca Dumnezeu si om: "Eu sunt Cel ce marturisesc despre Mine insumi si marturiseste despre Mine Cel Care M-a trimis pe Mine, Tatal" (Ioan 8, 18). Doua marturii dumnezeiesti sunt de ajuns pentru confirmarea dumnezeirii lui Iisus; in ce priveste omenitatea, aceasta era atit de evidenta incit nu mai avea nevoie de alta demostratie.

Ca fiu al lui Dumnezeu si Fiul al Omului, Iisus Hristos este restauratorul firii umane cazute prin pacat. Firea umana se restaureaza in El chiar din momentul zamislirii, se invata din nou legea dumnezeiasca prin propovaduirea Evangheliei imparatiei si invinge mortea in decursul activitatii publice a Mintuitorului Hristos. Insusi drumul catre Dumnezeu Tatal duce prin Iisus Hristos: "Eu sunt calea, adevarul si viata. Nimeni nu vine la Tatal decit prin Mine" (Ioan 14, 6). Restaurarea firii umane se face apoi, la fiecare ins, prin nasterea de sus, din apa si din Duh, prin botez (Ioan 3, 3 si 5). Indata dupa restaurare incepe urcusul anevoios al desavirsirii, avind drept culme statura lui Iisus Hristos, a omenitatii desavirsite in Fiul lui Dumnezeu (Efeseni 4, 13). "Nasterea din nou" este si ramine ca o cerinta universala, dar si ca o garantie a innoirii fiecarei persoane, in mod vizibil, in si prin Hristos. De aceea inainte de a deveni fiu lui Dumnezeu prin har si frate prin har al lui Iisus Hristos, credinciosul se face purtator de Hristos - hristofor -, prin botez, si partas al omenitatii restaurate de Hristos. Ca atare, in procesul mintuirii subiective, credinciosul este dator sa iasa din starea generala de pacatosenie mostenita prin nastere in virtutea pacatului stramosesc si sa intre in zidirea noua, a lui Iisus Hristos: "Dar dreptatea lui Dumnezeu vine prin credinta in Iisus Hristos, pentru toti si peste toti, cei care cred, caci nu este deosebire. Fiindca toti au pacatuit si sunt lipsiti de slava lui Dumnezeu; indreptindu-se in dar, cu harul Lui, prin rascumpararea cea in Hristos Iisus" (Romani 3, 22-24).

Dumnezeu este unul si acelasi pentru toti, pentru toate neamurile pamintului (Romani 3, 29). El este singurul Dumnezeu. Fiul este singurul Fiu si unul din Treime, alaturi de Tatal si de Duhul Sfint. De asemenea, omenitatea este una, ca aceea a Fiului Omului, a Fiului intrupat. Restaurata in Hristos, omenitatea se restaureaza in Biserica lui Hristos, caci Biserica este trupul lui Hristos. Oricare madular care se adauga Bisericii, si devine parte din ea, este si parte din Trupul lui Hristos in care umanitatea traieste ca noua creatie. S-ar putea spune ca, pina la un moment dat, expresia "Fiul Omului", ca denumire ce si-o da Insusi Hristos, este un semn al asumarii Bisericii, de catre Hristos, in Trupul Sau pamintesc urmind a fi transfigurat definitiv la Inviere. Caci daca Fiul nu poate fi vazut de credinciosi in vesnicie decit prin Biserica si prin trupul primit de Mesia la nasterea din Fecioara, spiritualizat la Inviere, Fiul Omului, Iisus Hristos este recunoscut in umanitatea curatita de pacat, este inteles si primit

de cei care cred. Dar Iisus Hristos primeste la Sine prin Duhul Sfint, prin Sfintele Taine: "De aceea va fac cunoscut ca precum nimeni, graind in Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! - tot asa nimeni nu poate sa zica: Domn este Iisus - decit in Duhul Sfint" (I Cor. 12, 3). Prin urmare, nu mai putem vorbi de Fiul lui Dumnezeu, dupa Intrupare, fara a vorbi de Fiul Omului; iarasi, nu putem vorbi de Fiul fara a vorbi, de fapt, de Iisus Hristos - Mintuitorul lumii.

C o n c l u z i e. Intruparea celei de a doua Persoane a Sfintei Treimi a dezvaluit una din tainele care au ramas ascunse multa vreme credinciosilor cu privire la Dumnezeu, anume taina despre existenta lui Dumnezeu in trei Persoane, Tatal, Fiul si Sfintul Duh. Numai Fiul nascut din veci din Tatal S-a intrupat, luind chip omenesc. Astfel, Fiul lui Dumnezeu este cunoscut si ca Fiul al Omului. Terminologia referitoare la Fiul nu numai ca este cunoscuta dintru inceput prin directa comunicare a lui Iisus Hristos, dar ea se si imbogateste indata cu notiunea despre Fiul Omului - Fiul lui Dumnezeu intrupat.

Cele doua expresii: Fiul lui Dumnezeu si Fiul Omului nu se contrazic. Ele provin din gura uneia si aceeasi Persoane, a lui Iisus Hristos Mintuitorul. Ele sunt folosite din abundenta in toate Evangheliile, iar referirile la "Fiul lui Dumnezeu" sunt prezente si in epistole. Adeseori ele sunt insotite de cuvintul "Fiul", intelegindu-se Fiul lui Dumnezeu. Este posibil ca expresia "Fiul Omului" sa fie un aramaism care nu a putut fi redat in greceste decit printr-o transpunere lexicala directa, lipsind termenul adecvat pentru traducere in limba greaca. Oricum, utilizarea celor trei expresii - Fiul lui Dumnezeu, Fiul si Fiul Omului - se raporta numai la Iisus Hristos, care le-a si rostit cel dintii.

Atit despre Fiul lui Dumnezeu cit si despre Fiul Omului ca una si aceeasi Persoana, Biserica s-a incredintat de la Sfintii Apostoli. Lor li s-a comunicat de catre Mintuitorul Hristos diverse taine ale cunoasterii de Dumnezeu, aceste taine au fost preluate si pastrate cu sfintenie de catre Biserica primara care, la rindul ei, comentindu-le si explicindu-le, le-a transmis Bisericii universale. Una din garantiile autenticitatii expresiilor "Fiul lui Dumnezeu" si "Fiul Omului" o constituie, pina astazi, faptul ca ele sunt parte din Evanghelii si ca sunt deosebit de abundente in dialogurile directe dintre Iisus si Apostoli sau dintre Iisus si carturari si farisei.

Prin expresia "Fiul lui Dumnezeu", atribuita Siesi, Mintuitorul Hristos a marturisit ca este Fiul Tatalui, dar a si dezvaluit sau revelat raportul dintre Tatal si Fiul in Sfinta Treime. Prin cealalta expresie, "Fiul Omului", Mintuitorul Hristos revelat intreaga intrare a Fiului in umanitate, prin nastere din femeie. Realitatea intruparii este marcata prin aceeasi repetata marturisire a lui Hristos despre Sine. Pe temeiul celor doua marturii, Biserica a crezut ea insasi si a transmis si credinciosilor ei dintotdeauna credinta ca Fiul lui Dumnezeu este Fiul Omului, Mesia, Hristosul fagaduit si asteptat. Orice interpretare unilaterala sau deformata despre Iisus Hristos - Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului -

care in afara ortodoxiei Bisericii, duce la erezie. De aceea, pina astazi, Biserica Ortodoxa marturiseste deplin ca Fiul lui Dumnezeu este Fiul Omului.

Pr. Al. I. Stan,

"Indrumator pastoral-misionar si patriotic", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1985, pag. 34-40.

[editează]

Iisus Hristos - Dumnezeu Adevarat si Om Adevarat

Iisus, numele Lui propriu (Mt. 1, 21, 25; Lc. 1, 31) -care este forma greaca a lui Ioshua (Lc. 2, 21) ce inseamna in ebraica "Domnul este mintuirea" sau "mintuitorul" (Is. 61, 11) si in greceste, "cel care vindeca" - I se da la prezentarea la templu de catre mama Sa, Fecioara Maria, potrivit unei fagaduinte divine: "Ea va naste Fiu si-I vei pune numele Iisus, pentru ca El va mintui pe poporul Sau de pacate" (Mt. 1, 21). Pentru a-L distinge de altii cu acelasi nume, se recurge la o indicatie geografica: Iisus din Nazaretul Galileii (Mt. 21, 11; Mc. 1, 9), Iisus din Nazaret (In 1, 45; 1,8, 5, 7; Fapte 2, 22, 32, 36), sau Iisus Nazarineanul (Mc. 1, 24; 10, 47; Lc. 24, 19). Prin "acest Iisus", apostolii indica pur si simplu persoana istorica a celui ce le-a fost invatator, in calitatea lor de contemporani, discipoli si martori autentici de la inceput (1 In 1, 1; Fapte 8, 35; 13, 23, 33; 19, -4).

, echivalentul cuvintului ebraic Messiah care inseamna "unsul lui Dumnezeu" - Mesia, nu e un nume propriu, ci un titlu care se refera la originea si misiunea divina a lui Iisus, in special la slujirea Sa de preot (Hristos apare in Noul Testament de 529 ori dintre care, de 379 ori in epistolele pauline). In Vechiul Testament, regii lui Izrael si arhiereii erau supusi ritualului ungerii cu untdelemn sfintit atunci cind primeau functiile respective, si de aceea se numeau "unsii Domnului" (Zah. 4, 14). Intr-un sens mai general, "Mesia-Unsul" este cel Caruia Dumnezeu I-a incredintat misiunea de a elibera pe poporul ales, si pe Care evreii Il asteptau la sfirsitul timpului (sfintul Chiril al Ierusalimului spune ca, in multe privinte, Iosua al lui Navi a fost tipul lui Iisus Hristos -(Cateheza X, 11). In marturisirea sa din Cezareea, Simon Petru a recunoscut pe Mesia-Hristos in Iosua-Iisus din Nazaret : "Tu esti Hristosul., Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Mt. 16, 16). Iisus Insusi Se identifica cu "Unsul Domnului"-Mesia, pe Care Duhul Domnului L-a uns sa propovaduiasca mintuirea (Lc. 4, 18; Fapte 4, 26-27), a fost trimis de Sinedriu la Pilat cu acuzatia ca El Se pretinde Mesia si a fost rastignit ca Mesia, "Hristos, regele lui Izrael" (Mc. 15,32).

Comunitatea crestina inca din primele zile ale existentei ei a atribuit aceste nume lui Iisus din Nazaret, iar marturisirea lor a constituit una din conditiile primirii Tainei botezului si apartenentei la Biserica : "Pocaiti-va si sa se boteze fiecare dintre voi in numele lui Iisus Hristos, spre iertarea pacatelor voastre si

veti primi darul Duhului Sfint" (Fapte, 2, 38). Pentru acea comunitate nu exista separarea intre Iisus istoric, pamintesc, fiul Mariei, si Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Desigur, ea a cautat mereu sa traduca, pentru ea si pentru cei din afara de ea, sensul lui Hristos, al lui Mesia, de aceea o multime de nume au fost date lui Iisus Hristos. Cea mai frecventa si autentica interpretare este aceea de "Domn" si "Mintuitor".

De fapt, "Iisus este Domnul -Kyrios" constituie cel mai vechi crez crestin (Rom. 10, 9; 1 Cor. 12, 3; II Cor. 4, 5, 14; Col. 2, 6; I Pt. 1, 3; Lc. 23, 42).

Persoana, numele si actele lui Iisus Hristos sint fundamentale pentru Biserica crestina, deoarece in centrul istoriei mintuirii despre care ea ne da marturie sta Iisus Hristos, cu istoricitatea si mesianitatea sa incontestabila. In acest sens, crestinismul nu este o religie anistorica, deoarece istoria lui Iisus Hristos sta la baza credintei crestine (Evr .2, 9; 3, 1; 6, 20; 7, 22; 10, 19). Doua probleme majore ridica istoria lui Iisus Hristos redata in Noul Testament : istoricitatea lui Iisus din Nazaret (Fapte 2, 22), a omului Hristos Iisus (1 Tim. 2, 5) si mesianitatea Sa, adica identitatea dintre Iisus din Nazaret si Fiul lui Dumnezeu. .

Realitatea evenimentelor mintuitoare, adica exactitatea istorica si localizarea faptelor savirsite de Iisus Hristos, constituie o preocupare esentiala pentru autorii Noului Testament. Desi credinta ca act de incredintare in cuvintul lui Dumnezeu nu este determinata cauzal de dovezile istorice, totusi evenimentul istoric biblic face parte din argumentarea credintei : "Daca Hristos n-a inviat, zadarnica este credinta noastra" (1 Cor. 15, 14). Intrucit "Dumnezeu S-a aratat in trup" (1 Tim. 3, 16), la "plinirea vremii" (Gal. 4, 4), istoria biblica face parte din credinta crestina. Dumnezeu ne-a mintuit in persoana si prin lucrarea rascumparatoare a lui Iisus Hristos, savirsita aici si acum, de aceea Noul Testament introduce pe credincios in istoria mintuirii pe care o realizeaza Acesta. Istoria vietii si slujirii lui Iisus Hristos face parte integranta din mesajul Evangheliei si al credintei crestine. "Acestea s-au scris ca sa credeti ca Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu si, crezind, sa aveti viata in numele Lui" (In 20, 31).

Desi n-a avut pacat (In 8, 46), Iisus a acceptat sa-Si inaugureze misiunea Sa rascumparatoare cu botezul de la Ioan, in Iordan (Mt. 3, 13-17) si aceasta pentru a implini o rinduiala sacra (Lc. 7, 29-30) si ca semn anticipat al Jertfei Sale pe cruce. Acest act profetic -insotit de "teofania" Sfintei Treimi -arata ca Iisus era deja pregatit sa ia asupra Sa pacatele lumii.

Dupa botezul in Iordan, Iisus S-a intors in Galileea si S-a pregatit intens pentru apropiata Sa misiune. Evanghelistii sinoptici sint de acord ca Iisus Si-a inceput slujirea sa dupa ce Ioan Botezatorul a fost aruncat, in inchisoare (Mt. 4, 12; Mc. 1, 14; Lc. 3, ZO) si ca cea mai mare parte din activitatea Sa publica a desfasurat-o in Galileea (Mt., 4, 12; Mc., 1, 39; Lc., 4, 14). Luca vorbeste de

calatoria lui Iisus in Samaria (Lc., 9, 53), iar Ioan relateaza pe larg convorbirea lui Iisus cu femeia samarineana linga fintina lui Iacov (ln 4). Tot evanghelistul loan mentioneaza ca Iisus a predicat in Iudeea la est de Iordan (Mt., 19, 1) si Pereea si ca a calatorit de mai multe ori la Ierusalim. Faptul acesta nu este exclus, deoarece Iisus a calatorit foarte mult, "strabatea toate cetatile si satele" (Mt., 9, 35) : in regiunea lacului Ghenizaret, in Capernaum (Mt., 14, 31), in regiunea Gadara (Mt., 8, 28), ajungind in orasele feniciene de nord, Tir si Sidon (Mt. 15, 21) si pina in Cezareea lui Filip (Mt., 14, 13).

Din cauza persecutiei impotriva sfintului Ioan Botezatorul, Iisus a parasit Nazaretul si S-a stabilit in Capernaum (cf. Mc., 2, 1; 9, 1), o localitate linga lacul Galileii, in provincia Zebulon si Neftalim (Mt., 4, 12-13).

Chiar la inceputul slujirii Sale mintuitoare, Iisus avea sa faca fata unei puternice impotriviri din partea spiritului ostil lui Dumnezeu, diavolul. In pustie, timp de 40 de zile, Iisus este supus la grele ispitiri (Mt. 4, 11), cu intentia de a-L face sa Se intoarca din calea pe care pornise, Dar El refuza aceste tentatii ale diavolului intr-un mod de neclintit, cu raspunsuri luate din Vechiul Testament (Deut., 8, 3; 6, 16; 6, 13). Desigur, timpul de retragere in pustie a fost dedicat postului si mai ales rugaciunii, pe care a considerat-o drept cea mai importanta pregatire pentru misiunea Sa. De fapt, postul era o practica religioasa a iudeilor (In 3, 5-9), respectata chiar de farisei (Lc., 18, 12), si el insotea rugaciunea. Iisus a dus o viata de continua rugaciune. De mic copil a participat la slujbele de la sinagoga iudaica (Mt., 26, 3), unde S-a rugat si a cintat psalmi (Mto, 15, 34). Nu numai ca S-a rugat in toate momentele decisive din viata Sa si in toate felurile, ci a si indemnat pe ucenicii Sai sa se roage, formulind chiar textul rugaciunii (Lc., 11, 1-4).

Asadar, inceputul misiunii Sale coincide cu cea dintii confruntare directa cu diavolul, cu care va continua lupta pina ce-l va birui prin jertfa Sa.

Mai intii trebuie spus ca mesianismul profetilor era inteles de iudeii contemporani lui Iisus intr-un sens strict politic si nationalist. Din dorinta de a se elibera de sub stapinirea romana, sentimentul asteptarii lui Mesia, inchipuit ca un eliberator national si restaurator politic, era foarte puternic la poporul iudeu din vremea lui Iisus.

Din textele care vorbesc despre mesianitatea lui Iisus (Mt., 16, 13-20; Mc 8, 27-30; Lc., 9, 18-21) si mai ales din raspunsurile pe care le-a dat in dialogul ispitirii Sale in pustie (Mt., 4, 1-10) reiese in mod clar ca El nu S-a identificat cu imaginea acelui Mesia asteptat de iudeii din vremea Sa, afirmind ca slujirea Sa mesianica nu are un caracter politic: "Trebuie sa binevestesc Imparatia lui Dumnezeu si altor cetati, fiindca pentru aceasta sint trimis) (Lc., 4, 43). Desigur El n-a respins slujirea mesianica in sine, asa cum au descris-o profetii, si in primul rind n-a respins ideea ca Mesia va aparea intr-o forma umana, in chip de rob, ascultator pina la moarte (Fil., 2, 7-8), ci pe acel Mesia

incompatibil cu "Imparatia lui Dumnezeu", imaginat de oameni si nu voit de Dumnezeu (Mc., 8, 31-33). El a trebuit deci sa refaca o intreaga conceptie despre Mesia -mai ales ca evreii nu puteau pune impreuna conceptul de Mesia si necesitatea suferintei -, afirmind ca "Fiul Omului n-a venit ca sa I se slujeasca, ci ca El sa slujeasca si sa-Si dea viata, rascumparare pentru multi" (Mc., 10, 45). Se pare ca tocmai pentru a nu da credit unei astfel de interpretari eronate a functiunilor mesianice, Iisus a preferat sa se pastreze tacere in ce priveste identitatea Sa cu Mesia (Mt., 16, 20; Mc., 8, 30; 9, 9; Lc., 4, 41) si a fost nevoit Sa recurga la titluri noi si mai greu de inteles, echivalente ale lui "Mesia", cum ar fi acela de "Fiul Omului" (Mt 9, 6; In, 9, 35).

Desigur, Iisus nu si-a formulat conceptia Sa despre Mesia criticind mesianismul din vremea Sa.

In al doilea rind, pentru a se da un raspuns acestei probleme nu trebuie sa se confunde procesul prin care apostolii si multimea au recunoscut pe Hristos-Mesia in Iisus din Nazaret, cu propria marturie a lui Iisus despre identita1ea si slujirea Sa ca Hristos-Mesia.

Asa cum reiese din unele pericope evanghelice, convingerea ca in Iisus din Nazaret Dumnezeu insusi este prezent, in persoana, si lucreaza mintuirea lumii, s-a format si s-a consolidat in rindul ucenicilor si ascultatorilor Sai, in mod treptat (In 12, 16). Astfel, la inceput s-a crezut ca este un profet (In 4, 19) sau ultimul profet, superior profetilor anteriori (Mc 6, 4; Lc., 7, 16; 13, 30; Fapte, 7, 52), ca este un nou Ilie (Mc 4, 25-27; 6, 15; 7, 16; cf. I Regi, 17, 23-24), mai ales ca se credea ca Ilie va fi inaintemergatorul lui Mesia (Mal., 3, 23), ca este un nou Moise (Mc., 2, 20; Fapte, 3, 22; 7, 32; cf. Ies., 4, 10), ca este Ioan Botezatorul inviat (Mc., 6, 16), ca este un om adeverit de Dumnezeu prin minuni (Fapte, 2, 32; Lc., 24, 19).

Exista momente si fapte decisive care au contribuit la intarirea acestei convingeri: cum ar fi minunile, marturia lui Petru (In 6, 69), schimbarea la fata (Mc., 9, 9), si mai ales invierea Sa din morti. Fara indoiala ca faptul invierii a intarit si desavirsit credinta ca Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu. Centurionul roman insarcinat cu paza mormintului, care n-a avut alte argumente decit semnele firii ce au insotit evenimentul rastignirii, a putut spune, "Cu adevarat, Fiul lui Dumnezeu era Acesta !" (Mt., 27, 54). Iar Apostolul Toma, dupa ce constata realitatea faptului invierii, exclama : "Domnul meu si Dumnezeul meu" (In 20, 28).

Pe de alta parte, asa cum reiese din unele texte, Iisus insusi Si-a revendicat slujirile mesianice, recunoscind in mod deschis ca El este Hristos-Mesia. Dupa ce citeste in sinagoga din Nazaret un text din profetia lui Isaia (42, 7), Iisus conchide : "Astazi s-a implinit Scriptura aceasta in urechile voastre" (Lc., 4, 21). In convorbirea cu femeia samarineana, dupa ce aceasta Ii spune : "Stim ca va veni Mesia care se cheama Hristos; cind va veni, Acela ne va vesti noua

toate", Iisus ii raspunde : "Eu sint, Cel ce vorbesc cu tine" (In, 25--26). La intrebarea arhiereului : "Esti tu Hristosul, Fiul Celui binecuvintat?", Iisus raspunde : "Eu sint" (Mc., 14, 61-62). Prin urmare, nu exista nici o indoiala ca Iisus a fost constient si convins de aceasta de la inceput. El afirma ca este trimis de Tatal ("Cine Ma primeste pe Mine primeste pe Cel ce M-a trimis pe Mine" - Mt., 10, 40; cf. Mt., 15, 24; Mc., 12, 6), ca impartaseste cu Dumnezeu aceeasi fire si aceeasi putere si de aceea cere : "Credeti in Dumnezeu si credeti in Mine" (In, 14, 4).

Chiar daca a evitat, in anumite ocazii, sa spuna deschis ca El este Mesia, totusi El a marturisit totdeauna ca are autoritatea lui Dumnezeu, ca Fiu al Acestuia. Intrebat de autoritatile iudaice din Ierusalim : "Daca tu esti Hristosul, spune-o noua fara sfiala, Iisus le-a raspuns: V-am spus si nu credeti. Lucrurile pe care le fac in numele Tatalui Meu, acestea marturisesc despre Mine" (ln, 10, 24-25). El a lasat ca cei care vedeau faptele Sale si cei care asculta cuvintele Sale sa se convinga in mod liber.Intrebat de ucenicii trimisi de Ioan Botezatorul : "Tu esti "Cel ce trebuie sa vina", sau sa asteptâm pe altul?", Iisus a raspuns : "Mergeti si spuneti lui Ioan cele ce auziti si vedeti : orbii isi capata vederea si schiopii umbla, leprosii se curatesc si surzii aud, mortii inviaza si saracilor li se binevesteste" (Mt., 11, 3, 5).

Pe temeiul acestor marturii si dovezi, apostolii si marea majoritate a ascultatorilor Sai au crezut ca acest Iisus din Nazaret este "Cel ce trebuie sa vina" (Mt. 11, 3), Mesia cel asteptat. De aceea, mesianitatea lui Iisus face parte din marturisirea de credinta a Bisericii primare: "Cine este mincinosul, daca nu cel ce tagaduieste ca Iisus este Hristos ?" (I In, 2, 22). Sfintul Chiril al Ierusalimului spune ca greseala iudeilor din vremea Mintuitorului consta tocmai in aceea ca ei, desi recunosc ca El este Iisus, nu admit ca acest Iisus este Hristos Mesia (Cateheza X, 14).

Dar mesianitatea lui Iisus provine, pentru autorii Noului Testament, din dumnezeirea Sa. El este Mesia, ca Fiul lui Dum nezeu (Mc., 14, 61-62). Din acest punct de vedere, poate cel mai semnificativ nume al lui Iisus este "Emanuel", deoarece acesta arata ca El este Insusi Dumnezeu venit in persoana in mijlocul oamenilor, ca faptele Sale sint fapte ale revelatiei lui Dumnezeu. Aceasta a fost credinta comuna in popor, careia Nicodim ii da expresie: "Rabi, stim ca de la Dumnezeu ai venit invatator, nimeni nu poate face aceste minuni, pe care le faci Tu, daca nu este Dumnezeu cu el" (In, 3, 21). El a marturisit deschis : " Voua va este data taina imparatiei lui Dumnezeu" (Mc., 4, 11). El afirma ca este nedespartit de Tatal, de la Care vine si pe Care Il numeste "Abba"-Parinte, si nedespartit de Sfintul Duh, pe Care Il va trimite ca alt "Mingiietor" (In, 15, 26). El Se considera in unitatea lui Dumnezeu -Sfinta Treime, de aceea nimeni nu poate zice "Domn este Iisus, decit in Duhul Sfint" (I Cor., 13, 3).

In unele din epistolele sale, sfintul apostol Pavel a aratat ca Iisus trebuie pus in legatura nu numai cu istoria poporului evreu, ci si cu istoria intregului neam omenesc. El este nu numai cel fagaduit de profeti si asteptat de poporul ales, ci si incoronarea umanitatii si chiar a creatiei, care Il doreste si Il asteapta de la incepultul ei. Cel dintii Adam a fost creat in vederea "ultimului" Adam (Rom., 5, 14 i Col. 3, 9-10), de aceea intruparea este o consecinta a creatiei (Col., 1, 17; Evr., 1, 3), dupa cum opera Sa istorica rascumparatoare este plinirea si consecinta operei Sale creatoare (Col., 1, 15, 17, 18).

Iisus Hristos a arartat ca esenta misiunii Sale este mintuirea, o notiune biblica mai veche, careia El ii da o semnificatie noua, cuprinzatoare : "Fiul Omului n-a venit ca sa piarda sufletele, ci ca sa le mintuiasca" (Lc 9, 55). In Noul Testament, mintuirea este legata de persoana si opera lui Iisus Hristos si consta in aducerea credinciosului la o viata noua, in comuniune cu Dumnezeu in Hristos. Mintuirea inseamna recuperarea sensului spiritual si a continutului plenar al existentei : "Ce-i va folosi omului, daca va cistiga lumea intreaga, iar sufletul sau il va pierde? Sau ce va da omul in schimb pentru sufletul sau?" (Mt., 14, 26). Daca pacatul este o stare de diminuare si de dezbinare interioara, care vine din ruptura comuniunii cu Dumnezeu (In, 9, 16, 31), mintuirea este o plinatate a existentei care vine din harul si iubirea de Dumnezeu. De aceea notiunea de mintuire, mai ales in Evanghelia dupa Ioan, este pusa in legatura cu o alta notiune biblica si anume aceea de viata. "Invatatorule bun, ce bine voi face, ca sa am viata vesnica?" (Mt., 19, 16). Iisus Hristos este insasi sursa vietii dumnezeiesti : "Caci precum.Tatal are viata in Sine, asa I-a dat si Fiului sa aiba in Sine" (In, 5, 26). Dumnezeu L-a dat pe Fiul Sau ca lumea sa aiba viata din viata Sa (In, 3, 16). EI este cel ce da viata (In, 5, 21), pentru ca "in El locuieste, trupeste, toata plinatatea dumnezeirii" (Col., 2., 9).

Dar "calea care duce la viata" (Mt., 7, 14) este calea jertfei: Iisus a aratat ca mintuirea ca si viata este un act de jertfa : "Caci cine va voi sa-si scape viata o va pierde" (Mt., 16, 25) .

In legatura cu Patimile, rastignirea, moartea, invierea, lui Iisus Hristos, trebuie subliniate urmatoarele aspecte principale :

Iisus a cunoscut drumul vietii Sale si a fost constient ca faptele si destinul Sau (In, 19, 17) fac parte din voia Tatalui (Lc., 24, 45-47). El insusi a prevestit de mai multe ori Patima Sa (Mt., 16, 21; 17, 22-23; 20, 17-19 si paral.) si a considerat jertfa ca singura cale de a reda viata adevarata acestei lumi : "Si, dupa cum Moise a inaltat sarpele in pustie, asa trebuie sa Se -inalte Fiul Omului, ca tot cel ce crede in El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica" (In, 3, 14; cf. 12, 34). De aceea, apostolului Petru care Ii ceruse sa renunte la drumul jertfei ii spune : "Inapoia Mea, satano" (Mt., 16, 23). Desi fara de pacat (I Pt, 2, 22-23) desi fara nici o vina in fata autoritatilor civile (vezi afirmatia lui Pilat - Lc., 23, 14; cf Mt, 27, 24; In, 11, 4; 18, 38), Iisus a acceptat in mod liber si real sa sufere, considerind ca moartea Sa este o jertfa de ispasire adusa lui

Dumnezeu pentru toti oamenii: "El a gustat moartea pentru fiecare om" (Evr., 2, 9).

Iisus a cunoscut sensul soteriologic al misiunii Sale si indeosebi valoarea mintuitoare a jertfei Sale. El a stiut ca rostul intruparii Sale este acela de a elibera lumea de pacat si de a-i da o viata noua prin infringerea mortii. El a stiut ca slujirea Sa consta tocmai in a chema pe pacatosi la mintuire (Mc.. 2, 17), in a cauta si a mintui "oaia cea pierduta" (Lc.,19, 12). Dar El a cunoscut ca mintuirea nu este cu putinta decit prin moartea Sa si de aceea a primit-o de buna voie. Desi ucenicii voiau sa pregateasca Pastele iudaic, initiat in Egipt, Iisus a devenit "Pastele" nostru, prin cinstitele Lui Patimi (I Cor., 5, 7). De fapt, pe cruce se realizeaza scopul intruparii Sale : "Nu trebuie, oare, ca Hristos sa patimeasca acestea si sa intre in slava Sa ?" (Lc., 24, 26). Mintuirea noastra s-a produs in lupta directa pe care Iisus dus-o cu moartea, pe cruce: "Acum este judecata acestei lumi; acum stapinitorul lumii acesteia va fi aruncat afara" (In, 12. 31).

In Patimile Sale, Iisus a aratat ca esenta vietii si a mintuirii consta in smerenie, evlavie si ascultare desavirsita fata de Dumnezeu. "In zilele trupului Sau, El a adus, cu strigat si cu lacrimi, cereri si rugaciuni catre Cel ce putea sa-L mintuiasca din moarte si auzit a fost pentru evlavia Sa si, desi era Fiu, a invatat ascultarea din cele ce a patimit si desavirsindu-Se, S-a facut tuturor ce-L asculta pricina de mintuire" (Evr., 5, 7-9). Patimile au fost in acelasi timp si momentul proslavirii Sale. Momentele din Saptamina Mare sint ca niste trepte pe scara descoperirii lui Dumnezeu in trupul lui Iisus.

Lupta cu moartea pe crucea Golgotei n-a fost un accident sau o infringere, ci o biruinta. De aceea invierea ramine momentul suprem al proslavirii Fiului si al revelatiei dumnezeirii Sale : "Dumnezeu L-a inviat dezlegind durerile mortii, intrucit nu era cu putinta ca El sa fie tinut de ea" (Fapte, 22).

Invierea este evenimentul central care a decis credinta apostolilor in divinitatea lui Iisus (Mt 28, 17), precum si intemeierea Bisericii: "Daca Hristos n-a inviat, zadarnica este propovaduirea noastra, zadarnica este si credinta voastra" (I Cor., 15, 14). Dupa Inviere, apostolii au inteles definitiv si plenar cine este Iisus Hristos si ce semnificatie are opera Sa. "Acest Iisus, pe Care Dumnezeu L-a facut Domn si Hristos" (Fapte, 2, 36), a devenit "piatra din capul unghiului" (Fapte, 4, 1) a Bisericii, poporul Noului Legamint, pe care apostolii au zidit-o dupa Cincizecime, ca trup tainic al Domnului, prin puterea Duhului Sfint.

Dupa invierea Sa, timp de 40 de zile (Fapte, 1, 3) Iisus ramine impreuna cu apostolii sai pe care ii pregateste pentru misiune in lume, fagaduindu-le puterea Duhului Sfint. In acest rastimp, in centrul predicii Sale revine tema Imparatiei lui Dumnezeu, Apostolii au fost trimisi anume sa propovaduiasca apropierea imparatiei lui Dumnezeu (Fapte 19, 8), Desigur, activitatea

apostolilor face parte din iconomia Duhului Sfint in Biserica, in care 1isus le-a incredintat un rol unic (Mt, 14, 8).

Evanghelistul Luca arata ca timp de patruzeci de zile dupa inviere, Iisus a ramas impreuna cu apostolii, invatindu-i despre imparatia lui Dumnezeu, in asteptarea trimiterii Duhului Sfint peste ei (Fapte, 1, 2-5), Iisus Hristos sfirseste viata si activitatea paminteasca inaltindu-se cu trupul la cer (Lc., 24, .51; Fapte, (9-11), unde sta de-a dreapta Tatalui (Fapte, 2, 33-34). El a fagaduit apostolilor Sai ca la sfirsitul lumii acesteia va veni iarasi plin de slava (II Pt., 3, 4; I In, 2, 28) Sa judece pe cei vii si pe cei morti, care vor invia cu trupul odata cu venirea Sa intru slava, si sa separe pe cei buni de cei rai (Mt 25, 31-46; Mc 7, 38). De aceea, "ziua Domnului" (Amos, 6, 18) va fi pentru unii ziua judecatii (Mt 10, 15; I Cor 3, 13), sau "ziua miniei lui Dumnezeu" (Rom,.2, 5), iar pentru altii "ziua eliberarii" (Ef., 4, 30).

Intorcindu-se in Ierusalim, apostolii carora li s-au alaturat "femeile", Maria, mama lui Iisus si fratii Lui (Fapte, 1, 14) si alti ucenici - erau in asteptarea sarbatorii Cincizecimii si a pogoririi Duhului Sfint (Fapte, 2, 1, 5). (Cincizecimea era una din marile sarbatori ale poporului iudeu stabilita pentru a comemora primirea Legii pe Muntele Sinai, care se praznuia in Ierusalim, in vremea secerisului, la cincizeci de zile dupa Pasti), Cincizecimea a devenit sarbatoare crestina deoarece acum se intimpla botezul cu Duhul Sfint asupra apostolilor (Fapte, 2, 4) si deci are loc intemeierea Bisericii crestine, ca Trup al lui Hristos si templu al Duhului Sfint.

Pr. Prof. Dr. Ion Bria,

"Dictionar de Teologie Ortodoxa", EIBMBOR, Bucuresti, 1981, pag 209-216.

[editează]

Iisus Hristos - Mantuitorul lumii

Activitatea lui Mesia sau a Mantuitorului Hristos a fost precedata cu putin de cea a lui Ioan Botezatorul, care ducea viata de ascet si boteza in Iordan, in asteptarea Celui <<mai mare>> decit el (Luca 3, 16), adica a Mantuitorului, pe Care L-a primit si L-a botezat.

Pentru predica lui necrutatoare, Ioan Botezatorul a fost arestat si inchis de regele Irod Antipa (4 i.d.Hr. - 39 d.Hr.), fiul lui Irod cel Mare (39 i.d.Hr. - † 4 i.d.Hr.) la palatul Macherus si decapitat (Matei 14, 3-12; Marcu 6, 16-29; Luca 3, 19). Ucenicii lui Ioan s-au mentinut citeva zeci de ani. Dintre ei, au fost la inceput Apostolii Andrei si Ioan, care au urmat apoi Mantuitorului Hristos (Ioan 1, 37 si 40).

Mesia sau Mantuitorul Hristos este o personalitate unica, fara egal in istoria omenirii. Asupra vietii Lui s-au scris si se scriu numeroase lucrari si studii, autorii lor interpretind viata si opera Sa in functie de ideile lor istorice, filozofice, sociale, politice si economice. De aceea el este prezentat rind pe rind ca un ginditor, un filosof, um moralist, un idealist visator, un reformator, un vizionar.

Pentru crestini insa, Iisus Hristos este o persoana divino-umana, este Fiul lui Dumnezeu, Care s-a intrupat din Fecioara Maria si a vietuit ca persoana istorica in timpul imparatilor romani August (31 i.d.Hr. - 14 d.Hr.) si Tiberiu (14-37). Istoria nu prezinta viata Sa dumnezeiasca, aceasta facindu-se la alte discipline teologice, ci se ocupa numai de viata Sa omeneasca.

Iisus Hristos s-a nascut in zilele lui Irod, regele Iudeii, si ale procuratorului roman Quirinius, guvernator al Siriei, (Luca 2, 2), in timpul imparatului Augustus, cu citiva ani inaintea erei crestine, al carui inceput a fost stabilit de Dionisie cel Mic († 540) - originar din provincia romana Scythia Minor sau Dacia Pontica (Dobrogea in 753 a.U.c.

In genere, istoricii accepta ca Iisus Hristos s-a nascut cu 4 sau 5 ani mai inainte de 753 a.U.c., si nu cum gresit a stabilit Dionisie cel Mic.

Mai tirziu, traditia crestina a fixat si ziua nasterii Mantuitorului Hristos la 25 decembrie in fiecare an.

Evenimentele mai insemnate din viata Mantuitorului

Din Sfintele Evanghelii, cunoastem ca Iisus Hristos s-a nascut in Iudeea, la Bethleem, cu prilejul unui recensamint facut sub impartul Augustus, in timpul procuratorului Quirinius, cum am mai spus (Luca 2, 2). Din cauza poruncii regelui Irod de a ucide pruncii din Iudea <<de doi ani si mai jos>> (Matei 2, 16), Fecioara Maria si batrinul Iosif au plecat cu pruncul Iisus in Egipt, de unde s-au intors dupa moartea lui Irod si s-au stabilit la Nazaret, in Galileea (Matei 2, 13-23), in timpul regelui Arhelau, fiul lui Irod cel Mare. La virsta de 12 ani, mergind la templul din Ierusalim, cu prilejul sarbatorii Pastelui, s-a ratacit de parintii sai si a fost gasit dupa trei zile in templul din Ierusalim, in mijlocul invatatorilor. De la Ierusalim, s-a intors cu parintii Sai la Nazaret, unde a trait pina la virsta de 30 de ani (Luca 2, 42-51).

Ipotezele unor cercetatori rationalisti, dupa care Iisus ar fi invatat inaltele idei pe care le-a predicat, la preotii din Egipt, sau in alte tari (India), sint simple inchipuiri, si nu au nici un temei istoric.

Iisus Hristos si-a inceput misiunea Sa la virsta de 30 de ani, pe malurile Iordanului, nu departe de comunitatile esenienilor, printre ucenicii lui Ioan

Botezatorul. Primii Sai discipoli au fost discipolii lui Ioan Botezatorul, ca Ioan si Andrei (Ioan 1, 37 si 40).

Cind Iisus afla de arestarea si moartea Sfintului Ioan Botezatorul de catre Irod Antipa, se retrage in Galileea, unde incepe sa invete in orasele din jurul lacului Ghenizaret, numit si Marea Galileei sau Marea Tiberiadei si in tinutul Decapolis, adica tinutul celor zece cetati, unde pe linga iudei, se aflau si greci. El si-a ales doisprezece Apostoli si invata in zilele Sabatului in sinagogile iudeilor. Iisus se adreseaza de preferinta oamenilor simpli, celor umili si bolnavi: orbi, paralitici, leprosi, indraciti, precum si vamesilor, carturarilor si farseilor in sinagogi, pe drumuri, in satele si orasele din Galileea, Iudeea si Samaria.

Durata activitatii publice a Mantuitorului nu este sigur cunoscuta din cauza deosebirii dintre Evanghelistii sinoptici Matei, Marcu si Luca, care vorbesc de un singur Paste, si Evanghelistul Ioan care vorbeste de trei Paste la care a participat El, ceea ce arata ca activitatea Sa a durat peste trei ani.

Dupa datele cele mai probabile, rezulta ca Iisus Hristos a trait mai mult de 33 de ani, cit se crede in mod obisnuit, anume 35-36 de ani, socotind data nasterii Lui in 749-748 a.U.c., iar data mortii in anul 783 a.U.c. sau si ceva mai mult, daca se va fi nascut inainte de 748 a.U.c.

Din activitatea mesianica a lui Iisus Hristos, Evanghelistii au retinut: botezul Lui de catre Ioan in apele Iordanului (Matei 3, 13, 17, Marcu 1, 9-11), chemarea Apostolilor (Matei 10), propovaduirea Sa insotita de minuni in Galileea, Iudeea si Ierusalim, intrarea Sa triumfala in Ierusalim, prinderea, judecarea, condamnarea, rastignirea pe cruce, moartea, invierea si inaltarea Lui. In vreo trei ani de misiune publica, Iisus Hristos a desfasurat o activitate extraordinara ca invatator, profet si facator de minuni, care, pe de o parte a facut o impresie puternica asupra poporului, iar pe de alta a stirnit ura conducatorilor religiosi ai iudeilor.

In cele din urma, Iisus Hristos a fost arestat din ordinul procuratorului roman Pontiu Pilat (26-36 d.Hr.), la instigatiile conducatorilor iudei si judecat de marele arhiereu Caiafa si de Sinedriul iudeilor. Vina care s-a adus lui Iisus Hristos de conducatorii iudei este religioasa si politica. El este acuzat de blasfemie, pentru ca S-a declarat pe Sine Fiu al lui Dumnezeu. Iata cuvintele lor: <<Pentru lucru bun nu aruncam cu pietre asupra Ta, ci pentru hula si pentru ca Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu>> (Ioan 10,33). Intr-adevar, Mantuitorul a declarat: <<De la Dumnezeu am iesit si am venit>> (Ioan 8, 42) si <<Eu si Tatal una sintem>> (Ioan 10, 33). Totodata a fost acuzat ca s-a facut pe Sine <<regele iudeilor>> (Ioan 18, 33-37; 19-22), ceea ce in ochii conducatorilor iudei constituia o mare teama politica.

Conducatorii iudeilor se temeau foarte mult de romani, sa nu le nimiceasca tara si neamul si afirmau: <<De-L vom lasa asa, toti vor crede in El si vor veni

romanii si ne vor lua si locul si neamul>> (Ioan 11, 48). De aceea, dupa opinia marelui arhiereu Caiafa, << este mai de folos sa moara un om pentru popor, decit sa piara tot neamul>> (Ioan 11, 50). Astfel s-a ajuns la condamnarea lui Iisus Hristos la moarte prin rastignire pe cruce, sub regele Iudeii Irod Antipa, fiul lui Irod cel Mare.

Invatatura Lui. Iisus Hristos a vorbit si a lucrat in numele, cu autoritatea si puterea lui Dumnezeu Tatal, a marturisit inaintea Apostolilor si a oamenilor misiunea Lui dumnezeiasca, a avut o viata morala de o curatie si inaltime unica si incomparabila. El a dat invaturi sublime in cuvinte, parabole si imagini de o simplitate, sinceritate, adincime, frumusete si intelepciune supranaturala. Invatatura Lui n-a fost depasita si nu poate fi depasita de nici una dintre religiile naturale ale lumii, sau de vreun alt sistem de gindire religios, ea fiind de origine dumnezeiasca, revelata.

Evanghelia, adica Vestea cea buna, propovaduita de Iisus Hristos este un mesaj religios si moral, nu social, politic sau economic. Prin invatatura Sa, Mantuitorul urmareste mintuirea omului, care inseamna curatirea si eliberarea lui de pacate, restaurarea firii umane, reinnoirea, sfintirea si indumnezeirea omului.

Ideea centrala a propovaduirii Mantuitorului este <<Imparatia lui Dumnezeu>>sau <<Imparatia cerurilor>> (Matei 3, 2; 4, 17; 10, 7; Marcu 1, 15). Aceasta imparatie este inteleasa ca o noua ordine religioasa si morala a lumii. Prin credinta intr-un singur Dumnezeu spiritual si nevazut, prin respectarea virtutilor morale si a poruncilor divine, omul poate dobindi multumirea si fericirea, chiar din timpul vietuirii pamaintesti, iar in viata de dincolo, mintuirea si fericirea vesnica. In imparatia cerurilor, vor intra toti cei ce cred in Iisus Hristos si in preceptele Lui, se renasc <<din apa si din Duh>> (Ioan 3, 5), se schimba sufleteste si traiesc o viata religioasa morala noua si curata.

Desi Iisus a predicat iudeilor, invatatura lui are caracter universal, fiind destinata intregii lumi. El insusi ne incredinteaza: <<Si se va propovadui Evanghelia aceasta a imparatiei in toata lumea spre marturie la toate neamurile>> (Matei 24, 14). Acest universalism religios, asa cum l-a vestit Mantuitorul, era o noua conceptie, ca si toate marile adevaruri revelate de El.

In noua religie, ideea existentei unui singur Dumnezeu spiritual, nevazut, inefabil si infinit este esentiala. Exista un singur Dumnezeu adevarat in trei persoane sau ipostasuri: Tatal, Fiul si Duhul Sfint, care formeaza Treimea cea de o fiinta si nedespartita. Ideea de Dumnezeu este mult adincita prin invatatura lui Iisus Hristos si ea atinge cea mai inalta treapta a revelatiei divine.

Prin Fiul Sau, prin Domnul Iisus Hristos, care a imbracat chip de om, Dumnezeu Tatal S-a facut cunoscut oamenilor.

Iisus Hristos Si-a afirmat dumnezeirea Sa nu numai prin cuvintele si invatatura Sa, ci mai ales prin faptele, minunile si profetiile Sale. Minunea cea mai mare, care a confirmat ca El este cu adevarat Fiul lui Dumnezeu, este invierea Sa din morti. De asemenea, propriile Sale profetii confirma dumnezeirea Sa.

In invatatura crestina este implicata si conceptia despre om, antropologia, care sta in strinsa legatura cu conceptia despre Dumnezeu. Sfinta Scriptura invata ca omul a fost creat de Dumnezeu <<dupa chipul si asemanarea Sa>> (Fac. 1, 27), ca implinire si desavirsire a intregii creatii. Chipul lui Dumnezeu din fiinta omului orienteaza omul spre indumnezeire, iar dreptii care traiesc viata curata si sfinta se fac << partasi firii dumnezeiesti>> - (II Petru 1, 4). << Caci stim ca atunci cind se va arata Iisus, ne incredinteaza Sf. Apostol Ioan, vom fi asemenea Lui, fiindca Il vom vedea precum este>> (I Ioan 3, 2).

In morala, Evanghelia lui Iisus Hristos aduce o innoire si un progres tot atit de mare. Principiul si temeiul raporturilor dintre oameni este iubirea, iar semenii nostri devin prin iubire fratii nostri.

Iubirea este cea mai mare porunca data de Iisus Hristos si cea mai mare realizare a vietii crestine: iubirea fata de Dumnezeu, ca Tatal ceresc al tuturor oamenilor, si iubirea de oameni ca fii ai lui Dumnezeu si frati ai nostri. <<Sa iubesti pe Domnul Dumnezeul tau, spune Domnul nostru Iisus Hristos, cu tot sufletul tau si cu tot cugetul tau. Aceasta este marea si cea dintii porunca. Iar a doua, la fel cu aceasta: sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine insuti>> (Matei 22, 37 - 39; Marcu 12, 29-31; Luca 10, 27).

Dupa marturia Sfintului Apostol Ioan, <<dragostea este de la Dumnezeu... caci Dumnezeu este iubire. Noi iubim pe Dumnezeu, fiindca El ne-a iubit cel dintii>> (I Ioan 4, 7-8, 19).

Iisus Hristos a adus nu numai ideea de iubire a aproapelui nostru, ci a si dat pilda dumnezeiasca a unei vieti de iubire, bunatate, iertare si curatie sufleteasca, la care fiecare trebuie sa nazuiasca, spre desavirsirea sa.

Astfel, Iisus Hristos a unit strins credinta si fapta, religia si morala. Prin conceptia Sa spiritualista, prin accentuarea nemuririi omului si a raspunderii lui inaintea lui Dumnezeu, prin curatirea si intensificarea sentimentului religios si moral, prin conceptia despre Dumnezeu si om, Iisus Hristos a ridicat considerabil sensul si valoarea religiei si a largit orizontul ei ca religie revelata, dumnezeiasca.

Pr. Prof. Dr. Ioan Ramureanu,

"Istoria Bisericeasca Universala", Bucuresti, 1992, pag. 19-23.

[editează]

Betleem

In dimineata zilei urmatoare mergem in orasul Betleem, cale de numai 10 km la sud de Ierusalim. O bucurie duhovniceasca de taina se odihneste in inimile noastre. Ne cheama Betleemul! Ne cheama pastorii si magii! Ne cheama ingerii sa ne invete a canta. Ne cheama Fecioara Maria, cu Pruncul Iisus in brate, sa ne invete taina ascultarii; ne cheama batranul Iosif sa ne invete a tacea si a lauda pe Hristos Domnul, Care S-a intrupat pentru mantuirea noastra. Ne cheama Pestera Betleemului sa ne invete dragostea Preasfintei Treimi si smerenia Fiului lui Dumnezeu.

Betleem, Craciun, colinde, Nasterea Domnului, magi, pastori, ingeri care canta si Fecioara Maria cu Pruncul Iisus culcat in iesle, sunt cele dintai cuvinte din Sfanta Evanghelie pe care ni le-au rostit mamele noastre. Sunt cele mai sfinte cuvinte care s-au intiparit adanc in memoria si in inimile noastre.

Pentru noi, romanii, care venim din tarea nemuritoarelor colinde de Craciun, cuvantul Betleem are o rezonanta cu totul sacra. El exprima mai mult decat orice alt oras din Tara Sfanta iubirea lui Dumnezeu pentru lume, smerenia Pruncului Iisus, nevinovatia pruncilor martiri si ascultarea pastorilor credinciosi, a magilor purtatori de daruri, a ingerilor din cer, a Fecioarei, a dreptului Iosif si a tuturor crestinilor. Betleemul cu toate imprejurimile lui are multe semnificatii pentru sufletul atat de sensibil al romanului. Popor pasnic, adanc legat de Hristos, de Biserica, de munti, de natura, de turmele de oi, de colinde, de flori si de cerul senin! Desi a trecut prin atatea drame in istoria sa, poporul roman a ramas tot asa de credincios, bland, linistit si plin de speranta. De aceea si Betleemul, cu pestera, cu Fecioara, cu Pruncul Iisus, cu magii, cu pastorii si ingerii care canta, au atitea semnificatii pentru sufletele noastre.

Cu aceste simtaminte in inimi ne urcam in autobuzul de Betleem si pornim din Ierusalim spre Cetatea lui David. La cativa kilometri se observa in partea stanga o veche manastire ortodoxa fortificata. Este Manastirea Sfantul Ilie sau Mar Eliyas, din secolul al V-lea, intemeiata de Cuviosul Anastasie. Dupa traditie, aici ar fi poposit putin Sfantul prooroc Ilie, in drum spre Muntele Horeb. In prezent se nevoiesc trei calugari in aceasta manastire. Putin mai inainte se vede o constructie veche din lespezi de piatra, cu bolta orientala. Este mormantul Rahilei, sotia patriarhului Iacov, care ne aminteste de cei 14.000 de prunci martiri ucisi de Irod.

Iata, se vede Betleemul! Betleemul, Cetatea lui David. Betleemul, patria si locul de nastere al Domnului nostru Iisus Hristos. Betleemul care a innoit intreaga lume! Privit de departe, Betleemul cu casele sale albe, asezate in forma de amfiteatru cu fata spre rasarit, pare un buchet de flori albe, coborat din cer pe aripi de ingeri. Oraselul mltimilenar, legat atat de Vechiul cat mai ales de Noul Testament prin Nasterea Domnului si Mantuitorului lumii. Deasupra

lui au cantat ingerii acea nemuritoare cantare: Slava intre cei de sus lui Dumnezeu si pe pamant pace, intre oameni bunavoire! (Luca 2, 14). Aceasta este cel mai frumos imn al pacii, al impacarii noastre cu Dumnezeu. Este cel dintai colind cantat pe pamant!

Ne uitam cu multa cucernicie spre Betleem. Este asezat pe coline domoale de piatra. Ici-colo se inalta turle de biserici, chiparosi, maslini, eucalipti si multe flori. De jur-imprejur se intind campuri cultivate, gradini cu vita-de-vie, portocali si lamai. Dincolo de Betleem, spre sud-est, se vad culmile de culoare gri-roscata ale muntilor Galaadului si Moabului. Pe varfurile lor nici un fel de verdeata, nici o locuinta omeneasca. Dupa aceste coline pustii se vede depresiunea Marii Moarte.

Intram in Betleem. Un oras mic si destul de curat ce numara pana la 30.000 de locuitori, dintre care majoritatea sunt arabi. Intrebam de Biserica Nasterii lui Hristos. Atat pestera in care S-a nascut Domnul, cat si biserica inaltata deasupra ei, se afla in partea de rasarit a orasului.

Biserica Nasterii Domnului

Suntem in fata marii Biserici a Nasterii Domnului nostru Iisus Hristos. Este cea mai veche si mai originala biserica crestina din Tara Sfanta. In fata ei se afla un loc liber, ca un fel de piata, pavata cu dale de piatra. In partea dreapta se inalta biserica armeana. In partea stanga, spre nord, se ridica o cladire mare a calugarilor franciscani, un fel de hotel pentru pelerini, cu chilii pentru calugari si o biserica inchinata Sfintei Ecaterina. Iar drept inainte, spre rasarit, se vede marea Biserica a Nasterii Domnului, din veacurile IV-VI, ridicata deasupra Sfintei Pesteri. Intrarea se face pe o usa foarte joasa si ingusta, dinspre apus. Facem trei inchinaciuni fata usii, ne plecam si intram. Prima incapere este un fel de pridvor larg, numit atrium. Apoi a doua incapere tot asa de mica si iata-ne in marea Biserica a Nasterii lui Hristos!

Slava Tie, Mantuitorule, ca ne-ai invrednicit in viata aceasta pamanteasca sa calcam cu picioarele noastre pacatoase pe acest loc asa de sfant, unde s-a lucrat taina mantuirii neamului omenesc! Slava Tie, Mantuitorule, ca ne-ai binecuvantat sa ajungem si aici la Betleeem. Invredniceste-ne sa ne inchinam si in pestera in care Te-ai nascut!

Privim cu evlavie interiorul bisericii. Este cu totul divin si maret, pe masura credintei marilor imparati bizantini. In total, lungimea bisericii este de 60 metri si latimea de 30. Prima biserica a fost construita, aici, de Sfanta Imparateasa Elena, in anul 326. Dupa doua secole, in anul 531, marele imparat Iustinian a modificat si infrumusetat aceasta biserica, pastrand in cea mai mare parte primul lacas. Biserica zidita de Sfanta Elena se compunea dintr-un atrium (pronaos), un naos, compus din cinci nave logitudinale sprijinite pe stalpi de marmura, si altarul poligonal, ridicat chiar deaspura Sfintei Pesteri. Pardoseala

era impodobita cu mozaicuri de mare calitate artistica, cu motive florale crestine.

Imparatul Iustinian a impartit atriumul in doua incaperi: pridvor si nartex (pronaos), ambele destul de mici. Naosul propriu-zis este cel din anul 326, lung de peste 40 de metri, format din cinci nave longitudinale, dupa vechiul tip bazilical. Navele laterale se sprijina pe patru randuri de coloane de marmura rosie, in numar de 44 – cate 11 coloane in fiecare rand. La jumatatea naosului se urca cateva trepte si se ajunge in fata Sfantului Altar. Tot Iustinian cel Mare a transformat vechiul altar poligonal intr-un altar cu trei abside. Absida centrala este altarul propriu zis al ortodocsilor. Absida din dreapta este prevazuta cu un al doilea altar ortodox, mai mic. Iar absida din stanga are un altar care apartine Bisericii Armene. Din ambele abside se coboara pe trepte in pestera.

Peste mozaicul primei biserici, Iustinian a pus dale mari de marmura, iar peretii i-a impodobit cu mozaicuri de rara frumusete. In sapaturile din ultimele decenii s-au descoperit portiuni mari din mozaicul bisericii zidita de Sfanta Elena, pe care le-am admirat si noi. In timpul marii invazii a persilor din anul 614, condusa de Hosroe, au fost distruse definitiv in Palestina sute de biserici crestine de cea mai mare importanta. Numai biserica din Betleem a scapat din mainile lor. Caci, vazand pictati pe pereti pe cei trei magi in haine persane si ascultand rugamintile calugarilor slujitori, au renuntat s-o mai distruga. Pe vremea primei cruciade (1096-1099), Biserica Nasterii Domnului a fost luata de la ortodocsi si data in mainile catolicilor impreuna cu Sfanta Pestera. Aceasta nedreptate a durat secole de-a randul. Dar in anul 1757 Biserica Sfintei Elena si a lui Iustinian a fost data din nou in posesia ortodocsilor. Tot atunci catolicii au fost indepartati si din Sfanta Pestera, pe care o ocupasera in mod silnic. Dupa aceasta data, catolicii si-au construit o alta biserica in partea de nord, alaturi de marea catedrala ortodoxa.

In prezent Biserica Nasterii Domnului se prezinta tot atat de mareata si impunatoare ca acum 1600 de ani, fiind bine restaurata, intretinuta curat si impodobita ca o mireasa. Interiorul pastreaza mireasma binecuvantata a primelor veacuri crestine. Admiram mozaicurile milenare, catapeteasma sculptata si aurita, policandrele si candelele, in numar de 54, care atarna de tavane. Admiram bolta bisericii care este lucrata artistic in lemn, dupa vechiul stil bazilical. Ne inchinam cu evlavie in Sfantul Altar si la icoane, pe care le-au sarutat atatea generatii de credinciosi si pelerini din toata lumea.

Slava Tie, Fiule al lui Dumnezeu, pentru acest dumnezeiesc altar, unde Te-ai nascut din Fecioara Maria pentru a noastra mantuire! Slava Tie, Iisuse Hristoase, pentru Fecioara din care Te-ai nascut, pentru Sfanta Elena care Ti-a inchinat acest lacas, pentru cuviosii calugari care au slujit aici cu frica de Dumnezeu, pentru toti cei ce s-a mantuit in numele Tau...!

Sarutam icoanele imparatesti din catapeteasma. Toate sunt vechi si imbracate in argint. Ne inchinam si la icoanele facatoare de minuni, ce se afla in absida din dreapta – icoana Maicii Domnului cu Pruncul si icoana Sfantului Nicolae. Apoi stam de vorba cu Parintele Ieronim, un calugar cu chip bland si luminos. Sfintia sa ne spune ca in marea biserica se face Liturghie numai Duminica si in sarbatori, iar in celelalte zile se savarsesc obisnuitele laude. Liturghia zilnica se face numai in Sfanta Pestera, dimineata intre orele 5,30-7. In sarbatori se face concomitent Liturghie, atat in Pestera, cat si in catedrala.

Cu gandul la Sfanta Fecioara si la Pruncul Iisus culcat in iesle, ne pregatim sa ne inchinam in Sfanta Pestera.

Pestera Nasterii lui Hristos

Dupa ce aprindem cateva lumanari de ceara aduse din tara, coboram treptele de piatra din absida dreapta si intram in Sfanta Pestera. Aici cadem cu fata la pamant si ne rugam.

Slava Tie, Mantuitorule, ca Te-ai milostivit de neamul nostru omenesc! Slava Tie, Fiule al lui Dumnezeu, ca Ti-ai luat trup din trupul Fecioarei Maria, ca sa indumnezeiesti trupul nostru cel zdrobit. Slava Tie, Iisuse Hristoase, ca aici, in aceasta pestera de taina, Te-ai desertat de slava dumnezeirii, ca sa ne imbraci pe noi intru slava. Slava Tie, Bunule, ca aici Te-ai coborat intre oameni, ca sa-I ridici la cinstea cea dintai. Slava Tie, pentru dumnezeiasca Ta dragoste! Slava Tie, pentru marea smerenie! Slava Tie, pentru intrupare, pentru negraitele Tale judecati, pentru toata taina rascumpararii neamului omenesc! Slava Tie, Mantuitorule, pentru Fecioara Maria si pentru batranul Iosif, care a slujit cu credinta pe Fecioara! Slava Tie, pentru cei trei magi aducatori de daruri, pentru steaua care Ti-ai slujit, pentru pruncii care Te-au marturisit, pentru stramosul Tau David si pentru cetatea Betleem, ca de mare cinste s-au invrednicit. Slava Tie, pentru Sfanta Pestera care Te-a adapostit, pentru taina cea mare a intruparii Tale, pentru negraita semrenie, pentru nemuritoarea bucurie care au izvorat lumii din aceasta pestera. Pentru toate, slava Tie!

Cantam in genunchi Evanghelia Nasterii lui Hristos:

In zilele acelea a iesit porunca de la Cezarul August sa se inscrie toata lumea… Si se duceau toti sa se inscrie, fiecare in cetatea sa. Si s-a suit si Iosif din Galileea, din Cetatea Nazaret, in Iudeeea, in cetatea lui David, care se cheama Betleem, pentru ca el era din casa si din neamul lui David, ca sa se inscrie impreuna cu Maria cea logodita cu el, care era insarcinata. Dar pe cand erau ei acolo, s-au implinit zilele ca ea sa nasca. Si a nascut pe Fiul Sau, Cel Unul Nascut, si L-a infasat si La culcat in iesle, caci nu mai era loc pentru ei in casa de oaspeti. Si in tinutul acela erau pastori, stand pe camp si facand de straja noaptea imprejurul turmei lor. Si iata ingerul Domnului a stat langa ei si slava Domnului a stralucit imprejurul lor, si ei s-au infricosat cu frica mare. Dar le-a

zis ingerul: Nu va temeti, caci iata va binevestesc voua bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Caci vi S-a nascut astazi Mantuitor, Care este Hristos Domnul, in cetatea lui David. Si acesta va va fi semnul: veti gasi un Prunc infasat culcat in iesle. Si deodata s-a vazut, impreuna cu ingerul, multime de oaste cereasca, laudand pe Dumnezeu si zicand: Slava intru cei de sus lui Dumnezeu, si pe pamant pace intre oameni bunavoire! Iar dupa ce ingerii au plecat de la ei la cer, pastorii vorbeau unii catre altii: Sa mergem dar pana la Betleem si sa vedem cuvantul acesta ce s-a facut, pe care Domnul ni l-a facut cunoscut. Si grabindu-se, au venit si au aflat pe Maria si pe Iosif si pe prunc culcat in iesle. Si vazandu-L, au vestit cuvantul grait lor despre acest Copil. Iar Maria pastra toate aceste cuvinte, punandu-le in inima sa. Si s-au intors pastorii, slavind si laudand pe Dumnezeu pentru toate cate auzisera si vazusera, precum li se spusese (Luca 2, 1-20).

Iar daca S-a nascut Iisus la Betleemul Iudeii, in zilele lui Irod, regele, iata magii de la rasarit au venit la Ierusalim, intreband: Unde este regele iudeilor, Cel ce S-a nascut? Caci am vazut steaua Lui la rasarit si am venit sa ne inchinam Lui. Si auzind, regele Irod s-a tulburat si tot Ierusalimul impreuna cu dansul… Atunci Irod a chemat in ascuns pe magi si a aflat de la ei lamuriri in ce vreme s-a aratat steaua. Si trimitandu-i la Betleem, le-a zis: Mergeti si cercetati cu de-amamnuntul despre Prunc si daca Il veti afla, vestiti-mi si mie, ca, venind si eu, sa ma inchin Lui. Iar ei, ascultand pe rege, au plecat si iata, steaua pe care o vazusera la rasarit mergea inaintea lor, pana ce a venit si a stat deasupra unde era Pruncul. Iar ei, vazand steaua, s-au bucurat cu bucurie mare foarte. Si intrand in casa, au vazut pe Prunc impreuna cu Maria, mama Lui, si cazand la pamant, s-au inchinat Lui, si deschizand visteriile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tamaie si smirna. Apoi, luand instiintare in vis sa nu se mai intoarca la Irod, pe alta cale s-au dus in tara lor.... (Matei 2, 1-12).

Aici, in aceasta pestera mica si nebagata in seama, S-a smerit Fiul lui Dumnezeu, pentru noi oamenii si pentru a noastra mantuire. In aceasta pestera nelocuita S-a intrupat Fiul lui Dumnezeu, ca sa impace pe oameni cu Dumnezeu! In aceasta pestera, alaturi de vitele cele necuvantatoare, S-a smerit Hristos Cuvantul, ca sa ne scoata pe noi, pacatosii, din starea cea dobitoceasca in care ne aflam. Aici s-a vazut fata catre fata, Dumnezeu cu omul, cerul cu pamantul, Hristos cu Adam, Pruncul cu Fecioara, Stapanul cu robul. Aici s-a atins focul de materie si nu s-a mistuit. Aici s-a atins focul de materie si nu s-a mistuit. Aici s-a atins Dumnezeu de om si l-a indumnezeit. Aici S-a odihnit Iisus Pruncul in bratele Fecioarei Maria si prin ea toate bratele mamelor le-a sfintit si neascultarea Evei a vindecat-o. Cerul a dat steaua, pamantul a oferit pestera. Dumnezeu a dat pe Fiul, omul a dat pe Fecioara; templul a dat pe batranul Iosif, vitele au oferit ieslea cu paie, iudeii au dat pe pastorii oilor, luna a picurat lumina, noaptea a invaluit in necuprins taina Intruparii. Si asa s-a savarsit taina impacarii omului cu Dumnezeu prin impreuna lucrarea celor ceresti cu cele pamantesti, prin negraita smerenie si topire in dumnezeiasca Dragoste! Uimiti de aceasta desertare a dumnezeirii pe

pamant, de aceasta divina impacare, ingerii s-au coborat printre oameni si de bucurie au inceput a canta si au invatat si pe oameni sa cante maririle lui Dumnezeu. Ca unde este impacare, acolo este mantuire, acolo este bucurie si cantare. Si asa s-a nascut Biserica si slujbele si colindele. Asa s-au invatat oamenii de la ingeri sa se roage, sa cante si sa slaveasca pe Dumnezeu. Din acest ceas, ingerii canta cu noi, plang pentru noi, se roaga pentru noi si impreuna cu noi ne invata a canta, a ne ruga, a iubi si a plange. Ne invata taina mantuirii si a bucuriei dumnezeieisti!

Slava Tie, Mantuitorule, pentru dumnezeiasca Nasterea Ta! Slava Tie, pentru Fecioara Maria si pentru batranul Iosif; pentru ingerii care ne-au invatat a canta, pentru pastorii care ne-au deprins a Te cauta, pentru magii care ne-au invatat sa-Ti aducem daruri! Slava Tie, pentru steaua cerului si pestera pamantului! Pentru toate, slava Tie!

Calauziti de steaua sfintei credinte venim de departe, din tara Carpatilor, sa ne inchinam Tie, Mantuitorule, in Pestera Betleemului. Te-am intalnit in Nazaretul Galileii, ascultand de Iosif si Maria. Te-am intalnit la Iordan, cerand botezul de la Ioan. Te-am intalnit pe Muntele Taborului imbracat in vesmant de lumina. Apoi Te-am intalnit la Cina cea de Taina si pe Muntele Sion, invatand pe ucenicile tainele mantuirii. Am mers dupa Tine, noaptea, in Gradina Ghetsimani, si am invatat de la Tine, Mantuitorul nostru, a ne ruga si a ne smeri, a rabda si a suferi, a ierta si a ne jertfi pentru numele Tau. Te-am vazut prins de oameni, judecat, condamnat si rastignit pe Golgota si ingropat sub pamant. Dar Te-am vazut si inviat, imbracat in lumina, si inaltat cu slava la ceruri, ca un Dumnezeu si Mantuitor.

Acum, calauziti de aceeasi stea, am venit si in Pestera din Betleem, sa Te vedem Prunc mic, infasat, culcat in iesle. Venim sa ne inchinam Tie, si Preasfintei Nascatoare de Dumnezeu. Venim sa Te slavim impreuna cu ingerii din cer, sa-Ti cantam de bucurie impreuna cu pastorii si sa-ti aducem daruri impreuna cu magii de la rasarit.

Primeste-ne si pe noi, Iisus, Pastorule cel Bun, Cel ce Te-ai facut Prunc pentru noi. Primeste-ne sa intram cu credinta in pestera, sa cadem in fata ieslei, sa ne inchinam smereniei Tale, sa laudam pe Fecioara Maria, sa cinstim pe dreptul Iosif, sa marim pe inteleptii magi, sa vedem pe pastori, sa ascultam cantarea ingerilor. Invata-ne a canta cu bucurie si a Te lauda din dragoste, a Te marturisi cu ravna si a ne ruga cu credinta, a astepta mila Ta cu rabdare si a ne smeri cu pace in suflet. Primeste-ne sa ne marturisim Tie, Fiule al lui Dumnezeu, si sa-Ti multumim din inimi pentru toate cate ne-ai dat noua.

Suntem fiii Bisericii Tale si am venit sa ne inchinam la Pestera Betleemului, in numele fratilor si parintilor nostri, in numele neamului nostru milenar. Nu ti-am adus, asemenea magilor, nici aur, nici smirna, nici tamaie, nici scutece de fir, nici daruri de mult pret. Ca toate acestea nu-Ti trebuiesc, ca Cel ce Te imbraci

in vapaie de foc si Te odihnesti pe scaun de heruvimi. Ci iti aducem in loc de aur, dragostea si credinta noastra si a parintilor nostri. In loc de tamaie, iti aducem rugaciunile noastre si ale fratilor nostri. Iar in loc de smirna iti aducem nadejdea noastra si a fiilor nostri in viata de veci. Primeste, Mantuitorule, dragostea, rugaciunile si nadejdea noastra, precum ai primit cantarea ingerilor si a pastorilor. Primeste marturisirea inimilor noastre si ne calauzeste pe calea mantuirii! Binecuvinteaza Iisuse Hristoase, lumea cu pace si tara noastra romaneasca cu bucurie si indestulare. Binecuvanteaza casele cu parinti credinciosi si mamele cu dragoste de prunci. Binecuvinteaza pe fiii poporului nostru cu deplina unitate si armonie; pe pastori, cu ravna si grija pentru turma, iar pe credinciosi, cu intelepciune si dreapta credinta. Binecuvinteaza-ne si pe noi, fii Tai, cu frica de Dumnezeu si iertare de pacate si ne invredniceste, impreuna cu ingerii si pastorii, sa Te marturisim si sa-Ti cantam: Slava intru cei de sus lui Dumnezeu si pe pamant pace, intre oameni bunavoire! Amin.

Dupa ce savarsim rugaciunea, ne apropiem de locul cel mai sfant din Pestera, unde a fost ieslea cu Pruncul Iisus, care se afla in partea de rasarit. O stea de aur fixata in pardoseala de marmura rosie ne indica locul Nasterii Domnului. Ne plecam cu fruntea la pamant, ne atingem de acest loc dumnezeiesc, sarutam si ne retragem alaturi in liniste.

Pestera Nasterii este o incapere naturala in stanca, foarte modesta, lunga de 7 metri si lata de 3 metri. Are forma aproape dreptunghiulara si este asezata exact sub altarul bisericii facuta de Sfanta Elena in anul 326. Pe jos este pardosita cu marmura, peretii sunt captusiti cu mici panouri de carton, iar bolta cilindrica este cea originala, legata de fier din cauza bisericii care apasa deasupra. Doua scari laterale duc in cele doua abside ale bisericii mari.

Locul unde a fost ieslea cu Pruncul se afla exact la rasaritul pesterii si formeaza altarul propriu-zis unde slujesc zilnic ortodocsii. Pe steaua de aur sunt scrise in limba latina cuvintele: “Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est” (Aici a nascut Fecioara Maria pe Iisus Hristos). Vizavi de altar, spre sud-est, se afla un mic altar deservit de catolici, unde Fecioara Maria a alaptat pe Iisus Pruncul. Alaturi se afla inca un mic altar, numit “Altarul Magilor”. Aici cei trei magi si-au deschis visteriile lor si au adus lui Hristos aur, tamaie si smirna.

In Sfanta Pestera se face Liturghie in fiecare dimineata, intre orele 5,30-7 de catre un preot ortodox. Dupa ortodocsi slujesc zilnic armenii si catolicii. In sarbatori se face Sfanta Liturghie in Pestera intre orele 7-8,30, cand iau parte numerosi credinciosi din Betleem si pelerini straini. Iar in biserica mare a Nasterii Domnului ce se inalta deasupra, se face Sfanta Liturghie numai in Duminici si sarbatori, intre orele 8-11, de catre un preot cu diacon; mai rar se slujeste cu arhiereu.

Aprindem in Pestera lumanari de ceara aduse din tara, spre pomenirea noastra si a bunilor nostri crestini. Apoi cantam troparul Nasterii lui Hristos si colindul

romanesc “Steaua sus rasare” si incheiem cu condacul Nasterii Domnului: “Fecioara astazi pe Cel mai presus de fiinta naste, ingerii cu pastorii slavoslovesc si magii cu steaua calatoresc, ca pentru noi S-a nascut Prunc tanar, Dumnezeu Cel mai inainte de veci”.

Arhimandrit Ioanichie Balan,

“Pelerinaj la mormantul Domnului”, Editura Episcopiei Romanului, 1999, pag. 175-183.

[editează]

Jertfa Manuitorului Hristos

"Grauntele de griu, cind cade pe pamint, de nu va muri, ramine singur; iar daca va muri, aduce multa roada" (Ioan XII, 24). Grauntele de griu in moartea lui aducatoare de rod este icoana a jertfei. Caci moartea lui nu e moarte, nu e nimicire, ci mistuire si trecere intr-o viata noua, mai bogata, rodind "unul o suta, altul saizeci, altul treizeci" (Mat. XIII, 23). Brazda, mormintul bobului de griu, e noaptea lui de Paste.

Si daca bobul de griu nu moare, daca nu se mistuie pe sine pentru o noua viata ci ramine in sine si pentru sine, rodi-va el vreodata alta viata?

Atunci intelegem de ce Iisus a zis indata dupa acest cuvint: "Cel ce-si iubeste viata o va pierde... Si cel ce renunta la viata lui, in lumea aceasta, o va pastra pentru viata vesnica" (Ioan XII, 25). Aceasta este legea vietii: si acum si in eternitate se naste din jertfa. Asa se naste orice viata, din sacrificiul alteia si traieste jertfindu-se.

Aceasta este viata lui Iisus: Jertfa. Jertfa totala, neincetata. De aceea El a si putut spune: "Eu am venit ca lumea viata sa aiba si din belsug sa aiba..." (Ioana X, 10). - Pentru ca El, viata Lui infinita, nu o traieste pentru Sine, ci o ofera si devine roditoare de viata nesfirsita, in Biserica Lui.

Rostind chemarea: "Oricine voieste sa vina dupa Mine sa se lepede de sine..." (Marcu VIII, 34), Domnul ne invata aici tocmai aceasta cale si taina a jertfei spre viata. Cercetatorii au observat ca acest cuvint - "sa se lepede de sine" este unic in literatura mondiala. Nu l-a rostit nimeni pina la Iisus. In lumea noastra marcata de iubirea de sine, izvor al pacatului si al mortii, Iisus a adus lepadarea de sine, starea de jertfa, izvor al vietii, al invierii. Si in aceasta a si adus mintuirea noastra, viata.

Iisus vine, aduce cu Sine acest mod de viata "lepadarea de sine", starea de jertfa, de la Izvor, de la Dumnezeire; din viata si modul dumnezeiesc de viata

al Prea Sfintei Treimi. Asa se vietuieste in Dumnezeu. "Persoanele dumnezeiesti nu se afirma prin Ele Insele, ci una da marturie pentru cealalta" (V. Lossky). - Fiecare traieste in si pentru alta... Tatal da marturie pentru Fiul. - "Acesta este Fiul Meu Cel iubit, in care am binevoit..." (Mat. VII, 5). Fiul nu traieste in Sine si pentru Sine, ci in Tatal, precum si marturiseste: "Eu sunt intru Tatal Meu si Tatal intru Mine..." (Ioan XIV, 11). Iar Duhul Sfint este deopotriva: si marturia si slava si bucuria Tatalui si a Fiului. Caci in Duhul exclamam: "Avva! Parinte !" (Rom. VIII, 15). In Duhul preamarim: "Domn este Iisus" (I Cor. XII, 3). Aceasta este legea de viata a Prea Sfintei Treimi. Acolo nu este iubire de sine, nu este egocentrism; acolo centrul este Noi, acolo centrul este iubirea si asa "Dumnezeu este iubire" (I Ioan IV), si viata nesfirsita.

Si de acolo, Fiul lui Dumnezeu vine in lume cu legea de viata a Prea Sfintei Treimi; cu legea iubirii, a lepadarii de sine, a jertfei de sine. El zice: "...De la Mine Insumi nu fac nimic, ci precum M-a invatat Tatal asa vorbesc. Si Cel ce M-a trimis este cu Mine; nu M-a lasat singur, fiindca Eu fac pururea cele placute Lui... spun ceea ce am vazut la Tatal Meu..." (Ioan VIII, 28, 29, 38). Vine in lume cu iubirea dumnezeiasca.

Intreaga viata a Domnului nostru Iisus Hristos, asa cum ni s-a descoperit si aratat in lume ste jertfirea de sine. Din momentul insusi, al venirii in lume, al pogoririi la noi. Caci, "Dumnezeu fiind in chip... S-a golit pe Sine, chip de rob luand, facindu-se asemenea oamenilor... S-a smerit pe Sine, ascultator facindu-se pina la moarte, si inca moarte pe cruce" (Fil. II, 6-8). In aceste citeva cuvinte Apostolul infatiseaza intreaga calea crucii, jertfei Domnului, de la intrupare pina la dimineata invierii. - Cale a renuntarii la Sine, a smereniei si a unirii cu noi.

Si Sfintul Apostol si Evanghelist Ioan vede "Mielul jertfit de la intemeierea lumii" (Apoc. XIII, 8). Aceasta vrea sa ne spuna, pe de o parte, ca la temelia lumii sta jertfa, ca lumea s-a nascut din jertfa; pe de alta parte, ca Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos vine in lume in stare de jertfa.

In aceasta stare de jertfa, de iubire, de lepadare de Sine pentru noi, El a petrecut cu noi, si ramine etern asa. Nici nu poate fi altfel!

Este de ajuns sa ne gindim numai la faptul ca Iisus Hristos fiind Dumnezeu si om in acelasi timp, Dumnezeu Atotputernic, biruitor al mortii, totusi El n-a folosit niciodata puterea Sa dumnezeiasca pentru El. El n-a primit ispita demonului cind, dupa patruzeci de zile de post, flaminzind i-a auzit glasul: "Daca esti Fiului lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea sa se face piini." (Mat. IV, 3). El n-a acceptat, tot in virtutea lepadarii de sine, nici celelalte ispite ale demonului: sa faca minuni in favoarea Sa (Mat. IV, 7-18). Nu le-ar fi acceptat si pentru ca erau ispite, dar mai profund si mai ales, pentru ca nu erau in armonie cu legea de viata a Dumnezeirii, care nu este iubire de sine, ci lepadare de sine. - Cind Fariseii Ii cer semne, minuni, Domnul rapunde ca - nu li se va da alt semn

"decit numai semnul lui Iona". (Mat. XVII, 4), deci, crucea iubirii si invierii. De aceea si Apostolul a spus: "...Mai mare decit orice dar este dragostea" (I Cor. XIII, 13).

Hristos este totul - iubire jertfelnica, si puterea Sa dumnezeiasca a intrebuintat-o pentru altul, oferindu-o, transformindu-o integral in slujirea vietii semenilor. - Ce este de altfel iubirea, daca nu a-ti avea viata in celalalt; a trai pentru celalalt. A cunoaste ca atunci iubesti cu adevarat, cind cel iubit este salvat prin viata ta, traieste prin iubirea si viata ta, creste si se implineste prin iubirea si viata ta.

Asa traieste Hristos. El exista pentru altul, pentru noi, dumnezeieste. Si traind, iubind dumnezeieste vindeca, salveaza de la moarte, de viata, mintuieste. Toate zilele Domnului petrecute printre noi, sunt pline numai de asemenea fapte, de binefaceri. Intru aceasta isi afla El si bucuria Sa. Intru aceasta ne spune ca si noi putem afla bucurie deplina. Leaga bucuria noastra de bucuria Lui dumnezeiasca in iubire: "Daca paziti poruncile Mele, veti ramine intru iubirea Mea, dupa cum si Eu am pazit poruncile Tatalui Meu si ramin intru iubirea Lui. Acestea vi le-am spus ca bucuria Mea sa fie in voi si ca bucuria voastra sa fie deplina." (Ioan XV, 9-10).

Putea fi vreo bucurie mai mare decit aceea sa arate si sa poata incredinta trimisilor Profetului care-L botezase, aceste mesaj: "...Mergeti si spuneti lui Ioan cele ce auziti si vedeti: orbii capata vederea si schiopii umbla, leprosii se curatesc si surzii aud, mortii inviaza si saracilor li se bineveste" (Mat. XI, 4-5). - Intr-adevar, in iubirea care daruieste si salveaza este bucuria, este fericirea, este sensul vietii. Si numai Hristos a putut rosti in toata plinatatea lui, acest cuvint: "Mai fericit este a da decit a lua" (Fapte XX, 35).

Actul supremei daruiri jertfelnice este crucea. Este actul unei pliniri finale, cind Domnul "Isi da viata rascumparare pentru multi" (Mat. XX, 28), pentru toti cei care vor sa o primeasca. Dar, chiar in acest moment suprem, mintuitor, Iisus a fost ispitit sa se "salveze" pe Sine, folosindu-se de Dumnezeire... "Pe altii I-a mintuit, sa se mintuiasca si pe Sine Insusi, daca El este Hristosul, Alesul lui Dumnezeu... Mintuieste-Te pe Tine Insuti si pe noi", Ii spune unul dintre rastignitii impreuna cu El (Luca XXIII, 35, 39). - Ce-I cereau Mintuitorului? - Sa foloseasca Dumnezeirea egoist, pentru a se mintui pe Sine, nu pentru a mintui. Ce non-sens! - Dar, Iisus nu coboara de pe cruce tocmai pentru ca este Fiul lui Dumnezeu, pentru ca iubeste dumnezeieste. Si, pentru ca poate transforma orice situatie, chiar acest rau capital, care este moartea, dindu-i un sens pozitiv pentru existenta, in inviere. Aceasta este o cale a Proniei: "Dumnezeu a intors raul nostru in bine", spune Iosif fratilor Sai (Facerea L, 20).

Iar acum pe cruce El, Fiul lui Dumnezeu facut Om, restaureaza in fata Tatalui conditia si starea noastra adevarata, aceea de jertfire, de daruire de sine. Acesta era si omagiul pe care I-l aduce. - Adinc intelegea aceasta Sfintul Ciril al

Alexandriei, cind spune, ca "la Tatal nu se poate intra altfel decit in stare de jertfa". - Asa intra Domnul ca Inaintemergator al nostru.

Caci acum Fiul nu se aduce numai pe Sine ca jertfa Tatalui, ci ofera si firea Sa umana, pirga firii noastre. O ofera si o sfinteste. "Ceea ce este oferit e sfintit". Si e sfintita firea deodata: prin jertfa si prin marele dar al invierii; prin oferire si primire, in acest schimb de vieti. Caci, firea umana daruita, deschisa de El Dumnezeirii se umple de darul vietii dumnezeiesti, Invierea.

Sfintul Atanasie cel Mare arata ca Mintuitorul a ales crucea drept cale a jerfirii Sale pentru ca acesta este singurul fel de moarte in care trebuie sa intinzi miinile. Altfel spus, sa sfirsesti imbratisind, "adunind pe fiii lui Dumnezeu cei imprastiati" (Ioan XI, 52). La jertfa Sa Iisus ne uneste si pe noi. Si in El, in Hristos invatam sensul si valoarea iubirii, daruirii, jertfei, invatam firea lucrurilor. - Sfintul Ioan Gura de Aur observa, ca "Dumnezeu voind sa lege pe toti oamenii intre ei, a impus o necesitate atit de mare in lucruri, incit cu folosul aproapelui este legat folosul altuia. Cirmaciul corabiei apara in furtuna, de la inec pe toti; mestesugarul nu cauta doar folosul lui; agricultorul nu seamana numai atit cit ii ajunge lui, si soldatul sta in linia de bataie nu numai a se apara pe sine".

Mai adinc, in daruirea de sine, intelegem adevarul insusi al firii noastre. In obirsia si in geneza noastra, chip al lui Dumnezeu fiind, suntem ziditi din si pentru iubire, pentru comuniune. Intreaga noastra fiinta este facuta conform cu iubirea cu daruire de sine. Prin toate organele sale, trupul este deschidere si reciprocitate cu semenii, cu lumea. Cu ochii nu ma privesc doar pe mine, si indeosebi cu urechile nu ma aud numai pe mine, ci caut fata, cuvintul si gindul celuilalt. Limbajul s-a nascut numai in mediul de comuniune, ca chemare si raspuns intre mine si aproapele. Cuvintul meu e revelatia Cuvintului, iar prin el eu bat la usa aproapelui meu, ca si Cuvintul care spune: "Iata, stau la usa si bat..." (Apoc. III, 2). Pasii mei merg in intimpinarea semenului, bratele mele spre imbratisarea lui. Fiecare organ e fereastra deschisa catre lume, totul este dedicat comuniunii; esential, viata este reciprocitate a daruirii, a jertfei. Iar Iisus este intruparea deplina si transfiguratoare a jertfei de sine.

Si cu cit noi ne hranim mai mult din El, din cuvintele Lui si cuvintele Lui devin in noi "duh si viata" (Ioan VI, 63), din viata Lui: "Cel ce maninca trupul Meu si bea singele Meu ramine intru Mine si Eu intru El... Cel ce Ma maninca pe Mine va trai prin Mine" (Ioan VI, 56-57), cu atit mai mult, viata noastra inradacinata in El prin botez seamana mai mult cu a Lui. Vechea iubire de sine se transfigureaza si in noi in lepadarea de sine, in daruirea de sine. - Parintii adevarati, sotii adevarati, prietenii adevarati o stiu. A inteles-o poporul nostru, cind a vazut in Manastirea Curtea de Arges, rodul jertfei. Inchiderea in egocentrism si moarte se schimba si devine salt in viata. Simti cum in iubire respiri aerul invierii, bucuria, adevarul vietii. Ca seva ce se revarsa din tulpina in mladite, viata si in noi iubirea si legea de viata care vine de la Tatal prin Fiul

in Duhul Sfint, in Biserica, in noi. - "Precum M-a iubit pe Mine Tatal, asa v-am iubit si Eu pe voi; ramineti intru iubirea Mea... Aceasta este porunca Mea: Sa va iubiti unul pe altul precum v-am iubit Eu" (Ioan XV, 9, 12).

Pr. Prof. Constantin Galeriu,

"Indrumator pastoral-misionar si patriotic", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1985, pag. 30-34.

[editează]

Invatatura Crestina Despre Sfanta Cruce si Cinstirea Ei

Crestinul dreptmaritor vede si cinsteste in Sfinta Cruce, deodata: jertfa Fiului lui Dumnezeu “Care s-a facut om pentru noi oamenii si pentru a noastra mintuire..."; lemnul crucii pe care s-a rastignit Domnul, deci altarul Sau de jertfa; semnul crucii, semn al “Fiului Omului” si al crestinului in acelasi timp, cu care insemnindu-ne ca si cu o pecete, aratam participarea noastra la jertfa sfintitoare a lui Hristos.

Pastrind cu sfintenie acest intreg “dreptar al cuvintelor sanatoase” cum invata Sfintul Pavel (II Tim. I, 33), in cele ce urmeaza vom expune pe fiecare din cele trei intelesuri ale Sfintei Cruci: si cel duhovnicesc si cel de altar si cel de semn dumnezeiesc. Ortodoxia este si trebuie sa fie intru totul si dreapta credinta si plinatate a credintei; unitate a intregii credinte. Caci Domnul ne-a invatat: “Cel ce va strica una din aceste porunci foarte mici, si va invata asa pe oameni, foarte mic se va chema in imparatia cerurilor” (Matei V, 19). Iar Apostolul previne: “Cine va pazi toata legea, dar va gresi intr-o singura porunca, s-a facut vinovat fata de toate poruncile” (Iacob II, 10). Se intelege, ca e de ajuns gresirea sau calcarea uneia ca sa pierd curatia si intregimea adevarului.

Intelesul duhovnicesc al crucii

Crucea este iubire; mai profund, e iubirea dumnezeiasca fata de noi. E o adinca legatura intre iubirea dumnezeiasca si cruce. Aici in extrema umilire si suferinta a crucii s-a descoperit negraita iubire si slava a Fiului lui Dumnezeu devenirt om. S-a descoperit acea iubire care iubeste si pe cruce sau pina la cruce si se roaga pentru iertarea, mintuirea si a celor ce-L rastignesc. Iubire care ramine deci neschimbata, ca a Tatalui, care “rasare soarele peste cei rai si peste cei buni si trimite ploaie peste cei drepti si peste cei pacatosi” (Matei V, 45); care ramine aceeasi in orice conditie, chiar cind e rastignita. Iubire care nu inceteaza nici chiar in moarte, pentru ca “iubirea e mai tare ca moartea”. Este iubire a lui Dumnezeu, a unei constiinte nelimitate, libere si care se

daruieste numai, care nu cere nimic pentru sine, pentru ca nu are nevoie de nimic, asa cum numai Dumnezeu este si poate fi. Dar e si iubire umana descoperita prin om. Si de aceea aici, in acest “exemplar” divin-uman Hristos Iisus Domnul, a invins radical si definitiv egocentrismul, sursa pacatului, a raului. Aceasta o arata mai ales crucea.

Cunosteau si cei vechi iubirea, asa cum o cunoastem si multi dintre noi. Era vorba insa de iubirea-dorinta, eros; iubire care-si cauta o implinire dincolo de sine, in altul, si poarta prin aceasta, in ea si ceva egoism, pentru sine; se gusta atunci pe sine. Pacatul nu e invins aici in radacina lui. Pentru aceea Iisus le spune ucenicilor: “Asa sa va iubiti unii pe alti, cum v-am iubit Eu pe voi” (Ioan lV, 12). Fiul este trimis de Tatal sa descopere aceasta iubire dumnezeiasca, care este daruire de sine pentru implinirea, pentru salvarea celuilalt, care e numai slujire. “Fiul omului, spune Iisus, n-a venit sa I se slujeasca, ci ca sa slujeasca El si sa-si dea viata rascumparare pentru multi" (Matei XX, 28). Aceasta e calitatea dumnezeiasca, noua, a iubirii lui si pe care o descopera crucea. Aceasta slujire prin cruce a Domnului este mintuitoare. Sfintul Apostol Petru spune: “El a purtat pacatele noastre in trupul Sau pe lemn” (I Petru II, 4). El, fara de pacat, poarta, sufera pentru pacate. Arhiereul Legii vechi, cind aducea jertfa pentru pacat si impacare, punea mina pe capul victimei, punea pacatele asupra ei, pentru ispasire (Levitic IV, 4). In acest inteles biblic Arhiereu1 legii noi, Iisus Hristos purta asupra Sa vinovatia noastra ca victima, jertfa, ispasire. Spune si Sfintul Pavel: “Pe Cel ce n-a cunoscut pacat L-a facut pacat pentru noi... ca noi sa ne facem dreptatea lui Dumnezeu printr-Insul” (II Cor. V, 21). “Cu raniile Lui v-ati vindecat”, adauga Sfintul Petru. Cum te-ar putea mintui, purifica, sfinti cineva, fiind el insusi sub pacat? Cum te-ai putea vindeca infuzindu-ti-se un singe bolnav? “Cine ma va izbavi de trupul mortii acesteia?”, se intreaba Apostolul, si tot el raspunde: “Multumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, Domnul nostru” (Rom. VII, 24, 25).

Fiul este trimis la “ai Sai din lume pe care i-a iubit pina la capat" (Ioan VIII, 1). Deci cu iubire pina la extrem, pina la cruce. Dealtfel, aici se si descopera fiinta ultima a iubirii. “Nimeni nu are mai mare dragoste ca aceasta decit ca viata sa si-o puna pentru prietenii sai” spune Iisus (Ioan XV, 13). Aceasta este esenta jertfei, a crucii Domnului si ratiunea ei de a fi in acelasi timp: iubirea. Si prin ea se implineste si dreptatea dumnezeiasca si sfintirea noastra. Dupa cuvintul profetic al Psalmistului pe cruce: “Mila si adevarul s-au intimpinat, dreptatea si pacea s-au sarutat” (Ps. 84, II).

Crucea Domnuiui este mai mult decit o ispasire a lui in locul nostru ca “loctiitor”, reprezentant al nostru. Prin insasi intruparea Sa ca Om are loc un schimb de vieti. Fiul lui Dumnezeu ia firea, viata noastra cu tot ce este al ei, cu nevointele sau pacatul ei. Si nu este de conceput sa iubesti real fara sa cunosti, sa simti, ca pe ale tale bucuriile, mai ales durerile, incercarile celorlalti, sau ceea ce, dupa Sfinta Scriptura numim: pacatul, suferinta, moartea. Si cu cit intelegi mai mult existenta viata, cu atit iubesti si suferi mai

mult. E de ajuns sa gindim la parintii care sufera adesea sufleteste pentru copii mai mult decit copiii lor insisi, pentru ca inteleg si vad mai mult din propria lor cercare urmarile raului. Constiintei infinite a lui Iisus ii corespunde o iubire si o suferinta nesfirsita pentru ai Sai care este Crucea.

Si numai o asemenea cruce poate mintui. Nu pentru ca Dumnezeu vrea suferinta, jertfa, moarte, pentru Sine, cum vredeau cei vechi. Ci pentru ca adevarata relatie intre mine si Tatal, intre mine si semenul meu, este aceea de iubire, de jertfa, de deschidere fara rezerva, de oferire si de comunicare. La Botezul si la Schimbarea la Fata a Domnului, cind de fiecare data se anticipa, se pregatea crucea si invierea, Tatal rosteste: “Acesta este Fiul Meu cel iubit... “intru Acesta se reveleaza cu adevarat voia Mea. “Pe Acesta ascultati-l” (Matei III, 17; XVII, 5). Cu alte cuvinte: fiti ca El, astfel de fii voiesc. Dar acest moment si fapt poate avea loc pentru ca acum in fata Tatalui sta Cineva, Fiul Sau, Dumnezeu si om, care plineste toata dreptatea”, care e sfintenie absoluta si care iubeste. Aceasta ne impaca real cu Dumnezeu si intreolalta; iubire atotcuprinzatoare, in toate directiile, sensurile: spre Tatal, spre semeni, spre toata faptura. Aceasta iubire este mintuitoare, sfintitoare.

Domnul sfinteste lumea incepind cu Sine, cu trupul Sau, in iubirea Sa. In insasi purtarea crucii, in jertfirea Sa, Domnul desfiinta pacatul si sfintea faptura. Daca reazemul raului, al pacatului este egocentrismul, iubirea divina, crucea poarta in ea desfiintarea lui. In Hristos pacatul se mistuie in flacara, in oceanul iubirii Sale dumnezeiesti. “Acolo unde este jertfa, acolo este nimicirea pacatelor, acolo este impacarea cu Stapinul, acolo este sarbatoare si bucurie”, invata Parintele nostru Ioan Gura de Aur 1. Iar, dupa Sfintul Ciril al Alexandriei, “la Tatal nu se poate intra decit in stare de sacrificiu” 2. “Starea de sacrificiu" e si calea noastra unii catre altii.

Toata viata Domnului este purtare a crucii si desfiintare a pacatului. Si intruparea Sa, a Celui care “in chipul lui Dumnezeu fiind, ia chip de rob” (Filip. II, 7); si nasterea in pestera, in iesle; si faptul ca El “prin care toate s-au facut” vietuind pe pamint “nu are unde sa-si plece capul”; si hulirea din partea fariseilor ca “strica legea”, sau “ca sta la masa cu vamesii si pacatosii”. El “plinitorul legii si Cel “fara de pacat...” etc.

Parintii Bisericii si teologii observa ca Domnul desfiinteaza pacatul si insesi insusirile firii: in foamea, in setea, in oboseala, in atitudinea sa fata de suferinta, de moarte etc. In nici una din acestea nu lasa firea Sa omeneasca “sa lunece spre pacatul placerii” 3. In toate El implineste “voia Tatalui” care in esenta e tot iubirea. A cunoscut si Mintuitorul fericire, bucurie. Dar de ce fel de calitate? Fericirea Domnului este aceea pe care o si propovaduieste, de pilda in Predica de pe munte. Si cum se stie aceasta consta in simplitatea duhului; in plinsul, suspinul, fata de suferintele semenilor; in blindete; in foame si sete de dreptate, de adevar; in mila si curatie a inimii; in slujirea pacii si acceptarea suferintei pentru altii, a crucii. Bucuria Lui este bucuria de

a praznui Pastele cu ucenicii (Luca XXII, 15), de a-i impartasi din trupul si singele Lui jertfit; este bucuria invierii cu care intimpina pe mironosite in dimineata pascala, cind le spune: “Bucurati-va...” (Matei XXIII, 9); bucurie a Crucii si Invierii. Catre aceasta bucurie tinde intreg cursul vietii Sale; catre acest moment suprem, moment pe care El il numeste “ceasul Meu”. E cea care inseamna deodata: patimire si preamarire: “Parinte a venit ceasul! Preamareste pe Fiul Tau, ca si Fiul sa Te preamareasca...” (Ioan XVII, 1).

Ca si in intreaga viata a Domnului, la acest ceas suprem toate Persoanele dumnezeiesti ale Prea Sfintei Treimi sint de fata, iau parte. "Nu sint singur” zice Iisus (Ioan XVI, 32). Mintuirea inseamna: “Iubirea Tatalui care rastigneste; iubirea Fiului rastignita; iubirea Sfintului Duh care triumfa in puterea de neinvins a crucii”, cum tilcuieste un ierarh ortodox 4. Tatal este reazemul fundamental al crucii: “Parinte, in miinile Tale incredintez Duhul Meu". Fiul este jertfa, Duhul, Porumbelul care ramine mereu peste Fiul, este pacea crucii lui Hristos, pacea noastra. Crucea descopera astfel iubirea Treimii in manifestarea ei concreta, in plinatatea si in intilnirea ei decisiva cu pacatul.

Mai profund, acesta si este intelesul, sensul ultim al intruparii: revelarea si impartasirea iubirii, a vietii Treimii in viata noastra si a intregii fapturi. Iisus se roaga inainte de cruce: “Parinte, dupa cum Tu esti intru Mine si Eu intru Tine, asa si acestia sa fie in Noi, una” (Ioan XV1I, 21); intruparea, crucea, invierea inseamna comunicarea vietii divine. De aceea Domnul este “Emanuel: cu noi este Dumnezeu". De aceea El este deodata: si Dumnezeu si om, si Pastorul si Mielul "care ridica pacatul lumii”; si Domnul si Slujitorul nostru, si Arhiereul si jertfa noastra; intru "El a binevoit Dumnezeu sa salasluiasca toata plinirea... Sa le impace cu Sine, fie cele de pe pamint, fie cele din ceruri, sa le cuprinda recapitulind totul in Hristos-Capul Bisericii, facind pace prin El, prin singele Crucii Sale si sa “ne stramute astfel in imparatia Fiului iubirii Sale; (Col. I, 13, 19, 20).

Dar crucii, iubirii ii urmeaza viata. Asa cum viata naste din iubire din cruce naste o noua viata, invierea. Crucea descopera aceasta bogatie de daruri si de intelesuri. Ea este fundamental descoperire a iubirii dumnezeiesti. Dar aceasta fiind, ea poarta in sine si recapitularea, stringerea noastra la umbra si lumina ei; si jertfa, ispasire pentru pacatele noastre plinirea dreptatii dumnezeiesti; si sfintire a firii prin biruirea stricaciunii. Si odata cu acestea, inca si mai profund decit acestea, ea poarta prin inviere, sensul ei final si esential creator; continuarea creatiei din punctul in care a fost intrerupta de pacat prin oprirea de la pomul vietii; deschiderea catre o noua viata.

Domnul spune: “Cine va cauta sa-si scape viata sa o va pierde; iar cine o va pierde, o va dobindi” (Luca XVII, 39). Desigur, nu este vorba aici de pierdere, de desfiintare a fiintei, a constiintei, a chipului din din noi, caci “Fiul Omului n-a venit sa piarda, ci sa mintuiasca” (Luca IX, 55). Este vorba de lepadare si de pierde a iubirii patimase de sine: a raului, a ceea ce a devenit stricacios in

noi, “pentru ca ceea ce e muritor sa fie inghitit de viata” (II Cor. V, 4). E vorba de rastignirea unei lumi si firi vechi pentru a obtine in schimb, cum spune Mantuitorul, “o dovada”, un “cistig”, mai multa “viata, un plus de existenta. “A muri este cistig” zice Sfintul Pavel (Filip. 1, 21). “Grauntele de griu daca moare, multa roada aduce” (Ioan XII, 24). Invierea este deci o imbogatire a persoanei, a vietii; este o noua stare si calitate "a fiintei, a fapturii, a trupului, care in Hristos cel inviat devine “duhovnicesc, nestricacios, nemuritor” (1 Cor. XV, 4-3). Iar crucea e calea si usa spre aceasta noua viata. De aceea Biserica o preamareste: "Bucura-te cruce vistierul vietii; bucura-te cruce vasul luminii; bucura-te cruce usa tainelor...!”. In timpul rastignirii, Domnul era supus ultimei ispitiri: “Daca esti Fiul lui Dumnezeu coboara-Te de pe cruce” (Matei XXVII, 42-43). Dar, “tocmai pentru aceasta nu se coboara de pe cruce, pentru ca este Fiul lui Dumnezeu”, tilcuieste Sf. Ioan Gura de Aur. El pentru cruce a venit! Si, “a invia e cu mult mai mult decit a se cobori de pe cruce” 5, a cobori si a se intoarce la un trecut depasit. Crucea ca “pom al vietii poarta si odrasleste viata. Iar invierea vesteste o noua dimineata, “a opta zi” a creatiei.

Sfintita cruce -altarul de jertfa al Mintuitorului

Cuvintul crucii este prezent in Evanghelia, in propovaduirea Mintuitorului inca inainte de rastignirea Sa pe acest vechi instrument de osinda. Iisus le zicea ucenicilor Sai: “Daca vrea cineva sa vina dupa Mine sa se lepede de sine, sa-si ia crucea si sa-mi urmeze Mie” (Mater XVI, 24). E vorba, desigur, in aceste cuvinte ale Domnului de crucea noastra duhovniceasca, dar in legatura cu crucea Sa in care e inradacinata crucea crestinului. Pentru ca inainte de a se adresa aceasta chemare, Mintuitorul arata “ucenicilor Lui ca El trebuie sa mearga la Ierusalim si sa patimeasca multe de la batrini si de la arhierei si de la carturari si sa fie ucis si a treia zi sa invieze" (Matei XV1, 21). Aici Domnul vesteste direct patimirea si moartea Sa de pe cruce, la care prin cuvintele de mai sus ii chema pe ucenici sa-L urmeze. Iar la putina vreme, adica dupa sase zile, suind pe muntele Taborului sa se roage, apar impreuna, in slava Schimbarii la fata Moisi si Ilie, care vorbeau cu El despre “sfirsitul Lui pe care avea sa-l implineasca in Ierusalim” (Luca IX, 31); deci iarasi despre, cruce. Si acolo, pe Tabor, primind de mai inainte, de bunavoie, rastignirea, jertfa Sa, cunoaste si stralucirea slavei firii omenesti ca o arvuna a invierii. Astfel, in amindoua aceste marturii se descopera inca din timpul propovaduirii Sale, locul si rostul proniator si nu intimplator al crucii, in lucrarea mintuirii noastre.

Toate cele patru Evanghelii vorbesc de crucea Domnului. Primele trei numite si sinoptice, de la Sfintul Matei, Marcu si Luca o amintesc pe calea spre Golgota. “Si au silit pe un trecator care venea din tarina, pe Simon Cirineul, tatal lui Alexandru si al lui Ruf, ca sa duca crucea Lui" (Matei XXVII, 32; Marcu XV, 2; Luca XXIII, 26). Inca si mai direct o evoca Sfintul Ioan in momentul rastignirii: “Si stau linga crucea lui Iisus, mama Lui si sora mamei Lui, Maria lui Cleopa si Maria Magdalena" (Ioan XIX, 25). Astfel “lemnul” pe care Sf. Petru spune ca

“Domnul a purtat pacatele noastre”, unealta rastignirii Sale, e numit de ucenicii Domnului “Crucea lui Iisus”.

Urmeaza limpede de aici ca, potrivit descoperirii Sfintei Scripturi, crucea este altarul pe care s-a jertfit Fiul lui Dumnezeu “pentru a noastra mintuire”. Cel ce este deodata Arhiereu si jertfa, si-a pregatit si altarul sau pe care praznuieste pastele Noului Legamint. Pastele nostru Hristos a fost jertfit pentru noi”, zice Sfintul Pavel (I Cor. V, 7). Iar aceasta jertfa se savirsea tocmai in timpul cind la templu se sacrificau mieii pascali ai Legii vechi 6. Si in acel moment lua fiinta Noua jertfa, cea a Noului Testament si pe un alt altar. Cum ne explica si invata acelasi Apostol cind spune: “Avem altar dintru care nu au dreptul sa manince cei ce slujesc cortului” (Evr. XIlI, 13). Altar nou, pentru ca Iisus ca sa sfinteasca poporul cu singele Sau a patimit afara din poarta". Pentru care si indeamna iarasi Sfintul Pavel: “Sa iesim dar la El, afara din tabara, luind asupra noastra ocara Lui” (Evrei XIII, 13). Luind, deci purtind “ocara Lui”, adica crucea Lui, intrucit El, Iisus "Incepatorul si plinitorul credintei, care pentru bucuria pusa inainte-I, a invierii, a suferit crucea, n-a tinut seama de ocara ei si a sezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu (Evrei XII, 21).

Toate aceste marturii arata fara umbra de indoiala ca cinstind crucea, aducem cinstire altarului de jertfa al Mntuitorului nostru. Si ii aducem aceasta cinstire sfinta luind aminte la insesi cuvintele Mintuitorului care spune ca “Cel ce se jura pe altar, se jura pe el si pe toate cate sint deasupra lui” (Matei XXIII, 20). Mai ales in taina crucii, altarul e legat inseparabil de jertfa. Iar cinstirea adusa altarului-crucii duce la cinstirea Darului suprem, Fiul lui Dumnezeu, care s-a jertfit pe acest altar, si pe care, cum arata tot Sfintul Pavel, l-a instituit Dumnezeu Insusi. Caci “avem Arhiereu slujitor altarului si cortului celui adevarat, pe care l-a infipt Dumnezeu si nu omul" (Evr. VII, 1-2). Se descopera astfel o atit de adinca unitate intre Hristos si cruce, - altarul Sau. Hristos este nedespartit de crucea Sa. Pentru care Apostolul va si spune: “Am judecat sa nu stiu intre voi altceva decit pe Iisus Hristos si pe Acela rastignit” (I Cor, II, 2).

Mai sint insa unii credinciosi care fara o cercetare mai adinca si in unitate a lor a cuvintelor Sfintei Scripturi isi zic: totusi crucea, este obiectul pe care a fost rastignit Domnul nostru lisus Hristos; obiect de ocara, tortura, pe care erau osinditi indeosebi sclavii. De aceea, in Vechiul Testament se socotea un blestem a fi rastignit pe cruce: “Blestemat este inaintea Domnului tot cel spinzurat pe lemn” (Deut. XXI, 23). Cum sa cinstim, sa veneram atunci “instrumentul de chin” al Mintuitorului ?

Ce trebuie sa raspundem ?

Mai intii trebuie observat ca in intreg Noul Testament nu gasim nici un loc in care crucea sa fie in vreun fel dispretuita, fie de Mintuitorul, fie de Sfintii Apostoli. Dimpotriva, Mintuitorul, cum aratam, dupa Sfintul Pavel “n-a tinut seama de ocara ei”. Si nu numai ca nu s-a rusinat de ea, ci a luat-o asupra Sa,

a facut din ea altar dumnezeiesc; s-a inaltat pe ea ca jertfa. Si nu silit, ci de bunavoie: “Tatal Ma iubeste fiindca Eu imi pun viata Mea... Nimeni nu o ia de la Mine. Putere am Eu ca sa o pun si putere am iarasi sa o iau” (Ioan XX, 18). Astfel Domnul, potrivit Proniei dumnezeiesti, liber a acceptat crucea, si asa cum era, hulita, blestemata. A acceptat-o pentru El pentru a ne atrage si pe noi la Sine prin Ea si implicit la cinstirea ei, cum ne si spune: “Cind ma voi inalta de pe pamint pe multi ii voi trage la Mine. Iar aceasta o zicea aratind cu ce moarte avea sa moara” (Ioan XII, 32-33).

Iar impreuna cu Mintuitorul, se intelege ca si Sfintii Apostoli vor gindi si vor propovadui despre cruce in acelasi duh. Pentru Sfintul Pavel, de pilda, crucea este aproape unica cinste, unica lui lauda: "Iar mie sa nu-mi fie a ma lauda decit numai in crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este rastignita pentru mine si eu pentru lume”. Nu ignora nici Sfintii Apostoli: ocara, umilinta crucii. Dar pentru ei ca si pentru orice crestin, umilinta, implicit umilinta crucii, este virtute dumnezeiasca si cale a slavei: “Cel ce se smereste va fi inaltat", a spus Mintuitorul. Si se vede cum chiar din ziua Cincizecimii, luminat de limba de foc a Sfintului Duh, Sfintul Petru patrunde acest inteles al tainei, si vesteste credinciosilor veniti la praznic: “Pe acest Iisus pe care voi L-ati rastignit, Dumnezeu L-a facut Domn si Hristos” (Fapte II, 36). Umilinta rastignirii, a jertfirii poarta in ea puterea si stralucirea slavei lui Hristos. Aceasta intelegere adinca si legatura intre cruce si inaltare o observa si Sfintul Pavel, cind scrie Filipenilor ca: “Hristos Iisus... s-a smerit pe Sine, ascultator facindu-se pina la moarte si inca moarte de cruce. Dar pentru aceea si Dumnezeu L-a preainaltat si I-a daruit Lui nume care e mai presus de orice nume” (Filip. II, 8-9). E pusa in lumina clara astfel legatura de nedesfacut intre umilire si preamarire si care se face prin cruce. Si in aceasta unitate vie a contrastelor vor cugeta si Sfintii Parinti. Aducem aici spre pilda, cuvintul viguros al Sfintului Ioan Hrisostom, care o intemeiaza pe fondul divin al iubirii si zice: "Pentru aceasta Il numesc Imparat pe Hristos, pentru ca-L vad rastignit. A se jertfi pentru cei condusi este fapta unui imparat" 7. Ne apare astfel atit de clar: crucea, instrument de osinda odinioara, devine in Hristos mijloc al mintuirii si inaltarii noastre.

Pentru o intelegere insa si mai profunda a cinstirii Sfintei Cruci in Biserica, sa reflectam si asupra acestui fapt: de unde venea pentru cei vechi ocara crucii ? Desigur, nu de la cele doua drepte incrucisate, din lemn sau alt material. Pentru crestin orice material, lucru sau fiinta, este in sinea sa bun, ca zidire si dar al lui Dumnezeu. Atunci ocara crucii nu vine de la ea, din natura ei, ci din pacat, din intrebuintarea ei ca mijloc de tortura, si mai ales de la cei osinditi pe ea. Blamati, huliti, napastuiti pentru vinovatii reale sau uneori inventate in cazul atitor slavi, dintr-o societate nedreapta, crucea se identifica cu ei, cu osinditii pe ea, si purta ocara lor; incit din pricina pacatului devine si ea instrumentul oroarei.

Dar in Hristos Iisus, pe cruce se rastigneste Cel fara de pacat. In chip firesc sfintenia Lui sfinteste aceasta cruce, care devine “Crucea lui Iisus”. Ea se sfinteste potrivit Sfintei Scripturi "prin cuvintul lui Dumnezeu si prin rugaciune” (1 Tim. IV, 5), caci acum Dumnezeu-Cuvintul Insusi se afla prin Hristos pe ea; se roaga pe ea, invinge pacatul prin ea si ii da o noua destinatie si sens. Crucea, in locul instrumentului de pacat, ocara si chin, din pricina celor osinditi pe ea si a unei lumi nedrepte, devine prin Rastignitul dumnezeiesc de pe ea instrumentul de inaltare, lumina si viata. Devine simbol si putere de iubire, credinta, nadejde, rabdare, bunatate, bucurie si biruinta a raului, din puterea Celui ce a biruit pe ea pacatul si moartea. Acela care printr-un “lemn” a schimbat amaraciunea apei de la Mara, in dulceata (Esire XV, 23), schimba acum amaraciunea si “sminteala crucii”, in bucurie si slava. Aceasta schimbare il va face pe Sfintul Pavel sa exclame: “Cuvintul crucii pentru cei pieritori este nebunie, dar pentru noi cei ce ne mintuim este puterea lui Dumnezeu” (I Cor. L 18). Schimbare savirsita odata pentru totdeauna. In crestinism dupa apusul lumii vechi, crucea nu va mai fi niciodata instrumentul de oroare si osinda, ci de mintuire.

Iar la cuvintul indoielnic al altora, daca cinstim crucea, atunci trebuie sa cinstim si cununa de spini, piroanele, pe Pilat si ceilalti care l-au osindit pe Iisus Hristos. Se cuvine sa raspundem in chipul urmator: In ce priveste persoanele umane, acestea sint cinstite sau nu, prin faptele lor, ca fiinte constiente, libere. Obiectele insa isi iau cinstirea de la Dumnezeu si de la noi, care ne manifestam prin ele iubirea noastra. Prin tot ce a manifestat Hristos iubirea, tot ce a atins El se sfinteste si cununa de spini, si piroanele si mormintul Sau etc. Nu le vom venera la fel ca pe cruce. Dar le vom cinsti ca pe niste obiecte sfintite legate de viata Domnului, prin care, prin toate, El ne-a adus mintuirea. Le cinstim asa cum invata Sfinta Scriptura ca erau cinstite si lucruri, obiecte ale un barbati alesi, obiecte care au avut o semnificatie deosebita in viata lor. In Vechiul Testament, spre pilda, chiar sabia cu care invinsese David, Goliat era pastrata la loc de cinste in cortul sfint, invesmintata si asezata dupa efod (I Regi XXI, 9). Iar Sfintul Pavel scria si cerea Colosenilor, desigur in mod figurat, “sa-si aduca aminte de lanturile lui) (Col. IV, 18). Celor sfinti, toate ale lor, le devin curate si sfinte. Prin Hristos faptura revine iarasi la “starea cea dintii"; mai mult, capata noi puteri dumnezeiesti, caci zice Domnul: “Iata, Eu le fac pe toate noi” (Apoc. XXI. 5).

Crucea Domnului este in acelasi timp implinirea profetiilor. Intreg Vechiul Testament, Legea si Profetii isi au plinirea si descoperirea desavirsita in Noul Testament. Cum spunea si Fericitul Augustin: “Noul Testament in cel Vechi se ascunde; acum Vechiul in Cel Nou se descopera” (P.L. XXXIV, 623). In Iisus Hristos se dezleaga tainele profetiilor, se “desfac pecetile”, iar Vechiul Testament este “pedagog”, calauza spre El, spre Hristos (Gal.llI. 24), -Si crucea a fost un asemenea inaintemergator, atit prin intelesul ei duhovnicesc, cit si prin imagini, prin semne preinchipuitoare.

Intelesul duhovnicesc al crucii apare puternic, luminos, indeosebi la profetul Isaia. Profetul descrie patimile si ispasirea Domnului pentru pacatele noastre in accente si imagini atit de vii, ca si cind S-ar afla in fata crucii... “El a luat asupra-si durerile noastre, spune Isaia, si cu suferintele noastre s-a impovarat... A fost strapuns pentru pacatele noastre... Pedepsit pentru mintuirea noastra. Si prin ranile Lui noi toti ne-am vindecat" (Isaia LIII, 4, 5, 7).

Dar si imaginea crucii este prefigurata, prezisa in Vechiul Testament. Sarpele de arama inaltat de Moisi in Pustie este una din aceste clare profetii. Cind israelitii strabatind desertul Sinai, au ajuns intr-un tinut linga muntele Hor, bintuit de serpi veninosi, multi mureau muscati, otraviti de veninul lor. Atunci, la porunca lui Dumnezeu, Moisi a facut un sarpe de arama pe care l-a atirnat de un stilp, iar cind cineva era muscat de sarpe, privea la sarpele de arama si traia, - raminea cu viata (Numeri XXL 9). -Sarpele de arama preinchipuia crucea cu Mintuitorul rastignit pe ea. Domnul Insusi confirma cind zice: “Dupa cum Moisi a Inaltat sarpele in pustiu - asa trebuie sa se inalte Fiul Omului, ca tot cel ce crede in El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica” (Ioan III, 14-15).

S-a observat de catre unii credinciosi ca in Vechiul Testament a fost interzisa cinstirea sarpelui de arama, dupa cum citim: “In anul al III-lea al lui Oseea, regele lui Israel, a inceput sa domneasca Iezechia, Fiul lui Ahaz, regele lui Iuda. Si cind a ajuns rege... a savirsit fapte bune... El a stricat sarpele de arama pe care-l facuse Moisi, caci pina in zilele acelea; fii lui Israel il tamiiau si-l numeau Nehustan” (IV Regi XVIIL 1-4). De aici ar urma ca nu se cuvine sa cinstim nici crucea.

Dreapta credinta raspunde aici asa: intr-adevar, sarpele de arama devenise cu timpul un fel de idol si i se aducea inchinare ca unui obiect indumnezeit. Dumnezeu nu poruncise insa sa i se aduca un cult. Sarpele inaltat in vazul tuturor, era un semn al Proniei, al milei dumnezeiesti. Privind la el, cei muscati trebuiau sa se inalte cu mintea, cu inima la Dumnezeu de unde le venea puterea sa biruie veninul.

Cinstind crucea, crestinul adevarat nu poate cadea in greseala de care s-au facut vinovati cei din Legea veche, intrucit pentru el crucea, esle crucea lui Hristos pe care s-a inaltat pentru a birui pacatul si moartea. Gindind, privind, rugindu-ne in fata crucii privim cu ochii duhovnicesti pe Hristos Cel jertfit pe ea. Noi nu ne putem inchipui pe Hristos fara cruce si nici crucea fara Hristos. Prin ea noi ne inchinam Lui, caci Hristos si crucea Sa sint nedespartite.

O alta icoana preinchipuitoare a crucii in Vechiul Testament este aceea a lui Moisi tinindu-si miinile intinse in timpul luptei cu amalecitii la Rafidim, linga Horeb. -Si zice Sfinta Scriptura; “Cind Moisi isi ridica miinile biruia Israel, iar cind isi lasa miinile in jos biruiau amalecitii. Dar obosind miinile lui Moisi, au luat o lespede si au pus-o sub el si el a sezut pe ea, iar Aaron si Or ii sprijineau miinile, unul de o parte si altul de alta, astfel ca miinile lui statura neclintite

pina la apusul soarelui” (Esire XVII, 1I-12). Faptura proorocului cu miinile ridicate lua astfel forma crucii. Calauzit de Duhul Sfint el proiecta si profetea imaginea ei, a Mintuitorului, pentru a carei venire ii si pregatea pe credinciosii Legii vechi, cind le spunea: “Prooroc din mijlocul tau si -din fratii tai, ca si mine, iti va ridica Domnul Dumnezeul tau: pe acela sa-l ascultati” (Deut. XVIII, 15).

Si iarasi, o imagine a crucii este prezisa prin “steagul" de care graieste Isaia: “Intrati, intrati pe porti! Gatiti cale poporului, gatiti, gatiti drum, curatiti-l de pietre, inaltati un steag peste neamuri” (Isaia LXIV 10). -Steagul a fost totdeauna simbol al unui crez, al unitatii, al biruintii. Iar in Sfinta Scriptura, un asemenea simbol nu poate fi decit crucea.

Prin aceste imagini preinchipuitoare ca si prin celelalte profetii ale Vechiului Testament se urzea in constiinta credinciosilor Vechiului Testament icoana lui Mesia. Prin acestea a fost El recunoscut. Toate apar ca niste umbre care premerg realitatii. -”Legea avea umbra bunatatilor viitoare”, zice Sfintul Pavel. Erau ca niste chipuri ale Prototipului vesnic si care-I vesteau intruparea, asa cum zorile prevestesc rasaritul soarelui. Fiul prin Duhul le trimetea ca pe niste inaintemergatori si Sfintul Ioan Inaintemergatorul Domnului Il va recunoaste si marturisi: “Cel ce vine dupa mine mai inainte de mine a fost, pentru ca mai indinte de mine era” (Ioan 1, 30). “Prin cruce, va zice si Sfintul Andrei Criteanul, a fost recunoscut Hristos si Biserica credinciosilor patrunzind in adincul Scripturii vede ca El este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu Insusi si Domn" (P.G. 97, 1028, l045).

Semnul crucii

Jertfa si altar de jertfa, crucea este in acelasi timp “semnul lui Hristos” si al crestinismului. Este, dupa Sfinta Scriptura: “Semnul Fiului Omului”. “Atunci se va arata pe cer semnul Fiului Omului", spune Mintuitorul Insusi (Matei XXIV, 30).

Biserica a vazut in acest semn crucea Domnului. Catre aceasta intelegere ne conduc marturisirile Sfintei Scripturi. Asa de pilda, “semnele” savirsite de Moisi prin toiagul lui (Iesire IV. 8-18), care e o preinchipuire a crucii. Sau semnul din viziunea lui Iezechil, cind proorocul aude: “...Treci prin mijlocul cetatii, prin Ierusalim, si insemneaza cu semnul tau -adica al crucii (litera “tau” in alfabetul vechi grec avea exact forma crucii), pe frunte, pe oamenii care gem si care pling din cauza multor ticalosii care se savirsesc in mijiocul lor" (Iezechiel IX, 4).

In Noul Testament de asemenea, dreptul Simeon intimpinind pe Iisus in templu rosteste catre Maica Lui, Prea Sfinta Fecioara: “Acesta este pus ca un semn care va stirni impotrivire" (Luca 11, 34). “Semnul de impotrivire", adica ceea ce va numi Sfintul Pavel: “sminteala crucii”. Catre acelasi inteles ne conduc si cuvintele Domnului rostite in sinagoga din Capernaum. La intrebarea multimii:

“Ce semne arati ca sa credem in Tine? Parintii nostri au mincat mana in pustie...". Iisus le raspunde: “Eu sint piinea vietii. Cel ce maninca trupul Meu si bea singele Meu are viata vesnica..." (Ioan VI, 3p, 31, 54). Hrana Lui era deci viata Lui, viata de jertfa, de cruce impartasita si noua prin “trupul si singele Sau" in Sfinta Euharistie. -In sfirsit, tot atit de evident este “semnul lui Iona”. Cum istoriseste Sfintul Ev. Luca; in drum spre Ierusalim, Iisus se adreseaza celor de fata si le zice: “Neamul acesta... cere semn; dar semn nu i se va da, decit semnul proorocului Iona. Caci precum a fost Iona semn Ninivitenilor, asa va fi si Fiul Omului semn acestui neam” (Luca X1, 29,30). -Trimiterea, incercarea prin care trecuse proorocul si propoveduirea lui erau un “semn" pentru Niniviteni, pentru pocainta lor. Cu atit mai mult Fiul Omului, prin tot ceea ce este si faptuieste El, este pentru noi “semn", si fiinta a semnului; sursa a tuturor semnelor care au calauza spre mintuire si care toate duc ca si catre o culme a lor, la cruce si inviere. Caci mai zice Domnul: “precum a fost Iona in pintecele chitului trei zile si trei nopti asa va fi si Fiul Omului in inima pamintului, trei zile si trei nopti. (Matei XII, 40).

Astfel aceasta luminoasa unitate a marturiilor Sfintei Scripturi arata Crucea drept “Semnul Fiului Omului”; semnul vietii, al iubirii, al slujirii Lui. Al stralucirii si puterii Lui creatoare, caci “in puterea crucii” 8, a jertfei sta taria creatiei si a innoirii ei.

Tilcuind impreuna cuvintele profetice ale Domnului: “Soarele se va intuneca si luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cadea. Si atunci se va arata pe cer Semnul Fiului Omului" (Matei XXIV, 29-30), Sfintul Ioan Gura de Aur observa cu adinca patrundere: “Vezi cit de mare este puterea semnului crucii ?... Crucea este mai stralucitoare si decit soarele si decit luna... -Si sa nu te minunezi ca Domnul vine purtind crucea ? Dupa cum a facut cu Toma aratindu-i semnul cuielor si ranile... tot astfel si atunci va arata ranile si crucea, ca sa arate ca Acesta a fost Cel rastignit 9.

Crucea este deci semnul identitatii lui Hristos dupa care Il recunoastem. Este semnul “Tainei lui Hristos”, cum spune Sfintul Pavel, prin care ni se deschide iubirea dumnezeiasca in toate sensurile, in “largimea, lungimea, adincimea si inaltimea” ei (Efes. III, 18), care sint, cum explica Sfintul Grigorie de Nyssa, bratele, dimensiunile cosmice ale chipului plinatatii ei. Brate care cuprind zidirea in obirsia si chemarea ei luminoasa. De aceea si Sfintul Ev. Ioan vede “Mielul jertfit de la intemeierea lumii. (Apoc. XIII, 2), deci zidind-o prin jertfa, prin iubirea Sa; ca si dupa inviere pentru proslavirea ei, cind de asemenea Il vede: “in picioare”, semn al invierii, dar “ca junghiat”, semn al jertfirii in fata Tatalui. Crucea apare astfel ca un semn etern al Fiului Omului, si aceasta pentru ca e semnul iubirii si al jertfirii pentru viata si pentru tot mai multa viata, care constituie insesi fiinta, conditia si sensul creatiei.

Semn al “Fiului Omului”, crucea este desigur si semn al crestinului. Ea revelind iubirea lui Hristos trebuie sa reveleze si iubirea noastra ca chemare si raspuns.

Este semnul schimbului de iubire intre Dumnezeu si noi. Hristos nu se rusineaza de crucea Sa, pentru ca ne-a mintuit prin ea, ne-a iertat pacatele, ne-a aratat astfel cea mai inalta iubire a Sa fata de noi, dar prin aceasta ne-a si cistigat-o pe a noastra. De aceea in Sfintele Evanghelii se vorbeste deopotriva de “Crucea lui Iisus” si de crucea celui ce-L urmeaza pe Iisus. Crucea este semnul si locul in care ne intilnim cu Iisus.

Purtind si numele lui Hristos, crestinul se insemneaza cu semnul crucii ca si cu o pecete a lui Hristos, care aflata ca face parte din trupul Lui, din Biserica. Si pecetluirea cu acest semn in Biserica incepe inca din pruncie. La a opta zi dupa nastere, cind in legea veche se facea taierea Împrejur, acum preotul merge si binecuvinteaza pruncul, in chipul crucii, rostind asupra lui: “Sa se insemneze Doamne lumina fetii Tale peste robul Tau acesta.., si sa se insemneze crucea Unuia-Nascut Fiului Tau in inima si in cugetul lui.. La Botez si indeosebi la ungerea cu Sfintul Mir se insemneaza toate simturile si incheieturile, rostindu-se: “Pecetea darului Sfintului Duh”; a Sfintului Duh care-L pecetluieste pe Hristos in noi, viata, crucea si invierea Sa. “Pune-ma ca o pecete pe inima” invoca sufletul in Cintarea Cintarilor (VIII, 6). Impartasirea insasi cu trupul si singele Domnului este tot o marturisire a crucii, a jertfei. Si apoi de-a lungul intregii vieti, crestinul dreptmaritor se insemneaza cu acest semn dumnezeiesc: cind incepe rugaciunea, in timpul ei, si cind o termina; la iesirea din casa, la plecarea in calatorie, ca si la intoarcere; la inceputul ca si la sfirsitul lucrului; inainte de culcare, pentru a ne incredinta grijii lui Dumnezeu, si la trezirea din somn, spre a ne agonisi binecuvantarea Lui, in toata ziua; cind ne asezam si ne ridicam de la masa; in vreme de mihnire, primejdie sau ginduri rele… Si in atitea imprejurari asa cum faceau cei dintii crestini, dupa cum ne da marturie scriitorul bisericesc Tertulian (160-240) care spune: “Inainte si in timpul treburilor, intrind si iesind, imbracindu-ne, inainte de somn, in toate lucrarile noastre, la fiecare pas si la fiecare fapta, noi ne insemnam cu semnul sfintei cruci” (P.L. II, col. 99).

In chipul crucii preotul binecuvinteaza credinciosii; cu aceasta incepe savirsirea Sfintelor Taine, sfinteste darurile aduse la altar, ca si apa, holdele, zidirea toata. Si tot crucea sta pe altar, ea insasi fiind altar precum si deasupra Sfintelor locasuri, cele mai multe fiind zidite in forma ei. Crucea se zugraveste pe sfintele vase, pe odajdii, pe cartile de cult; se vede ridicata la unele raspintii de drumuri; se aseaza la capatiiul celor adormiti intru nadejdea invierii si a vietii de veci. Cuprinde astfel intreg orizontul vietii noastre, este semnul prin definitie al crestinului drept-credincios si aceasta pentru ca esential e semnul iubirii.

Spun insa oarecare dintre credinciosi ca totusi, nu ar fi cuviincios sa ne inchinam Domnului facind acest semn al crucii, intrucit Mintuitorul a zis catre femeia samarineanca: “Vine ceasul si acum este, cind adevaratii inchinatori se vor inchina Tatalui in duh si in adevar, ca si Tatal astfel ii doreste pe cei ce I se inchina Lui. Duh este Dumnezeu si cei ce I se inchina trebuie sa I se inchine in

duh si in adevar" (Ioan IV, 2324). Iar Apostolul invata ca: "Dumnezeu... nu este slujit de miini omenesti, ca si cum ar avea nevoie de ceva, El dind tuturor viata si suflare si toate (Fapte XVII, 25).

Aceste cuvinte ale Sfintelor Scripturi nu opresc insa, in nici un chip semnul crucii. Cind Mintuitorul spune: Cei ce se inchina lui Dumnezeu trebuie sa I se inchine in duh si in adevar, ne invata ca rugaciunea, inchinarea, intreg cultul si intreaga noastra slujire trebuie sa purceada din adinc, din inima fiintei noastre, din "duh". In vorbirea cu samarineanca Domnul ii avea in vedere, indeosebi pe acei credinciosi din Vechiul Testament a caror inchinare se transformase in forme goale, uscate, fara viata; -smochinul uscat le era o pilda (Matei XXI. 19). Inca si profetul spusese: "Mila voiesc, iar nu jertfa si cunoasterea lui Dumnezeu mai mult decit arderile de tot" (Oseea VI. 6). -Prin Hristos se incheie insa un Nou Testament de care vorbeste Sfintul Pavel cind zice: "Acesta este Testamentul pe care il voi intocmi casei lui Israel: pune-voi legile Mele in cugetul lor si in inima lor le voi scrie..." (Evrei VIII, 10). Cuvintele legii vechi fusesera scrise pe piatra si pecetluite cu singele animalelor; legea Noului Testament pecetluita cu singele lui Hristos trebuie sa se inscrie in inima, in duhul nostru. Rugaciunea, inchinarea, nu au sens si putere daca nu trec in interiorul constiintei, in minte, in inima. Nu exista cult adevarat, ziditor, acolo unde constiinta e moarta. Prin duhul comunicam cu Dumnezeu care este "duh"; el, duhul ne deschide circulatiei iubirii, harului.

Mintuitorul mai atrage de asemenea atentia femeii samarinence ca aceasta inchinare adevarata nu mai este legata de un anumit loc (templu) sau localitate, nici numai de un anume neam (iudei sau samarineni). Dumnezeu este pretutindeni, fiind "duh., si deci, inchinare, slujirea Lui nu poate fi marginita de nimic. Este al tuturor si cu egala iubire se deschide tuturor .

Cit priveste invatatura Sfintului Pavel ca "Dumnezeu... nu este slujit de miini omenesti, ca si cum ar avea nevoie de ceva", apare evident ca aceste cuvinte nu au nici o legatura cu facerea semnului crucii. Intelesul lor corect este acela ca noi nu-I putem oferi lui Dumnezeu ceva, lucru al miinilor noastre, care sa-I implineasca cumva "lipsa", intrucit El este plinatatea, e Absolutul.

Inchinarea, cultul inltern si extern, sint insa cu totul altceva; tin de conditia noastra de faptura si Mintuitorul Insusi s-a rugat. Iar aceasta inchinare trebuie sa fie integrala, sa cuprinda faptura noastra in totalitatea ei, cum o arata Sfintul Pavel: "Duh, suflet si trup" (1 Tes. V, 23), incit asa cum indeamna acelasi Apostol: "Sa infatisam trupurile noastre ca pe o jertfa vie, sfinta, bine placuta lui Dumnezeu, ca inchinarea noastra cea duhovnioeasca" (Rom. XII, 1). Deci intreaga noastra fiinta trebuie sa participe la actul de adorare.

Pentru a patrunde inca si mai profund acest inteles, sa observam ca Mintuitorul, in cuvintele rostite catre femeia samarineanca, nu cere simplu inchinarea in duh, ci "in duh si in adevar". Dar adevarul viu este Hristos, este

Cuvintul care s-a facut trup. Si astfel adevarul ni se descopera a fi unitatea deplina intre cuvint si trup, intre duh si viata, intre credinta si fapta, intre actele, gesturile, semnele pe care le facem si semnificatia, intelesul lor. Sintem suflet si trup, nu duhuri fara trup. "Preamariti dar pe Dumnezeu in trupul si in duhul vostru, ca unele care sint ale lui Dumnezeu" invata Apostolul (1 Cor. VI, 20); pentru ca toate trebuie sa se sfinteasca. De aceea nu e de conceput cultul intern, al inimii, al "duhului" fara cel extern, al intregii noastre fapturi.

Dealtfel, ne stau pilda a unei asemenea inchinari si slujiri, Mintorul, profetii, apostolii. Mintuitorul a binecuvintat cu miinile Sale pe copii. "...Si luindu-i in brate i-a binecuvintat, punindu-si miinile peste ei" (Marcu X, 16). Si de asemenea pe Sfintii Apostoli: "...I-a dus afara pina spre Betania si, ridicindu-si miinile, i-a binecuvintat" (Luca XXIV, 50)

In Vechiul Testament, patriarhul Iacob a binecuvintat cu miinile incrucisate pe fiii lui Iosif, asa cum citim: "...Si a intins Israel (Iacob) mina sa cea dreapta si a pus-o pe capul lui Efraim, desi acesta era mai mic, iar stinga si-a pus-o pe capul lui Manase. Inadins si-a incrucisat miinile, desi Manase era intiiul-nascut. Si i-a binecuvintat…" (Facere XLVIII, 14-15). -Credinciosii de atunci se rugau si ei cu miinile ridicate, cum zice psalmistul: "Sa se indrepteze rugaciunea mea, ca tamiia inaintea Ta, ridicarea miinilor mele jertfa de seara..." (Ps. CXL, 2)

In Noul Testament, Sfintii Apostoli au rinduit diaconi, preoti, episcopi, prin punerea miinilor, deodata cu rugaciunea (Fapte VI, 6; XIV, 23; I Tim. IV, 14). -Impartasirea Sfintului Duh celor botezati se facea de asemenea prin punerea miinilor: "Atunci isi puneau miinile peste ei si luau Duh Sfint" (Fape VIII, 17; XIX, 5-6). Iar pe credinciosi Sfintul Pavel ii invata: " Vreau asadar, ca barbatii sa se roage in tot locul, ridicind miinile curate, fara de minie si fara de gilceava" (I Tim II, 8). -Iata dar, din Sfinta Scriptura, citeva marturii ale unei adevarate si depline inchinari.

Dar, in sfirsit, sa amintim acum putin si despre semnul insusi al crucii si despre marturia pe care o da crestinul prin ea.' - Stim ca semnul sfintei cruci se face astfel: impreunam primele trei degete ale miinii drepte, iar celelalte doua le lipim de podul palmei; si asa, cu varful celor trei degete unite ne insemnam la frunte, la piept, pe umarul drept si pe cel sting. Semnul il facem insa rostind deodata cu el: in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh, amin; si anume: cind zicem "in numele Tatalui", ne insemnam la frunte; cind zicem "si al Fiului, ne insemnam la piept; cind zicem "si al Sfintului Duh", ne insemnam umarul drept si apoi cel sting, incheind cu "Amin".

Savirsit astfel, se poate spune ca semnul crucii concentreaza in el esenta credintei noastre, "este oarecum o invatatura pe scurt a legii crestine" 10. Intr-adevar, prin cuvinte marturisim: credinta in Sfinta Treime care este invatatura noastra fundamentala; iar prin semn, mintuirea daruita in Iisus

Hristos. Treimea si crucea lumineaza intre orizontul vietii crestine. -”Facindu-mi dimineata semnul sfintei cruci, spunea un credincios preotului lui, simt ca imi marturisesc ceea ce este esential in credinta noastra ortodoxa si ma simt prins in Hristos, in Biserica Lui ca mladita in vita.”

Aceasta o simte fiecare crestin drept-maritor, fie facindu-si semnul crucii, fie cind se inchina in fata chipului ei. Simte legatura lui cu Hristos; simte ca prin Duhul Sfint se impartaseste din viata, din lumina si din iubirea lui Dumnezeu, care in marea-i iubire de lume ne-a daruit pe Unul-Nascut Fiul Sau... (Ioan III, 16); simte surparea distantei, a despartirii de Dumnezeu provocata de pacat si impacarea prin Cel ce “ne-a impacat prin cruce” (Efes. II, 16); simte credinciosul cu o nadejde vie ca in el insusi, incepind de la botez, de la “nasterea lui cea din apa si din duh” si prin vointa statornica de a crucifica pacatul, egocentrismul, acesta se biruie. “Cei ce sint ai lui Hristos Iisus si-au rastignit trupul impreuna cu patimile si cu poftele” (Gal. V, 24); si se simte totdeauna intarit, pazit de cel rau, prin acest semn, dupa cum si cinta Biserica; “Doamne, arma asupra diavolului, crucea Ta o ai dat noua”; se simte tot mai mult partas Duhului crucii lui Hristos, innoirii prin ea ca o arvuna a invierii, si indemnat sa iubeasca si el cu iubirea lui Hristos, in chipul Lui: si inaltindu-se catre Dumnezeu si daruindu-se imbratisind pe semeni, lumea, asa cum imbratiseaza bratele crucii.

Si toate aceste daruri si puteri le simte venind din partea crucii lui Hristos care o sfinteste pe a noastra, asa cum se si roaga Biserica la sfintirea chipului crucii: “Cauta cu milostivire Doamne spre acest semn al crucii pe care credinciosii robii Tai, din osirdie si din credinta cea tare si dragostea cea catre Tine, au facut-o spre insemnarea biruintei Fiului Tau... Binecuvinteaza-o si o sfinteste pe ea, si o umple de puterea si binecuvintarea lemnului celuia, pe care a fost pironit prea sfintul trup al Domnului nostru Iisus Hristos, Unul-Nascut Fiul Tau, prin care puterea diavolului s-a calcat, si noi pamintenii slobozenie am dobindit si vietii ne-am invrednicit”.

Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu,

Rev. Ortodoxia nr 3/1978, pag. 497-511.

1. Sf. Ioan Hrisostom, Cuvintari la Praznice Imparatesti, trad. Pr. Dr. D. Fecioru, Bucuresti, 1942, p. 142. 2. Cf. Pr. Prof. D. Staniloae, Crucea si Innoirea creatiunii in invatatura ortodoxa, in Mitropolia Moldovei si Sucevei., nr. 7-8/976, p. 471. 3. Ibidem, p. 470. 4. Mitropolit Filaret, Oraisons funebres, homilies et discours, trad. par A. de Sturdza, Paris, 1949, p. 154. 5. Sf. Ioan Hrisostom, op. cit., p. 134. 6. Dr. V. Gheorghiu, Sfinta Evanghelie dupa Matei, Comentar, Cernauti, 1926, p. 734. 7. Sf. Ioan Hrisostom, op. cit., p. 130-131. 8. Pr. Prof. D. Staniloae, op. cit., p. 477. 9. Sf. Ioan Hrisostom. op. cit., p. 132, 133, 134. 10. Invatatura de credinta crestin Ortodoxa, Ed. Instit. Biblic, Buc., 1952, p. 234.

[editează]

Despre Mantuire

1. Simbolul de credinta in articolul 2 ne spune ca Fiul lui Dumnezeu este "Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat", nascut din Dumnezeu Tatal din vesnicie, de o fiinta cu Tatal prin care toate s-au facut. Iar de la articolul 3 pana la articolul 7 inclusiv, Simbolul de credinta ne arata ca Dumnezeu Fiul ne-a mantuit prin intruparea, moartea, invierea si inaltarea Sa la cer, precum si faptul ca El va fi la sfarsitul veacurilor judecatorul celor vii si al celor morti, intemeind o imparatie duhovniceasca vesnica.

2. In cele ce urmeaza vom vedea care este invatatura Bisericii noastre dreptmaritoare despre mantuirea in Hristos.

3. Cuvantul "mantuire", cel mai mult folosit in paginile Sfintei Scripturi, este legat in Noul Testament de opera sau de activitatea Fiului lui Dumnezeu intrupat, de unde si numele lui de "Mantuitor", care inseamna : Izbavitor, Salvator, Vindecator. De fapt chiar numele "Iisus", in limba ebraica "Iehosua", inseamna a elibera, a salva dintr-un pericol, a vindeca de boala care duce la moarte. Trebuie sa precizam ca "ideea de mantuire este strans legata de aceea de pacat. Potrivit Sfintei Scripturi mantuirea reprezinta in ultima analiza izbavirea de pacat. Pacatul la randul sau consta in caderea noastra si a firii intregi din viata si frumusetea cea dintai randuita de Dumnezeu. Toti cati ne nastem in lume avem infipt in noi ghimpele caderii. Partasi Dumnezeiestii Fiinte, intocmai cu ingerii insa pe pamant, imbracat in nevinovatie si nerautate, cu trupul luminat de marirea nemuririi, necunoscand durerea si slobod de griji si de truda in munca lui, impodobit cu toata intelepciunea de trebuinta, asezat in mijlocul unei naturi care ii era prietena si supusa, asa a fost omul la inceput, cununa fapturilor lui Dumnezeu. Prin caderea in pacat insa, el a ajuns lipsit de dar si de viata dumnezeiasca, "vrajmas lui Dumnezeu" si gonit de la fata Lui, cu chipul lui Dumnezeu din el ranit si intunecat, stricat in suferinta si spurcat de patimi, injugat cu moartea, muncit de duhurile rautatii, bolind de nedumnezeire, in vrajmasie si in lupta continua cu semenii si cu firea inconjuratoare...Evident raul si pacatul care il insotesc nu au existat la inceput si de aceea nici nu vor ramane pana la sfarsit. Deoarece insa noi n-am putut singuri sa ne eliberam din legatura raului si de sub influenta pacatului, a intervenit Dumnezeu in mare Sa iubire hotarand sa ne mantuiasca. De fapt nimeni altul, decat Dumnezeu, nu ne putea oferi mantuirea, El fiind singurul care o are si care o poate da.

"Dumnezeu este preasfant, El este sfintenia desavarsita. Sfintenia este unul din atributele Sale. Prin natura Sa spirituala El respinge pacatul, il elimina, il nimiceste". "Dumnezeu este in acelasi timp atotputernic. El poate sa

mantuiasca in chip desavarsit. Puterea Sa mantuitoare este vesnica pentru oricine il cheama” (Isaia XVL, 17).

“Mantuirea este una din lucrarile minunate ale lui Dumnezeu infaptuita prin Fiul Sau:...El va veni si ne va mantui” (Isaia XXXV, 4). Cand “s-a plinit vremea”, cand intreaga faptura a ajuns la convingerea ca nu era in stare sa restabileasca singura raporturile normale cu Dumnezeu si cand suspinul dupa un Mantuitor era mai fierbinte, Fiul lui Dumnezeu a coborat din cer si in mod suprafiresc a luat trup omenesc din Sfanta Fecioara Maria si a devenit om (Ioan I, 14). Fiind nascut din Fecioara Maria, El apartine omenirii, dar pentru ca s-a nascut pe cale supranaturala, El este fara de pacat. Asa fiind, El intrunea in persoana Sa in masura deplina toate conditiile ca sa intervina cu viata Sa pentru noi si sa ne impace cu Dumnezeu. Prin moartea si invierea Sa ne-a spalat pacatele si a refacut legatura noastra cu Dumnezeu, iar firea noastra cazuta in pacat a fost adusa la starea cea dintai.

Aceasta lucrare savarsita de Dumnezeu prin Fiul Sau se numeste “mantuire obiectiva” si are caracter universal. Mantuitorul nostru voieste ca toti oamenii sa se mantuiasca si la cunostinta adevarului sa vina” (I Timotei, II, 4). Intelepciunea dumnezeiasca a socotit insa ca e bine sa nu dispara din viata noastra orice urma despre cadere si mantuirea sa nu se dea cu totul de-a gata, ci sa contribuim si noi la dobandirea ei. Insusirea mantuirii de catre noi, credinciosii, se numeste “mantuirea subiectiva” si se realizeaza prin har, credinta si fapte bune”(Nicolae, Mitropolitul Banatului, Invatatura ortodoxa despre mantuire”, Timisoara, 1983, p. 31-33).

Ca si conditia subiectiva a mantuirii, credinta este un dar acordat sufletului din partea lui Dumnezeu, spre a cunoaste descoperirea lui Dumnezeu si a putea intra in comuniune cu El prin harul divin. “Ea ne ajuta sa intelegem si sa ne insusim adevaruri care altfel ar ramane pentru noi taine nepatrunse. Ea este ochiul sufletului cu care strabatem peste lucrurile vazute in lumea celor nevazute. Obiectul ei fiind realitatile suprafiresti, se leaga de descoperirea dumnezeiasca facuta prin Iisus Hristos: “...Credinta este din auzire, iar auzirea prin cuvantul lui Hristos” (Romani X, 17). Credinta este conditie a mantuirii deoarece inceputul mantuirii nu poate fi desprins de credinta in Iisus Hristos, cel care a adus mantuirea. Credinta este usa harului in viata noastra. Ori de cate ori facem, din inima, o marturisire de credinta, o noua putere de har intra in fiinta noastra: “Noi am crezut si am cunoscut ca Tu esti Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu”, citim in Sfanta Scriptura (Ioan VI, 69). Iata de ce Sfintii Apostoli ziceau Mantuitorului: “Sporeste-ne credinta! (Luca XVII, 5). Credinta ca dar al lui Dumnezeu nu se adreseaza numai intelectualului, ca sa-L cunoasca si sa-L marturiseasca pe Dumnezeu, ci intregii fiinte. Adica, nu este suficient sa cunosti voia lui Dumnezeu, se impune sa o si implinim. In felul acesta credinta aprinde vointa si intreaga putere a sufletului. Credinta nu are si nu poate ramane la o forma declarativa, fiindca “si demonii cred si se cutremura” (Iacob II, 19), ne spune Sfanta Scriptura. Credinta lor insa nefiind mantuitoare, este

falsa, neadevarata, ceea ce inseamna ca adevarata credinta cuprinde intreg sufletul, il angajeaza, ii da putere. De aceea caracteristica credintei este de a fi “lucratoare in dragoste”(Galateni V, 6), iar “dragostea este plinirea legii” (Romani XIII, 10). Mantuitorul arata foarte clar ca din fapte se poate cunoaste credinta, asemenea cum dupa roade poti cunoaste un pom (Matei VII, 21-26). De aceea Sfantul Iacob precizeaza: “Ce folos fratilor, daca zice cineva ca are credinta iar fapte nu are? Oare credinta poate sa-l mantuiasca? Daca un frate sau o sora sunt goi si lipsiti de hrana cea de toate zilele si cineva dintre voi le-ar zice: “Mergeti in pace. Incalziti-va si va saturati”, dar fara sa le dea cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul? Asa si cu credinta: daca nu are fapte, e moarta in ea insasi...Vedeti dar ca din fapte este indreptat omul, iar nu numai din credinta. Precum trupul fara suflet este mort si credinta fara fapte este moarta”(Iacob II, 14-26). Din tabloul judecatii de apoi prezentat de Mantuitorul, vedem foarte limpede ca dupa faptele savarsite va fi judecat oricare credincios (Matei XXV, 35-45), iar Sfantul Apostol Pavel confirmand aceasta ne spune ca: “Noi toti trebuie sa ne infatisam inaintea judecatii lui Hristos ca sa ia fiecare dupa cele ce a facut prin trup, ori bine, ori rau”(II Corinteni V, 10). Faptele bune ca rod al adevaratei credinte, intaresc permanent puterea sufletului spre o continua innoire a vietii in Hristos, pana la “statura barbatului desavarsit, la masura plinatatii lui Hristos”(Efeseni IV, 13). Faptele bune sunt acelea care arata chipul lui Hristos in viata duhovniceasca a credinciosului. Pornind din credinta, faptele bune verifica si desavarsesc credinta.

Daca mantuirea se savarseste prin lucrarea harului divin, atunci trebuie sa avem in vedere ceea ce ne arata Mantuitorul si Sfintii Apostoli cu privire la lucrarea harului. Astfel, credinciosul se uneste cu Mantuitorul asemenea mladitei cu vita. El primeste viata cea noua a harului asemenea mladitei din vita. Mladitele sunt insa mai multe si numai impreuna primesc aceeasi seva care le da viata...(Ioan XV, 5). La fel madularele unui trup primesc acelasi sange, pe care ele il transmit la altele si iarasi il primesc spre viata aceluiasi trup. Daca un madular se rupe de corp, el nu mai primeste sangele vietii si moare (Romani XII, 4-5, I Corinteni XII, 12 si 27, Coloseni I, 18). Tot astfel si credinciosii alcatuiesc Trupul tainic al Domnului, adica Biserica, in care fiecare credincios este madular si unde primeste fiecare harul Sfantului Duh prin Sfintele Taine, iar prin comuniunea dintre ei dobandesc mantuirea. Ca harul este primit prin Sfintele Taine reiese foarte clar din insesi cuvintele Domnului rostite cu prilejul instituirii Botezului si euharistiei: “Cel ce va crede si se va boteza se va mantui...(Marcu XVI, 16), “...Pe cand mancau ei, Iisus, luand paine si binecuvantand, a frant si, dand ucenicilor a zis: Luati, mancati, acesta este trupul Meu. Si luand paharul si multumind, le-a dat, zicand: Beti dintru acesta toti, ca acesta este Sangele Meu, al Legii celei noi, care pentru multi se varsa spre iertarea pacatelor”(Matei XXVI, 26-28). Ca harul se transmite in comuniunea credinciosilor, carmuiti de cei lasati sa fie “iconomi” ai Sfintelor Taine, adica a ierarhiei bisericesti, reiese limpede si din cuvintele Sfantului Iacob cu privire la sfanta taina a maslului: “Este cineva bolnav intre voi? Sa

cheme preotii Bisericii si sa se roage pentru el, ungandu-l cu untdelemn in numele Domnului...”(Iacob V, 14). De aici vedem ca noi primim harul mantuirii, dar aceasta nu inseamna ca ne putem declara mantuiti. Se impune colaborarea pe mai departe cu harul divin, se cere adica efort duhovnicesc pentru ca “Hristos pe care l-am primit in suflet odata cu harul divin al Sfintelor Taine sa ia chip in noi (Galateni IV, 19). Acum incepe un proces duhovnicesc, care dureaza pana la sfarsitul vietii, o alergare continua ca cea a alergatorului din arena, spre a ne incununa de fericirea vesnica (Filipeni III, 12-14). Iar daca numai in vesnicie mantuirea este desavarsita ne dam seama ca ea poate fi periclitata, ca drumul mantuirii este cu urcusuri si coborasuri si ca putem oricand cadea. De aceea si indemnul Apostolului: “Lucrati cu frica si cu cutremur la mantuirea voastra” (Filipeni II, 12). Analizand acest aspect dinamic al mantuirii, vom spune ca primirea harului necesar mantuirii, prin Sfintele Taine este aspectul sacramental, de sfintire, iar conlucrarea, efortul sustinut spre desavarsirea mantuirii este aspectul ei moral.

Ce inseamna mantuirea? (Salvarea dintr-un pericol sau eliberarea dintr-un rau). Care este raul sau pericolul din care trebuie sa ne eliberam? (Pacatul). De ce pacatul? (Fiindca pacatul atrage dupa sine moartea). De ce? (Fiindca prin pacat rupem legatura de iubire cu Dumnezeu). Cu referire la pacat, ce inteles are mantuirea? (Eliberarea de pacat si impacarea cu Dumnezeu). Cine realizeaza aceasta impacare cu Dumnezeu prin eliberarea de pacate? (Cea de-a doua Persoana a Sfintei Treimi, Fiul lui Dumnezeu intrupat, adica Iisus Hristos). Datorita faptului ca Iisus Hristos ne aduce mantuirea, cum il numim? (Mantuitorul). Cum ne-a impacat El cu Dumnezeu Tatal, eliberandu-ne de pacat? (Prin intruparea, activitatea, moartea, invierea si inaltarea Sa la cer). Cum numim mantuirea realizata de Iisus pentru noi? (O numim mantuirea obiectiva). Ne putem noi mantui prin puterile noastre? (Nu ne putem mantui). Cum ne ajuta Fiul lui Dumnezeu sa ne mantuim? (Prin harul Sfintei Treimi). Din partea noastra nu se cere nici o participare? (Se cere). Care este aceasta? (Credinta si faptele bune). Cum se numeste mantuirea dobandita prin har, credinta si fapte bune? (Se numeste mantuire subiectiva, iar harul, credinta si faptele bune se numesc conditii ale mantuirii subiective). Unde si cum primim noi harul mantuitor? (In Biserica, adica prin incorporarea noastra in Trupul tainic al Domnului. Il primim prin Sfintele Taine). Cum putem intelege ca mantuirea trebuie primita atat individual, cat si intr-o forma colectiva? (Fiecare credincios vine cu credinta si faptele bune spre a primi harul divin in Biserica, in comuniunea Trupului tainic al Domnului, apoi prin stradania personala face vie lucrarea harului divin). Cum se numeste aspectul dobandirii mantuirii prin harul Sfintelor Taine? (Sacramental). Dar conlucrarea cu harul divin spre a nu pierde mantuirea si a ajunge la desavarsirea si sfintenia vietii, spre viata vesnica? (Acesta este aspectul moral. El tine de voia libera si de stradania fiecarui credincios).

5. In legatura cu lucrarea harului divin pe de o parte, ca si primirea si conlucrarea cu el, pe de alta parte, nu toti crestinii marturisesc acelasi crez.

Unii spun ca singura credinta te poate mantui, ca nu sunt necesare faptele bune, fiindca numai harul divin aduce mantuirea pentru aceia pe care dinainte i-a hotarat Dumnezeu sa fie mantuiti. Ceilalti ar fi sortiti osandei vesnice. Aceasta invatatura se numeste “predestinatie” si sustinatorii ei incearca sa o intemeieze pe spusele Sfantului Apostol Pavel. Astfel, putem citi: “...si stim ca celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate le ajuta spre bine...Cei pe care Dumnezeu i-a cunoscut, mai inainte i-a si hotarat sa fie asemenea chipului Fiului Sau, ca El sa fie intai nascut intre multi frati. Iar pe care i-a hotarat mai inainte, pe acestia i-a si chemat, si pe care i-a chemat, pe acestia i-a si indreptat, iar pe care i-a indreptat, pe acestia i-a si marit” (Romani VIII, 28-30). Cercetand textul, vedem ca “cei cunoscuti si cei hotarati” sunt tocmai cei “care il iubesc pe Dumnezeu”, iar cineva dovedeste ca il iubeste pe Mantuitorul implinind poruncile Lui (Ioan XIV, 23), adica va savarsi din credinta faptele bune. In atotstiinta Sa, Dumnezeu cunoaste din vesnicie pe cei care vor crede in El si vor conlucra cu harul divin. In cazul nostru este vorba de prestiinta lui Dumnezeu, nu de o predestinare. Mai departe textul ne vorbeste de hotararea lui Dumnezeu de a-i face “pe cei pe care i-a cunoscut mai dinainte sa fie asemenea chipului Fiului Sau”. Ori, “Hristos ia chip in noi” (Galateni IV, 19), prin conlucrarea cu harul divin, prin efort duhovnicesc sustinut din partea credinciosului.

In alta parte Apostolul scrie: “Binecuvantat fie Dumnezeu si Tatal Domnului nostru Iisus Hristos, cei ce intru Hristos ne-a binecuvantat pe noi, in cerestile locasuri, cu toata binecuvantarea duhovniceasca”. Precum intru el ne-a si ales, inainte de intemeierea lumii, ca sa fim sfinti si fara de prihana inaintea Lui...(Efeseni I, 3-4). Aceasta alegere spre sfintenie inainte de intemeierea lumii nu se refera la predestinatie, ci la prestiinta lui Dumnezeu privind planul de mantuire a lumii prin Hristos, atat a poporului ales, cat si a tuturor neamurilor, inclusiv a celor carora Apostolul le adreseaza epistola sa. Acestia, ca de altfel toti oamenii sunt chemati la sfintenie, la mantuire, fiindca “Dumnezeu vrea ca toti oamenii sa se mantuiasca si sa ajunga la cunostinta adevarului” (I Timotei II, 4).

Tot la atotstiinta lui Dumnezeu si nu la predestinatie se refera si textul din II Tesaloniceni II, 13-14, “Iar noi, fratilor iubiti in Domnul, datori suntem totdeauna sa multumim lui Dumnezeu pentru voi, ca v-a ales Dumnezeu dintru inceput, spre mantuire, intru sfintirea duhului si intru credinta adevarului la care v-a chemat prin Evanghelia noastra, spre dobandirea maririi Domnului nostru Iisus Hristos”.

Referindu-se la deosebirea ce trebuie facuta intre predestinatie si atotstiinta lui Dumnezeu, Sfantul Ioan Damaschin subliniaza urmatoarele: “Trebuie sa se stie ca Dumnezeu stie totul dinainte, dar nu le predestineaza pe toate. Cunoaste mai dinainte pe cele ce sunt in puterea noastra, dar nu le predestineaza. El nu voieste sa se faca raul si nici nu forteaza virtutea...Trebuie sa se stie ca virtutea a fost data in natura de Dumnezeu si El

este principiul si cauza a tot binele si este cu neputinta ca noi sa voim si sa facem binele fara conlucrarea cu ajutorul Lui. In puterea noastra este sau a ramane in virtute si a urma lui Dumnezeu, care ne cheama spre aceasta, sau a ne indeparta de virtute, adica de a fi in viciu si de a urma diavolului, care ne cheama spre acesta, fara sa ne sileasca.

6. Pe drept cuvant s-a aratat ca “oricare ar fi treapta de evolutie a fenomenului religios, in toate timpurile, la toate treptele de cultura si la toate popoarele, ideea mantuirii e prezenta. Mantuirea e centrul, inima insasi a fenomenului religios, chiar a celui mai simplu si mai incoherent sistem de credinta religioasa...Mantuirea este nadejdea suprema a oricarei religii. Nici un credincios, oricat de degajat in alte privinte, nu se impaca decat cu gandul certitudinii absolute a mantuirii sale. Toata invatatura sa religioasa, toata gama actelor sale rituale, toate practicile si aspiratiile sale religioase urmaresc, in ultima analiza, castigarea mantuirii” (Pr. Prof. Ioan Coman, Invatatura despre mantuire in vechile religii si in teologia patristica, in revista “Ortodoxia”, nr. 3/1995, p. 323).

Astfel, la popoarele primitive ideea de mantuire este strans legata cu cea de mantuire a sufletului conceputa ca o integrare in univers, in lumea de dincolo, a stramosilor si chiar a zeilor.

Mantuirea apare clar evidentiata in religia mozaica, prin faptul ca este exprimata nu numai ca o idee, ci ca o realitate. Inca dupa caderea primilor oameni in pacat, Dumnezeu le promite un Mantuitor (Facerea III, 15). Si cum acest Mantuitor va veni din poporul ales, Dumnezeu i-a fost tot timpul “mantuitor”, izbavindu-l de toate nenorocirile care s-au abatut asupra lui. Prin profeti Dumnezeu fagaduieste ca in timpurile “din urma” le va trimite pe Regele Mesia ca sa instaureze dreptatea si mantuirea lui Israel.

Dupa cum putem vedea, “in nici o alta religie mantuirea nu ocupa un loc atat de central ca in crestinism. Religia crestina prezinta o conceptie despre mantuire precisa, sistematica si sigura. La baza ei sta ideea de mantuire, un mantuitor insa care nu este creat de om sau chiar de Dumnezeu, nici inconjurat de ceata mitica sau de mister, nici strain realitatii istorice. Mantuitorul crestin este insusi Fiul lui Dumnezeu, dar in acelasi timp om adevarat”.

7. Din cele pana aici tratate vedem ca potrivit invataturii crestine mantuirea ne vine prin intruparea, moartea, invierea si inaltarea la ceruri a Fiului lui Dumnezeu, iar noi o putem primi in Biserica prin harul Sfintelor Taine, cu care trebuie sa colaboram prin credinta si fapte bune.

8.a) Am vazut ca mantuirea nu se incheie odata cu primirea harului divin al Sfintelor Taine, ci la dobandirea ei se cere si din partea noastra un aport de conlucrare. Numai la sfarsitul vietii obtinem “cununa dreptatii”, sau “premiul biruintei” (II Timotei IV, 6-8, Apocalipsa II, 10, III, 11). Datorita acestui fapt se

cuvine sa asteptam cu bucurie mantuirea pe care Dumnezeu ne-o va da-o, dar intrucat exista posibilitatea caderii, se impune ca intru smerenie sa “lucram cu frica si cu cutremur la desavarsirea mantuirii noastre”(Filipeni II, 12).

b) Pentru a ne spori continuu puterile duhovnicesti pe drumul mantuirii, se cuvine ca implinind porunca Bisericii, sa ravnim la primirea harului divin al Sfintelor Taine, mai ales al Dumnezeiestii Impartasanii printr-o participare regulata la Sfanta Liturghie si la celelalte slujbe bisericesti.

c) Drumul credinciosului spre mantuire pretinde o continua curatire a vietii duhovnicesti, de oricare fel de intinaciune, de orice patima sau pacat. Fara acest efort sustinut de eliminare a oricarui rau din fiinta sa, crestinul nu va putea implini scopul mantuirii, al comuniunii cu sfintenia lui Dumnezeu.

d) Efortul continuei curatii duhovnicesti, al sfinteniei sau nepatimirii – cum i se mai spune – trebuie neaparat impletit armonios cu innoirea duhovniceasca, cu cresterea in virtute, prin fapte bune necontenit aratate semenului si colectivitatii din care facem parte, ajungand astfel la “statura barbatului desavarsit, la masura varstei deplinatatii lui Hristos” (Efeseni IV, 13). Numai astfel mantuirea corespunde desavarsirii vietii duhovnicesti, conform indemnului Mantuitorului: “Fiti desavarsiti, precum si Tatal vostru cel din ceruri desavarsit este”. (Matei V, 48).

Pr. Prof. Sorin Cosma,

"Mitropolia Olteniei", nr. 2/1987, pag. 96-102.

[editează]

Despre invatatura crestina si cinstirea Sfintei Cruci

Biserica Ortodoxa, cinstitoare a sfintei cruci, intemeiata pe dumnezeiasca invatatura, cuprinsa in Sfintele Scripturi si in Sfanta Traditie, cum vom arata, mai jos, a formulat urmatorul imn, prin care dreptcredinciosii crestini, rostindu-l si cantandu-l, isi arata simtamantul de adanc respect fata de sfanta cruce: <<Crucii Tale ne inchinam, Stapane, si sfanta Invierea Ta marim>>.

Acest imn bisericesc se canta la slujba Sfintei Liturghii, in locul trisaghionului <<Sfinte Dumnezeule…>>, de doua ori pe an, cand se savarseste slujba divina de cinstirea sfintei cruci: la 14 Septembrie si in Duminica a III-a din Postul mare.

Textul acestui imn divin este, propriu-zis, un fragment din Marturisirea de credinta a dreptcredinciosilor, dar, in acelasi timp, este si un indemn al Bisericii Ortodoxe, de a cinsti sfanta cruce, prin inchinare.

Ascultarea cantarii acestui imn scurt, cu melodia frumoasa si miscatoare a glasului a II-lea, al muzicii psaltice, ne predispune la o meditatie activa asupra cuprinsului sau, si ne face sa desprindem si sa ne fixam in mintea noastra, cele doua invataturi divine, pe care le contine: 1) universalitatea cinstirii sfintei Cruci in Biserica crestina si, prin aceasta comuniunea si fratietatea credinciosilor; 2) unitatea nedespartita dintre Cruce si Inviere, adica dintre cinstirea sfintei Cruci si preaslavirea Invierii Domnului.

Textul acestui imn este o fraza. Ambele propozitii principale din aceasta fraza folosesc verbele lor predicative, la numarul plural: <<ne inchinam>> si <<marim>>. Aceasta inseamna ca cinstirea sfintei cruci, ca si preaslavirea minunii Invierii Domnului Hristos, prin inchinare, este o marturisire de credinta a intregii Biserici, <<una, sfanta, soborniceasca si apostoleasca>>. Astfel spus, aceasta marturisire de credinta este rostita, pastrata si transmisa, totdeauna, peste tot si de catre toti membrii Bisericii crestine, adica de intreaga obste sau comunitate crestina, alcatuita din credinciosii si ierarhia Bisericii, fara exceptie. De aceea, in mod firesc, cei ce se abat de la aceasta universala marturisire de credinta, adica cei ce nu cinstesc sfanta Cruce, prin inchinarea la ea si cu ea, se indeparteaza de Biserica, cu stiinta sau din nestiinta, despre a lor pierzare, fiindca <<afara de Biserica nu este mantuire>> (Extra Ecclesiam nulla salus). In plus, cei ce indeparteaza aceasta invatatura de credinta universala din marturisirea lor de credinta sparg unitatea sufleteasca si fraternitatea membrilor Bisericii universale, savarsesc si un rau social, si nesocotesc porunca dreptei invataturi de a avea <<un Domn, o credinta si un botez>> (Efes. 4, 5).

Odata cu dreapta si universala invatatura de credinta despre cinstirea sfintei Cruci, prin inchinare, acest imn ne da si dreapta invatatura despre preaslavirea sfintei Invieri din morti a Domnului Hristos: <<si sfanta Inviere a Ta marim>>. Este o completare a marturisirii de credinta, despre cinstirea sfintei Cruci si o impreunare nedespartita a cultului sfintei Cruci cu actul divin de preaslavire a sfintei Invieri. Biserica, in predica ei, intotdeauna a unit invatatura despre cinstirea sfintei Cruci cu preaslavirea sfintei Invieri, fiindca numai adevarul Invierii din morti a Domnului Hristos a dus dupa sine cinstirea sfintei Cruci, pe care a fost rastignit Domnul Hristos, adica stralucirea divina a Invierii a adus si stralucirea crucii, in Biserica. Daca actul rastignirii pe cruce n-ar fi fost urmat de minunea Invierii, crucea - obiect de dispret in antichitatea greco-romana – n-ar mai fi dobandit insusirea de <<sfanta>> si n-ar mai fi fost cinstita, prin inchinare, in Biserica crestina; propovaduirea Bisericii, despre Dumnezeirea religiei crestine, ca si credinta comunitatii sau obstii crestine, ar fi fost zadarnica (cf. 1 Cor. 15, 13-15).

Sfanta Traditie este plina de marturii, intaritoare, despre invatatura divina, ca cinstirea sfintei Cruci este unita cu preaslavirea Invierii, cum se arata in acest imn al crucii, si este nedespartita de ea. Dam numai doua exemple: a) <<Crucea Domnului sa o laudam, sfanta ingroparea, cu cantari sa o cinstim si Invierea Lui sa o preamarim>>. (Sedealna Invierii, gls. 5): Sfantul Sofronie, patriarhul Ierusalimului (550-638): <<O, stralucire a Inverii, o, inchinare luminata a crucii! Acestea ne sunt cele doua semne de biruinta ale mantuirii … Asadar, cunoscand puterea tainica a Invierii si a Crucii, cunoscand cit de mare bine ne-au facut ele, cunoscand si legaturile de apropiere fata de Dumnezeu, legaturi pe care ni le-au facut acestea, sa sarbatorim Invierea si Crucea, frumos si cu credinta, asa cum voiesc ele sa fie cinstite>>.

Daca Domnul Hristos, rastignit pe cruce, si ingropat n-ar fi inviat din morti, crucea Sa ar fi ramas, in istoria Bisericii, numai ca un instrument, prin care s-a savarsit cel mai cumplit chin trupesc (crudelissimum supplicium) asupra Sa, asa cum au ramas crucile celor doi rastigniti impreuna cu El.

2. Marturii sfinte despre prezenta Crucii in planul divin al mantuirii neamului omenesc

Sfanta Scriptura si Sfanta Traditie ne dau marturii atat despre preinchipuirea sfintei Cruci, inainte de rastignirea Domnului pe ea, cit si despre actul insemnarii cu sfanta Cruce, despre puterea ei divina, precum si despre talcuirea actului de insemnare a dreptcredinciosilor crestini, cu semnul sfintei Cruci.

Sfanta Cruce este preinchipuita de exemplu, in Vechiul Testament, de <<pomul vietii>>, care a rasarit din pamant, din porunca lui Dumnezeu, in mijlocul raiului pamantesc, alaturi de <<pomul cunostiintei binelui si raului>> (cf. Facere 2, 9). <<Pomul vietii>> este denumirea metaforica a sfintei Cruci, denumire care apare, cum se vede, chiar pe primele pagini ale Sfintei Scripturi. Aceasta denumire a sfintei Cruci apare, deasemenea, si pe ultimile pagini ale Sfintei Scripturi, unde se face descrierea raului ceresc, ca o completarea a descrierii raiului pamantesc: <<Si in mijlocul pietii din cetate, de o parte si de alta a raului, creste pomul vietii… si frunzele pomului sunt spre tamaduirea neamurilor>> (Apoc. 22, 2; vezi si Apoc. 2, 7; 21, 6). Aici, cum se vede, se vorbeste, profetic, si despre puterea divina a <<pomului vietii>> (sfanta Cruce): <<tamaduirea neamurilor>> pamantului.

Biserica ne da invatatura limpede, ca pomul vietii, despre care vorbeste Sfanta Scriptura simbolizeaza sfanta Cruce. Acest lucru il infatiseaza ea, atat in scris in cartile de slujba divina, cat si in mod plastic, in pictura.

Biserica teologhiseste si canta: <<O, preaslavita minune! pomul cel de viata, prea sfanta Cruce, la inaltimea ridicata, iti arata astazi>>... (Stihira 1, Laude, 14 Septembrie).

De asemenea, in pictura multor Biserici ortodoxe romane, desigur ca si in alte tari ortodoxe, in pridvor, de regula se afla pictat pomul vietii, in centrul gradinii raiului. Acest pom se deosebeste de ceilalti copaci, prin inaltimea, si, mai ales, prin forma sa trifurcata, aratand capul de sus al Crucii, si cele doua brate laterale ale ei, si are, uneori, pe Domnul Hristos la radacina lui – ca in pridvorul Manastirii Cozia – iar alteori, Il are infatisat ca Miel al lui Dumnezeu (vezi Radu Cretanu, Chipul Mantuitorului Iisus Hristos reprezentat in <<Pomul vietii>>, in rev. M. O. nr. 7-9/1980).

Cercetarea acestor fresce pictate ne da imaginea clara despre <<pomul de Viata purtator>>, adica despre sfanta Cruce, care a purtat pe ea pe Domnul Hristos, numit si Viata, asa cum Insusi Domnul Hristos Se numeste pe Sine, de mai multe ori (Ioan 14, 6; 11, 25 etc.).

Preinchipuirea Sfintei Cruci, precum si facerea semnului sfintei cruci, de catre alesii lui Dumnezeu, semn urmat de efecte minunate, sunt descoperiri divine, in mai multe locuri ale Sfintei Scripturi. Vom cita numai doua locuri din Vechiul Testament: a) Moise a trecut poporul Israel prin Marea Rosie in mod minunat, prin puterea divina a crucii, si l-a scapat de robia politica egipteana, conducandu-l la libertate. El a ridicat toiagul, si a intins mana sa, drept inainte, peste mare, a despartit apele marii, in doua, si evreii au trecut marea ca pe uscat. Cand au intrat si egiptenii in mare, pe acelasi drum uscat, ca sa-i inrobeasca, din nou, pe evrei, Moise, tot din porunca lui Dumnezeu, a intins iarasi mana cu toiagul, si a facut semnul de intretaiere al liniei drepte, pe care o schitase la despartirea apelor marii. Apele s-au impreunat, si egiptenii au fost inecati, in mijlocul marii (vezi Iesirea 14, 21-27).

Semnul acesta, facut de Moise care a intins mana cu toiagul peste apele marii, in mod crucis, preinchipuieste sfanta cruce. Precum evreii au scapat de robia politica egipteana, prin acest semn divin, tot asa si noi crestinii am fost scapati de robia pacatului, prin sfanta cruce, robie mai crunta decat robia politica egipteana.

Biserica ne da dreapta talcuire a textului scripturistic de mai sus si glasuieste si canta: <<Cruce insemnand Moisi, in drept, cu toiagul, Marea Rosie a despartit, lui Israel, celui ce, pedestru, a trecut; iar, de-a curmezis, aceeasi lovindu-o a impreunat impotriva carelor lui Faraon, deasupra scriind nebiruita arma>>… (Catavasii La Inaltarea Sfintei Cruci, Cantarea 1). Iata, aici si dreapta denumire a sfintei cruci: <<nebiruita arma>>.

b) De asemenea, binecuvantarea patriarhala, pe care a dat-o Iacob, cu mainile, celor doi fii ai lui Iosif, Efraim si Manase, binecuvantare data cu mainile incrucisate, a preinchipuit sfanta cruce, cu peste 1500 de ani inainte de Hristos. <<Israel (Iacov), inadins, si-a incrucisat mainile si i-a binecuvantat zicand>>… Verbul, romanesc <<a incrucisa>> este traducerea verbului grecesc corespunzator , din Vechiul Testament (Septuaginta), verb care inseamna: a

schimba un lucru cu altul a (se) impleti, a (se) intretese, dar inseamna si a incrucisa, a aseza (bratele) in forma de cruce. Asa traduce acest verb si Sfanta Scriptura, in limba franceza, editata de Scoala biblica de la Ierusalim (1961): <<en croisant ses mains>> - incrucisandu-si mainile sale.

Cu aceste texte scripturistice, drept talcuite de Sfanta Biserica, inlaturam parerea gresita a unor grupari crestine, ca <<semnul crucii facut cu mana nu este primit de Dumnezeu>>. Mai adaugam aici, ca Dumnezeu voieste ca sa-L slujim cu tot trupul si cu tot sufletul, fiindca trupul este <<templu al Duhului Sfant>> si, impreuna cu sufetul, este si el tot al lui Dumnezeu (cf. 1 Cor. 6, 19-20).

Vorbind scolareste, si teologic, toate aceste semne preinchipuitoare ale sfintei cruci, ca si multe altele, existente in Vechiul Testament, texte din care vom mai enumera, mai jos, se numesc tipuri ale sfintei cruci, adica schite simple, nedesavarsite, iar chipul crucii, prezentat cu toate amanuntele in legatura cu ea, in Noul Testament, se numeste antitip, adica chipul desavarsit al sfintei cruci. Este, si aici, o slavita pedagogie divina, care a randuit ca Vechiul Testament sa fie calauza noastra sau pedagogul nostru catre Hristos (cf. Gal. 3, 24), potrivit cu puterea de pricepere a omenirii, in evolutia ei spre desavarsirea in credinta.

Spre completa luminare a dreptcredinciosilor crestini, dar mai ales, spre instruirea acelor grupari crestine, care au predilectie pentru cercetarea Vechiului Testament, si care afirma, contrar adevarului, ca aici nu se afla texte care sa se refere la sfanta cruce, mai facem trimiteri si la alte texte sfinte, privitoare la aceasta tema: Facere 47, 31; Iesirea 15, 25; 17, 6; 11-12; Numeri 21, 9; Deuteronomul 28, 66; Isaia 65, 2.

3. Hristos, Pace, Cruce

Iata o sfanta triada de nume proprii, nume nedespartite unul de altul, pentru ca, ori pe care l-am pronunta, ne vin in minte celelalte doua nume. Toate cele trei nume, la un loc, ne aduc in minte, de asemenea, invatatura desavarsita a Noului Testament, despre actul mantuirii, savarsit de Domnul Hristos, prin jertfa Sa pe cruce, care ne-a adus pacea cu Dumnezeu si pacea intre noi, cum vom arata, indata.

Sfantul Apostol Pavel, in Epistola catre Efeseni 2, 13-22, tratand tema <<Hristos este mantuirea pacatosilor>>, ne prezinta, in fata ochilor mintii, aceasta imagine sfanta, a lui Hristos-Pace, rastignit pe Cruce. <<Hristos – iar nu altcineva – este Pacea noastra>> (v. 14), <<desfiintand dusmania, prin trupul Sau, (v. 15) prin cruce>> (v. 16) etc. Domnul Hristos este numit cu nume propriu Pacea, pentru ca, prin jertfa Sa pe cruce, a impacat pe toti oamenii cu Dumnezeu, dar, in acelasi timp, intinzandu-si bratele, orizontal, pe cruce, a savarsit actul divin al imbratisarii parintesti a intregii lumi, adica a tuturor

neamurilor de sub cer (Fapte 2, 5), salasluind si pacea si fratietatea dintre om si om. Prin cruce, deci, s-a savarsit cel mai mare act divin din istoria mantuirii neamului omenesc – impacarea omului cu Dumnezeu si impacarea dintre om si om, in istorie, invatatura mult accentuata de sfantul Apostol Pavel in Epistolele sale. Dreapta ratiune ne constrange sa credem si sa marturisim ca lemnul crucii a dobandit sfintenie, pentru ca pe el, si nu pe alt obiect, S-a jertfit Domnul Hristos, Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat, sfintenia suprema si absoluta, tocmai ca sa savarseasca cel mai mare act divin: mantuirea neamurilor. Crucea este sfintita, deci, prin atingerea ei de Domnul Hristos, varsat pe ea, cu un cuvant, pentru ca ea este altarul pe care S-a adus jertfa, reala, de bunavoie, universala si prisositoare (imbelsugata) Insusi Fiul lui Dumnezeu. Tocmai de aceea, dreptcredinciosii crestini aduc o adanca cinstire crucii, cinstire relativa, marginita, care poarta numele de venerare, arata prin inchinare si sarutare, spre deosebire de suprema cinstire, data lui Dumnezeu, cinstire care poarta numele de adorare.

Tot dreapta ratiune ne indreptateste sa credem ca acele grupari crestine, care inlatura cultul sfintei cruci, implicit, isi micsoreaza si sentimentul de adorare fata de Domnul Hristos, Care S-a rastignit pe cruce, fiindca nici in fata Lui nu-si insemneaza fata lor cu chipul sfintei cruci, si prin aceasta, se indreapta spre o grea osanda. Aceste grupari crestine, neprimind dreapta invatatura despre cinstirea sfintei cruci, inlatura si cultul icoanelor, si al mortilor, inlatura si dreapta invatatura despre ierarhia divina si despre Sfintele Taine etc., si, pornind de la calcarea unei singure invataturi divine, aluneca, fara putinta de intoarcere, pe povarnisul pacatului calcatorilor tuturor invataturilor divine, pentru ca, in Teologia crestina si in Biserica, exista un principiu, numit principiul conexiunii, care ne invata ca toate invataturile de doctrina, de morala si de cult constituie un tot unitar, adica un trup duhovnicesc, ce nu se poate dezmebra. Sfanta Scriptura ne spune ca <<cine va pazi toata legea, dar va gresi o singura porunca, s-a facut vinovat fata de toate poruncile>> (Iacov 2, 10) si a devenit calcator de lege (v. 9).

4. Temeiuri noutestamentare, pentru indatorirea dreptcredinciosilor, de a cinsti sfanta Cruce

Cum am spus, mai inainte, Noul Testament ne prezinta, mai explicit decat Vechiul Testament, dumnezeiasca invatatura despre valarea sfintei cruci, pentru drepcredinciosi, si aceasta ne ajuta mult, sa expunem, sistematic unele din temeiurile pentru indatorirea dreptcredinciosilor de a venera sfanta cruce:

a) Crucea este altarul divin real si istoric al crestinismului, altar pe care Domnul Hristos S-a adus, <<o data, jertfa, ca sa ridice pacatele multora>> (adica ale acelora care voiesc sa se mantuiasca) (Evrei 9, 28). Crucea este, deci jertfelnicul lui Hristos, jertfelnic pe care El a fost si Jertfa sangeroasa, si Arhiereul Care a adus-o, <<pentru toti, spre iertarea pacatelor>>. Jertfa

sangeroasa de pe cruce, se prelungeste, pana la sfarsitul veacurilor, in Biserica, prin Sfanta Liturghie, ca jertfa nesangeroasa (vezi Imnul heruvimic).

b) Crucea este <<puterea lui Dumnezeu>> (I Cor. 1, 18), pentru cei ce voiesc sa se mantuiasca, adica pentru cei ce cred. Cu puterea divina a crucii se lauda Sfantul Apostol Pavel, in slabiciunile sale omenesti si in necazurile si stramtorarile pe care le indura (cf. Gal. 6, 14). Ea este <<pecetea divina>> de pe fata dreptcredinciosilor, pecete prin care acestia au scapat si scapa de urgiile vrajmasilor vazuti si nevazuti. Roadele puterii lui Dumnezeu, putere dobandita de cei ce sunt insemnati cu pecetea lui Dumnezeu, adica au chipul sfintei cruci pe fata lor, sunt realitati istorice, descrise si prezise in Vechiul Testament, unde se descrie nimicrea locuitorilor Ierusalimului: <<…Treci prin mijlocul cetatii, prin Ierusalim si insemneaza cu semnul crucii>> (adica cu litera <<Tau>>, care, in alfabetul vechi, grec, avea forma unei cruci (†), pe frunte, pe oamenii care gem si plang>>… <<dar sa nu va atingeti de nici un om care are pe frunte semnul <<†>>. (Vezi Iezechiel 9, 4-6, traducerea romaneasca, precum si textul grec, in Septuaginta, sub notitele textului).

c) Crucea este semnul Fiului Omului, la a doua venire.

Insusi Domnul Hristos le-a spus ucenicilor Sai, care doreau sa afle timpul celei de a doua veniri a Lui, precum si timpul sfarsitului Lumii (Matei 24, 3) ca, intre semnele care vor fi, <<atunci se va arata pe cer>> (si) <<semnul Fiului Omului>> (Matei 23, 30), adica sfanta cruce. Cuvintele acestea arata, pe de o parte, ca Insusi Domnul Hristos confirma valoarea sfintei cruci, in iconomia divina, in istoria mantuirii neamului omenesc, si aici, in mod special, cinstea ei cea mai mare, la Judecata din urma, iar pe de alta parte, aceste cuvinte sunt si o marturie si o recunostere, ca sfanta Cruce, <<semnul Fiului Omului>>, pe cer, era cunoscuta de catre ascultatori, ca un real semn divin, despre care n-a mai fost nevoie sa-L intrebe pe Domnul, nimeni, nimic.

Mai indicam cateva texte noutestamentare, care ne dau marturie ca sfanta Cruce este arma sfanta, prin care noi ne-am dobandit mantuirea, in dar, de la Dumnezeu (Ioan 12, 32-39; Efes. 2, 16; Col. 1, 19-20; 1 Petru 2, 24), iar unele ne dau marturie ca Insusi Domnul Hristos, ca Om, prin Patima Sa, pe cruce, a intrat <<intru slava Sa>> (Luca 24, 26), slava pe care, totdeauna, a avut-o si o are, ca Dumnezeu si a fost <<preinaltat>>, ca Om, si a patimit <<nume, care este mai presus de orice nume>> (Filip. 2, 8-9).

5. Despre insemnarea fetei cu semnul sfintei Cruci

Insemnarea fetei cu semnul cinstitei si de viata facatoarei cruci trebuie facuta cu profund respect si cuviinta, iar nu in batjocura si pacat.

Crucea dreapta si adevarata se face asa: se impreuneaza, cum se cuvine, primele trei degete de la mana dreapta – degetul mare, aratatorul si mijlocasul

– iar cele doua degete mici le lipim, strans, de podul palmei. Dupa aceea, ducem mana la frumte, si zicem: <<In numele Tatalui>>; la pantece: <<Si al Fiului>>; la cei doi umeri, drept si stang: <<Si al Sfantului Duh>>, iar la sfarsit lasand mana jos zicem: <<Amin>>.

6. Talcuirea miscarilor mainii, pentru insemnarea fetei cu semnul sfintei cruci

Insemnarea dreptcredinciosilor cu semnul sfintei cruci are doua intelesuri:

a) Dogmatic-istoric, care ne invata, cat se poate de scurt si de limpede, intreaga istorie a mantuirii neamului omenesc, asa cum, de altfel, aceasta isotrie este rezumata in Crez sau Simbolul Credintei: Fiul lui Dumnezeu S-a coborat de sus, din ceruri (a superiori), pe pamant, la cele de jos (ad inferius) <<pentru a noastra mantuire>>, S-a inaltat, iarasi la ceruri si sta de-a drepta Tatalui, Sfantul Duh stand de-a stanga Tatalui, cele trei persoane fiind Sfanta Treime. Cele trei degete, impreunate, de la mana drepta, inchipuie chiar Treimea cea de o fiinta si nedespartita.

b) Intelesul dogmatic-moral este ca cele doua degete mici, lipite de podul palmei, infatiseaza, pe de o parte, pe Adam si Eva, care cu smerenie si cu pocainta, se apleaca Sfintei si nedespartitei Treimi, iar pe de alta parte, inseamna si cele doua firi, cu care Fiul lui Dumnezeu a coborat pe pamant firea dumnezeiasca si firea omeneasca. Talcuind miscarile mainii, pentru desenarea semnului sfintei cruci, pe fata noastra, Sfintii Parinti spun ca fruntea inchipuie cerul, pieptul inchipuie pamantul, iar umerii inchipuie locul si semnul puterii. Sfantul Ambrozie (339-397), episcop al Milanului, vorbind despre semnul sfintei cruci, spune: <<Ne insemnam fruntea - socotita sediul cugetarii (gandirii) - pentru ca totdeauna trebuie sa marturisim pe Iisus Hristos (sa ne gandim la El); inima – sediul iubirii – pentru ca totdeauna trebuie sa-L iubim); bratele (umerii) pentru ca totdeauna trebuie sa lucram pentru El>>. Pe scurt spus, crucea crestina, fie ca este construita din vreun material, fie ca este schitata, cuviincios, de catre crestini, pe fata lor, este semnul de aducere aminte si de marturisire ale celor mai insemnate momente din istoria mantuirii noastre: caderea in pacat a lui Adam, coborarea pe pamant a Domnului Hristos, jertfa Sa pe Cruce, inaltarea Sa la ceruri.

Semnele aducatoare aminte de fapte, care nu trebuie sa se uite, se numesc, in vorbirea pedagogica, scolareasca, mijloace mnemotehnice, cuvant de obarsie greaca – tehnica de tinere minte. Sfanta Cruce, deci, este un mijloc sfant mnemotehnic, in scoala crestina, pentru crestinii din toate veacurile, semn care ne filmeaza intreaga iconomie a mantuirii noastre, si, in acelasi timp, este un mijloc didactic hortativ adica un semn vizibil, care imboldeste, spre lucrare divina, toate cele trei laturi ale sufletului nostru de crestini: mintea, spre a cunoaste si adora pe Dumnezeu, inchinat in Treime, inima, spre a-l iubi, cu iubirea pe care ne-a aratat-o El, prin jertfiera pe cruce a Unicului Sau Fiu, si

vointa, spre a lucra, aici pe pamant, toate cele bune si placute lui Dumnezeu (cf. Ioan 17, 3; Matei 22, 37; Filipeni 4, 8-9).

7. Invataturi:

Inchinandu-ne sfintei Cruci si sarutand-o, noi, dreptcredinciosii crestini, ne inchinam Celui Care S-a rastignit pe sfanta cruce, adica Il cinstim pe Hristos cu inchinarea suprema, numita adorare, cum am spus mai inainte. Nici vorba nu poate fi de un cult idolatru, asa cum spun, direct sau indirect, unele grupari crestine, pentru ca dreptcredinciosii nu se inchina la materia din care este alcatuita crucea, ci se inchina la Persoana al carei chip se afla pe cruce. Eruditul ieromonah Rufin de Aquileea (Italia), 345-410, rezuma dreapta invatatura despre cinstirea sfintei cruci prin aceste cuvinte: <<Noi ne inchinam oricarei cruci, dar, prin ea, noi adoram pe Insusi Acela a Caruia este crucea>> (adoramus omnem crucem et per illam ipsum cuius est crux). – Crucea ne aduce mereu in minte relatia noua, divina, de pace, stabilita de Domnul Hristos, prin jertfa Sa, trupeasca, pe ea, relatie atat verticala, cat si orizontala : vertical, prin impacarea omului cu Dumnezeu, fapt care-l aduce pe om intr-o stare de nespusa fericire, cu mult mai mare decat aceea pe care o traieste un fiu, care se impaca cu tatal sau, pe care l-a suparat mult, si de care a stat multa vreme despartit; orizontal, pentru ca sfanta cruce este semnul vazut al relatiei divine dintre om si om, cum am mai spus, relatia divina, cu totul noua, in istoria omenirii, pecetluita de Domnul Hristos, in mod intuitiv, prin intinderea bratelor pe sfanta cruce. Crucea fizca, de lemn, de pe Golgota, cu bratul sau, infipt, vertical, in pamant, impreuna cu bratul sau, orizontal, intretaind bratul vertical, ne fixeaza, in suflet, in mod pedagogic, crucea spirituala, care inseamna pecetluirea relatiei: credincios-Dumnezeu si credincios-credincios, adica, cu vorbele Sfintei Scripturi <<pe pamant pace, intre oameni bunavoire>> (Luca 2, 14; 1, 79); Romani 5, 1 etc.).

Cultul crucii este cultul pacii, in toate dimensiunile si directiile ei, dogmatice, morale si sociale.

De aceea, dreptcredinciosii crestini, facatorii de cruci, pe fetele lor, sunt, in chip firesc, si <<facatori de pace>> si odata cu aceasta, ei devin, cu adevarat, <<fiii lui Dumnezeu>> (Matei 5, 9).

<<Crucii Tale ne inchinam, Hristoase, si sfanta Invierea Ta marim>>.

Pr. Prof. Nicolae Petrescu,

Ortodoxia, anul XLVII nr. 1-2 ianuarie-iunie 1995, pag. 102-109.

[editează]

Duhul Sfant a 3 - a persoana a Sf. Treimi

Invatatura de credinta a religiei crestine expune si propune omului formele si treptele apropierii lui Dumnezeu - Creatorul lumii, Dumnezeu filantropul. Invatatura credintei crestine ridica perdeaua separarii noastre multimilenare de Creator si readuce neamului cazut relatia primara cu Dumnezeu-Tatal, a micului dumnezeu, omul, pe care El si l-a facut dupa chipul Sau. Antropomorfismul lui Dumnezeu consta in insasi chenoza realizata in una din Persoanele Sale, la care a consimtit de cind a asezat in cosmosul creat minuscula oglindire a Chipului Sau, omul, in care a sadit uriasa forta cu care acesta urma sa se incetateneasca in Imperiul promis lui de la inceput. Forta cu care "Chipul" lui Dumnezeu era prevazut - "asemanarea", devenirea nesfirsita spre desavirsire - isi avea insertia in antropomorfismul lui Dumnezeu, in iubirea Lui, care introduce in lumea creata plurimorfa, cu variantele formelor de viata creata, o forma anume: una conturata pe chipul Sau, dar nu pe masura Lui.

Aceasta forma a Lui, a chipului Lui, este creatia de dragul careia Dumnezeu, atotcreatorul, atottiitorul si izbavitorul, Se injoseste, Se coboara, Se dezbraca de maretia Lui, ca sa i Se aseze alaturi omului - pasiunea vietii divine. Dumnezeul frustat de insasi creatia miinii Lui nu Se vaduveste de Slava pentru ingeri. Desi si ingerii au cazut din cerul creatiei Lui, nu pentru acestia Se arata Dumnezeu a fi "gelos", ci pentru faptura lucrata la sfirsitul operei Sale creationale. Logosul Isi creeaza, dupa "ideea" umanitatii Sale, pe cel asemenea, pe cel pe care Si-l preia in sarcina ca sa-l duca, neam intruchipat dumnezeieste, la marginea raiului. La poarta raiului heruvimii pusi sa opreasca pe omul cazut vor recunoaste pe cei asemenea Fiului - Chipul Tatalui; acestia vor fi recunoscuti ca mostenitori, "binecuvintatii" lui Dumnezeu.

Pedagogia lui Iisus-Hristos-Mintuitorul a folosit acelasi drum: de la vazut - ca mai "simplu" de inteles, - la cele nevazute, mai insesizabile. El Se prezinta omului ca realizarea insasi a "ideii" divine despre om, a felului in care Dumnezeu l-a inchipuit pe om. El insusi este intruchiparea omului, El e modelul de desavirsire la care a fost si este chemat omul. El este trup omenesc, - durere, oboseala, rana, moarte - si suflet omenesc, gustind intristarea, inselarea, teama, parasirea. Toate cele pe care le-a luat asupra-Si le-a gustat, le-a "cunoscut" si le-a mintuit (= iertat + desavirsit). Pentru ca le-a gustat, le-a si asimilat, Si le-a facut ale Sale, ne-a facut ai Sai; dar, in afara de pacat: in afara de calcarea poruncii lui Dumnezeu-Tatal, si in afara de calcarea iubirii, adica de siluirea libertatii celui iubit.

Hristos ne-a facut ai Sai, dar nu ne tine intru Sine decit cu buna noastra voie.

Iar ca sa vrei sa ramii inlauntrul Sau, trebuie sa stii tu insuti, cel preluat fara constiinta ta proprie, unde te afli, care - al cui - este launtrul care te poarta, ca sa poti accepta sau refuza ambianta in care ai fost preluat ca neam.

Si iata, uimitorul paradox al credintei noastre conditioneaza si, la prima vedere, complica operatia noastra de electie: nimeni nu poate veni la Tatal (= Necunoscutul), decit prin Fiul care S-a facut asemenea noua, vazut, cunoscut; dar nimeni nu poate cunoaste pe Fiul, decit in Duhul Sfint, Cealalta persoana a Treimii, neidentificata de om.

Cu alte cuvinte: la cel necunoscut nu putem ajunge decit prin Cel care ni Se face cunoscut. Dar pe Acesta nu-L putem cunoaste (in ceea ce este El) decit prin Celalalt necunoscut, Duhul.

Perioada scurta din istoria omenirii - cei treizeci si trei de ani ai vietuirii Domnului Iisus Hristos "intre ai Sai" (cf. In 1, 11) - este urmata de una foarte lunga, nelimitata inca, a Domniei Duhului Sfint, care incepe la zece zile dupa Inaltarea la cer a Domnului si dureaza in aceasta lume pina la finele istoriei ei.

Unitatea esentei divine se vadeste Una in actiunile ei; Una in vointa de a crea, de a pronia, de a mintui, de a desavirsi. Dar in manifestarea Sa catre lume, Dumnezeu Isi arata voia si puterea concentrind in etapele istoriei omenirii, pe rind, specificul fiecarei din Persoanele Treimii. De aceea, si puterea lui Dumnezeu se manifesta diferit in lume, dupa scopul actiunii Sale. Dar in mod constant Tatal ramine necunoscutul, sau cel indirect cunoscut; El este "izvorul puterii" (cum zice sfintul Grigorie de Nyssa), Cel care creeaza lumea, Tatal care nu poate fi cunoscut decit prin Fiul, Care e "usa"spre Tatal. Iar "cheia" care deschide usa spre Fiul este Duhul lui Dumnezeu, a treia Persoana divina.

Care este pentru intelegerea noastra valoarea acestui poetic limbaj al patristicii ortodoxe?

Sfintii Parinti exprima in mod variat acelasi adevar rostit de Mintuitorul Hristos: nimeni nu marturiseste, despre sine, caci marturia sa ar fi contestata. Asadar, Iisus, Fiul Omului, Fiul Tatalui ceresc, marturiseste despre Tatal; iar Duhul marturiseste despre Fiul. La Iordan, Duhul L-a marturisit pe Fiul lui Dumnezeu cel iubit; iar la Cincizecime, L-a marturisit prin Apostoli pe Fiul-Mintuitor proslavit, dupa cum prin profetii Vechiului Testament L-a marturisit pe Mesia ce urma sa vina.

La rindul Sau, Iisus din Nazaret Il marturiseste pe Duhul Sfint anuntindu-L, Il vesteste promitindu-L, si Isi intareste promisiunea, trimitindu-L.

Discreta persoana a "Duhului" - anuntat, promis si trimis - se arata in lume la Cincizecime ca explozie a puterii divine care se instapineste in lume, asezindu-se in lume "ca o pecete", pe ceea ce-I este propriu. Daca preluarea naturii umane de catre Fiul, - dupa invaluirea ei in puterea de viata treimica, prin infringerea puterilor iadului si odata cu plata maximala a pretului pacatului - natura umana apartinind spiritualului celest se afla de acum sub puterea harului divin, a Duhului lui Dumnezeu.

Aceasta "pecete", pe care fiecare madular al Bisericii a primit-o dupa ce a devenit "hristofor", este confirmarea infierii lui de catre Tatal, Care l-a reprimit in situatia filiatiunii noi, prin noul Cap a neamului omenesc - Fiul Tatalui ceresc. Iar cel care urmeaza sa continue reintegrarea fiecarui exemplar al umanitatii in nivelul superior al spiritualului este Duhul Sfint. Trimitindu-L in lume, Cuvintul reaminteste fiilor lui Dumnezeu drumul ascendent pe care sunt angajati, drum pe care se paseste prin dezmarginirea tiparelor vazute, prin acumularea energiilor divine necreate, rezidente din nou in natura creata.

Centrul de greutate al naturii umane hristofore se afla de acum in imponderabilul Duhului. Efortul de intelegere al catecumenului crestin tinde la aceasta acceptie: nu partea vazuta a lumii, sau cea tangibila, reprezinta realitatea ei ultima, ci ceea ce este nevazuta. Noua scoala a omenirii increstinate este acceptarea si acordarea prioritatii vietii spirituale a persoanei, certitudinea existentei nevazute a lui Dumnezeu, in care se inainteaza urmind invatatura Celui ce S-a facut vazut spre a conduce la Cel nevazut.

In parte material, si vazut, in parte imaterial si nevazut, omul are a-si pregati natura sa ambivalenta, pentru a si-o face apta de vesnicia care-l asteapta, o lume unde firea lui, spiritualizata, va vietui in preajma lui Dumnezeu. Iar cel care-l pregateste in acest scop este Duhul Sfint, Duhul mintuirii.

In limbajul sau omenesc Scriptura afirma: Duh este Dumnezeu (II Cor. 1, 17; Ioan 4, 24). Duhul este termenul care indica cel mai propriu esenta lui Dumnezeu. Notiunea de Tata si de Fiu reprezinta pentru natura creata ideea de filiatiune, nasterea presupunindu-i pe amindoi si fiind proprie si naturii umane. "Duhul", ceea ce este constitutiv pentru persoana, este categoria superioara a naturii create, ea conducind la ideea de desavirsire, de transformare spre mai-binele continuu. Se poate spune ca "filiatiunea", caracteristica neamului omenesc, corespunde in om "chipului" lui Dumnezeu-Tatal si Fiul, iar dinamizarea chipului spre desavirsire, adica asemanarea cu Dumnezeu, corespunde specificului Duhului dumnezeiesc, intru Care ne si induhovnicim.

Desi Dumnezeu, Cel Unul si Unic, a adus la existenta lumea prin puterea Sa - lucrarea Sa fiind una, ca fiind din acelasi izvor al puterii Tatalui ceresc -, modelarea, cresterea, vietuirea si supravietuirea lumii, dupa catastrofa pacatului originar, si revitalizarea ei prin intrupare sunt actiuni specifice cind uneia, cind alteia din celelalte doua persoane ale Sfintei Treimi. Persoana a doua a Treimii este Cuvintul prin care toate s-au facut, si Cel prin care s-a refacut neamul omenesc din Hristos Mintuitorul. A treia persoana a Sfintei Treimi este Duhul, Care invaluie creatia cu "aripile" Sale, si imprima si mentine pulsatiile de viata "plutind" peste toata patura pamintului, apelor si a celor existente si asigurind permanenta vietii. Caderea in pacat, despartirea de Dumnezeu, este exprimata de Scriptura ca pierdere a Duhului (Rom. 8, 10-17), ca retragere a sfinteniei Duhului, Care nu mai insoteste pamintul - de acum,

teren al blestemului lui Dumnezeu, pe care omul il va face sa rodeasca cu truda si sudoare. Duhul a parasit lumea, iar natura umana striga aceasta parasire, in Hristos Rastignitul.

Re-anexarea omului la Dumnezeu, asumarea neamului adamic rascumparat de Hristos, este urmata istoric de o perioada foarte scurta, in care natura cutremurata la Rastignire sufera socul noii infuzii divine asimilind in taina cele ce se petrec cu ea. Din Fiul lui Dumnezeu transfuzia de Singe divin realimenteaza cu viata vesnica universul creat, si pregateste omenirea sa primeasca si sa-si faca hrana proprie din Singele Domnului. In cele patruzeci de zile cit Hristos cel inviat paseste pe pamint, Duhul - ca si Tatal de altfel - este prezent in El, dar si la Tatal, Treimea fiind si pe pamint, si in slava Sa dincolo de lume. Dar nu o manifesta decit Fiul. Iar cind trupul inviat al Domnului paraseste pamintul pentru o vreme - in cele zece zile calendaristice dintre plecarea si venirea Duhului, dintre inaltarea celei de a doua Persoane Treimice si coborirea Celei de a treia, Treimea Sfinta pregateste lumea pentru primirea Imparatului ceresc, a Mingiietorului, a Duhului Adevarului, Care urmeaza sa reia in prelucrare noua creatura, salvata de sub stapinirea "aceluia care a spus-o" (Rom. 8, 20).

Pentru noua natura umana - plamada pe care "aluatul nou o dospeste" ca sa o face piine vie - Treimea pare sa pregateasca o noua ofensiva, in vederea recuperarii fiecarui exemplar uman, purtator al firii comune in Noul Adam. Dupa cele zece zile de lipsa a Treimii de pe pamintul ce a purtat treizeci si trei de ani pe Nou Adam, Acesta trimite "de la Tatal" (Ioan 15, 16) pe Datatorul-de-Viata, ca sa Se salasluiasca in fiecare faptura-candidat la cetatenia noii Imparatii. Dumnezeu-Fiul trimite de la Dumnezeu-Tatal (Ioan 15, 26; 16, 2-18) sau roaga pe Tatal Sau sa trimita in numele Sau (Ioan 14, 16-17 si 14, 26) pe Mingiietorul. In patru locuri ale Evangheliei sale, Ioan indica relatia dinlauntrul Sfintei Treimi, angajata in salvarea omului al carui prototip desavirsit se afla deja ridicat inlauntrul Slavei Ei. Si in toate aceste patru locuri, evanghelistul iubirii divine numeste pe Duhul Sfint "Mingiietorul" asa cum va fi retinut el in clipele de spaima ale despartirii ucenicilor de "Invatatorul", "Rabbi", Cel care-i ocrotise linga Dinsul, dar ii si pregatise pentru urgia care urma sa vina, ii si asigura de Domnia iubirii care se va instala odata cu venirea Duhului Adevarului, Care e si Mingiietor.

Misiunea Persoanei a doua treimice era incheiata pe pamint. Scurta prezenta istorica, drama despartirii, revolta contra nedreptatii, teama si nesiguranta unui viitor pe care apostolii nu-l puteau prevedea sunt tot atitea prilejuri de tensiune pentru ei. Mintuitorul, Care va fi avut cel putin tot atita mila pentru ei, pentru "prietenii Lui", cit si pentru intreg "poporul" care-l astepta, le-a promis si mingiierea. Incercind sa-l consoleze de plecarea Lui, dar si de cele ce ei erau avizati ca vor avea de suportat (Ioan cap. 14-16), Iisus incredinteaza pe apostoli ca nu-i va lasa singuri: "Nu va voi lasa orfani; voi veni la voi. Inca putin timp si lumea nu Ma va mai vedea; voi insa Ma veti vedea; pentru ca Eu traiesc

si voi veti trai" (Ioan 14, 18). Caci Duhul care L-a ridicat pe Iisus din mormint ii va faca vii si pe ei. In povestirea pe care ne-o ofera ucenicul cel iubit al Domnului, in cap. 14 al Evangheliei, el relateaza cu mare fidelitate atmosfera de ingrijorare care apasa asupra urmasilor lui Iisus. Invatatorul si "Prietenul" lor le arata si celalalt aspect, al prigonirii care urma, asa cum ii anuntase cu mult inainte, la inceputul propovaduirii Lui, si cum fixeaza sfintul Matei in capitolul 5, cel al "Fericirilor": "Fericiti veti fi cind va vor ocari si va vor si va vor prigoni si vor zice tot cuvintul rau impotriva voastra mintind din pricina Mea" (5, 11). Acesta este momentul cind prigoana si ocarile vor incepe si pentru ucenici; dar inceputul muceniciei este si inceputul bucuriei al iluminarii, la care nu se poate ajunge fara Cruce. "Adevarat, adevarat zic voua ca voi veti plinge si va veti tingui, iar lumea se va bucura. Voi va veti intrista, dar intristarea voastra se va preface in bucurie" (Ioan 16, 20); caci "veti lua putere, venind Duhul Sfint peste voi si Imi veti fi Mie martor" (Fapte 1, 7).

Crucea este marele folos al crestinului. Acest lucru il aflasera ucenicii la vreme. Acum era timpul implinirii. "Acestea vi le-am spus fiind cu voi" - completeaza Iisus invatatura Sa - "si acum v-am spus acestea inainte de a se savirsi, ca sa credeti cind se vor intimpla" (Ioan 14, 25, 29). Fiindca "Va este de folos sa Ma duc. Caci daca nu Ma voi duce, Mingiietorul nu va veni la voi; iar daca Ma voi duce, Il voi trimite la voi; si El - venind - va vadi lumea de pacat si de dreptate si de Judecata"... "Inca multe am a va spune, dar nu le puteti purta acum. Iar cind va veni Acela, Duhul Adevarului, va va clauzi la tot adevarul, caci nu va vorbi de la Sine" ... "... Acela va va invata toate si va va aduce aminte toate cele ce v-am spus" ... si "Ma va slavi pentru ca din al Meu va lua si va va vesti" (In. 16, 7-8, 13-14; 14, 26).

Asadar, sa nu se tulbure si nici sa se infricoseze inimile "prietenilor" Lui, pentru ca El le lasa pacea. Si nu pacea pe care o da si cum o da Lumea (Ioan 14, 27), ci pacea Sa, pe care Duhul o va fructifica, Mingiietorul, Consolatorul, Duhul Iubirii, Care va ramine "in veac" cu cei ai Lui (Ioan 14, 17).

Mingiietorul Il prezinta pe Duhul Sfint ca fiind alt "Mingiietor" (Ioan 14, 16), "Duhul Adevarului, pe Care lumea nu poate sa-L primeasca; pentru ca nu-L vede, nici nu-L cunoaste. Voi Il cunoasteti, ca ramine la voi si va fi in voi" (Ioan 14, 15-17).

Aceasta este pedagogia si terapeutica propovaduita si aplicata de "Doctorul sufletelor si-al trupurilor noastre"; El ne anunta si repeta ca sa retinem ca Ei amindoi sunt trimisi in lume de Tatal, pentru vindecarea omului si pentru pastrarea vindecarii in decursul lungii vietuiri a neamului omenesc. Amindoi sunt vindecatori: Logosul readuce lumii, vaduvite de sfintenie, pe Duhul si-L pune ca o pecete pe sufletul si trupul omenesc. Iar Duhul Sfint Il readuce pe Iisus Mintuitorul - rastignit, inviat si inaltat - pe altarele Bisericii, pentru a vindeca ranile pacatelor cu trupul Sau euharistic. Iisus Mingiietorul readuce nadejdea mintuirii lumii care "bolea de nedumnezeire" si o scoate din umbra

mortii. Duhul Mingiietor consoleaza faptura care se cutremura de retragerea lui Hristos-Dumnezeu, de pe pamint.

Consolarea initiala a apostolilor este faptul ca Duhul va marturisi despre invatatorul lor (Ioan 15, 26-27); "Duhul Adevarului, Care de la Tatal purcede, Acela va marturisi pentru Mine: "...Acela Ma va slavi, pentru ca din al Meu va lua si va va vesti". Si, "toate cite are Tatal ale Mele sunt; de aceea am zis ca din al Meu va lua si va va vesti voua" (Ioan 16, 13-14).

Cronicarul acestor fapte si cuvinte consemneaza cu strictete poate chiar repetind, fiecare nuanta sau intonatie. Si, citite cu atentie, aceste paragrafe dau indicatia doctrinara a Sfintei Treimi si a perihorezei ipostatice a intreitei dumnezeiri. Caci Duhul va vesti ale Fiului; El este "Celalalt Mingiietor" - deci altul (cel "alt") din ale Fiului va lua, din acelasi Adevar Treimic, in care toate ale Tatalui sunt ale Fiului si Duhul vorbeste fiilor omenesti "nu de la Sine", ci din aceeasi - una-si-unica esenta divina a Treimii ipostatice.

Hristos a "vorbit" atunci, iar Duhul vorbeste mereu, din aceleasi infinite adevaruri ale Primului trimis de Tatal. Logosul a stat in lume "omeneste", un timp; iar "dumnezeieste" ramine pina la sfirsitul veacului, prin Duhul. Specificul omenesc al lui Dumnezeu-Fiul este legat de un timp, ca tot ceea ce e conturat materialmente. Dar El depaseste timpul si spatiul, fiind si Dumnezeu. Duhul intra si El in timp; dar El nu Si-a asumat marginirea omului, fiind numai dezmarginit.

Elasticitatea, supletea infinita a spiritualului divin sadit in om, face din acesta un calibru al infinitului. Omul este un infinit creat, un infinit a carui vesnicie "incepe" cindva. Iar vesnicia aceasta ii este acordata prin ancorarea lui in divinitate. Solul, terenul ancorarii omului este trupul lui Hristos, prin care omul se repatriaza la locul originii lui. Mentinerea in aceasta relatie este asigurata de Duhul lui Dumnezeu, relatia cu Fiul fiind duhovniceasca.

Duhul Sfint aminteste omului ca persoana lui trupeasca vazuta este un mod al existentei lui; o forma, viciata prin pacat, a inceputului lui. Iar continuarea lui, in vesnicie, este conditionata de exercitarea spiritualului din el; de imprimarea miscarii Duhului, Care-l reinvata ca materia poate "respira" dumnezeieste, in ritmul imprimat ei de la creatie si uitat pe drumul regresului sau accidental.

Duhul Sfint nu ni Se poate face cunoscut. Persoana Lui nu este asemenea omului. Dar El este cel care ne ajuta sa ne facem asemenea "Fiului", pe Care El L-a nascut in lume din Fecioara, El Il intrupeaza pe altare, circulind in Trupul Bisericii lui Hristos.

De aceea El intra in lume dupa ce a fost anuntat de Cel asemenea noua, de Fiul Tatalui, de fratele nostru intru filiatiune, caci si nasterea noastra in Imparatia lui Dumnezeu se face din Duh. Dar pe cind Hristos S-a facut asemenea "noua",

raminind "prototipul oricaruia" din noi, Duhul lucreaza in lume facindu-ne pe fiecare asemenea lui Dumnezeu, dar o asemanare neidentica, netipizata. Pe cind Hristos este Eul unic al intregii naturi umane, care cuprinde pe orice "individ", Duhul este cel care din nedivizata natura umana ne face persoana, ne ajuta sa ne capatam fiecare chipul nostru specific, tot atitea specifice si diferite straluciri, cite nesfirsite straluciri da suflarea necunoscutei persoane a "Vistiernicului bunatatilor" nesfirsite.

In programul readucerii noastre la matca, Sfinta Treime S-a prezentat pe rind, facindu-Se cunoscuta omului pe masura capacitatii lui de intelegere. In perioada Vechiului Testament Dumnezeu Se arata ca un unicat patern, o divinitate grijulie, distanta si autoritara. Un Dumnezeu-Tatal care a fost pe intelesul acelei perioade istorice.

Ca popor al lui Dumnezeu, Israel si-a facut proprie ideea relatiei filiale dintre el si Dumnezeu-Tatal pina in momentul cind Tatal arata icoana propriului Sau fiu: Chipul Tatalui. Pe acesta, Noul Israel s-a straduit sa-L priceapa, dupa puterile lui, Noul Testament elaborind o teologie a lui Dumnezeu-Fiul, o hristologie care, ca revelatie plenara, Il anunta pe Dumnezeu in Treime, Duhul Sfint fiind noua surpriza a gindirii omenesti.

Cu toate eforturile celor mai subtile reflexiuni teologice, teologia Duhului este inca astazi la inceputul ei. Duhul insusi Se va face cunoscut pe masura nevoii de cunoastere a neamului omenesc, pe masura necesitatii de respiratie a plaminului de vazduh al trupului de carne. O teologie a Duhului se zideste cu rabdare, caci El insusi este cel care dramuieste cunoasterea lui Dumnezeu. Nu este numai o problema de intelect, cunoasterea crestina. Ci ea se instaleaza si prin fireasca folosire a Tainelor crestine, prin care Sfintul Duh sporeste salasluirea lui Hristos in crestinii practicanti.

Treimea Sfinta este la lucru necurmat in zonele care o cheama si o primesc. Acolo o va face cunoscuta Duhul, facindu-Se cuprins numai de inima omului pe care El o "cunoaste" si caruia El ii zice "vino" (Apoc. 22, 16). Si numai cel ce gusta din trupul "Mielului" stie carui "vino" trebuie sa-i asculte chemarea, un "vino" al Celui care "pretutindenea este", dar care nu poate fi deslusit decit din launtrul Trupului hristic, al lui Hristos-Omul - certitudine a vietii noastre.

A. Manolache,

"Indrumator pastoral-misionar si patriotic", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1985, pag. 40-46.

[editează]

Cinstirea Sf. Duh in Ortodoxie

"Si intru Duhul Sfint, Domnul de viata Facatorul, care din Tatal purcede..."

Sfintul Duh este cea de a treia Persoana a Sfintei Treimi, "caci Trei sunt care marturisesc in Cer: Tatal, Cuvintul si Sfintul Duh, si acestia, Una sunt" (I Ioan 5, 7), Tatal est facatorul (art. 1 din Simbolul Credintei), Fiul, Cel nascut din Tatal mai inainte de veci este "Rascumparatorul" (art. 2), iar Sfintul Duh - "carele din Tatal purcede" (art. 8) este "Sfintitorul". Deci, un singur Dumnezeu in trei fete sau persoane, asemenea soarelui care are "discul", caldura si razele, sau caramizii din exemplul Sf. Spiridon, care in constituirea ei a avut pamint, apa si caldura; sau alt exemplu patristic, timpul care este format din trecut, prezent si viitor, sau un alt exemplu dat noua de Sf. Ioan Teologul care zice: "Trei marturisesc pe pamint: Duhul, apa si singele, si acestia trei la fel marturisesc" (I Ioan 5, 8).

Lucrarea in lume a Sfintului Duh se vede din mai multe locuri. Asa, de pilda, in lumina existentei noastre pamintesti, a lumii, a creatiunii. "Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor" (Fac. 1, 2). De asemenea, ca "dadator de viata" cum spune Sf. Ioan Teologul (Ioan 6, 63). Sfintul Duh innoieste fata pamintului ne spune psalmistul (Psalm 103, 31); El ne intareste cu harul Sau (Ioan 3, 8), El ne sfinteste (I Cor. 6, 11) si ne calauzeste in tot adevarul (Ioan 16, 13).

Sub acest aspect, orice schimbare in bine, orice rugaciune care se inalta catre Creatorul Dumnezeu (cf. Rom. 8, 26-27), orice inspiratie, contemplare sau realizari fructuoase in calea perfectiunii spirituale sunt opera Sfintului Duh. Dupa cum marturisesc sfintii autori ai Scripturii, Duhul Sfint ilustreaza cele mai importante momente din revelatia divina - asupra vietii noastre sufletesti. Amintim doar numai citeva, printre care: "Duhul a grait prin prooroci" (Rom. 12, 6; I Cor. 12, 4-11; 13, 7), sau ca vase alese ale Providentei (David II Regi 23, 2; - Moisi II Cronici 1, 2; Iudit 3, 6). "Niciodata proorocia nu s-a facut din voia omului, ci oamenii cei sfinti ai lui Dumnezeu au grait, purtati fiind de Duhul Sfint" (II Petru 1, 21). Duhul Sfint i-a insuflat pe profeti (cf. Isaia 32, 15; Ezechil 11, 19; Zaharia 12, 10; Matei 3, 11; Luca 3, 16), le-a luminat mintea si i-a facut sa inteleaga cele ceresti, sa vada cele viitoare, sa vorbeasca oamenilor si sa scrie toate cele privitoare la venirea lui Mesia, la intruparea lui Hristos, la viata si invatatura Mintuitorului nostru Iisus Hristos, la infricosatele Sale patimi si sfirsitul acestei lumi.

- La Bunavestire, arhanghelul Gavriil aduce Sf. Fecioare Maria veste cea buna de la Tatal, ca Fiul se va naste - prin mijlocirea Sf. Duh (cf. Luca 1, 30 - 55).

- La Botezul Domnului, Tatal graieste din cer catre oameni, Fiul "cel iubit" era in apa Iordanului, iar Duhul Sfint s-a aratat "in chip de porumb" (Matei 3, 16 - 17; Luca 3, 22).

- Cu prilejul Schimbarii la fata, de pe muntele Taborului, Sf. Duh s-a aratat sub forma de nor luminos (cf. Matei 17, 1-5), asemenea stilpului de nor ziua, si de foc (noaptea), care a calauzit poporul evreu in pustie.

- De asemenea, dupa inviere, Iisus Hristos s-a aratat Duminica Sf. Sai ucenici, care erau adunati intr-un foisor de frica iudeilor si le-a zis: "Luati Duh Sfint" (Ioan 20, 22).

- Iar cu prilejul inaltarii Sale la cer, Mintuitorul i-a obligat pe Sf. Apostoli sa invete si sa boteze "in numele Tatalui si al Fiului si al Sf. Duh" (Matei 28, 20).

- Se poate aminti iarasi si cazul Sf. Petru cind a mustrat pe Anania din Faptele Apostolilor pentru minciuna. "Pentru ce a umplut satana inima ta - zice Apostolul - ca sa minti Duhul Sfint?... Nu ai mintit oamenilor, ci lui Dumnezeu" (5, 3-4).

Deci Sf. Duh este Dumnezeu, "Domnul de viata Facatorul", in care salasluieste toata plinatatea (cf. Col. 1, 19), tot adevarul (cf. Ioan 1, 16) si care de la inceput si-n toate manifestarile Sale lumineaza, purifica (cf. Rom. 8, 11), zideste, lungeste zilele vietii noastre (cf. Rom. 8, 13), biciuieste frica (cf. Marcu 13, 11), putere de care Sf. Apostoli aveau atitea nevoie in perioada pastoratiei lor grele, ca sa nu uite ce-au invatat in "scoala" Domnului, sa propovaduiasca si sa apere cu inflacarare, cu ravna tot ceea ce era necesar pentru mintuirea oamenilor.

In aceasta privinta Mintuitorul nostru Iisus Hristos a implinit ceea ce a fagaduit (cf. Ioan 7, 39) Apostolilor in trei rinduri consecutiv, pentru iscusinta lor in vorba (cf. Ioan 14, 26), pentru indrumarea lor dreapta (cf. Ioan 16, 13) si pentru intarirea puterii lor sufletesti (cf. F.A. 1, 8).

Caci la 50 de zile dupa Paste, precum aminteste in treacat Sf. Apostol Pavel (cf. I. Cor. 16, 8), dar mai cu seama Sf. Evanghelist Luca, primul scriitor de istorie al Bisericii crestine (cf. F. A. 20, 16), intr-o zi de Duminica - la ceasul al treilea - 9 dim. pe cind Sf. Apostoli erau adunati impreuna intr-un foisor - "camera de sus" (cf. F. A. 13-15) din Ierusalim, "din cer, fara de veste, s-a facut un vuiet ca de suflare de vint ce vine repede, si a umplut toata casa unde sedeau ei. Si li s-au aratat, impartite, limbi ca de foc si au sezut pe fiecare dintre ei. Si s-au umplut toti de Duhul Sfint si au inceput sa vorbeasca in alte limbi, precum le dadea lor Duhul a grai" (F. A. 2, 1-12), fapt care a dus la increstinarea a 3.000 de suflete.

Limba, iubiti credinciosi, e comunicarea lui Dumnezeu cu oamenii prin har, e simbolul vorbirii. E mijlocul de exprimare, de invatatura, de comuniune si intelegere, de apropiere si mesaj divino-uman, de solidaritate crestina. Limbile s-au aratat impartite, deci aceleasi si comune, simbol al felurimii darurilor dumnezeiesti.

Limba fiecarui popor e sfinta daca exprima adevarul. Ea trebuie sa fie curata, dreapta si cinstita. Fiecare cuvint al unei limbi trebuie cintarit si exprimat corect, caci de fiecare "cuvint desert" (Matei 12, 36) vom da seama in ziua judecatii.

E momentul insa sa subliniem: Sf. Duh s-a pogorit Duminica, in casa particulara, modesta, deci nu in templu iudaic (cf. F. A. 1. 13). Sf. Duh s-a coborit numai peste Sf. Apostoli, nu si peste cei 120 de insi, care erau in jurul casei (cf. F. A. 1, 15). Sf. Duh s-a coborit peste Sf. Apostoli dupa ce numarul lor a fost completat cu Matia in locul ramas vacant prin sinuciderea lui Iuda (cf. F. A. 13, 13-26). Deci peste toti, fara omitere, priviligeiu sau cantitativ. Limbile erau impartite si totusi la fel. Apoi vuietul era puternic (cf. F. A. 1, 2), asemenea zilei cind Dumnezeu a dat Legea lui Moisi pe Muntele Sinai (cf. Iesire 19, 16). Toate acestea denota lucruri extraordinare. Intii ca ziua de Duminica e o zi insemnata, de odihna si de reculegere pentru toata lumea crestina sau muncitoare. In ziua a saptea s-a odihnit Domnul si a binecuvintat-o (cf. Fac. 2, 2-3). Duminica a inviat Domnul Hristos (cf. Marcu 16, 2) si tot azi, Duminica, s-a pogorit si Sf. Duh peste Apostoli. Prin urmare Duminica de azi e "Duminica mare" (cf. I. Cor. 16, 8) - intemeierea reala a Bisericii lui Hristos pe temelia Legii noi, crestine (cf. F. A. 2). Din acest moment ucenicii Domnului s-au umplut, nu pe jumatate, ci in intregime de Duhul Sfint si astfel ei au abandonat mentalitatea sau imbracamintea cea veche, temerea, nesiguranta, indoiala si au inceput sa vorbeasca in diferite limbi existente, de circulatie regionala, spre a fi intelesi de toti cei ce luasera parte la sarbatoarea Cinzecimii iudaice a anului 33: Parti, Mezi, Elamiti, credinciosi din Mesopotamia, din Iudeea si Capadocia, Pont si Asia, Frigia, Pamfilia, Egipt si din partile Libiei, de linga Cirene, Romani, Iudei, prozeliti, Cretani si Arabi (cf. F. A. 2. 1-11). Asadar, din aceasta clipa a pogoririi Duhului Sfint, Apostolii Domnului Hristos - povatuiti, ajutati si intariti la tot pasul de puterea harului dumnezeiesc, au inceput sa marturiseasca pe Hristos cu putere, cu mare curaj si sa apere invatatura Lui pina la jertfa sau moarte, lucru pe care l-au facut dupa aceea si altii, ca Sf. Arhidiacon Stefan - cel "plin de Duh Sfint" (F.A. 7, 55), zecile de mii de mucenici, barbati si femei de pretutindeni, care aveau cu adevarat pe Dumnezeu in inima si viata lor.

Dupa cum vedem, Duhul Sfint ce s-a revarsat (cf. I. Cor. 144), peste invataceii Domnului a facut din pescari Apostoli intelepti, cunoscatori de "limbi noi", staine - necunoscute de ei pina atunci, a eliminat distantele sufletesti - barierele dintre oameni, banuiala, frica, deosebirile de neam si limba, i-a infratit pe credinciosi pe temelia aceluiasi sfint adevar evanghelic, propovaduit de Mintuitorul si intarit cu fapte si minuni de catre Domnul nostru Iisus Hristos. Limbile de foc care aveau aceeasi sursa, acelasi unic izvor, le-au curatit sufletul, i-au innoit si le-au risipit incertitudinile Apostolilor, pretentiile lor care sa fie mai mare, mai puternic sau mai avantajat (cf. Marcu 10, 35); le-au spulberat iluziile desarte, le-au dat foc "paielor omenesti" (cf. Isaia 5, 24), le-au ars rautatile, le-au sters pacatele si le-au curatit faradelegile (cf. Isaia 6, 6-

7), dinamizindu-le eforturile si intarindu-le inima cu "focul" Duhului Sfint, care curata si sfinteste (cf. Exod. 2, 2; Isaia 6, 4; Iezechil 1, 13). Cu cit dar vorbea Sf. Ioan Botezatorul despre pocainta in pustie, pe malurile Iordanului, insa Iisus, ca intemeietor la Bisericii, boteaza in "Duh Sfint si cu foc" (Matei 2, 11; Luca 3, 16), spre deplina iertare a pacatelor (cf. Ioan 3, 5; F. A. 2, 38-39; 22, 16; Gal. 3, 27; Col. 2, 12-13); I Petru 3, 21). Focul produce caldura, lumina. "Intru lumina Ta vom vedea lumina" (Ps. 35, 9). Prin foc si lumina dispare intunericul nestiintei (cf. I. Cor. 2, 12), frica si nesiguranta, apatia si vulgaritatea.

Adincind cele spuse si exemplificind cu temei afirmatiile de mai sus, observam ca pina aici, Apostolii au fost tarani simpli, pescari naivi, fara carte, cu miinile batatorite de munca. Mintuitorul le vorbeste de imparatia cea vesnica, spirituala, ei se cearta pentru intiietate (cf. Luca 22, 24). El le vorbeste despre suferinta, ei insa nu pricep duhul smereniei si al jertfei (cf. Luca 18, 34); uneori razbunatori (cf. Luca 9, 52-54). Nu pot vindeca un indracit. "O neam necredincios... pina cind va voi suferi..." (Matei 9, 29) - zice Mintuitorul. Spre Emaus - la fel: "O nepriceputilor si zabavnicilor cu inima" (Luca 24, 25). Totusi "El a ales cele slabe..." (I Cor. 9, 27). Duhul Rusaliilor i-a miruit. Toti s-au umplut de Duhul Sfint. Ca dupa aceea sa zica tare: "Nu putem sa nu vorbim despre ce am vazut si auzit" (F. A. 4, 20). Cei rai se intreaba nedumeriti: "Ce sa facem oamenilor acestora?" (F. A. 4, 16). Tiranii turba. Judecatorii se umplu de rusine. "Aici a fost degetul lui Dumnezeu" (Exod. 8, 29). Duhul Sfint inlatura intunericul, necredinta si revarsa harul apostoliei (cf. Matei 13, 11), in diferite chipuri (cf. I. Cor. 12, 8-12), ale vietii omenesti.

Prin urmare Biserica, care a luat fiinta, virtual, la crucificarea Fiului lui Dumnezeu (cf. F. A. 2, 36), s-a intemeiat astazi in mod real, desavirsit, cu puterea Sf. Duh (cf. F. A. 2), din care radiaza virtutile (Sf. Vasile cel Mare) si ale carui daruri se revarsa necontenit si din belsug pina la sfirsitul veacurilor prin cele sapte sfinte Taine si ierurgii. Si daca Biserica intemeiata de Mintuitorul este trupul lui cel mistic sau prelungit peste veacuri (cf. Ef. 1, 23), daca Hristos este "usa" (cf. Ioan 10, 9), "Sf. Duh este cheia usii" - precum zice Sf. Simion Noul Teolog. "Duhul pregateste pe om in Fiul, Fiul il duce la Tatal, iar Tatal ii da nestricaciunea pentru viata vesnica", zice Sf. Irineu. "Foc am venit sa arunc pe pamint, si cit voiesc sa fie aprins acum!" (Luca 12, 49), spune Mintuitorul. Iata, ca - prin puterea cea nevazuta a Sf. Duh - s-a aprins jertfa activa Biserica - mama noastra duhovniceasca (cf. Gal. 4, 26), cea una (cf. Ioan 17, 21), sfinta (cf. Ef. 5, 25-27), soborniceasca (cf. Matei 28, 19) si apostoleasca (art. 9 - Ef. 2, 20), care prin invatatura si sfintele ei Taine - savirsite de preoti (cf. I Cor. 4, 1; Ef. 4, 11; I Cor. 12, 28-29) - cheama si adapa sufletele insetate (cf. Ioan 7, 37) cu apa vietii vesnice (cf. Apoc. 22, 17), si ne conduce spre mintuire. Deci Biserica este trupul cel tainic al Domnului nostru Iisus Hristos (cf. Ef. 1, 22-23; Col. 1, 24), "stilpul si temelia adevarului" (I Tim, 3, 15), "casa lui Dumnezeu" (Matei 12, 4; 25, 13; Luca 19, 46; Ioan 2, 16; 4, 2; I Tim. 3, 15), "casa lui Dumnezeu" (Matei 12, 4; 25, 13; Luca 19, 46; Ioan 2, 16;

4, 2; I Tim. 3, 14 s. a.), vie, sfinta, luptatoare si vesnica, pe care "nici portile iadului nu o vor birui" (Matei 16, 18). De aceea scrie Sf. Ciprian "Nu poate avea pe Dumnezeu de Tata, cine nu are Biserica de mama". "Si de va striga cineva casa lui Dumnezeu, il va strica pe acela Dumnezeu, caci locasul lui Dumnezeu este sfint" (I Cor. 3, 17).

Am vazut, iubiti credinciosi, ca Sf. Duh s-a coborit intr-o singura zi de sarbatoare si peste toti sfintii Apostoli deopotriva. De ce? Ca sa ne arate Bunul Dumnezeu nu numai insemnatatea zilei de Duminica, a intemeierii Bisericii adevarate care detine puterea harica si la care au acces toate neamurile (cf. F. A. 19, 5, 7) fara deosebire, ci precum capul si trupul Bisericii este unul, una invatatura ei mintuitoare, de asemenea imparatia si idealul sau, tot una trebuie sa fie si credinta noastra curata si intreaga, una conducerea ei (cf. Ioan 17, 21) - "O turma si un pastor" (Ioan 10, 16; F. A. 20, 29-30) - deci o singura limba a credintei si a dragostei, care a stat la temelia Bisericii crestine din ziua Cincizecimii si pentru care Mintuitorul nostru s-a rugat ca toti "sa fie una" - "un Domn, o credinta, un botez" (Ioan 17, 11; Ef. 4, 5), credinta care nu mai are nevoie de completari si corecturi omenesti.

Dar lucrul cel mai pretios si de utila actualitate este ca Duhul lucreaza nevazut si astazi, lucreaza permanent in sinul Bisericii prin Sf. Treime - precum am amintit, al carui har si dar ne insufleteste, ne sfinteste si mintuieste, precum atesta sau confirma Sf. Apostol Pavel: "Prin har sunteti mintuiti" (Ef. 2, 5). Si tot temple vii, biserici ale Duhului Sfint (cf. I Cor. 3, 16) - purtatoare de Dumnezeu si de Hristos. Astfel printre celelalte deprinderi bune si virtuti principale, Sf. Duh ne sfinteste prin cele sapte daruri ale Sale, care sunt atit de trebuitoare vietii noastre crestine (cf. Isaia 11, 2; Apoc. 4, 5; Ioan 14; Luca 2, 40); darul intelepciunii nepartinitoare (cf. Iacov 3, 17), curate (cf. II Cor. 1, 12) si duhovnicesti (cf. Isaia 29, 14-33, 18; I Cor. 1, 19); darul intelegerii celor sfinte (cf. Iesire 36, 1), a vedeniilor si viselor (cf. Daniel 1, 17), a scripturilor (cf. Luca 24, 25), a patrunderii in toate cele ce viaza - se misca (cf. Ps. 18, 1; II Tim. 2, 7) si a priceperii gindurilor (cf. Luca 24, 25; Gal. 3, 3), darul sfatului, care vesteste cu prisosinta tot ceea ce este folositor (- Ist. Suzanei 1, 22-23 - luarea crucii; Marcu 8, 34; F. A. 20, 27), ocoleste rautatea (cf. Ps. 1, 1) si risipeste fatarnicia - cugetele raufacatorilor (cf. Ps. 32, 10), darul tariei (- Samson , Goliat-David), a tariei in veghere si credinta (cf. F. A. 5, 29; I Cor. 16, 13; II Cor. 11, 24-27), a inarmarii intru cele spirituale (cf. Ef. 6, 14), a eliminarii fricii (cf. Luca 12, 44), darul cunostintei, care invata pe om (cf. Ps. 94, 10; Matei 10, 37), descopera pacatul, neprihanirea si judecata (cf. Ioan 16, 8-13), ne da pastori buni, luminati (cf. Ier. 3, 15) si cearta popoarele necredincioase (cf. Ps. 94, 10), darul temerii de Dumnezeu, al evlaviei (cf. I. Tim. 4, 8), al cinstirii lui Dumnezeu cu inima (cf. Matei 15, 8) si al purificarii launtrice (cf. Matei 23, 26) si apoi darul bunei credinte (cf. Ps. 34, 10), in sensul rusinii si al respectului copiilor fata de parinti, care are totusi, la baza dragostea deplina si recunostinta (cf. Ioan 4, 18), preamarirea lui Dumnezeu

(cf. Ps. 22, 24) si implinirea poruncilor Sale, din iubire desavirsita (cf. Ioan 14, 23).

Cine, deci, se poate lipsi de aceste sfinte daruri (cf. I Cor. 12-8-11) - zice Sf. Apostol Pavel, care - prin Biserica si Sf. Taine - face episcopi, preoti diaconi (cf. F. A. 20, 28), naste pe om din nou, il intareste, transforma piinea si vinul in trupul si singele lui Hristos, sfinteste legatura dintre barbat si femeie, vindeca boalele trupesti si sufletesti, scoate pe diavoli din oameni si-i ocroteste sub toate chipurile. Iar atunci cind aceste daruri ale Duhului Sfint sunt puse in miscare prin intentii curate si libertatea vointei, cu alte cuvinte omul credincios raspunde integral chemarii crestine, prin stradanii evidente - ce se deosebesc de virtutile teologice, atunci cind faptele noastre bune, de lauda, ajung la un anumit avans sufletesc sau perfectiune morala, fireste, tot cu ajutorul harului dumnezeiesc, viata noastra se desavirseste tot mai mult prin roade ale Duhului Sfint care sunt in numar de 9, precum le insira Sf. Apostol Pavel in epistola catre Galateni (cf. 5, 22), zicind: "Iar roada Duhului este dragostea (cf. Rom. 5, 5; Col. 3, 14), bucuria (I Ioan 4, Filip. 4), pacea (cf. Ps. 119), indelunga rabdare (cf. Luca 21, Habacuc 2, 3; II Cor. 6 si Matei 10), bunatatea (cf. Ef. 5), facerea de bine (cf. Col. 3, 13), credinta, blindetea (cf. Matei 9) si infrinarea poftelor. "Impotriva unora ca acestea - subliniaza Apostolul - nu este lege" (Col. 5, 23). Asadar - Duhul fagaduit si trimis de Mintuitorul de la Tatal (cf. Ioan 15, 26) era si este absolut necesar (cf. Ioan 15), ca sa ocroteasca viata noastra omeneasca ca "Duh al vietii" (Rom. 8, 2), ca sa ne descopere adevarurile sublime, mintuitoare, ca duh al Adevarului (cf. Ioan 14, 17), al "descoperirii" (Ef. 1, 17), ca Duh al slavei (cf. I Petru 4, 14), ca "Duh al dragostei" (II Tim. 1, 7), precum spunea Mintuitorul Iisus Hristos: "Duhul din al Meu va lua si va vesti" (Ioan 16, 14), va lumina si zidi pe ucenici si prin ei pe credinciosi. Ce frumos si adinc zice si Atanasie cel Mare († 373): "Adapati de Duhul, noi il bem pe Hristos". Bogatia Duhului e nesfirsita. "Eu sunt cuprins de spaima - zice Sf. Grigore Teologul († 389) - cind ma gindesc la bogatia numirilor: Duhul lui Dumnezeu, Duhul lui Hristos, Duhul invierii. El ne reface la botez si in inviere. El sufla unde vrea. El e izvorul luminii si al vietii. El premerge Botezului si El e cautat dupa botez. Tot ceea ce face Dumnezeu, El face. El se inmulteste in limbi de foc si inmulteste darurile. El face predicatori, pastori, dascali". Iar Sf. Vasile cel Mare († 394) subliniaza: "El e total prezent in fiecare si peste tot. Impartasindu-se, El nu sufera impartire. Cind ne impartasim din El, El nu inceteaza a ramine intreg. Ca o raza de soare care produce bucurie tuturor, in asa fel incit fiecare crede ca el singur profita de ea, in timp ce aceasta raza lumineaza pamintul si marea si strabate cerul...". Pe buna dreptate afirma Sf. Ioan Gura de Aur († 407): "Inexistenta Duhului Sfint intre oameni este un semn al miniei lui Dumnezeu".

Din toate acestea se poate statornici invatatura - unanim recunoscuta in conceptia crestina, teologica - ca fara Duhul Sfint nu poate fi mintuire si viata vesnica. Numai cine are pe Sf. Duh este fiul lui Dumnezeu (cf. Rom. 8, 14), e pe calea sfinteniei (cf. I Cor. 6, 11), simte in el o mingiiere sufleteasca, o

putere spirituala deosebita (cf. Ef. 3, 16) si are chezasia invierii din morti (cf. Rom. 8, 11).

De aceea si in final, accentuam: Ca sa avem pe Duhul Sfint, ca sa traim in Duhul si sa ne inmultim puterea Duhului Sfint in noi, se cere sa distingem "duhurile", ca sa ne pastram sufletul curat prin marturisirea pacatelor personale, adica cu Duhul si sa umblam, sa nu alergam dupa slava desarta (cf. Gal. 5, 25-26); duhul sa nu-l stingem (cf. I Tes. 5, 19) sau sa-l intristam, ferindu-ne de orice ispita si de orice pacate impotriva Duhului Sfint, care sunt: necredinta, ura impotriva lui Dumnezeu si a Bisericii, deznadejdea, increderea prea mare in atotbunatatea lui Dumnezeu si lepadarea de credinta - apostazia, pacate care nu se iarta nici pe pamint si nici in cer (cf. Matei 12, 31-32), dar mai cu osebire sa ne impartasim cit mai des cu Sfintele Taine, rugindu-ne in orice imprejurare a vietii noastre cu tarie, incredere si pietate: "Imparate ceresc, Mingiietorul, Duhul Adevarului, Carele pretutindenea esti si toate le plinesti, vistierul bunatatilor si datatorule de viata, vino si te salasluieste intru noi si ne curateste pe noi de toata spurcaciunea si mintuieste, Bunule, sufletele noastre".

Arhim. Varahiil Jitaru,

"Indrumator pastoral-misionar si patriotic", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1985, pag. 46-51.

Prezenta si Lucrarea Sf. Duh in Biserica

Socotesc ca subiectul acestei conferinte: Prezenta si lucrarea Duhului Sfint in Biserica, corespunde intru totul cu perspectiva Saptaminii de rugaciune pentru unitatea crestina, deoarece, intr-adevar, refacerea unitatii vazute a crestinilor nu se poate realiza si mentine decit prin puterea Duhului Sfint, Duhul adevarului si al comuniunii in Hristos. Straduintele pentru acordurile teologice cu caracter Ecumenic, asupra carora se insista in ultima vreme, dialogul confesional bilateral, ca si tratativele de unire interbisericeasca, trebuie sa se desfasoare intr-un climat de rugaciune comuna si de mijlocire reciproca. Rugaciunea constituie una din premizele spirituale ale eforturilor ecumenice de a face unitatea de credinta spre care nazuim mai explicita si mai vie. Nimic nu se petrece in viata Bisericii fara Duhul Sfint: faptele Bisericii, ca si Faptele Apostolilor, sint faptele Duhului Sfint. In traditia liturgica si spirituala ortodoxa, orice rugaciune, taina, lauda sau slujba, incepe cu invocarea Sfintului Duh, care nu este o simpla chestiune de ritual, ci se refera la insasi natura si scopul cultului crestin. Pentru Parintii Bisericii Rasaritene, vocatia si misiunea Bisericii se identifica cu insasi rugaciunea ei de continua innoire a trimiterii Duhului Sfint: "Doamne, Cel ce in ceasul al treilea, ai trimis pe Preasfintul Tau Duh

Apostolilor Tai, pe acela, Bunule, nu-a lua de la noi, ci ni-L innoieste noua celor ce ne rugam Tie". Epicleza, chemarea Duhului Sfint este rugaciunea crestina prin excelenta, deoareca crestinii traiesc cu certitudinea ca nu exista timp si spatiu fara prezenta vie si venirea permanenta a lui Hristos cel inviat in Duhul Sfint.

Abordind acest subiect intr-un sens foarte general, nu vom intra in amanunte care tin de istoria dogmelor. Invatatura despre Sfintul Duh a facut obiectul celui de al doilea Sinod ecumenic (Constantinopol 381), care, impotriva ereziei sustinuta de Macedonius, a formulat articolul de credinta: "Credem si intru Duhul Sfint, Domnul de viata facatorul, care din Tatal purcede, cel ce impreuna cu Tatal si cu Fiul este inchinat si marit, care a grait prin prooroci". Ereziile pnevmatologice din aceasta perioada n-au pus la indoiala persoana insasi a Duhului Sfint, dar au negat divinitatea acesteia si consubstantialitatea ei cu Dumnezeu-Tatal 1. Doctrina catolica despre purcederea Duhului Sfint "de la Tatal si de la Fiul" ("Filioque"), desi nu se compara cu ereziile pnevmatologice anterioare, a afectat in mare masura unitatea Bisericii sobornicesti, fiind una din particularitatile care separa catolicismul de Ortodoxie. Biserica Rasariteana n-a acceptat ca "Filioque" sa fie introdus sub forma de adaos la crezul de la Niceea, care se bucura de autoritatea intregii Biserici. Punind un mare accent pe diversitatea ipostatica in Dumnezeu, dogmatica ortodoxa crede ca "Filioque" implica o confuzie teologica intre persoanele Sfintei Treimi. La rindul sau, catolicismul pretinde ca "Filioque" ar aduce o clarificare in ce priveste egalitatea in dumnezeire a Fiului cu Tatal. Cert este ca Filioque a dat nastere unor dezbateri teologice si unui scris polemic de mari proportii, de-a lungul secolelor dupa oare s-a produs schisma dintre Occident si Orient. Astazi, unii teologi catolici nu-l mai considera un obstacol dogmatic intre cele doua Biserici 2, in timp ce ortodocsii continua sa sustina ca el nu aduce nici o explicare sau clarificare a doctrinei despre Duhul Sfint, exprimata in simbolul de credinta niceo-constantinopolitan si in scrierile patristice din aceasta perioada, ci dimpotriva, e o piedica in calea apropierii.

Sfintul Duh a fost nu numai subiectul unor mari controverse dogmatice, ci si una din temele preferate in reflectia teologica, creatia liturgica si mai ales in literatura de spiritualitate ortodoxa. Mari Sfinti Parinti din epoca patristica (Chiril al Ierusalismului, Grigorie Teologul, Vasile cel Mare, Ioan Hrisostom), scriitori bisericesti din perioada bizantina (Patriarhul Fotie, Simeon Noul Teolog), teologi din epoca noastra (Sergiu Bulgakov, Paul Evdokimov, Dumitru Staniloae, Nicolae Afanasieff, Olivier Clement) au fost atrasi de misterul persoanei Duhului Sfint. Sfintul Chiril al Ierusalimului isi cere Scuze fata de ascultatorii sai pentru catehezele prelungite despre Duhul Sfint, spunind ca nu se poate satura vorbind despre un subiect ca acesta. Sfintul Vasile compune un adevarat tratat despre teologia Duhului Sfint pe baza textelor biblice 3, iar Simeon Noul Teolog recurge la o terminologie doxologica si poetica proprie, vorbind despre simtirea prezentei Duhului Sfint in viata crestinului 4.

Vom limita aceasta expunere la citeva aspecte principale ale invataturii despre Duhul Sfint in traditia ortodoxa:

Mai intii, prezenta si lucrarea Duhului Sfint sint situate in cadrul unei soteriologii trinitare. Duhul Sfint are o mare lucrare in Biserica, dar aceasta se produce inauntrul "iconomiei" trinitare a mintuirii. Pnevmatologia este deci inclusa deopotriva in "teologia" si "iconomia" generala a Sfintei Treimi. Sfintul Vasile cel Mare subliniaza in mod deosebit aspectul trinitar al mintuirii, de aceea numele Duhului Sfint trebuie rostit impreuna cu Tatal si Fiul, in orice marturisire de credinta, doxologie si invocare liturgica 5. Originea biblica a acestei doctrine si practici o vedem cu claritate in scrierile pauline. Apostolul Pavel, care vorbind despre diversitatea darurilor duhovnicesti si slujirilor in Biserica, spune ca la originea lor se afla acelasi Duh, acelasi Domn si acelasi Dumnezeu, care lucreaza toate in toti: "Sint felurite daruri, dar este acelasi Duh; sint felurite slujiri, dar este acelasi Domn; sint felurite lucrari, dar este acelasi Dumnezeu care lucreaza toate in toti" (1 Cor. 12,4-6).

In contextul acestei soteriologii trinitare, teologia Ortodoxa s-a concentrat asupra raportului dintre "iconomia" Fiului si cea a Duhului Sfint in viata Bisericii. Unele din divergentele si neclaritatile ecleziologice care exista azi intre confesiunile crestine provin tocmai din faptul ca acest raport este inteles in mod diferit 6. Se pot aminti doua tendinte ecleziologice majore care provin din considerarea celor doua "iconomii": pe de o parte, o tendinta hristocentrica, ce pune accentul pe intrupare si actiunea istorica a lui Iisus Hristos, trimis de Tatal sa realizeze mintuira lumii. Iisus Hristos alege pe Apostoli, El daruieste Duhul Sfint Bisericii, a instituit tainele, slujirile si structura, necesare misiunii Bisericii. De aici, insistenta asupra aspectului institutional, istoric al Bisericii, asupra continuitatii ei apostolice si identitatii ei sacramentale. Pe de alta parte, o tendinta pnevmatocentrica, ce face istoria Bisericii dependenta de Duhul Sfint. Duhul Sfint este prezent la nasterea lui Iisus din Fecioara Maria la Botezul Sau in Iordan, la intemeierea Bisericii la Cincizecime. Lucrarea Duhului in Biserica ar fi, intr-o masura, independenta de ceea ce a fost realizat de Iisus Hristos in timpul vietii Sale pamintesti. Biserica traieste in perspectiva eshatologica, de aceea functia ei profetica i-ar da libertatea sa intrerupa continuitatea ei istorica, apostolica.

Dar taina Bisericii nu se poate intelege decit daca cele doua "iconomii" a Fiului si a Duhului Sfint se pastreaza neamestecate si inseparabile in interiorul aceleiasi invataturi despre mintuire 7.

Intr-adevar, Iisus Hristos daruieste si trimite Duhul Bisericii la Cincizecime, dar Cel care face prezant pe Hristos in viata Bisericii este Duhul Sfint. Fata de "iconomia" Fiului, Duhul are o lucrare proprie, dar nu separata de a lui Hristos, cu o dubla perspectiva, istorica si eshatologica.

Pe de o parte, amintirea istoriei mintuirii, a actului istoric -intruparea, moartea, invierea, prin care Iisus Hristos a daruit lumii harul mintuirii, e perpetuata ca fapt eficient prin Duhul Sfint. Apostolul Pavel incepe cuvintul sau despre harisme, cu precizarea esentiala ca "nimeni nu poate zice ca Iisus este Domnul, decit prin Duhul Sfint" (1 Cor. 12,3). Sfintul Ioan Hrisostom, care da o mare importanta Cincizecimii in istoria rascumpararii, spune ca Duhul Sfint este trimis anume sa confirme ca jertfa lui Iisus Hristos a fost primita de Tatal spre impacarea lumii cu Dumnezeu, impartasind prin El, in mod personal, roadele jertfei Fiului adusa pentru intreaga fire umana. Pentru el, Duhul Sfint este martorul prin excelenta al lui Iisus Hristos, Cel care atesta si legitimeaza pe Fiul, in modul cel mai autentic, comunicind in chip personal energiile divine comune Sfintei Treimi.

Toti Sfintii Parinti inclina sa creada ca amintirea eficienta a istoriei mintuirii prin Duhul Sfint are un caracter dinamic, in sensul ca El descopera noi sensuri si noi iluminari ale Evangheliei primita in persoana Fiului intrupat. Duhul sustine dinamica istoriei mintuirii si numai astfel Noul Testament nu devine o lege scrisa cu litere, ci o lege a harului, a adevarului si a libertatii. Patriarhul Fotie afirma ca Duhul Sfint completeaza ceea ce a descoperit Fiul: "Tu ne-ai descoperit adevarul in parte, iar Duhul Sfint ne conduce la tot adevarul" 8. De aici tendinta dominanta de a interpreta traditia, in sensul de experienta a Duhului Sfint de catre Biserica, inseparabila de Sfinta Scriptura. Sf. Grigorie de Nazianz aplica acest principiu la insasi revelatia despre Duhul Sfint, spunind ca in Evanghelii aceasta revelatie nu are un caracter deplin, dar dupa Cincizecime, divinitatea Duhului Sfint a fost descoperita in intregime 9. Prin urmare, Duhul Sfint, punind in miscare istoria mintuirii, nu inlocuieste pe Hristos, dar il introduce intr-un context actual, ca principiu de Viata, de iubire si de libertate.

Pe de alta parte, Duhul Sfint este Cel care face prezenta, cu anticipare, insasi imparatia lui Dumnezeu. El este cel care leaga Biserica prezenta nu numai de comunitatea istorica a Apostolilor din ziua Cincizecimii, ci si de adunarea din "zilele de pe urma" in jurul Mielului (Apoc. 5 si 6). De la Cincizecime, epoca ecleziologica se intrepatrunde cu epoca eshatologica, deoarece acolo unde Duhul Sfint este prezent si lucreaza, acolo imparatia lui Dumnezeu intra si se instaleaza in istorie (Fapte 2,17-21). Exegeza patristica a dat o mare atentie actiunii Duhului Sfint de proslavire a Fiului. Tatal proslaveste pe Fiul in Duhul Sfint, care, la rindul sau, daruieste Bisericii, ca arvuna, darul si realitatea eshatologica a Imparatiei lui Dumnezeu. Notiunea de paraclet, fara sa piarda sensul de "mingiietor" si de "aparator" 10, se refera cu precadere la dimensiunea eshatologica a operei lui Iisus Hristos.

Aceste doua aspecte se pot observa cel mai bine in taina Euharistiei, care actualizeaza in mod liturgic "iconomia" Fiului, potrivit poruncii Mintuitorului: "Faceti aceasta intru pomenirea Mea" (Luca 22, 19). In Duhul Sfint, adunarea euharistica actualizeaza intruparea, moartea si invierea lui Hristos, piinea si

vinul, adica ofranda poporului botezat in numele Sfintei Treimi, devenind, prin invocarea preotului, insusi Trupul si insusi Sangele lui Hristos cel inviat, umanitatea pe care Fiul si-a asumat-o pentru totdeauna 11. De asemenea, in Duhul Sfint, adunarea liturgica se uneste, dincolo de istorie, cu ceata martirilor si grupul Apostolilor care inconjoara Mielul, adica realitatea ultima a Imparatiei lui Dumnezeu. Pe Sfintul Disc, Biserica este reprezentata simbolic in forma ei finala, avind in centrul ei Mielul lui Dumnezeu care ridica pacatul lumii (Apoc. 5,7-13). Astfel, taina Euharistiei tine privirea Bisericii indreptata spre modelul ei eshatologic. Dealtfel, intreg vocabularul si simbolismul liturgic este de inspiratie apocaliptica. In viziunea ei liturgica, Biserica are, pe linga Faptele Apostolilor, un punct de referinta in Apocalipsa.

In al doilea rind, exista o unitate organica, inseparabila intre Duhul Sfint si Biserica, unitate pe care Sf. Irineu o exprima in formula concisa binecunoscuta: "Acolo unde este Duhul Sfint, acolo este Biserica". Rolul ecleziologic al Duhului Sfint ar putea fi explicat astfel:

Iisus Hristos a adunat in jurul Sau comunitatea Noului Testament, care are fundamentul ei in grupul celor doisprezece Apostoli, martorii directi ai intruparii si invierii Sale (Fapte 1,8). Apostolii au un rol unic in ce priveste instituirea si intemeierea Bisericii, deoarece ei au primit Duhul Sfint in mod personal de la Hristos, dupa invierea Sa (Ioan 20, 22-23). In Faptele Apostolilor se observa foarte clar ca institutia Apostolilor este nu numai fundamentala pentru constitutia Bisericii, ci si ca ea este organul prin care lucreaza Duhul Sfint. Expresia "a fi umplut de Duhul Sfint" este comuna in Faptele Apostolilor (Fapte 2,4), indicind faptul ca Duhul Sfint introduce o realitate noua in viata oamenilor, pe care El o impartaseste sub diverse forme, spre zidirea Bisericii (1 Cor .14). De pilda, Duhul Sfint este prezent la alegerea celor sapte diaconi (Fapte 6,3-10); inspira si asista, in luarea deciziilor, adunarea de la Ierusalim (Fapte 15,28). Apostolul Petru spune lui Anania ca a minti Bisericii inseamna a minti Duhului Sfint: "Nu ai mintit oamenilor, ci lui Dumnezeu" (Fapte 5,4), iar protomartirul Stefan acuza sinedriul ca se impotriveste Duhului Sfint (Fapte 7,51).

Iisus Hristos ramine prezent in istorie in Duhul Sfint, impreuna cu trupul Sau, Biserica, al carei cap este, in care si prin care actualizeaza fapta sa rascumparatoare. Parintii Bisericii fac o comparatie intre turnul Babel si adunarea de la Cincizecime: turnul Babel este simbolul amestecarii limbilor, al confuziei persoanelor, al ruperii dialogului si comuniunii cu Dumnezeu si intre oameni; dimpotriva, Cincizecimea este simbolul reluarii dialogului si comuniunii personale cu Dumnezeu, al restaurarii si unitatii cugetarii si vorbirii omenesti. Prin venirea Sa, in mod personal, asupra Apostolilor la Cincizecime, Duhul Sfint face din institutia apostolatului o structura ecleziala si misionara unica 12. De altfel, preocuparea Apostolilor este nu numai consolidarea comunitatii din Ierusalim (predica Apostolului Petru dupa Cincizecime - Fapte 2,14-41), ci mai ales trecerea Evangheliei de la comunitatea iudeo-

palestiniana: din Ierusalim spre lumea elenistica, neiudaica. Toti parintii Bisericii fac o legatura intre caracterul universal al Evangheliei, revarsarea Duhului Sfint asupra celor prezenti la Ierusalim la Cincizecime si apostolatul misionar al Bisericii Institutiile sacramentale, prin care Biserica pastreaza continuitatea cu comunitatea apostolica din Ierusalim, au un profund caracter misionar si eclezial. Printre acestea, locul primordial il ocupa botezul cu Duhul Sfint si apa in numele Sfintei Treimi (Matei 28, 19).

Natura sacramentala a primirii Duhului Sfint este subliniata cu toata taria in Faptele Apostoli1or. In textele care mentioneaza: botezul celor dintii crestini proveniti dintre "neamuri", adica neiudei (la Cezareea, dupa: convertirea lui Corneliu -Fapte 10,44-48), se vede clar ca primirea puterii Sfintului Duh este inseparabila de taina Botezului. La Cincizecime se inaugureaza botezul cu Duhul Sfint, care se deosebeste de botezul pocaintei, cu apa, al lui Ioan (Fapte 1,5), dar Apostolii vor continua sa: administreze botezul cu apa, ca taina de initiere (Fapte 2,38). Luca noteaza un alt act sacramental legat de Botez, al punerii miinilor, ca semn al impartasirii vazute a darului Duhului Sfint (Fapte 8,14-17). Acest act se observa, de asemenea, la intilnirea Apostolului Pavel, la Efes, cu ucenicii lui Ioan, care nu aveau cunostinta de roadele Duhului Sfint (Fapte 19,1-6).

Pe aceasta baza solida biblica, traditia ortodoxa a dat o mare importanta Tainelor si rinduielilor care insotesc primirea harului Duhului Sfint. Ea a facut o legatura directa intre credinta personala, energiile Duhului Sfint si Tainele Bisericii 13. Sfintul Vasile cel Mare afirma ca credinta si botezul sint "doua moduri de mintuire" legate unul de altul in mod inseparabil 14. Credinta primeste desavirsirea ei in Botez, care se intemeiaza pe credinta. Botezul constituie pecetea marturisirii personale de credinta. Din aceasta perspectiva slujirile bisericesti, ca si darurile duhovnicesti si intreaga viata crestina isi au izvorul in iconomia Duhului Sfint, care coincide cu iconomia tainelor, a carei raspundere o are preotia sacramentala. Se poate spune deci ca Duhul Sfint sta la originea vietii crestine 15, la nivel personal si eclezial, dar lucrarea Duhului se manifesta si se impartaseste in mod sacramental prin Tainele instituite de Apostoli, potrivit Poruncii lui Iisus Hristos. Dealtfel, Apostolii se considera pe ei insisi si pe urmasii lor "ca niste slujitori ai lui Hristos si ca niste iconomi ai tainelor lui Dumnezeu" (1 Cor. 4,1). In acest sens, orice slujire bisericeasca si orice harisma personala isi are principiul in energiile Duhului Sfint care se impartasesc prin tainele instituite ca semne ale Noului Testament, al carui intemeietor este Iisus Hristos. Dimensiunea harismatica a Bisericii decurge, asadar, din natura ei sacramentala, sau mai bine-zis exista o reciprocitate intre aceste doua realitati: harismele personale izvorasc din tainele Bisericii, iar tainele conduc spre darurile duhovnicesti.

Problemele pe care le ridica miscarea harismatica de azi care pretinde a se situa chiar inauntrul Bisericilor cu structuri traditionale ca un curent de innoire, sint multiple. Din perspectiva teologiei si experientei Bisericii

Ortodoxe, doua observatii se pot face aici in ce priveste raportul dintre slujirile sacerdotale sacramentale si harismele personale:

In taina Botezului, toti crestinii au primit o calitate de "preotie" in sens general si un dar duhovnicesc, in mod personal, inauntrul unei comunitati liturgice, care formeaza poporul lui Dumnezeu, in acel loc. Biserica locala este constituita din acest ansamblu de slujiri si harisme pe care Duhul Sfint le imparte si le vivifica in mod permanent. Slujirile, darurile desi au un caracter personal, ele nu sint o posesiune individuala. Toti membrii Bisericii participa in mod distinct dar complementar la viata comuna a aceluiasi trup.

Exista slujiri bisericesti propru-zis sacerdotale - episcop, preot si diacon - daruite prin taina hirotoniei, slujiri care poarta raspunderea unitatii unei Biserici locale si a continuitatii ei apostolice. In timp ce traditia ortodoxa a recunoscut totdeauna rolul distinct, de neinlocuit, al slujirilor care poseda consacrare sacerdotala prin hirotonie, ea n-a considerat Biserica o institutie clericala. Biserica apare deci ca un trup format dintr-o pluralitate de madulare, care au slujiri diferite, primite prin taina Hirotoniei si daruri duhovnicesti felurite, primite prin taina Botezului, dar care lucreaza impreuna: "Dupa cum trupul este unul si are multe madulare, si dupa cum toate madularele trupului, macar ca sunt mai multe, sint un singur trup, tot asa este si Hristos. Noi toti am fost botezati de un singur Duh, ca sa alcatuim un singur trup..." (1 Cor. 12, 12-13). In aceasta varietate de slujiri si harisme, slujirea episcopala are o functie de convocare, de coordonare si recapitulare, functie care se exprima in celebrarea euharistica a invierii lui Iisus Hristos. De la inceputul Bisericii, slujirea episcopului, a preotului si diaconului au fost consacrate savirsirii tainelor si in chip deosebit a tainei Euharistiei, taina in care se exprima unitatea Bisericii locale. In liturghia episcopala, care este modelul celebrarii euharistice prin excelenta, toate slujirile bisericesti, si harismele personale ale unei Biserici locale, sint coordonate si recapitulate, participind astfel la preotia lui Hristos. In definitiv, Hristos este cel care convoaca si aduna Biserica in Duhul Sfint. Slujitorul ca si harismaticul nu-si indeplinesc slujba sau lucrarea lor decit in si prin Sfintul Duh care este Duhul preotiei vesnice activate a lui Hristos insusi.

In al treilea rind, prezenta si lucrarea Duhului Sfint au o dimensiune personala foarte accentuata 16. O intreaga teologie a persoanei s-a conturat, mai ales in perioada discutiilor despre natura energiilor divine, pe fondul pnevmatologiei ortodoxe. Potrivit unei distinctii pe care si-a insusit-o ecleziologia ortodoxa din ultima vreme iconomia Fiului se refera in mod special la restaurarea firii umane ca atare, in timp ce iconomia Duhului Sfint se refera la reconstituirea persoanei ca atare, a subiectului care detine natura umana restaurata. Cu alte cuvinte, taina mintuirii, adica acea comuniune ontologica dintre Dumnezeu si om, se realizeaza in posesiunea si experienta personala a umanitatii Indumnezeite a lui Iisus Hristos in Duhul Sfint 17. Asa se explica de ce tainele de initiere joaca un rol important in viata crestinului. La Botez, firea umana

este restabilita in identitatea si unitatea ei originara, "dupa chipul lui Dumnezeu". In taina Mirungerii, cel botezat este confirmat ca subiect constient de prezenta harului lui Dumnezeu in el, chemat sa exercite "harisma" sa proprie in comuniunea Bisericii. "Pecetea" darului Duhului Sfint este garantia persoanei, a unitatii si libertatii ei. Credinciosul devine, dupa expresia Parintilor Bisericii, pnevmatofor, purtator de Duh Sfint, adica "omul duhovnicesc" de care vorbeste Sfintul Apostol Pavel. Toata etica crestinului se angajeaza in aceasta directie: posesiunea Duhului Sfint ca sursa a unei vieti noi plina de libertate si raspundere in comuniune 18. De aceea obiectul rugaciunii particulare ca si al cultului comun il constituie venirea si reinnoirea Duhului-Sfint. Biserica invoca fara incetare trimiterea Duhului: "Sa vina Duhul Tau cel Sfint peste noi".

Duhul Sfint reconstituie nu numai integritatea firii si unitatea persoanei umane, ci si comuniunea persoanelor dupa modelul Sfintei Treimi. Duhul este creator de comuniune, Cel care aseaza persoanele fata in fata, in stare de dialog si de mijlocire reciproca 19. Avind ca model Taina impartasaniei, spiritualitatea ortodoxa se bazeaza pe acest schimb de daruri duhovnicesti inauntrul trupului eclezial. O comunitate crestina nu este deci o simpla adunare voluntara de indivizi izolati, ci o comuniune in Duhul Sfint, care nu amesteca persoanele, nici nu le separa, ci le distinge si le uneste, modelind astfel o spiritualitate euharistica si liturgica. Ar trebui sa fie repusa in valoare, pe plan teologic si practic, lucrarea Duhului Sfint in tainele de initiere, pe care Biserica Ortodoxa le-a savirsit impreuna si carora le-a dat o importanta pastorala majora. Pentru ca exista o coincidenta sacramentala profunda intre Botez, taina restaurarii firii umane, de unde aspectul ei antropologic, Mirungere, taina persoanei in comuniune, de unde aspectul ei sacerdotal si harismatic, si Euharistie, taina impartasirii cu umanitatea indumnezeita a lui Hristos, de unde aspectul ei eclezial.

In istoria Bisericii au aparut uneori curente si tendinte extreme, care au incercat sa modifice raportul dintre lucrarea Duhului Sfint in Biserica si institutiile ei sacramentale si canonice. De pilda, institutionalismul rigid si ritualismul impersonal, care golesc slujirile ierarhice de vibratia Duhului, care nu mai au nici o eficienta pastorala sau misionara si care impiedica innoirea vietii bisericesti. De asemenea, profetismul, care impinge Biserica sa rupa continuitatea cu traditia. si sa elimine structurile ei sacramentale de baza, sub pretextul ca in acest fel ea ar deveni mai dinamica. Astazi, o mare amploare a luat miscarea harismatica, de origine penticostalista, care, spre deosebire de trecut cind se organiza la periferia Bisericilor traditionale ca un curent separat, tinde sa se situeze inlauntrul acestor Biserici, ca un grup de innoire radicala si de inspiratie profetica.

Dar Ortodoxia a reusit sa evite si va trebui sa evite astfel de miscari extreme printr-o atitudine de concentrare pastorala si mobilitate misionara, in raport cu mediul cultural si social in care traieste. Dupa cum s-a vazut, lucrarea Duhului in Biserica nu se limiteaza exclusiv la harismele personale, ci se refera la tot ce

tine de constitutia si viata comunitatii crestine ca atare, a carei continuitate apostolica trebuie dovedita. Tainele si institutiile canonice, viata liturgica si sacramentala in genaral, nu sint incompatibile cu misiunea si marturia Bisericii. Dimpotriva, ele ofera mediul in care poporul lui Dumnezeu este pregatit pentru misiune 20. Indeosebi, Liturghia ortodoxa constituie o structura de comuniune care imbina elementul sacramental si cel harismatic. Preotul trebuie sa respinga de aceea fenomenul de marginalizare, impingerea credinciosilor spre periferia vietii parohiale, fenomen exploatat de gruparile harismatice si eshatologice. El trebuie sa ofere oricarui credincios posibilitatea sa aiba locul sau propriu si sa exercite "harisma" sau slujba sa personala in interiorul comunitatii.

Pr. Prof. Ion Bria,

Ortodoxia nr 3/1978, pag. 487-496.

- Conferinta tinuta la Centrul Ecumenic de la Versoix (Elvetia), in cadrul saptamanii de rugaciune pentru unitatea crestina, 18 ianuarie 1978.

1. Justo L. Gonzales, A History of Christian Thought, vol. I, Abingdon Press, Nashville, 1970, p. 316-319. 2. Yves M., J. Congar, Chretiens desunis, Les Editions du Cerf, Paris, 1937, p. 362. 3. Basile de Cesaree, Sur le Saint-Esprit, trad. de Benoit Pruche, col. "Sources Chretiennes", nr. 17-bis, Les Editions du Cerf, 1968 4. Symeon le Nouveau Theologien, Traites theologiques et ethiques, tom. I, col. Sources chretiennes nr. 122, Les Editions du Cerf, Paris, 1966, p. 111-113. 5. Despre Duhul Sfint, cap. IX, trad. cit., p. 343. 6. F. J. Schierse, La Revelation de la Trinite dans le Nouveau Testament, in "Mysterium Salutis. Dogmatique de l'histoire du salut", vol 5: Dieu et la revelation de la Trinite, Les Editions du Cerf, Paris, p. 158-169. 7. Irenee de Lyon, Demonstations de la Predication apostolique, trd. De L. M. Proidevaux, col. "Sources Chretiennes" nr 62, Les Editions du Cerf, Paris, 1971, cap. 99-100, p. 169-170. 8. Despre calauzirea Duhului Sfant, P.G. 102, p. 305-308; Vezi Olivier Clement, L'Essor du Christianisme Oriental, Presses Universitaires de France, Paris, 1964, cap. "La Mystagogie du Saint Esprit", p. 5-22. 9. Gregoire de Nazianze, Lettres Theologiques, trad. de Paul Gallay, Les Editions du Cerf, Paris, 1974, Scrisoarea 102, p. 71. Vezi si Cuvantarea IV despre Duhul Sfant, cap. 24, 33, P.G. 36, 164. 10. Johannes Behm, in "Theological Dictionary of the New Testaments", editat de Gerhard Friedrich, vol. V, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, 1977, p. 800-814. 11. Nicolae Cabasilas, Explication de la Divine Liturgie, trad. de Severin Salaville, Les Editions du Cerf, Paris, 1967, p. 381. 12. Irineu de Lyon, Expunerea traditiei apostolice, trad. cit., p. 96. 13. Nicholas Cabasilas, The Life in Christ, trad. de Carmino J. de Cantanzaro, St. Vladimir's Seminary Press, 1974, p. 106-107. 14. Despre Duhul Sfant, cap. XII, trad. cit., p. 347. 15. S. Jean Damascene, Homelies sur la Nativite et la Dormition, Les Editions du Cerf, Paris, 1961, trad. de Pierre Voulet, p. 61, 75. 16. Paul Evdokimov, Presence de l'Esprit Saint dans la tradition orthodoxe, Les Editions du Cerf, Paris, p. 94-95.

17. Cyrile d'Alexandrie, Deux dialogues christologiques, trad. de G. M. Durand, Les Editions du Cerf, Paris, p. 257, 279. 18. Diadoque de Photice, Oeuvres spirituelles, trad. de Edouard des Places, Les Editions du Cerf, Paris, 1966, p. 149-151. 19. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, La centralite du Christ dans la theologie, dans la spiritualite et dans la mission orthodoxe, in "Contacts" vol. XXVII, nr. 92, 1975, p. 454. 20. Prof. Ion Bria, Orthodoxie. Culte et liturgie, in "Le Christianisme au XX-eme siecle", nr. 36, sept. 1977, p.11.

[editează]

Ce este Biserica dupa Invatatura Ortodoxa ?

Este intrebarea fireasca pe care si-o pune omul mai putin familiarizat sau deloc familiarizat cu adevarurile credintei noastre ortodoxe. Dar este si intrebarea care I se pune credinciosului nostru de catre un semen al sau care nu impartaseste aceeasi credinta religioasa. Dar nu numai atit. Aceasta intrebare I se pune deopotriva crestinului dreptcredincios, teologului de adincime si preotului ca slujitor al lui Hristos si al Bisericii Sale, iar raspunsul plenar dat acesteia inseamna o marturisire si o traire concreta a lui Hristos insusi in tot locul si cu toata fiinta, inseamna realitatea si continutul mantuirii, insesi a aceluia care a inteles intrebarea si a raspuns la ea.

Prin urmare, Ce este Biserica? Pentru unii este o intrebare, pentru altii o intrebare ce asteapta un raspuns si o atitudine, iar pentru altii o marturisire a lui Hristos si o certitudine a mantuirii lor, ca madulare al Trupului lui Hristos, Biserica, prin lucrarea Duhului Sfant in cei care apartin obiectiv si dinamic lui Hristos.

Termenul si notiunea de Biserica indica, fireste, doua lucruri sau realitati: Biserica-lacas de comuniune si inchinare si Biserica-comunitate de credinciosi ai lui Hristos si impreuna cu Hristos, in biserica lacas. Intre aceste doua intelesuri fundamentale exista o legatura foarte strinsa, in sensul ca Biserica-comunitate determina si explica biserica-lacas de inchinare. 1. Biserica este viata de comuniune a persoanelor Sfintei Treimi extinsa in umanitate si comuniunea de iubire si viata a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos in Duhul Sfant. Ca o comuniune a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica incepe de la Intrupare fiind deci o prelungire a Intruparii si este intemeiata obiectiv de Hristos pe Cruce si in Invierea Sa din morti, iar ca o comunitate concreta, vazuta, a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica intra in istorie la Cincizecime.

Prin urmare, Biserica apare ca un rezultat la lucrarii rascumparatoare a lui Hristos si ca o prelungire fireasca a acesteia, mai exact a lui Hristos ce intrupat, rastignit si inviat si inaltat la ceruri intru slava, stind de-a dreapta Tatalui, in relatie cu Dumnezeu-Tatal, ca Dumnezeu-Omul slavit pentru noi, dar si cu noi prin Duhul Sfant care ne mentine si ne da putere sa crestem in

comuniunea de viata cu El. Prin Hristos, viata de comuniune a persoanelor Sfintei Treimi coboara in umanitate, si anume in Biserica, si constituie Biserica, iar Biserica, datorita Capului ei, Hristos, tinde desavirsindu-se spre Sfanta Treime, prin Duhul Sfant.

Ca comuniune si comunitate a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica tine, deci, de Hristos si de Duhul Sfant in acelasi timp. Caci acolo unde este Duhul Sfant, acolo este si Fiul, si unde este Fiul este si Duhul Sfant. Mintuitorul insusi, inainte de inaltarea Sa la ceruri, trimitind pe Apostoli la propovaduirea Evangheliei, ii asigura pe ei si pe urmasii lor: <<Si Eu voi fi cu voi in toate zilele pina la sfirsitul veacului>> (Matei XXXVIII, 20). Si El este cu noi toti prin Duhul Sau cel Sfant, dupa cum El insusi ne-a spus: <<Dar Mangietorul, Duhul Sfant, pe care-L va trimite Tatal, in numele Meu, Acela va va invata toate si va va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu>> (Ioan XIV, 26). Duhul Sfant nu va vorbi de la Sine, ci cite va auzi va vorbi si cele viitoare va vesti, El ne va face parte de tot ceea ce este in Hristos (Ioan XVI, 13) si deci de ceea ce are Tatal: <<Toate cite are Tatal ale Mele sint; de aceea am zis ca din al Meu ia si va vesteste>> (Ioan XVI, 15). Duhul Sfant va da o marturisire despre Hristos (Ioan XV, 26). Dar tot Duhul Sfant este Acela care il face prezent pe Hristos si in care Hristos lucreaza mintuirea noastra. Dar unde? In Biserica, care este Trupul lui Hristos si plentitudinea Duhului Sfant (Efeseni 1, 23). 2. Biserica, plenitudine de viata dumnezeiasca si lucrare a Duhului Sfant prin Hristos in umanitate. Prin Intrupare, Rastignire, Inviere si Inaltare, Mantuitorul Hristos pune temelie Bisericii Sale. Prin acestea toate si indeosebi prin Cruce si Inviere, Biserica ia fiinta in mod obiectiv, dar virtual. Fiul lui Dumnezeu nu s-a facut om pentru Sine, ci ca din trupul Sau sa extinda mantuirea ca viata dumnezeiasca in noi. Or aceasta viata dumnezeiasca extinsa din trupul Sau in umanitate, mai exact in cei care se incorporeaza dinamic in Hristos, constituie Biserica insasi 1.

Pogorirea Duhului Sfant sau Cinicizecimea este actul de trecere de la lucrarea mintuitoare a lui Hristos insusi in umanitatea Sa personala la extinderea acestei lucrari in oameni 2. Duhul Sfant, care este Duhul lui Hristos, ca unul ce odihneste deplin peste El (Ioan, 1, 33) si straluceste din Hristos tuturor, coboara in chipul limbilor se foc peste Apostoli, peste fiecare in parte in mod distinct, umplindu-I (Fapte II, 1, 3, 4), precum si peste cei care, ascultind predica Apostolilor, s-au botezat (Fapte II, 37, 38, 41), dand nastere Bisericii ca o comunitate vazuta sacramentala a oamenilor cu Dumnezeu, intrata in istorie. Prin lucrarea Duhului Sfant, coborit in chip de limbi de foc peste Apostoli, distinct peste fiecare dat toti gasindu-se impreuna, in acelasi loc, si prin primirea Duhului Sfant de catre cei care fiind patrunsi la inima s-au pocait si s-au botezat, adaugindu-se Apostolilor si celor impreuna cu ei, im mijlocul lor fiind Maica Domnului (Fapte I, 14; II, 1-4), Hristos se prelungeste in toti acestia facindu-I Siesi Biserica vie. Caci Biserica este alcatuita din oameni (barbati si femei) si ingeri, adica din <<pietre vii>>, cum spune Sfantul Apostol Petru (I Petru II, 5), formind o casa duhovniceasca si un <<popor agonisit de Dumnezeu>> (I Petru II, 5, 9) care sa aduca jertfe duhovnicesti bineplacute lui

Dumnezeu prin Iisus Hristos si sa vesteasca in lume bunatatile Lui (Ibidem). Si <<pietre vii>> ale Bisericii sunt toti aceia care marturisesc dumnezeirea lui Hristos, adica pe Hristos Dumnezeu-Omul, Fiul lui Dumnezeu intrupat, ca odinioara Simon in Cezareea lui Filip, invrednicindu-se sa fie <<piatra vie>> (Matei XVI, 16,18), si care <<impreuna sa se zideasca pe temelia Apostolilor si a proorocilor, piatra din capul unghiului fiind insusi Isus Hristos>> ca sa fie lacas si comunitate a lui Dumnezeu in Duhul Sfant si plina de Duhul Sfant, care este Duhul lui Hristos (Efeseni II, 20-22).

Cel care ii zideste pe oameni in Hristos, ca Biserica vie, vazuta, adica comunitate concreta a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos este Duhul Sfant, odata cu venirea lui personala in lume la Cincizecime, de la Tatal, trimis de Fiul (Ioan XV, 26). Prin Sfantul Duh, in ziua cincizecimii, adunarea Apostolilor si ucenicilor la care s-au adaugat, chiar din prima zi, cei care au primit cuvintul Evangheliei lui Hristos si s-au botezat, ca la trei mii de suflete, a devenit loc si lacas al prezentei Cuvintului, adica al prezentei lui Hristos iinsusi, a devenit Biserica. Aceasta poarta Cuvintul si Il propovaduieste, asa cum Fecioara Maria L-a purtat si L-a crescut. Iar acest Cuvint este Logosul Tatalui, adica Fiul lui Dumnezeu intrupat, prezent in Biserica, asa cum a fost prezent in sanul Fecioarei. Biserica este, deci, prin Duhul Sfant, venit in lume in chip personal, la Cinczecime, loc al prezentei lui Hristos cel mort si inviat pentru mantuirea noastra a tuturor 3 .

Se obisnuieste sa se vorbeasca de trimiterea Duhului Sfant in lume, de la Tatal prin Hristos sau de catre Tatal (Ioan XIV, 26) si Fiul Sau intrupat (Ioan XV, 26) ca despre un act prin care Duhul Sfant trebuie vazut intotdeauna ca Duhul lui Hristos insusi, deci nu trebuie conceput sau vazut in nici un fel despartit de Hristos 4 . Este total falsa imaginea unui Hristos in cer si a Duhului Sfant in Biserica, fiindca nu ia in serios unitatea si comuniunea Persoanelor treimice care se inconjoara, ce cuprind si se oglindesc reciproc. La Dumnezeu cele trei Persoane nu sint despartite. De aceea nici nu se poate vorbi in sens propriu de numarul trei: <<In fiecare sint si ceilalti Doi, avind aceeasi fiinta si aceeasi lucrare. Intr-un fel sint in acelasi timp unul. Dar nu sint nici simplu unul, pentru ca fiecare are aceeasi fiinta si aceeasi lucrare intr-un mod propriu. <<Ei sint o Tri-Unitate>> 5 . Nu se poate deci disocia intre lucrarea si iconomia Fiului pe de o parte si lucrarea si iconomia Duhului Sfant pe de alta parte, ca sa se poata spune ca Biserica tine numai de Hristos si este lucrarea lui Hristos sau ca ea tine si este lucrarea exclusiva a Duhului Sfant, incepind din ziua Cincizecimii. Aceasta disociere <<duce sau la rationalism sau la sentimentalism sau la amindoua ca atitudini paralele, ducind fie la instituirea unui loctiilor al lui Hristos, ca in catolicism, fie la afirmarea unui individualism, inspirat de capriciile sentimentale, considerate ca impulsuri ale Duhului Sfant si netinute in friu de prezenta unui Hristos care ne infatiseaza o umanitate de model bine conturata si ne ofera prin Duhul Sfant puterea de a ne dezvolta dupa chipul ei>> 6 .

Fiul si Duhul sint cele doua Persoane divine care efectueaza Revelatia in mod solidar. Amindoua reveleaza pe Tatal si se reveleaza una pe alta ca si in viata interna dumnezeiasca. Dar Cuvintul si Duhul Sfant sint prezenti si lucratori impreuna in iconomia mantuirii noastre. Caci Duhul Sfant si Cuvintul lui Dumnezeu nu erau despartiti in perioada in care Duhul Sfant pregatea intruparea Cuvintului si in cea in care Cuvintul intrupat pregatea venirea personala a Duhului in lume, precum nu sint despartiti nici in cea prezenta in care Duhul Sfant ne deschide accesul la Cuvintul inaltat cu trupul la cer 7 . Subliniind ideea, P. Evdokimov spune: <<Cincizecimea restituie lumii prezenta interiorizata a lui Hristos si Il reveleaza acum nu inaintea, ci inauntrul ucenicilor>> 8 . <<Eu voi veni la voi... Eu voi fi cu voi pina la sfirsitul veacurilor>>; <<In aceasta zi (ziua Cincizecimii) voi veti cunoaste ca Eu sint in voi>>. Prin Duhul Sfant, Hristos patrunde in interiorul omului, in umanitatea pe care El a rascumparat-o prin Jertfa Sa si a innoit-o prin lucrarea Sa, intrucit Trupul Lui a fost total umplut si strabatut de Duhul. Aceasta idee o subliniaza Sfantul Apostol Pavel prin cuvintele: <<Iubirea lui Dumnezeu a fost raspindita in inimile voastre prin Duhul Sfant>> (Rom. V, 5). Prin Duhul strigam: <<Avva! Parinte!>> (Rom. VIII, 15) si numim pe Iisus Domn (I Cor. XXI, 3).

Cincizecimea deschide Istoria Bisericii, inagureaza Parusia si anticipeaza Imparatia. Duhul Sfant incorporeaza in Trupul lui Hristos, Biserica, ca <<impreuna mostenitori cu Hristos ai lui Dumnezeu>> (Rom. VIII, 17), ne face <<fii in Fiul>> si in Fiul noi aflam pe Tatal. Duhul Sfant lucreaza infierea noastra divina, dupa har, si ne ridica si mentine in comuniune cu Tatal, datorita Fiului Sau intrupat. 3. Biserica, comunitate teandrica, sacramentala. Biserica este viata de comuniune a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos in Duhul Sfant, manifestata concret prin acte de credinta, prin participarea la acelasi Sfinte Taine si slujbe savirsite de cei investiti cu puterea Duhului Sfant in acest sens de catre Hristos insusi, episcopii, preotii carora le revine, tot datorita puterii Duhului Sfant cu care au fost imbracati de Hristos, conducerea credinciosilor pe calea mintirii, odata cu propovaduirea Evangheliei si sfintirea lor (Matei XXVIII, 18-20). Constitutia Bisericii este, deci, teandrica, pastrind ca existente distincte pe cei uniti, pe Dumnezeu si pe oameni, dupa cum si comuniunea din sanul Sfintei Treimi pastreaza distincte personale divine.

Cel ce coboara viata de comuniune a luni Dumnezeu in umanitate si o extinde in comunitatea oamenilor, pe de o parte, si care ridica pe oameni la comuniunea cu Dumnezeu, este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu intrupat: <<Si pentru cei ce vor crede in Mine, prin cuvintul lor, Ma rog ca toti sa fie una, dupa cum Tu, Parinte, intru Mine si Eu intru Tine, asa si acestia in Noi sa fie una>>, si <<Eu intru ei si Tu intru Mine, ca ei sa fie desavirsiti intru unime>> (Ioan XVII, 21 si 23).

Fiul se uneste dupa har atit de mult cu oamenii, precum este unit dupa fiinta cu Tatal, avind fata de ei aceeasi iubire. Fiul adunind in Sine pe oameni, Tatal iubindu-L pe El, ii iubeste si pe ei cu aceeasi dragoste. <<Iubirea cu care M-ai

iubit Tu sa fie in ei si Eu in ei>> (Ioan XVII, 26). Comentind aceste locuri scripturistice, Sfantul Simeon Noul Teolog exclama: <<O, adinc al Tainelor!... O coborire negraita a iubirii lui Dumnezau fata de noi. Caci ne fagaduieste ca de voim, va avea cu noi dupa har aceeasi unire, pe care o are El cu Tatal Sau dupa fire. Dar si noi vom avea aceeasi unire cu El, daca vom implini poruncile Lui.. O fagaduinta infricosata! Caci aceeasi slava pe care Tatal a dat-o Fiului, ne-o da Fiul si noua dupa har. Si ceea ce este si mai mult, este ca precum este Fiul in Tatal si Tatal in fiul, asa si Fiul lui Dumnezeu este in noi, si noi in El dupa har, daca vrem>> 9 .

Toate acestea arata clar de ce Sfintii Parinti indica temeiul divin al Bisericii nu numai in Sfanta Treime, adica in viata de comuniune a Sfintei Treimi, in mod general, ci in mod special in Fiul lui Dumnezeu intrupat. De aceea, Biserica este Hristos unit cu umanitatea rascumparata si innoita prin Cruce si Inviere, sau, altfel spus, Hristos extins in umanitate si umanitatea incorporata personal si dinamic in Hristos cel mort si inviat, plin de tot Duhul.

a. Biserica - trupul lui Hristos extins in umanitate. Biserica uneste in sine tot ceea ce exista sau este destinata sa cuprinda tot ceea ce exista: Dumnezeu si creatia. Sfantul Apostol Pavel arata Biserica ca fiind insusi Trupul lui Hristos (Efeseni I, 23; V, 23), care are multe madulare: <<Caci precum trupul unul este si are multe madulare, iar toate madularele trupului multe fiind, sint un trup, asa si Hristos. Pentru ca intr-un Duh ne-am botezat noi toti, ca sa fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi, si toti la un Duh ne-am adapat. Caci si trupul nu este un madular, ci multe>> (I Cor. XII, 12-14). Dar fiecare madular isi are cinstea si locul sau in trup, fara sa se substituie trupului intreg (I Cor. XII, 18) si nici altui madular (Ibidem, 21), dupa cum nici trupul nu poate fi conceput fara madulare (Ibidem, 19). Madularele isi au identitatea lor, dar nu in afara trupului, ci intrucit sint madularele trupului. De aceea intre ele nu trebuie sa fie dezbinare pe motiv ca unele ar fi mai de cinste decit altele ci <<sa se ingrijeasca deopotriva unele de altele. Si daca un madular sufera, toate madularele sufera impreuna, si daca un madular este cinstit, toate madularele se bucura impreuna>> (Ibidem, 25, 26).

Biserica este trupul sobornicesc, comunitar sau social al lui Hristos in care El se prelungeste si lucreaza sau care este alcatuit din toti aceia care s-au incorporat in Hristos prin lucrarea Duhului Sfant in Taine, dupa ce au auzit si primit Cuvintul lui Dumnezeu, intocmai ca aceia <<ca la trei mii de suflete care s-au adaugat>> Apostolilor, ucenicilor si fratilor in ziua Cincizecimii (Fapte I, 13, 14; II, 1-4, 9-12, 37-38, 41). Biserica este un trup, un tot, care nu anuleaza madularele ci dimpotriva le afirma si ele se afirma reciproc: <<Iar voi sunteti trupul lui Hristos si madulare fiecare in parte>> (I Cor. XII, 27).]

Ca trup al lui Hristos, Biserica nu este suma numerica a membrelor sau madularelor, ci ea este uniunea catolica cu Hristos a ipostasurilor create pe care ea le zamisleste intr-o noua nastere (Botezul), le intareste si pecetluieste

cu Duhul lui Hristos (Mirungerea) si le uneste cu Trupul si Singele Lui pline de Duhul Sfant (Euharistia). Biserica nu face numar cu madularele sale. Parintii vad in Mireasa din Cintarea Cintarilor atit Biserica intreaga cit si pe fiecare dintre persoanele unite cu Cuvintul intrupat 10 . Explicatia acestui fapt, precum si constitutia teandrica a Bisericii, o avem in Hristos insusi, care dupa firea dumnezeiasca este unit cu Tatal si cu Duhul, iar dupa firea omeneasca cu toti oamenii laolalta si cu fiecare in parte. Fiind cuprinsa in ipostasul intrupat al Fiului, Biserica este Hristos extins in umanitate.

Hristos si umanitatea sint asa de uniti in Biserica incit nici Hristos si nici umanitatea nu pot fi vazuti sau conceputi unul fara celalalt, sau altfel spus, unul cheama si implica pe celelalt. De aceea Hristos este capul Bisericii iar umanitatea adica cei incorporati personal in Hristos, Biserica, ca trup al lui Hristos, extins peste veacuri 11 .

Pozitia speciala a lui Hristos in Biserica consta esential in aceea de cap al Bisericii (Coloseni I, 18), de factor care uneste pe credinciosi cu Sine ca pe un trup al Sau si in calitatea de izvor de putere si model dupa care se orienteaza si de care se umplu si se imprima ce incorporati in El, facindu-se tot mai mult dupa chipul Lui 12 .

Hristos a devenit capul Bisericii prin faptul ca ipostasul divin al Fiului si-a asumat chipul uman, adica parga firii noastre, intrind deci in relatia cu toti insii umani care ipostaziaza aceeasi fire umana, si fiind pentru toti un Om central care ii implica si care ii sustine. Iar aceasta calitate devine eficienta intrucit Hristos ne comunica in forma omeneasca puterea Sa dumnezeiasca prin Duhul Sfant si ne daltuieste dupa chipul Sau. Dar Hristos a devenit cap al Bisericii si prin faptul ca <<El a ridicat aceasta parga la stare de jertfa superioara oricarei preocupari egoiste de Sine, si la starea de inviere, purtind prin acesta cele doua stari imprimate in mod imbinat in trupul Sau ca sa ne comunice si noua puterea de a ni le insusi sau de a ne ridica umanitatea noastra la ele. Iar aceasta inseamna a ridica umanitatea noastra la unirea cu infinitatea lui Dumnezeu cel personal, caci numai prin jertfa, predindu-ne lui Dumnezeu, daramam zidurile care ne inchid in marginirea noastra si intram in comuniune deplina cu Dumnezeu si cu semenii>> 13 .

Sfantul Apostol Pavel numeste in mod propriu si direct pe Hristos Cap al Bisericii: <<Hristos este capul trupului, al Bisericii>> (Coloseni I, 18, 24). <<Si pe toate le-a supus sub picioarele Lui si mai presus de toate intru toti>> (Efeseni I, 22-23). De Hristos, in calitatea lui de cap, depinde si cresterea trupului precum si lucrarea fiecarui madular in partea lui de cap, depinde si cresterea trupului precum si lucrarea fiecarui madular in parte al acestuia: <<Si marturisind adevarul in iubire, sa crestem intru toate spre El care este capul, Hristos. Si din El tot trupul bine alcatuit si bine incheiat, prin toate legaturile care ii dau tarie, isi savirseste cresterea, potrivit lucrarii masurate fiecaruia dintre madulare si se zideste intru iubire>> (Efeseni IV, 15-16). <<Barbatul este

cap femeii, precum si Hristos este cap Bisericii, trupul Sau, al carui si Mintuitor este>> (Efeseni V, 23), de aceea, crestinii, dupa indemnul Sfantului Apostol Pavel, nu trebuie sa se lase amagiti de cei de cei <<care ii trag spre intelesurile cele slabe ale lumii>> (Coloseni II, 20), ci <<sa se tina strins de Capul de la care Trupul intreg - prin incheieturi si legaturi indestulindu-se si intocmindu-se - sporeste in cresterea pe care I-o da Dumnezeu>> (Col. II, 19). Hristos este cap al Bisericii si in sensul ca in acest trup, Biserica, se traieste viata Capului, adica viata cea noua dupa Hristos in Duhul Sfant, ca Hristos insusi traieste in Biserica si lucreaza in ea, prin Duhul Sau, precum si in fiecare madular al ei si ca El ne ofera aici, prin Duhul Sfant, harul dumnezeiesc si, deci, mantuirea. Viata lui Dumnezeu se revarsa si pulseaza in tot trupul, prin Capul acestuia, adica prin Hristos care s-a facut prin Duhul, viata noastra a tuturor (Coloseni II, 4).

Prin Hristos, capul ei, Biserica se structureaza ca un intreg armonios, ca un organism sobornicesc in care fiecare madular isi implineste lucrarea coresunzatoare lui (Efeseni IV, 15-16) si se simte legat de celelalte madulare cu care se bucura de plentitudinea vietii dumnezeiesti facuta accesibila omului de catre Hristos si impartasita de El prin Duhul Sfant intregului trup si fiecarui madular in parte, prin Sfintele Taine care sint incheieturile si legaturile Trupului insusi, de care vorbeste Sfantul Apostol Pavel (Efeseni IV, 16; Coloseni II, 19).

b. Biserica comunitate sacramentala in Hristos prin lucrarea Duhului Sfant. Umanitatea rascumparata si innoita, prin Crucea si Invierea lui Hristos, nu se constituie in trup al lui Hristos, adica Biserica, decit prin incorporarea ei activa in Hristos. Dar aceasta incorporare nu poate fi conceputa decit ca personala si aceasta de ambele parti. Caci Hristos se prelungeste sau extinde personal numai in cei care vin la El, raspunzind chemarii Lui la comuniune cu Dumnezeu, adresata lor prin Apostolii Sai si urmasii acestora: episcopii si preotii: <<Mergeti in toata lumea si propovaduiti Evanghelia la toata faptura. Cel ce va crede si se va boteza se va mantui, iar cel ce nu va crede se va osindi>> (Marcu XVI, 15-16). Toti oamenii sint chemati sa devina madulare ale Trupului lui Hristos, caci: <<El voieste ca toti oamenii sa se mantuiasca si la cunostinta adevarului sa vina>> (I Tim. II, 4), deoarece <<El s-a dat pe Sine pret de rascumparare pentru toti>> (I Tim. II, 6). Dar Hristos nu sileste pe nimeni sa-l fie urmator si madular al Trupului Sau; <<Iata, Eu stau la usa si bat, de va auzi cineva glasul Meu si va deschide usa, voi intra la el si voi cina cu el si el cu Mine>> (Apoc. III, 20). Prin aceasta se adevereste cuvintul Mintuitorului din parobola cu lucratorii trimisi sa lucreze in vie: <<ca multi sint chemati, dar putini sunt alesi>> (Matei XX, 16), precum si din parabola nuntii fiului de imparat la care, in locul celor poftiti la nunta si care n-au raspuns, au fost chemati cei de la raspintiile drumurilor, dar dintre care a fost dat afara cel gasit fara haina de nunta caci <<multi sint chemati, dar putini sint alesi>> (Matei XXII, 22, 1-14). Haina de nunta este vesmintul luminos pe care il dobindeste cel incoroprat in Hristos.

Hristos se prelungeste si se extinde personal in oameni, si anume in cei care sint strapunsi la inima de Cuvantul Sau (Fapte II, 37), facindu-I madulare alte Trupului Sau, prin Botez, Mirungere si Euharistie. Prin aceste Taine au acces oamenii la Hristos, se incorporeaza in El ca madulare ale Trupului Sau, devin Biserica lui Hristos plina de Duhul Lui care se impartaseste ei si madularelor ei.

Prin Botez, Hristos incorporeaza pe om in Sine, extinzindu-se si salasluind in el. Botezul realizeaza, deci, o incorporare personala si fiintiala a omului in Hristos prin lucrarea Duhului Sfant in Biserica si in oameni. <<Cand iesim din apa Botezului, arata Nicolae Cabasila, noi avem in suflete pe insusi Mintuitorul nostru, si inca nu numai in suflet, ci si pe frunte, in ochi, ba si in madulare si in cel mai ascuns ungher al fiintei noastre si anume il avem plin de marire, curat de orice pacat si lipsit de orice stricaciune, asa precum a inviat, asa cum s-a aratat Apostolilor, precum era cind s-a inaltat la cer si, in sfirsit, cum va veni iarasi sa ne ceara comoara pe care ne-a incredintat-o>> 14 .

Ca incorporare in Hristos, Capul Bisericii, Botezul este, invatatura Bisericii noastre Ortodoxe, inceputul relatiei comuniunii noastre personale cu Hristos, care se adinceste si creste prin celelalte Taina, Mirungerea si Euharistia. Botezul apare nu numai ca un dat, sau rezultat, ci si ca o misiune si drum spre intreaga viata a Duhului Sfant care ne vine prin Hristos, Capul Bisericii.

Prin Hristos, cel botezat intra in relatie personala cu toate persoanele Sfintei Treimi. Formula trinitara a Botezului, indicata chiar de Mintuitorul Hristos odata cu trimiterea Apostolilor la propovaduirea Evangheliei si instituirea Tainei insesi dupa inviere (Matei XXVIII, 19-20), subliniaza tocmai acest lucru. Cel botezat intra in relatie personala cu Hristos cel interiorizat de Duhul Sau inauntrul nostru, bucurindu-se de dragostea Tatalui al carui fiu dupa har a devenit prin Botez. Ca, prin Hristos, cel botezat intra in relatie personala cu fiecare persoana a Sfintei Treimi, ni se arata si prin pronuntarea distincta a numelui fiecarei persoane a Sfintei Treimi, odata cu cele trei cufundari in apa si inaltari ale primitorului Tainei. Hristos insusi se naste in noi, in Botez si odata cu El ne nastem si noi la o noua viata, la viata lui Hristos, prin Duhul Sfant pe care ni-L impartaseste El in adincul fiintei noastre prin Botez. Neofitul primeste in fiinta sa pe insusi principiul vietii 15 .

Relatia personala cu Hristos in Duhul Sfant realizata de Botez are drept consecinta eliberarea omului din robia pacatului si, deci, a mortii, renasterea lui la o viata noua, salasluirea lui Hristos inlauntrul fiintei noastre innoite, precum si cresterea noastra in Hristos prin Duhul Lui 16 . Este ceea ce Sfantul apostol Pavel sublinieaza cit se poate de concis prin cuvintele: <<In Hristos v-ati botezat, in Hristos v-ati imbracat>> (Galateni III, 27).

Cei ce sunt impreuna ziditi cu Hristos prin Duhul Sfant, in Trupul tainic sau sacramental al lui Hristos, Biserica (Coloseni II, 7; Efeseni II, 22), nu sint numai botezati ci poarta si pecetea Duhului Sfant primita prin Taina Ungerii cu Sfantul

Mir. Celor botezati de diaconul Gilip in Samaria a trebuit sa li se impartaseasca de indata harul Mirungerii de catre Sfintii Apostoli Petru si Ioan, care s-au coborit din Ierusalim la ei ca sa-si puna miinile peste ei (Fapte VIII, 14-17), spre a ajunge si ei partasi cu Hristos, prin ungerea imparateasca a Duhului la indumnezeire 17 . Cel botezat este ca o planta tinara care are nevoie de hrana si de sustinere pentru a creste drept. De aici si necesitatea Tainei Sfantului Mir, caci cresterea celui botezat in Hristos nu poate fi decit in Duhul Lui, care ne impartaseste bogatia darurilor Sale in Taina Mirungerii.

Taina Mirungerii realizeaza o prezenta mai intensa a lui Hristos prin Duhul Sfant in cel nou botezat, prin darurile dumnezeiesti necreate impartasite acestuia. Prin aceasta Taina, omul inainteaza in incorporarea sa in Hristos ca madular al Bisericii realizata de Botez. Prin ea se realizeaza, de asemenea, o intilnire si mai intima a credinciosilor cu Hristos si o mai strinsa inchegare a lor in Trupul lui Hristos, Biserica, prin lucrarea Duhului Sfant. Mirungerea este, deopotriva, lucrarea lui Hristos in Duhul Sfant, precum si cea a Duhului Sfant datorita lui Hristos, in cel botezat. Caci <<ar fi gresit sa credem, cum se spune uneori, ca la Botez credinciosii se unesc numai in Hristos, iar in Taina Ungerii cu Sfantul Mir primesc numai darurile Duhului Sfant care-I diversifica ca persoane. Duhul care ii pecetluieste in Taina Mirului, este persoana de relatie intre Tatal si Fiu, deci El ne face pe noi cei deveniti la Botez fii ai Tatalui prin incorporarea noastra in Hristos, sa simtim iubirea Tatalui fata de noi si iubirea noastra fata de Tatal, asa cum la Botezul Sau Hristos primeste indata ce iese din apa, din cerurile deschise, pe Duhul, ca adeverire a iubirii Tatalui, ca relatie iubitoare a Tatalui fata de El nu numai dupa Dumnezeirea Sa, ci si dupa omenitatea Sa>> 18.

Botezul si Mirungerea sint atit de strins legate incit s-ar putea spune ca formeaza impreuna un singur tot cu doua parti distincte, Mirungerea fiind un fel de continuitate a Botezului. Aceasta idee ar putea fi sustinuta si de faptul ca in slujba Bisericii, Taina Mirungerii nu incepe cu o introducere deosebita ca celelalte Taine, ci direct dupa botezarea si imbracarea celui ce a primit botezul, bineinteles dupa ce preotul citeste o rugaciune prin care cere lui dumnezeu sa-I daruiasca <<celui nou luminat prin apa si prin Duh>> si pecetea darului Sfantului si intru tot puternicului si inchinatului Duh>>, precum si <<cuminecarea Sfantului Trup si a scumpului Singe al Hristosului Sau>>. In realitate, ele sint doua Taine distincte, dar legate prin lucrarea lor de incorporare a omului in Hristos, ca madular al Bisericii. In Botez, Fiul isi imprima calitatea Sa de fiu in noi prin lucrarea Duhului Sfant, iar Tatal binevoieste sa ne infieze. In Taina Mirungerii insa apare pe primul plan simtirea noastra de fii revarsata in noi de la Tatal prin Fiul de catre Duhul Sfant 19 . Dar ambele lucrari si stari au devenit posibile prin Fiul lui Dumnezeu care s-a facut om adevarat. Dumnezeu Omul Iisus Hristos a patimit, a murit, a inviat si s-a inaltat la ceruri, raminind si pe Scaunul Slavei, de-a dreapta Tatalui, in relatie cu noi si fiind Unul dintre noi, Dumnezeu Omul, in Treime, impreuna cu Tatal si cu Duhul Sfant.

Mirungerea este Cincizecimea personala a omului, intrarea lui in viata Duhului Sfant, adica in viata adevarata a Bisericii, ca madular al acesteia. Caci prin aceasta Taina primitorul este consacrat ca om deplin, deschis lucrarii Duhului Sfant in el si prin aceasta, vrednic sa se uneasca cit mai deplin cu Hristos plin de tot Duhul, in Sfanta Euharistie. Prin Mirungere, deci, incepe aratarea lui Hristos in comportarea omului botezat, si lumina si lucrarea Duhului Sfant in fiinta omului. Prin aceasta Taina omul devine un chip activ al lui Hristos si un lacas viu al Duhului Sfant.

Calitatea de Crestin nu poate fi deci redusa numai la primirea Botezului. Biserica reflecta, suprapusa, peste starea de nascuti de sus a credinciosilor ei, ca imprimare a starii de nascut in Fecioara a Cuvintului lui Dumnezeu si pecetluirea in Duhul Sfant a acestora, ca o imprimare in ei a lui Hristos cel uns cu Duhul Sfant la Botez, in Iordan.

Incorporarea omului in Hristos inceputa prin lucrarea Botezului, adincita si intarita prin Taina Mirungerii, se realizeaza deplin prin Sfanta Euharistie. Daca Mirungerea de puterea dezvoltarii vietii celei noi in Hristos primita prin Botez, prin Euharistie se desavirseste aceasta viata ca unire deplina cu Hristos si cu Biserica. <<Desigur, noul membru al Bisericii, desi primeste indata dupa Botez si dupa Ungerea cu Sfantul Mir, Euharistia, nu se poate socoti ajuns la starea de desavirsire, din punct de vedere al contributiei pe care trebuie sa o dea si el. Dar el are concentrat in sine tot drumul sau in Hristos, care, pornind de la Botez, are sa inainteze prin contributia adusa de el sau prin folosirea puterii date pentru acest drum intreg, pina la starea care incoroneaza straduintele sale de a dezvolta viata cea noua primita in cele trei Taine 20 .

Adevarata unificare dintre noi si Hristos si extensiunea comunitar-soborniceasca a lui Hristos in oameni care constituie Biserica, se realizeaza in Euharistie. Numai prin Euharistie Hristos este deplin in comunitatea ecleziala si in fiecare membru al acestei comunitati, iar comunitatea si fiecare membru al acesteia cresc in Hristos care s-a situat in centrul ei si in adincul de taina al fiecarui madular al ei.

Unitatea si comunitatea oamenilor cu Hristos si intreolalta in Hristos, realizata de Euharistie, este semnificata in Traditia primara a Bisericii prin speciile euharistice insesi, de paine si de vin. Piinea este formata din numeroase boabe de griu care macinate dau o singura bautura. Tot asa si multiplicitatea subiectelor crestine trebuie sa se zideasca intr-o unitate. Si aceasta o realizeaza Euharistia. Constiinta de sine a unitatii ecleziale a tuturor in Hristos euharistic strabate ca un fir rosu intreaga Traditie si gindire patristica, incepind cu didahia, in care se afirma: <<Cum aceasta paine este raspindita pe munti si adunata a devenit una, astfel sa fie adunata si Biserica Ta, de la mariginile pamintului in imparatia Ta... Adu-ti amine, Doamne, de Biserica Ta... si adun-o din cele patru vinturi, sfintita in imparatia Ta...>> 21 .

Euharistia este Taina unirii si comuniunii depline a omului cu Hristos, ca madular al Bisericii, precum si Taina constituirii insesi a Bisericii. Caci nimeni nu se impartaseste de Hristos in mod izolat, ci impreuna cu toti care marturisec aceeasi credinta una si deplina in Hristos. Prin Euharistie se realizeaza, deci, si o comuniune a credinciosilor intre ei in acelasi Hristos. Toti se intilnesc la acelasi Trup al lui Hristos toti formeaza impreuna extinderea Trupului Hristos in acest sens, Euharistia este prin excelenta Taina unitatii si comunitatii ecleziate. <<Prin faptul ca acum credinciosii nu se impartasesc numai de o energie a lui Hristos, corespunzatoare unei anumite stari din viata Lui, ci din insusi Trupul Lui care devine in ei izvor al tuturor energiilor divine, in calitate de trup inviat, prin Euharistie se realizeaza si se mentine Biserica in sensul deplin al cuvintului, ca Trup al Domnului ca unitate potential completa a credinciosilor cu El si introlalta>> 22 .

Trupul si singele lui Hristos din Euharistie nu ramin statice in Biserica, ci sint hrana si bautura adevarata a Bisericii a lui Hristos, iar prin impartasire nu Biserica le preface pe ele in trup omenesc, ca pe oricare alta hrana, ci Biserica se preface in ele insile, cum spune Nicolae Cabasila, deoarece cele mai tari biruiesc; precum fierul inrosit in foc ni se arata ca foc nu ca fier, tot asa si cu Biserica lui Hristos: daca cineva ar putea s-o cuprinda cu privirea, n-ar vedea in ea decit insusi Trupul lui Hristos prin aceea ca este unita cu El si ca se impartaseste din Trupul Lui 23 , dar un Trup cu multe madulare, cum spune si Sfantul Apostol Pavel: <<Iar voi sinteti Trupul lui Hristos si fiecare in parte madulare ale acestuia>> (I Cor. XII, 27).

Euharistia este, deci, acea Taina care constituie comunitatea celor botezati si pecetluiti de Hristos cu Duhul Lui, Duhul Sfant, ca Trup si Biserica a lui Hristos.

Desigur, Biserica este numai Trup al lui Hristos, si anume un Trup comunitar, sobornicesc, avand Cap pe Hristos. Ea nu este una cu Capul. De aceea, este gresit sa se identifice in general Biserica cu Hristos sau sa se substituie lui Hristos ca loctiitor al Sau o persoana. In relatia ei cu Hristos, Biserica ramine totdeauna ca Trup al Lui, si deci deosebita de El, intr-o tensiune si atitudine de rugaciune continua catre Capul ei: <<Inca ne rugam Tie, pomeneste, Doamne, Sfanta Ta soborniceasca si apostoleasca Biserica cea de la o margine pina la cealalta a lumii, pe care ai cistigat-o cu scump Singele Hristosului Tau, si o impaca pe dinsa, si sfant lacasul acesta intareste-l pana la sfirsitul veacului>> 24 .

Intre Euharistie si Biserica este o legatura foarte strinsa, atit in sensul ca de Euharistie nu se pot impartasi decit cei botezati si unsi cu Sfantul Mir, si prin aceasta deveniti madulare al Bisericii, cit si in acela ca Euharistia este aceea care constituie si realizeaza Biserica. In afara ei nu exista Biserica.

Trebuie spus aici ca este tot atit de adevarat ca nu orice Euharistie face Biserica, ci numai aceea in care avem prezent cu adevarat pe Hristos cel mort

si inviat, cu insusi Trupul si singele Lui, prin prefacerea cinstitelor daruri de paine si vin in acestea cu puterea Duhului Sfant invocata de episcopul sau preotul Bisericii, conditia obiectiva a acestei prefaceri si prezente a lui Hristos Insusi in Euharistie fiind credinta Bisericii. Dar aceasta inseamna ca Euharistia este a Bisericii care pastreaza fara schimbare sau micsorare plentitudinea adevarului dumnezeiesc de la Apostoli, Tainele instituite de Hristos despre care dau marturie cartile Noului Testament si Traditia apostolica, si preotia sacramentala de succesiune apostolica. Deci, conditionarea Bisericii de catre Euharistie se tine in cumpana cu conditionarea Euharistiei de catre Biserica 25 . La Euharistia Bisericii n-au acces decit aceia care impartasesc aceiasi credinta una si plenara a Bisericii insesi. Iata aici si pricina pentru care Biserica Ortodoxa este impotriva intercomuniunii cu cei din afara ei, fiind numai pentru comuniunea euharistica plenara care implica in prealabil unitatea de credinta a celor ce se apropie de acelasi sfant potir si raminerea in aceasta 26 .

Toate Tainele Bisericii sint in relatie cu starea de jertfa si inviere a lui Hristos si o exprima in masuri diferite. Dar nu numai atit. Prin ele Biserica se imprima de jertfa si invierea lui Hristos si odata cu ea madularele ei. Prin euharistie insa, mai mult decit prin Botez, Biserica intreaga, luind putere din Jertfea lui Hristos, traieste sentimentul predarii vietii sale lui Dumnezeu, spre a o primi umpluta de viata Lui vesnica, asemenea lui Hristos prin inviere 27 . Dar aceasta se intimpla nu numai cu ea, ci si cu fiecare madular al ei care se impartaseste cu Hristos euharistic.

Ca lucrari ale Duhului Sfant in Biserica sau ale lui Hristos insusi in Duhul Sfant, Tainele sint respiratia continua a Bisericii, prin care ea inspira si expira neincetat pe Duhul Sfant care ne face prezent pe Hristos si in care lucreaza Hristos in Biserica si in fiecare madular al Trupului Sau. Prin Taine, deci, Biserica, care are pe Duhul Sfant in ea de la Cinicizecime prin Capul ei, Hristos, se umple cu viata dumnezeiasca a Duhului care vine acum de sus in ea, <<reaprinzind>> sau <<innoind>> <<legaturile si <<intilnirile>> Bisericii si credinciosilor cu Hristos. Iata aici si ratiunea pentru care unele Taine se repeta, in timp ce altele nu se repeta. Astfel, pe de o parte, pe Hristos Il avem deplin in Biserica si in madularele ei prin Euharistie, iar pe de alta parte simtim nevoia sa-L avem si mai mult si de aceea dorim sa ne impartasim si de mai multe ori. Dar pentru aceasta trebuie sa ne cercetam si mai des, despovarindu-ne de greutatea pacatelor prin cainta, pocainta si Taina Spovedaniei.

In fiecare Taina are loc o intilnire sau reintilnire proaspata, innoita a omului cu Hristos, precum si a Bisericii insesi cu Hristos in Duhul Lui. In aceasta intilnire sau reaprindere a intilnirii cu Hristos sta necesitatea insasi si lucrarea tuturor Tainelor in Biserica si in viata credinciosilor, deci nu numai a Botezului, Mirungerii, Euharistiei si Pocaintei sau Spovedaniei, ci si a Nuntii, Maslului si a Hirotoniei. Fiecare Taina insa, pe linga articularea generala, are si o articulare si lucrare specifica in viata Bisericii.

Ca rezultat al Tainelor si conditie a propriilor sale Taine, Biserica, asa cum am spus, este o comunitate sacramentala. Temeiul si izvorul acesteia este Hristos insusi care isi prelungeste in Biserica intreita Lui chemare sau slujire prin care ne-a rascumparat sau mintuit obiectiv prin organele vizibile ale Preotiei Sale nevazute. 4. Preotia lui Hristos in Biserica. Biserica se mentine si inainteaza in planul vietii dumnezeiesti si in umanitatea rascumparata, hranindu-se din Jertfa si Invierea lui Hristos, si avind in ea plentitudinea vietii si lucrarii Duhului Sfant, prin capul ei Hristos, din ziua Cincizecimii cind a luat fiinta ca comunitate concreta, sacramentala a oamenilor cu Dumnezeu. Dar Biserica se mentine si creste in umanitatea rascumparata nu numai pentru ca are in ea pe Hristos ca ipostas divin intrupat, care s-a jertfit si inviat pentru rascumpararea intregului neam omenesc din robia pacatului si a mortii si care are pe Duhul si ca om, indumnezeindu-si propria umanitate si prin aceasta pe noi toti, ci pentru ca Hristos, continua sa ramina in ea. Si anume: El este Arhiereul care aduce pe Sine jertfa Tatalui in Euharistie pentru noi, pentru Biserica si impreuna cu Biserica, Trupul Sau; Invatatorul sau Profetul care isi propovaduieste invatatura despre Sine si despre mintuirea noastra in Sine; si Imparatul care conduce spre Tatal pe cei rascumparati prin Singele Sau, fiind Capul Bisericii, Trupul Sau sobornicesc extins peste veacuri si spatii, prin care viata de comuniune a lui Dumnezeu si puterea Lui salasluiesc in Biserca si in lume.

Hristos este Capul Bisericii, nu numai intrucit e ipostasul divin, ipostas al umanitatii si intrucit se mentine in oameni cu Trupul Lui jertifit, inviat si inaltat, ci si pentru faptul ca El continua sa exercite si sa sustina cele trei slujiri mintuitoare ale Sale in Biserica.

Dar Hristos nu se adreseaza Bisericii ca unui obiect, exercitind in ea cele trei slujiri, ci ca unei comunitati de persoane chemata la comuniune libera cu Sine. Caci Biserica este formata din persoane inzestrata cu libertate si chemate la libertate si iubire netrecatoare. Aceasta primeste, pe de o parte, invatatura, jertfa si conducerea lui Hristos, iar pe de alta raspunde la ele in mod liber si pozitiv ca la o chemare, invatind ea insasi, jertfindu-se si conducind ea insasi sau participind la slujirile Lui de Invatator, Arhiereu si Imparat. Continuand cele trei slujiri in Biserica, Hristos intretine cu Biserica si cu fiecare madular al ei un dialog progresiv in care nici El, nici Biserica si nici madularele acesteia nu sint intr-o stare pasiva 28 . Acesta este, de astfel, si sensul preotiei imparatesti a credinciosilor chemati sa vesteasca si ei, alaturi de episcopi si preoti, bunatatile lui Hristos si sa se fereasca de poftele trupesti (I Petru II, 8-11; I Ioan II, 20).

Ca invatator suprem, Hristos invata Biserica in continuare, luminind-o, in intelegerea cuvintelor Lui si a lucrarii ei mantuitoare in lume, in contextul fiecarui timp. In activitatea ei de invatator spre mantuire, vorbind despre desavarsirea indumnezeirii omului care va ajunge la statura barbatului

desavarsit Hristos (Efeseni IV, 13), in Imparatia cerurilor, iese in evidenta calitatea profetica a Bisericii.

Hristos Arhiereul isi infatiseaza necontenit, in Biserica, trupul Sau jertifit Tatalui si odata cu aceasta ne aduce si pe noi impreuna cu El jertfa de buna mireasma Tatalui, prin puterea trupului Sau jertfit continuu, in Euharistie, Hristos ne atrage si pe noi. Aceasta o arata, de altfel, si asezarea miridelor pe Disc in jurul Agnetului. El nu ne jertfeste ca obiecte, ci ne atrage la o autojetfire ca subiecte, la o autodaruire activa, impartasindu-ne de starea Lui de jertfa, El insusi autodaruindu-se Tatalui. Dar prin Hristos Jertfa si Jertfitor, devenim si noi nu numai jertfe ci si jertfitori, sau preoti ai jertfei noastre in acest sens restrins 29 .

Mintuitorul Hristos este Arhiereul continuu, pentru ca El mijloceste continuu intrarea noastra la Dumnezeu si Tatal prin starea Lui de predare fata de El, chiar si pe scaunul slavei de-a dreapta Tatalui (Evrei IV, 14, 16; VIII, 1, 2; IX, 24, 25), infatisindu-se inaintea lui Dumnezeu pentru noi (Ibidem, 24-25). Intrarea noastra la Tatal este si un act al nostru, adica o predare a noastra din puterea predarii lui Hristos insusi Tatalui, cum zice Sfantul Apostol Pavel: <<Intru El avem apropiere in Duh catre Tatal>> (Efeseni II, 18; Rom. V, 2).

Prin incorporarea noastra deplina in Hristos prin Botez, Mirungere si Euharistie, noi toti devenim preoti si jertfe in Biserica, invatatori si calauzitori spre mintuire ai nostri si ai altor credinciosi apropiati sau ai altor oameni, fara o raspundere formala pentru comunitatea bisericeasca. Exista deci o preotie generala, universala sau imparateasca careia apartin toti cei incorporati in Hrisotos prin Botez, Mirungere si Euharistie ca madulare ale Bisericii. Aceasta isi ia puterea din aducerea continua a jertfei lui Hristos si din impartasirea de ea.

Exista insa o deosebire neta intre preotia generala aducatoare de daruri lui Dumnezeu, din puterea aducerii continue a jertfei lui Hristos si preotia prin care ni se comunica, in mod obiectiv si verificat, Hristos ca jertfa sub chipuri vazute ca sa putem lua din aceasta puterea de a aduce darurile noastre, adica intre preotia generala, obsteasca ca aducatoare de daruri lui Dumnezeu care apartine tuturor crestinilor, ca fapturi noi in Hristos si popor agonisit lui Dumnezeu (I Petru II, 5, 9-11) si preotia sacramentala cu cele trei trepte ale ei: episcop, preot si diacon.

Hristos are nevoie, pentru comunicarea Sa ca jertfa catre noi, si de niste organe umane vazute, sau altfel spus de preoti slujitori ai jertfei Lui in chip vazut, rinduiti in mod vizibil din imputernicirea Lui. Prin aceste organe vazute, deosebite de noi, El trebuie sa ne arate ca este deosebit de noi ca Arhiereu aducator de jertfe, ca Invatator si ca Imparat 30 . Aceste organe vazute ale Preotului nevazut Hristos, sau mai exact ale Arhiereului, Invatatorului si Imparatului nevazut Hristos in Biserica, sint episcopul si preotii, si ca ajutatori

ai acestora, diaconi toti investiti cu puterea preotiei treptei respective de catre Hristos insusi in Taina Hirotoniei, instituita de El indata dupa Invierea Sa cind a dat Apostolilor pe Duhul Sau (Ioan XX, 21-23) si I-a trimis la propovaduirea Evangheliei la toata faptura (Matei XXVII, 18-20; Marcu XVI, 15-16; Luca XXIV, 47-48). Si imbracindu-se cu toata puterea de sus, asa cum le fagaduise (Luca XXIV, 49) in ziua Cincizecimii, odata cu venirea personala a Duhului in lume cind li s-au aratat in casa unde se gaseau toti impreuna, impartite limbi ca de foc sezind pe fiecare dintre ei si umplindu-I (Fapte II, 1-4), Apostolii au inceput sa vorbeasca multimilor <<in alte limbi, precum le dadea lor Duhul a grai>> (Fapte II, 4). Si cei strapunsi la inima de Cuvintul Evangheliei propovaduit de Apostoli, care s-au convertit si s-au botezat, primind pe Duhul, s-au adaugat Apostolilor si fratilor, fiind ca la trei mii de suflete in prima zi a Cincizecimii (Fapte II, 37, 38, 41), cu totii <<staruind in invatatura Apostolilor si in impartasire, in fringerea piinii si in rugaciuni>> (Fapte II, 42). Cei ca la trei mii de suflete s-au adaugat comunitatii Apostolilor si fratilor chiar din prima zi, datorita predicarii cuvintului lui Dumnezeu de catre Apostoli si s-au incorporat in Hristos ca madulare ale Bisericii si au staruit in comuniune cu Hristos, Capul Bisericii, prin invatatura Apostolilor si prin Tainele administrate lor de catre acestia (Fapte II, 42).

Episcopul, preotul si diaconul sint deci organele de instituire divina de la Hristos insusi ale Bisericii ca comunitate vazuta sacramentala a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos, in Duhul Sfant, inca din perioada apostolica a acesteia (Ioan XX, 21-23; Fapte XX, 28; Fil. I, 1; I Tim. IV, 14; I Tim V, 22; II Tim. I, 6; Tit I, 7; Fapte XIV, 23; I Tim. V, 17-22; Tit. I, 5; I Petru V, 1-2, 5; Iacob V, 14; Fapte VI, 3, 5-6; Fil. I, 1; I Tim. III, 8-12). Prin episcop si preot sint primite Tainele Bisericii de catre credinciosi sau acestia din urma se alipesc simplu de Biserica si cresc ca madulare ale Bisericii prin propovaduirea Evangheliei lui Hristos si Tainele savirsite de preotii Bisericii (Matei XXVIII, 19-20; Marcu XVI, 15-16; II Tim. II, 15).

Hristos insusi este cel care imbraca cu puterea Duhului Sfant pe episcop, preot si diacon, in Taina Hirotonici pentru a propovadui cu autoritate Cuvintul lui Dumnezeu (Matei XXVIII, 19; Marcu XVI, 15; II Tim. II, 15), pentru a sfinti, savirsind Sfintele taine (Matei XXVIII, 19; Marcu XVI, 16) si a conduce pe calea mintuirii pe cei incredintati spre pastorire (Matei XXVIII, 20; Fapte XX, 28; I Tim. IV, 16). Harul preotiei isi are izvorul direct in insasi Preotia sau Arhieria nevazut Hristos, exercitind in numele si cu puterea lui Hristos, adica cu puterea Duhului data lor de Hristos, intreita chemare sau slujire a Lui in Biserica.

Toate Tainele Bisericii implica preotia sacramentala, adica pe episcop si preot, dar in mod plenar si direct Sfanta Euharisitie, lasata ca porunca Apostolilor si prin ei episcopilor, urmasii lor, si preotilor (Luca XXII, 19). Euharistia si Hirotonia merg impreuna, se implica si se explica reciproc, datorita lui Hristos care ramine in veac Arhiereul nostru la Tatal. Hirotonia este, prin excelenta,

Taina Bisericii in calitatea ei de comunitate sacramentala cu iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu (I Cor. IV, 1), care il face pe Hristos trait de credinciosi prin preoti, ca Subiect deosebit.

Hirotonia este conditia celorlalte Taine, desi ea nu-si poate indeplini menirea fara acelea, dar este si conditia ei insesi, caci pe preot si pe diacon il hirotoneste episcopul (I Tit I, 5; Fapte XIV, 23), iar pe episcop trei sau cel putin doi episcopi, reprezentind episcopatul Bisericii autocefale respective si intregul epoiscopat al Bisericii.

Biserica cuprinde insa si pe episcop si pe preot si tot ce se savirseste in Biserica este savirsit de intreaga Biserica, pentru ea, dar si pentru fiecare madular in parte al ei. Dar nu exista Biserica fara episcop si preoti, ca organe vazute ale Preotiei nevazute a lui Hristos, investite cu putere de catre Hristos insusi in Taina Hirotoniei pentru Biserica si in Biserica. Asa-zisul ministeriu comun al tuturor crestinilor ca madulare ale Bisericii, sau preotia obsteasca, implica cu necesitate ministeriul sacramental al episcopatului, sursa a celorlalte trepte harice ale Preotiei, ca unul ce tine de fiinta Bisericii si este pentru Biserica, fara sa-si aiba obirsia in cel al credinciosilor, ci izvorind direct din Arhieria lui Hristos, Capul Bisericii. Intre masa credinciosilor si preotia sacramentala (episcop, preot si diacon) exista o interconditionare sau, mai exact, o impreuna-lucrare si rugaciune, insa trebuie pastrate proportiile. Laicii n-au acces la savirsirea Tainelor, insa sfera vietii lor este viata harului penetrarea lor si a lumii de lucrarea harului dumnezeiesc, care este in Biserica si de care si impartasesc prin Sfintele Taine.

5. Insusirile Bisericii. Acestea sunt consecinta fireasca a constitutiei ei teandrice, ca trup al lui Hristos cel Unul si Sfant, extins peste veacuri, si notele distinctive al adevaratei Biserici a lui Hristos. Simbolul Niceo-constantinopolitan infatiseaza Biserica drept una, sfanta, soborniceasca si apostoleasca. Fiecare dintre acestea este strins legata de celelalte si presupune pe celelalte. Nu vom starui, insa, pe larg asupra lor, dat fiind spatiul afectat unui articol, multumindu-ne numai cu o punctare a acestora pentru a completa raspunsul la intrebarea ce ne-am pus-o in titlul articolului.

a. Unitatea Bisericii tine de constitutia Bisericii ca trup extins al Cuvintului intrupat. Hristos se extinde in oameni incorporindu-I in Sine, ca sa-I faca asemenea Lui si sa-I uneasca intr-un singur trup, umplindu-I de aceeasi iubire a Lui fata de Dumnezeu-Tatal si de a lui Dumnezeu-Tatal fata de El.

Sfintii Parinti vad temeiul unitatii Bisericii in prezenta aceluiasi trup jertfit si inviat strabatut de plentitudinea Duhului Sfant, in toate madularele Bisericii. Euharistia cea una implica Biserica cea una.

Unitatea Bisericii consta, de asemenea, in pastrarea aceleiasi credinte dogmatice ca expresie a prezentei si lucrarii plenare a lui Hristos in Biserica. Credinta dogmatica si totalitatea Tainelor formeaza un tot (Efeseni IV, 4-6).

Biserica este una si in sens de unitara, pentru ca avind pe Hristos lucrator in ea, prin Duhul Sfant, ea este cu adevarat Trupul Lui extins in umanitate, adica este unita deplin cu Capul ei, Hristos, si deplin unita in ea insasi prin <<intocmirile>> si <<legaturile>> date ei de Hristos (Efeseni IV, 16) [31]. In temeiul acestei unitati de viata, Biserica este unitara si in organizarea ei. Bisericii Ortodoxe ii este specifica unitatea simfonica, adica unitatea de comunitate care se impaca cu libertatea si imprejurarile variate din diferite locuri. b. Sfintenia Bisericii este strins legata de unitatea ei, provenind din relatia nemijlocita a Bisericii cu Hristos, Capul ei. Nu se poate dobindi mintuirea fara participarea la sfintenia lui Hristos lucratoare in Biserica prin Sfintele Taine ca lucrari ale Duhului Sfant, savirsite cu puterea aceluias Duh Sfant de catre preotii Bisericii. Hristos este sfant mai intii pentru ca este Dumnezeu, sfintenia fiind o insusire a lui Dumnezeu. La aceasta sfintenie nu se ajunge decit prin participare, care se realizeaza prin Sfintele Taine.

Sfintenia Bisericii nu exclude prezenta pacatosilor in ea aici pe pamint cum ni se arata prin pildele Imparatiei (a neghinei, Matei XIII, 24-30; 37-40; a navodului, Matei XIII, 47-50), caci Fiul Omului a venit sa caute si sa mintuiasca pe cel pierdut. Hristos se sfinteste pe Sine si ca om, ca si noi sa fin sfintiti intru adevar (Ioan XVII, 19).

Biserica este laboratorul in care Duhul lui Hristos ne face sfinti sau chipuri tot mai depline ale lui Hristos insusi. Ea este Cincizecimea Duhului extinsa in umanitate.

Sfintenia are un caracter dinamic, nu static, antrenind si pe om in propria lui desavirsire si sfintire. Credinciosii sint sfinti in mod tainic din momentul Botezului, dar ei trebuie sa arate aceasta sfintenie prin fapte si sa creasca in sfintenie [32].

Cum zice P. Evdokimov: <<Biserica este sfintita cu sfintenia lui Hristos (Efeseni V, 25-27) si in virtutea faptului ca este sursa Tainelor si a sfinteniei, ea aduce la existenta comuniunea sfintilor>> [33]. Biserica chiar pe pamint traieste nu o viata pamintească, ci una dumnezeiasca, in chip uman. c. Sobornicitatea Bisericii indica atit destinatia Bisericii de a cuprinde in sine intreaga umanitatea rascumparata de Hristos (Matei XXVIIIII, 18-20; Marcu XVI, 15- 16), cit si trairea intregului de catre fiecare madular in parte, dat fiind faptul ca Biserica este un trup cu multe madulare care exprima viata trupului si participa la viata intregului.

Dupa definitia data Bisericii de Sfantul Apostol Pavel, ca trup al lui Hristos si plinire a Duhului Sfant (Efeseni 1, 23) urmeaza ca Biserica intreaga are pe

Hristos intreg cu toate darurile Lui mintuitoare si indumnezeitoare, precum si fiecare Biserica locala si fiecare credincios Il are daca ramine in intregul acestui Trup, dupa cum si intregul traieste in partile lui, dar cu o conditie: sa fie sanatoase si depline si mereu in comunitate cu intregul, Biserica universala, adica cea una, traieste si se manifesta in fiecare Biserica locala care are si traieste plenar pe Hristos al credintei si al Euharistiei si prin aceasta al tuturor Tainelor. Sobornicitatea mai indica si faptul ca Biserica adevarata sta pe temelia soboarelor ecumenice. d. Apostolicitatea este insusirea care arata ca Biserica Ortodoxa a pastrat intreaga si neschimbata invatatura lui Hristos asa cum au comunicat-o Sfintii Apostoli, ca ea sta pe temelia Apostolilor si este expresia plenara a Traditiei apostolice.

Apostolicitatea implica pentru Biserica succesiunea apostolica a ierarhiei, in sensul transmiterii neintrerupte a harului episcopiei si a intregii credinte de la Apostoli prin episcopii hirotoniti de ei si prin aceasta prin episcopii tuturor timpurilor pina la ultimul de astazi lucru de care nu se poate vorbi in protestantism.

Credinta apostolica <<o primim de la preotii si de la crestinii existenti, deci care au crezut inaintea noastra, iar ei de la cei dinaintea lor si asa pina la Apostoli, primii care au stiut despre Hristos si au crezut in El>> 35 .

Biserica ne transmite pe Hristos din ea si prilejuieste salasuriea lui Hristos cel din Cer in noi toti care am devenit si am crescut ca madulare ale Trupului Sau.

Adevarata imagine a ei n-o da Hristos, insusi in cuvintele: <<Eu sint vita cea adevarata si Tatal Meu este lucratorul. Orice mladita care nu aduce roada intru Mine, El o taie; si orice mladita care aduce roada, El o curata, ca mai multa roada sa aduca... Ramineti in Mine si Eu in voi. Precum mladita nu poate aduce roada de la sine, daca nu ramine in vita, tot asa si voi daca nu ramineti in Mine. Eu sint vita, voi sinteti mladitele. Cel ce ramine in Mine si Eu in el acela aduce roada multa caci fara de Mine nu puteti face nimic...>> (Ioan XV, 1-2, 4-5). Biserica este cuprinsa in butucul vitei, Hristos, care ne cuprinde pe toti, si in care trebuie sa raminem daca vrem sa aducem roada, caci seva in mladite vine din butucul vitei, de la Tatal.

Cel ce ne da puterea sa raminem in acest butuc este Duhul Sfant, care este Duhul Fiului, venit in noi prin umanitatea lui Hristos, indumnezeita prin intrupare, Cruce si Inviere. Prin El Hristos ne incorporeaza in Trupul Sau si tot prin El noi strigam pe Tatal zicind: <<Avva! Parinte!>> (Romani XII, 15), numim pe Iisus Hristos Domn (I Cor. XII, 3) si inaintam spre statura barbatului desavirsit Hristos (Efes. IV, 13).

Raminerea in Hristos si rodirea in El este conditionata de pazirea poruncilor (Matei XIX, 17) si a tot adevarul, fara nici o stirbire, marturisindu-L si traindu-L ca madulare ale Bisericii. Iar aceasta inseamna a trai in Hristos, cu Hristos si

viata Lui Hristos in Sfintele Taine. Iar in aceasta marturisire si traire plenara a lui Hristos este exprimat, in modul cel mai concis, insusi continutul mantuirii care nu se poate obtine decit in Biserica (Ioan XV, 5).

Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 43-58.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, Teologia dogmatica ortodoxa, vol. II, Bucuresti, Editura institutului Biblic se de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane. 1978, p. 196. 2. Ibidem 3. Dieu este vivant. Catechisme pour les familles, par une equipe de chretiens orhodex, Paris, Les Editions du Cerf, 1979, p.295 4. Pr. Prof. D. Dumitru Staniloae, op. cit. p. 197. 5. Pr. Prof. D. Dumitru Staniloae, Sfantul Duh in revelatie si in Biserica, in <<Ortodoxia, XXVI (1974), nr. 2, p. 226. 6. Ibidem, Teologia dogmatica ortodoxa, vol. II, p. 197-198. 7. Ibidem, Sfantul Duh in revelatie si in Biserica, p. 220-221. 8. P. Evodokinov, L'Esprit Saint dans la Tradition orthodoxe, Paris, Les Editions du Cerf, 1969, p. 90. 9. Cuv. 45, ed. Siros, 1886, p. 216, 217 si Cuv. 52, p. 267, in Teologia dogmatica si simbolica, manual pentru Institutele teologice, vol. II, Bucuresti, Editura Institutului Biblic si de Misiune Ortodoxa, 1958, p. 772. 10. Alain Riou, Le monde et l'Eglise selon Maxim le Confesseru, Paris, Beauchesne, 1973, p. 143. 11. Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloaie, Teologia dogmatica ortodoxa, vol. II, p. 209. 12. Ibidem. 13. Ibidem, p. 210 14. Nicolae Cabasila, Despre viata in Hristos, trad. si studiu introductiv de Prof. dr. Teodor Bodogae Sibiu, 1946, p. 23. 15. M. Lot-Borodine, Un matre de la spiritualite byzantine au XIV-e siecle, Nicolas Cabasilas, Paris, Editions de o'Orante, 1958, p. 81. 16. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Radu, Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine si problema intercomuniunii, Bucuresti, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, 1978, p. 182. 17. Nicolae Cabasila, Despre viata in Hristos, p. 26. 18. Pr. Prof. Dumitru Staniloae, Din aspectul sacramental al Bisericii, in <<Studii teologice, an XVIII, (1966), nr. 9-10, p. 541. 19. Ibidem 20. Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, Teologia dogmatica ortodoxa, vol. III, p. 81. 21. Invatatura celor 12 Apostoli IX si X; in Scrierile Parintilor Apostolici (in colectia <<Parinti si scriitori bisericesti>>, vol. 1), traducere, note si indicii de Pr. D. Fecioru, Bucuresti, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, 1979, p. 29 si 30. 22. Pr. Prof. D. Staniloae, Din aspectul sacramental al Bisericii, p. 544-545. 23. Nicolae Cabasila, Tilcuirea Dumnezeiestii Liturghii, trad. de Diac. Ene Braniste, Bucuresti, 1946, p. 90-91. 24. Liturghia Sfantului Vasile cel Mare, Rugaciunea dupa prefacerea Darurilor. 25. Pr. Prof. D. Staniloae, Din aspectul sacramental al Bisericii, p. 546. 26. Pe larg, Pr. Prof. Dumitru Radu, Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine si problema intercomuniunii, p. 357-363. 27. Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, Teologia dogmatica ortodoxa, vol. III, p. 82. 28. Ibidem, vol. II, p. 232. 29. Ibidem. P. 235. 30. Idem, Iiisus Hristos, Arhiereu in veac, in <<Ortodoxia>>, an XXXI,

(1979), nr. 2, p. 223 31. Cf. Pr. Prof. dr. D. Staniloe, Teologia dogmatica ortodoxa, vol. II, p. 255-270. 32. Ibidem, p. 270-280. 33. P. Evdokimov, Holiness in the Orthodox Tradition, in vol. Man's concern with holiness, Holder-Stoughton, p. 154, la Pr. Prof. dr. Dumitru Staniloae, op. cit., vol. II, p. 282 34. Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, op. cit. p. 300 35. Ibidem

[editează]

General : Despre Biserica

Biserica este asezamintul sfant si dumnezeiesc intemeiat de Domnul si Mantuitorul nostru Iisus Hristos pentru mantuirea celor ce cred intr-Insul si implinesc poruncile cuprinse in Sfintele Evanghelii si in invataturile sfintilor apostoli. Biserica este comunitatea celor ce cred si marturisesc pe Iisus Hristos cel mort si inviat a treia zi din morti, ca Dumnezeu, se unesc cu El prin Sfintele Taine din Biserica si implinesc cuvantul dumnezeiesc prin fapte bune.

Biserica ortodoxa (Biserica dreptei credinte) este pastratoarea invataturii nealterate a Domnului Hristos cum ne-au transmis-o noua apostolii si urmasii acestora. Biserica crestina, Trupul lui Hristos, intemeiata direct de Mantuitorul a devenit vazuta in ziua Cincizecimii (a Rusaliilor) odata cu pogorirea Sfantului Duh, trimis de la Tatal in chip de limbi de foc peste sfintii apostoli care indata dupa aceste misiune au intemeiat prima obste crestina in Ierusalim.

Biserica crestina este: Biserica luptatoare. Biserica luptatoare cuprinde pe fiii crestini aflati in viata care se lupta cu ispitele si pacatul, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu care trimite harul Sau ca si prin efortul permanent al crestinului, acesta isi curateste sufletul de intinare si il face <<lacas al Duhului Sfant>>. Crestinul este dator sa lupte pentru cistigarea mantuirii (a Imparatiei lui Dumnezeu), dupa cum ne spune insusi Domnul Hristos: <<Imparatia Cerurilor se ia prin staruinta (cu asalt) si cei ce se silesc (lupta) pun mina pe ea>> (Matei 11,12).

Biserica crestina este si: Biserica triumfatoare, Biserica triumfatoare cuprinde pe toti aceia care, luptind in viata pentru capatarea mantuirii au trecut pragul vietii pamintene, au primit dreapta rasplata pentru lupta lor. Biserica triumfatoare este cea nevazuta, spre ea tinde orice crestin.

Biserica mai este si lacasul de inchinare, <<casa Domnului>> de la grecescul <<Basiliki oikos>> cum numeau primii crestini locasul de adunare. Ea se construieste deobicei in forma de cruce sau de corabie (nava). In forma de cruce, pentru crestini, crucea este semnul biruintei, este altarul pe care s-a jertfit pentru noi Hristos. In forma de corabie, pentru ca aceasta primeste, ca oarecind corabia lui Noe, pe toti si ii poarta spre mantuire, avind cirmaci nevazut pe insusi Domnul Mantuitorul Iisus Hristos, iar vazuti pe preotii, urmasii

apostolilor, iar panzele sale fiind miscate de suflarea Duhului care lucreaza in Biserica (Fapte I, 8; X, 44; XVI, 6; XV, 28).

Participarea credinciosilor crestini la slujba din biserica, pentru rugaciunea comuna este dovada unirii si a infratirii ca fii ai lui Dumnezeu. Inca de la inceputul crestinismului, inca de la Mantuitorul Hristos avem porunca rugaciunii in comun <<priveghiati si va rugati>> se repeta ca porunca dumnezeiasca in multe rinduri catre sfintii apostoli, mai ales in clipele de incercare. Viata Bisericii isi face inceputul tot in urma unei rugaciuni de obste (Fapte II, 1). Evanghelia lui Luca - cel ce o va continua prin <<Faptele sfintilor apostoli>> se incheie cu precizarea ca apostolii <<erau in toata vremea in biserica, laudind si binecuvintind pe Dumnezeu>> (Luca XXIV, 53). Petru si Ioan se indreapta impreuna la rugaciunea de la Templu spre <<ceasul al noualea>> (Fapte III, 1). Impreuna, la laudarile din biserica, primii crestini stind in picioare sau in ghenunchi (Fapte IX, 40) cintau imnele de lauda, <<staruind in rugaciune toti intr-un cuget>> (Fapte I, 14).

Biserica Domnului nostru Iisus Hristos este <<una, sfanta, soborniceasca si apostolica>>. Aceste insusiri ale Bisericii lui Hristos dau posibilitatea credinciosilor ei de a cunoaste adevarul de credinta, ca si putinta sufleteasca de a se inchina cu caldura sfinteniei pentru castigarea mantuirii.

Biserica crestina este una, pentru ca Unul este Dumnezeu, Unul este Intemeietorul ei si Capul ei (Coloseni I, 18; Efeseni I, 22-23; V, 23), iar fii credinciosi ai Bisericii sunt <<un trup si un duh, chemati fiind intr-o nadejde, un Domn, o credinta, un botez>> (Efeseni IV, 4-5). Mantuitorul Hristos vrea ca Biserica Sa sa fie si sa ramina una, dupa cum Tatal si Fiul una sint, pentru ca lumea sa creada in dumnezeirea Lui (Ioan XVII, 21). Unitatea Bisericii a fost asemanata cu camasa necusuta a Mantuitorului Hristos pe care nici paznicii crucii n-au sfisiat-o, ci au tras sorti pentru ea. Biserica este una, pentru ca are un singur Tata, un singur Cuvint, un singur Duh Sfant care lucreaza in Ea. In ciuda impartirii in limbi a oamenilor credinciosi sau in teritorii diferite, Biserica crestina este una, pentru ca si Credinta ortodoxa una este.

Biserica crestina este sfanta, pentru ca Sfant este Capul Ei, sfant este Intemeietorul Ei, Iisus Hristos. De asemenea, sfinte sint si mijloacele de mantuire ale credinciosului : Sfintele Taine. <<Unde este Biserica, acolo este si Duhul Sfant - spune Sfantul Irineu de Lugdunum - si unde este Duhul Sfant acolo este Biserica cu tot harul>>. Aceasta, pentru ca <<Hristos a iubit Biserica si s-a dat pe Sine pentru Ea, ca s-o sfinteasca, curatind-o cu baia apei prin cuvint, si ca s-a infatiseze siesi Biserica slavita, nevind pata sau intinaciune sau altceva de acest fel, ci ca sa fie sfanta si fara de prihana>> (Efes. V, 25-27).

Biserica este sfanta prin Intemeietorul ei, prin puterea Harului Sfantului Duh care lucreaza in Ea, iar nu prin starea de sfintenie a membrilor ei. Prin botez, cel care intra in Biserica capata o stare de sfintenie dar in decursul vietii, omul

isi pateaza haina cea curata a botezului prin pacatele sale. Biserica nu alunga pe cei pacatosi, care ramin madularele sale. Biserica le ofera iertarea si curatirea (Ioan XX, 23; Iacob V, 15; I Ioan I, 9), stiind ca neghina poate ramine impreuna cu graul pina la seceris (Matei XIII, 30). Biserica nu este un sfirsit, ce ea calauzeste pe cei ce sint botezati si marturisesc credinta in Hristos, catre Imparatia cerurilor, care va cobori la a doua venire ca Ierusalimul cel ceresc (Apoc. XXI, 27; XXII, 15).

Biserica crestina este sobornniceasca, pentru ca invatatura Ei fara greseala s-a formulat de catre soboarele ecumenice ale Sfintilor Parinti, pentru toata lumea din toate timpurile, potrivit poruncii Mantuitorului: <<Mergind, invatati toate neamurile...>> (Matei XXVIII, 19).

Sobornicitatea Bisericii are deasemenea inteles de <<ortodoxa>> adica, de marturisire a dreptei credinte, a credintei adevarate, care s-a vestit si se crede pretutindeni si de toti, in acelasi fel. Prin sobornicitate, credinciosii care cred si-L marturisesc pe Hristos, deci fiecare membru al Bisericii sta in unire cu toata Biserica, cu Biserica de pretutindeni care crede si invata la fel, avind drept Cap pe Hristos, iar autoritatea suprema vazuta fiind ierarhia, urmatoarea Sfintilor Apostoli si ai Parintilor din sinoadele ecumenice.

Biserica crestina este apostoleasca pentru ca a fost instituita de Mantuitorul care a avut ca martori pentru cele invatate si facute de El pe Sfintii Apostoli (Efes, II, 20). Acestia au propovaduit invatatura Lui, ei au organizat prima comunitate in ziua Cincizecimii (a Rusaliilor) cind, prin pogorirea Sfantului Duh in chip de limbi de foc si astfel au dobindit puterea lucrarii de sfintire, aducind jertfa nesingeroasa si invatind pe cei ce aveam sa creada in Hristos, Domnul nostru.

Succesiunea acestei lucrari apostolice o are ierarhia bisericeasca (arhiereu, preot si diacon). Prelungirea intruparii Mantuitorului in lume si in Biserica Sa precum si slujirea Domnului se face prin lucrarea neintrerupta a harului dumnezeiesc in Biserica... In Biserica aflam Legea sfanta si Harul, in Ea aflam adevarul care da viata. In Ea aflam in permanenta pe Hristos. In Biserica ne formam constiinta morala pentru savirsirea binelui pentru mantuirea noastra, caci, cum spune Sf. Ciprian al Cartaginei <<cine nu are Biserica drept mama, nu are pe Dumnezeu drept Tata>>.

Biserica este propovaduitorea pacii, a dreptatii, a infratirii intre oameni si a mantuirii lor, prin Harul lui Dumnezeu, credinta si fapte bune. Acestia se unesc cu Dumnezeu spre a se face vrednici Imparatiei Cerurilor.

Prin slujbele religioase ale Bisericii <<pacatosii se indrepta, dreptii se desavirsesc tot ai mult, deznadajduitii se ridica, trufasii se smeresc, urile si certurile se sting; sub dulcea raza a crucii se asterne pacea si infloreste fericirea>> (Invatatura de credinta ortodoxa, ed. 1952, p. 430).

Biserica ne invata sa <<ne rugam pentru pacea de sus>>, <<pentru pacea a toata lumea>>, <<pentru unirea tuturor>>, <<pentru tot sufletul crestinesc cel necajit si intristat>> care are trebuinta de mila si ajutorul lui Dumnezeu; pentru apararea Tarii noastre si a celor ce vietuiesc intr-insa, pentru pacea si buna asezare a intregii lumi...>. Dupa cum Biserica nu poate exista fara Hristos, tot asa nu se poate desfasura viata Bisericii pina la a doua venire a Domnului, fara iererhia bisericeasc, deoarece acesta, ca urmataore a apostolilor isi are inceputul in alegerea si trimiterea Mantuitorului (Matei X, 1; Luca X, 1), caci, <<nimeni singur nu-si ia sie-si cinstea aceasta, ci numai cel chemat de Dumnezeu, ca si Aaron>> (Evrei V, 4).

Temeiuri din Sfanta Scriptura despre Sfanta Biserica

1. Biserica, institutie divino-umana; <<Biserica Dumnezeului celui viu este stalp si temelie a adevarului>> (I Tim. III< 15). <<Barbatul este cap femeii, precum si Hristos este capul Bisericii - trupul Sau - al carei Mantuitor El este>> (Efes. V, 23).

2. Biserica, ierarhia bisericeasca; <<Hirotonindu-le preoti in fiecare biserica, rugindu-se cu postiri, I-au incredintat pe ei Domnului in care crezusera>> (Fapte XIV, 23). <<Drept aceea, luati aminte la voi si de toata turma intru care Duhul va pus pe voi episcopi ca sa pastoriti Biserica Domnului, pe care a castigat-o cu insusi sangele Sau>> (Fapte XX, 28)

3. Biserica, locas de inchinare; <<... iara celor ce vindau porumbei le-a zis: luati acestea de aici si nu faceti casa Tatalui Meu, casa de negustorie>> (Ioan II, 16). <<...Si un an intreg s-au adunat ei in biserica si au invatat destul popor, iar ucenicii din Antiohia pentru intiia oara s-au numit crestini>> (Fapte XI, 26). <<Cit sunt de dorite locasurile Tale, Doamne ai puterilor>> (Psalm 83, 1). <<Au doara nu aveti casa pentru a minca si a bea, ci nesocotiti Biserica lui Dumnezeu?>> (I Cor. XI, 22). <<Iar cind m-am intors in Ierusalim si ma rugam in Biserica, am cazut in uimire>> (Fapte XXII, 17).

Datoriile crestinului fata de biserica

1. Sa crezi in adevarul de credinta propovaduit de Biserica, pastrind adevarul ortodox in suflet cu sfintenie si traind viata prin facere de bine, in scopul mantuirii intru Iisus Hristos. 2. Sa marturisesti credinta crestina aparand-o cu tot curajul de rataciri eretice. 3. Sa implinesti poruncile Sfintei noastre Biserici ortodoxe. 4. Sa te supui si sa asculti de conducatorii Bisericii, respectind disciplina bisericeasca. 5. Sa ajuti la promovarea vietii bisericesti prin fapte vrednice de a lauda si stire crestineasca, fara sa te mindresti cu contributia ta spirituala sau materiala.

Adevarul doar in Traditia bisericii

Ca intr-un bogat tezaur apostolii au randuit in Biserica plinatatea desavirsita a adevarului: cine doreste sa-l soarba nu are decit sa se adape din el ca din bautura vietii. Prin Biserica intram in viata; in afara de ea sunt cele pieritoare. Trebuie asadar sa ocolim pe cei pierduti si sa imbratisam Biserica cu o dragoste arzatoare si sa ne impartasim din traditia adevarului. Daca o mica neintelegere da nastere la cearta sa ne indreptam spre Biserica cea veche, aceea in care au trait apostolii, si sa ne intemeiem pe adevarul lor in lamurirea nelamuririlor noastre.

IRINEU DE LUGDUNUM, Adv. Haer., III, 3.

Harul lucreaza numai in biserica

Credinta pe care o tinem si prin care Duhul improspateaza neincetat Biserica, aceasta credinta este darul lui Dumnezeu incredintat Bisericii ca un principiu de viata pentru toate madularele ei. Prin credinta ne aflam in impartasire cu Hristos prin Duhul Sfant care este chezasia nestricaciunii, sprijinul credintei noastre, scara prin care urcam la Dumnezu. In Biserica a randuit Dumnezeu, dupa cum ne invata Scriptura, pe apostoli, pe profeti si pe dascali; in Bsierica se desavirseste lucrarea Sfantului Duh de la care sint indepartati toti aceia care nu cred in Biserica si se lipsesc astfel ei insisi de viata, prin greselile invataturii si prin purtare. Unde este Biserica, acolo este Duhul lui Dumnezeu si acolo unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este Biserica si cu ea tot harul iar Duhul este adevarul. Aceia ce nu se impartasesc la viata Duhului din Biserica nu se adapa la izvorul cel prea curat al lui Hristos, ci isi construiesc ei insisi fantini sarate si gropi mocirloase de unde se adapa cu apa stricata, izvorita din necuratenie, intrucit refuza sa fie invatati de Biserica si luminati de Duhul.

IRINEU DE LUGDUNUM. Adv. Haer., III, 24.

(Nascut in Asia Mica spre 135, Irineu - ucenicul Sf. Policarp al Smireniei, ajunge episcop la Lugdunum (Lyon) in Galia si se remarca a fi un ortodox intransigent).

UNITATEA BISERICII IN PREDANIA APOSTOLILOR

In vreme ce se afla in mijlocul oamenilor pe pamant, Domnul a invatat multimiile si pe ucenicii Sai despre Sine, despre dumnezeirea Sa, despre menirea primita de la Tatal si despre indatoririle ce revin celor ce cred in El. Din mijlocul ucenicilor a ales pe aceia pe care si I-a apropiat cel mai mult pentru a-I trimite sa vesteasca neamurilor. Unul dintre ei lepadindu-se de la numarul lor, Fiul lui Dumnezeu a poruncit celor unsprezece cind - s-a intors la

Tatal dupa Inviere, sa mearga si sa invete toate neamurile, botezindu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh.

De indata, apostolii - al caror nume inseamna <<trimis>> - au ales la sorti pe Matia ca al doisprezecelea, in locul lui Iuda, potrivit profetiei lui David (Ps. 107, 8). De indata primira odata cu puterea Duhului Sfant fagaduit lor de Domnul, si darul facerii de minuni si al grairii in limbi. Atunci marturisira credinta in Iisus Hristos mai intii in Iudeea unde intemeiara Biserici. De aici, apostolii au plecat de-a lungul lumii pentru a raspindi intre neamuri aceiasi invatatura si aceiasi credinta. Astfel, intemeiara in cetati Biserici de la care alte Biserici isi trag seva credintei primind samanta invataturii: pe masura ce se intemeiaza. De aceia, fiice fiind Bisericilor mame, ramin Biserici apostolice pentru ca isi trag seva din predica apostolilor.

In chip necesar, orice lucru isi are un inceput, o obirsie. Tot asa si Bisericile al caror numar este astazi atit de mare, formeza prin origina lor, o singura Biserica. Biserica intemeiata de Domnul prin sfintii apostoli. Biserica isi trage astfel inceputul din predica apostolilor, este Biserica apostolica. Bisericile sint apostolice caci izvorasc din predica apostolilor; sint nascute din Biserica de la Ierusalim. Unitatea lor se descopera in pacea ce le-o da impartasirea din acelasi potir, numele de frate si legatura dragostei. Acest fel de a trai este rinduit de traditia cea una care izvoraste din aceiasi descoperire apostolica.

Care a fost propovaduirea apostolilor? Ce descoperire le-a facut insusi Hristos? Raspunsul cred ca trebuie sa-l cautam in insasi aceste Biserici intemeiate de apostoli prin predica vorbita si prin scris. De aceea toata invatatura care izvoraste de la aceste Biserici apostolice - maici si izvoare ale credintei - este adevarul pentru ca invatatura cuprinde tot ceea ce Biserica a primit de la apostoli, apostolii de la Hristos, Hristos de la Dumnezeu.

TERTULIAN, De prescriptione haereticorum, 20-21.

Pr. I. Constantinescu,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 59-63.

Domnul Hristos s-a intrupat, ne-a invatat si s-a jertfit pentru noi, spre a ne izbavi de pacat. Insa, pentru ca mantuirea noastra sa fie asigurata si dupa plecarea Sa dintre noi, prin Inaltarea la cer, El a infiintat Biserica Sa (Matei XVI, 18; Fapte XX, 28) spre a ne distribui prin ea harul mantuitor. Din Biserica fac parte toti cei care cred si se boteaza in El si-l urmeza dreapta credinta.

Mantuitorul continua sa conduca Biserica in chip nevazut, pentru ce El este capul ei (Efeseni I, 22-23; Coloseni I, 18), iar crestinii madularele trupului Lui. Acestia stau intr-o strinsa legatura cu Mintitorul, cit si intre ei. Caci toti crestinii care formeza Biserica stau intr-o strinsa legatura nu numai intre ei, cei

vii, ci si cu cei morti. Toti formeza o comuniune vie ca un organism (Romani XIV, 8-9) si toti se ajuta intre ei. Chiar cei vii (biserica luptatoare) comunica si se ajuta cu cei morti (biserica triumfatoare) prin rugaciune. Cei vii se roaga pentru iertarea pacatelor celor morti, iar cei morti, cei bine placuti lui Dumnezeu - sfintii -se roaga, mijlocesc la Mantuitorul pentru cei vii.

Din aceasta strinsa comuniune intre biserica luptatoare si cea triumfatoare si intre capul ei (Mantuitorul Hristos) avem cinstirea sfintilor.

Sfintii sint acei oameni alesi si bineplacuti lui Dumnezeu pentru ca s-au consacrat intru totul slujirii Lui. La inceput, in Noul Testament, toti cei botezati in Hristos, toti crestinii erau numit sfinti. Mai tirziu, denumirea de sfint s-a restrins numai la martiri intii, apoi a trecut la apostoli, prooroci, cuviosi, mari invatatori. Totusi un numar restrins ce au dus o viata virtuoasa si de desavirsire aproape de mucenicie erau socotiti sfinti.

Din motivele aratate, crestinii ii cinstesc pe sfinti si le inalta rugaciuni. Insa, inchinarea, rugaciunea, are doua forme: a) inchinarea sau rugaciunea catre Dumnezeu: <<Domnului Dumnezeului tau sa te inchini>> (Matei IV, 10); este o inchinare desavirsita, absoluta (latrie) si b) inchinarea sau cinstirea sfintilor este o inchinare relativa pe care o adresam sfintilor numita dulie, pentru ca ei sint fiinte marginite ca si noi. Gestul este acelasi: cind ne inchinam lui Dumnezeu si cind ne rugam sfintilor, dar sentimentul interior este altul.

Si Mantuitorul Hristos a facut deosebire intre inchinarea la Dumnezeu (Ioan IV, 21) si inchinarea marginita - care I s-a adus imparatului de catre datornicul caruia I se iertase datoria (Matei XVIII, 26).

In Biserica, noi cinstim pe sfinti pentru ca acestia au colaborat cu Dumnezeu prin harul Lui si s-au invrednicit de o viata virtuoasa.

Cinstind pe sfinti, cinstim indirect pe Dumnezeu: <<Cine va primeste pe voi, pe Mine Ma primeste si cine Ma primeste pe Mine, primeste pe Cel Care M-a trimis pe Mine>> (Matei X, 40). Sfintii sint numiti prieteni ai lui Dumnezeu <<Voi sunteti prietenii Mei, daca faceti ceea ce va poruncesc>> (Ioan XV, 14; Iacov II, 23), si casnicii Lui: <<Deci dar nu mai sunteti straini si locuitori vremelnici, ci sinteti impreuna cu sfintii si casnici ai lui Dumnezeu>> (Efeseni II, 19); sint numiti judecatori ai lumii: <<Oare nu stiti ca sfintii vor judeca lumea?>> (I Corinteni VI, 2); si in alt loc: <<Adevarat zic voua ca voi cei care Mi-ati urmat Mie, la nasterea din nou a lumii cind Fiul Omului va sedea pe tronul slavei Sale, veti sedea si voi pe douasprezece tronuri, judecind cele douasprezece seminitii ale lui Israel>> (Matei XIX, 28).

In al doilea rind, cinstim pe sfinti si-I invocam in rugaciunile noastre spre a ruga pe Domnul Hristos pentru pacatele si necazurile noastre. O facem aceasta pentru ca ei inca in viata fiind s-au rugat pentru semenii lor. Astfel, Sfintul

Pavel, in multe din epistolele sale marturiseste ca se roaga pentru crestinii din comunitatile infiintate de el: <<Caci totdeauna, spunea el, in toate rugaciunile mele, ma rog pentru voi toti cu bucurie>> (Filipeni I, 4; I Tesaloniceni I, 2-3; II Tesaloniceni I, 11; II Tesaloniceni I, 11; II Timotei I, 3).

Sfintii pot sa raspunda rugaciunilor noastre, caci inca din aceasta viata stiau gindurile si nevoile oamenilor si faceau minuni pentru a-I ajuta. Sfintul Petru si Pavel au savirsit astfel de minuni, inviind chiar pe unii morti. Sfintul Petru a pedepsit pe Anania si Safira, pentru ginduri mincinoase (Fapte V, 2-11), a inviat pe Tavita (Fapte IX, 40). Iar Sfintul Pavel a inviat pe Eutihie (Fapte XX, 9-11).

Sfintii, dupa moarte duc o viata constienta si chiar de acolo cunosc nevoile si necazurile noastre. Avraam, din pilda bogatului nemilostiv si a saracului Lazar, stia ca fratii bogatului aveau datoria sa asculte pe Moise si pe prooroci si ca nu se vor schimba chiar la invierea unui mort: <<Daca nu asculta de Moise si de prooroci, nu vor crede nici daca ar invia cineva din morti>> (Luca XVI, 31).

Viata sfintilor, dupa moarte este asemanatoare cu cea a ingerilor (Luca XX, 36), ca si dragostea lor pentru semeni: <<Zic voua, asa se face bucurie ingerilor lui Dumnezeu pentru un pacatos care se pocaieste>> (Luca XV, 10).

De asemenea, ei au posibilitatea de a mijloci pentru noi la Dumnezeu pentru mantuirea noastra, iar Parintele ceresc primeste rugaciunile lor. <<Si cand a luat cartea, cele patru fiinte si cei douazeci si patru de batrini au cazut inaintatea mielului, avand fiecare alauta si cupe de aur, pline cu tamiie, care sint rugaciunile sfintilor>> (Apocalipsa V, 8; VIII, 3-4) <<va rugati unul pentru altul, ca sa va vindecati, ca mult poate rugaciunea staruitoare a dreptului>>(Iacov V, 16).

Sfintul Petru a fagaduit crestinilor ca dupa plecarea sa dintre ei se va ruga pentru ei: <<Fiindca stiu ca degraba voi lepada cortul acesta... dar ma voi nevoi ca sa puteti in orice timp, dupa plecarea mea, sa tineti minte aceste lucruri>> (II Petru I, 14-15).

De altfel si in Vechiul Testament sint cazuri unde cei drepti intervin la Dumnezeu, rugindu-se pentru necazurile semenilor lor. Astfel Avraam se roaga la Dumnezeu si vindeca pe Abimelec si sotia lui si roabele lui (Facere XX, 17-18). De asemenea si dreptii si profetii adormiti ai Vechiului Testament se roaga pentru semeni. Este cazul arhiereului Onia si profetului Ieremia care se roaga pentru poporul lui Israel si sfinta lor cetate, Ierusalim (II Macabei XV, 14-15).

Sfintii sint cinstiti si pentru faptul ca ei servesc ca exemple de viata crestinilor de totdeauna: <<Aduceti-va aminte de mai-marii vostri, care v-au grait voua cuvintul lui Dumnezeu; priviti cu luare aminte cum si-au incheiat viata si le urmati credinta>> (Evrei XIII, 7).

Pentru toate motivele aratate, Biserica cinsteste pe sfinti. De altfel, ei au fost cinstiti atit in Vechiul Testament, cit si in Noul Testament. Astfel, Iosua s-a prosternat in fata ingerului Domnului (Iosua V, 14-15); Ilie si Elisei au fost venerati (III Regi XVIII, 7; IV Regi IV, 37). De asemenea, Sfintul Pavel a fost cinstit de temnicerul din Filipi (Fapte XVI, 29). Deci si in Vechiul si in Noul Testament avem cazuri concrete de cinstire a sfintilor, desi abia in Noul Testament avem cazuri de adevarati sfinti, iar Mantuitorul Hristos ne arata ca ei trebuie cinstiti (Matei X, 40).

Biserica, precum s-a amintit, dintru inceputurile ei a cinstit pe sfinti si I-a invocat in rugaciunile ei, I-a sarbatorit si pomenit prin laude si cintari proslavindu-le virtutiile si dindu-I de exemplu spre urmare crestinilor. Toti Sfintii Parinti, incepind cu Sfintul Iustin Martirul si Atenagora, Sfintul Vasile cel Mare si Ioan Gura de Aur, Sfintul Ambrozie si Sfintul Ioan Damaschin impreuna cu toata traditia bisericeasca arata temeinicia cinstirii sfintilor. Ea a fost confirmata si de sinoadele: al saptelea ecumenic (787) ca si de sinoadele Bisericii ortodoxe de la Iasi (1642) si de la Ierusalim (1672).

Totusi, sint unii crestini care nu sint de acord cu cinstirea sau cultul sfintilor. Ei afirma ca inaltind rugaciuni catre sfinti, calcam porunca I-a din Decalog, care spune: <<Sa nu ai alti dumnezei afara de Mine>> (Iesire XX, 3; Matei IV, 10).

Insa, am amintit, Biserica si crestinii luminati fac deosebire intre inchinarea la Dumnezeu, numita latrie, inchinare absoluta si cinstirea sfintilor, inchinare relativa, ca unor fiinte omenesti, ca niste creaturi ale lui Dumnezeu si alesi ai Sai. Ei socotesc pe singurul Dumnezeu ca Parinte si Tata al tuturor, iar pe sfinti ca prieteni ai Lui, cinstindu-I ca atare si scotind ca inaltind rugaciune catre ei, cinstesc pe Dumnezeu. Nimeni dintre crestini nu confunda pe sfinti sau ingeri cu Dumnezeu, asa cum erau socotiti idolii.

Se mai spune tot de acei crestini, zelosi pentru adorarea singurului Dumnezeu, ca rugaciunile noastre adresate sfintilor pentru mijlocire catre Dumnezeu sint ineficiente, nu pot sa aiba rezultat, pentru ca sint gresit adresate. Sfintii nu au puterea de a mijloci pentru aomeni la Dumnezeu, caci acest rol ii are singur Domnul Hristos. Astfel, Scriptura spune: <<Caci unul este Dumnezeu, unul este si Mijlocitorul intre Dumnezeu si oameni: Omul Hristos Iisus>> (I Timotei II, 5; Ioan II, 1; sau Romani VIII, 34): <<Cine este Cel care osindeste? Hristos, Cel care a murit si mai ales Cel care a inviat, care este de-a drepta lui Dumnezeu, care se si roaga pentru noi!>>.

Raspunsul la aceasta intimpinare il gasim tot in Sfinta Scriptura exact la acelasi capitol din aceeasi epistola a Sfintului Pave, I Timotei: <<Va indemn, deci, ianinte de toate, sa faceti cereri, rugaciuni, mijlociri pentru toti oamenii>> (I Timotei II, 1). Aceste cuvinte sint adresate crestinilor. Deci si ei pot face rugaciuni, care sint mijlociri catre Dumnezeu.

Mijlocirea este de doua feluri: mijlocirea catre Dumnezeu adusa Mantuitorul care prin jertfa Sa ne-a impacat cu Dumnezeu, numita mantuire obiectiva, adusa pentru toti oamenii; si insusirea meritelor mantuitoare de catre fiecare individ in parte, prin credinta, evlavie si fapte bune, numita mantuire subiectiva. Ea se insuseste prin botez si efort personal Mantuirea obiectiva a efectuat-o numai Mantuitorul; in mantuirea subiectiva noi cerem ajutor sfintilor sa ne ajute prin rugaciunile lor catre Dumnezeu. Despre aceasta ne spune si Sfintul Iacov: <<Rugati-va unul pentru altul, ca sa va vindecati, ca mult poate rugaciunea staruitoare a dreptului>> (Iacov V, 16). Apostolii se rugau si mijloceau totdeuna pentru credinciosi: <<Pentru aceasta ne rugam pururea pentru voi...>> (II Tisaloniceni 1, 11; Filipeni I, 3-4; Fapte VII, 59-60). Chiar si in Vechiul Testament se mijlocea pentru semeni de catre cei drepti: Avraam s-a rugat pentru Abimelech (Facere XX, 17). Moise pentru popor (Iesire XXXXII, 11).

Deci, pentru mantuirea subiectiva pentru ajutor in desavirsirea noastra personala si a semenilor nostri, cerem mijlocirea sfintilor.

Tot despre aceasta mijlocire a sfintilor catre Dumnezeu se mai adauga ca sfintii nu fac mijlociri catre Parintele ceresc, caci nu vor. Dovada avem pe Avraam, din pilda bogatului nemilostiv si a saracului Lazar (Luca XVI, 25-31), care a refuzat sa ajute pe bogat si sa-l miluiasca pe el, iar daca nu sa-l trimita pe saracul Lazar la fratii lui pentru a se indrepta, amintindu-le chinurile bogatului.

Trebuie insa sa amintim ca sfintii nu pot totdeauna sa intervina la Dumnezeu pentru toate pacatele noastre. Exista pacate grele, pacate de moarte pentru care sfintii nu pot mijloci la Dumnezeu. <<Daca vede cineva pe fratele sau pacatuind - pacat nu de moarte - sa se roage si Dumnezeu va da viata acelui frate>>. Este <<pacat de moarte>>, nu zic sa se roage pentru asa pacat>> (I Ioan V, 16). Aceste pacate de moarte sint mari nelegiuiri sau impietriri de inimi. Si Mantuitorul a spus in aceasta privinta: <<De aceea, va zic voua: orice hula se va ierta oamenilor, dar hula impotriva Duhului Sfint nu se va ierta ... nici in veacul acesta, nici in cel ce va sa fie>> (Matei XII, 31-32). Bogatul nemilostiv savirseste desigur, unul din aceste pacate grave, din care cauza Avraam nu a putut interveni la Dumnezeu pentru el. Noi nu putem sti, nu putem descifra ce fel de pacate au savirsit semenii nostri. De aceea, datori sintem sa intervenim la sfinti totdeauna pentru aproapele nostru, urmind ca ei sa intervina la Dumnezeu sau sa nu intervina, dupa caz.

In continuare, ni se mai imputa de anumiti crestini, ca noi pacatuim cerind mijlocirea sfintilor la Dumnezeu, ei fiind oameni ca si noi. Acesta o afirma Profetul Ieremia: <<Asa zice Domnul: Blestemat sa fie omul care se increde in om si isi face sprijin din trup omenesc si a carui inima se departeaza de Dumnezeu>> (Ieremia XVII, 5). Sau, precum spune Psalmistul: <<Nu va incredeti in cei puternici, in fiii oamenilor, in care nu este izbavire>> (Ps. CXLV, 3; CXVII, 8-9).

In aceste afirmatii ale Profetului Ieremia si ale Psalmistului este clar ca se vorbeste despre acei care uitind pe Dumnezeu isi pun toata nadejdea numai in domnii si tapinitorii pamintesti. Insa, crestinii care cheama in ajutor pe sfinti nu uita de Dumnezeu. Caci noi rugam pe sfinti sa intervina la Dumnezeu. Noi spunem, de exemplu: <<Sfinte, Nicolae, roaga-te lui Dumnezeu pentru noi>>. Deci, in ultima instanta, rugam tot pe Dumnezeu, dar prin sfinti.

Prin inchinarea catre sfinti, ni se mai imputa, ca noi micsoram si injosim pe Dumnezeu. Caci El a spus prin prooroc: <<Eu sint Domnul si acesta este numele Meu. Nu voi da nimanui slava Mea si nici chipurilor cioplite cinstirea Mea>> (Isaia XLII, 8).

Dar se vede din citatul profetului Isaia ca aici este vorba despre interzicerea inchiarii la idoli. Despre sfintii Sai, Dumnezeu spune ca slava Sa, El o da lor: <<Si slava pe care Tu Mi-ai dat-o le-am dat-o lor>> (Ioan XVII, 22). Prin rugaciuni catre sfinti nu micsoram salva lui Dumnezeu, ci o preamarim.

Se mai afirma ca este imposibil de a sti pina la judecata generala, cine este sfint si merita o atare cinstire dinte muritori si deci nu I se poate nimanui adresa cereri si rugaciuni. Dar si aceasta motivare este falsa. Domnul Hristos, fiind pe pamint a promis Apostolilor Sai ca se vor bucura de o cinste deosebita. Cind Fiul Omului va sedea pe tronul slavei Sale veti sedea si voi pe douasprezece tronuri, judecind pe cele douasprezece semintii ale lui Israel>> (Matei XIX, 26). Deci, vor fi preslaviti, ceea ce ne indreptateste si pe noi sa-I cinstim ca sfinti. Sfintul Apostol Pavel ne aminteste cine va fi cinstit dintre vietuitorii Vechiului Testament, adica acei drepti care: au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, s-au facut puternici in razboaie, au inviat mortii, au fost ucisi cu pietre (etc.) (Evrei XI, 33-35), evident prin credinta in Dumnezeu si pentru aceasta credinta.

Tot pentru acelasi motiv si dupa aceleasi criterii sint cinstiti si recrutati sfintii in Noul Testament. Adica pentru minunile savirsite in viata, pentru viata virtuoasa, pentru credinta sau martiriu pentru credinta toate au fost socotite de Biserca de atunci si de mai tirziu drept criterii de canonizare a sfintilor. In acest sens Biserica ce este calauzita de Duhul Sfint, a fost totdeauna foarte vigilenta si este ascultata de credinciosi pentru alegerea sa justa. Asadar, se poate sti cine poate fi socotit sfint si deci poate primi aceasta cinstire si lauda.

In sfirsit, se mai spune ca in general, cinstirea sfintilor si a ingerilor constituie o greseala, caci in diferite locuri din Sf. Scriptura sa arata ca ei insisi au oprit pe oameni sa faca aceasta. Astfel Sfintul Petru a oprit pe Corneliu sutasul sa I se inchine: <<Si cind a fost sa intre Petru, Corneliu, intimpinindu-I I s-a inchinat, cazind la picioarele lui. Iar Petru l-a ridicat, zicindu-I: <<Scoala-te, si eu sunt om>> (Fapte X, 26). Sfintul Pavel a oprit pe locuitorii din Listra sa-I aduca jertfa (Fapte XIV, 13-15), iar in Apocalipsa ingerul care I-a facut descoperirea Sfintului Ioan, nu I-a dat voie sa I se inchine: <<Si am cazut

inaintea picioarelor lui, ca sa ma inchin lui. Iar el mi-a zis: Vezi sa nu faci aceasta! Sint impreuna-slujitor cu tine si cu fratii tati, care au marturia lui Iisus. Lui Dumnezeu inchina-te, caci marturia lui Iisus este Duhul proorociei>> (Apocalipsa XIX, 10; XXII, 8-9).

Insa, Sfintul Petru si Sfintul Pavel au respins inchinarea oamenilor sau sa li se aduca jertfa, pentru ca atit Corneliu, cit si locuitorii din Listra ii socoteau zei. Contextul in legatura cu Sfintul Pavel este clar: <<...zeii, asemanindu-se oamenilor, s-au coborit la noi. Si numeau pe Varna, Zeus, iar pe Pavel, Hermes...>> (Fapte XIV, 11-12).

In citatele din Apocalipsa ingerul respinge inchinarea Sfintului Ioan, caci acesta fiind in duh, in extaz, avind viziune era egal cu ingerul. Mai mult, Dumnezeu fiind de fata, ingerul refuza inchinarea Sfintului Ioan, care trebuia sa-si indrepte toata atentia spre Dumenzeu si nu spre inger, care era slujitorul lui Dumnezeu.

De aceea, cinstirea sfintilor practicata de Biserica Ortodoxa dintru inceput, bazata pe Sfinta Scriptura si traditia bisericeasca - care n-a fost amintita aici, din motive de metoda - este indreptatita.

Pr. Prof. C. Ioan,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 69-73.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

1. Prof. Teodor Popescu, Doctrina Bisericii Ortodoxe despre cultul sfintilor, <<Studii teologice>>, nr. 5-6, mai - iunie, 1951. 2. Pr. Gh. Iordachescu, Sfintii, ca obiect al cultului crestin-ortodox, in <<Studii teologice>>, nr. 9-10, 1958. 3. Pr. Al. N. Constantinescu, Despre adorarea lui Dumnezeu, venerarea si invocare ingerilor si sfintilor, in <<Glasul Biserici>, nr. 9-10, 1974. 4. Pr. Al. N. Constantinescu, Invatatura Bisericii ortodoxe despre sfinti, in <<Glasul Bisericii>>, nr. 4-5, 1954. 5. Pr. D. Belu, Cinstirea sfintilor, in <<Mitropolia Moldovei>>, nr. 1-2, 1970. 6. Pr. Victor Moise, Cultul sfintilor, in <<Mitropolia Moldovei>>, nr. 7-8, 1974.

Domnul Hristos s-a intrupat, ne-a invatat si s-a jertfit pentru noi, spre a ne izbavi de pacat. Insa, pentru ca mantuirea noastra sa fie asigurata si dupa plecarea Sa dintre noi, prin Inaltarea la cer, El a infiintat Biserica Sa (Matei XVI, 18; Fapte XX, 28) spre a ne distribui prin ea harul mantuitor. Din Biserica fac parte toti cei care cred si se boteaza in El si-l urmeza dreapta credinta.

Mantuitorul continua sa conduca Biserica in chip nevazut, pentru ce El este capul ei (Efeseni I, 22-23; Coloseni I, 18), iar crestinii madularele trupului Lui. Acestia stau intr-o strinsa legatura cu Mintitorul, cit si intre ei. Caci toti crestinii care formeza Biserica stau intr-o strinsa legatura nu numai intre ei, cei vii, ci si cu cei morti. Toti formeza o comuniune vie ca un organism (Romani XIV, 8-9) si toti se ajuta intre ei. Chiar cei vii (biserica luptatoare) comunica si se ajuta cu cei morti (biserica triumfatoare) prin rugaciune. Cei vii se roaga pentru iertarea pacatelor celor morti, iar cei morti, cei bine placuti lui Dumnezeu - sfintii -se roaga, mijlocesc la Mantuitorul pentru cei vii.

Din aceasta strinsa comuniune intre biserica luptatoare si cea triumfatoare si intre capul ei (Mantuitorul Hristos) avem cinstirea sfintilor.

Sfintii sint acei oameni alesi si bineplacuti lui Dumnezeu pentru ca s-au consacrat intru totul slujirii Lui. La inceput, in Noul Testament, toti cei botezati in Hristos, toti crestinii erau numit sfinti. Mai tirziu, denumirea de sfint s-a restrins numai la martiri intii, apoi a trecut la apostoli, prooroci, cuviosi, mari invatatori. Totusi un numar restrins ce au dus o viata virtuoasa si de desavirsire aproape de mucenicie erau socotiti sfinti.

Din motivele aratate, crestinii ii cinstesc pe sfinti si le inalta rugaciuni. Insa, inchinarea, rugaciunea, are doua forme: a) inchinarea sau rugaciunea catre Dumnezeu: <<Domnului Dumnezeului tau sa te inchini>> (Matei IV, 10); este o inchinare desavirsita, absoluta (latrie) si b) inchinarea sau cinstirea sfintilor este o inchinare relativa pe care o adresam sfintilor numita dulie, pentru ca ei sint fiinte marginite ca si noi. Gestul este acelasi: cind ne inchinam lui Dumnezeu si cind ne rugam sfintilor, dar sentimentul interior este altul.

Si Mantuitorul Hristos a facut deosebire intre inchinarea la Dumnezeu (Ioan IV, 21) si inchinarea marginita - care I s-a adus imparatului de catre datornicul caruia I se iertase datoria (Matei XVIII, 26).

In Biserica, noi cinstim pe sfinti pentru ca acestia au colaborat cu Dumnezeu prin harul Lui si s-au invrednicit de o viata virtuoasa.

Cinstind pe sfinti, cinstim indirect pe Dumnezeu: <<Cine va primeste pe voi, pe Mine Ma primeste si cine Ma primeste pe Mine, primeste pe Cel Care M-a trimis pe Mine>> (Matei X, 40). Sfintii sint numiti prieteni ai lui Dumnezeu <<Voi sunteti prietenii Mei, daca faceti ceea ce va poruncesc>> (Ioan XV, 14; Iacov II, 23), si casnicii Lui: <<Deci dar nu mai sunteti straini si locuitori vremelnici, ci sinteti impreuna cu sfintii si casnici ai lui Dumnezeu>> (Efeseni II, 19); sint numiti judecatori ai lumii: <<Oare nu stiti ca sfintii vor judeca lumea?>> (I Corinteni VI, 2); si in alt loc: <<Adevarat zic voua ca voi cei care Mi-ati urmat Mie, la nasterea din nou a lumii cind Fiul Omului va sedea pe tronul slavei Sale, veti sedea si voi pe douasprezece tronuri, judecind cele douasprezece seminitii ale lui Israel>> (Matei XIX, 28).

In al doilea rind, cinstim pe sfinti si-I invocam in rugaciunile noastre spre a ruga pe Domnul Hristos pentru pacatele si necazurile noastre. O facem aceasta pentru ca ei inca in viata fiind s-au rugat pentru semenii lor. Astfel, Sfintul Pavel, in multe din epistolele sale marturiseste ca se roaga pentru crestinii din comunitatile infiintate de el: <<Caci totdeauna, spunea el, in toate rugaciunile mele, ma rog pentru voi toti cu bucurie>> (Filipeni I, 4; I Tesaloniceni I, 2-3; II Tesaloniceni I, 11; II Tesaloniceni I, 11; II Timotei I, 3).

Sfintii pot sa raspunda rugaciunilor noastre, caci inca din aceasta viata stiau gindurile si nevoile oamenilor si faceau minuni pentru a-I ajuta. Sfintul Petru si Pavel au savirsit astfel de minuni, inviind chiar pe unii morti. Sfintul Petru a pedepsit pe Anania si Safira, pentru ginduri mincinoase (Fapte V, 2-11), a inviat pe Tavita (Fapte IX, 40). Iar Sfintul Pavel a inviat pe Eutihie (Fapte XX, 9-11).

Sfintii, dupa moarte duc o viata constienta si chiar de acolo cunosc nevoile si necazurile noastre. Avraam, din pilda bogatului nemilostiv si a saracului Lazar, stia ca fratii bogatului aveau datoria sa asculte pe Moise si pe prooroci si ca nu se vor schimba chiar la invierea unui mort: <<Daca nu asculta de Moise si de prooroci, nu vor crede nici daca ar invia cineva din morti>> (Luca XVI, 31).

Viata sfintilor, dupa moarte este asemanatoare cu cea a ingerilor (Luca XX, 36), ca si dragostea lor pentru semeni: <<Zic voua, asa se face bucurie ingerilor lui Dumnezeu pentru un pacatos care se pocaieste>> (Luca XV, 10).

De asemenea, ei au posibilitatea de a mijloci pentru noi la Dumnezeu pentru mantuirea noastra, iar Parintele ceresc primeste rugaciunile lor. <<Si cand a luat cartea, cele patru fiinte si cei douazeci si patru de batrini au cazut inaintatea mielului, avand fiecare alauta si cupe de aur, pline cu tamiie, care sint rugaciunile sfintilor>> (Apocalipsa V, 8; VIII, 3-4) <<va rugati unul pentru altul, ca sa va vindecati, ca mult poate rugaciunea staruitoare a dreptului>>(Iacov V, 16).

Sfintul Petru a fagaduit crestinilor ca dupa plecarea sa dintre ei se va ruga pentru ei: <<Fiindca stiu ca degraba voi lepada cortul acesta... dar ma voi nevoi ca sa puteti in orice timp, dupa plecarea mea, sa tineti minte aceste lucruri>> (II Petru I, 14-15).

De altfel si in Vechiul Testament sint cazuri unde cei drepti intervin la Dumnezeu, rugindu-se pentru necazurile semenilor lor. Astfel Avraam se roaga la Dumnezeu si vindeca pe Abimelec si sotia lui si roabele lui (Facere XX, 17-18). De asemenea si dreptii si profetii adormiti ai Vechiului Testament se roaga pentru semeni. Este cazul arhiereului Onia si profetului Ieremia care se roaga pentru poporul lui Israel si sfinta lor cetate, Ierusalim (II Macabei XV, 14-15).

Sfintii sint cinstiti si pentru faptul ca ei servesc ca exemple de viata crestinilor de totdeauna: <<Aduceti-va aminte de mai-marii vostri, care v-au grait voua

cuvintul lui Dumnezeu; priviti cu luare aminte cum si-au incheiat viata si le urmati credinta>> (Evrei XIII, 7).

Pentru toate motivele aratate, Biserica cinsteste pe sfinti. De altfel, ei au fost cinstiti atit in Vechiul Testament, cit si in Noul Testament. Astfel, Iosua s-a prosternat in fata ingerului Domnului (Iosua V, 14-15); Ilie si Elisei au fost venerati (III Regi XVIII, 7; IV Regi IV, 37). De asemenea, Sfintul Pavel a fost cinstit de temnicerul din Filipi (Fapte XVI, 29). Deci si in Vechiul si in Noul Testament avem cazuri concrete de cinstire a sfintilor, desi abia in Noul Testament avem cazuri de adevarati sfinti, iar Mantuitorul Hristos ne arata ca ei trebuie cinstiti (Matei X, 40).

Biserica, precum s-a amintit, dintru inceputurile ei a cinstit pe sfinti si I-a invocat in rugaciunile ei, I-a sarbatorit si pomenit prin laude si cintari proslavindu-le virtutiile si dindu-I de exemplu spre urmare crestinilor. Toti Sfintii Parinti, incepind cu Sfintul Iustin Martirul si Atenagora, Sfintul Vasile cel Mare si Ioan Gura de Aur, Sfintul Ambrozie si Sfintul Ioan Damaschin impreuna cu toata traditia bisericeasca arata temeinicia cinstirii sfintilor. Ea a fost confirmata si de sinoadele: al saptelea ecumenic (787) ca si de sinoadele Bisericii ortodoxe de la Iasi (1642) si de la Ierusalim (1672).

Totusi, sint unii crestini care nu sint de acord cu cinstirea sau cultul sfintilor. Ei afirma ca inaltind rugaciuni catre sfinti, calcam porunca I-a din Decalog, care spune: <<Sa nu ai alti dumnezei afara de Mine>> (Iesire XX, 3; Matei IV, 10).

Insa, am amintit, Biserica si crestinii luminati fac deosebire intre inchinarea la Dumnezeu, numita latrie, inchinare absoluta si cinstirea sfintilor, inchinare relativa, ca unor fiinte omenesti, ca niste creaturi ale lui Dumnezeu si alesi ai Sai. Ei socotesc pe singurul Dumnezeu ca Parinte si Tata al tuturor, iar pe sfinti ca prieteni ai Lui, cinstindu-I ca atare si scotind ca inaltind rugaciune catre ei, cinstesc pe Dumnezeu. Nimeni dintre crestini nu confunda pe sfinti sau ingeri cu Dumnezeu, asa cum erau socotiti idolii.

Se mai spune tot de acei crestini, zelosi pentru adorarea singurului Dumnezeu, ca rugaciunile noastre adresate sfintilor pentru mijlocire catre Dumnezeu sint ineficiente, nu pot sa aiba rezultat, pentru ca sint gresit adresate. Sfintii nu au puterea de a mijloci pentru aomeni la Dumnezeu, caci acest rol ii are singur Domnul Hristos. Astfel, Scriptura spune: <<Caci unul este Dumnezeu, unul este si Mijlocitorul intre Dumnezeu si oameni: Omul Hristos Iisus>> (I Timotei II, 5; Ioan II, 1; sau Romani VIII, 34): <<Cine este Cel care osindeste? Hristos, Cel care a murit si mai ales Cel care a inviat, care este de-a drepta lui Dumnezeu, care se si roaga pentru noi!>>.

Raspunsul la aceasta intimpinare il gasim tot in Sfinta Scriptura exact la acelasi capitol din aceeasi epistola a Sfintului Pave, I Timotei: <<Va indemn, deci, ianinte de toate, sa faceti cereri, rugaciuni, mijlociri pentru toti oamenii>> (I

Timotei II, 1). Aceste cuvinte sint adresate crestinilor. Deci si ei pot face rugaciuni, care sint mijlociri catre Dumnezeu.

Mijlocirea este de doua feluri: mijlocirea catre Dumnezeu adusa Mantuitorul care prin jertfa Sa ne-a impacat cu Dumnezeu, numita mantuire obiectiva, adusa pentru toti oamenii; si insusirea meritelor mantuitoare de catre fiecare individ in parte, prin credinta, evlavie si fapte bune, numita mantuire subiectiva. Ea se insuseste prin botez si efort personal Mantuirea obiectiva a efectuat-o numai Mantuitorul; in mantuirea subiectiva noi cerem ajutor sfintilor sa ne ajute prin rugaciunile lor catre Dumnezeu. Despre aceasta ne spune si Sfintul Iacov: <<Rugati-va unul pentru altul, ca sa va vindecati, ca mult poate rugaciunea staruitoare a dreptului>> (Iacov V, 16). Apostolii se rugau si mijloceau totdeuna pentru credinciosi: <<Pentru aceasta ne rugam pururea pentru voi...>> (II Tisaloniceni 1, 11; Filipeni I, 3-4; Fapte VII, 59-60). Chiar si in Vechiul Testament se mijlocea pentru semeni de catre cei drepti: Avraam s-a rugat pentru Abimelech (Facere XX, 17). Moise pentru popor (Iesire XXXXII, 11).

Deci, pentru mantuirea subiectiva pentru ajutor in desavirsirea noastra personala si a semenilor nostri, cerem mijlocirea sfintilor.

Tot despre aceasta mijlocire a sfintilor catre Dumnezeu se mai adauga ca sfintii nu fac mijlociri catre Parintele ceresc, caci nu vor. Dovada avem pe Avraam, din pilda bogatului nemilostiv si a saracului Lazar (Luca XVI, 25-31), care a refuzat sa ajute pe bogat si sa-l miluiasca pe el, iar daca nu sa-l trimita pe saracul Lazar la fratii lui pentru a se indrepta, amintindu-le chinurile bogatului.

Trebuie insa sa amintim ca sfintii nu pot totdeauna sa intervina la Dumnezeu pentru toate pacatele noastre. Exista pacate grele, pacate de moarte pentru care sfintii nu pot mijloci la Dumnezeu. <<Daca vede cineva pe fratele sau pacatuind - pacat nu de moarte - sa se roage si Dumnezeu va da viata acelui frate>>. Este <<pacat de moarte>>, nu zic sa se roage pentru asa pacat>> (I Ioan V, 16). Aceste pacate de moarte sint mari nelegiuiri sau impietriri de inimi. Si Mantuitorul a spus in aceasta privinta: <<De aceea, va zic voua: orice hula se va ierta oamenilor, dar hula impotriva Duhului Sfint nu se va ierta ... nici in veacul acesta, nici in cel ce va sa fie>> (Matei XII, 31-32). Bogatul nemilostiv savirseste desigur, unul din aceste pacate grave, din care cauza Avraam nu a putut interveni la Dumnezeu pentru el. Noi nu putem sti, nu putem descifra ce fel de pacate au savirsit semenii nostri. De aceea, datori sintem sa intervenim la sfinti totdeauna pentru aproapele nostru, urmind ca ei sa intervina la Dumnezeu sau sa nu intervina, dupa caz.

In continuare, ni se mai imputa de anumiti crestini, ca noi pacatuim cerind mijlocirea sfintilor la Dumnezeu, ei fiind oameni ca si noi. Acesta o afirma Profetul Ieremia: <<Asa zice Domnul: Blestemat sa fie omul care se increde in om si isi face sprijin din trup omenesc si a carui inima se departeaza de Dumnezeu>> (Ieremia XVII, 5). Sau, precum spune Psalmistul: <<Nu va incredeti

in cei puternici, in fiii oamenilor, in care nu este izbavire>> (Ps. CXLV, 3; CXVII, 8-9).

In aceste afirmatii ale Profetului Ieremia si ale Psalmistului este clar ca se vorbeste despre acei care uitind pe Dumnezeu isi pun toata nadejdea numai in domnii si tapinitorii pamintesti. Insa, crestinii care cheama in ajutor pe sfinti nu uita de Dumnezeu. Caci noi rugam pe sfinti sa intervina la Dumnezeu. Noi spunem, de exemplu: <<Sfinte, Nicolae, roaga-te lui Dumnezeu pentru noi>>. Deci, in ultima instanta, rugam tot pe Dumnezeu, dar prin sfinti.

Prin inchinarea catre sfinti, ni se mai imputa, ca noi micsoram si injosim pe Dumnezeu. Caci El a spus prin prooroc: <<Eu sint Domnul si acesta este numele Meu. Nu voi da nimanui slava Mea si nici chipurilor cioplite cinstirea Mea>> (Isaia XLII, 8).

Dar se vede din citatul profetului Isaia ca aici este vorba despre interzicerea inchiarii la idoli. Despre sfintii Sai, Dumnezeu spune ca slava Sa, El o da lor: <<Si slava pe care Tu Mi-ai dat-o le-am dat-o lor>> (Ioan XVII, 22). Prin rugaciuni catre sfinti nu micsoram salva lui Dumnezeu, ci o preamarim.

Se mai afirma ca este imposibil de a sti pina la judecata generala, cine este sfint si merita o atare cinstire dinte muritori si deci nu I se poate nimanui adresa cereri si rugaciuni. Dar si aceasta motivare este falsa. Domnul Hristos, fiind pe pamint a promis Apostolilor Sai ca se vor bucura de o cinste deosebita. Cind Fiul Omului va sedea pe tronul slavei Sale veti sedea si voi pe douasprezece tronuri, judecind pe cele douasprezece semintii ale lui Israel>> (Matei XIX, 26). Deci, vor fi preslaviti, ceea ce ne indreptateste si pe noi sa-I cinstim ca sfinti. Sfintul Apostol Pavel ne aminteste cine va fi cinstit dintre vietuitorii Vechiului Testament, adica acei drepti care: au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, s-au facut puternici in razboaie, au inviat mortii, au fost ucisi cu pietre (etc.) (Evrei XI, 33-35), evident prin credinta in Dumnezeu si pentru aceasta credinta.

Tot pentru acelasi motiv si dupa aceleasi criterii sint cinstiti si recrutati sfintii in Noul Testament. Adica pentru minunile savirsite in viata, pentru viata virtuoasa, pentru credinta sau martiriu pentru credinta toate au fost socotite de Biserca de atunci si de mai tirziu drept criterii de canonizare a sfintilor. In acest sens Biserica ce este calauzita de Duhul Sfint, a fost totdeauna foarte vigilenta si este ascultata de credinciosi pentru alegerea sa justa. Asadar, se poate sti cine poate fi socotit sfint si deci poate primi aceasta cinstire si lauda.

In sfirsit, se mai spune ca in general, cinstirea sfintilor si a ingerilor constituie o greseala, caci in diferite locuri din Sf. Scriptura sa arata ca ei insisi au oprit pe oameni sa faca aceasta. Astfel Sfintul Petru a oprit pe Corneliu sutasul sa I se inchine: <<Si cind a fost sa intre Petru, Corneliu, intimpinindu-I I s-a inchinat, cazind la picioarele lui. Iar Petru l-a ridicat, zicindu-I: <<Scoala-te, si

eu sunt om>> (Fapte X, 26). Sfintul Pavel a oprit pe locuitorii din Listra sa-I aduca jertfa (Fapte XIV, 13-15), iar in Apocalipsa ingerul care I-a facut descoperirea Sfintului Ioan, nu I-a dat voie sa I se inchine: <<Si am cazut inaintea picioarelor lui, ca sa ma inchin lui. Iar el mi-a zis: Vezi sa nu faci aceasta! Sint impreuna-slujitor cu tine si cu fratii tati, care au marturia lui Iisus. Lui Dumnezeu inchina-te, caci marturia lui Iisus este Duhul proorociei>> (Apocalipsa XIX, 10; XXII, 8-9).

Insa, Sfintul Petru si Sfintul Pavel au respins inchinarea oamenilor sau sa li se aduca jertfa, pentru ca atit Corneliu, cit si locuitorii din Listra ii socoteau zei. Contextul in legatura cu Sfintul Pavel este clar: <<...zeii, asemanindu-se oamenilor, s-au coborit la noi. Si numeau pe Varna, Zeus, iar pe Pavel, Hermes...>> (Fapte XIV, 11-12).

In citatele din Apocalipsa ingerul respinge inchinarea Sfintului Ioan, caci acesta fiind in duh, in extaz, avind viziune era egal cu ingerul. Mai mult, Dumnezeu fiind de fata, ingerul refuza inchinarea Sfintului Ioan, care trebuia sa-si indrepte toata atentia spre Dumenzeu si nu spre inger, care era slujitorul lui Dumnezeu.

De aceea, cinstirea sfintilor practicata de Biserica Ortodoxa dintru inceput, bazata pe Sfinta Scriptura si traditia bisericeasca - care n-a fost amintita aici, din motive de metoda - este indreptatita.

Pr. Prof. C. Ioan,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 69-73.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

1. Prof. Teodor Popescu, Doctrina Bisericii Ortodoxe despre cultul sfintilor, <<Studii teologice>>, nr. 5-6, mai - iunie, 1951. 2. Pr. Gh. Iordachescu, Sfintii, ca obiect al cultului crestin-ortodox, in <<Studii teologice>>, nr. 9-10, 1958. 3. Pr. Al. N. Constantinescu, Despre adorarea lui Dumnezeu, venerarea si invocare ingerilor si sfintilor, in <<Glasul Biserici>, nr. 9-10, 1974. 4. Pr. Al. N. Constantinescu, Invatatura Bisericii ortodoxe despre sfinti, in <<Glasul Bisericii>>, nr. 4-5, 1954. 5. Pr. D. Belu, Cinstirea sfintilor, in <<Mitropolia Moldovei>>, nr. 1-2, 1970. 6. Pr. Victor Moise, Cultul sfintilor, in <<Mitropolia Moldovei>>, nr. 7-8, 1974.

Maica Domnului ocupa un loc cu totul aparte in pietatea credinciosilor ortodocsi romani. Adeseori, ca o scurta invocare, dar si ca o scurta forma de prea cinstire a Maicii Domnului, se aud rostindu-se cuvintele: <<Doamne, Maica Domnului!>> sau: <<Dumnezeu si Maicuta Domnului!>>, ambele expresii fiind

insotite indobste si de semnul sfintei Cruci. Si intr-un caz si in celalalt se observa o asociere doctrinara corecta a apelativului <<Doamne>>, referitor la Domnul nostru Iisus Hristos, si Sfanta Sa Maica, ori intre numele lui Dumnezeu ca Sfanta Treime si Maica Domnului cu forma diminutivului binecunoscut, <<Maicuta>>. Analiza atenta a acestor doua moduri de invocare a Maicii Domnului arata o puternica manifestare afectiva a credinciosului, fie ca se exprima un sentiment de surpriza, de compasiune ori de speranta, fie ca se intentioneaza - cum este si corect - solicitarea ajutorului suprafiresc, prin rugaciune, la un moment de cumpana sufleteasca. Fara a intra insa in detaliile unei astfel de analize - interesanta si originala in ea insasi - remarcam acest semn deosebit de pietate al credinciosilor romani ortodocsi fata de Maica Domnului. Totusi, este necesar sa urmarim in continuare care sint motivele si temeiurile ortodoxe pentru prea cinstirea Maicii Domnului.

1. Maica Domnului in iconomia mantuirii neamului omenesc

In Sfanta Scriptura avem doua modalitati de prezentare a Maicii Domnului: una prefigurativa sau tipica, in Vechiul Testament, si alta direct sau deplin revelata, in Noul Testament.

In Vechiul Testament se face mentiune despre femei care au avut o insemnatate speciala in istoria mantuirii pina la venirea lui Mesia. Astfel, Eva primea fagaduinta izbinzii asupra diavolului ispititor metamorfozat in sarpe (Facere 3, 15); Sarra devenea maica unui popor nou, a poporului ales si chiar a mai multor popoare (Facerea 17, 15-16); Rebeca si Rahila modele de mame devotate si sotii credincioase, harnice si ospitaliere, si-au sprijinit fiii lor si I-au intarit cu sfatul lor (Facerea 27, 5-17 si 42-45; 35, 16-18); Iaela (Judecatori 4, 17-22) si Rut (Rut 4, 13-22), Ana (mama lui Samuel (1 Regi 1, 10-11 si 27-28) si Estera (Estera, 5, 1-7, 3-6) au aratat evlavie deosebita, iubire netarmurita pentru poporul ales si pentru lucrarea lui Dumnezeu in lume.

In Noul Testament, Maica Domnului este mereu alaturi de Mantuitorul Hristos, suferind dimpreuna cu El, ca mama, chinurile Golgotei si bucurindu-se de Invierea din morti, ca si de Inaltarea la cer. Apoi, dupa Inaltare, Ea devine cu predilectie centrul atentiei firesti a Sfintilor Apostoli fata de Maica dumnezeiescului lor Invatator si Domn. Dintre Sfintii Apostoli Sfantul Ioan Evanghelistul, ca ucenic iubit al Mantuitorului si caruia Fiul lui Dumnezeu I-a incredintat grija pentru Maica Domnului inca dinaintea mortii pe cruce, a cinstit-o ca pe o Mama a sa si a Bisericii intemeiate la Cincizecime. De altfel, Biserica primara s-a constituit in momentul opririi Sfantului Duh peste Apostolii adunati in jurul Maicii Domnului (Fapte 1, 14 si 2, 1-3).

Spre deosebire de celelalte femei mentionate in Vechiul si in Noul Testament, numai Maica Domnului a fost obiectul unor profetii. Isaia a prezis ca Fecioara va naste pe Mantuitorul in chip minunat, ca un mare semn dumnezeiesc de izbavire a poporului ales si de mantuire a lumii: <<Pentru aceasta Domnul meu

va va da un semn: Iata Fecioara va lua in pintece si va naste fiu si vor chema numele lui Emanuel>> (Isaia 7, 14). Ezichiel a profetit despre Maica Domnului ca Pururea Fecioara in viziunea sa despre noul templu al lui Dumnezeu, simbolizind-o printr-o poarta tainica a Dumnezeului lui Israel. <<Si mi-a zis Domnul: <<Poarta aceasta va fi inchisa, nu se va deschide si nici un om nu va intra pe ea, caci Domnul Dumnezeul lui Israel a intrat pe ea. De aceea va fi inchisa>> (Ezechiel 44, 2). Ieremia inchipuie tot Israelul intr-o fecioara care si intoarece la Domnul si Stapanul ei pentru ascultare, ca sa devina <<Locas al dreptatii si munte sfant>> binecuvintat de Dumnezeu (Ieremia 31, 21-23). Psalmistul o descrie pe Sfanta Fecioara ca pe o Imparateasa ce sade de-a dreapta lui Dumnezeu: <<Stat-a imparateasa de-a dreapta Ta, imbracata in haina aurita si prea infrumusetata>> (Psalm 44, 11). Dar tot Maica Domnului este preinchipuita aici si ca Fiica Imparatului Dumnezeu, impodobita si urmata de fecioare, cu alai: <<Toata slava fiicei Imparatului este inauntru, imbracata cu tesaturi de aur si prea infrumusetata. Aducese-vor Imparatului fecioara in urma ei, prietele ei se vor aduce tie>> (Ps. 45, 15-16). Fara indoiala ca aceste fecioare insotitoare sint nenumaratele fecioare mucenite, care au urmat in smerenie si sfintenie jertfelnicia Maicii Domnului, tot asa cum femeile mironosite au insotit-o in momentele grele ale Patimii si ingroparii domnului nostru Iisus Hristos. De asemenea, dreptul Simeon a prezis suferinta Maicii Domnului zicindu-I, dupa ce a binecuvintat pe Pruncul Iisus: <<Iata, Acesta este pus spre caderea si spre ridicarea multora din Israel si spre semn de contrazicere ca sa se descopere gindurile din multe inimi. Si prin insusi sufletul tau va trece sabie>> (Luca 2, 34-35).

Mai presus de cinstirea omeneasca fata de Maica Domnului, adusa prin cuvintele profetiilor amintite aci, este insa cinstirea dumnezeiasca adusa ei in chip minunat. Astfel, inainte de momentul extraordinar al Intruparii Cuvintului lui Dumnezeu, Sfanta Fecioara a fost vestita de Dumnezeu prin inger ca a fost aleasa pentru a naste pe Insusi Cuvintul lui Dumnezeu , cum arata Sfantul Evanghelist Luca. Ingerul Gavril a fost trimis de la Dumnezeu catre o fecioara din casa lui David, al carei nume era Maria: <<Si intrind ingerul la ea, a zis: Bucura-te, cea plina de dar, Domnul este cu tine. Binecuvintata est tu intre femei. Iar ea vazindu-l s-a tulburat de cuvintul lui si cugeta in sine: Ce va fi insemnind urarea aceasta? Si ingerul a zis: Nu te teme Marie, caci ai aflat har la Dumnezeu. Si iata, vei lua in pintece si vei naste fiu si vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare si Fiul Celui Preinalt se va chema si Domnul Dumnezeu ii va da Lui tronul lui David, tatal Sau, si va imparati peste casa lui Iacov in veci si imparatia Lui nu va avea sfirsit. Si a zis Maria catre inger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu stiu de barbat? Si raspunzind, ingerul I-a zis: Duhul Sfant se va pogori peste tine si puterea Celui Preainalt te va umbri; pentru aceea si Sfantul Care se va naste din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema>> (Luca 1, 28-35).

Nasterea Mantuitorului Hristos din Sfanta Sa Maica a fost insemnata in chip minuat cu evenimente ceresti si pamantesti: aparitia unei stele mari pe cer (Matei 2, 1-11), calauzitoare pentru magii care au venit sa se inchine Pruncului

Iisus; un inger al lui Dumnezeu a vestit pastorilor ca <<vi s-a nascut azi Mantuitor, Care este Hristos Domnul, in cetatea lui David>> (Luca 2, 11); alti ingeri, <<multime de oaste cereasca>>, laudau pe Dumnezeu si ziceau: <<Slava intru cei de sus lui Dumnezeu si pe pamant pace, intre oameni bunavoire>> (Luca 2, 13-14). Pe aceste lucruri minunate, ca si pe altele in legatura cu Nasterea Mantuitorului si copilaria Lui - arata Sf. Evanghelist Luca - Maica Domnului le pastra in inima ei (Luca 2, 19 si 51), intrucit stia ca ele sint cu totul mai presus de ceea ce poate cugeta mintea omeneasca, si ca sint lucrari dumnezeiesti.

Asadar, Maica Domnului are un loc deosebit in istoria mantuirii neamului omenesc pentru ca ea este noua Eva curatita de pacatul neascultarii prin ascultarea de Dumnezeu la Intruparea Mantuitorului, este Mama Fiului lui Dumnezeu Intrupat (Emanuel); iar intrucit Biserica este numita Trup al lui Hristos, popor nou de credinciosi etc., Maica Domnului este si Maica a Bisericii, a tuturor celor renascuti prin Hristos, prin Sf. Taina a Botezului.

2. Preacinstirea Maicii Domnului in Biserica Ortodoxa

Biserica Ortodoxa invata ca numai lui Dumnezeu in Treime: Tatal, Fiul si Sfantul Duh, I se cuvine adorare sau inchinare, dar ca Maicii Domnului, sfintilor ingeri, sfintilor, sfintelor moaste, sfintelor icoane si Sfintei Cruci se cuvine sa dam cinstirea potrivita. Intrucit Maica Domnului este cea dintii dintre sfinti, ei I se acorda <<prea cinstire>> (iperdoulie), supravenerare. Sfintilor li se acorda numai <<cinstire>> (doulia) sau venerarea. In Noul Testament Maica Domnului a fost prea cinstita de Elisabeta, mama Sfantului Ioan Botezatorul, care <> si a zis: <<Binecuvintata esti tu intre femei si binecuvintat este rodul pintecelui tau. Si de unde mie aceasta, ca sa vina la mine Maica Domnului meu?>> (Luca 1, 41-42). Apoi, dupa salutarea Elisabetei, insasi Prea Sfanta Fecioara a marturisit, ca intr-o profetie, ca pe ea <<o vor ferici toate neamurile>> (Luca 1, 48). Insa cel mai substantial argument pentru prea cinstirea Maicii Domnului in Biserica Ortodoxa il constituie respectul dat de Insusi Mantuitorul propriei Mame in timpul copilariei si adolescentei, apoi in decursul lucrarii Sale publice cind, la rugamintea ei, a facut minunea din Cana Galileii, sau cind a incredintat-o ucenicului prea iubit in ultimele clipe ale vietii Sale pamantesti, zicind: <<Femeie, iata fiul tau! Apoi cind a zis ucenicului: <<Iata mama ta!>> (Ioan 19, 26). Si, ne spune Sfanta Scriptura, <<din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine>> (Ioan 19, 27). De aici, din faptul ca abia inainte de a-si sfirsi viata pamanteasca pe Cruce, Mantuitorul a incredintat pe Sfanta Fecioara ucenicului in care avea cea mai mare incredere si care-L insotise pina in ultima clipa fara ezitare, desprindem concluzia fireasca si clara, ca Maica Domnului s-a aflat pina in acel moment in grija deosebita a Fiului. Caci daca Iisus ar fi avut alti frati - cum gresit interpreteaza unii credinciosi anumite pasaje din Noul Testament - ce rost ar fi avut ca Mantuitorul sa incredinteze pe Mama lui, <<cu limba de moarte>> sau ca un legamint de neschimbat, ucenicului prea iubit, iar acesta din urma sa se ingrijeasca de ea ca la propria mama? Caci se spune fara

~~echivoc, chiar de Sfantul Evanghelist Ioan, caruia I se face aceasta incredintare, ca <<din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine>> (Ioan 19, 27). Iar aceasta marturie, aparent simpla este covirsitoare!~~

Sfintii Apostoli au cinstit in chip deosebit pe Maica Domnului. La fel au facut si urmasii lor, episcopii, preotii si diaconii de totdeauna ai Bisericii Ortodoxe, fiind pilda centru credinciosii lor. Iar cind, prin formule eretice subtile s-a incercat sa se altereze doctirna ortodoxa despre Intruparea Fiului lui Dumnezeu si despre adevarata prea cinstire ce se cuvine Maicii Domnului, episcopii Sinodului Ecumenic de la Efes (431) au definit atit dogma hristologica imptriva lui Nestorie cit si atributul de <<Nascatore de Dumnezeu>> pentru Maica Domnului. De al mijlocul secolului al IV-lea inainte, in Biserica Ortodoxa, asadar, s-a mentinut neschimbata invatatura ca Maica Domnului a nascut cu trup omenesc real pe Fiul lui Dumnezeu cel nascut din Tatal inainte de toti vecii, cum se stabilise deja in sedintele Sinodului I Ecumenic (Niceea, 325) si cum se marturisea in Simbolul de credinta. Sinodul de la Efes a intarit si el cu detalii, invatatura ortodoxa despre Nascatorea de Dumnezeu sau, in greceste Theotokos. Mai tirziu, Sindoul al VII-lea Ecumenic (Niceea, 787) a reafirmat aceasta invatatura, impreuna cu invatatura ortodoxa despre cinstirea sfintelor icoane, a sfintelor moaste si semnului Sfintei Cruci, neabatindu-se de la aceeasi invatatura apostolica neintrerupta,

Prea cinstirea Maicii Domnului in Biserica Ortodoxa se face in diverse chipuri, pe care le vom arata de aici inainte, si anume: a) invocare ei in rugaciune, zugravirea chipului ei in icoane murale sau pe lemn etc., c) tinerea sarbatorilor rinduite de Sfanta Biserica in cinstea Maicii Domnului, d) atribuirea numelui Maicii Domnului, Maria, nou-nascutelor din familiile crestine ortodoxe.

a. Invocarea Maicii Domnului in rugaciune se face atit in cadrul cultului public: cele sapte laude, Sfintele Taine, ierurgii si acatiste, cit si in spatiul mai limitat al rugaciunii personale sau particulare. La cultul public, in ectenii se gaseste intotdeauna o cerere speciala pentru invocarea Maicii Domnului, la care poporul (cintaretul) raspunde: <<Prea Sfanta Nascatoare de Dumnezeu, miluieste-ne pre noi!>>. Se cere, astfel, ca Maica Domnului sa se milostiveasca de credinciosi si sa mijloceasca pe linga Fiul ei si Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, pentru dobindirea a tot ce este necesar pentru mantuire. Toate rugaciunile: de sfintire a apei, a roadelor pamantului si prinoaselor, de binecuvintare a firii inconjuratoare, din cultul Bisericii Ortodoxe, contin parti speciale adresate Prea Sfintei Nascatoare de Dumnezeu. In mod special, Biserica Ortodoxa a utilizat si utilizeaza in cult stihiri si tropare, canoane si acatiste dedicate Maicii Domnului. De exemplu, la Vecernii, stihira cunoscuta sub numele de <<Dogmatica>> se refera la taina intruparii, slavind pe Nascatoarea de Dumnezeu. De asemenea, la Litii se aude intotdeauna frumosul tropar <<Nascatoare de Dumnezeu, Fecioara>>, cintat indeobste de credinciosi. In canoanele de la Ultrenii se afla un numar de stihiri speciale in cinstea Maicii Domnului, cunoscute sub denumirea <<Ale Nascatorei>>. Iarasi, intr-un tropar

din rinduiala <<Rugaciuni care se rostesc de catre credincios inainte de a primi Sfanta Impartasanie>>, aflam o admirabila expresie a prea cinstirii Maicii Domnului, pe care o reproducem aici: <<Mare este multimea pacatelor mele, Nascatoare de Dumnezeu, curata, la Tine alerg, avind trebuinta de mantuire. Cerceteaza neputinciosul meu suflet si te roaga Fiului Tau si Dumnezeului nostru, sa-mi daruiasca iertare de relele ce am facut, ceea ce esti una binecuvintata>> (Carte de rugaciuni, tiparita cu binecuvintarea si purtarea de grija a Prea Sfintitului Iosif, episcopul Rimnicului si Argesului, Rimnicul Vilcea, 1977p. 116). Iar la Sfanta Liturghie se cinta intotdeauna Axionul, cintarea de dupa sfintirea Darurilor, in cinstea Prea Curatei Fecioare Maria, Maica Domnului. In fine, Acatistul Bunei Vestiri este atit de mult indragit de credinciosii ortodocsi incit multi il pot spune pe de rost. El face uneori legatura intre cultul public si rugaciunea particulara, in care Maica Domnului este invocata pentru ajutor si folos sufletesc individual.

Maica Domnului este invocata in rugaciunea particulara a credinciosului ortodox fie in rugaciuni mai lungi, fie in formule de pietate si inchinare cum sint cele descrise la inceputul acestei prezentari. Aici credinciosul poate sa recurga la rugaciunile binecunoscute din cultul public al Bisericii Ortodoxe sau sa improvizeze dupa trebuintele sale, dar punind mai presus de toate cele catre mantuire. Uneori ca o rugaciune dar si ca o lauda adusa Nascatoarei de Dumnezeu, credinciosii canta <<Aparatoarei Doamna>>, pe care ei il invata de la Sfanta Liturghie, aceasta cantare fiind intonata in multe biserici parohiale in timpul vohodului mic.

b. Zugravirea chipului Maicii Domnului este foarte frecventa in Biserica Ortodoxa. Dar aceasta zugravire are ceva specific, deosebitor de toate reprezentarile din alte Biserici, in special cele romano-catolice si, in ultima vreme, cele din unele locasuri de cult ale protestantilor. Astfel zugravirea chipului Maicii Domnului in Biserica Ortodoxa pastreaza cu sfintenie limitele bidimensionalitatii: lungime si latime, dar nu adincime. Virsta Sfintei Fecioare in icoane este virsta maturitatii materne. In brate, Maica Domnului tine pe Pruncul-Dumnezeu, in gloria de Domn al creatiei. De regula, in icoanele imparatesti, Maica Domnului apare numai in aceasta imagine, de <<Imparateasa-Maica>>. Celebre sint, dupa cum se stie, infatisarile cunoscute sub denumirile de <<Odighitria>> (Calauzitoarea), <<Glikofilousa>> (Dulce-alinatatoarea) etc., exprimind cele mai curate sentimente materne, apropiate de simtirea crestina ortodoxa de totdeauna.

Spre deosebire de aceasta modalitate de reprezentare a chipului Maicii Domnului din Biserica Ortodoxa, in Biserica romano-catolica de multa vreme, iar in unele lacasuri de cult protestante in ultimele citeva decenii, Maica Domnului este reprezentata indeobste prin statui, introducindu-se astfel tridimensionalitatea, de care se fereste Biserica Ortodoxa.

Biserica Ortodoxa tine cu strictete regulile erminiilor bizantine, introducindu-se doar ici si colo unele detalii de vestimentatie locale sau nationale. Chiar si atunci cind nu este reprezentata pictural cu Pruncul in brate, Maica Domnului este intotdeauna aproape de Mantuitorul Hristos, ca in icoanele reprezentind nunta din Cana Galileii, diverse alte ocazii din istoria sfanta, Rastignirea, Punerea in Mormint, Inaltarea la Cer, Deisis etc. astfel, Maica Domnului inspira pietate si curatie. Ca raspuns, ea primeste prea cinstirea credinciosilor care o privesc.

c. Tinerea sarbatorilor rinduite in cinstea Maicii Domnului constituie una din formele prin care credinciosii Bisericii Ortodoxe au aratat devotiunea lor speciala fata de Mama Domnului nostru Iisus Hristos. Cele trei mari sarbatori, Nasterea Maicii Domnului (8 septembrie), Buna Vestire (la 25 martie) si Adormirea Maicii Domnului (la 15 august), sint tinute prin participarea la Sfanta Liturghie si prin fapte crestinesti, cea din urma prilejuind chiar pelerinaje la unele din marile minsatiri in Biserica Ortodoxa Romana. d. Atribuirea numelui de Maria, numele <Maicii Domnului, fiicelor din familiile credinciosilor ortodocsi este atit de frecventa incit, probabil, acest nume este cel mai des intilnit la credincioasele ortodoxe. Astfel, insasi onomastica ortodoxa devine un mijloc de prea cinstirea a Maicii Domnului, devine o forma concreta si in acelasi timp atenta, respectuoasa, de supravenerare a celei dintai dintre sfintii Bisericii Ortodoxe.

Concluzii. Prea cinstirea Maicii Domnului constituie in Biserica Ortodoxa un act cult. Ea nu inseamna adorare - care se aduce numai lui Dumnezeu - ci o deosebita apropiere a credinciosului de Maica Domnului, prin rugaciune, pentru a dobindi de la Mantuitorul Hristos binefaceri in viata pamanteasca si petrecerea cu alesii lui Dumnezeu in viata viitoare.

In Sfanta Scriptura a Vechiului Testament gasim tipuri ale Maicii Domnului, prefigurari ale sfinteniei vietii ei, dar si profetii cu privire la nasterea Mantuitorului din Prea Curatul ei Trup. Iar la Noul Testament se descriu acele momente din viata pamanteasca a Sfintei Fecioare Maria care au avut o insemnatate deosebita pentru mantuirea lumii. De aceea s-au si subliniat astfel de momente, care au ramas apoi in memoria Bisericii crestine si au perpetuat prea cinstirea Maicii Domnului din timpurile apostolice si pina astazi. Cu alte cuvinte, Biserica Ortodoxa nu a introdus o inovatie in cultul ei atunci cind, sub diverse forme, a recomandat credinciosilor ei sa roage pe Maica Domnului sa mijloceasca la fiul ei si Dumnezeul nostru pentru izbavirea din primejdii, pentru indreptarea celor rataciti, pentru dobindirea a tot ce este necesar in viata pamanteasca, si a harului in vederea vietii viitoare.

Cultul Bisericii Ortodoxe dovedeste cu prisosinta o intemeiata preocupare a imonologilor de a da expresie celor mai inaltatoare simtaminte pe care credinciosii orotodcsi le-au nutrit si le-au aratat fata de Maica Domnului. Aceste simtaminte au fost indreptatite de nenumaratele minuni si binefaceri pe

care Maica Domnului le-a revarsat cu milostivire asupra poportului credincios: redobindirea pacii sufletesti si trupesti, vindecari minunate (vezi slujba din sarbatoarea Izvorului Tamaduirii etc.), izbinda asupra ispitirilor diavolesti. Prea cinstirea Maicii Domnului este in Ortodoxie o forma speciala de a lauda pe Dumnezeu prin sfintii Lui. Ea se mentine in limitele indicate de Sfanta Traditie si de Sfintii Parinti ai Bisericii Ortodoxe a Rasaritului, unde rugaciunea si transfigurarea sint mijloace de a ne apropia de Dumnezeu.

Pr. asist. Alexandru I. Stan,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 74-78.

Evangheliile canonice nu dau prea multe amanunte despre viata Fecioarei Maria. Ea este fiica unica a lui Ioachim si a Anei, care o consacra serviciului religios din templu. De fel din Nazaret, in Galileea (Lc. 1, 26-27), ea este logodita cu Iosif, nume mentionat in genealogia redata de Evanghelia dupa Matei (1, 16), cu scopul de a arata ca Iisus apartine dupa nasterea Sa fizica poporului iudeu, inscriindu-Se in linia descendenta davidica. Din cauza acestei logodne, Iisus a fost considerat fiul lui Iosif si al Mariei (Lc. 3, 23; 4, 24; In 6, 24), desi Iosif are o paternitate legala asupra Lui, nu una fizica (Mt. 1, 20-25). Aici primeste vestea cea buna de la ingerul Gavril (Lc. 1, 26-38), fiind salutata apoi de Elisabeta, mama lui Ioan Botezatorul (Lc. 1, 42-45). Dupa nasterea Fiului sau, cel Unul-Nascut, in Betleem (Lc. 2, 4-16), ea este alaturi de Iisus in toate marile momente ale vietii si activitatii Lui: taierea-imprejur, prezentarea la tmplu, fuga in Egipt, predica in templu, minunea din Cana (In 2, 1), in timpul Patimilor, dupa care Fecioara este incredintata apostolului Ioan (In 19, 25). Dupa inaltarea la cer a lui Iisus (Fapte 1, 14), Fecioara impreuna cu fratii lui Iisus si femeile care au urmat pe Hristos fac parte din cercul apostolic.

Pina in secolui al IV-lea, lipseste o literatura proprie despre Fecioara Maria, cu toate ca scrierile apocrife se refera deseori la scene din viata ei. De pilda, cartea Petrecerii Prea Sfintei Fecioare, atribuita episcopului Meliton de Sardes, mentioneaza ca apostolii, care au inconjurat pe Fecioara in ultimele clipe ale ei, au dus trupul sau spre ingropare in valea lui Iosaphat, dar aici, in fata mormintului, a fost inaltata la cer.

In Biserica apuseana, incepind cu episcopul Epifanie de Salamina, cultul Maicii Domnului ia o mare amploare. Printre altele, sarbatoarea Adormirii este deja amintita de Grigorie de Tours († 594) in <<Tratat despre minuni>>. Sub papa Grigorie (590-604) sarbatoarea era comemorata la Roma la 15 august (in vechile martirologii la 18 ianuarie). Papa Sergiu (687-701) prescrie anumite rugaciuni pentru sarbatorile mariale (Nasterea, Bunavestirea, Curatirea la Templu si Adormirea). O serie de parinti si scriitori din Rasarit au consacrat Maicii Domnului numeroase tratate, studii si in special omilii si imne, ca de pilda: Ioan Damaschin, Gherman de Constantinopol, Modest de Ierusalim, Andrei de Creta, Teodor Studitul. Literatura cultica este plina de rugaciuni si

doxologii referitoare la persoana si rolul Maicii Domnului in iconomia intruparii Fiului lui Dumnezeu.

Invatatura ortodoxa despre Fecioara Maria poate fi rezumata in citeva nume sau titluri principale:

- <<Mireasa, pururea Fecioara>>. Termentul aiparthenia – pururea – fecioria – apare pentru intiia oara la sfintul Ignatie (Epistola catre Efeseni XIX, 1), care considera nasterea virginala a Mintuitorului ca unul din marile mistere ale mantuirii, de unde va fi reluat de intreaga traditie patristica pentru a desemna zamislirea fara prihana a lui Hristos din sinul Fecioarei, fara interventia omului. Cuvintul insusi, prin puterea Duhului Sfint, este Cel care Isi asuma trup omenesc adevarat din trupul Fecioarei: <<Intelepciunea si-a zidit casa>> (Pilde 9, 1). In viziunea rugului care nu se mistuia (Ies. 3, 2-3), comentatorii disting para de foc, simbolul maternitatii si ramurile, simbolul fecioarei. In cartile liturgice, ea este numita <<poarta vietii>>, <<fecioara neintinata>>, <<usa Domnului neumblata, prin care singur Cel prea inalt a trecut si pe tine insati pecetluita te-a pazit>>. Ea <<a zamislit fara saminta si a nascut in chip negrait pe Dumnezeu Cuvintul>>, <<cu curatia fiind pecetluita si cu fecioria pazita>>, astfel incit mai inainte de nastere a fost fecioara si in nastere fecioara si dupa nastere iarasi a ramas fecioara (parthenos).

- Nascatoare de Dumnezeu, Maica Domnului. Numele propriu-zis al Fecioarei Maria, inscris pe icoane cu initialele MR-THU, este ( )-Mater Domini – Maica Domnului (Lc. 1, 43). Titlul ( ) – a fost adoptat de catre al III-lea Sinod ecumenic (Efes, 431), impotriva ereziei lui Nestorie, ca o dezvoltare a invataturii ortodoxe despre unirea celor doua firi in Iisus Hristos, dar Biserica nu le-a introdus in crez.

Fecioara <<a nascut cu trup pe Unul din Treime, Hristos Dumnezeu>>, de aceea ea e Nascatoare de Dumnezeu: <<Pe Cel ce s-a nascut mai inainte de veci din Tata fara de maica, pe Fiul si Cuvintul lui Dumnezeu, in anii cei de apoi L-ai nascut intrupat, din curate singiurile tale, fara barbat, de-Dumnezeu-Nascatoare>>. Ea nu este maica dumnezeirii, ci a unui Fiu care este Dumnezeu, <<zamislitoare in chip de negrait a trupului lui Hristos>>. Prin ea, Cel navazut Se face vazut. Fiul insusi Si-a luat din Maria firea Sa omeneasca, trup si suflet, prin procesul maternitatii si zamislirii fara de pacat, de la Duhul Sfint: <<Cuvintul Tatalui cel necuprins, din tine, Nascatoare de Dumnezeu, S-a cuprins, intrupindu-Se>>.

Nestorie, care separa in Fiul lui Dumnezeu intrupat doua persoane, cea dumnezeiasca si cea omeneasca, sustinea ca Iisus este un simplu om in care Fiul a venit si a locuit si cu care formeaza o unitate foarte strinsa. Impotriva acestei erezii, Sinodul de la Efes va proclama ca Fecioara nu a nascut un om, sau un om unic, ci pe Fiul lui Dumnezeu insusi, care Si-a luat din ea firea

omeneasca desavirsita. Astfel, a fost recunoscuta maternitatea ei dumnezeiasca, impreuna cu fecioria ei.

- <<Cea plina de har>> (Lc. 1, 28), <<Prea Sfinta>> (Panagia), Imparateasa. Vechiul Testament vorbeste deja de preaslavirea Maicii Domnului (Ps. 44). Ea este identificata cu scara dintre cer si pamint, din visul lui Iacov (Fac. 28, 12), prin care Dumnezeu a luat firea noastra umana, pe care ingerii lui Dumnezeu se suie si se pogoara. In traditia patristica, Maria este comparata cu Eva, fiind chipul unei noi umanitati. Dupa cum Eva a luat parte la caderea si moartea lui Adam, tot asa Maria a participat la <<intoarcerea>> chipului celui intinat la chipul cel dintii. Pe de o parte, ea a cistigat aceasta stare prin umilinta sa (Lc. 1, 27-48), pe de alta parte, ea a fost sfintita prin salasluirea Cuvintului, devenind izvor de curatire si nestricaciune. Sfintul Ioan Damaschin, in <<Omilie la Adormire>>, o numeste <<templul Cuvintului>>. Sfinta mai presus decit toti sfintii, <<mai cinstita decit heruvimii si mai preamarita decit serafimii>>, ea este acoperitoarea, aparatoarea, mijlocitoarea si ajutatoarea credinciosilor. Mare solitoare a crestinilor, ea inalta rugaciunile acestora la tronul lui Dumnezeu si Fiul sau: <<Tu esti rugatoarea cea fierbinte catre Fiul tau si Dumnezeul nostru ca rugaciunile Maicii mult pot spre imblinzirea Stapinului>>. In acest rol ea este invocata la liturghie, cantata in imnologie si reprezentata in iconografie.

Biserica Ortodoxa n-a acceptat cele doua dogme mariologice promulgate de magisteriul romano-catolic pe temeiul pietatii mariale din Biserica apuseana: zamislirea imacultata a Fecioarei (1854) si inaltarea cu trupul (1950). Cele doua dogme strica raportul dintre om si Intruparea lui Dumnezeu, dar si dintre Iisus Hristos si iconomia mintuirii. Dupa har <<nascatoare de Dumnezeu>>, Fecioara Maria este dupa nastere fiica lui Adam si numai astfel ea reprezinta umanitatea care asteapta mintuirea: <<Iata roaba Domnului. Fie mie dupa cuvintul Tau>> (Lc. 1, 38). De aceea si indumnezeirea ei este rodul Intruparii Cuvintului, care e unica sursa a nestricaciunii. Inaltarea cu trupul poate avea sensul de glorificare a firii omenesti, dar ea nu anuleaza rolul de unic mijlocitor si rascumparator al lui Iisus Hristos caci Hristos este cel care ii inalta trupul la cer. Desigur, chipul Fecioarei neprihanite si pururea mijlocitoare pentru Biserica este adinc imprimat in pietatea ortodoxa.

Pr. Prof. Dr. Ion Bria,

"Dictionar de Teologie Ortodoxa", EIBMBOR, 1981, pag. 247-250.

Pe temeiul Sfintei Scripturi (Luca 1, 28; 1, 35; 1, 43; Rom. 1, 3; Gal. 4,4; Isaia 7, 13-14 s.a.) si al Sfintei Traditii, Biserica a invatat totdeauna si invata ca Maria este Nascatoare de Dumnezeu si pururea fecioara, definind acest adevar de credinta in sinoadele ecumenice si atribuind in acelasi timp Sfintei Fecioare Maria un cult de supracinstire.

Elementele de baza ale invataturii despre aceasta supracinstire: calitatea ei de Nascatoare de Dumnezeu (theotokia) si de pururea fecioara (aeiparthenia), din care rezulta si cinstirea ei mai presus de toti sfintii si ingerii (hyperdulia), reprezinta baza invataturii ortodoxe cu privire la Maica Domnului.

Pina in ziua cind Nestorie, fiind urcat pe scaunul de patriarh al Constantinopolului, a inceput sa raspindeasca invatatura sa amagitoare, maternitatea divina a Sfintei Fecioare Maria nu fusese contestata de nimeni. Fara indoiala, invatatura mariologica nu fusese luata in dezbatere de Biserica, pentru a primi o definitie solemna. Dar nici nu se simtea nevoie de o astfel de hotarire, deoarece calitatile Maicii Domnului de Nascatoare de Dumnezeu (theotokos) si de pururea fecioara (aeiparthenos), erau primite si supravenerate de toti crestinii. Sfintele Evanghelii relatau explicit si atunci ca si acum ca Fecioara preacurata nascuse un Fiu, care era in acelasi timp om si Dumnezeu si aceasta era destul.

Cind dochetii, la inceputul secolului al doilea, ori, putin mai tirziu, gnosticii de diferite curente si scoli au indraznit sa afirme ca Iisus Hristos nu avusese decit un corp omenesc aparent, sau ca El, la nastere, a trecut prin Maria ca printr-un canal, fara sa primeasca de la ea un corp real, aceste invataturi eronate au ridicat impotriva celor care le propagau dezaprobarea unanima a credinciosilor ortodocsi. Credinta crestina era sigura ca Mintuitorul avea un corp real si ca El datora acest corp celei care il purtase la sinul ei inainte de a-l naste. Termenul de theotokos (- Nascatoare de Dumnezeu), prin care evlavia ortodoxa simtea nevoia de a se adresa Fecioarei Maria nu lasa nici o umbra de indoiala asupra uneia dintre cele mai incarcate de slava calitati a Sfintei Fecioare. Acest termen este intilnit, probabil, initial la Origen, daca ar fi sa dam crezare istoricului eclesiastic Socrate, dar si la alti scriitori din epoca primara. Ceea ce este sigur, e faptul ca, incepind din secolul al patrulea, patriarhul Alexandru al Alexandriei vorbea in mod curent despre maretia Nascatoarei de Dumnezeu si el nu se considera deloc obligat sa dea explicatii sau sa justifice acest termen, deoarece era sigur ca toti credinciosii sai il intelegeau si ca aceasta calitate a Sfintei Fecioare facea parte dintr-un vocabular folosit in mod curent in comunitatea sa crestina, precum si in toate celelalte Biserici carora el le adresa scrisorile sale pastorale.

Arienii, fara indoiala, nu puteau sa vorbeasca despre maternitatea divina a Fecioarei, pentru ca ei incepeau prin a nega divinitatea lui Iisus. Deci ei, fiind eretici, sinodul de la Niceea (325) a condamnat in mod solemn erorile lor, iar ortodocsii de la sinodul al cincilea ecumenic (553) nu au tinut cont nici de credintele, nici de formulele lor ratacite. Se intelege deci, fara dificultate, cita neliniste s-a produs in comunitatea crestina cind, la Constantinopol, unul dintre preotii sirieni, trimis de Nestorie, a inceput sa predice in public impotriva termenului de theotokos. Aceasta necugetata atitudine era, fara indoiala, o violare adusa evlaviei si traditiei de secole a Bisericii. Scandalul a fost de neinchipuit, indeosebi in capitala imperiului oriental: expresii

interminabile, placarde afisate la poarta bisericii Sfinta Sofia, reprezentati din partea monahilor trimisi la patriarh, amenintari din partea multimilor rasculate, toate mijloacele de aparare a credintei ortodoxe erau puse in actiune pentru a reconfirma o calitate a Maicii Domnului, care interpreta, intr-un chip atit de fericit, credinta universala a Bisericii. Nestorie incerca fara succes sa se indreptateasca, spunind ca el nu ar fi intentionat sa condamne termenul de theotokos si ca expresia aceasta ar putea fi mentinuta in mariologie, cu conditia de a fi interpretata in mod corect. Atit ezitarile sale, cit si numeroasele confuzii de care el dadea dovada in interpretarea exegetica nu numai ca n-au putut readuce calmul in Biserica, dar au contribuit si mai mult la neliniste si suspiciune.

Este interesant a sublinia inca o data ca invatatura ortodoxa despre Maica Domnului face parte din marele context al evlaviei populare de secole si din intreaga Biserica. Nu este pentru prima data, fara indoiala, cind oamenii credinciosi sint pasionati pentru probleme de ordin religios. Ne este cunoscut faptul ca in secolul precedent lui Nestorie, credinciosii formasera un front comun la Alexandria pentru a veni in ajutorul Sfintului Atanasie in chestiuni cu aspect apologetic de ordin religios. De asemenea, in catedrala lor din Mediolanum, credinciosii au aparat, alaturi de Sfintul Ambrozie un scaun episcopal ortodox, care era revendicat de arieni.

Luni, 22 iunie 431, sinodul ecumenic, care fusese convocat pentru a pune capat scandalului aparut prin declaratia lui Nestorie, s-a intrunit la Efes, in Biserica Sfinta Maria. O singura zi a fost suficienta pentru parintii sinodali ca sa proclame credinta ortodoxa referitoare la mariologie. De fapt nu se simtea nevoia de timp indelungat pentru a defini un adevar de credinta, care era primit si trait de secole in Biserica. Maternitatea divina a Fecioarei Maria era atit de explicit consemnata in cartile sfinte (Luca 1-2; Galateni 4, 4; Isaia 7, 13-14), atit de profund gravata in marturiile traditiei, incit orice disputa pe marginea acesteia devenea de prisos. De aceea, in seara aceleiasi zile, cind multimea poporului de rind din Efes a luat cunostiinta de spre hotaririle parintilor sinodali adunati aici, s-a produs o manifestare extraordinara de entuziasm spontan: episcopii erau aclamati si insotiti pina la locuinta lor de o multime care aplauda cu bucurie. Casele erau luminate peste tot, iar atributul de theotokos, adresat Maicii Domnului, era repetat de mii de ori, ca un simbol de biruinta asupra ereticilor, ca un omagiu adus adevaratei triumfatoare a acestei marete zile de sarbatore: Maicii Domnului. Martorii oculari au inregistrat cu multa emotie toate aceste detalii extraordinare. Nici un alt sinod in trecut nu manifestase o atit de mare bucurie; nici un alt sinod, dupa aceea, nu a mai produs o atit de complexa emotie religioasa in sufletele oamenilor.

Este interesant, in acest context, sa ascultam imnele de lauda adresate Sfintei Fecioare de marele si neintrecutul mariolog, care a fost Sfintul Chiril al Alexandriei († 444). Alaturi de teologul, poetul si dascalul prea luminat al Bisericii, in imnele caruia sint concentrate o intreaga bogatie de imagini, de

metafore si de sentimente inaltatoare, este exprimata in acelasi timp toata evlavia de secole a poporului crestin fata de Nascatoarea de Dumnezeu. De aceea, prin imnele sale, intreaga Biserica o preamareste pe Maica Domnului, zicind: Bucura-te, Marie, Nascatoare de Dumnezeu si Fecioara. Bucura-te, Marie, care esti in acelasi timp Fecioara, Mama si slujitoare: Fecioara, pentru ca ai nascut cu Cel conceput fara de barbat; Mama, pentru ca ai purtat in pintece pe Cel, pe care l-ai hranit cu lapte la sinul tau; slujitoare, pentru ca Cel nascut din tine a luat asupra Sa chipul robului (Filipeni 2, 7-8), Bucura-te, Marie, templu in care a fost primit Dumnezeu. Bucura-te, Marie, bucuria lumii. Bucura-te, Marie, candela pururea luminatoare, pentru ca din tine s-a nascut Soarele dreptatii. Bucura-te, Marie, incaperea Celui pe care nici o incapere nu poate sa-L cuprinda; tu, care ai incaput pe Fiul cel unic al Parintelui, pe Cuvintul-Dumnezeu, pe care profetii L-au binevestit si caruia pastorii I-au adus lauda in pestera saraca, cintind impreuna cu ingerii, acel imn de inaltatoare bucurie: Slava intru cei de sus lui Dumnezeu si pe pamint pace, intre oameni bunavoire dumnezeiasca (Luca 2, 14) Bucura-te, Maica lui Dumnezeu, pentru care ingerii si arhanghelii inalta laude in cer si cinta imne de o sfinta si nespusa bucurie sufleteasca (Gustave Bardy, La Vierge Marie, in En lisant les Peres, Paris, 1933, p. 241-242).

Prin aceste imne mariologice, Sfintul Chiril al Alexandriei devine purtatorul de cuvint al pietatii ortodoxe fata de Fecioara Maria. Dupa el aceasta pietate continua sa se manifeste in Biserica si in viata particulara a fiecarui credincios cu acelasi entuziasm, indeosebi in Orientul crestin, incit astfel de laude adresate Maicii Domnului sint preluate, imbogatite si transmise generatiilor viitoare, la sfirsitul erei patristice, de unul dintre cei mai mari reprezentanti ai literaturii crestine vechi: Sfintul Ioan Damaschin († 749).

Aducind laude Fecioarei Maria, sfintul Ioan spune: <<Bucura-te cu adevarat plina de har. Bucura-te, pentru ca tu esti mai sfinta decit ingerii si mai stralucita decit arhanghelii. Bucura-te cea plina de har, pentru ca tu esti mai minunata decit tronurile ingeresti, mai inalta decit domniile, mai tare decit puterile. Bucura-te cea plina de har, pentru ca tu esti mai presus decit incepatoriile si mai stralucita decit toate fapturile. Bucura-te cea plina de har, pentru ca tu esti mai inalta decit cerurile si mai curata decit soarele. Cu ce nume ma voi adresa eu tie, o stapina mea? De ce cuvinte ma voi folosi ca sa-ti pot vorbi? Cu ce laude voi incununa capul tau cel atit de sfint si de frumos? Tu est datatoarea bunatatilor, tu esti cea prin care se impart bogatiile harului ceresc, tu esti incoronarea neamului omenesc, frumusetea intregii fapturi; tu este cea prin care toate creaturile au fost aduse la adevarata lor fericire>> (Idem, ibidem). Mariologia ortodoxa este plina de alte nenumarate laude si imne adresate Mariei: Parintii Bisericii de Rasarit se intrec parca, intr-un entuziasm navalnic, pentru a inchina cele mai inaltatoare laude preasfintei Nascatoarei de Dumnezeu. Sfintul Maxim Marturisitorul, Sfintul Sofronie al Ierusalimului, Andrei Criteanul, Sfintul Gherman al Constantinopolului sint doar printre cei mai cunoscuti mariologi ortodocsi. Dar cel care a alcatuit buchetul

cel mai stralucit de laude inchinat Maicii Domnului, laude care poarta denumirea de Acathistos, este Serghie, patriarhul Constantinopolului († 638). Acest inspirat buchet de laude este cunoscut de intreaga lume ortodoxa si se bucura de mare trecere indeosebi in Biserica Ortodoxa Romana, reprezentind o parte deosebita din slujbele zilnice si comune ce se oficiaza la biserica (indeosebi in minastirile noastre) sau din rugaciunile individuale ale credinciosilor. Aici Nascatoarea de Dumnezeu este numita <<cea prin care rasare bucuria, tamaduitoare sfatului celui nespus, vita mladitiei celei nevestejite, curatirea a toata lumea, Maica Mielului si a Pastorului, Maica Stelei celei neapuse, indreptarea oamenilor, caderea diavolilor, floarea nestricaciunii, incaperea lui Dumnezeu celui neincaput, comoara rinduielii Lui; turnul fecioarei; usa mintuirii, raza Soarelui celui intelegator, locasul lui Dumnezeu-Cuvintul, sfinta mai mare decit toti sfintii, mireasa pururea-fecioara>>.

Nascatoare de Dumnezeu si pururea Fecioara Maria este si acum alaturi de fiecare dintre noi, rugindu-se Domnului pentru pacea a toata lumea, pentru buna starea Bisericii si pentru mintuirea tuturor.

Aducind Maicii Domnului si azi aceleasi laude ca si in trecutul Bisericii crestine, noi simtim omoforul ei sfint intins asupra lumii, prin Biserica, si avem convingerea ca, laudind-o pe ea, care este binecuvintata intre femei (Luca 1, 28). Indeplinim totodata porunca sfinta de a o ferici impreuna cu toate neamurile (Luca 1, 48) din trecut, prezent si viitor, si aceasta deoarece toti sintem recapitulati in Hristos Iisus (Efeseni 1, 10) si in Biserica Sa.

Arhim. Dr. Chesarie Gheorghescu,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 79-82.

Pretutindeni bisericile crestine ortodoxe, paraclisele si casele credinciosilor sint impodobite cu sfinte icoane. Marturii ale credintei si evlaviei crestinilor, icoanele s-au pastrat cu sfintenie din cele mai vechi timpuri pina in zilele noastre dovedind statornicia Bisericii in credinta cea adevarata. Ele invata necontenit adevarurile de credinta ortodoxa, asa cum au fost formulate de catre Sfinta Biserica si cum au fost traite de catre multimea credinciosilor de-a lungul veacurilor. Ca un izvor nesecat si un tezaur duhovnicesc neimputinat, sfintele icoane cheama pe fiii credinciosi ai Bisericii la desavirsire.

Inchinarea la sfintele icoane ale Mintuitorului, Maicii Domnului, ingerilor si sfintilor este o invatatura de baza a Bisericii Ortodoxe. Astfel sfintele icoane reprezentind pe Mintuitorul au la baza dogma intruparii Fiului lui Dumnezeu. Icoana reprezentind pe Mintuitorul Iisus Hristos este o marturie a faptului ca Fiul lui Dumnezeu s-a intrupat cu adevarat.

Este adevarat ca <<pe Dumnezeu nimeni nu L-a vazut vreodata>> (Ioana 1, 18), dar asa cum explica in continuare Cuvintele Sfintei Scripturi: <<Fiul cel Unul-Nascut, care este in sinul Tatalui acela L-a facut cunoscut>>. Pe Dumnezeu-Tatal L-a facut cunoscut Fiul Sau prin intruparea Sa. In raspunsul dat de Mintuitorul la rugamintea lui Filip <<Doamne arata-ne noua pe Tatal si ne este de ajuns>>, El precizeaza: <<De atita vreme sint cu voi si nu M-ai cunoscut Filipe? Cel ce M-a vazut pe Mine, a vazut pe Tatal>> (Ioan 14, 9). Intruparea Domnului, asadar, ne-a dat dreptul sa-L pictam in icoane, fara ca aceasta sa insemneze ca despartim trupul Sau de dumnezeirea Sa, pentru ca icoana ortodoxa nu-L infatiseaza numai dupa frumusetea naturala, ci mai ales intr-o forma care sa conduca pe cel ce o priveste la adevarul credintei ortodoxe ca Hristos cel intrupat este Dumnezeu adevarat si om adevartat. Daca n-am infatisat pe Iisus Hristos in icoane ar insemna ca negam firea Sa cea omeneasca, viata Sa pe pamint si rastignirea.

Cele spuse despre sfintele icoane reprezentind pe Mintuitorul sint in strinsa legatura cu cele ce infatiseaza pe Maica Domnului. Daca negam calitatea Maicii Domnului de Nascatore de Dumnezeu, inseamna ca nu primim invatatura Sfintei Biserici despre intruparea Fiului lui Dumnezeu. Maica Domnului n-a nascut pe omul Hristos, cum zicea Nestorie, ci persoana Fiului si Cuvintului lui Dumnezeu. Marturisind pe Maica Domnului Nascatoare de Dumnezeu, marturisim ca Acela pe care L-a nascut este Dumnezeu adevarat si om adevarat.

Pictarea in icoane a Maicii Domnului in Biserica Ortodoxa se face intr-o forma care conduce pe credincios la marea taina care s-a savirsit prin Ea - adica la intruparea Fiului lui Dumnezeu. Icoana Maicii Domnului nu reprezinta pe Fecioara Maria inainte ca Duhul Sfint sa vina peste Ea si puterea Celui inalt sa o umbreasca. Numai dupa ce harul lui Dumnezeu s-a pogorit peste Ea, a devenit cu adevarat Nascatoare de Dumnezeu.

Invatatura Bisericii noastre este clara in formarea tipului de iconografie a Sfintilor si a martirilor, care au trait <<viata cea noua in Hristos>> si luptind au cistigat in aceasta viata <<cununa cea nestricacioasa a vietii celei ceresti>>. Fiecare sfint a devenit pentru crestin un model de renastere in Hristos. Figurile lor nu sint infatisate in icoane ca fiind materiale, cum sint cele dinainte de har, ci ca unele care exprima sfintenia adica ca unii care au slava in ceruri.

Aceasta porneste de la invatatura Bisericii: <<Sint trupri ceresti si trupuri pamintesti; dar alta este slava celor ceresti si alta a celor pamintesti>>(I Cor. 14, 40). Sfintii sint reprezntati ca unii care au iesit din stricaciune si inspirea realitatea binecuvintata dincolo de aceasta lume. Figurile sfintilor, in felul acesta, devin un permanent comentator la credinta <<ca trebuie ca acest trup stricacios sa se imbrace in nesticaciune si acest trup muritor sa se imbrace in nemurire>> (I Cor. 15, 53). Astfel iconografia ortodoxa incearca sa dea o idee despre trupurile spirituale, care vor urma invierii din morti. Pentru aceasta

icoana trebuie sa faca, prin arta, evidenta prezenta harului Sfintului Duh in figurile sfintilor.

Cinstirea icoanelor are o baza si in Scriptura Vechiului Testament. Astfel, Moise a primit porunca din partea lui Dumnezeu sa puna chipurile heruvimilor la chivotul legii (Exod, 25, 18-22; 36, 8), in fata carora poporul se inchina cazind cu fata la pamint, in fata carora se aduceau jertfe (III Regi 3, 15); preotii le tamiiau inaintea lor (Exod 30, 8) si inaintea lor se aprindeau candele (Exod 27, 20-21). Odata cu intruparea Domnului, cind descoperirea dumnezeiasca s-a implinit, Biserica crestina a continuat si amplificat cinstirea sfintelor icoane intr-un context nou superior. In sfinta icoana Biserica crestina n-a vazut numai o podoaba in general, ci cuvintul Sfintei Scripturi. Sfintul Vasile cel Mare scrie in acest sens: <<Ceea ce cuvintul transmite prin auz, pictura arata in tacere prin imagine>>. Urmind legatura strinsa cu cultul Bisericii si cu evlaia credinciosilor, sfintele icoane au continuat viata si traditia Bisericii exprimind invatatura ei conform cu posibilitatile caracteristice fiecarei epoci. In primele veacuri crestine, adica in timpul persecutiilor iconografia a avut un caracter simbolic si alegoric. Picturile din catacombe folosesc simboluri ca pestele, ancora, mielul etc. Nu lipseau de aici nici reprezentarile biblice, care, cu toata naivitatea lor, intareau pe credinciosi si le incalzeau credinta in atotputernicia lui Dumnezeu.

Dupa edictul de la Milan, cind Biserica a dobindit libertatea de manifestare, reprezentarile simbolice s-au dovedit insuficiente pentru a exprima invatatura crestina. In secolul IV si V numeroase scene din Vechiul si Noul Testament ca si din viata Bisericii exprimau diferite evenimente din iconomia divina precum si sensul unor sarbatori, consacrate in amintirea unor momente importante din istoria mintuirii. Cind primele erezii cautau sa puna crestinismul pe acelasi plan cu idolatrie, sfintele icoane amintesc credinciosilor invatatura cea adevarata a Bisericii. Astfel, literele grecesti alfa si omega, care in perioada persecutiilor aminteau de vesnicia si dumnezeirea Mintuitorului, acum asezate pe icoana Mintuitorului, arata deofiintimea Fiului cu Tatal impotriva ereticului Arie care considera pe Fiul creatura a Tatalui.

In perioada anilor 726-843, datorita inconoclasmului, multi cinstitori ai sfintelor icoane au suferit persecutii aparindu-le ca pe unele ce sint roada credintei celei adevarate, pe care o exprima, o nutresc si o vestesc. De atunci si pina azi sfintele icoane s-au pastrat fara intrerupere in Biserica noastra. Victoria restabilirii cinstirii sfintelor icoane, alaturi de celelalte invataturi ale Sfintei Biserici este sarbatorita in fiecare an de catre toate Bisericile Ortodoxe in Duminica Ortodoxiei, prima Duminica din Postul Sfintelor Pasti.

Sfintele icoane departe de a fi legate intr-un fel oarecare de idolatrie, multe dintre ele sint executate cu maiestrie, ferecate in aur si argint, dar niciodata credinciosul ortodox nu a confundat pe Dumnezeu cu aurul si cu argintul icoanei care reprezinta chipul lui Dumnezeu.

Iata ce hotaraste Sinodul VII Ecumenic (787) privitor la sfintele icoane: <<Urmind dumnezeiestile invataturi ale Sfintilor Parintilor nostri si ale Traditiei bisericesti universale, rinduim ca chipul Cinstitei si de fata facatoarei Cruci sa se puna in sfintele biserici ale lui Dumnezeu, pe vasele si pe vesmintele cele sfinte, pe pereti si pe scinduri, in case si la drum, asa si cinstitele si sfintele icoane, zugravite in culori din pietre scumpe si din alta materie potrivita, facute precum icoana Domnului si Dumnezeului si Mintuitorului nostru Iisus Hristos si a Stapinei noastre Nascatoare de Dumnezeu, precum si ale sfintilor ingeri si ale noastre Nascatoare de Dumnezeu, precum si ale sfintilor ingeri si ale tuturor sfintilor si a prea cuviosilor barbati. Caci de cite ori ei ni se fac vazuti prin inchipuirea in icoane, de atitea ori se vor indemna cei ce privesc la ele sa pomeneasca si sa iubeasca pe cei inchipuiti pe dinsele si sa-I cinsteasca cu sarutare si cu inchinaciune respectuoasa, nu cu adevarata inchinaciune dumnezeiasca (latria) care se cuvine numai unicei fiinte dumnezeiesti, ci cu cinstire dupa acel mod dupa care se da ea chipului cinstitei cruci si prin tamiiere si prin aprinderea de luminari precum era pioasa datina veche. Ca cinstirea care se da chipului, trece la prototip si cel ce se inchina icoanei se inchina fiintei celei inchipuite pe ea. Astfel se intareste invatatura Sfintilor Parintilor nostri, aceasta este traditia Bisericii Universale, care a primit Evanghelia de la o margine la alta a pamintului>>.

De asemenea Biserica Ortodoxa, candidatul la hirotonie intru episcop, facind cuvenita marturisire de credinta, spune cu referire la inchinarea la sfintele icoane urmatoarele: <<Ma inchin sfintelor si cinstitelor icoane ale lui Hristos insusi, ale Prea Curatei maicii lui Dumnezeu, si ale tuturor sfintilor; nu insa cu inchinaciune ca lui Dumnezeu, ci inaltindu-ma cu mintea la chipul ce infatiseaza, pentru aceasta si cinstea catre acelea o trec la prototipuri, iar pe cei ce intr-alt chip si nu asa cugeta ii lepad ca pe niste cugetatori de cele straine>>.

Iconografia Bisericii Ortodoxe nu este numai o simpla arta, ci o arta religioasa, teologica. Ea infatiseaza evenimente din istoria mintuirii noastre care s-a facut prin Hristos Domnul. Intreaga atmosfera picturala in Biserica este dominata de lumina invierii. Tot continutul picturii ortodoxe reprezinta un cer si un pamint nou, anume acela al lucrarii mintuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos. Ea arata omul si lumea regenerata prin harul divin. Locuitorii acestei lumi sint ingerii si sfintii. Iconografia ortodoxa nu are in centrul personalitatea artistului, ci cauta mai degraba sa exprime semnificatia evenimentului pictat din revelatia divina. Prin ea se exprima crezul sfintei noastre Biserici. Cind vorbim despre personalitatea unui pictor bisericesc, intelegem puterea lui de a exprima cit mai profund si mai clar idealurile sprirituale ale credintei ortodoxe. Fiind o arta spirituala, liturgica si teologica ea infatiseaza temele in profunzime si nu impresioneaza pe cei ce se marginesc la suprafata lucrurilor.

Biserica se straduieste sa fie interpreta fidela a lumii spirituale. Continutul transcendent al icoanelor in Biserica noastra nu este frumusetea naturala. De

aceea, si cel mai putin initiat in problema de arta va putea face cu usurinta deosebirea intre o icona ortodoxa si o pictura antica. Aceasta pentru ca apare evident idealul picturii ortodoxe este exprimarea sfinteniei. In acest sens Sfintul Ioan Gura de Aur spunea: <<Astfel spunem ca orice vas, anima, sau planta sint bune nu prin forma, sau culoare, ci prin serviciul pe care-l aduce>>. Fiind o arta liturgica sfintele icoane contribuie la intelegerea si rostul intregului cult divin. In primul rind iconografia ajuta pe credincios sa inteleaga ceea ce se savirseste in cadrul cultului divin. Cu mijloace empirice ea ajuta pe credincios sa inteleaga misterul iconomiei divine. Pentru un cult care este <<in duh si adevar>> Biserica Ortodoxa foloseste mijloacele cele mai potrivite pentru a sluji lucrarii de mintuire a credinciosilor. In cadrul Sfintei Liturghii privind pictura credinciosul care asista la slujba intelege ca <<acum puterile ingeresti impreuna cu noi slujesc>>. Daca iconografia ortodoxa s-ar margini la frumusetea naturala, nu s-ar putea ridica la asemenea inaltimi duhovnicesti. Sfintele icoane, in afara de prezentarea celor tainice infatiseaza si alte scene din viata Mintuitorului, a Maicii Domnului si a Sfintilor. Acestea nu ramin destinate numai celor ca nu stiu carte, ca prin vederea lor sa-si aminteasca de faptele celor care au slujit pe Dumnezeu. Ele indeamna la urmarea pildei acestor slujitori ai adevaratei credinte. In plus sfintele icoane fixindu-se asupra unor teme principale ca scena Nasterii Domnului, a Patimilor si a invierii, care nu lipsesc din nici o biserica pictata, stabilesc obiectivul esential al cultului divin. Noi teme iconografice legate de cultul Maicii Domnului au imbagatit pe parcurs bisericile crestine. Imnul Acatistului a creat in iconografia ortodoxa 24 de noi scene legate de el. In privinta sfintilor, acestia sint pictati in legatura cu viata si martiriul lor, laudat in imnele din cultul divin. Trecerea la cele vesnice a sfintilor si infatisarea miinilor Mintuitorului, oferindu-le cununa martiriului, se afla in strinsa legatura cu imnele care vorbesc despre martea lor martirica.

Sfintele icoane pictate nu oglindesc numai viata Bisericii in toata varietatea si adincimea ei, ci sint o parte integranta a ei, asa cum sint ramurile in legatura cu trunchiul. Icoana nu numai ca se inspira din cultul Bisericii, ci formeza cu el un tot omogen, completindu-l, explicindu-l si marindu-I actiunea asupra sufletelor credinciosilor. Sfintele icoane sint o marturie a pogoririi lui Dumnezeu catre om si a efortului omului de ridicare catre Dumnezeu. De aceea iconele trebuie sa faca perceptibila prin aceasta arta prezenta harului Sfintului Duh. Este vorba de harul care insoteste pe cei care sint reprezentati in sfintele icoane. In acest sens Sfintul Ioan Damaschinul spune: <<Fiindca sfintii au fost plini de Duhul Sfint in viata fiind si chiar cind au trecut la cele vesnice harul Sfintului Duh s-a pogorit asupra lor in morminte si asupra chipurilor lor in icoane nu in esenta ci dupa lucrare>>.

Daca cuvintul si cintarea Bisericii sfintesc sufletul prin auzire, icoana il sfinteste prin vaz, caci dupa cuvintul Sfintului Evanghelist <<Luminatorul trupului este ochiul>> (Matei 6, 22). Aflindu-ne in fata unei sfinte icoana il sfinteste prin vaz, caci dupa cuvintul Sfintului Evanghelist <<Luminatorul trupului este ochiul>> (Matei 6, 22). Aflindu-ne in fata unei sfinte icoane

simtim rolul ei ziditor de suflet: <<Iar noi toti, privind ca in oglinda cu fata descoperita, slava Domnului, ne prefacem in acelasi chip din slava in slava, ca de la Duhul Domnului>> (II Cor. 3, 18).

† Vasile Targovisteanul, Episcop-vicar patriarhal,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 83-86.

In evlavia crestina din Rasarit, cinstirea sfintelor moaste are un loc deosebit de insemnat. Toti sfintii, adunati in jurul lui Dumnezeu, alcatuiesc impreuna desavirsirea vie a Bisericii, scara intre pamint si cer, intarita pentru totdeauna ca dovada de mintuire. Prezenta binecuvintata a sfintilor se manifesta in Biserica nu numai prin imaginile lor sacre, cunoscuta din icoane, ci si prin sfintele lor moaste, ramasitele pamintesti ale petrecerii lor duhovnicesti in aceasta lume. Dumnezeu acorda sfintilor, care au devenit hristosi in Hristos, dupa ce ei au trecut la cele vesnice, puterea de a transmite si a implini voia Sa, printr-un ajutor activ, vazut sau nevazut, pe care ei il incredinteaza tuturor drept credinciosilor crestini. Se poate spune, fara exagerare, ca sfintii traiesc in Biserica, manifestindu-se prin acte de ordin religios, prin care se intretine si se extinde lucrarea tainca a indumnezeirii si prin care lantul de aur al desavirsirii in Hristos nu se rupe pina la <<sfirsitul veacului>> (Matei XXVIII, 20). In cazul sfintelor moaste, accentul se pune mai ales pe un anumit fel al manifestarii puterii divine, prin care se releva, sub forma unor semne dumnezeiesti, pastrarea in nestricaciune a osemintelor alesilor Domnului, constituind o marturie evidenta a dumnezeirii Mintuitorului nostru Iisus Hristos. Pentru evlavie ortodoxa, in aratarea puterii lui Dumnezeu, prin sfintele moaste se cuprinde un sens particular, pe care se cuvine sa-l cunoastem, pentru a ne pregati cu vrednicie in ce priveste cinstirea dupa cuviinta a sfintilor si a urmelor pe care ei le-au lasat pe pamint.

1. Iisus Hristos, izvorul sfinteniei de care se invrednicesc sfintele moaste.

Cultul sfintilor, privit in general, e un omagiu adus lui Dumnezeu prin alesii Lui, lui Dumnezeu care este <<minunat intru sfintii Sai>> (Psalmul LXVII, 36). Acest cult consta in cinstirea, invocarea si imitarea sfintilor. El nu este un cult de adorare, ci de venerare. El nu inlatura si nici nu micsoreaza cu nimic cultul lui Dumnezeu, ci dimpotriva, in impodobeste, il ilustreza si il intareste, socotind mai bine in evidenta rolul Mintuitorului de unic mijlocitor si unic sfintitor al fapturii zidite. Sfintenia de care se bucura alesii Domnului nu poate sa fie inteleasa facindu-se abstractie de sfintenia lui Hristos insusi, ci numai prin participare la aceasta demnitate, privita deci ca revarsare a sfinteniei celei una a lui Hristos in sfintii cei multi ai Bisericii. Sfintii sint madularele lui Hristos indumnezeite, ajungind, in cursul vietii lor pamintesti, camari si locasuri curate ale lui Dumnezeu. Crestinii cinstesc in sfinti pe prietenii lui Hristos, pe fiii si mostenitorii lui Dumnezeu: <<Toti citi l-au primit le-a dat putere sa ajunga copii ai lui Dumnezeu>> (Ioan I, 12) <<Incit nu mai sint robi ci fii>> (Gal.

IV, 7) <<Dar daca sint fii sint si mostenitori, mostenitori al lui Dumnezeu, si impreuna-mostenitori ai lui Hristos>> (Tom. VIII, 17). Salasluirea lui Hristos in sfinti nu priveste numai sufletul acestora, ci si trupul lor. E adevarat ca nu trupul, ci duhul nostru are capacitatea de a cunoaste pe Dumnezeu in descoperirea Sa. De aceea zice Sfintul Pavel: <<Duhul insusi marturiseste impreuna cu duhul nostru ca sintem fii ai lui Dumnezeu>> (Rom. VIII, 16). Se cuvine insa a preciza faptul ca <<locul>> specific al receptarii prezentei divine in om nu este sufletul sau duhul in independenta lui in raport cu trupul, ci duhul legat de trup, adica inima. <<Iubirea lui Dumnezeu s-a varsat in inimile noastre, prin Duhul Sfint, cel daruit noua>> (Rom. V, 5), ne spune Sfintul Apostol Pavel. Inima fiind locul in care umanul primeste harul divin trupul insusi devine un locas al Sfintului Duh: <<Nu stiti ca trupul vostru este templu al Duhului Sfint care este in voi si pe care il aveti de la Dumnezeu?>> (I Cor, VI, 19). Avind pe Duhul Sfint lucrator in trup sfintii devin cu adevarat <<temple ale lui Dumnezeu>> (I Cor. III, 16), camari si lacasuri ale lui Hristos, pentru ca Dumnezeu salasluieste in ei si ramine in ei vesnic. Sint tocmai ceea ce spune Sfintul Apostol Pavel, definind templul lui Dumnezeu din om: <<Noi sintem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis ca : Voi locui in ei si voi umbla si voi fi Dumnezeul lor>> (II Cor. VI, 16).

Iisus Hristos Mintuitorul, care-si afla locas in trupurile sfintilor, nu le paraseste pe acestea nici dupa moarte. Printr-o iconomie dumnezeiasca, puterile sufletului care au cunoscut pe Domnul in actul maritei Sale invieri, precum si harul mintuitor isi prelungesc lucrarea lor in trup, trecind peste hotarele mortii. Osemintele sfintilor ramin, cum zice Sfintul Ioan Damaschinul, <<temple insufletite ale lui Dumnezeu>> (Dogmatica, trad. rom. Bucuresti, 1943, p. 327). E vorba despre un aspect deosebit al iconomiei divine, pe care il constituie coborirea Domnului cu sufletul in iad dupa ingroparea cu trupul, in imparatia mortii, cu scopul de a-i nimici temeliile si de a impartasi duhurilor ce se gasesc in intuneric taria si lumina vietii noi. Astfel se explica faptul ca, in vremea acestei lucrari dumnezeiesti, <<mormintele s-au deschis si multe trupuri ale sfintilor adormiti s-au sculat. (Matei XXVII, 52). In Iisus Hristos, biruitorul mortii, vasele care au purtat, in viata, slava sfinteniei nu sint nimicite. Dimpotriva, Dumnezeu, pregateste, pentru orice sfint darurirea unei recompense anuntata de profetul Isaia cu aceste cuvinte: <<El (Domnul) va ingrasa oasele tale si vei fi ca o gradina adapata, ca un izvor de apa vie, care nu seaca niciodata>> (LVIII, 11). Referirea la <<oase>> priveste trecerea sfintilor, intru adormire, la cele vesnice, potrivit unui verset explicit: <<Oasele celor doisprezece profeti infloresc in mormintele lor>>, cum se spune in intelepciunea lui, Sirah (XLIX, 11). Astfel, pastrarea oaselor in mormint are si o semnificatie spirituala, exprimind ideea unei supravietuiri personale dupa moarte. In acest sens scrie si psalmistul cu privire la cei drepti: <<Domnul pazeste oasele lor, nici unul din ele nu se va zdrobi>> (Psalmul XXXIII, 19). O putere nevazuta se manifesta in osemintele sfintilor pe care Domnul le are in pavaza Sa. Dupa trecerea din aceasta viata, trupurile sfintilor ramin ca niste boabe de griu, in vremea iernii in pamint, traind o viata ascunsa, necunoscuta

de simturile noastre. Ele ne arata ca intruparea Fiului lui Dumnezeu a deschis fapturii noastre paminstesti, insasi, o cale pentru a se ridica, umplindu-se si de puterea invierii, la nestricaciune si marire. Asadar, Iisus isi imprima chipul in sfinti (Galateni IV, 19), traind in ei (Galateni II, 20), si, intrucit <<in El locuieste trupeste toata plinatatea Dumnezeirii>> (Coloseni II, 9), printr-o oarecare imitatie a acestui mister divin, tot El salasluieste chiar <<trupeste>> in alesii Sai, nedespartindu-se de osemnitele lor dupa moarte. In acest sens, moastele sfintilor sint, cum zice de asemenea Ioan Damaschinul, <<izvoare mintuitoare>> (Dogmatica, p. 328).

2. Sfintele moaste, dovezi ale nemuririi sufletului si ale invierii de obste.

Cind Iisus Hristos salasluieste, prin credinta, in inima noastra. El revarsa in trupul nostru omenesc, curatit si sfintit printr-o noua legatura cu Dumnezeu, puterea invierii Sale, care biruie si ne patrunde fiinta intreaga <<Cititi in Hristos v-ati botezat, in Hristos v-ati imbracat>> (Gal.III, 27), ne invata Sfintul Apostol Pavel. Marturii in lume ale prezentei lui Hristos, care si-a inscris cu marire numele in sfintii sai, moastele sint, deopotriva, dovezi ale nemuririi sufletului si prefiguratii ale vietii vesnice. Puterea lui Hristos e incoruptibila, iar acolo unde <<locuieste puterea lui Hristos ((II Cor. XII, 9) sau in cei <<care sint ai lui Hristos Iisus>> (Gal. V, 24) ea impartaseste incoruptibilitatea chiar si trupurilor <<adormite>>. E vorba de o interventie divina care se savirseste cu scopul de a ne convinge de adevarul pastrarii sufletului intre nemurire si al invierii aduse in lume de catre Hristos. Din faptul ca nu toate trupurile sfintilor care au murit savirsesc minuni, caci nu toate se bucura de aceasta <<prima inviere>> (Apoc. XX, 6), putem deduce ca incoruptibilitatea nu constituie o rasplata pentru vrednicia alesilor lui Hristos, care la <<<a doua inviere>> se vor incarca toti de slava vesnica. Este insa, mai presus de orice, un indiciu dumnezeiesc care ne aprinde si ne sustine credinta in continuarea vietii noastre spirituale de pe pamint in existenta vesnica. Sfinta Evanghelie in relatarea invierii lui Hristos, noteaza, printre altele, aceste imprejurari: ca piatra mormintului a fost ridicata de un inger, a carui coborire din cer a fost insotita de un cutremur, ca femeile mironosite au gasit mormintul gol, ca Petru si apoi Ioan, privind in mormint <<au vazut giulgiurile singure zacind>> (Luca XXIV, 12). Mahrama insa, care fusese pe capul Mintuitorului, se gasea si ea infasurata la o parte intr-un loc (Ioan XX, 6-7). Giulgiul si mahrame, deci sint marturii ale invierii lui Hristos (Cf. Ioan XX, 8). Noi le mai avem astazi. In concret, ca dovezi ale invierii dar, in schimbul lor, avem sfintele moaste. Asa cum giulgiu si mahrama au ramas intacte si impaturite cu rinduiala, tot la fel si osemintele sfintilor, vesminte ale sufletelor nemuritoare, in urma desfacerii tainice dintre suflet si trup, au ramas incoruptibile, fara sa fie supuse destramarii materiale. Dupa cum giulgiurile Mintuitorului vestesc invierea, tot la fel si sfintele moaste ne garanteaza invierea noastra viitoare. Natura trupului explica ea insasi mortalitatea sa, prin numeroasele acte de disolutie vizibila la care trupul se supune in viata aceasta si carora le urmeza o necontenita refacere. Sufletul insa e dinamism, e principiul personal, e unitate concreta a actelor

internationale, fara sa prezinte nici un semn de descompunere sau de disolutie, oferind, prin facultatile sale, o imagine de ceea ce inseamna reunirea partilor intr-un intreg armonic, cunoscut sub denumirea de persoana. <<Persoana, este forma de exisitenta unica si necesara a spiritului>>. Incoruptibilitatea sfintelor moaste vine astfel sa sustina credinta ca exista o legatura speciala intre sufletul sfintului si osemintele sale, pe care moartea nu o poate distruge, in sensul ca spiritul acestuia nu paraseste cu desavirsire trupul, mentinind totodata in moaste o putere dumnezeiasca, care tot prin suflet lucreaza.

Nemurirea sufletului este supravietuirea lui dupa despartirea de trup. Aceasta supravietuire consta in continuarea vietii sale proprii, spirituale, in pastrarea facultatilor superioare, precum si a sentimentului de raspundere. Giulgiurile Mintuitorului sau moastele sfintilor, care ramin intacte prin moarte, ne demostreaza, in mod analogic ca sufletul nu se descompune, in urma desfacerii de trup, dar nici nu se nimiceste. O forta simpla si spirituala cum e sufletul nostru, nu poate fi nici divizata si nici descompusa, decit printr-o actiune divina nimicitoare. Dumnezeu, insa, ne arata incoruptibilitatea sfintelor moaste, nu vrea ca sufletul sa fie nimicit, ci il mentine in existenta in care a fost creat. Sufletul e duhul pe care Dumnezeu l-a intiparit in materia trupului, cu ocazia zidirii omului (cf. Facere I, 26), avind astfel in sine, prin impartasire, trasaturile exacte ale bunatatii divine. Numai o putere infinita, egala cu aceea de la creatie, ar putea trece faptura de la existenta la neexistenta. Dumnezeu insa ne descopera condescenta Sa, incredintindu-ne ca nu vrea nimicirea sufletului omenesc.

Incoruptibilitatea sfintelor moaste este, deasemena, o descoperire a nestricaciunii pe care sfintii o cistiga prin restaurarea lor in frumusetea dintii, odata cu dobindirea unei arvunea a invierii. Motivul pentru care omul si-a pierdut nemurirea, iar trupul sau a devenit coruptibil, este pacatul, care a patruns in suflet si astfel a infectat corpul cu veninul mortii. <<Precum printr-un om a intrat pacatul in lume si prin pacat moartea, tot asa moartea, din cauza careia toti am pacatuit, a trecut la toti oamenii>> (Rom. V, 12). Unde stapineste pacatul, e prezenta si moartea, caci pacatul nu este in mod simplu un rau moral, ci este revolta fapturii impotriva Creatorului ei. In aceste conditii, intorcerea la nestricaciune, nu sete posibila decit prin inlaturarea pacatului. Omul nu a fost creatorul lui insusi, de aceea nu poate fi nici mintuitorul sau. In vederea dobindirii nemuririi, <<Cuvintul trup s-a facut>>, iar izvorul puterii divine se revarsa din nou in profunzimea naturii umane.

Mentinerea osemintelor sfintilor in stare de nestricaciune este o fagaduinta si o garanti privitoare la marirea de care se vor bucura trupurile credinciosilor dupa inviere. Manifestarea acestei puteri a invierii e cunoscuta credinciosilor mai ales dupa pogorirea Sfintului Duh, cultul sfintelor moaste avind origine in Biserica primara. Cu anticipatie, insa, aceasta putere apartinut si unei <<biserici>> a Vechiului Testament si a fost data in mod proportional cu revelatia graduala a Cuvintului intrupat al lui Dumnezeu. In urma caderii in

pacat, Adam este exclus din paradis, iar ingerii cu sabii de flacari sint pusi sa-I pazeasca intrarea (Facere III, 24). Faptul pazirii <<pomului>> semnifica ideea ca moartea il separa pe om de Dumnezeu. Odata insa cu fagaduinta primita in protoevanghelie, in care este cuprinsa intreaga taina a lui Hristos, primii oameni primesc si incredintarea adevarului ca nemurirea le apartine cu anticipatie, intrucit Domnul <<va zdrobi capul sarpelui>>. De aceasta putere s-a bucurat mai intii, Enoh (Facere V, 24), apoi Ilie si Elisei, pentru a fi primita de catre Lazar, pe care il inviaza Hristos. Prin moartea si invierea Sa, insa, Mintuitorul inaugureaza o era noua, in care apar sfintele moaste ca prefiguratii ale invierii.

3. Sfintenia moastelor dovedita prin minuni.

Pastrarea in nestricaciune a osemintelor pe care le avem de la sfinti nu este singura minune pe care ni-o transmit aceste odoare. <<Stapinul Hristos, scrie Sfintul Ioan Damaschin, ne-a dat ca izvoare mintuitoare moastele sfintilor, care izvorasc in multe chipuri faceri de bine si dau la iveala mir cu bun miros. Nimeni sa nu fie necredincios! Daca prin vointa lui Dumnezeu a izvorit in pustie apa din piatra tare (Iesire XVII, 5-6) si din falca magarului apa pentru Samson caruia ii era sete (Judecatori XV, 19), este de necrezut ca sa izvorasca mir bine mirosit din moastele mucenicilor? Cu nici un chip pentru cei care cunosc puterea lui Dumnezeu si cinstea pe care o au sfintii de la Dumnezeu>> (Dogmatica, p. 328). Cunoasterea puterii cu care sint inzestrate sfintele moaste o aflam inca din Vechiul Testament. In cartea a patra a Regilor citim ca, in mormintul prorocului Elisei, a fost aruncat trupul unui om mort, dar la atingerea cu osemintele prorocului, acest mort a capatat viata si a inviat (IV Regi XIII, 21). Cele mai multe si mai mari minuni in legatura cu osemintele sfintilor ne sint descoperite insa in legea harului. Asterie al Amaslei zice intr-un panegiric: <<Foca, dupa moarte, hraneste cu mai multa imbelsugare decit hranea odinioara Iosif Egiptul. Iosif impartea griul pe argint; Foca il da in dar celor lipsiti>>. Ramine insa o intrebare, formulata, de asemenea, de Sfintul Ioan Damaschin: <<Cum poate sa faca minuni un om mort? Cum dar prin ei (prin sfinti) demonii sint pusi pe fuga, bolile sint alungate, bolnavii se vindeca, orbii vad, leprosii se curata, ispitele si supararile se risipesc, si se pogoara toata darea cea buna de la Tatal luminilor (Iacob I, 17) peste cei care cer pin ei cu credinta neindoielnica? (Dogmatica, p. 329).

Lucrarile proprii ale lui Dumnezeu se numesc minuni. <<Tu este Dumnezeu care faci minuni>> (Ps. LXXVI, 15) zice profetul David. In cazul sfintelor moaste, minunile sint semne ale salasluirii lui Dumnezeu in ele, dovezi ale unei prezente divine, deosebite de aceea a lucrarii creatoare si pronietoare. Scopul minunilor savirsite prin osemintele sfintilor este religios-moral. In vremea petrecerii Sale pe pamint, Mintuitorul urmarea sa arate, prin minuni, ca El este cu adevarat Fiul lui Dumnezeu. <<Credeti Mie ca Eu sint in Tatal si Tatal este in Mine; credeti cel putin pentru lucrarile acestea>> (Ioan XIV, 11), a zis Mintuitorul, adresindu-se iudeilor care nu credeau in divinitatea persoanei Lui.

Chiar si Sfintii Apostoli s-au convins de faptul divinitatii Mintuitorului tot prin minuni, cum a fost aceea a prefacerii apei in vin la nunta din Cana. Scopul minunilor a fost, zice Sfintul Evanghelist Ioan, ca oamenii sa se convinga tocmai de acest lucru: <<Si a facut Iisus si alte semne multe inaintea ucenicilor Sai, care nu s-au scris in cartea aceasta. Iar acestea s-au scris ca sa credeti ca Iisus este Hristos Fiul lui Dumnezeu (Ioan XX, 30-31). Dar Mintuitorul, in vederea dovedirii dumnezeirii Sale, nu limiteza savirsirea minunilor la vremea si la persoana Sa: <<Adevarat, adevarat va spun, ca cine crede in Mine, va face si el lucrurile pe care le fac Eu>> (Ioan XIV, 12). Scopul minunilor ramine insa acelasi: <<Orice veti cere in numele Meu, voi face, pentru ca Tatal sa fie preamarit in Fiul>> (Ioan XIV, 13).

Infaptuirea unor lucruri minunate prin mijlocirea Sfintelor moaste trebuie vazuta prin credinta ca exista o legatura speciala intre sufletul unui sfint si osemintele lui, pe care moartea nu o poate distruge, in sensul ca spiritul acestuia nu paraseste cu desavirsire trupul, mentinind astfel in moaste o putere dumnezeiasca. Credinta ca sfintii ramin prin aceasta harisma in osemintele lor, prelungind in ele o prezenta a lor in duh, ii face pe credinciosi sa se simta in legatura personala cu ei si prin ei cu Hristos. Cinstirea moastelor trece de la ele la persoana sfintilor, ca si in cazul icoane, iar de la persoana unui sfint trece la Hristos, care savirseste prin moaste minuni. Astfel, sfintele moaste se dovedesc a fi un loc in care Hristos este prezent in har intr-un fel deosebit de <<aparitia>> Lui in icoane care il reprezinta pe El. In moaste nu exista chipul lui Hristos, ci Hristos este in mod minunat prezent in materia ramasitelor pamintesti ale sfintilor. Multi oameni s-au vindecat numai prin atingerea de stergarele si de trpul Sfintului Apostol Pavel (Fapte XIX, 11-12), sau prin trecerea umbrei Sfintului Apostol petru peste ei (Fapte V, 15), dar mai multi prin atingerea de moastele martirilor si ale sfintilor, in curgerea vremii, de la Hristos si pina astazi.

4. Sensul cinstirii sfintelor moaste.

Mijlocitori si protectori ai nostri in ceruri, sfintii sint madulare vii si active ale Bisericii lui Hristos, care cuprinde in sinul ei deopotriva pe cei ce sint in viata si pe cei ce au adormit. E vorba despre un adevar pe care Sfintul Apostol Pavel ii exprima prin ideea ca Biserica este <<trupul lui Hristos>>, iar cei care se mintuiesc in ea dobindesc puterea si viata lui Hristos. Sintem madulare ale lui Hristos Iisus (I Cor. VI. 15), nu numai cu sufletul, ci si cu trupul (I Cor. VI, 19). <<Voi sinteti trupul lui Hristos si madulare in parte>> (I Cor. XII, 27; Efes. V, 30). Aceste madulare sint unite, solidare impreuna-traitoare in una si aceeasi realitate spirituala. Prezenta nemijlocita a lui Hristos face din Biserica o comunitate religioasa, intrucit ea devine, prin dumnezeirea Capului ei, ca si prin calitatea si chemarea membrilor ei, o comuniune a sfintilor. Prin invierea lui Hristos, moartea si-a pierdut suprematia sa asupra celor ce sint incorporati <<in El>>.

Ea nu-I poate separa de Dumnezeu, dupa cum nu-I poate separa unii fata de altii. Sfintii sint madularele lui Hristos invesnicite. Legatura lor cu Biserica luptatoare poarta uneori pecetea unei consacrari divine: incoruptibilitatea sfintelor lor oseminte.

Intreaga cinstire acordata sfintelor moaste se indreapta spre Dumnezeu, prin al carui har sfintii s-au ostenit si s-au jertfit, s-au aratat biruitori asupra pacatului si s-au impodobit viata cu virtuti alese. Venerarea adusa sfintilor, cinstind osemintele lor, precum si indreptarea rugaciunilor pe care credinciosii le fac catre sfinti ca spre unii care au putere sa mijloceasca pentru lume, devin simboluri ale cinstirii insasi pe care Biserica o depune in fata lui Dumnezeu. Astfel, in Apocalipsa avem imaginea cununilor pe care cite 24 de batrini le aruncau inaintea tronului dumnezeiesc: <<Atunci cei 24 de batrini cadeau inaintea Ceului ce sade pe scaun si inchinau Celui ce este viu in vecii vecilor, aruncind cununile lor, ianintea tronului si zicind: Vrednic este Doamne si Dumnezeul nostru sa primesti slava si cinstea si puterea>> (Apoc. IV, 10-11). In acest fel, cinstirea sfintilor, in Biserica, arata cum, prin minunea incoruptibilitatii moastelor. Dumnezeu insusi se proslaveste intru ei.

Cinstirea adusa sfintilor, in raport cu inchinarea adusa lui Dumnezeu, este numai relativa si plina de evlavie. Biserica nu aduce pentru sfinti jertfa si nici nu le acorda inchinare dumnezeiasca, ci un cult de iubire si respect ca unora ce sint daruiti de Dumnezeu cu fericirea de a fi slujitori si casnici ai Sai. In schimb, insa, considera osemintele lor un altar de jertfa. Nu fara o profunda semnificatie, in Biserica primara, Sfinta Liturghie era savirsita pe mormintele martirilor, iar in continuare, aceasta dumnezeiasca slujba nu se poate oficia fara antimisul in care se gasesc parti din sfintele moaste. <<Daca Hristos intr-adevar se poate vedea si pipai undeva in lumea aceasta in carne si oase, apoi aceasta se poate in sfintele moaste>>, zice Nicolae Cabasila. <<La urma urmei, aceste moaste sint biserica adevarata si altarul cel adevarat, zidirea nu-I decit o imitare>> (Despre viata in Hristos, Sibiu, 1940, p. 131).

In cinstirea sfintelor moaste, la altar avem cea mai evidenta si sigura dovada ca Biserica Ortodoxa nu a confundat niciodata slujirea si adorarea cuvenita lui Dumnezeu, cu cinstirea pe care ea o acorda sfintilor, tocmai pentru ca le-a trait pe amindoua intr-o legatura organica. Cinstirea sfintilor este expresia graitoare a unitatii de traire a Bisericii luptatoare cu ce triumfatoare, care impreuna formeaza un singur <<trup>> al carui cap este Hristos si a carei viata este Sfintul Duh. Prezenta si lucrarea Duhului se descopera in bogatia de minuni care izvorasc din viata tainica a sfintelor moaste si constituie temeiul inchinarii noastre inaintea lor.

Pr. Conf. Ilie Moldovan,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 87-93.

IISUS PE APE

Iisus umbla pe ape si namile de valuri Se prefaceau, spuse, in lespezi la picioare. O pirtie, croita de-a dreptul pina-n maluri Ii netezea ca-n palma talazuri si viltoare.

Departe-n soborul lacom, cu vintul impotriva, Nevolnici, ucenicii uitase sa se roage; Corabia, o coaja de nuca costeliva Trosnea in pumnul marii, clatindu-se din doage.

Furtuna intetita-I orbea cu praful apii Si pulberea amara le ineca gitlejul... Dar tot vedeau cum colo se umilesc-nahlapii Si-ntr-o carare lina se schimba-ntreg virtejul.

Si, inclestati de spaima cu miinile pe funii, Priveau cum uriasa naluca se tot duce; Cu bratele in laturi plutea-n bataia lunii Taind si cer si ape ca o imensa cruce.

VASILE VOICULESCU

Biserica a hotarit, dintru inceput, de pe timpul Sfintilor Apostoli, ca ziua intii din saptamina sa fie sarbatorita prin cult public si sa fie socotita ca zi de odihna pentru crestini. Aceasta este Duminica - ziua Domnului (Apocalipsa I, 10), ea apartine Domnului Hristos si a fost ridicata la aceasta cinstire pentru ca in aceasta zi - de duminica - s-a intimplat cel mai mare eveniment al crestinitatii, invierea Domnului Hristos.

Ca zi de odihna in Vechiul Testament a fost sarbatorita ziua simbetei. Pentru crestini insemnatatea acelei zile dispare si locul ei il preia Duminica, cu noul ei sens. In adevar, in Vechiul Testament, evreii conform poruncii a IV-a din Decalog sarbatoreau ca zi de odihna sub numele de sabat, simbata, sarbatorea instituita de Moise: <<Adu-ti aminte de ziua odihnei (simbetei) ca sa o sfintesti. Lucreaza sase zile, si fa in acelea toate treburile tale, iar ziua a saptea este odihna Domnului Dumnezeului tau; sa nu face in acea zi nici un lucru... caci in sase zile a facut Dumnezeu cerul si pamintul ... iar in ziua a saptea s-a odihinit. De aceea a binecuvintat Domnul ziua a saptea si a sfintit-o>> (Iesire XX, 8-11).

Sarbatorirea simbetei la evrei se efectua bazata pe doua fapte: a) datorita faptului ca insusi Dumnezeu s-a odihnit in ziua a saptea si a sfintit-o. <<Si a binecuvintat Dumnezeu ziua a saptea si a sfintit-o, pentru ca intr-insa s-a odihnit de toate lucrurile Sale>> (Facere I, 3; cf. Iesire XX, 11). b) ea se mai serba ca amintire a iesirii, a eliberarii poporului evreu din Egipt. <<Adu-ti aminte ca ai fost rob in pamintul Egiptului si Domnul le-a scos de acolo... si de

aceea ti-a poruncit Domnul Dumnezeul tau sa pazesti ziua odihnei si sa o tii cu sfintenie>> (Deuteronom V, 15).

In Vechiul Testament s-a orinduit prima data, s-a instituit deci serbarea simbetei, cu ocazia stringerii manei din pustie, data de Dumnezeu evreilor. Ei stringeau mana in fiecare zi pentru ziua respectiva iar in preziua simbetei stringeau pentru doua zile, caci a doua zi simbata nu era, fiind zi de odihna (Iesire XVI, 23-30). Serbarea simbetei s-a consfintit prin porunca a patra din Decalog fapt amintit la inceput (Iesire XX, 8-11).

Serbarea simbetei a fost numai pentru Vechiul Testament. In Noul Testament s-a hotarit a se serba Duminica ca amintire a Invierii Domnului. Caci desi simbata era denumita <<legamint vesnic>>, <<sa pazeasca deci fiii lui Israel ziua odihnei, praznuind ziua odihnei din neam in neam ca un legamint vesnic>> (Iesire XXXI, 16), totusi pentru epoca mesinaica s-a prezis o alta zi. Profetul Zaharia spune: <<In ziua aceea, zice Domnul, fiecare din voi va pofti pe aproapele sau sub vita si smochinul sau>> (Zaharia III, 10). Ziua aceea, e ziua invierii, precum spune Psalmistul: <<Aceasta este ziua pe care a facut-o Domnul sa ne bucuram>> (CXVII, 24).

Domnul Hristos a calcat simbata prin: vindecarea omului cu mina uscata (Matei XII, 10-13); vindecarea slabanogului de la lacul Viteza (Ioan V, 1-13); vindecarea orbului din nastere (Ioan IX, 1-14). Mintuitorul nerespectind simbata, a spus ca El este mai mare decit simbata, este domn al simbetei (Matei XII, 8; Marcu II, 28).

La sinodul din Ierusalim, printre cele patru dispozitiuni, pe care trebuiau sa le respecte cei care intrau in crestinism, simbata nu exista (Fapte XV, 29). Sfintul Pavel mustra pe galatenii si colosenii care vor sa se intoarca la sarbatorile iudaice. <<Nimeni sa nu va judece pentru mincare sau bautura, sau cu privire la vreo sarbatore, sau luna noua sau simbete, care sint umbra celor viitoare, iar trupul (este) al lui Hristos>> (Coloseni II, 16; cf. Galateni IV, 9-11. Porunca a patra din Decalog, nu e amintita nicaieri in Noul Testament spre a fi respectata.

Serbarea simbetei din Vechiul Testament a fost inlocuita prin serbarea Dumincii, precum s-a amintit, zi in care a inviat Domnul Hristos. <<Dupa ce a trecut simbata, cind se lumina de ziua intii a saptaminii (duminca) au venit Maria Magdalena si cealalta Marie, ca sa vada mormintul>> (Matei XXVIII, 1). <<Si dupa ce a inviat dimineata, in ziua cea dintii a saptaminii (duminca), El s-a aratat Mariei Magdalena>> (Marcu XVI, 9; Luca XXIV, 1).

In ziua invierii Sale, Domnul Hristos s-a aratat viu femeilor mironosite (Matei XXVIII, 9) lui Petru (Luca XXIV, 34), celor doi ucenici in drum spre Emaus (Luca XXIV, 13-15); Apostolilor fara Toma. Si fiind seara, in ziua aceea, intiia a saptaminii (duminica) si usile fiind incuiate, unde erau adunati ucenicii de frica

iudeilor, a venit Iisus (Ioan XX, 19), dupa opt zile impreuna cu Toma (Ioan XX, 26).

De asemene, in ziua Cincizecimii - tot in zi de duminica - s-a pogorit Duhul Sfint (Fapte II, 1-5), in ziua duminicii a primit Sfintul Ioan descoperirea (Apocalipsa I, 10). Apostolii savirseau sfinta Euharistie (Fapte XX, 7); primii crestini stringeau ajutoare tot cu ocazia sarbatoririi duminicii. <<In ziua intii a saptaminii (duminica) fiecare dintre voi sa-si puna deoparte, stringind cit poate...>> (I Corinteni XVI, 2).

Deci, incepind de la Apostoli si de la primii crestini Biserica a sarbatorit ca zi de odihna, Duminica.

Totusi sint unii crestini care afirma si sustin ca simbata este o datorie obligatorie pentru toti si pentru totdeauna, este o lege universala, pentru ca Dumnezeu a binecuvintat-o si a sfintit-o (Facere II, 2-3). Deci avem datoria s-o respectam toti.

In adevar, Dumnezeu s-a odihnit si a binecuvintat ziua a saptea. Dar, El n-a poruncit omului s-o tina ca zi de odihna si sarbatoare. De altfel, nici nu era nevoie. Omul era in rai si munca era usoara, el nu avea nevoie de odihna. Dupa caderea in pacat, munca a devenit mai grea. Insa, chiar atunci omul n-a serbat ziua a saptea. Nu se spune nicaieri ca Noe, Avraam sau Iacov ar fi serbat simbata. Moise a instituit sabatul, spre a curma nemultumirile poporului din pustie, care murmura din cauza greutatilor, facindu-l sa-si aminteasca de Dumnezeu care-l scosese din robie.

Cit despre odihna Domnului din ziua a saptea aceasta insemna sfirsitul creatiei. Caci nu ni se mai spune ca <~~>; n-a mai urmat o alta zi, ci ziua a saptea insemneza epoca de dupa creatie, pina la sfirsitul lumii, in care Dumnezeu nu mai creeaza, dar desigur El are grija de lume. De aceea aceasta epoca se numeste sabat, odihna. Ea priveste pe Dumnezeu. Insa ziua de odihna pentru om, vine printr-o porunca, prin porunca lui Moise (Iesire XVI, 23-30 si Iesire XX, 8-11) (cf. Deheleanu).~~

Se mai afirma aceiasi crestini ca totusi serbarea simbetei este obligatori si pentru toti crestinii pentru ca Domnul Hristos n-s desfiintat poruncile legii vechi. Astfel, El spune: <<Sa nu socotiti ca am venit sa stric legea sau proorocii; n-am venit sa stric, ci sa plinesc>> (Matei V, 17).

Insa, adevarul spuselor Mintuitorului este urmatorul: in Domnul Hristos s-au implinit profetiile mesianice. El admite in esenta Sa legea morala a Vechiului Testament, dar o desavirseste, o adinceste si o completeaza cu noi sfaturi si porunci. De aceea, El spune: <<Ati auzit ca s-a zis celor de demult... Eu insa va spun voua>> (Matei V, 21-22). Multe lucruri din legea veche erau umbre, simboale, prefigurati ale Noului Testament care trebuiau sa dispara si au

disparut. Mai mult, El a infiintat o lege noua. Astfel, la infiintarea Sfintei Euharistii El spune: <<Acesta este singele Meu, al legii celei noi...>> (Matei XXVI, 28; Luca XXII, 20). Deci printre institutiile din legea veche care s-au desfiintat ca nemaiavind nici un rost este si serbarea simbetei.

Se mai afirma de crestinii atit de iubitori ai Vechiului Testament si ai sabatului, ca acesta totusi trebuie tinut pentru ca era si inainte de Moise. Caci in Decalog se spune <<Adu-ti aminte de ziua odihnei...>> (Iesire XX, 8).

Insa s-a amintit ca simbata nu s-a instituit de Moise prin proclamarea Decalogului, ci citva timp mai inainte, cu ocazia stringerii manei din pustie, fapt amintit in capitolul XVI, 23-30. Deci, <<adu-ti aminte>> din Iesire XX, 8, se refera la acest moment si nu la o perioada de timp mai veche.

Se mai aminteste si un alt argument in sprijinul respectarii simbetei. Astfel se spune ca simbata nu se poate inlocui caci a fost data de Dumnezeu ca <<legamint vesnic>>. <<Sa pazeasca deci fiii lui Israel ziua odihnei, praznuind ziua odihnei din neam in neam, ca un legamint vesnic>> (Iesire XXXI, 160. Insa, sub numele de semn sau legamint vesnic se intelege timpul Vechiului Testament, pina la venirea Mintuitorului. Crestinii nu mai sint sub lege, ci sub har: <<Caci pacatul nu va avea stapinire asupra noastra, fiindca nu sinteti sub lege, ci sub har>> (Iesire XII, 14) si totusi nimeni n-o mai serbeaza.

In continuarea sustinerii simbetei se afirma ca si Mintuitorul ca si Apostolii Sai serbau simbata, pentru ca se simbata, pentru ca se duceau simbata la sinagoga (Luca IV, 16), dupa cum procedau si Apostolii Sai (Fapte XVI, 13).

In adevar, atit Domnul Hristos, cit si Apostolii Sai frecventau simbata sinagogile, dar nu pentru ca respectau simbata, ci pentru ca in acea zi erau adunati iudeii acolo si puteau sa le propovaduiasca Legea cea noua.

Se mai spune de sustinatorii simbetei, ca ea se serba si in timpul Noului Testament, aducindu-se drept dovada faptul ca si femeile mironosite care urmau pe Mintuitorul o servau. Astfel, se spune in Evanghelia Luca: <<Femeile care au venit cu El din Galileea (femeile mironosite) au privit mormintul si cum a fost pus trupul Lui. Si, intorcindu-se au pregatit miresme si miruri, iar simbata s-au odihnit, dupa Lege>> (Luca XXIII, 55-56).

In adevar, femeile mironosite s-au odihnit simbata <<dupa lege>> caci, la moartea Mintuitorului ele erau inca sub imperiul legii vechi. Legea noua a inceput dupa invierea Mintuitorului. Chiar Mintuitorul a aratat - sustin partizanii simbetei - ca serbarea acesteia va fi in vigoare pina la sfirsitul lumii. <<Rugati-va spune El, sa nu fie fuga voastra iarna, nici simbata>> (Matei XXIV, 20).

Insa, in versertul respectiv, nu este vorba de sfirsitul lumii, ci de sfirsitul Ierusalismului. La Ierusalim, simbata se inchideau portile cetatii si nici nu era permis evreilor sa faca decit un anumit numar de mile. Desigur ca daca acel flagel ar surveni simbata, locuitorii Ierusalimului ar fi mult stingheriti, in fuga lor.

Tot pentru serbarea simbatei, se mai invoca si spusele Sf. Pavel din epistola catre Evrei (IV, 4-11), unde este vorba despre <<odihna>> din ziua a saptea a lui Dumnezeu, pe care El a promis-o si poporului Sau. Ori, cum poporul sau in ultima instanta sint crestinii, ei trebuie sa tina odihna simbetei.

Or, aici in locul respectiv, care este mai dificil de interpretat, nu este vorba de odihna simbetei, ci de odihna imparatiei cerurilor, aici avem trei feluri de odihna: a) tara odihnei din Canaan; b) Odihna lui Dumnezeu din ziua creatiei si c) Odihna sau fericirea din imparatia cerurilor. Primele doua odihne simbolizeaza odihna din imparatia cerurilor de care crestinii se vor invrednici daca vor asculta cuvintului lui Dumnezeu (cf. dr. P. Deheleanu). In sfirsit, se mai sustine de partizanii serbarii simbetei ca la inceput toti crestinii au serbat simbata, pina la Constantin cel Mare, care a introdus serbarea duminicii in crestinism.

Insa din scrisoarea lui Pliniul cel Tinar catre Traian (111), ca si din marturiile Sf, Iustin Martirul, Clement al Alexandriei si alte marturii din sec. I si II se constata ca Duminica a fost serbata din primele veacuri ale crestinismului, chiar de la Sf. Apostoli ai Mintuitorului. Constantin cel Mare a oficializat serbarea Duminicii, pentru ca ea era deja existenta, se sarbatorea de crestini. El nu avea nici un interes sa schimbe religia crestina.

Pr. Prof. I. Constantinescu,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag. 94-97.

BIBLOGRAFIE SELECTIVA

1. Pr. Prof. Grigorie Marcu, Duminica (sinteza biblico-teologica), in <<Mitropolia Ardealului>>, nr. 11-12, 1970. 2. Pr. Dr. Simion Radu, Ziua Domnului este Duminica, in <<Glasul Bisericii>>, nr. 11-12, 1974. 3. Pr. Prof. Constantin Galeriu, Sensul religios-crestin al sarbatorii Ziua Domnului in Vechiul si Noul Testament, in <<Mitropolia Moldovei si Sucevei>>, nr. 7-9, 1977. 4. Pr. Prof. Dr. N. Neaga, Temeiuri pentru serbarea Duminicii, in <<Mitropolia Banatului>>, nr. 1-2, 1972. 5. Pr. T. Bodnar, Serbarea Duminicii, in <<Mitropolia Moldovei si Sucevei>>, nr. 7-8, 1973.

Problema rugaciunilor pentru cei morti sta intr-o strinsa legatura cu cinstirea sfintilor. Ea face parte dintre chestiunile doctrinare eshatologice, impreuna cu problema mortii, a sufletului omenesc si a vietii de dincolo de mormint.

Invatatura crestina referitoare la cultul mortilor si indeosebi la rugaciunile pentru morti se bazeaza pe o serie de idei sprijinite pe revelatia divina si practica traditionala a Bisericii.

In legatura cu moartea, de la care trebuie sa plecam, fenomen universal si inerent naturii umane, Biserica crestina invata ca ea a survenit in lume in urma pacatului originar (Romani V, 12), dar ea nu inseamna o distrugere completa a fiintei umane, ci numai o despartire a trupului de suflet. Trupul se intoarce in pamint din care a fost luat, precum spune Sfinta Scriptura: <<In sudoarea fetei tale iti vei minca piinea ta, pina te vei intoarce in pamintul din care ai fost luat>> (Facerea III, 19). Sufletul, insa, se intoarce la Dumnezeu de la care si-a primit existenta, precum ne da marturie aceeasi carte sfinta: <<Si ca pulberea sa se intoarca in pamint cum a fost, iar sufletul sa se intoarca la Dumnezeu, care l-a dat>> (Ecclesiastul, XII, 7). Deci trupul este muritor, iar sufletul nemuritor, vesnic (Matei X, 28; XXII, 32). El este mai de pret decit trupul si decit orice alte bunuri materiale (Marcu VIII, 36-37).

De altfel, nemurirea sufletului si dainuirea lui in viata de dincolo de moarte, este ideea fundamentala prin care sta sau cade cultul mortilor si rugaciunile pentru morti. Mai mult, nemurirea individuala este strins unita, dupa invatatura crestina, bazata pe revelatia divina cu aceea de constiinta. Omul dupa moarte este in deplinatatea vietii sale sufletesti, este constient, bucurindu-se sau suferind dupa felul cum a vietuit pe pamint (Luca XVI, 22-31).

Caci, dupa invatatura Domnului Hristos toti cei morti trebuie sa fie judecati si rasplatiti in conformitate cu faptele pe care le-au savirsit in viata. Chiar si in Vechiul Testament invatatura despre judecata omului este clar afirmata. Astfel, Psalmistul spune: <<Iar Domnul ramine in veac; gatit-a scaunul Lui de judecata; si El va judeca lumea; cu dreptate va judeca popoarele>> (Psalm IX, 7-8). De asemenea si in Ecclesiast se spune: <<Teme-te de Dumnezeu si pazeste poruncile Lui! Acesta este lucrul cuvenit fiecarui om caci Dumnezeu va judeca toate faptele ascunse, fie bune, fie rele>> (Ecclesisat XII, 13-14).

La Domnul Hristos ideea despre judecata si recompensa omului dupa moarte, constituie ideea de baza a doctrinei sale. Ea strabate ca un fir rosu toata invatatura sa. <<Dar zic voua: Tirul si Sidonului va fi mai usor in ziua judecatii decit voua>> (Matei XI, 22). Sau: <<Caci Fiul Omului va sa vina intru slava Sa, cu ingerii sai; si atunci va rasplati fiecaruia dupa faptele sale>> (Matei XVI, 27; XXV, 31-46). O afirma si Sfintii Apostoli, ca o dogma fundamentala a crestinismului. <<Pentru ca (Dumnezeu) a hotarit o zi in care va sa judece lumea intru dreptate>> (Fapte XVII, 31). Sau <<Caci toti ne vom infatisa inaintea judecatii lui Dumnezeu>> (Romani XIV, 10); II Corinteni V, 10; Evrei IX,

27). Biserica noastra a sintetizat dogma despre judecata oamenilor dupa moarte in articolul sapte din Simbolul credintei: <<Si iarasi va sa vie (Domnul Hristos) cu marire sa judece viii si mortii>>. Adica, dupa judecata, toti vor primi rasplata conform faptelor pe care le-a savirsit.

Insa invatatura ortodoxa distinge doua judecati, dupa savirsirea din viata a omului: judecata generala, obsteasca care va fi precedata de a doua venire a Mintuitorului Hristos. Despre aceasta din urma se spune ca la venirea Domnului toti cei morti vor invia, iar cei vii se vor schimba intr-o clipa (I Corinteni XV, 51) si vor iesi intru intimpinarea Mintuitorului. Astfel, imbracati in corpuri spiritualizate, vor fi judecati, intr-o atmosfera de maretie si frica, fiind recompensati spre fericire sau chinuri vesnice (Matei XXV, 31-46). Deci, este vorba despre judecata universala de la sfirsitul lumii.

Totusi, in legatura cu rugaciunile pentru morti trebuie accentuata, fiind de o mare importanta, judecata particulara. Caci rugaciunile celor vii pentru cei decedati spre a li se ameliora situatia, intervin dupa judecata particulara sau intru judecata particulara si cea generala.

Judecata particulara este atestata in Sfinta Scriptura. Astfel Sfintul Pavel spune" <<Este rinduit oamenilor sa moara, iar dupa aceea, sa fie judecati>> (Evrei IX, 27). Intrucit in cuvintele acestea Sfintul Pavel nu pune nici un interval de timp intre moarte si judecata, urmeaza ca el exprima prin ele ideea ca sufletul indata dupa despartirea de trup este supus judecatii particulare (cf. Prof. N. Chitescu, Dogmatica, tom. II, p. 941); Parabola bogatului nemilostiv si a saracului Lazar, unde fiecare dupa moarte este rasplatit (Luca XVI, 19-31), evident dupa judecata, este o dovada a acesteia (cf. II Petru II, 4-9).

Si Marturisirea Ortodoxa a lui Petru Movila precizeaza ca exista judecata particulara, deosebita si alta judecata de apoi (obsteasca). Nici dreptii, nici pacatosii n-au primit rasplata desvirsita a faptelor lor (dupa judecata particulara), totusi nu sint toti in aceeasi stare si nu se trimit in acelasi loc (Marturisirea Ortodoxa, partea I, intreb. 61, p. 63).

Judecata particulara se savirseste imediat, dupa moartea omului, de catre Domnul Hristos, in prezenta unor ingeri buni si ingeri rai, dintre care unii dintre acestia il apara, iar altii il acuza. Evident, rolul hotaritor il are Mintuitorul Hristos.

Judecata particulara este provizorie. Ea se face deocamdata asupra sufletului decedatului si nu asupra sufletului si trupului care se va efectua la judecata obsteasca. Se mai numeste provizorie caci soarta unor dintre pacatosii pedepsiti pentru pedeapsa iadului nu este definitiva, pentru ca ea poate fi modificata in bine prin rugaciunile Bisericii. Numai dupa judecata cea din urma, universala, pacatosii vor trece in munca vesnica a iadului.

Totusi, dupa judecata particulara sufletul decedatului se bucura in rai sau sufera in iad, in mod diferit dupa faptele savirsite in viata. <<In casa Tatalui Meu multe locasuri sint>> (Ioan XIV, 2) se aplica si la rai si la iad, adica se refera si la fericirea dreptilor din rai si la aceea a pacatosilor din iad (Romani II, 6-7).

Starea sufletelor dupa moarte si dupa judecata particulara este o stare de fericire sau nefericire, o stare constienta (Luca XVI, 19-31). Cei buni se bucura de o serie de bunuri pozitive, vietuind in lumina, in comuniune cu Dumnezeu, iar pacatosii sint mustrati de constiinta, departe de Dumnezeu. Insa, felul fericirii si nefericirii dupa judecata particulara este deosebit de acela de dupa judecata generala.

Viata constienta de dupa moarte nu se mai poate schimba dupa vointa omului. Adica, el nu-si mai poate schimba caracterul, din bun sa devina rau sau invers. Dincolo de mormint aceasta schimbare nu mai este posibila. <<Legati-l de picioare si de miini si-l aruncati in intunericul cel mai dinafara (Matei XXII, 13). Deci sufletul nu e liber sa inceapa o viata noua. Viata de pe pamint e timpul de pregatire, iar cea de dincolo e recolta aceleia de aici.

De aceea situatia celor morti, destinati prin judecata chinurilor iadului nu se mai poate modifica prin propria lor vointa ci numai prin rugaciunile celor vii, ale Bisericii. De aici, necesitatea rugaciunilor pentru cei morti.

De altfel, rugaciunile pentru cei morti existau la pagini, care se manifestau prin diferite practici mortuare: jertfe pe mormite si alte obiceiuri. Aceste rugaciuni existau si la evrei. Locuitorii Galaadului au inmormintat trupul lui Saul si al fiilor sai, au plins, s-au tinguit si au postit pentru Saul si cei din casa lui Israel care cazusera de sabie in lupta cu Filistenii (II Regi I, 12). Profetul Ieremia porunceste ca pentru cei ce l-au parasit pe Dumnezeu sa nu se fringa pentru ei piine de jale, ca mingiiere pentru cei morti (Ieremia XVI, 7-11). Iar Iuda Macabeul a dat ordin sa se faca rugaciuni pentru cei morti in lupta, spre a fi sloboziti de pacate (II Macabei XII, 46).

In invatatura crestina rugaciunile pentru morti au o fundamentare mai precisa. Prin venirea in lume a Domnului Hristos, El a infiintat Biserica Sa, din care fac parte toti crestinii, atit cei morti, cit si cei vii. <<Caci daca traim, si daca murim ai Domnului sintem. Caci pentru aceasta a murit si a inviat Hristos, ca sa stapineasca si peste morti si peste vii>> (Romani XIV, 8-9). Crestinii formeaza un singur tot, o entitate, un organism viu, un corp. <<Asa si noi, cei multi un trup sintem in Hristos si fiecare madulare unii altora>> (Romani XII, 5). Deci, in Biserica crestina intre cei vii si cei morti nu este un zid despartitor, ci constituind un organism sint solidari impreuna. <<Caci daca un madular sufera, toate madularele sufera impreuna si daca un madular este cinstit, toate madularele se bucura impreuna>> (I Corinteni XII, 26). Uniti in aceeasi credinta (Efeseni IV, 5) si vietuind in acelasi trup tainic al lui Hristos, membrii Bisericii

isi dezvolta intre ei dragostea crestina, cea mai mare porunca a Mintuitorului. <<Porunca noua dau voua: sa va iubiti unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, asa si voi unul pe altul sa va iubiti>> (Ioan XIII, 34; 12-13; Romani XIII, 9-10; I Corinteni XIII). Iar Sfintul Ioan arata ca dragostea fata de Domnul se concretizeaza si se vadeste in iubirea aproapelui (I Ioan IV, 20; Iacov II, 15-16).

In adevar, in iubirea fata de aproapele noi ii dorim semenului nostru binele moral si material; iar binele spiritual cel mai inalt este, fara indoiala, mintuirea sufleteasca, dobindirea imparatiei lui Dumnezeu. Deci, rugaciunea spre indreptarea celui ratacit, pentru iertarea pacatelor lui fie vietuind in lume, fie in viata de dupa moarte este un act de iubire crestina. Rugaciunea este folositoare pentru semeni, caci spune Sfintul Iacov: <Rugati-va unul pentru altul, ca sa va vindecati, caci mult poate rugaciunea staruitoare a dreptului>> (Iacov V, 16), Sfintul Pavel adauga: <<Pentru ca stiu ca aceasta imi va fi mie spre mintuire, prin rugaciunile voastre si cu ajutorul Duhului lui Iisus Hristos>> (Filipeni I, 19).

Rugaciunile facute cu credinta pentru noi si pentru semeni sint eficace, au rezultat, caci Mintuitorul a spus: <<Cereti si vi se va da; cautati si veti afla; bateti si vi se va deschide>> (Matei VII, 7). Sau: <<Si toate cite veti cere, rugindu-va cu credinta, veti primi>> (Matei XXI, 22; Marcu XI, 24; Ioan XIV, 13). Mai mult, Domnul Hristos si Apostolii Sai raspund faptic la rugaciunile ce li se fac si ajuta pe acei pentru care sint rugati. Astfel Domnul Hristos vindeca pe sluga sutasului (Matei VIII, 5-13), pe fiica cananeencei (Matei XV, 22-26); pe tinarul lunatic (Matei XVII, 14-18); inviaza pe fiica lui Iair (Matei IX, 23-25). Toate aceste minuni Domnul Hristos le indeplineste pe baza rugaciunilor celor apropiati. De asemenea si Sfintul Petru inviaza pe Tabita la rugaciunile credinciosilor apropiati ei (Fapte IX, 40-41).

Deci, pe baza credintei si a rugaciunilor celor vii pornite din dragoste de aproapele sint indreptatite si rugaciunile pentru cei morti, pentru ca Domnul Hristos cu mila si cu harul Sau sa ajute si sa usureze chinurile celor pacatosi.

Asa precum noi indreptam rugaciuni catre cei alesi, catre sfinti ca sa intervina la Dumnezeu prin rugaciunile lor pentru noi cei din Biserica luptatoare, cei vii, tot astfel bazati pe aceleasi temeiuri, intervenim la Dumnezeu, Domnul Hristos si sfintii Sai pentru ameliorarea situatiei celor adormiti.

Deci, iubirea si credinta stau la baza rugaciunilor pentru cei morti; credinta in nemurirea sufletelor si in fagaduintele Mintuitorului ca cererile noastre fata de El se vor realiza si iubirea pentru semenii nostri care sint in suferintele iadului. Mai mult, noi stim ca Domnul Hristos a eliberat din iad pe dreptii Vechiului Testament (I Petru III, 19) si are putere de a elibera din iad pe pacatosii vrednici de acest har.

Dumnezeu iarta pe pacatos, il mintuieste, dar fara concursul omului, mintuirea este imposibila, Dumnezeu nu da decit celui ce se roaga. Ori, cum cei morti, care se chinuie in iad nu pot face nimic pentru soarta lor, este de datoria celor vii sa se roage pentru ei.

De aceea, Biserica Ortodoxa are rugaciuni pentru cei morti in toate liturghiile sale incepind de la Sfintii Iacov, Vasile cel Mare, Ioan Gura de Aur pina la Liturghia Sfintului Grigorie Teologul si anumite zile speciale de pomenire a mortilor: simbetele mortilor (a II-a, a III-a, a IV-a din postul Pastelui, Simbata Rusaliilor si simbata lasatului sec de carne - mosii de iarna).

De drept, Biserica Ortodoxa se roaga numai pentru cei care au murit la credinta cea drepta si pentru cei care nu au pacate covirsitoare, pacate prea mari, de ura si dusmanie impotriva lui Dumnezeu. Caci spune Sfintul Ioan: <<Daca vede cineva pe fratele sau pacatuind - pacat nu de moarte - sa se roage si Dumnezeu va da viata acelui frate, anume celor ce nu pacatuiesc de moarte. Este si pacat de moarte; nu zic sa se roage pentru asa pacate (I Ioan V, 16). Sau, dupa cum spune Mintuitorul: <<Cel ce va zice cuvint impotriva Fiului Omului se va ierta lui, dar celui care va zice imptriva Duhului Sfint, nu I se va ierta lui nici in veacul acesta, nici in cel ce va sa fie>> (Matei XI, 32).

Deci Biserica nu se roaga pentru acei care au murit in necainta si nepietate, hulitori si care au stins in ei complet spiritul lui Hristos ca si pentru sinucigasi, eretici, nepocaiti (cf. Pr. Mitrofan, Viata repauzatilor nostri si viata noastra dupa moarte, p. 134).

Insa in concret, pentru ca noi nu stim niciodata cu siguranta cine a decedat cu pacate care nu se pot ierta, ci numai Dumnezeu stie, noi ne rugam pentru toti cei care au murit. Daca acestia sint in rai, ei n-au nevoie de rugaciunile noastre. Daca cei decedati au pacate ce pot fi iertate, Dumnezeu va primi rugaciunile noastre facute pentru ei si-I va scapa din suferintele iadului. Daca cei decedati sint impovarati cu pacate ce nu pot fi iertate, Dumnezeu nu va primi rugaciunile noastre in favoarea lor, ci le va intoarce in folosul celor ce le fac (Matei X, 12-13).

Cu toata claritatea invataturii crestine ortodoxe amintite, exista o serie de crestini mostenitori ai invataturilor protestante care neaga utilitatea rugaciunilor pentru cei morti, folosind chiar anumite texte din Sfinta Scriptura in sustinerea afirmatiilor lor. Unii dintre acestia sustin ca sufletul moare impreuna cu trupul si invie la inverea generala. Deci, orice legatura cu mortii este inoperanta si rugaciunile pentru ei inutile. Vechiul Testament ca si Noul Testament prin unele din versetele lor, sint invocate de acestia. Astfel se spune: <<Sa nu mincati singele nici unui trup, pentru ca viata oricarui trup este in singele lui: tot cel ce va minca se va stirpi>> (Levitic XVII, 14; Deut. XII, 23). Sau: <<Tot ce se misca si ce traieste sa va fie de mincare... Numai carnea cu

singele ei, in care e viata ei sa nu mincati. Caci Eu si singele in care e viata voastra, il voi cere la orice fiara... (Facere IX, 3-5).

Insa aici este vorba despre animale al caror suflet este sinonim cu viata biologica si care la ele se afla in singe. Odata cu trupul si singele lor dispare intreaga lor fiinta. Singele omului in care este si <<viata>> lui (Facere IX, 5), viata biologica, animala, dispare odata cu trupul, dar nu si sufletul.

Sufletul si trupul sint doua inceputuri de sine statatoare: trupul omului e facut din tarina, iar sufletul din suflarea lui Dumnezeu: <<Atunci luind Domnul Dumnezeu tarina din pamint a facut pe om si a suflat in fata lui suflare de viata si s-a facut omul fiinta vie (Facere II,7; Cf. Deut. XXXII, 49-50; Matei XXII, 32).

Animalele au fost create in chip deosebit decit omul; ele au fost facute din pamint, fara vreo remarca asupra sufletului lor (Facere I, 24). Omul, precum s-a amintit, a fost zidit prin suflare dumnezeiasca si are origine divina (Facere II, 7).

Se mai spune ca de multe ori se afirma in Sfinta Scriptura esenta materiala a sufletului si deci murind trupul se stinge si sufletul. Astfel, David spune lui Saul: <<Tu insa cauti sufletul meu, ca sa-l iei>> (I Regi XXIV, 12), adica sa-l omori. Sau in alt loc: <<Pentru aceea, sufletul meu ar vrea mai bine streangul, mai bine moarte, decit aceste chinuri>> (Iov VII, 15). Deci, moartea este egala cu nimicirea sufletului.

Se mai invoca si expresiile din Noul Testament: <<a murit saracul>>, <<a murit bogatul>> (Luca XVI, 22). <<Parintii vostri au mincat mana in pustie si au murit>> (Iona VI, 49). Aceste expresii ar releva faptul ca oamenii mor in intregime ca suflet si corp.

Insa, locurile unde se arata ca sufletul moare nu sint ceea ce vrea sa se demonstreze, ci ele indica strinsa legatura dintre suflet si corp, in rastimpul vietii pamintesti, ca si expresiile <<a murit saracul>>, <<bogatul>>, <<parintii vostri>>. In Sfinta Scriptura se face distinctie clara intre suflet si trup: <<Nu va temeti de cei care ucid trupul, iar sufletul nu pot sa-l ucida>> (Matei X, 28; II Corinteni V, 8-9).

Altii crestini afirma ca rugaciunile pentru morti sint inutile, deoarece cei morti, pina la judecata generala stau intr-o stare de inconsitenta si somnolenta. Acest fapt il arata Psalmistul: <<Caci nu este intru moarte cel ce te pomeneste pe tine si in iad cine te va lauda pe tine>> (Ps. VI, 5). Sau: <<La fel si omul se culca si nu se mai scoala, si cit vor sta cerurile, el nu se mai desteapta si nu se mai trezeste din somnul lui>> (Iov XIV, 12). In sfirsit, un alt citat: <<Tot ce mina ta prinde sa savirseasca fa cu hotarire, caci in iadul in care te vei duce nu se afla nici fapta, nici punere la cale, nici stiinta, nici intelepciune>> (Ecclesiast IX, 10).

Dar in locurile amintite nu e vorba despre sufletele oamenilor, ci despre trupurile lor. Psalmistul (VI, 5) cere ceva de la Dumnezeu sa I se dea cit este in viata, caci dupa moarte nu se mai poate ruga, nu mai poate cere nimic. De asemenea si in celelalte citate se arata ca odata omul coborit in mormint nu mai poate lua parte nici la stiinta, nici la iubire, nici la intelepciune.

Cum ca sufletele sint constiente dupa moarte si se bucura sau sufera, o demonstreaza elocvent pilda bogatului nemilostiv si a saracului Lazar (Luca XVI, 19-31), aparitia lui Moise si Ilie la Schimbarea la Fata a Mintuitorului (Matei XVII, 3) si pogorirea la iad a Domnului Hristos (I Petru III, 19-20), spre a vesti Evanghelia, ca si rugaciunile sfintilor adresate Domnului Hristos (Apocalipsa V, 8; XI, 15-16).

Se mai afirma de aceiasi crestini ca rugaciunile pentru cei morti sint inutile, deoarece Dumnezeu judeca si raplateste fiecaruia fara mijlocire, ci dupa dreptate. <<Pentru ca noi toti trebuie sa ne infatisam inaintea scaunului de judecata al lui Hristos, ca fiecare sa ia dupa cele ce a facut prin trup, ori bine, ori rau>> (II Corinteni V, 10). Sau: <<Caci Fiul Omului va sa vina intru slava Tatalui Sau, cu ingerii Sai; si atunci va rasplati fiecaruia dupa faptele sale>> (Matei XVI, 27; cf. Galateni VI, 8).

Insa, in locurile invocate pentru respingera rugaciunilor pentru morti este vorba nu despre judecata particulara, ci despre cea obsteasca. Care, chiar daca n-ar fi vorba despre aceasta, nu insemna ca ar fi cu totul exclus folosul de a ne ruga pentru morti. Caci in nenumarate locuri din Sfinta Scriptura se recomanda rugaciunile pentru semeni, fara a socoti ca aceasta ar altera judecata divina: Iov se roaga pentru prietenii sa (Iov XLII, 8); Mintuitorul se roaga pentru Apostolul Petru (Luca XXII, 32) si pentru ceilalti Apostoli (Ioana XVII,9), precum si pentru Lazar care era mort (Ioan XI, 41-41).

Cea mai intemeiata obiectie contra rugaciunilor pentru cei morti ar fi faptul ca intre locul de chin al pacatosilor, iadul, si cel de fericire al dreptilor, raiul, ar fi o prapastie de netrecut si ca nici dreptul Avraam n-a mai incercat si nici n-a voit sa amelioreze suferintele bogatului din iad, si nici sa ajute spre indreptarea fratilor vii ai acestuia (Luca XVI, 24-31).

Este adevarat ca dreptul Avraam spune ca intre iad si rai este o prapastie de netrecut. Insa, aici este vorba despre fapte petrecute in rastimpul Vechiului Testament. Prin venirea Domnului Hristos s-a desfiintat prapastia dintre iad si rai, caci cu moartea Sa pe cruce, <<a primit toata puterea in cer si pe pamint>> (Matei XVIII, 18), a dobindit cheile iadului si ale mortii (Apocalipsa I, 18), a eliberat din robie pe dreptii Vechiului Testament, adica a iertat pacatele cu harul sau (I Petru III, 19) si a distrus prapastia amintita. Prin aceasta a dat posibilitate Bisericii sa intervina prin rugaciunile ei pentru ameliorarea destinului celor din iad.

Cit despre faptul ca Avraam n-a voit sa usureze soarta bogatului nemilostiv si nici a fratilor acestuia se explica prin aceea ca atit bogatul cit si fratii lui se facusera vinovati de pacate grele, de pacate de moarte, pentru care nu este iertare (Matei XII, 32). Ei erau deci sortiti chinurilor vesnice. Pentru fratii bogatului nu mai era posibila nici o reintoarcere chiar daca ar fi inviat cineva din morti (Luca XVI, 31). Pentru bogat pacatele ii erau foarte grave, caci murise fara pocainta, fara credinta, fara iubire de oameni (Luca XVI, 25). Deci, orice interventie din afara era inutila.

Se invoca contra rugaciunilor pentru morti afirmatiile Sfintului Pavel din I Corinteni VI, 9-10, unde citim: <<Nu stiti oare ca nedreptii nu vor mosteni imparatia lui Dumnezeu? Nu va amagiti: nici desfrinatii, nici inchinatorii la idoli, nici adulterii, nici sodomenii, nici furii, nici lacomii, nici betivii, nici batjocoritorii, nici rapitorii nu vor mosteni imparatia lui Dumnezeu>>. Deci, cei morti, fara pocainta completa nu vor mosteni imparatia cerurilor. Pentru acestia este inutila orice rugaciune, orice interventie.

Totusi citatul amintit, din Sfintul Apostol Pavel nu se refera nicidecum la rugaciunile pentru morti, ci la viata trecuta a Corintenilor, plina de pacatele citate si ca ei trebuie sa fie foarte atenti, sa nu mai recada in asemenea pacate, caci in acea stare nu ar mai putea mosteni imparatia lui Dumnezeu. Dovada versetul care urmeaza: <<Si asa erati dar v-ati indreptat in numele Domnului, Iisus Hristos si Duhul Dumnezeul nostru>> (I Corinteni VI, 1).

Se mai citeaza de catre aceiasi crestini versete si din Vechiul Testament, contra rugaciunilor pentru cei morti. Astfel se citeaza din profetul Ieremia unde se spune: <<Si vor muri cei mari si cei mici in pamintul acesta si nu vor fi ingropati si dupa ei nimeni nu va plinge, nimeni nu-si va face taieturi, nici se va tunde pentru ei. Nu se va fringe pentru ei piine de jale ca mingiiere pentru cel mort, si nu li se va da cupa mingiierii ca sa bea dupa tatal lor si dupa mama lor>> (Ieremia XVI, 6-7). Deci rugaciunile pentru morti sint nefolositoare.

Si in alt loc: <<Asa zice Domnul: <<Blestemat fie omul care se increde in om si isi face sprijin din trup omenesc si al carui inima se departeaza de Domnul>> (Ieremia XVII, 5). Asadar, Dumnezeu osindeste pe acei oameni care se sprijina pe interventia altor semeni de-ai lor in favoarea mintuirii lor.

Dar si de data aceasta interpretarea este falsa si sint eronate obiectiile. Caci in primul citat este voba despre pacatele grave pe care le facusera unii evrei - inchinarea la idoli - si pentru care Dumnezeu ii pedepseste prin neingropare, prin lipsa de jale si nefringere de piine pentru cei morti. Atit de mari erau pacatele lor incit nu erau vrednici de toate aceste practici pentru cei morti.

Totusi, este lesne de inteles ca daca cei cazuti in pacate grave erau nevrednici de aceste practici si mingiieri, cei mai putin pacatosi aveau dreptul la ele. De unde reiese indreptatirea rugaciunii si practicile noastre pentru cei decedati.

In al doilea citat, se vede clar ca este vorba despre acei evrei care se incredeau si se inchinau la idoli si nu lui Dumnezeu.

In legatura cu interventia oamenilor la Dumnezeu pentru semenii lor, prin rugaciuni, Sfintul Apostol Pavel cere de foarte multe ori in epistolele sale sa se roage pentru el si pentru altii. Astfel el spune: <<Va indemn deci, inainte de toate sa faceti cereri, rugaciuni, mijlociri, multumiri pentru toti oamenii>> (I Timotei II, 1). Sau: <<Fratilor, rugati-va pentru noi>> (I Tesaloniceni V, 25); <<Staruiti in rugaciune; ... rugindu-va totodata si pentru noi>> (Coloseni IV. 2-3).

Deci, rugaciunile de mijlocire pentru vii si pentru morti sint recomandabile si operante.

In sfirsit, se mai spune ca daca mortii care se chinuie in iad si pentru care se fac rugaciuni, se mintuiesc, urmeaza ca toti pentru care ne ruga trebuie sa se izbaveasca.

S-a amintit ca Biserica se roaga numai pentru cei care au credinta, pentru cei care au murit cu pacate mai putin grave, care nu au hulit (I Ioan V, 16). Totusi, in concret, faptic, noi nu stim pe cei care mor fara pocainta suficienta cu pacate grave nemarturisite, pe cei impietriti in erezii sau in necredinta. De aceea, noi facem rugaciuni pentru toti. Iar Dumnezeu, care stie faptele si gindurile tuturor, va ierta si va izbavi din munci si dureri pe acel care merita.

Oricum, rugaciunile pentru morti nu sint inutile. Ele izbavesc din muncile iadului pe multi din cei adormiti in credinta in Dumnezeu si care n-au putut, din diferite imprejurari, sa duca o viata crestina spre a se bucura de fericirea raiului. Ele ajuta si celor ce le savirsesc din dragoste pentru semeni si credinta in Domnul Hristos, pentru ca prin ele isi desavirsesc viata lor crestina. Mai mult, sint o mingiiere fata de pierderea celor plecati dintre noi si o strinsa comuniune cu ei si cu ceilalti membri ce formeaza Biserica crestina.

Rugaciunile pentru morti au o serioasa fundamentare scripturistica si sint de un nemarginit folos pentru sufletul crestin.

Pr. Prof. I.Constantinescu,

"Indrumator pastoral", Arhiepiscopia Bucurestilor, 1981, pag.120-124.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

1. Pr. Prof. I. Constantinescu, Rugaciunile pentru cei morti, in <<Glasul Bisericii>>, nr. 7-8, 1975. 2. Pr. Nicolae Alexa, Temeiurile dogmatice ale rugaciunilor pentru cei morti, in <<Studii teologice>>, nr. 1-2, 1978. 3. Pr. Ioan Ioanicescu, Rugaciune pentru cei morti, in <<Mitropolia Olteniei>>, nr. 1-2,

1975. 4. Pr. Mitrofan, Viata repauzatilor nostri si viata noastra dupa moarte, trad. din frantuzeste de Iosif Mitropolitul Primat, Bucuresti, 1890. 5. Pr. Prof. I. Petreuta, Rugaciunile pentru morti, Oradea, 1973.

I.– In afara de articolul despre Biserica din Simbolul niceo-constantinopolitan: <<Cred in una, sfinta, soborniceasca si apostolica Biserica>>, pina acum nu exista o definitie dogmatica asupra Bisericii in sensul strict al cuvintului, adica o marturisire de credinta formulata de un sinod ecumenic si incorporata in propovaduirea misionara si doxologia liturghica a Bisericii. Este adevarat ca atit Marturisirile de credinta, publicate in secolul al XVII-lea, cit si unele enciclici emise de-a lungul veacurilor de catre autoritatea bisericeasca locala, cuprind afirmatii si precizari ecleziologice esentiale, dar acestea nu detin o autoritate definitiva. Dintre acestea, Enciclica patriarhilor orientali din 1848 a capatat o importanta deosebita pentru interpretarea acestui subiect, mai ales pentru capitolele dezbatute in momentul aparitiei ei, cum ar fi, de exemplu, autoritatea invatatoare in Biserica. Literatura ecleziologica patristica este de o varietate si de o profunzime impresionanta, iar cercetarile si studiile din ultima vreme au analizat unele aspecte de baza ale acesteia. De fapt, in ultimele decenii, datorita exigentelor dialogului ecumenic in care este cuprinsa intreaga Ortodoxie si care nu poate evita – in stadiul actual – o anumita comparare sistematica a doctrinelor confesionale asa cum ele s-au formulat in trecut, teologia ortodoxa a simtit necesitatea sa elaboreze unele capitole ecleziologice intr-un mod nou si intr-o perspectiva noua. Pe drept cuvint se poate vorbi astazi de o reformulare a ecleziologiei ortodoxe intr-o sinteza noua care, pe de o parte a rezistat tentatiei de a limita misterul Bisericii la descrierea institutiilor ei, iar pe de alta parte a parasit o metoda comparatista care lua ca punct de referinta sistemul si pozitiile celorlalte confesiuni. Meritul acestei noi ecleziologii consta in aceea ca a reusit sa redea o definitie actuala Ortodoxiei, punind in relief nu numai identitatea si unitatea ei specifica, ci si dimensiunile ei ecumenice.

Inainte de a prezenta pe scurt unele trasaturi ale ecleziologiei ortodoxe, este necesar sa se indice spiritul si metodologia teologiei ortodoxe ca atare, in acest sens:

1. Prioritatea elementului doxologic in prezentarea si interpretarea dogmei de credinta. In locul constructiilor sistematice de tip scolastic, teologia ortodoxa a preferat limbajul doxologic si simbolic, care a pastrat si salvat misterul credintei. Cuvintul lui Dumnezeu devine astfel un adevar trait, iar marturisirea credintei face parte din experienta liturgica a Bisericii. La nivelul rugaciunii doxologiei, interpretarea teologica refuza identitatea dintre concept si continutul conceptualizat si recurge la categoriile teologiei apofatice, care nu sint altceva decit imnurile iubirii divine. Aceasta interpretare si expunere doxologica a invataturii de credinta decurg nu numai din limitele conceptelor si afirmatiilor ce se pot aplica lui Dumnezeu, ci mai ales din realitatea divina transcedenta ca atare, din plentitudinea prezentei lui Dumnezeu in actele Sale

de revelatie si manifestare personala. Natura doxologica a credintei ortodoxe constituie unul din elementele esentiale pe care Biserica Rasariteana le-a introdus in dialogul teologic contemporan.

2. Teologia, ca si experienta spirituala, personala sau comunitara, accepta sa fie judecata si corectata de catre Biserica si traditia ei, asa cum reaminteste permanent insasi Liturghia inaintea propovaduirii Evangheliei: <<Sa luam aminte>>, <<Intelepciune, drepti!>>. Ortodoxia nu cunoaste o theologie perennis, ca o interpretare definitiva, valabila pentru toate timpurile si toate locurile, asa cum a incercat catolicismul sa impuna in vremea scolasticii. Intr-adevar, marturisirea de credinta reprezinta un ghid spiritual permanent dar categoriile si sitemele discursului teologic nu sint imuabile si vesnice, deoarece experienta Bisericii traverseaza diferite timpuri si diferite situatii. Teologia se afla inauntrul experientei cuvintului si puterii lui Dumnezeu de catre Biserica, in diferite locuri si situatiii. Ea nu este formulata ca un alt raspuns la problemele ce se pun in istoria Bisericii, ci ca o interpretare continua, vie, difunctie de interpretare si de aceea ea are un caracter mobil, variat, ca insasi viata Bisericilor locale. Si pentru ca exista totdeauna o tensiune intre experienta cuvintului lui Dumnezeu de catre Biserica si reflectarea teologica si istorica a acestei experiente, teologia trebuie sa se reinnoiasca, sa se corecteze si sa se judece continuu in lumina adevarului Revelatiei si a traditiei Bisericii.

3. Cu toate ca teologia ortodoxa nu accepta o ierarhizare a adevarurilor de credinta, totusi ea considera ca dogma indumnezeirii constituie o invatatura careia traditia patristica I-a dat o importanta cu totul partgiculara, considerind-o scopul intregii lucrari a lui Dumnezeu cu omul credincios. S-ar putea spune ca din punct de vedere sistematic si ecumenic, indumnezeirea reprezinta definitia prin excelenta a Ortodoxiei. Theosis devine tinta in care se concentreaza marile capitole ale teologiei: antropologia, soteriologia, ecclesiologia, eshatologia. Din reactiile ortodoxe ce s-au produs in legatura cu publicarea de catre revista <<Istina>> (vol. 19, nr. 3, 1974) a unor articole catolice contra doctrinei palamite despre fiinta lui Dumnezeu si energiile divine necreate, reiese clar ca respingerea credintei in indumnezeire inseamna in fond respingerea Ortodoxiei.

4. In cadrul teologiei sistematice si ecumenice s-a impus o noua metodologie de a prezenta Ortodoxia. S-a inteles, in sfirsit, ca Ortodoxia nu mai trebuie considerata ca o latura mediatorie a unui triunghi confesional, deoarece <<pozitiile catolice si protestante nu reprezinta doua pozitii extreme intre care Ortodoxia ar fi chemata sa joace rolul de mijlocitoare. Aceste doua pozitii fac parte din una si aceeasi atitudine fundamentala care, in domeniul eccleziologic, pune accentul pe organizare, mentala care, in domeniul eccleziologic, pune accentul de organizare, structura si institutie>>, spune Prof. N. Nissiotis. Chiar daca noul curent eccleziologic nu s-a conturat inca intr-o forma explicita, el a parasit metoda eccleziolozieі traditionaliste,

comparatiste, care definea Ortodoxia ca o a treia forma de crestinism, intermediara intre catolicismul roman si protestantismul occidental.

Asadar, in perspectiva <<teologiei apofatice>>, orice elaborare sau formulare asupra misterului Bisericii trebuie sa aiba un caracter doxologic, deschis. Orice rigiditate teologica sau canonica in legatura cu Biserica risca sa devina de aceea mai degraba o limitare de sens si de perspectiva, decit o aparare a unui continut care prin insasi natura sa nu poate fi cuprins in definitii conceptuale.

II.- La intrebarea de principiu: in ce sens Biserica apartine mesajului Evangheliei lui Hristos, Ortodoxia a dat un raspuns implicit, concepind Biserica nu atit ca un mijloc sau un instrument in iconomia mintuirii, ci mai ales ca o realitate unica si originala, o <<creatie noua>>, manifestarea prezentei continue a lui Dumnezeu in istorie. Biserica este plasata in aceasta perspectiva sacramentala: <<Noul Ierusalim, care se pogoara din cer de la Dumnezeu>> (Apoc. III, 12). Biserica este <<noul popor al lui Dumnezeu>> transformat in <<trupul lui Hristos>>, in care Duhul Sfint insusi produce evenimentul mintuiriii intr-o situatie interpersonala si istorica. In si prin Biserica, Dumnezeu introduce prezenta Sa personala in lume, aceasta devenind, astfel, <<icoana>> imparatiei Sale vesnice, arvuna sfintirii intregului univers. Vizibilitatea exterioara, istorica a Bisericii, arhitectura ei institutionala si canonica, pe cit de necesare sint, pe atit de transparente trebuie sa ramina pentru a lasa sa se exprime realitatea ei spirituala, interpersonala si harismatica. In locul unei interpretari instrumentaliste sau functionale, in care accentul este pus exclusiv pe mijloacele mintuirii de care dispune Biserica, Ortodxia a preferat aceasta interpretare sacramentala-harismatica, Biserica fiind mai degraba mediul in care se produce continuu mintuirea cu cele trei momente principale ale acesteia: intrupare, rascumparare, transfigurare. Biserica se defineste astfel pornind de la sensul mintuirii noastre in Hristos, care nu poate fi descris in mod simplu nici ca o justificare, nici ca rascumparare si nici chiar ca o iertare de pacate, ci mai ales ca un act de consacrare printr-un schimb de iubire dintre Dumnezeu si omul credincios, printr-un transfer de energie divina. Biserica se produce in actul in care Fiul ne consacra lui Dumnezeu, prin trecerea de la moarte la viata. Prin puterea invierii lui Hristos, creatia se pregateste sa devina Biserica, depasind barierele create de pacat, absurdul, moartea, neantul, pentru a recistiga elanul si chipul ei originar. Mintuirea este deci reasezarea lumii credincioase in starea Mielului lui Dumnezeu, singurul care ofera si se ofera pentru aceasta lume, ridicind-o impreuna cu El la nivelul altarului ceresc (Apoc. V, 6).

In studiile ecleziologice din ultima vreme, trei aspecte fundamentale ale Bisericii au fost puse in evidenta:

1. Aspectul trinitar, care se refera nu numai la originea si certitudinea Bisericii, ci mai ales la ontologia ei, la constitutia ei divino-umana. Notiunea de treime este de altfel fundamentala pentru intelegerea misterului Bisericii, deoarece

Treimea este simbolul transcendentei, al depasirii, al comuniunii, al libertatii. La baza ecleziologiei sta asadar <<teologia>>, ca invatatura despre Dumnezeu-Sfinta Treime, ceea ce insemna ca intotdeauna trebuie afirmata transcendenta ei, deschiderea ei. Ontologia Bisericii este ontologia iubirii, a comuniunii si libertatii; de aceea, ecleziologia nu trebuie inteleasa ca inchizind Biserica in imanenta ei istorica. Biserica nu se invirte in jurul axei sale terestre, ca sa devina un templu cu portile inchise. Biserica este asezata in actiunea de iubire, comuniune si liberate pe care Dumnezeu o introduce in relatia Sa cu omul Credincios, actiune care a luat forma suprema a intruparii Fiului Sau, Iisus Hristos. Biserca se afla prin insasi fiinta ei in aceasta miscare care continua dintre Dumnezeu si lume. Ea coboara in lume, deoarece Dumnezeu este iubirea totala si accesibila creatiei prin energiile Sale necreate, ea e mai mult decit lumea, pentru ca Dumnezeu este liber de imanenta si revativismul istoriei. Toata iconomia mintuirii se reduce la aceasta miscare intre Dumnezeu si Creatia Sa, care a luat forma trecerii de la moarte la viata, de la o stare de imobilism spiritual creata de pacat la o stare de comuniune creata de iubirea lui Dumnezeu.

In legatura cu caracterul trinitar al Bisericii, s-a vorbit despre cele doua <<iconomii>>, a Fiului si a Duhului Sfint. Dar aceasta nu trebuie sa fie intelese intr-un sens cronologic – intruparea si invierea, evenimentele Fiului, succedate de Cincizecime, manifestarea Duhului Sfint, - ci intr-un sens ontologic si sacramental. Echilibrul eccleziologiei ortodoxe provine anume din faptul ca ea a reusit o sinteza intre hristologie si pnevmatologie, intre aspectul institutional si cel harismatic, intre structura ontologica si cea existentiala, intre structura si mistica.

Cele doua iconomii pot fi descrise astfel:

Pe de o parte, Biserica este un organism divino-uman, teandric, realitatea ontologica <<obiectiva>> a vietii lui Hristos continuata in mod sacramental in istorie. Hristos n-a intemeiat Biserica Sa pur si simplu ca o institutie istorica sau ca o societate de crestini. Fiinta ei izvoraste din umanitatea transfigurata a lui Hristos, El insusi fiind apul ei, dupa inviere, cind ridica intreaga umanitate la dreapta Tatalui. De altfel, din multimea de imagini, simboluri si denumiri ce s-au atribuit Bisericii in perioada apostolica, expresia paulina <<trupul lui Hristos>> (I Cor. XII, 27; Col. I, 18) a retinut cel mai mult atentia teologiei ortodoxe, deoarece ea indica cel mai bine continuitatea sacramentala a vietii in Hristos. Biserica este <<purtatoare de Hristos>>, <<hristofora>>, in sensul real al cuvintului. Sfintul Chiril al Ierusalimului afirma cu curaj ca Biserica si Hristos devin, in actul Euharistiei, <<concorporali si consanguini>>. Centrul ecleziologiei ortodoxe sta, fara nici o indoiala, tocmai in aceasta <<concorporalitate>> dintre Hristos si Biserica Sa. Meritul Sfintului Chiril este acela de a fi indicat foarte clar ca sensul notiuni de indumnezeire corespunde integral cu sensul notiunii de <<concorporalitate>> si <<consanguinitate>>; Hristos, Euharistia, Biserica – trupul fizic, trupul sacramental, trupul mistic – nu

reprezinta trei entitati diferite si separate ontologic, ci toate trei au o unitate de fiinta. In taina Euharistiei ne impartasim cu trupul si singele lui Hristos si numai astfel devenim Biserica.

Pe de alta parte, Biserica este <<templul Duhului Sfint>> (I Cor. VI, 19), un trup <<purtator de Duh>>, <<pnevmatofor>>. Acelasi Duh care a luat parte la intruparea si transfigurarea Fiului, a luat parte si la intemeierea Bisericii. Dar rolul Duhului Sfint in Biserica nu se poate limita la ceea ce tine de intemeierea si continuitatea istorico-institutionala a acesteia. Sfintii Parinti interpreteaza trimiterea si continuitatea istorico-institutionala a acesteia. Sfintii Parinti interpreteaza trimiterea Duhului in lume in sensul unui schimb ontologic ce s-a realizat intre Iisus Hristos cel inviat si umanitatea noastra; noi am dat Fiului trupul nostru, iar el ne-a dat Duhul Sau, spune Sfintul Ioan Hrisostom. Biserica nu se plaseaza aici ca o realitate intermediara intre Dumnezeu si credincios, ci este implicata direct in acest transfer ontologic dintre umanitatea inviata a lui Hristos si umanitatea noastra in Duhul Sfint. Biserica nu poate avea constiinta <<obiectivitatii>> si certitudinea mintuirii in Hristos fara invocarea Duhului Sfint. In acest sens, caracterul <<obiectiv>> al sacramentalitatii Bisericii si al structurilor ecleziale depinde de prezenta Duhului Sfint. Duhul Sfint marturiseste adevarul in Biserica (Ioan XIV, 26) si confirma slujirile, tainele, propovaduirea si harismele acesteia (I Cor. XII, 4). El face aceasta in subiectivitatea persoanelor care alcatuiesc comuniunea Bisericii. Prin Duhul Sfint, fiecare crestin isi asuma umanitatea in viata a lui Hristos, dobindind astfel identitatea sa spirituala si libertatea sa personala. <<Celor ce vor birui le voi da din mana cea ascunsa si fiecaruia dintre acestia le voi da o piatra alba pe care este scris un nume nou, pe care nimeni nu-l stie, decit numai primitorul ei>> (Apoc. II, 17).

Cele doua perspective: hristologica si pnevmatologica – cu consecintele lor: aspectul institutional si cel harismatic, ontologic si existential, sint complementare si ele nu trebuie sa fie nici separate, nici confundate. Din aceasta cauza, sint de semnalat consecintele ecleziologice ale doctrinei Filioque si ale penticostalismului. O ecleziologie filiocvista pune accent pe continuitatea istorica si obiectiva a structurilor, care sint garantate intacte si excluse de la pacat, pe cind una penticostalista reduce totul la manifestarea subiectiva, personala a Duhului Sfint fara constiinta unei realitati sacramentale. Pentru cea dintii, Biserica este o marturie intacta, o imitatie a lui Hristos cel istoric; de aceea, intre perioada apostolica si cea postapostolica, intre apostolat si episcopat nu este nici o diferenta. Biserica <<imita>> pe Apostoli, papa <<imita>> pe Petru, ca vicarul lui Hristos. Pentru cea de a doua, Biserica este mai degraba o prefigurare a lui Hristos eshatologic; de aceea, ea se complace intr-un fel de dochetism si profetism. Desigur, aceasta analiza este o simplificare, dar ea arata ce importanta are conceptia despre <<iconomia>>persoanelor Treimii in raport cu Biserica. De aceea, doctrina despre Biserica este influentata in mod direct de ceea ce teologia a formulat in legatura Deus ad intra si Deus ad extra. De pilda, pentru teologia ortodoxa,

Duhul Sfint nu este simpla legatura dintre Tatal si Duhul, ci are propria sa <<iconomie>>, constituind <<trupul>> lui Hristos in istoria crestina, ca noul popor al lui Dumnezeu, eshatologic. Biserica se misca intre istoria crestina – de unde aspectul ei eshatologic, dar traiectoria ei istorie-eshatologie este penetrata permanent de prezenta Duhului Sfint care tine impreuna intreaga <<comuniune a sfintilor>>, Biserica cereasca si cea paminteasca.

Desigur, in aceasta schema ecleziologica nici Iisus Hristos, nici Duhul Sfint nu se identifica cu Biserica, fiind si deasupra ei. Dumnezeu ramine liber in Biserica, cu toate ca El este fidel fata de tot ceea ce El insusi a instituit, a daruit si promis Bisericii Sale (apostolat, slujiri, sacrament, harisme, mesaje etc.), pentru ca aceasta sa reziste in istorie iar puterile iadului sa nu o biruiasca. Dar numai Duhul Sfint umple de viata, de har si de sens aceste structuri. Din aceasta cauza invocarea Duhului Sfint este esentiala pentru existenta si misiunea Bisericii. Insasi preotia este opera Duhului Sfint si sub judecata acestuia. Clericalismul – si in general structuralismul - , adica certitudinea pe care o da simpla vizibilitate exterioara a institutiilor ecleziastice prin care se asigura continuitatea in timp si spatiu, a dus la estomparea <<iconomiei>> Duhului Sfint in toata dimensiunea ei. Duhul Sfint insa a invocat nu numai ca sa confirme aceste slujiri si structuri, ci si ca sa le judece, sa le innoiasca si sa le trasfigureze. Sfintul Vasile cel Mare a aratat in lucrarea sa Despre Duhul Sfint ca totul in Biserica este intr-un proces de innoire, de continuitate si discontinuitate, asa dupa cum Faptele Apostolilor arata ca aspectul institutional – vezi Fapte I, 12-26 si II, 42 – si aspectul haristatic – vezi Fapte II, 17 – sint complementare.

2. Structura euharistica sau sacramentala a Bisericii. In ultima vreme, o mare dezvoltare a cunoscut ecleziologia euharistica, care, in contrast cu cea universalista, a recunoscut deplinatatea ecleziala si sacramentala a adunarii locale euharistice prezidata de episcop impreuna cu preotii. De altfel, inca din perioada apostolica, ekklesia s-a identificat cu sinaxa euharistica, in care episcopul inconjurat de preoti propovaduia cuvintul lui Dumnezeu si savirsea euharistia. Euharistia, potrivit invataturii Sfintului Apostol Pavel, exprima fiinta si unitatea Bisericii, a celei locale si a celei universale (I Cor. X, 17).

Definitia euharistica a Bisericii este de o importanta fundamentala pentru Ortodoxie, deoarece ea pune in evidenta urmatorele elemente:

a. Dimensiunea si coeziunea ei eclesiala, nu numai in sensul ca viata Bisericii este o viata in comunitate si unitate spirituala, ci in sensul ca Euharistia constituie acea koinonia esentiala dintre Dumnezeu si credincios. Koinonia constituie cel mai specific si cel mai puternic atribut al prezentei si spiritualitatii crestine. Vizibil, aceasta koinonia s-a exprimat prin aceeasi credinta, acel depostium fidei apostolic, prin acea agape crestina, care a marcat atit de puternic spiritualitatea Bisericii primare si mai ales prin fringerea si impartasirea piinii, simbolul reconcilierii cu Dumnezeu si cu

aproapele. Desigur ca, in primele secole, transmiterea mesajului si spiritualitatii apostolice, mai ales in mediul elenistic, a ridicat o serie de probleme dificile pentru mentinerea acelei comuniuni. Mari personalitati teologice, bisericesti si spirituale, precum Ignatie, Irineu, Hypolit, Origen, Atanasie, Ciprian, Vasile cel Mare, Ioan Hrisostom au avut un rol esential in procesul de adaptare a Bisericii in acest mediu. Unul a pus accentul pe ascetism, altul pe institutionalizare, unul pe dimensiunea sociala, altul pe cea liturgica, dar toti au pastrat aceasta spiritualitate a konioniei, care identifica Biserica lui Hristos in lume. Marturisirea credintei drepte si formularea Ortodoxiei in fata ereziilor, care s-au facut nu numai in cadrul sinoadelor ecumenice, ci mai ales prin jertfa martirilor si marturisitorilor, a accentuata si mai puternic acest caracter eclezial, comunitar al Ortodoxiei. Nu trebuie sa se uite ca doctrina ortodoxa s-a transmis nu numai prin texte dogmatice si catehisme, ci mai ales prin <<Vietile Sfintilor>>.

b. Euharistia este semnul real, anticipat, al unitatii eshatologice a tuturor in Hristos. Ea este denumita de Parinti <<medicamentul nemuririi>>, hrana poporului lui Dumnezeu in exodul sau catre imparatia viitoare. Sinaxa liturgica locala este o icona a Ierusalimului ceresc, o prefigurare a universalitatii si unitatii transcendente a Bisericii. Desigur, <<Sfintele, sfintilor>>, ceea ce inseamna ca Trupul si Singele euharistic constituie privilegiul membrilor Bisericii. In definitiv, Ortodoxia nu renunta la afirmatia ca comuniunea euharistica presupune unitatea de credinta, marturisirea aceleiasi credinte. Totusi, interpretarea eshatologica a euharistiei ar putea sa deschida un drum nou catre aceasta comuniune, deoarece euharistia ar fi semnul unei unitati perfecte viitoare a tuturor in Hristos, care depaseste orice unitate vizibila, care nu poate fi niciodata perfecta.

c. Structurile si slujirile Biserica trebuie concepute tot in aceasta perspectiva euharistica. Euharistia presupune statutul sacerdotal si responsabilitatea liturgica a intregii comunitati care s-au dat prin botez si mirungere. Ea este un act sacramental realizat de toti membrii Bisericii in calitatea lor de preoti. Desigur, preotia are diverse trepte si forme, dar episcopul, preotul sacramental si comunitatea, preotia sacramentala si cea universla sint deopotriva necesare si indispensabile si sacramentului Euharistiei. Liturghia nu se poate savirsi fara prezenta si cooperarea comunitatii, dupa cum hirotonia absoluta, fara functie pastorala si o comunitate este o anomalie.

Aceasta dubla si distincta participare la starea preotiei se vede si in modul in care Biserica pastreaza si exprima credinta sa. Episcopatul are datoria de a pazi si exprima credinta Bisericii, dar autoritatea bisericeasca nu este ea insasi criteriul ortodoxiei credintei si nici nu se poate substitui acestuia. Asa cum Apostolii vor <<judeca>> lumea, tot asa episcopii – ca succesori ai apostolilor – au autoritatea de a discerne adevarul de erezie, dar criteriul acestui adevar ramine constiinta totala a Bisericii in care Duhul Sfint exista si opereaza ca Duh al Adevarului. Catolicitatea Bisericii inseamna nu numai la sinodalitate –

modalitatea de a conduce colegial – ci la capacitatea ei de a percepe Adevarul in comuniunea de rugaciune, iubire si libertate, pe care o creeaza Duhul Sfint in trupul intregii Biserici.

3. Caracterul penticostal sau misionar al Bisericii, care nu este altceva decit dimensiunea ei liturgica, deoarece prin <<misiune>> Ortodoxia n-a inteles pur si simplu propovaduirea unei doctrine, ci intrdoucerea in ordinea noua a harului. Biserica proclama Evanghelia nu in sensul de a transmite pur si simplu un mesaj sau o cultura, ci de a ne <<descoperi>> pe Dumnezeu noua, ca creatorul, mintuitorul si judecatorul nostru. Scopul misiunii este acea <<metanoia>>, care nu este atit o aptitudine etica, ci o atitudine, o orientare fundamentala a vietii crestine, o reconstituire a noastra. In perspectiva Evangheliei, intre Biserica si noi exista permanent o discrepanta inevitabila, deoarece Biserica propovaduieste caracterul relativ al creatiei lui Dumnezeu si o <<judeca>> pentru imanenta si insuficienta ei. Biserica trebuie sa faca tot ceea ce poate pentru a evita ca creatura lui Dumnezeu sa devina infern, descopeind si condamnind in realitatea sa raul care o degradeaza. Pe de o parte, ea <<judeca>> lumea creata de Dumnezeu, pe de alta parte ea o <<consacra>> lui Dumnezeu, transformind-o intr-un cosmos transfigurat. <<Judecarea>>, adica spiritul profetic si <<consacrarea>>, adica spiritul liturgic – sint doua acte care apartin raportului in care Biserica se gaseste cu lumea creata de Dumnezeu, care este un raport <<euharistic>>. De aceea o reinnoire a constiintei evanghelice si profetice a Ortodoxiei depinde de recuperarea functiei sale liturgice in toata profunzimea ei. Misiunea tine de catolicitatea Bisericii care se realizeaza in aspectul cosmic al liturghiei, dupa cum se vede si in faptul ca, desi preotul striga <<Usile, usile!>>, inaintea Crezului, ea accepta pe catehumeni si se roaga pentru ei impreuna cu ei. Se pare ca imobilismul misionar actual se datoreaza si unei ritualizari excesive a liturghiei, care impiedica Biserica sa comunice organic cu credinciosii. Din cauza polemicii confesionale, traditia a fost redusa uneori la structuri fixe, institutii rigide, definitii imuabile. Theologia perennis, blocind astfel dinamismul ei evanghelic si profetic. Traditia tine insa de <<iconomia>> Duhului Sfint in Biserica si nu se refera numai la structurile care sa sigure continuitatea in timp si spatiu a Bisericii, ci mai ales la acea <<comuniune a sfintilor>> - <<communio sanctorum>>. Traditia este o continua intrupare a Evangheliei lui Hristos in biografia sfintilor.

III. – Prezenta Ortodoxiei in dialogul ecumenic ridica o problema de principiu, anume: care este definitia ecleziala a celorlalte confesiuni crestine care nu apartin Ortodoxiei. In general, teologia ortodoxa din ultima vreme a evitat sa determine in mod precis identitatea ecleziala a acestor confesiuni, desi canoanele sint extrem de severe in ce priveste criteriile apartenentei la Biserica. Desigur, traditia canonica se refera la vechile categorii de eterodocsi – eretici, schismatici si apostati -, dar are si ea o oarecare flexibilitate, facind, de pilda, distinctie intre intre eretici care sint reprimiti in Biserica fara rebotezare, si cei carora li se impune botezul ortodox. Se recunoaste azi ca

limitele canonice ale Bisericii nu pot fi determinate explicit, ci si pentru ca o anumita realitate eclesiala si sacramentala poate fi identificata si la neortodocsi. Desigur, exista anumite criterii ale apartenentei la Biserica deplina: marturisirea credintei apostolice formulata de sioadele ecumenice, propovaduirea Evangheliei, celebrarea Euharistiei si botezului de catre o preotie sacramentala, asteptarea imparatiei, disciplina cononica. Problema insa ramine crestinismul este divizat asa de profund incit nu poate sa exite comuniune euharistica intre toti crestinii. Iar separarea se afla nu numai la nivelul sistemelor de organizare, terminologiei teologice si identitatii culturale a crestinilor, ci la nivelul constiintei universalitatii Bisericii. Din experienta pe care ortodocsii o au in dialogul cu anglicanii se pare ca punctul central care ar determina reluarea comuniunii euharistice ar fi recunoasterea reciproca a preotiei si a validitatii tainelor. Dar intrucit teologia sacramentala este doar un capitol al ecleziologiei, a trebui sa se identifice intreaga lor viziune despre Biserica, care este o realitate dinamica si deschisa.

IV. – Nu este locul aici de a compara ecleziologia ortodoxa cu cea catolica si protestanta. Cu toate ca definitia reala a Ortodoxiei nu este destul de cunoscuta de celelalte confesiuni crestine, totusi acestea au inteles ca Ortodoxia are propria ei identitate specifica, radical diferita de a lor, asa incit ea nu mai poate fi identificata in sens restrictiv sau negativ, ca in trecut: <<lumea orientala>>, <<ritul bizantin>>, <<fratii separati din Orient>>. Citeva idei fundamentale ortodoxe au patruns in circulatia ecumenica, ca de pilda, dimensiunea eclesiala, de comuniune, a credintei crestine, dimensiune neglijata in trecut de Reforma protestanta, care, pe buna dreptate, a respins conceptia dintre existenta unui <<intermediar>> intre Dumnezeu si credincios. Apoi, notiunea de Biserica locala, care se refera nu numai la modul de organizare administrativa si conducere pastorala a acesteia, ci la realitatea sacramentala a manifestarii poporului lui Dumnezeu. Autonomia Bisericilor Ortodoxe locale, socotita de catolici ca o degradare si o renuntare temporara la autoritatea primatului papal, singura structura care ar mentine universalitatea Bisericii, este intemeiata pe sacramentalitatea si apostolicitatea comunitatilor locale, care se pastreaza prin episcopatul si euharistia lor. Episcopii nu sint apostoli continuanti, ci succesori ai apostolilor, de aceea nu exista un episcop al Bisericii universale. Iar universalitatea Bisericii se pastreaza si se exprima in si prin comuniunea euharistica. Pentru catolici, a nega primatul papal inseamna a fi <<schismatic>>. Pentru ordodocsi, schisma presupune ruperea comuniunii euharistice, o degradare a definitiei Bisericii, care nu poate fi formulata in sens juridic: Biserica universala unita cu scaunul de Roma, ci in sens euharistic.

Se pare ca diferentele ecleziologice dintre confesiunile crestine provin din lipsa unei corelatii organice intre hristologie si prevmatologie. In catolicism, problema nerezolvata ramine aceea a relatiei dintre institutie si mistica, dintre structurile ecleziale si spiritualitate; in protestantism, aceea dintre indivod si koinonia, dintre comunitatea de baza si oekumene. Toate confesiunile sint insa

confruntate deopotriva cu problema relatiei dintre biserica si lume, nu numai la nivelul structurilor, ci mai ales la nivelul marturiei lor evanghelice. Alianta dintre Hristos si Biserica Sa este o alianta dinamica, creatoare; de aceea trebuie descoperite toate mijloacele si posibilitatile prin care ea se manifesta: nu numai adunarea euharistica si rugaciunea, ci si angajarea crestinilor in aceasta lume ca marturisitori ai dreptatii, egalitatii, pacii, iubirii si libertatii umane, in numele Fiului lui Dumnezeu care a murit si a inviat <<pentru noi oamenii si pentru a noastra mintuire>>.

Pr. Conf. Ion Bria,

"Studii Teologice", nr. 7-10/1976, pag. 695-704.

BIBLIOGRAFIE

- Conferinta tinuta la Institutul ecumenic de la Bossey-Geneva, in cadrul Seminarului ortodox - 1976.

1. Enciclica din 1848 – versiunea franceza in <<Contacts>>, vol. XVII, nr. 49, 1965, p. 23-46. 2. Vladimir Lossky, The Mystieal Theology of the Eastern Churches, London, Clarke, 1957. 3. Georges Florovsky, Bible, Church, Tradition: An Eastern Orthodox View, Nordland Publishing Company, Belmont, 1972. 4. Iaroslav Pelikan, The Christian Tradition. A history of the Development of Doctrine. II The Spirit of Eeastern Christendom (600-1700), Chicago: Universtity of Chicago Press, 1974. 5. John Meyendorff, Byzantine Theology, New York, Fordham University Press, 1974. 6. Dumitru Staniloae, Le Saint Esprit dans la theologie et la vie de l'Eglise Orthodoxe, <<Contacts>>, vol. XXVI, nr. 87, 1974, p. 227-256. 7. Nikos Nissiotis, Presence theologique, relations oecumeniques et unite interieure de l'Orthodoxie, <<Contacts>>, XVI, nr. 47, 1964, p. 167-203. 8. Oliver Clement, Le renouveau de l"Eglise, <<Contacts>>, XVI, nr. 48, 1964, p. 254-290. 9. Georges Khodre, Mission et developpement dans la theologie orthodoxe, <<Contacts>>, vol. XXVI, nr. 85, 1974, p. 66-73. 10. B. Bobrinskoy, Liturgie et ecclesiologie trinitaire de Saint Basile, in vol. Eucharisties d'Orient et d"Occident,II, Les Editions du Cerf, paris, 1970, p. 197-240. 11. Elie Melia, Le mmystere de l"Eglise, in <<Lumiere et Vie>>, vol. X, nr. 55, 1961, p. 47-63. 12. Paul Evdakimov, La culture a la lumiere de l'Orthodoxie, in <<Contacts>>, vol. XIV, nr. 57, 1967, p. 10-34. 13. Jean Zizioulas. La vision echaristique du monde et l'homme contemporain, in <<Contacts>>, vol. XIX, nr. 57, 1967, p. 83-92. 14. Ion Bria, Living in the One Tradition. An Orthodox Contribution to the question of unity, in <<The Ecumenical Review>>, nr. 4. 1974.

Cea mai de seama problema care a facut si face obiectul discutilor ecumeniste este refacerea unitatii Bisericii. Cine urmareste activitatea Consiliului Ecumenic al Bisericilor sau discutiile bilaterale dintre diferitele Biserici si Confesiuni, constata cu usurinta ca problema ecleziologica este nelipsita din catalogul temelor care se dezbat in toate intrunirile, pe plan local, regional sau

mondial. Se discuta asupra instituirii Bisericii, asupra naturii ei, asupra caracterului ei divino-uman, asupra organizarii, asupra membrilor Bisericii, asupra conducerii, asupra sfintelor taine etc.

De altfel, invatatura despre Biserica a preocupat pe crestini in toate timpurile, pentru ca Biserica este taina mintuirii lor. Sinodul al II-lea ecumenic tinut la Constantinopol in anul 381, a fixat in Simbolul credintei dogma despre Biserica, intr-o formulare extrem de simpla si usor de retinut. <<Cred intr-una, sfinta, soborniceasca si apostoleasca Biserica>>. Unitatea, sfintenia, sobornicitatea si apostolicitatea formeaza insusirile sau atributele Bisericii, exprimind plentitudinea naturii ei si asigurind continuitatea lucrarii mintuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos pina la Parusie.

Intre temele cu privire la Biserica, ce urmeaza a fi discutate in cadrul dialogului teologic oficial dintre Biserica Ortodoxa si Biserica Veche Catolica, este si aceasta: <<Hotarele (limitele) Bisericii>>. Problema se pune in relatie cu insusirile Bisericii, care exprima adevarul de credinta, revelat, predat de Mintuitorul Sfintilor Apostoli si pastrat cu sfintenie de Biserica Ortodoxa. Trairea in acest adevar, adica in hotarele Bisericii celei adevarate, ii da crestinului certitudinea mintuirii.

In cele ce urmeaza vom expune mai intii invatatura Bisericii Ortodoxe despre insusirile Bisericii, apoi vom face unele consideratiuni in lumina acestei invataturi, cu privire la hotarele Bisericii.

I. 1. Biserica este una, pentru ca Domnul nostru Isus Hristos n-a intemeiat mai multe Biserici care sa existe paralel, ci una singura. Sfintul Apostol Pavel invata ca Biserica este Trupul lui Hristos si Hristos este Capul ei. In Iisus Hristos, Dumnezeu realizeaza planul Sau de a reuni intr-unul toate cele din cer si cele de pe pamint (Efes. I, 9-10), deoarece <<toate au fost facute prin El si pentru El>> (Colos. I, 16). Prin jertfa Sa, Domnul Iisus Hristos a devenit <<Capul Bisericii>>, intrucit toti apartin Lui, ca membrele in trup, ca <<implinirea Celui ce plineste toate in toti>> (Efes. I, 22-23). El tine Biserica intocmai ca un trup unitar si stabil, <<bine inchegat si strins legat>> (Efes. IV, 16). Ca rezultat al intruparii si al jertfei Sale rascumparatoare, noi sintem una in Hristos (gal. III, 28). Unitatea crestinilor se intemeiaza deci pe hristocentrismul Bisericii: <<Este un singur Trup, un singur Duh, dupa cum si voi ati fost chemati la o singura nadejde a chemarii voastre. Este un singur Domn, o singura credinta, un singur botez>> (Efes. IV, 4-5). Sfintul Apostol Pavel accentueaza legatura ontologica dintre Hristos si Biserica (I Cor. I, 2; Efes. III, 21; V, 32), asa incit forma sacramentala pe care o ia viata noastra in Hristos este Biserica, adica existam in Hristos ca <<Trup>>, ca o comunitate si comuniune: <<Noi cei multi alcatuim un singur trup in Hristos, dar fiecare in parte sintem madulare unii altora>> (Rom. XII, 5).

Mintuitorul Iisus Hristos se roaga ca unitatea Bisericii sa ia chipul unitatii Sfintei Treimi si sa se hraneasca din unitatea Sfintei Treimi (Ioan XVII, 21-24). De fapt, unirea Persoanelor treimice constituie temelia unitatii Bisericii, dupa cum subiliniaza si unii Printi ai Bisericii 1, dintre care Sfintul Ciprian in lucrarea Despre unitatea Bisericii, relevind numeroase si interesante situatii si aspecte ale unirii umanitatii cu dumnezeirea in Biserica, a accentuat ca viata si unitatea Bisericii sint revarsarea vietii si a unitatii Sfintei Treimi in cei care au primit si primesc sa faca parte din Biserica 2.

Unitatea concreta si vizibila a Bisericii este lucrarea si efectul Cincizecimii, pentru ca Sfintul Duh constituie principiul dinamic al <<koinoniei>> (Fapte II, 42), incit apartenenta la Biserica este dependenta de primirea Duhului. Sfintul Atanasie cel Mare spune ca <<Dumnezeu s-a intrupat pentru ca omul sa poata deveni locas al Sfintului Duh (pneumatofor)>> 3, iar Sfintul Irineu spune ca unde este Biserica acolo e Duhul lui Dumnezeu si unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este Biserica si tot harul 4. In acelasi sens se exprima si Sfintul Grigorie Palama atunci cind afirma ca <<harul da Trupului (adica Bisericii) experienta lucrurilor dumnezeiesti>> 5. Participarea la Trupul lui Hristos, care e Biserica, se face prin Sfintul Duh. <<Noi toti, in adevar, am fost botezati intr-un singur Duh, ca sa alcatuim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie slobozi; si toti am fost adapati dintr-un singur Duh>> (I Cor. XII, 13). De aceea, unitatea Bisericii consta in <<pastrarea Duhului in legatura pacii>> (Efes. IV, 3).

Unitatea Bisericii se exprima, de asemenea, prin unitatea de credinta, prin unitatea de cult si participarea la acelasi Taine, precum si prin unitatea comunitatii ecleziastice si de conducere 6. Unitatea de credinta, care este manifestata in aceeasi marturisire si in aceeasi predicare nealterata a adevarului crestin este socotita de Sfintul Apostol Pavel ca mijloc si rezultat al edificarii in Hristos, care este Logosul si in Sfintul Duh, care este Duhul Adevarului. Sfintul Apostol Pavel numeste Biserica lui Dumnezeu <<stilpul si temelia Adevarului>> (I Tim. III, 15), indemnindu-i pe credinciosi sa ajunga la <<unitatea credintei>> (Efes. IV, 13).

Incorporarea in Biserica incepe cu actul de credinta in adevarul si realitatea Revelatiei divine, de aceea martusirea credintei ortodoxe a fost de la inceput conditia fundamentala a apartenentei la Biserica prin Botez si a raminerii in sinul Bisericii. Aceasta unitate este accentuata in deosebi de Sfintul Apostol Pavel care cere pazirea depozitului credintei si combate energic pe pseudo-profeti si pseudo-invatatori (Eefe. IV, 3-15; I Cor. I, 10; Gal. I, 6-8; Tit. III, 6-8). De asemenea, Biserica este o comunitate sacramentala, liturgica, in care se savirsesc Sfintele Taine ca mijloace prin care Dumnezeu in Duhul Sfint impartaseste Harul mintuitor celor ce cred si marturisesc pe Fiul Sau, Iiisus Hristos ca Domn si Mintuitor. Prin Sfintele Taine, Hristos Domnul zideste Biserica Sa, in care El este prezent in mod sacramental, asa cum intareste Sfintul Ioan Damaschin spunind ca <<daca taina este o unire cu Hristos si in

acelasi timp o unire a tuturor unii cu altii, aceasta trebuie sa ne dea unitatea reala cu cei care o primesc asa cum am primit-o si noi>> 7. De aceea, unitatea bisericeasca vazuta nu este posibila fara comuniunea sacramentala, iar comunitatea sacramentala nu poate fi despartita de unitatea de credinta. Caci dupa cum <<harul si adevarul>> nu se pot desparti de Hristos, tot asa nici viata sacramentala a Bisericii nu se poate desparti de adevarul de credinta care sta la baza unirii membrelor in Trupul lui Hristos, adica in Biserica 8.

Un alt element de seama al unitatii Bisericii este ierarhia si in primul rind episcopatul. Unitatea ei se exprima si prin comuniunea membrilor ierarhici. Apostolii au rinduit ca succesori ai lor pe episcopi, iar acestia, la rindul lor, hirotonisesc preoti si diaconi, impartasindu-se astfel intregului popor credincios, harul Sfintului Duh. Functiile si organele institutionale asezate prin hirotonie episcopala in succesiune apostolica in Biserica fac parte din elementele necesare existentei si misiunii ei 9. Ierarhii ramin in comuniune cu poporul credincios, impartasindu-se cu acesta din acelasi Taine. Astfel, comuniunea dintre ei este comuniunea dintre Bisericile locale pe care le reprezinta.

Prin urmare, Biserica fiind constienta de la inceput ca este pazitoarea unitatii, n-a recunoscut niciodata erezia si schisma ca organe paralele ale mintuirii, luind masuri impotriva celor ce se osindeau singuri prin alterarea invataturii de credinta sau nesoscotirea cirmuirii ierarhiei 10.

2. Biserica este caracterizata drept institutie sfinta, care sfinteste in acelasi timp pe credinciosi. Caracterul de sfintenie ii este conferit Bisericii de Domnul nostru Iisus Hristos si de Sfintul Duh, izvorul sfinteniei. Primii crestini se numeau sfinti (Fapte IX, 32; Rom. I, 7; XII, 13; Efes, I, 1), invatatura pe care o predica este sfinta, crestinii sint renascuti prin Botez spre o viata noua, harica. Sfintul Apostol Pavel declara ca activitatea slujitorilor bisericesti are in vedere <<desavirsirea sfintilor>>, zidindu-se astfel Trupul lui Hristos (Efes. IV, 11-12), iar despre Biserica spune: <<Hristos a iubit Biserica si S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinteasca, curatind-o cu baia apei prin cuvint si ca s-o infatiseze Siesi, Biserica slavita, neavind pata sau zbircitura, ori altceva de acest fel, ci ca sa fie sfinta si fara de prihana>> (Efes. V, 25-27). Prin jertfa pe Cruce, Mintuitorul <<a sfintit prin singele Sau, poporul>> Lui (Evrei XIII, 12), adica pe cei ce cred si devin membre ale Trupului, rugindu-se Tatalui <<ca si acestia sa fie sfintiti intru adevar>> (Ioan XVII, 19). Sfintenia membrilor Bisericii se savirseste dupa har si prin participare la sfintenia Fiului lui Dumnezeu 11. Caci sfintenia desavirsita este numai la Dumnezeu, <<a carui sfintenie, dupa afirmatia Sfintului Grigorie de Nysa, nu are hotar>> 12. E adevarat ca crestinii se straduiesc spre neprihanire si sfintenie, dar se face deosebire intre sfintenia dumnezeiasca si sfintenia dobindita prin har si prin efort personal, dupa cum remarca Sfintul Chiril al Ierusalimului. <<Cu adevarat unul este sfint, sfint prin natura. Si noi sintem sfinti dar nu prin participare si prin exercitiu si prin rugaciune, sintem sfinti si noi invrednicindu-ne de Sfintul Duh>> 13. Aceasta

arata ca crestinii in Biserica nu sint sfinti cu desavirsire, ci se gasesc pe calea sfinteniei. Adica in Biserica se afla si unii care se lupa cu greutatea pacatelor sau sint crestini numai cu numele. Aceasta nu limiteaza insa dimensiunea sfinteniei Bisericii. Dimpotriva, Biserica a luat totdeauna atitudine atit impotriva celor ce au socotit Biserica alcatuita numai din sfinti cit si a celor care, accentuind sfintenia elementului dumnezeiesc au privit cu prea mare ingaduinta la membrii pacatosi, cu convingerea ca alegerea definitiva intre cei buni si cei rai, intre griu si neghina, se va face cu dreptate divina la judecata din urma 14.

3. Sobornicitatea Bisericii 15 se intelege spatial, adica Biserica este raspindita in toata lumea, si temporal unind <<toate in Hristos si cele din ceruri si cele de pe pamint>> (Efes. I, 10), intinzindu-se pretutindeni ca loc si ca timp si cuprinzind pe toti dreptii Vechiului Testament care au crezut in Dumnezeu si pe cei ce au crezut in Hristos si vor crede pina la sfirsitul veacului, Biserica paminteasca si cereasca. Sobornicitatea Bisericii este strins legata de unitatea Bisericii, pentru ca Biserica, desi este raspindita in toata lumea, totusi formeaza un intreg unitar, fara limitari de loc, de timp, de rasa, de limba, etc., deoarece <<Dumnezeu vrea ca toti oamenii sa se mintuiasca si la cunostinta adevarului sa vina>> (I Tim. II, 4).

Sobornicitatea Bisericii se intelege insa si ca ortodoxia credintei, care inseamna unitate in invatatura si conducere, ca legatura ce uneste Bisericile din diferite locuri. In acest fel a inteles Sfintul Chiril al Ierusalimului cuvintul din Simbolul de credinta, spunind: <<Biserica se numeste soborniceasca pentru ca se intinde in toata lumea, de la o margine a pamintului la cealalta si pentru ca invata in mod sobornicesc si desavirsit toate invataturile care trebuie sa ajunga la cunostinta oamenilor>> 16. De aceea, incepind cu secolul al II-lea, Bisericile locale se infatisau inaintea ereziilor si schismelor ca <<ortodoxe>>, adica sobornicesti>>, exprimindu-se astfel identificarea lor prin credinta cu Biserica in general, prin urmare aratau ortodoxia lor. Scrisoarea catre Smirneni a Sfintului Ignatie Teoforul explica: Asa dupa cum in Euharistie 17 este prezent Hristos in intregime, tot la fel fiecare comunitate ecleziastica este plentitudinea Trupului lui Hristos caci <<unde este Hristos Iisus, acolo este si Biserica soborniceasca>> 18. In Martiriul Sfintului Policarp gasim acordarea acestui nume atit Bisericilor locale cit si comunitatilor raspindite in lume, care apartin de Sfinta Biserica soborniceasca 19.

4. Biserica se numeste si apostolica pentru ca este intemeiata de Mintuitorul Hristos, marele <<Apostol>> (Col. IV, 4 si Evrei III, 1), <<pe temelia Apostolilor si a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind insusi Iisus Hristos>> (Efes. II, 20), adica pe marturisirea Apostolilor cu privire la Iisus Hristos. Fiul lui Dumnezeu celui viu (Matei XVI, 18). <<Apostolicitatea se arata pe de o parte in marturisirea celeiasi credinte pe care a marturisit-o si Biserica primara si in identitatea conducerii, iar pe de alta, in succesiunea numita apostolica, in seria episcopilor ca urmasi ai Apostlilor, cind sint instituiti canonic. Ambele

aceste momente stau in legatura interna, presupunindu-se reciproc. Percum invatatura apostolica este baza succesiunii apostolice, tot astfel succesiunea apostolica constituie indiciul extern ca o Biserica este adevarata si in armonie cu Biserica primara, in doctrina si conducere>> 20.

Succesiunea apostolica este socotita de Parintii Bisericii ca o conducta prin care curge invatatura apostolica si un semn distinctiv al Bisericii adevarate fata de cele false 21.

Dimensiunile apostolicitatii Bisericii sint un garant al adevarului de credinta. In sinoadele ecumenice, episcopii sinodali exclamau: <<Asa au invatat Apostolii si parintii! La fel se gaseste si in scrierile Parintilor Bisericii, intarirea cuvintului lor cu referirea continua la invatatura Apostolilor. Tot in acest sens, de plentitudine a adevarului de credinta, a savirsirii tainelor si a trairii in comuniunea de dragoste a Bisericii spune si Sfintul Ciprian ca <<Episcopul este in Biserica si Biserca in Episcop si daca cineva nu este cu Episcopul, acela nu este in Biserica>> 22, intelegind, e clar, pe episcopul asezat in Biserica in mod canonic, care <<a primit de la Apostoli, asa cum intareste si Sfintul Irineu, invatatura si traditia si ne-a predat noua tuturor una si aceeasi credinta>> 23.

II. Problema hotarelor Bisericii este indeosebi ridicata de unele Biserici si comunitati crestine care prezinta elemente ecleziale si care revendica titlul de Biserica.

Invatatura ca Biserica este singura mantuitoare e atestata de izvoarele Revelatiei. Mintuitorul a spus: <<Cel care asculta de voi, de Mine asculta si cel care se leapada de voi, de Mine se leapada, iar cel care se leapada de Mine, se leapada de cel ce M-a trimis pe Mine>> (Luca X, 16; Matei XVIII, 18); sau: <<De nu va asculta cineva de Biserica sa fie ca un pagin si vames>> (Matei XVIII, 17); sau: <<Eu sint Calea, Adevarul si Viata. Nimeni nu vine la Tatal decit prin Mine>> (Ioan XIV,6); sau : <<Eu sint usa: de va intra cineva prin Mine se va mintui>> (Ioan X, 9). Aceasta arata ca adevarul mintuitor se afla numai in Biserica si ca numai Biserica, sub actiunea sfintitoare a Sfintului Duh 24 poseda mijloacele fericirii vesnice.

In legatura cu aceasta se pune intrebarea pina unde se intinde Biserica cea adevarata, cum se pot marca hotarele acestei Biserici si ce se intimpla in afara de aceste hotare? Un raspuns potrivit se poate da numai in lumina invataturii Parintilor si Scriitorilor bisericesti. In general, afirmatia lui Origen si a Sfintului Ciprian ca in <<afara de Biserica nu este mintuire>>, reluata si de alti Parinti ai Bisericii, a avut si are o mare influenta in dezvoltarea dogmei ecleziologice. Aceasta afirmatie se referea la niste fapte concrete petrecute in secolul al II-lea si al III-lea, in cadrul Bisericii. Origen face un apel catre iudei, de a iesi din cadrul Vechiului Testament si de a intra in Biserica spre a se mintui, asa cum Noe a intrat in corabia izbavitoare; <<cine din acest popor vrea sa fie salvat sa vina in aceasta casa pentru a dobindi mintuirea. Sa vina in aceasta casa, in

care Singele lui Hristos este semnul mintuirii… In afara de aceasta casa unica, adica in afara de Biserica, nimeni nu este mintuit. Daca totusi cineva iese din ea, este singur vinovat de moartea sa>> 25. Sfintul Ciprian, cu un secol mai tirziu, exprima aceeasi gindire, luind atitudine ferma impotriva celor ce se separau de Biserica, formind partide religioase, aratind ca <<cel ce nu are Biserica drept mama nu pate avea pe Dumnezeu drept tata>>, si ca <<nu este posibila mintuirea in afara de Biserica>>. 26.

In ultima vreme, unii teologi au interpretat afirmatiile de mai sus in sens istoric 27, lasind oarecum sa se inteleaga ca invatatura Sfintului Ciprian despre mintuirea crestinilor numai in Biserica cea Una, exprimata in anumite formule ferme, nu ar mai avea astazi aceeasi tarie. Ca aceasta interpretare este eronata si tendintioasa, o demonstreaza Sfintul Ciprian care, in Epistola LXXIII, adresata <<Fratelui Iubaianus>>, arata clar ca este necesar ca ereticii sa fie rebotezati, daca s-ar intoarce la dreapta credinta, deoarece dreptmaritorii crestini n-au nimic comun cu acestia: nici pe Dumnezeu-Tatal, nici pe Hristos-Fiul lui Dumnezeu nici pe Sfintul Duh, nici credinta nici Biserica si deoarece botezul ereticilor nu duce la mintuire <<quia salus extra Ecclesiam non est>>, iar ei nu se afla in Biserica cea adevarata 28. De aici reiese in conceptia Sfintului Ciprian, ca erezia si schisma nu erau factori care sa zideasca Biserica lui Hristos. Aceeasi idee se gaseste si la Sfintul Ignatie Teoforul care, intarind pe crestinii din Filadelfia in dreapta credinta, le scrie: <<Nu va inselati, fratii mei, daca cineva urmeaza unui schismatic nu mosteneste imparatia lui Dumnezeu; daca cineva umbla in alta invatatura, aceasta nu este impreuna cu Patima lui Hristos>> 29.

Vorbind catehumenilor despre sensurile cuvintului Biserica, Sfintul Chiril al Ierusalimului face urmatoarea precizare: <<Cineva ar putea afirma ca, propriu vorbind si adevarat, si adunarea celor rai, a ereticilor, adica a marcionitilor, amniheilor si a celorlalti este tot biserica. Impotriva acestei afirmatii, Simbolul credintei te-a intarit si ti-a predat acest articol de credinta: Si intr-una, sfinta, soborniceasca Biserica, pentru ca sa fugi de adunarile lor spurcate si sa ramii pururea in sfinta Biserica in care ai si fost renascut>> 30. Un alt Parinte al Bisericii, Sfintul Niceta de Remesiana, opune Biserica cea adevarata in care se preda corect invatatura Mintuitorului, asa cum a fost propovaduita de Apostoli, falselor Biserici, care isi au origine omeneasca nu dumnezeiasca, spunind: <<Intr-adevar, sint si alte Bieserici, false (pseudo-eccleisiae) dar tu sa nu ai nimic comun cu ele, ca de exemplu, a maniheilor, a catafrigienilor, a marcionitilor, sau ale celorlalti eretici sau schismatici, fiindca ei inceteaza de a mai face parte din aceasta Biserica sfinta; ei cred in invataturile diavolesti ale inselatorului si spun altceva decit au predat Apostolii>> 31. In acelasi sens vorbeste si Rufin de Aquileea despre Bisericile false, numindu-le <<Concilium vanitatis>> si <<Congregationes malignantiu>>, in opozitie cu adevarata <<Biserica, una sfinta, in care este o singura credinta si un singur Botez, in care se crede intr-un singur Dumnezeu-Tatal si intr-unul Domn Iisus Hristos Fiul Lui si intr-un singur Duh Sfint. Caci sint multi atii care au alcatuit Biserici, ca

Marcion, Valentin, Ebion, Maniheu si Arie si ceilalti toti ereticii>> 32. Aceasta invatatura a fost exprimata cu multa vigoare, la inceputul secolului al VI-lea, de Episcopul Fulgentiu de Ruspe (468-533), care scria ca <<toti eriticii si schismaticii, care-si vor sfirsi viata in afara de Biserica soborniceasca, nu vor avea parte de mintuire>> (Matei XXV, 41) 33.

Asadar, in plentitudinea credintei adevarate, in episcopatul cu succesiunea apostolica si in Sfintele Taine, se poate spune ca se afla hotarele Bisericii Erezia, ca slbire a adevarului de credinta, a fost aruncata dincolo de hotarele Bisericii. Erezia, ca slabire a adevarului de credinta, a fost aruncata dincolo de hotarele Bisericii, condamnata si inalturata. La fel a fost combatuta si schisma ca o instrainare de Biserica, o despartire bazata pe motive etice si administrative, fara nici o fundamentare dogmatica 34. De aceea, in Biserica Ortodxa se subiniaza faptul ca toti cei ce cred in Mintuitorul Iisus Hristos sint in Biserica – Una, Sfinta, Soborniceasca si Apostoleasca – in masura in care tin si marturisesc adevarul de credinta, in toata plentitudinea lui, asa cum l-au propovaduit Sfintii Apostoli si urmasii acestora, avind ca termen de comparatie invatatura Bisericii primare. Astfel, afirmatia Sfintului Ciprian: <<Extra Ecclesiam nulla salus>> isi pastreaza actualitatea.

Biserica se afla in lume in virtutea originii sale, a functiunii si telului sau definit in actul revelator al lui Dumnezeu. <<A fi in lume inseamna, dupa cum sublinaza teologul grec Nickos Nissiotis, eminamente, inseparabil, temeinic si in intregime in solidaritate nu simplu etnica si sociala, ci esentiala si organica>> 35.

In ultimul timp, unii teologi s-au referit la relatia Bisericii cu lumea, vorbind de hotarele Bisericii (in actiunea generala a cuvintului) fata de lume 36. In aceasta privinta trebuie sa se precizeze urmatoarele: <<Bisericile sint legate cu lumea prin umanitatea comuna a membrilor lor si a celorlalti oameni, prin lumea comuna in care isi desfasoara viata, prin originea lor in actul creator al lui Dumnezeu, prin unirea ontologica a lui Hristos cu toti oamenii. Deschizindu-se lumii de azi si colaborind pentru rezolvarea problemelor ei, Bisericile nu numai ca ajuta omenirea si se apropie intre ele in mod practic, dar se apropie si doctrinar, intelegind intr-o lumina comuna si revelatia divina din lucrarea lui Dumnezeu in lumea actuala>> 37.

Biserica Ortodxa, urmatoare credincioasa a invataturii Mintuitorului Iisus Hristos, socoteste ca trebuiesc conjugate si dinamizate fortele spirituale si morale ale tuturor crestinilor pentru refacerea unitatii Bisericii 38. De aceea, fara a parasi adevarul de credinta al Bisericii celei una si nedespartie, Biserica Ortodxa desi are constiinta ca este mostenitoarea fidela a intregului tezaur dogmatic, totusi nu a inaltat ziduri de separare intre ea si ceilalti crestini. Dimpotriva, asa cum rezulta din Eciclica Patriarhiei Eumenice din 1920, intitualata sugestiv: <<Catre toate Bisericile lui Hristos de pretutindenea>>, din hotaririle Conferintelor Panortodoxe de la Rodos (1961, 1963, 1964) si

Chambesi-Geneva (1968), a manifestat dorinta de a dezvolta relatii de apropiere, de cunoastere si de colaborare pentru binele si fericirea intregii omeniri, cu unele Biserici si Confesiuni crestine, ajungindu-se in ultimul timp sa treaca la dialogul teologic cu Bisericile Necalcedoniene, Anglicana si Vechi-Catolica. In acelasi timp, Biserica Ortodoxa a respins asa-numita teorie anglicana a ramurilor (Branch Theology) care recunoaste numai Bisericile: Anglicana, de Rasarit, si Romano-Catolica, precum si teoria formulata de ecumenistul Pastor Visser't Hooft cu privire la <<Supra-Biserica>>, institutie centrala bisericeasca avind caracter universalist 39. Nici una din cele doua teorii nu da imaginea Bisericii infatisate de Sfintul Apostol Pavel, ca <<Trup al lui Hristos>>, care are ca limita plentitudinea adevarului de credinta. <<Un sincretism constintutional, remarca pe buna derptate Pr. Prof. Ioan G. Coman, nu duce la un adevarat ecumenism si nu duce la unitate. Daca Biserica nu-si recunoaste limitele in revelatia lui Hristos, care ii este izvor si Cap si care deschide portile oricarei inimi curate, ea – Biserica – poate deveni o interesanta Academie de Credinte religioase, dar inceteaza a mai fi Biserica lui Hristos>> 40.

Unirea tuturor crestinilor in hotarele adevarului de credinta postuleaza rezolvarea unor serioase probleme ecleziologice. Sarcina crestinitatii este de a realiza o unitate bisericeasca in care crestinii si Mintuitorul Iisus Hristos sa se intilneasca in aceeasi Biserica, intr-o comuniune de credinta si sacramentala 41. Pina la infaptuirea acestei nazuinte, Biserica Ortodoxa ramine deschisa pentru dialogul slujirii lumii, pentru zidirea pacii intre oameni, pentru implinirea aspiratiilor majore ale omenirii si pentru realizarea unei unitati crestine in diversitate 42.

Pr. Conf. Stefan Alexe,

"Studii Teologice", nr. 7-10/1976, pag. 705-713.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Clement Romanul, Epistola I catre Corinteni, 46, 6, Ed. Joseph A. Fischer, p. 82; Sfintul Ioan Gura de Aur, Omilia LXXVIII la Ioan, P.G., LIV, 425. Vezi si Pr. Prof. D. Staniloae, Relatiile treimice si viata Bisericii, in <<Ortodoxia>>, XVI (1964), nr. 4, p. 503-525. 2. Sfintul Ciprian, De unitate Ecclesiae, 6, 23, CSEL, III, 1, p. 215 si 231. 3. Sfintul Atanasie cel Mare, De incarnatione, P.G., XXVI, 996. 4. Sfintul Irineu, Adversus haereses, III, 24, L, P.G., VII, 966 BC. 5. Saint Gregorie Palamas, Triades, Ed. Meyendorff, p. 460, citat dupa Oliver Clement, Situation de la parole theologique selon la tradition orthodoxe, prefata la cartea teologului grec Christos Yannaras, De l'absencce et de l'inconnaissance de Dieu. Theologie sans frontiers, traduit du grec par Jaques Touraille, Paris, 1971, p. 11. Vezi si Pr. Prof. Ioan G. Coman, Sensul ecumenic al lucrarii Sfintului Duh in teologia Sfintilor Parinti, in <<Ortodoxia>>, XVI (XVI (1964), nr. 2, p. 220-239. 6. Panagiotis N. Trembelas, Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe

Catholique, Tome second. Trad. francaise par l’Arch. Pierre Dument O.S.B., Chevelogne, 1967, p. 379. 7. Sfintul Ioan Damaschin, De fide orthodoxa, IV, 13, P.G., XCIV, 1154 A. 8. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Unitatea Bisericii si problema refacerii ei in lumina Sfintilor Parinti, in <<Ortodoxia>>, VI (1954), nr. 2-3, p. 438-439; <agistrand Griogoras Aurel, Unitatea in Hristos si unitatea in Biserica, in <<Studii Teologice>>, XVII (1965), nr. 3-4, p. 182-203; Idem, Unitatea de credinta conditie a unitatii Bisericii, in <<Ortodoxia>>, XVIII (1966), nr. 3, p. 410-422; Pr. Conf. Stefan C. Alexe, Biserica una si Bisericile cele multe, in <<Ortodoxia>>, XXV (1973), nr. 2, p. 230-325, P.C. Prof. D. Staniloae in studiul Autoritatea Bisericii, in <<Studii Teologice>>, XVI (1964), NR. 3-4, p. 204, pune accentul pe efortul comun al credinciosilor de a propasi in dreapta credinta, in cadrul Sfintei Litughii, subliniind urmatoarele: <<Unitatea constienta in credinta e o datorie si o nazuinta necontenita a membrilor Bisericii, in timpul Liturghiei care e si un mijloc de sporire comuna a credintei si de marturisire a ei, credinciosii, pregatindu-se pentru aducerea jertfei euharistice si pentru unirea cu Hristos, cer in repetate rinduri <<unirea credintei>> si, ca urmare a ei, <<impartasirea Sfintului Duh>>. Se arata astfel ca unirea cu Hristos si deci intreolalta nu poate avea loc fara aceasta baza de unitate spirituala prin credinta si ca Duhul care si primeste prin trupul Domnului e Duhul unitatii si al comuniunii iubitoare intre credinciosi, nu duhul dezbinarii. Cind se apropie momentul prefacerii euharistice, credinciosii primesc indemnul: <<Sa ne iubim unii pe altii ca intr-un gind sa marturisim>>, iar ei raspund: <<Pe Tatal, pe Fiul si pe Sfintul Duh, Treimea cea de-o fiinta si nedespartita>>, apoi marturisesc Simbolul credintei intreg, in vreme ce si preotul il rosteste in altar. 9. Pr. Prof. Liviu Stan, Succesiunea apostolica, in <<Studii Teologice>>< VII (1955), nr. 5-6, p. 305-325. 10. Hristu Andrutsos, Dogmatica Bisericii Ortodoxe Rasaritene, Traducere de Prof. Dr. Dumitru Staniloae, Sibiu, 1930, p. 294. 11. Prof. Ioan Karmiris, Fiinta si insusirile Bisericii (in limba greaca), in Ortodoxia si Vechi-Catolicismul, Caietul IV, Atena, 1974, p. 21. 12. Sfintul Grigorie de Nyssa, Omilia VI la Cintarea Cintarilor, P.G. XLIV, 893. 13. Sfintul Chiril al Ierusalimului, Cateheza XXIII, 19, P.G., XXXIII, 1124. 14. Hristu Andrutsos, op. cit., p. 299. 15. In studiul intitulat: Sobornicitatea Bisericii (publicat in <<Studii Teologice>>, VII (1955), nr. 3-4, p. 150-168), Domnul Prof. Nicolae Chitescu da urmatoarea definitie a sobornicitatii: <<Sobornicitatea e plinatatea vietii dumnezeiesti impartasita celor care formeaza un organism tainic – Biserica lui Hristos-, in comuniunea iubirii suprafiresti si a adevarului descoperit si in duhul libertatii de copii al lui Dumnezeu. Ea implica, deci, unirea tuturor cu totul, in trairea unicului adevar descoperit, formulat in soboarele a toata lumea crestina>> (p. 150). <<Sobornicitatea Bisericii se poate intelege ca avind fete deosebite, una potrivita cu aspectul ei de comuniune harica, nevazuta, alta cu acela de institutie dumnezeiasca si omeneasca vazuta, adica sa fie calitativa, duhovniceasca si intensiva, launtrica (exprimind universalitatea in Har, in iubire, in adevar, in ortodoxia marturisirii credintei de totdeauna si de pretutindeni); sau sa fie exterioare, extensiva, spatiala, cantitativa (privind intinderea Bisericii etc.), p. 158. 16. Sfintul Chiril al Ierusalimului, Cateheza XVII, 23, O.G., XXXIII, 1044 AB; Comp. Si Fericitul Augustin, De agone

christiano, lib. I, cap. XXIX, 31, P.L., XL, 306. 17. Problema relatiei dintre Sfinta Euharistie si sobornicitatea Bisericii a fost studiata de Pr. Prof. D. Staniloae in articolul: Biserica universala si soborniceasca, in <<Ortodoxia>>, XVIII (1966), nr. 2, p. 167-198. 18. Sfintul Ignatie Teoforul, Epistola catre Smimeni, 8, 2, Ed. Joseph A. Fischer, p. 210. 19. Martiriul Sfintului Policarp, XVI, 2 si XIX, 2, Ed. G. Rauschen, Florilegium Patristicum, I, Bonn, 1914, p. 55, 58. 20. Hristu Andrutsos, op. cit., p. 301. 21. Ibidem. 22. Sfintul Ciprian, Epistola LXVI, 8, CSEL, III, 2, p. 733. 23. Sfintul Irineu, Adversus haereses, V, 20, 1, P.H., VII, 1177. 24. Sfintul Niceta de Remesiana, Despre Sfintul Duh, 18, ed. Burn, p. 34. Cf. si Sfintul Grigorie de Nazianz, Cuvintarea XLI. La Cincizecime, XVI, P.G., XXXVI, 449 C: <<Caci din Acelasi Duh unic revarsindu-se in multi aceeasi intelegere sint adunati toti in aceeasi armonie>>; Fericitul Augustin, Cuvintarea CCLXVII, IV, P.L., XXXVIII, 1231: <<Asa lucreaza Sfintul Duh in Biserica intreaga, dupa cum lucreaza sufletul in toate membrele unui trup>>. Alte relatari patristice, la Pr. Prof. D. Staniloae, Sfintul Duh si sobornicitatea Bisericii, in <<Ortodoxia>>, XIX (1967), nr. 1, p. 36-43. 25. Origen, In librum Jesus Nave, Omilia III, 5, P.G., XII, 841-842. 26. Sfintul Ciprian, De unitate Ecclesiae, 6, CSEL, III, 1, p. 214. 27. Joseph Ratzinger, Le nouveau peuple de Dieu, traducere din limba germana, Paris, 1971, p. 150-152; Hans Kung, Die Kirche, Herder, Freiburg im Breisgau, 1967, Cap. D II, 2. Parerile lui Kung au fost expuse creitic de Episcop Dr. Antonie Plamadeala, vicar patriarhal, in lucrarea: Hans Kung si Delcaratia <<Mysterium Ecclesiae>>, Editura Institutului Biblic si de Misiune Ortodoxa, (Extras din <<Ortodoxia>>, 1/1974), Bucuresti, 1974, p. 10-11; 42-43. 28. Sfintul Ciprian, Epistola LXXIII, 21, CSEL, III, 2, p. 795. 29. Sfintul Ignatie Teoforul, Epistola catre Piladeltieni, 3, 3, Ed. Joseph A. Fischer, p. 196. 30. Sfintul Chiril al Ierusalimului, Cateheza XVIII, 26, P.G., XXXIII, 1048 AB, trad. de Pr. D. Fecioru, <<Izvoarele Ortodoxiei>>, 7, Bucuresti, 1943, p.528. 31. Niceta de Remesiana, De Symbolo, 10, Ed. Burn, p. 48-49. 32. Rufin de Aquiteea, Comentariu la Simbolul Apostolilor, 39, P.L., XXII, 375 AB. Alte marturii in aceasta problema la Lactantiu, Divinae institutiones, 4, 30, 11, CSEL, XIX, p. 396; Fericitul Ieronim, Epistula ad Danasum, 2, CSEL, LIV, p. 63; Fericitul Augustin, Srmo ad Caes. Eccl. Plebem, 6, CSEL, LIII, p. 174. 33. Fugentiu de Ruspe, Die fide, seu de regula verae fidei, ad Petrum, liber urus, XXXVIII, 79, P.L., 704 A. 34. Theodoros Nikolaou, Die Grenzen der Kirche in der Schit der Ortodoxen Katholischen Kirche, in <<Okumenische Rundschau>>, 21, 1972, Caiet 3, p. 321-323; Cf. si J. Kalogiru, Introducere la a doua Conferinta a Comisiei teologice interotodoxe asupra dialogului cu vechii-catolici si Documentele vechi-catolice respective cele mai recente (greceste) Tesalonic, 1971, p. 35-36, cit. dupa Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pregatirea dialogului cu Vechii-Catolici, Cap. I: Citeva consideratii asupra fiintei si limitelor Bisericii, in <<Ortodoxia>>, XXV (1973), nr. 4, p. 500. 35. Nikos A. Nissuotis, L' Eglise, monde transfigure, in lucrarea: L'Eglise dans le monde, Ed. Mame, Tours, 1966, p. 41. 36. Wolfgang Dietzfelbinger, Die Grenzen der Kirche nach romisch-kotholischer Lehre, Goittingen, 1962; Reinhard Slenczka, Ost-Kirche und Okumene. Die Einheit der Kirche als dogmatisches Problem in de neueren astkirchlichen Theologie, Gottingen, 1962, p. 74-79; 93-103; 175-276; H. de

Lubac, Paradoxe et mystere de l'Eglise, Paris, 1967, p. 152-153; J. Razinger, Op. cit., p. 141-171; Hans Kung, Christ sein, Munchen, 1974, p. 81-84. 37. Pr. Prof. D. Staniloae, Coordonatele ecumenismului din punct de vedere ortodox, in <<Ortodoxia>>, XIX (1967), nr. 4, p. 527, 535, 536. 38. Prea Fericiul Parinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romane, Una, sfinta, soborniceasca si apostoleasca Bieserica, in <<Ortodxia>>, VI (1954), nr. 2-3, p. VI-VIII. Acelasi, Umanismul evanghelic si responsabilitatea crestina, in <<Ortodoxia>>, XIX (1967), nr. 2, p. 163-165. Cf. si Theodoros Nikolaou, Die Grenzen der Kirche in der Sicht der Ortohodoxen Katholischen Kirch, in <<Okumenische Rundschau>>, 21, 1972, Caiet 3, 316-330. 39. W. A. Visser't Hooft, Uber- Kirche und okumenische Bewegung, in Okumenische Rundschau>>, 7 (1958), p. 157-176; Cf. Th. Nikolaou, Op. cit., rev. cit., p. 329. 40. Pr. Prof. Ioan G. Coman Pregatirea…, in rev. cit. p. 501. 41. Boris Bobrinskoy, L'Eucharistie plenitude de l'Eglise, in lucrarea Intercommunion, Ed. Mame, Tours, 1969, p. 15-41. 42. P.S. Episcop Antonie Plamadeala, vicar patriarhal, Biserica slujitoare, Editura Institutului Biblic si de Misune Ortodoxa, Extras din revista <<Studii Teologice>>, XXIV (1972), nr. 5-6, p. 287-306. Cf. si Pr. Prof. Isidor Todoran, Unitatea Bisericii in perspectiva ecumenista, in <<Ortodoxia>>, XXV (1973), nr. 3, p. 337-346; Idem, Ecumensim teoretic si practic, in <<Ortodoxia>>, XXVI (1974), nr. 3, p. 440-450.

1. Intruparea Cuvantului - actul divino-uman de fundamentare a Icoanei

In Vechiul Testament erau interzise cu desavarsire imaginile religioase: "Sa nu-ti faci chip cioplit si nici un fel de asemanare a nici unui lucru din cate sunt in cer, sus, si din cate sunt in apele de sub pamant! Sa nu te inchini lor, nici sa le slujesti…." (Ex. 20, 4-5; Deut. 5, 8-9).

Si aceasta interdictie era temeinic motivata, deoarece Dumnezeu Se revelase poporului numai prin cuvinte, prin sunete 1. Fata Lui era inca necunoscuta: "Iar Domnul v-a grait de pe munte din mijlocul focului; si glasul cuvintelor lui l-ati auzit, iar fata lui n-ati vazut-o, ci numai glasul i l-ati auzit" (Deut. 4, 12). De aceea orice reprezentare in imagine a lui Dumnezeu ar fi pus in primejdie "puritatea cultului Dumnezeului Cel nevazut" 2. Totusi, profetul Isaia (53, 3) zice: "L-am vazut si nu avea chip, nici frumusete. Ci infatisarea Lui era lipsita de cinste, parasita de toti fiii oamenilor". "Cum se impaca acestea intre ele – se intreaba Sfantul Teodor Studitul -, in caz ca nu se combat una pe cealalta? Evident ca amandoua textele vorbesc despre aceeasi persoana: unul negand ca Dumnezeirea poate fi vreo asemanare, ca Dumnezeirea e nevazuta si pentru aceasta lipsita de asemanare, iar altul afirmand ca Acelasi Domn, luand forma de rob, a fost vazut intr-o infatisare ca si noi. Si pentru aceasta este circumscris dupa trup, chiar daca e necircumscris dupa Dumnezeire" 3. Iata care este motivul pentru care in Vechiul Testament era interzisa reprezentarea lui Dumnezeu. Chipul lui Dumnezeu nu poate fi facut, fiindca Dumnezeirea este fara forma, nevazuta, necorporala si necircumscrisa. "Este culmea nebuniei si a lipsei de credinta – zice Sfantul Ioan Damaschin – sa infatisezi Dumnezeirea"

4. Pentru ca Dumnezeu in Vechiul Testament nu Se revelase pe deplin, iar Cuvantul divin nu Se intrupase. “Dar cand Dumnezeu, din pricina milostivirii Lui, s-a facut om cu adevarat…, s-a infatisat in icoana chipul Lui spre a ne aduca aminte de El si spre a capata invatura noi, cei care n-am fost de fata atunci, pentru ca fara sa fi vazut, dar auzind si crezand, sa avem parte de fericirea Domnului” 5.

Daca imaginile religioase erau interzise, era acceptata, si chiar poruncita de Dumnezeu, reprezentarea sculpturala a ingerilor (Ex. 25, 1, 17-72; Numeri 24, 8-9). Totusi, interdictia din Legea Veche (Ex. 20, 4; Deut. 5, 8) care viza inchinarea la idoli, icoana nefiind idol 6, a avut un caracter vremelnic si trebuie inteleasa “doar ca purificarea unei asteptari, o profetie despre venirea icoanei prin Hristos” 7. Aceasta opreliste se cuvenea legiuita, pentru ca sa se evite “prapasita politeismului” afirma Sfantul Teodoar Studitul 8, de altfel ineluctabila in anumite momente din viata poporului israel, nu insa ireversibila, datorita liderilor spirituali ai poporului.

Daca in Vechiul Testament, Dumnezeu Se reveleaza numai prin cuvant, in Noul Testament, El se arata, deopotriva, prin cuvant si prin imagine. Cel nevazut se face vazut, Cel necuprins de minte si cuvant se lasa tinut in bratele maicii Sale, parasit, ba mai mult, batjocorit.

Daca in Vechiul Testament Dumnezeu nu putea fi vazut, ci doar auzit, in Noul Testament “Dumnezeu S-a aratat in trup, S-a intrupat in Duhul, a fost vazut de ingeri, s-a propovaduit intre neamuri, a fost crezut in lume, S-a inaltat intru slava” (I Tim. 3, 16). De acum Dumnezeu nu Se reveleaza doar prin cuvant, ci Se arata in Persoana Fiului Sau: “Si Cuvant trup s-a facut si S-a salasluit intre noi si am vazut slava Lui…” (Ioan 1, 14). Cel ce a facut pe om “dupa chipul” Sau (Fac. 1, 26) ia chipul omului, parca ar fi “silit de o lege sa ia o forma, iar forma cea mai proprie e omenitatea. Omenitatea pamanteasca e prelungirea necesara a omenitatii ceresti a Dumnezeirii 9. Dumnezeul crestinilor nu este un Dumnezeu fara chip, ci un Dumnezeu cu chip si acesta este Chipul lui Iisus Hristos 10. Si ceea ce este simtit, pipait si vazut cu ochii trupesti, poate fi reprezentat iconic.

Desi Cuvantul lui Dumnezeu se intrupeaza si adevereste despre Sine ca este om adevarat (Mt. 8, 20; 9, 6; 8, 11 etc.) si Dumnezeu adevarat: “Cel ce M-a vazut pe Mine a vazut pe Tatal” (Ioan 14, 9); “Eu si Tatal Meu una suntem” (Ioan 10, 30), totusi, datorita atmosferei politeiste din primele veacuri, crestinii au avut reticenta fata de imaginile religioase 11. Dimpotriva, alta a fost atitudinea neoplatonicilor, care considerau ca “materia si lumea fizica nu sunt reale” 12. Ei au fost primii care, in secolele II-III i. Hr., au aparat “cultul imaginilor, in timp ce crestinii, a caror credinta se intemeia pe Intrupare, se opuneau lor” 13. Cu timpul politeismul greco-roman slabeste iar cultul icoanelor incepe sa se afirme, raspandindu-se din ce in ce mai mult, fara a fi impus prin decret

imperial, ci “a inflorit in mod natural din sufletul crestin aflat sub stapanirea Harului” 14.

Drumul pana la asezarea definitiva in biserici si cinstirea icoanelor (843) a fost marcat de atitudini pro si contra imaginii religioase, nelipsind nici interesele politice imperiale, asa incat unii imparati au dus o veritabila politica de aparare a icoanelor (cei care considerau pe Hristos imparat absolut al cerului si al pamantului, iar ei domneau in Hristos), iar altii au luptat impotriva icoanelor, considerandu-se pe ei insisi singurii reprezentanti ai divinitatii pe pamant, atribuindu-si calitatea de sefi religiosi ai poporului. In pofida tuturor actiunilor de respingere a imaginii lui Hristos, icoana si-a continuat itinerarul sau ascendent in spatiul spiritual al crestinismului.

Dar ceea ce constituie fundamentul reprezentarii iconice – Intruparea Cuvantului – aceasta s-au gasit unii sa conteste ca neadevarat, respectiv iconoclastii, afirmand ca, daca icoana reprezinta ipostasul Logosului divin intrupat, care este, deodata, Dumnezeu adevarat si om adevarat, cum poate fi reprezentat iconic de vreme ce Dumnezeirea este nevazuta si, deci nereprezentabila, iar daca in icoana este reprezentat Iisus Hristos, doar dupa natura Sa umana, cum poate fi icoana vrednica de cinstire, in cazul respectiv fiind lipsita de sacralitate. Apoi, Iisus Hristos nu poate fi reprezentat decat dupa Ipostasul Sau in care cele doua naturi dumnezeiasca si omeneasca sunt unite fara amestecare. In felul acesta, ceea ce pentru unii (iconoduli) constituie argumentul incontestabil al reprezentarii iconice, pentru altii (iconoclasti) devine contra argument. Respingand icoana, negau, de fapt intruparea Cuvantului lui Dumnezeu. La baza acestei rataciri iconoclaste sta de fapt conceptia teologica gresita cu privire la “ipostas” 15. Adeversarii icoanelor afirmau ca ceea ce este reprezentat in icoana este o persoana, iar cel ce circumscrie aceasta persoana circumscrie desigur si firea divina care nu poate fi cuprinsa. Intr-adevar, icoana nu reprezinta decat o persoana, nu natura comuna, abstracta, dar problema care se ridica este ca Persoana lui Hristos nu este numai persoana omeneasca, ci este Fiul lui Dumnezeu care S-a facut om. Deci, cum poate fi reprezentata in icoana? Paradoxul Intruparii este ca “Cel nevazut Se face vazut”, ceea ce inseamna ca Logosul cel vesnic al Tatalui S-a aratat ochilor nostri trupesti si deci, chipul pe care-l reprezinta icoana lui Iisus Hristos este “chipul persoanei celei vesnice a Cuvantului facut Om”. Acest chip omenesc nu “circumscrie” firea divina, nici macar firea umana, ci acel prosopon, chipul persoanei Cuvantului. In icoana, noi nu vedem nici firea divina, nici firea omeneasca, ci chipul persoanei divino-umane a lui Iisus 16.

Sfantul Teodor Studitul va fi primul care va reusi sa demonstreze indubitabil ca icoana nu reprezinta natura cuiva, ci persoana aceluia: “La orice lucru reprezentat iconic se reprezinta iconic nu natura ci ipostasul lui; caci cum ar putea fi reprezentata o natura necontemplata in ipostas? De exemplu: Petru nu este reprezentat iconic intrucat este vietuitor rational, muritor si capabil de gandire si stiinta – caci acest lucru nu-l defineste numai pe Petru, ci si pe

Pavel, Ioan si pe toti cei de sub aceeasi specie – ci intrucat se distinge de indivizii de aceeasi specie avand impreuna cu definirea lor comuna si anumite proprietati, ca de pilda: nasul coroiat sau carn, parul cret, culoarea frumoasa a pielii sau orice altceva caracterizeaza infatisarea inerenta lui. Dar desi este alcatuit din suflet si trup, el nu poarta nici o proprietate a sufletului pentru infatisarea figurii lui, si cum ar putea-o purta, fiindca aceasta este nevazut? Tot asa si la Hristos: El nu este reprezentat iconic intrucat este simplu om, impreuna si Dumnezeu, ci intrucat se deosebeste prin proprietatile Sale ipostatice de toti indivizii de aceeasi specie, a fost rastignit si ca atare are o infatisare. Prin urmare, chiar daca dupa Dumnezeire este necircumscris, Hristos este circumscris dupa ipostas si nu dupa naturile din care este compus" 17. In baza unirii celor doua naturi intr-un singur ipostas, trupul lui Hristos are imprimata in el dumnezeirea si devine trupul real al Logosului divin insusi, caci Cuvantul "s-a facut trup" (Ioan 1, 14), nu are un trup aparent, ci un trup real. Iisus Hristos este din veci "Icoana Dumnezeului Celui nevazut" (Col. 1, 15) ca Logos divin etern si Fiu al Tatalui. Dar arhetipul si icoana lui Hristos nu pot fi confundate, pentru ca nu sunt una, ci "una e adevar si cealalata, umbra" 18. Intre ele exista diferenta de natura (substanta) si identitate de asemanare ipostatica. Prototipul si icoana sunt naturi diferite dar au indentitate in baza asemanarii lor ipostatice. Hristos este prezent real – dar o prezenta relationala – in icoana Sa, asa incat putem spune ca Icoana lui Hristos este Hristos – dar nu prin unire ipostatica si relationala – urmare similitudinii lor formale 19. Ca Iisus Hristos este prezent real, dar relational in icoana Lui, afirma Sfantul Teodor Studitul: "…. In icoana nu e prezenta insasi natura trupului infatisat pe ea, ci numai relatia si, deci, cu atat mai putin ar aputea fi prezenta Dumnezeirea cea necircumscrisa, Care este (prezenta) si este inchinata in icoana doar asa cum este prezent in umbra trupul unit cu ea. Caci unde este locul unde nu este prezenta Dumnezeirea? Ea este prezenta in cele rationale si nerationale, in cele insufletite si neinsufletite… Astfel n-ar gresi cineva… zicand ca Dumnezeirea este si in icoana, pentru ca este si in timpul Crucii si in celelalte asezaminte dumnezeiesti, dar nu printr-o unire naturala – caci ele nu sunt trupul indumnezeit – ci prin impartasire relationala, pentru ca se impartasesc de harul si cinstirea lui" 20.

Prin urmare, crestinii nu venereaza fiinta, substanta sau natura icoanei ci chipul prototipului intiparit ca un sigiliu in ea, caci "cinstea adusa icoanei se intreapta spre originalul ei" 21, aceasta neinsemnand introducerea unei alte inchinari, adica: una prototipului si alta icoanei, fiindca atat prototipul cat si chipul prototipului au aceleasi caractere si, deci, li se cuvine o unica inchinare. Ceea ce distinge arhechipul de chip este natura si prin urmare icoana este inferioara prototipului in ce priveste slava. Sfantul Vasile cel Mare zice ca "imparat se zice si imaginea imparatului, si, totusi, nu sunt doi imparati: caci nici puterea nu se scindeaza, nici slava nu se imparte" 22. Este adevarat, insa, ca in icoana noi nu vedem decat "chipul lui Hristos", nu pe Hristos Insusi in Persoana Sa, asa cum L-au vazut apostolii si au marturisit lui Toma: "Am vazut pe Domnul" (Ioan 20, 25). In aceasta ar consta de fapt nedesavarsirea icoanei,

nu in aceea ca ar apartine, prin natura ei, lumii materiale, caci si Hristos apartine acestei realitati prin trupul Sau. De aceea, icoana nu trebuie contemplata pur intelectual ci in “chip duhovnicesc”, fiindca, daca acest mod de privire a icoanei ar fi fost suficient in sine, astfel ar fi venit si Fiul lui Dumnezeu la noi 23. Or Iisus Hristos s-a aratat in trup, a fost printre noi, a savarsit minuni, a patimit, a fost rastignit, a inviat si s-a inaltat la cer. Respingand icoana, iconomahii isi etaleaza dispretul nepermis fata de trup (de materie) pe care Iisus Hristos si l-a asumat ca sa-l transfigureze, suprimand increderea omului in atingerea asemanarii cu Dumnezeu si totodata, L-au inchis pe Dumnezeu in trascedenta Sa 24.

2. Icoana – cuvant despre Cuvantul, viata si faptele Lui mantuitoare

Inradacinata in insasi natura umana a Logosului intrupat, icoana reveleaza pe Cel nevazut si exprima pe Cel inexprimabil. Ea nu “preinchipuie, ci descopera” 25 pe Cel ce S-a aratat in trup, ca sa nu se mai confunde “chipul cioplit” (idolul) – interzis in Vechiul Testament – cu icoana, chip al Cuvantului Intrupat 26. Chip al Cuvantului, icoana este cuvant, tacut, despre Cuvantul, viata si faptele Lui mantuitoare. Contemplata in Duhul, ea comunica puterea de viata a harului divin si reprezinta un fapt real, inscris in timpul istoric, semnificativ in iconomia mantuirii. Ea este “o amintire mantuitoare pentru ca ea ne arata pe Hristos in nasterea Sa, botezat, savarsind minuni, rastignit, ingropat, inviat, inaltandu-Se la cer. In toate acestea, noi nu ne inselam ca si cum toate acestea nu ar fi avut loc, caci vederea se adauga contemplarii mintii si prin amandoua – este intarita credinta noastra in taina icoanei” 27. Daca profetii propovaduiau ceea ce Domnul graia catre ei, deci, ceea ce auzeau, Sfintii Apostoli propovaduiesc “ceea ce era la inceput, ce am auzit, ce am vazut cu ochii nostri, ce am privit si mainile noastre au pipait despre Cuvantul vietii” (I Ioan 1, 1). Sfantul Ioan Damaschin afirma: “Apostolii Il vedeau pe Hristos fata catre fata, fiindca El era prezent in trup. Insa noi, cei care nu-L vedem nemijlocit si nu-I auzim cuvintele, le putem totusi auzi prin intemediul cartilor sfintindu-ne astfel auzul si, prin el, sufletul. Ne socotim fericiti sa veneram cartile cu ajutorul carora auzim cele sfinte, fiind noi insine sifintit. La fel, prin mijlocirea chipului, contemplam aspectul fizic al lui Hristos, minunile si patima Sa. Aceasta contemplatie ne sfinteste vederea, si, prin ea, sufletul. Ne socotim fericiti si veneram acest chip inaltandu-ne dupa putinta, de la infatisarea fizica pana la vederea slavei Dumnezeiesti” 28. Pentru a-si propovadui adevarurile de credinta, Biserica si-a creat dintru inceput un limbaj sacru propriu, diferit de cuvant, dar cu aceeasi putere de comunicare si exprimare a Adevarului revelat. Consfintita ca atare, arta crestina a avut puterea de convertire la crestinism mai mare decat a cuvintelor. Menirea ei a fost aceea de a comunica mesajul Cuvantului divin 29; de a propovadui si intari credinta in Iisus Hristos 30. Icoana este un mod de transmitere a Revelatiei dumnezeiesti, de manifestare a credintei si de participare la Adevarul divin 31. Ea nu este Adevarul Insusi, dar exprima adevarurile religiei crestine in imagine si trimite totdeauna catre o alta lume, dincolo de cea imanenta, incorporand in sine o prezenta personala

relationala a Modelului pe care-L reprezinta 32. Ea este un “Chip al eternitatii” 33, o pregatire si anticipare a vederii eshatologice a lui Hristos 34. Privind-o, ea ne permite “sa depasim timpul si sa intrevedem veacul viitor in oglinda tremuranda a chipurilor” 35. Facand parte din insasi esenta crestinismului 36, ea este o punte fidela intre credincios si ceea ce crede el 37, locul sacru de intalnire cu Dumnezeirea 38, aratandu-i ca obiectul credintei sale, al cultului sau nu este o fictiune ci o realitate 39.

Icoana este un adevarat indrumator spiritual si un model viu pentru cei ce iubesc viata mai inalta, duhovniceasca si rugaciunea 40, ea insasi exprimand in culori un exemplu personal de virtute in care puterile sufletului se impletesc cu simturile. Icoana ne arata, in chip magistral, ce trebuie sa facem cu viata noastra, pentru a se oglindi chipul lui Dumnezeu in fiecare dintre noi, ne vorbeste despre viata si vietutile sfintilor si ne arata calea pentru dobandirea acestora. Ea ne adreseaza chemarea pe care Dumnezeu o face prin Cuvantul Sau, exprimand prin imagini, vesnicia si comuniunea cu Dumnezeu. “Ratiunea de a fi a icoanei si valoarea ei nu stau in frumusetea obiectiva, ci in ceea ce reprezinta: o imagine a frumusetii ca asemanare divina” 41. Icoana reveleaza natura umana transfigurata prin har si cheama, totodata, pe om sa participe la aceasta innoire spirituala, aratandu-i cum sa-si oranduiasca viata si ce trebuie sa devina. Pentru aceasta Biserica Ortodoxa considera icoanele drept “imagini sacre” 42, “vehicul” 43 si “canal” 44 al harului dumnezeiesc, mijloace de propovaduire, de aparare si intarire a dreptei credinte.

Rolul instructiv si formativ, pedagogic al icoanei este evidentiat in intreaga literatura patristica. Papa Grigore cel Mare adreseaza, in sec. al VI-lea, Episcopului Sereniu al Marsiliei, care era impotriva icoanelor urmatoarele cuvinte: “Nu trebuia totusi ca icoanele sa fie distruse. Ele sunt puse in biserici pentru ca nestiutorii de carte sa poata citi, privind peretii, ceea ce nu pot citi din carti. Ar trebui, frate, sa pastrezi icoanele, nelasand poporul sa le adore… Ceea ce este Scriptura pentru cel invata, aceea este icoana pentru cel nestiutor. Prin ea, chiar si cei lipsiti de invatatura vad ce trebuie sa urmezi: ea este citirea celor ce nu cunosc literele. De aceea icoana inlocuieste citirea, mai ales pentru straini” 45. Prin urmare, icoana si cuvantul comunica in moduri diferite, dar cu valoare egala, Evanghelia lui Hristos, intregindu-se reciproc. Ceea ce se vesteste prin predica (cuvant) se comunica prin imagine. Icoana este un alt cuvant: un cuvant in imagine. Dar imaginea are ratiunea ei, sensul ei: reveleaza o experienta spirituala, indica participarea omului la viata harica in Hristos, si-l indrumeaza catre eternitate 46. In Biserica – afirma Chr. Yannars – important nu este predica, nu sunt cuvintele – cuvinte si iarasi cuvinte -, ci arta sacra, fiindca exprima viata, nu ideologia 47. Parintii Bisericii afirma ca ceea ce Sfintele Evanghelii ne vestesc prin cuvant, icoana ne spune prin imagini 48, “fiindca nu toti stiu carte si nici nu se ocupa toti cu cititul” 49, inlesnindu-le astfel atingerea cuvantului divin prin simturi. “Ceea ce aici este fixat in scris pe hartie prin cerneala este fixat tot asa pe icoana prin felurite culori sau oricare alte materii. Caci zice marele Vasile: “ceea ce infatiseaza cuvantul

istoriei aceasta arata si pictura in tacere prin imitatie” 50. Tacerea e mai mult decat cuvantul; ea este graiul icoanei. Prin faptul ca icoana nu spune nimic sonor, tacand, ea spune ceea ce cuvantul nu poate exprima. Ea patrunde mai profund in sufletul nostru decat cuvantul 51 si stie sa vorbeasca in mutismul ei despre ceea ce nu se vorbeste, ci se traieste 52. De aceea contempland-o, trebuie sa invatam sa-i ascultam tacerea. “Arta muta stie sa vorbeasca”, afirma Sfantul Grigorie din Nyssa 53. Daca cuvantul, dupa Sfantul Isaac Sirul, e unealta acestui veac, tacerea e graiul lumii de dincolo, taina veacului viitor 54. In timp ce cuvantul ne poate instraina de Dumnezeu 55, daca nu ne infranam limba (Iacob 3, 3-12), tacerea in planul vietii duhovnicesti, e o “tehnica a vietii in Duh” 56, e “rugaciunea neincetata si ramanerea mintii in Dumnezeu” 57, inceputul vietii “in Duh” si culmea ei. Contempland icoana lui Hristos, a Sfintei Fecioare Maria, a sfintilor, cu credinta, in Duhul Sfant, Persoana, al carei chip il infatiseaza icoana, este de fata; ii simti prezenta si caldura cu care-ti vorbeste in tacere despre Tainele Imparatiei lui Dumnezeu, ca si cand Dumnezeu ti-ar vorbi prin citirea Scripturilor.

Asadar, alaturi de cuvant, icoana este un mijloc de revelare a divinitatii si de comunicare cu divinitatea. Cuvantul si imaginea se sprijina reciproc 58 si formeaza impreuna, dintotdeauna, una din “formele fundamentale ale autoreprezentarii si comunicarii umane” 59. Cuvantul Creator al Tatalui se adreseaza intotdeauna auzului si vazului (I Ioan 1, 1-2), ceea ce inseamna ca imaginea si cuvantul conlucreaza, sunt complementare. Daca cuvantul se adreseaza auzului, dar patrunde si la inima (Fapte 2, 37), imaginea se adreseaza vazului, dar si vederii rational-spirituale. Atat cuvantul cat si icoana privesc omul in intregul sau: trup si suflet. Aidoma cuvantului, icoana lucreaza asupra sufletului, desi se adreseaza simturilor.

Dar lucrarea lor nu este a lor, ci a harului Dumnezeiesc. Nu imaginea in sine si nici cuvantul in sine pot ceva, ci forta harului divin, care lucreaza prin icoana si cuvant. Menirea icoanei – nediferita de cea a cuvantului in predica – nu este doar de a vesti intruparea Cuvantului, de a transmite adevarurile de credinta revelate de Dumnezeu sau de a descoperi Tainele de Sus 60, ci de a face ca Cuvantul lui Dumnezeu sa ia trup – fiinta in sufletele credinciosilor, de a-i transfigura, facand din fiecare fiinta umana o noua faptura. Sfantul Teodor Studitul zice: “Intipareste-ti pe Hristos in inima, acolo unde El locuieste deja; daca citesti despre El intr-o carte sau Il privesti intr-o icoana, El are sa luminezeu cugetarea ta, ca sa-L cunosti indoit prin cele doua cai de percepere, prin intermediul simturilor. Astfel, tu vei vedea cu ochii ceea ce ai invatat prin cuvant. Cel care aude si vede in acest fel, in fiinta sa, totul va fi umplut cu lauda lui Dumnezeu” 61.

Lamurindu-se reciproc (cuvantul si imaginea), cum se afirma in textul Sinodului VII ecumenic (787), si avand menirea de a intari credinta in Intruparea Cuvantului lui Dumnezeu, icoana invata pe cei ce nu stiu sa citeasca dreapta credinta crestina 62, le sfinteste vederea celor ce le privesc, inaltandu-le

mintea care cunoasterea lui Dumnezeu 63, purifica si transfigureaza pe cei ce o contempla 64 reveleaza lumina eshatologica 65 si da un plus de prezenta harica si lucrare mantuitoare in cei ce cu evlavie i se inchina. Faptul ca Fiul si Cuvantul lui Dumnezeu S-a intrupat, a venit aproape de noi, “S-a facut sarac pentru noi” 66, nefiindu-I “rusine ca S-a facut El Insusi ceea ce a asumat (trup)” 67, dar totdata ramanand in propria-I marire dumnezeiasaca, nevazuta si necircumscrisa 68, ne indreptateste sa-I reprezentam in culori chipul Persoanei Sale, prin marirea Intruparii Cuvantului si dovedirea credintei in Cel ce de buna voie a luat pentru noi, chipul robului, gasindu-Si in sublima Sa coborare, afirmarea Slavei dumnezeieisti.

Pr. Dr. Ilie I. Ivan,

Mitropolia Olteniei, serie noua, anul LI, nr. 5-6, septembrie-decembrie 1999, pag. 63-74.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Leonid Uspensky, Teologia Icoanei in Biserica Ortodoxa. Studiu introductiv si traducere de Teodor Bakonsky, Editura Anastasia, Bucuresti, 1994, p. 22. 2. Paul Evdochimov, Arta icoanei - o teologie a frumusetii, trad. De Grigore Moga si Petru Moga, Editura Meridiane, Buc. , 1992, p. 167. 3. Sfantul Teodor Studitul, Iisus Hristos - Prototip al Icoanei Sale, Studiu introductiv si traducere de Diac. Ioan I. Ica jr., Editura Deisis, Sfanta Manastire Ioan Botezatorul, Alba Iulia, 1994, p. 138. 4. Sfantul Ioan Damaschin, Dogmatica, Editia a III-a, traducere de Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, Buc., 1993, p. 17. 5. Ibidem. 6. Idolul este expresia inexistentului, fictiune, aparenta, neant, in Sfantul Teodor Studitul, P.G. 99, 180; Teodoret, P.G. 80, 264, apud P. Evdokimmov, op. cit., p. 176; "Expresie a suprematiei imaginii asupra cuvantului, idolatria a devenit, de altfel, o caracteristica esentiala a politeismelor pagane, oreintale sau greco-romane. Ca o delimitare critica fata de transformarea imaginilor de cult in idoli, in religiile politeiste orientale - egiptene, feniciene, mesopotamiene (cultul sarpelui, a taurului sau al vitelului etc.) - traditiile religioase ale monoteismului semitic ebraic (cel putin postexilic), iar ulterior si islamic, au impus prin interdictii severe (Lex. 20, 1; Deut. 5, 8) aniconismul radical in ceea ce priveste reprezentarea Divinitatii", Diac. Ioan I. Ica jr., Iconologia bizantina intre politica imperiala si sfintenia monahala, in Sfantul Teodor Studitul, op. cit., p. 6. 7. P. Evdokimov, op. cit., p. 168. 8. Sfantul Teodor Studitul, op. cit., p. 78. 9. Pr. Prof. D. Staniloae, Hristologie si iconografie in disputa din sec. VIII-IX, in Studii teologice XXXI, 1979, nr. 1-4, p. 41. 10. Ierom. Gheorghe Ghelasie, Logosul Hristic, Colectia Isihasm, 1996, p. 8. 11. "Dupa cum atesta literatura crestina a epocii, confirmata de rezultatul cercetarilor arheologice, in primele doua secole nu poate fi vorba insa de reprezentari religioase crestine, nici o arta religioasa care sa poata fi prelucrata fara echivoc crestina. Dimpotriva, data fiind asocierea intima a imaginilor la cultul politeist greco-roman si mai ales, la forma lui ultima: cultul imperial, ostilitatea fata de imagini a

crestinilor deste declarata", Diac. I. Ica jr., op. cit., p. 6. 12. Diac. Prof. Dr. Nicolae Balca, Istoria filosofiei antice, Editura Insitutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Buc., 1982, p. 323. 13. John Meyendorff, Crist in the Easter Christian Thonght (1969), St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood New York, 1974, p. 175, apud Ioan I Ica jr., op. cit., p. 9. 14. V. Gurmel, Dictionarie de la theologie catholique, VII, 1922, col. 768, apud Ioan I. Ica jr., op. cit., p. 11. 15. Chr. Schonborn, Icoana lui Hristos, Traducere si prefata de Pr. Dr. Vasile Raduca, Ed. Anastasia, Buc., 1996, p. 137. 16. Ibidem. 17. Sfantul Teodor Studitul, op. cit., p. 141; "Cum va fi infatisat ceea ce este nevazut, ceea ce este fara greutate, fara marime si fara forma? Dar cand vezi ca Cel fara de trup s-a facut pentru tine om, atunci vei face intiparirea formei Lui omenesti, cand Cel nevazut se face vazut in trup, vei iconiza asemanarea a cea ce s-a vazut", Sfantul Ioan Damaschin, Cultul Sfintelor Icoane, traducere din greceste si studiu introductiv de D. Fecioru, Buc., 1937, p. 107. 18. Sfantul Teodor Studitul, op. cit., p. 86. 19. "Diferite substantial, fiind naturi heterogene, prototipul si imaginea au identitate ipostatica in baza asemanarii lor formale. Hristos si Icoana Lui au acelasi Ipostas. Exista o prezenta reala a lui Hristos in Icoana Sa, dar ea e de natura ipostatica, mai precis relationala. Icoana este Hristos dar nu prin unire ipostatica ci relationala, in baza asemanarii lor formale", Diac. Ioan I. Ica jr., op. cit., p. 41; "Prototipul nu este in icoana dupa fiinta - afirma Sfantul Teodor Studitul, - caci astfel s-ar numi si icoana prototip si, invers, prototipul icoana - lucru care nu se admite, pentru ca exista o definitie proprie a fiecarei naturi - ci dupa asemanarea ipostatica, lucru care inseamna alta ratiune a definirii. Prin urmare, faptul ca icoana este lipsita de egalitate cu prototipul si e inferioara aceluia in slava se ia nu in ce priveste asemanarea (ipostatica), ci dupa diferenta substantei; adica a materiei icoanei care nu e venerata in mod natural, chiar daca este venerat (inchinat) cel ce este reprezentat iconic in ea. Prin urmare, nu introducem o alta inchinare a icoanei, ci una si aceeasi cu referire la prototip potrivit identitatii asemanarii (ipostatice)", in Sfantul Teodor Studitul, op. cit., p. 153. 20. Sfantul Teodor Studitul, op. cit., p. 87. 21. Sf. Vasile cel Mare, M.P.G. XXXII, col. 149 C; (Colectia "P.S.B.", vol. VII, p. 60). 22. Idem, De spiritu sancto XVIII, 45; P.G. 32, col. 149; Vezi: Sfantul Teodor Studitul, op. cit., p. 154. 23. Chr. Schonborn, op. cit., p. 180. 24. Pr. Prof. D. Staniloae, Hristologie si iconologie in disputa din sec. VII-IX, in "S.T., XXXI", 1979, nr. 1-4, p. 52. 25. Alexandru Schememann, Taina Imparatiei, traducere de Pr. Boris Raduleanu, Ed. Anastasia, Buc. 1993, p. 52. 26. Idem, Gh. Ghelasie, op. cit., p. 8. 27. Sfantul Teodor Studitul, P.G.t. 99, col. 456 BC, apud Chr. Schonborn, p. 180. 28. Tratat despre icoane, III, XII, P.G. 7.94, col. 1333 si 1336, apud Leonid Uspensk, op. cit., "p. 25", "In Hristos chipul uman si arhetipul dumnezeiesc se unesc intr-un unic ipostas. Apostolii ce priveau fata lui Hristos nu puteau separa intre ceea ce se arata omenesc si dumnezeiesc in ea. Prin chipul lui Hirstos din icoana, transpare arhetipul divin, putand fi privite si trebuind sa fie privite in unitatea lor. In icoana lui Hristos ipostasul divin s-a actualizat in chipul Sau uman, sau prototipul suprem in propriul Sau chip", Pr. Prof. Dr. D. Staniloae, Icoanele din Biserica, in "M.B.", Anul XXXI, nr. 10-12, 1981, p. 640. 29. "In arta catacombelor,

intalnim "o arta semnificativa" pura. Scopul sau este didactic; ea propovaduieste mantuirea si-i traseaza mijloacele prin intermediul semnelor cifrate", P. Evdokimov, "Cunoasterea lui Dumnezeu in Traditia Rasariteana", Traducere, prefata si note de Pr. lect. univ. Dr. Vasile Raduca, Ed. Cristiana, Buc., 1995, p. 122. 30. V. Voiculescu, Ganduri albe, Ed. Cartea Romaneasca, Buc., 1986, p. 451. 31. "Reprezentarea divinului era facuta cu putinta de calitatea de simbol (si nu doar de simplu semn conventional) a imaginii religioase considerata a participa efectiv in realitatea repezentata: imaginea sacra este si, in acelasi timp, nu este intr-u totul, realitatea divina imaginata", Diac. Ioan I. Ica jr., op. cit., p. 5-6. 32. Chr. Schonborn, op. cit., p. 176. 33. P. Florensky, L'icone, in "Contacts", 1974, nr. 7, p. 325; Lucian Blaga afirma ca "icoanele sunt un reflex al eternitatii, purtatoare ale unei transcendente", Spatiul mioritic, Trilogia culturii, Ed Fundatiilor, Buc., 1988, p. 186; Ovidiu Drimba, Filosofia lui Blaga, Centenar, Casa de Editura Excelsior Multi Press, Buc., 1994, p. 71. 34. Diac. Ioan I. Ica jr., op. cit., p. 42. 35. P. Floresnky, op. cit., p. 325. 36. J. P. Ramseyer, La Parole et l'Image, Neuchatel, 1963, p. 58. 37. Maria Grazia Siliato, Misterul Sfantului Giulgiu din Torino, trad. din limba italiana de Nicolae Luca, Ed. Saeculum I.V. si Ed, Vestala, Buc., 1998, p. 129. 38. Maica Alexandra, Sfintii ingeri, trad. de Dr. Irineu Pop-Bistriteanu, Episcop Vicar, stilizare de prof. Luminita Niculescu, Editie ingrijita de Sorin Dumitrescu, Ed. Anastasia, Buc., 1992, p. 273. 39. Maria Grazia Siliato, op. cit., p. 129. 40. "In viziunea filocalica "arta artelor este nu in primul rand iconografia si asceza si rugaciunea, sfintenia. Inainte de a fi pictate pe lemn, iconele lui Hristos sunt "pictate" de sfinti in propria lor existenta", Diac. Ioan I.Ica jr., op. cit., p. 44. 41. L. Uspensky, op. cit., p. 126. 42. Ibidem, p. 15. 43. Ibidem, p. 5. 44. Pr. Prof. D. Staniloae, op. cit., p. 645. 45. Cartea IX, Epist. 105, P.L.t. 77, col. 1027 c -1028 b; Cartea IX, Epist. XII, P.L. 7.77, col. 1128 a - 1130 b; Leonid Uspensky, op. cit., p. 69; Maica Alexandra, op. cit., p. 275. 46. Gabriel Marcel, Dialoguri cu Pierra Boutang, trad. de Aurelian Craiut si Cristian Preda, cu o prefata de Mihai Sora. Ed. Anastasia, Buc., 1995, p. 117. 47. Ortodoxie si Occident, text ingrijit de Iulia Nistea, Ed. Bizantina, Buc., 1995, p. 86. 48. Sinodul din 860, Mansi XVI, 400; P. Evdokimov, op. cit., p. 159 Chr. Schonborn op. cit. 159. 49. Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, p. 177. 50. Sf. Teodor Studitul, op. cit., p. 84. 51. P. Evdokimov, Ortodoxia, traducere de Dr. Irineu Ioan Popa Arhiereu Vicar, Ed. Institutul Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Buc., 1996, p. 241. 52. "Icoana ilustreaza in mod admirabil aceste paradoxuri ale limbajului mistic acolo unde se opresc, neputincioase, orice cuvant, orice descriere", P. Evdokimov, Cunoasterea lui Dumnezeu in Traditia Rasariteana, p. 134. 53. P.G.t. 46, col. 737 D, apud P. Evdokimov, Ortodoxia, p. 235. 54. Arhim. Vasilios, Intrarea in Imparatie, trad. De Pr. Prof. Dr. Ioan I. Ica, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 85; P. Evdokimov, Iubirea nebuna a lui Dumnezeu, trad., prefata si note de Teodor Baconsky, Ed. Anastasia, f.a., p. 51. 55. C. Noica, Pagini despre sufletul romanesc, Ed. Humanitas, Buc., 1991, p. 68. 56. Ibidem. 57. Cuviosul Siluam Athonitul, Intre iadul deznadejdii si iadul smereniei, Introducere de Diac. Ioan I. Ica jr., trad. de Pr. Prof. Ioan I. Ica si Asist. Ioan I. Ica jr., Ed. Deisis, Alba Iulia, 1994, p. 19. 58. Chr. Schonborn, op. cit., p. 159. 59. Diac.

Ioan I. Ica jr., op. cit., p. 5. 60. N. Crainic, Nostalgia paradisului, Editia a II-a, Ed. Cugetarea - Georgescu Delafrans, Buc., 1942, p. 195. 61. P.G.t. 99, col. 1213 CD, apud Chr. Schonborn, op. cit., p. 181. 62. "Icoanele au un netagaduit rol instructiv, ele au fost si sunt un neintrecut mijloc didactic si catehetic pentru credinciosi, servind drept carti puse la indemana celor ce intra in Biserica. Ele constituie o Evanghelie vazuta sau o varianta picturala a Evangheliei", Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, Biserica si cult pe intelesul tuturor, Ed. Europartner, Buc., 1996, p. 40. 63. P. Evdokimov, Ortodoxia, p. 117; Pr. Prof. D. Staniloae, op. cit., p. 664. 64. Idem, Arta icoanei - o teologie a frumusetii, p. 166. 65. Ibidem, p. 164. 66. Sf. Teodor Studitul, P.G.t. 99, col. 352 B., apud Chr. Schonborn, op. cit., p. 183. 67. Ibidem, col. 336 C. 68. Ibidem

Anul bisericesc se imparte in trei mari perioade al caror inceput este cu data variabila, in functie de data Sfintelor Pasti:

1. perioada Triodului - care incepe cu trei saptamani inainte de Postul Mare (Postul Sfintelor Pasti) si dureaza pana in Sambata Pastelui, inclusiv, deci are 10 saptamani;

2. perioada Penticostarului - care incepe din Duminica Invierii (a Sfintelor Pasti) si dureaza pana in ziua de Rusalii (Pogorarea Duhului Sfant), inclusiv, deci are 50 de zile;

3. perioada Octoihului - cea mai lunga perioada a anului bisericesc, ea incepand de a doua zi dupa Rusalii si tinand pana la inceputul Triodului din urmatorul an.

Asadar, anul acesta Triodul incepe duminica, 1 februarie. Primele trei saptamani ale acestei perioade sunt pregatitoare pentru Postul Sfintelor Pasti, urmand, apoi, cele 7 saptamani ale Postului Mare. Triodul se caracterizeaza prin slujbe si cantari specifice, care indeamna la pocainta in vederea unei adevarate curatii sufletesti si trupesti, absolut necesare mantuirii. Toate duminicile din perioada Triodului au pericope evanghelice adecvate care - prin pilde sau exemple de comportament - indruma pe credinciosii Bisericii noastre pe "calea mantuirii".

[editează]

Indreptarea !

Principalul termen folosit de Sfanta Scriptura cat si de Sfanta Traditie pentru a arata motivul intruparii Fiului lui Dumnezeu, precum si scopul operei Sale cu privire la om este "mantuire". El este folosit atat pentru a numi lucrarea rascumparatoare a Mantuitorului Hristos prin jertfa de pe cruce, cat si pentru a

numi starea celor care si-au insusit sau impropriat roadele jertfei de pe cruce. In primul caz, este vorba de mantuirea obiectiva , rascumpararea sau impacarea omului cu Dumnezeu prin jertfa Mantuitorului, iar in al doilea, de mantuirea subiectiva sau personala, ori simplu mantuire, indreptare sau sfintirea omului, lucrare care se infaptuieste de fiecare crestin in parte prin har, credinta si fapte bune, pentru ca omul rascumparat prin jertfa lui Hristos, sa poata dobandi fericirea vesnica. Mantuirea subiectiva este impreuna-lucrarea lui Dumnezeu si a omului, prin care acesta isi insuseste roadele jertfei de pe cruce a Mantuitorului, fiind eliberat din robia pacatului si a mortii, incepand de la Botez si Mirungere o noua viata, prin care se face drept inaintea lui Dumnezeu. Aceasta noua viata se dezvolta si se intareste prin conlucrarea crestinului cu harul, ca rod al credintei, manifestandu-se in fapte bune, dar rasplata pe care o va primi va fi fericirea vesnica.

Precum rezulta din indemnul Sfantului Apostol Pavel, adresat filipenilor: "... lucrati cu frica si cu cutremur la mantuirea voastra" (Filip. 2, 12), mantuirea nu este un simplu dar de la Dumnezeu, nici numai un act sau o lucrare a omului, ci o actiune de durata care are un inceput, se dezvolta treptat si se realizeaza prin impreuna-lucrarea lui Dumnezeu si a omului. Desigur, ea se infaptuieste ca urmare a harului dobandit de om prin Taina Botezului, prin straduinta si propria lucrare a crestinului: Dumnezeu da harul Sau, iar din partea omului sunt necesare credinta si faptele bune.

Mantuirea subiectiva este consecinta rascumpararii in Iisus Hristos, prin Care ne-a venit harul si adevarul (Ioan 1, 17). In conceptia Bisericii noastre si spre deosebire de protestanti, mantuirea subiectiva sau indreptarea potrivit textului de la Rom. 8, 29, este o renastere spirituala adevarata si reala a omului, prin care el devine drept inaintea lui Dumnezeu. Ea progreseaza sau regreseaza datorita unor conditii subiective ale crestinului, fiind dependenta de pregatirea si de ridicarea lui din punct de vedere moral. Ea este deci susceptibila de crestere, intarire si desavarsire, dar fiindca este legata nu numai de vointa si lucrarea omului ci si de cum va gasi Dumnezeu rezultatul actiunilor lui, nimeni nu poate fi sigur de mantuirea sa. De aceea, omului ii este necesara continua lucrare in acest scop, implinind toate poruncile si castigandu-si virtutea care le incununeaza pe toate: iubirea. In orice stadiu al cresterii sale duhovnicesti s-ar afla, el trebuie sa-si aduca aminte de cuvintele Sfantului Apostol Pavel: " Asa ca celui ce i se pare ca sta, sa ia aminte sa nu cada (I Cor. 10, 12).

Necesitatea harului pentru mantuire rezulta din universalitatea pacatului stramosesc: " Fiindca toti au pacatuit...indreptandu-se in dar, cu harul Lui, prin rascumpararea in Hristos Iisus" (Rom. 3, 23-24). Fara harul redobandit prin Iisus Hristos, nimeni nu poate nici sa voiasca, nici sa lucreze pentru mantuirea sa: " Caci Dumnezeu este Cel ce lucreaza in voi si sa voiti si sa faceti dupa a Lui bunavointa" (Filip 2, 13). Mantuirea este un dar al lui Dumnezeu, deci nu este rezultatul vredniciei personale a omului: " Caci in dar sunteti mantuiti, prin credinta, si aceasta nu de la voi: al lui Dumnezeu este darul. Nu din fapte, ca

sa nu se laude nimeni. Pentru ca a lui faptura suntem, ziditi in Hristos Iisus spre fapte bune, ca sa umblam intru ele" (Efes. 2, 8-10).

Din cele de mai sus rezulta ca mantuirea este o lucrare in care Dumnezeu face inceputul prin harul sau, iar omul are nevoie de acest har si in continuare, straduindu-se incontinuu sa colaboreze cu el.

Mantuirea inceputa prin renasterea la o viata noua cere un efort sustinut din partea crestinului pentru realizarea cresterii sale duhovnicesti, spre a putea urca pe cele mai inalte trepte ale desavarsirii sale morale si a lua astfel cununa chemarii lui Dumnezeu in Hristos Iisus (Filip. 3, 13-14), prin urmare ea are mai multe trepte sau faze.

Etapele indreptarii

Cea dintai treapta este chemarea si pregatirea omului pentru renastere, pentru primirea harului divin. Omul nerenascut, fiind luminat de harul premergator de care simte nevoia si insusindu-si prin credinta adevarurile Revelatiei, doreste sa se mantuiasca, de aceea, constient de starea in care se afla, face o adevarata pocainta. Atat famenul etiopian, cat si Saul din Tars au simtit nevoia sa se impace cu Dumnezeu, trezindu-se in ei credinta in Hristos. Inainte de a renaste prin botez, harul lucreaza dinafara asupra omului, dar dupa botez harul se salasluieste in el insusi, lucrarea lui devenind mai vie. Mentionam insa ca aceasta chemare, aceasta lucrare de pregatire se savarseste in Biserica si nu in afara ei.

A doua treapta este renasterea omului in Hristos prin Taina botezului. Cu aceasta incepe indreptarea propriu-zisa, care consta, pe de o parte, in curatirea de pacatul stramosesc si de celelalte pacate savarsite pana la botez, iar pe de alta, in salasluirea harului lui Hristos in el, inclusiv harul virtutilor teologice, ceea ce marcheaza inceputul unei noi vieti, in care omul simte dorinta vie de a se uni cu Hristos si de a umbla "intru innoirea vietii" (Rom. 6, 4).

A treia treapta face vizibil progresul crestinului in viata cea noua in Hristos, aratandu-L pe Hristos prezent in viata si faptele lui incat acum el poate spune: "De acum nu mai traiesc eu, ci Hristos este Cel ce traieste intru mine" (Gal. 2, 20). Acum se arata cu adevarat cresterea crestinului in virtute si indeosebi in iubire, ceea ce da un sensibil avant urcusului duhovnicesc spre desavarsire, care poate fi realizat, pe de o parte, prin implinirea poruncilor, iar pe de alta, prin urmarea de catre unii a sfaturilor evanghelice.

Conditiile insusirii mantuirii subiective

Din cele anterioare, se poate intelege ca intreaga lucrare de ridicare a vietii crestinului are nevoie din partea lui de credinta si fapte bune.

a) Credinta. Ca act intelectual, credinta este adeziunea noastra libera la cele descoperite de Dumnezeu sau la Revelatia divina. Dar pentru mantuire, aceasta credinta nu-i suficienta, ci este necesara credinta lucratoare prin iubire (Gal. 5, 6). Aceasta credinta nu e numai un act de cunoastere, ci este o manifestare integrala a sufletului omenesc. Astfel, ea include in sine si iubirea si nadejdea, deci angajeaza intreaga fiinta a crestinului, cuprinzand in sine atat credinta in opera mantuitoare a lui Iisus Hristos si alipirea de ea cat si credinta ca legatura personala cu Hristos, care duce la iubirea fata de Hristos si de opera Sa mantuitoare. Ea mai cuprinde incredintarea si nadejdea ca vom primi cele fagaduite de Dumnezeu, si, in sfarsit, manifestarea ei nu numai in ganduri si dispozitii virtuoase, ci indeosebi in fapte bune, ca rezultate sau ca efecte ale credintei lucratoare prin iubire.

Necesitatea credintei pentru mantuire a fost aratata de Insusi Mantuitorul Hristos apostolilor, cand i-a trimis la propovaduire: " Mergeti in toata lumea si propovaduiti Evanghelia la toata faptura. Cel ce va crede si se va boteza se va mantui, iar cel ce nu va crede se va osandi" (Marcu 16, 15-16). Aceeasi necesitate a credintei o arata si Sfantul Apostol Pavel cand zice: "Fara credinta cu neputinta este a bineplacea lui Dumnezeu" (Evr. 11, 6), iar in alt loc: " De vei marturisi cu gura ta pe Domnul Iisus si vei crede in inima ta ca Dumnezeu L-a inviat pe el din morti, te vei mantui" (Rom. 10, 9).

Desigur, la inceputul indreptarii, in faza de pregatire, credinta este generala sau informa si consta in acceptarea globala a Revelatiei, dar odata omul indreptat prin botez, credinta progreseaza si devine speciala sau formata (fides caritate formata); ea nu ramane numai la primirea Revelatiei, ca o credinta neroditoare si moarta (Iacov 2, 17, 20), ci e fecundata de elementul viu, activ si roditor al dragostei, deci este credinta lucratoare prin iubire, (Gal. 5, 6). Aceasta credinta inseamna o daruire si o unire treptata cu Hristos, din jertfa Caruia primim si noi puterea de a muri pacatului si a invia la o viata noua impreuna cu Hristos, dupa cuvantul Sfantului Apostol Pavel: " Asa si voi socotiti-va a fi morti pacatului si vii lui Dumnezeu, in Iisus Hristos Domnul nostru (Rom. 6, 11). Prin credinta lucratoare prin iubire, spune Sfantul Pavel ne insusim starea de dreptate a lui Iisus, ca urmare a jertfei si invierii Lui. Aceasta credinta o opune Apostolul faptelor legii , savarsite numai din puterile omului si nu din puterea lui Hristos, fapte care nu aduc omului indreptarea (cf. Rom. 3, 25-28). Dar precum faptele care nu izvorasc din credinta in Iisus Hristos si din iubirea fata de El nu au valoare pentru mantuire, la fel si credinta care nu e lucratoare prin iubire nu poate aduce mantuirea.

b) Faptele bune. Invatatura Bisericii noastre sustine ca alaturi de credinta si faptele bune sunt necesare pentru mantuire. Sfanta Scriptura vorbeste despre necesitatea acestora pentru mantuire in numeroase locuri. Astfel, Mantuitorul zice: " Nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne, va intra in imparatia cerurilor, ci cel ce face voia Tatalui Meu care este in cer" (Matei 7, 21). De asemenea, tot El ne arata ca la obsteasca judecata, cand Fiul Omului va veni intru slava sa

judece lumea, mostenirea imparatiei cerurilor sau excluderea de la ea se vor face dupa criteriul implinirii sau neimplinirii de catre crestini a faptelor milei trupesti (Matei 25, 34-45). La fel, Sfantul Apostol Pavel subliniaza in numeroase ocazii ca, la dreapta judecata Dumnezeu va rasplati fiecaruia dupa faptele sale (Rom. 2, 6; II Cor. 5, 10; I Tim. 6, 18 s.a.). Cat priveste pe Sfantul Iacov, el spune clar: " Omul se indrepteaza prin fapte, iar nu numai prin credinta" (Iacov 2, 21), iar despre credinta care nu se manifesta in fapte, spune: " Credinta fara fapte moarta este" (Iacov 2, 17). De asemenea, Sfintii Parinti afirma in mod unanim ca faptele bune sunt necesare pentru mantuire. Astfel, sfantul Chiril al Ierusalimului zice: "Cinstirea de Dumnezeu consta in doua parti: din cunoasterea exacta a dogmelor pietatii si din fapte bune. Dogmele fara de fapte bune nu sunt placute lui Dumnezeu. El nu primeste insa nici faptele, daca nu sunt intemeiate pe dogmele pietatii".

Daca Sfantul Apostol Pavel contesta importanta unor fapte importanta unor fapte bune in lucrarea mantuirii, el se refera la faptele savarsite de om in afara legaturii cu Hristos, pe baza unor legi normative (legea mozaica, legile civile), pe cand faptele savarsite ca urmare a legaturii omului cu Hristos prin credinta si iubire, fapte care izvorasc din puterea lui Hristos si care sporesc unirea credinciosului cu Hristos si asemanarea cu El, le considera absolut necesare pentru mantuire.

Este insa greu sa facem o separare intre credinta si faptele bune in procesul mantuirii, aratand unde sfarseste credinta si unde incep faptele, deoarece intre ele exista o legatura organica. Caci daca credinta este aceea care indrepteaza si mantuieste, fiind vie si lucratoare prin iubire, ea insasi este in acelasi timp si fapta buna, cuprinzand si imbratisand in sine si faptele externe in mod necesar; la fel se poate spune si despre faptele bune ca ele aduc cu sine mantuirea, daca izvorasc din credinta in Hristos. Cu toate acestea, chiar daca faptele bune, izvorate din aceasta credinta sunt meritorii in ele insele, noi nu suntem indreptatiti sa ne laudam cu ele, sau pe baza lor sa pretindem dobandirea propriei noastre mantuiri. Aceasta rezulta lamurit din cuvintele Mantuitorului si din cele spuse de Sfantul Apostol Pavel. Astfel, Mantuitorul ne spune: " Asa si voi, cand veti face toate cele ce vi s-au poruncit, sa ziceti: slugi netrebnice ce suntem, caci ce am fost datori sa facem am facut" (Luca 17, 10), iar Sfantul Apostol Pavel spune despre sine: " Cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt, si harul Lui care a fost intru mine n-a fost in zadar, caci m-am ostenit mai mult decat ei toti, dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este in mine" (I Cor. 15, 10), iar in alt loc zice: "Caci ce ai pe care sa nu-l fi primit? Iar daca l-ai primit, de ce te lauzi ca si cum nu l-ai primit?" (I Cor. 4, 7). De aceea, nu trebuie sa uitam niciodata ca mantuirea este darul lui Dumnezeu, iar credinta lucratoare prin iubire, din care izvorasc faptele bune este singurul mijloc prin care ne putem dobandi mantuirea. Iar cat priveste faptul ca nimeni nu poate fi sigur de propria sa mantuire, aceasta nesiguranta exercita o influenta pozitiva asupra credinciosilor, constituind un indemn permanent la savarsirea faptelor bune.

Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, Arhid. Prof. Dr. Ioan Zagrean,

"Teologia Dogmatica", manual pentru seminariile teologice, Bucuresti, 1991, pag. 276-281.

Iertarea are doua aspecte: un aspect psihologic si un altul moral si religios. Primul aspect este descrierea faptului sufletesc, iertarea ca actualitate psihica, analizata fenomenologic, obiectiv, ca orice fenomen observat stiintific. Ea este aici infatisata la indicativ si, dintr-un indicativ impersonal nu se poate scoate un imperativ. Asa cum din legile stiintifice nu se pot deduce nemijlocit comandamente morele, etice si religioase. Al doilea aspect se afirma cind iertarea se incorporeaza in constiinta morala si devine o realitate personala, vie, palpabila, vibrind de constiinta infinitei dreptati divine si stapinita de miracolul viu al iubirii. Devine gindire, este viata. In aceasta ipostaza iertarea este efortul constant de a pune de acord viata cu gindirea, constiinta morala cu faptele de fiecare zi si cu responsabilitatile pe care le implica si pe care ni le asumam. Iertarea deschide ochii sufletului ca sa vada infricosatoarele raspunderi de la temelia vietii si deschide infinita zare catre iubirea iertatoare care salasluieste pe culmea existentei. Devine poruncitoare prin convingere si lucratoare prin nevinovatia care tinde sa descopere o noua geneza a sufletului si a lumii.

Acest imperativ este insa prea global, ca sa nu fie si putin vag. El este totusi un postulat al gindirii, care nu va inceta niciodata de a ne da de gindit, o treapta spre plenitudinea pe care numai Domnul Iisus o poate ajunge. Credinciosul, homo viator, este in via, "pe cale" spre ea.

Imperativul iertarii se cumpaneste intre o forma ipotetica, in care spiritul isi porunceste lui insusi si o forma categorica, in care porunca se impune fara conditii din afara si este adoptata launtric. In aceasta stare de incertitudine exemplul Domnului si porunca Lui sint hotaritoare. Iubirea si iertarea se impletesc in capodopera eliberarii, a purificarii. Domnul Iisus e prea desavirsit pentru a fi doar un ideal exemplu impasibil al tuturor perfectiunilor. El este real si prezent cu toata divina Lui iubire si cu toata neistovita Sa iertare in toate nazuintele spre puritate ale credinciosilor.

La forma ipotetica, imperativul iertarii este privit ca un deziderat, ca un mijloc in vederea unui scop: "iarta, daca vrei sa fii iertat". La forma categorica imperativul este intemeiat pe autoritatea lui Dumnezeu: "si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi iertam gresitilor nostri… Ca de veti ierta oamenilor greselile lor, ierta-va si voua Tatal vostru cel ceresc. Iar de nu veti ierta oamenilor greselile lor, nici Tatal vostru nu va va ierta greselile voastre" (Matei VI, 12, 14-15). Intr-un cuvint: "iarta, ca sa fii iertat". Altfel spus : "iarta cum iarta Dumnezeu, fa ce face Dumnezeu si te vei asemana Lui; te vei indumnezei".

Domnul Iisus insista asupra iertarii greselilor referindu-se atit la forma pozitiva cit si la cea negativa, imitind iertarea la sfera relatiilor dintre oameni. Dar in convorbirea cu fariseul Simon, El arata ca iertarea este in nemijlocita legatura cu iubirea: Domnul iarta pe femeia pacatoasa "pentru ca a iubit mult" pe Dumnezeu. Spre uimirea celor de fata El ii iarta pacatele, incit acestia se intreaba: "Cine este acesta care iarta si pacatele?" (Luca VlI. 49). Ei stiau ca numai Dumnezeu poate ierta pacatele, nu stiau insa ca Mintuitorul este insusi Dumnezeu si ca sub ochii lor se savirseste ceva mai presus de toate prescriptiile traditionale si de profetii; se descopera lumii cel care avea sa "ridice" toate pacatele ei.

Iertarea Domnului se extinde si cuprinde toate pacatele omenesti din trecut si din viitor. Pacatul este o povara strivitoare, atit de grea ca numai Dumnezeu o poate duce, iar Dumnezeu iarta fara conditii. Pentru El conditiile nu exista. Caci iertarea cu conditii nu mai este iertare. Pacatosii nu pot oferi lui Dumnezeu ceva in schimbul iertarii, ceva care sa valoreze si sa echivaleze iertarea divina. Ei pot insa sa ierte greselile semenilor lor si sa-L roage pe Dumnezeu sa-i ierte. Iertarea divina este astfel climatul in care omul se incifreaza in existenta.

Domnul Iisus a venit sa restaureze si sa innoiasa totul: El a invins pacatul, moartea si iadul, impacind pe Dumnezeu si lumea (II Cor. V. 19-21). El s-a pogorit din cer si s-a inaltat la cer inscriind o verticala eterna care leaga cerul cu pamintul, fata de care dainuirea umana descrie o linie asimptotica, nevoindu-se sa se apropie cit mai mult de verticala si chiar sa se identifice cu ea. "Calea" de apropiere este iubirea si odata cu iubirea si iertarea.

Crestinismul a fost definit ca "religia iubirii". O definitie perfecta. Din punct de vedere logic este una dintre cele mai complete definitii din istoria logicii. Dumnezeu este iubire, a creat lumea si pe om din iubire, i-a adus mintuirea din iubire si din iubire ii poarta de grija, i-a rinduit Biserica Sa din iubire. Biserica fara pata, fara pacate, nu insa fara pacatosi. Prezenta continua a pacatosilor in viata Bisericii invedereaza necesitatea continua a iertarii. Catehismul observa cu adincime ca "to-ata cunoasterea si puterea dumnezeiestii Evanghelii se cuprinde in cererea: "si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi, iertam gresitilor nostri". In adevar, Fiul lui Dumnezeu a venit in lume, S-a intrupat si si-a dat singele Sau pentru iertarea faradelegilor si a pacatelor noastre. Tot spre iertarea pacatelor a asezat si Sfintele Taine" 1. Pe temeiul acesta crestinismul a fost tot asa de bine definit ca "religia iertarii". In context evanghelic Dumnezeul iubirii este deopotriva si Dumnezeul iertarii. Caci multe sint pacatele noastre si "de vom zice ca pacat nu avem, pe noi insine ne inselam" (I loan I, 8). Persoana omeneasca pastreaza inca in inima amintirea sfinteniei pierdute, a nevinovatiei pe care acum n-o mai are, dar pe care o cauta cu infrigurare. Din aceasta perspectiva nimic nu i se poate intimpla fapturii omenesti mai maret decit iertarea.

Dumnezeu nu poate fi implicat in nici un fel in caderea omului in pacat, nu se poate deduce ca El stia mai dinainte de caderea lui Adam si totusi l-a facut slab si expus caderii, Dumnezeu nu este la originea pacatului omenesc pentru ca El este infinit bun, nu rau. El n-ar ierta.

Pacatul este un mister terifiant si constituie o mare tema, in suspensie, ca raul si substantialitatea raului, ca problema filosofica. Raul n-a devenit un scandal pentru ratiune decit atunci cind omul a realizat, intelectual si afectiv, puterea sa demiurgica. Vazindu-se creator a intreprins o pasionata cercetare critica a creatiunii si a inceput sa-L judece pe Creator in lumina dorintelor sale. Daca n-ar fi fost decit o simpla realitate a naturii, "daca nu si-ar aprecia si nu si-ar construi singur destinul, el ar lua limitele, ranile si obstacolele vietii ca simple fapte, fara sa puna intrebari", -cum s-a observat.

Omul insa este o faptura problematica si interogativa:el irtreaba si se intreaba. Cunoasterea lui este o permanenta tranzitie intre viata efemera, temporara, viata in trup, si viata spirituala, viata eterna. Constiinta lui nu se resemneaza la limitele pe care i le pune ignoranta, eroarea si dorintele. Cu mult timp in urma si cu multa finete Sfintul Grigore de Nysa constata ca "nu e decit un singur fel de a cunoaste: acela de a tinde neincetat dincolo de cunoscut"2, pentru ca, precizeaza acest Sfint Parinte, "orice limita contine in esenta ei un dincolo, care este "transcendenta ei" 3.

In teologia iertarii, cunoasterea finitudinei si a imperfectiunilor umane atrage inevitabil problema pacatului. Pacatul este o realitate omeneasca imposibil de ocolit. Teoretic si principial teologia a stabilit ca pacatul este marea noastra mizerie, marele rau de care suferim, sau cum subliniaza un teolog, singurul nostru rau: caci dintre toate relele omenesti el este acela din care nu ne mai ridicam, nici chiar in vesnicie. Lasati la masura propriilor noastre puteri, ne este cu neputinta sa ne izbavim prin noi insine, daca n-ar fi fost pacatul omenesc, n-ar fi venit Mintuitorul.

Problema pacatului a fost pusa in toata adincimea ei numai in crestinism. Filosofiile pagine n-au putut-o banui macar. Pentru Aristotel este ceva ca o eroare sau ca o neintelegere, ceva care nu se aseamana cu pacatul. Stoicii vorbeau de un acord al vointei umane cu vointa lui Dumnezeu, insa acest Dumnezeu era inteles painteist, impersonal, prezent pretutindeni si in toate, in virtute, ca si in abateri. Daca Dumnezeu nu era o fiinta personala, abaterile nu erau judecate de nimeni, decit de constiinta proprie. Omul se ierta pe sine insusi, daca acest lucru ar fi cu putinta. Ceea ce, practic echivaleaza cu absenta oricarei obligatii si responsabilitati.

Numai crestinismul, religie revelata, afirma hotarit ca pacatul este o calcare a vointei lui Dumnezeu, savirsita de Adam. Posteritatea lui Adam a fost intoxicata si este intreaga pacatoasa. Toti sintem pacatosi toti mostenim acest gust

pentru ce e rau, care ne pune in contradictie cu noi insine (cf. Rom. VII, 14). Din vina primului om toti sintem partasi la sanctiunile greselii lui.

Din fericire pentru noi a venit in lume Domnul Iisus, si, ca un nou Adam, a reconstituit fiinta umana si i-a deschis "calea" spre viata divina. Prin El a fost indreptata stravechea greseala si din vechiul om, sub pacat, s-a nascut omul nou, omul mintuit, fiu al lui Dumnezeu.

Niciodata nu v-a putea fi indeajuns admirata aceasta opera de radicala transformare a unei infringeri in biruinta, a unui aparent esec in triumf, fara a fi schimbate datele initiale. Preluind toate elementele vechi, pacatul si moartea, toate ruinele provocate de Adam in caderea lui, Dumnezeu a facut o noua capodopera, o noua creatiune. Numai El putea face aceasta imposibila alchimie ontologica, sa faca din piatra seaca straluciri de astru luminos.

S-a crezut uneori ca greseala lui Adam si caderea lui au fost dezastruoase erori ale creatiunii, ca Adam a fost o creatura esuata. Credinte si socotinte pripite si incomplete. Venirea Domnului Iisus este tocmai desavirsirea unei opere -(a omului) -pe o alta cale, care nu anuleaza nimic din starea cea dintii. De-a pururi minunate sunt caile Domnului, altele decit caile omului, si gindurile lui altele si preainalte (cf. Isaia LV, 8-9). In Domnul Iisus au fost implinite toate (cf. Colos. I, 15-20). El a luat pe umeri toate durerile noastre, pe care nu le puteam duce, "a fost strapuns pentru pacatele noastre si zdrobit pentru faradelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mintuirea noastra si prin ranele Lui noi toti ne-am vindeca" (Isaia LIII, 5).

Miracolul acestei convertiri a pacatului in binecuvintare, a raului in bine, a mortii in viata, mixaculoasa substituire a Fiului lui Dumnezeu in locul celor osinditi, este, de la un capat la altul, opera iubirii si a iertarii lui Dumnezeu.

De aceea Domnul Iisus, in activitatea Sa, a pus un accent atit de miscator pe iubirea aproapelui si pe iertare. Nici una din temele evanghelice nu este mai insistent reluata si tratata mai amanuntit. Poate si din pricina ca El venea in lume "cind oamenii nu se iubeau".

Legea generala de la care porneste este "Regula de aur" pe care Domnul o formuleaza astfel: "si precum voiti sa va faca voua oamenii, faceti-le si voi asemenea" (Luca VI, 3-1). Oamenii vor sa fii bun; bunatatea este unitatea de masura si atunci "cu ce masura masurati vi se va masura" (Matei VII, 2). Masura comuna este depasita atunci cind credinciosul iubeste pe cei in suferinta ca pe Domnul insusi, cind vede in orice nevoias pe Domnul (Matei XXV, 34-40). Astfel sint enumerate unele imprejurari tipice de suferinta si unde Domnul se identifica cu suferinta, si atunci ceea ce s-a facut pentru cei in suferinta este pentru El. E vorba de a darui, care in fond se reduce la a ierta, "Si ne iarta noua greselile noastre" (Matei Vl. 12) este o cerere echivalenta cu expresia de la Luca in care se cere explicit iertarea datoriilor (Luca XI, 4). Intelesul acesta

este ilustrat de raspunsul pe care Domnul il da lui pentru care intreba : "Doamne, de cite ori va gresi fata de mine fratele meu si eu ii voi ierta lui ? Oare pina de sapte ori? Ii raspunde Iisus: "Nu zic tie pina de sapte ori, ci pina la saptezeci de ori cite sapte". Cu acest prilej Domnul rosteste frumoasa parabola a celor doi datornici, al carei sens este sa puna in lumina imensul crezamint si infinita iertare a Tatalui (Matei XVIII, 21-35).

Iertarea crestina trebuie sa depaseasca pina si limitele celei mai exacte justitii prevazute de vechea lege a talionului, necesara la vrea mea ei, dar aspra si imperfecta fata de generoziatea divina a iubirii: "Ati auzit ca s-a zis: ochi pentru ochi si dinte pentru dinte. Eu insa va spun voua: sa nu stati impotriva celui rau... Ati auzit ca s-a zis: sa iubesti pe aproapele tau si sa urasti pe vrajmasul tau. Iar Eu zic voua: iubiti pe vrajmasii vostri, binecuvintati pe cei ce va blesteama, faceti bine celor ce va urasc si rugati-va pentru cei ce va vatama si va prigonesc (Matei V, 38-44).

Iubirea si iertarea lui Dumnezeu inspira credinciosului o atit a inalta si de eroica iubire si iertare incit il transfigureaza si il face - pe planul si in ordinea sa umana -asemanator cu perfectiunea lui Dumnezeu.

Domnul Iisus, pe Cruce, cu o sublima statornicie, a iertat. Exemplul Sau a fost curind urmat de Sfintul arhidiacon Stefan care s-a savirsit rugindu-se: "Doamne, nu le tine in seamna acest pacat !" (Fapte VII, 60) Sfintul Apostol Pavel si lunga coloana de martiri s-au jertfit iubind a cei ce-i ucideau si rugindu-se pentru ei, iertind si binecuvintind. La inceputurile Bisericilor crestine, in secolele primare, aflam aproape pretutindeni marturii de acest fel, de martiriu, de iubire si de iertare. Dragostea toate le rabda, toate le iarta (cf. I Cor. XIII. 4-8).

Iertarea este iubirea in actiune. Elanul sau, cu neputinta de analizat, este un nelimitat avint de darnicie. Iertarea este dar, este generozitate impetuoasa, infinita. Ea este o dreptate de dincolo de lege, care nu desfiinteaza legea, ci o incoroneaza cu un spor de darnicie cu neputinta a dobindit prin lege, in limitele naturale ale legii. Caci iertarea reflecta supranaturalul in relatiile dintre oameni. Cel care iarta si celui caruia i se iarta sint, prin iertare, in raporturi noi; judecata este aceeasi, insa a intervenit ceva ca o radicala intervisiune, care transforma ura in iubire, ostilitatea in pace, instrainarea in prietenie. Cel care iarta "sterge cu buretele" trecutul: si intoarce spatele exigentelor justitiei. Iertarea este rasturnarea pornirilor noastre razbunatoare, discordante si distructive. Ea este creatoare, face dintr-o data oameni noi, innoindu-i. Tot ce a fost este ca si cind n-ar mai fi, tot ce s-a facut ca si cind nu s-ar fi facut.

Iertind, Dumnezeu a creat un om nou. Omul, cind iarta, il imita pe Dumnezeu. Cind greseste sau cind pacatuieste, slabeste, se degradeaza. Cind iarta se inalta ca un inviat din morti. Forta infinita a iertarii, imperativul ei supranatural, este infinit mai puternica decit forta faptei savirsite sub

influenta unei porniri intunecate. Pacatul nu dureaza. E totdeauna gol si sec. Iertarea insa este miraculoasa reparatie a stricaciunilor produse de pacat. Iertarea mobilizeaza toate fortele supranaturale, tot ce e vesnic in om si-i deschide calea luminoasa apre eternitate.

Pr. Prof. Sebastian Chilea,

"Ortodoxia" nr. 3/1978, pag. 512-516.

1. Invatatura de credinta ortodoxa, Ed. Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Bucuresti, 1952, p. 235. 2. In Cant. hom. 12. 3. Vita Moy, P.G. 44, 401-B.

Sfinta Scriptura este, prin continutul si destinatia ei, o carte religioasa. Ea cuprinde cuvintul lui Dumnezeu adresat credinciosilor in vederea cunoasterii voii Sale si a caii spre mintuire. Fenomenele cosmice, evenimentele istorice si realitatile umane mentionate in cuprinsul ei intereseaza deci nu pentru ele insele, ci pentru semnificatia lor religioasa. Ele au retinut atentia sfintilor scriitori ai cartilor biblice pentru motivul ca ilustreaza desfasurarea raporturilor dintre noi si Dumnezeu.

Privite din acest punct de vedere, vremile dinainte de Hristos se impart in trei perioade: a) Etapa edenica sau originara, care determina o data pentru totdeauna trasaturile fundamentale ale conditiei umane pe pamint, unde cea dintii indatorire morala este munca creatoare (Fac. II, 5, 15) si unde, sub raport religios, urmasii lui Adam sint chemati sa faca fata tensiunii dintre idealul de indumnezeire care a fost stabilit de catre Creator (Matei V, 48; II Petru I, 4) si aplecarea spre pacat mostenita de la stramosi; b) Etapa legii naturale, in care s-au dezvoltat trasaturile generale ale neamului omenesc si in care, datorita raspindirii idolatriei si inmultirii pacatelor, indepartarea noastra de voia lui Dumnezeu a devenit un fapt aproape universal: c) Etapa Legii vechi – inaugurata prin Revelatia divina supranaturala pe Muntele Sinai -, care insumind aceste trasaturi generale intr-o serie de experiente unice si semnificative, a pregatit era mesianica1.

Ceea ce caracterizeaza, din punct de vedere religios si moral, prima perioada din viata noastra este experienta existentiala a lui Adam si Eva, care, din pricina calcarii voii lui Dumnezeu, au pierdut starea de nevinovatie, de sfintenie si de fericire de care se bucurau si au trecut intr-o stare de nedreptate, de suferinta si de coruptibilitate. Pedeapsa pe care si-au atras-o trebuia sa-l faca a-si da seama mai intii de contradictia ireductibila dintre adevar si minciuna, bine si rau, virtute si pacat, viata si moarte si apoi de necesitatea absoluta ca Dumnezeu sa se milostiveasca de ei si sa-l scoata din starea in care au cazut si care era cu neputinta de depasit numai prin puterile lor proprii.

Originea si realitatea pacatului, dupa Vechiul Testament. – Credinta in istoricitatea pacatului stramosesc si universalitatea urmarilor lui constituie, dupa Sfintul Apostol Pavel, premisa intregului edificiu dogmatic al soteriologiei crestine (Rom. III, 22-23). De aceea textele biblice care descriu caderea primului om din harul dumnezeiesc si care atesta realitatea pacatului in lume au o importanta covirsitoare pentru intelegerea predicii apostolice ca toti credinciosii, fara deosebire, au nevoie de mintuire si ca eliberarea lor de povara pacatului poate fi dobindita numai prin insusirea roadelor intruparii, jertfei si invierii lui Hristos (Fapte II, 36-39; Rom. I, 16-17; III 24-26).

Realitatea pacatului stramosesc si universalitatea urmarilor lui sint atestate, sub diferite forme, de foarte multe pericope si versete din Vechiul Testament. Marturia biblica de la care pornesc si pe care o intaresc toate aceste texte este istorisirea lui Moisi, primul aghiograf, din Facere III, 1-24, unde aparitia pacatului si intrarea lui in viata noastra sint descrise ca petrecindu-se in trei momente succesive; a) Adam si Eva, care primisera de la Dumnezeu o fire buna si fusesera inzestrati cu toate darurile spirituale si materiale, au fost avertizati in mod expres de catre Creatorul si Stapinul a toate ca neascultarea lor de o porunca prohibitiva le va aduce pierderea nemuririi trupesti (II, 17); - b) Dar, lasindu-se influentati de sugestia rauvoitoare a diavolului si dorind sa ajunga fara efort moral la asemanarea cu Dumnezeu, ei au calcat aceasta porunca divina (III, 1-8); - c) Drept pedeapsa, Dumnezeu I-a izgonit din gradina Edenului, ei urmind sa suporte toate consecintele pacatului in care au cazut, acestea fiind, dupa Sfintii Parinti, consecinte al pierderii harului divin2.

Dar Dumnezeu nu ne-a lasat prada disperarii. Odata cu anuntarea pedepsei pentru calcarea poruncii – a carei respectarea avea sa le ofere prilejul de a-si intari puterile morale prin practica virtutii si de a se ridica astfel in mod treptat la un grad de desavirsire atit de inalt, incit sa nu poata pacatui niciodata -, Dumnezeu a dat primilor oameni nadejdea mingietoare a trimiterii unui Rascumparator sau Mintuitor, care sa-i scoata de sub stapinirea pacatului si sa-i scape de osinda mortii (Facere III, 15).

Precizarea naturii pacatului savirsit de primul om a provocat din totdeauna numeroase discutii si controverse. Sfintii Parinti, urmati de majoritatea comentatorilor, vad din greseala lui Adam un act de neascultare, constind din calcarea poruncii si socotesc ca imbold launtric al neascultarii a fost trufia, pacat savirsit inti de ingerii sai, inainte de facerea lumii vazute si sugerat omului de catre diavol. Mincind din <<pomul cunostintei binelui si raului>> de care nu avea permisiunea sa se atinga, Adam a calcat – cu voie libera si cu deplina stiinta – porunca lui Dumnezeu3.

Dind ascultare unei insinuari perfide din partea celui rau, Adam si Eva au voit sa devina egali cu Dumnezeu in <<cunoasterea binelui si raului>> (Facere III, 5). Caci cum, in vocabularul biblic verbul <<a cunoaste>> (grecescul) implica, pe linga intelesul de cunoastere abstracta, si ideea de insusire, de posesiune si de

folosinta a obiectului cunoscut4, dorinta primilor oameni de <<a cunoaste>> binele si raul exprima de fapt pretentia lor de a deveni stapinii propriului lor destin, de a hotari ei insisi ce este bine si ce este rau, de a-si fi ei insisi de masura si ghid, de a nu mai depinde de Acela care I-a creat, de a se bucura de libertate si de o putere fara margini5.

O asemenea incercare din partea unei creturi nu este o simpla greseala, ci o abatere fundamentala de la atitudinea pe care se cuvenea s-o aiba fata de Creatorul si Binefacatorul ei, o alterare esentiala a relatiilor initiale dintre cel credincios si Dumnezeu, o deviere de la calea spre desavirsirea morala si fericirea vesnica. Actul de neascultare savirsit Adam a pus pe urmasi in situatia de a inclina mai mult spre cele senzuale si de a nu mai dispune de capacitatea deplina de a savirsi binele dorit.

Neascultarea lui Adam intruneste astfel toate caracteristicile unei grave abateri morale si ale unui greu pacat religios: prin calcarea poruncii divine, omul credincios a nesocotit autoritatea si bunatatea lui Dumnezeu; abuzind de libertatea cu care a fost inzestrat, Adam a introdus un element de dezordine in desfasurarea planului lui Dumnezeu cu privire la scopul ultim al creatiei; dind ascultare diavolului, Adam a gresit fata de Dumnezeu, care-I oferise in gradina Edenului cele mai bune conditii de viata si de propasire6. Acest act de neascultare a provocat deci o ruptura in relatiile de incredere dintre Adam si Dumnezeu.

Pacatul stramosesc indeparteaza de harul divin si slabeste puterile cu care fuseseram inzestrati de la creatie, dar nu ne-a facut incapabili de a faptui binele si nici cu totul nevrednici de a primi mintuirea fagaduita. Omul credincios si-a pastrat liberul arbitru si n-a pierdut complet capacitatea de a tinde spre bine si de a se impotrivi raului, fapt ilustrat de viata dreptilor pomeniti de Vechiul Testamen si confirmat anume de Sfintul Apostol Pavel (Rom. II, 10, 14-15; Evr. XI, 4 s.u.)7.

Neascultarea primului om a asezat intreaga sa posteritate sub stapinirea pacatului, care s-a multiplicat, de-a lungul vremii, in forme din ce in ce mai vairate, pe toata fata pamintului. Iar pacatul fata de Dumnezeu a generat in noi pacatul impotriva semenilor nostri. Incepind cu omuciderea savirsita de Cain asupra fratelui sau Abel (Fac. IV, 3-8) si ajungindu-se la faradelegi ca cele pedepsite de Dumnezeu prin urgia potopului (Facere VI, 5 – VII, 24), ori prin nimicirea prin foc din cer a cetatilor Sodoma si Gomora (Fac. XIX, 1-25), rautatea oamenilor a mers atit de departe si a luat proportii atit de mari, incit la un moment dat – dupa expresia antropomorfica a lui Moisi - <> *(Fac. VI, 5-6).*

Universalitatea urmarilor pacatului stramostesc – dintre care cea mai evidenta este moartea trupeasca – si realitatea pacatului in viata noastra provenite din Adam cel cazut sint afirmate, in afara de cartea Facerii, si de alte scrieri canonice ale Vechiului Testament. Astfel, in III Regi VIII, 46 citim: <<Nu este om

care sa nu pacatuiasca>>; in cartea Proverbelor, este lasata fara raspuns intrebarea: <<Cine poate spune: sint curat de pacat?>> (XX, 9); in cartea Psalmilor, sta scris: <<Stricatu-s-a oamenii si uriti s-au facut intru indeletnicirile lor. Toti fiii oamenilor s-au abatut, toti impreuna netrebnici s-au facut>> (XIII, 1-3): <<Milueste-ma, Dumnezeule, dupa mare mila Ta… Ca pacatul meu inaintea mea este pururea… si rau inaintea Ta am facut… Ca iata, intru faradelegi m-am zamislit si in pacate m-a nascut maica mea>> (L, 1-6) etc. Iar convingerea ca starea de intinare si stricaciune se mosteneste prin nastere naturala si ca nici un om nu poate iesi din ea prin propriile sale eforturi, face pa autorul cartii Iov sa scrie, printre altele: <<Cum ar putea un om sa fie fara prihana inaintea lui Dumnezeu, sau cum ar putea sa fie curat cel ce se naste din femeie?>> (XXV, 4-6).

Legatura cauzala dintre pacat si moarte este aratata foarte lamurit si in cartea Intelepciunea lui Solomon: <<Dumnezeu a creat pe om spre nestricaciune si l-a facut dupa chipul fiintei sale; dar, prin invidia diavolului, moartea a intrat in lume>> (II, 24), precum si in scrierea intitulata Intelepciunea lui Iisus, fiul lui Sirah, primita in canonul biblic intre cartile din categoria : <<Prin femeie s-a facut inceputul pacatului si prin ea toti murim>> (XXV, 27)[8].

Universalitatea urmarilor pacatului stramostesc, dupa Noul Testament. – Cind Domnul Hristos si-a inceput activitatea publica, toti iudeii credeau in realitatea pacatului stramosesc si in universalitatea urmarilor lui si toti asteptau venirea Mintuitorului fagaduit. De aceea predica Sfintului Ioan Botezatorul despre necesitatea generala a pocaintei n-a surprins pe nimeni si nu s-a izbit de nici o obiectie principala din partea reprezentantilor teologiei iudaice. Inaintemergatorul Domnului, vazind in Iisus Hristos pe <<Robul lui Ihave>> din proorocia lui Isaia (LIII) si meditind asupra semnificatiei tipice a Mielului pascal si a mieilor jertfiti zilnic la templul din Ierusalim, il numeste cu expresia mesianica cunoscuta din Vechiul Testament: <<Mielul lui Dumnezeu, care ridica pacatele lumii>> (Ioan I, 29, 36)[9]. Sfintii Apostoli, la rindul lor, infatiseaza pe Iisus Hristos ca fiind adevaratul <<Miel>> pascal, care cu singele sau rascumpara pe oameni din stapinirea pacatului (I Cor. V, 7; Evr. IX, 12-18; I Petru I, 18-19; Apoc. V, 9-14; XII, 11; XIV, 4 etc).

Sfintului Apostol Pavel ii revine meritul de a fi infatisat mai pe larg universalitatea pacatului in viata omenirii provenite din Adam cel cazut si de a fi subliniat necesitatea absoluta ca toti credinciosii sa-si insuseasca roadele jertfei lui Hristos. Dar Sfintul Apostol Pavel subliniaza necesitatea mintuirii prin Iisus Hristos, avind in vedere mai ales pe crestinii proveniti dintre pagini. Dupa ce descrie, in scop misionar, decadenta generala a paginitatii (Rom. I, 18-32) si dupa ce demonstreaza, in acelasi scop, ca si iudeii, desi au Legea, savirsesc faptele pe care le osindesc la altii (Rom. II, 1-29), Sfintul Apostol Pavel trage concluzia, folosindu-se de citate din Vechiul Testament, ca <<toti oamenii au pacatuit si sint lipsiti de marirea lui Dumnezeu (Rom. III, 23) si ca, prin Hristos, atit paginii cit si iudeii <<se afla sub pacat>> (Rom. III, 9).

Pornind de la adevarul – relatat de Moisi din Cartea Facerii (III, 1-23) – ca datorita neascultarii lui Adam au intrat in lume pacatul, suferinta si moarte, Sfintul Apostol Pavel precizeaza la Rom. V, 12-21, ca cea ma grea dintre urmarile pacatului stramosesc este aceea ca a pus pe toti oamenii intr-o stare reala de pacatosenie sau nedreptate inaintea lui Dumnezeu. Afirmatia sa nu se intemeiaza numai pe marturiile Vechiului Testament, pe care le citeaza in Rom. III, 4-18, ci si pe insasi invatatura Domnului Hristos, care a spus ca autorul raului si <<tatal minciunii>> este diavolul (Matei XIII, 28, 39; Ioan VIII, 44), ca <<oricine savirseste pacatul este rob pacatului>> (Ioan VIII, 34) si ca lumea se afla <<in stapinirea intunericului>> (Luca XXII, 53), adica a diavolului (Ioan XVI, 11). Adevarul ca sclavia pacatului insamna instrainare de Dumnezeu, care este izvorul vietii si al fericirii vesnice, a fost subliniat de Sfintul Apostol Pavel, avind in vedere invatatura propovaduita de Mintuitorul, care a exprimat acest adevar, intre altele, si prin parabola fiului celui pierdut, de unde rezulta limpede ca iesirea de sub ascultare a tatalui si delectarea cu dulceata amagitoare si efemera a pacatului coboara pe om nu numai in cea mai neagra mizerie, dar si in cea mai amara robie (Luca XV, 11-32).

Vechiul Testament atribuie neascultarii primului om cauza intrairii si raspindirii pacatului in lume, dar nu ne da nici o explicatie cu privire la natura pacatului originar, la modalitatea transmiterii lui si la legatura dintre pacatul lui Adam si pacatele personale savirsite dupa aceea de ceilalti oameni. In Sfintele Evanghelii, nu se afla multe precizari in aceasta privinta, dar faptul este explicabil, deoarece ele consemneaza doar o parte din cuvintele si faptele Mintuitorului, iar invatatura Lui are caracter general si urmareste in primul rind un scop practic10.

Privit in general, pacatul are, dupa invatatura Mintuitorului, un caracter obiectiv: orice incalcare a Legii divine. Dar pacatul poate consta si dintr-o carenta: nesavirsirea faptelor poruncite de Legea divina, pe primul plan situindu-se ajutorarea celor aflati in suferinta si iubirea frateasca fata de semenii nostri (Matei XXIII, 23; XXV, 41-45; Luca XIII, 6-9; XVI, 9-12; 19-25; Ioan XII, 34-35 etc.). pacatul, asa cum arata si una dintre denumirile lui ( ) are si un aspect juridic, caci este o incalcare a Legii divine si echivaleaza cu contractarea unei datorii fata de Autorul ei (Matei VI, 12; XVII, 23-35). El intineaza sufeltul aceluia care-l savirseste (Matei XXIII, 26-28).

Domnul Hristos, cunoscind strinsa legatura dintre pacat si suferinta, a iertata mai intii pacatele acelora pe care i-a vindecat de diferite boli (Marcu II, 5; Matei IX, 3-7; Luca V, 20), iar slabanogului de la scaldatoarea Vitezda, dupa ce i-a redat sanatatea, i-a poruncit ca pe viitor sa nu mai greseasca, daca voieste <<sa nu-i fie si mai rau>> (Ioan V, 14). Binestiind, de asemenea, ca nu exista nimeni care sa nu greseasca, Mintuitorul ne-a povatuit ca, in rugaciunea catre Parintele ceresc, sa-i cerem sa ne ierte <<datoriile>> (: Matei VI, 12) sau <<pacatele>> (: Luca XI, 4), de aceasta iertare avind nevoie cu aceeasi urgenta

– cum remarca Sfintul Ciprian11 si Fer. Augustin12 ca si de piinea zilnica necesara intretinerii vietii trupesti.

Pentru intelegerea raportului dintre pacatul stramosesc si universalitatea urmarilor lui, pe de o parte si roadele jertfei lui Hristos pentru mintuirea tuturor oamenilor, pe de alta parte, Sfintul Apostol Pavel face o paralela antitetica intre neascultarea lui Adam si ascultarea lui Hristos, intre osinda si moartea venite in lume prin greseala unuia (Adam) si harul idreptarii spre viata vesnica cu imbelsugare asupra tuturor credinciosilor <<prin cel unul Iisus Hristos>>. Apostolul afirma ca <<asa cum printr-un om a intrat in lume pacatul si prin pacat moartea, asa moartea a trecut la toti oamenii>>, caci <<prin ascultarea unui singur om, Iisus Hristos, se fac drepti cei multi>>, iar cei <<care primesc prisosinta harului si a darului indreptarii impartasesc in viata prin unul Iisus Hristos>> (Rom. V, 15, 17-21).

Dupa cum precizeaza Sfintul Apostol Pavel, moartea a intrat in lume prin neascultarea primului om <<a imparatit de la Adam pina la Moisi, si peste cei care n-au pacatuit dupa asemanarea greselii lui Adam>> (Rom. V, 14). Explicatia acestei situatii nu trebuie cautata in vina si responsabilitatea individuala a tuturora, deoarece moartea secera fara crutare si vietile acelor care, decedind in frageda virsta, n-au apucat sa savirseasca pacate personale. Universalitatea mortii este consecinta solidaritatii naturale care ne uneste cu protoparintele nostru Adam. Dar cum trebuie inteleasa aceasta solidaritate?

Raspunsul la aceasta intrebare depinde de intelesul atribuit ultimelor cuvinte din Rom. V, 12: . Opinia ca pronumele relativ s-ar referi la substantivul din prima parte a frazei este greu de sustinut, deoarece moartea este pedeapsa, nu cauza sau instrument al pacatului. Unii Parinti bisericesti latini l-au raportat la substantivul de la inceputul frazei si – luind ca analogie faptul ca, la Evr. VII, 10, acelasi Apostol afirma ca Levi a dat zeciuiala lui Melchisedec pe cind se afla inca in coapsa lui Avraam – afirma ca in toti au fost inclusi in actul de neascultare savirsit de prtoparintele biblic13. In cadrul unei asemenea interpretari, se poate intelege fie ca Adam, in calitatea sa de protoparinte, a transmis tuturor urmasilor sai o mostenire de moarte14, fie ca pacatele erau cuprinse dinainte in neascultarea sa, ca si cum el ar fi lucrat in numele nostru al tuturor15.

Dar, cind afirma universalitatea urmarilor pacatului stramosesc, Sfintul Apostol Pavel nu se preocupa de modalitatea transmiterii lui, ci are in vedere starea generala de pacatosenie in care, ca mostenitori directi ai lui Adam cel cazut, se afla toti urmasii sai si pe care fiecare ajuns la virsta discernamintului o confirma si o intareste prin pacatele sale personale (Rom. III, 10-23). Caci pacatele personale nu trebuie privite izolat, ci ca facind parte integranta din cortegiul urmarilor pacatului stramosesc si ca expresii ale starii de pacatosenie create de caderea lui Adam, ca dovezi ale relatiei de solidaritate dintre primul

om si urmasii sai, aceasta solidaritate facind ca greseala lui Adam sa deschida calea intrairii pacatului si a mortii in lume (Facere II< 17; III, 19)16.

Necesitatea eliberarii noastre din robia pacatului. – In planul lui Dumnezeu, situatia creata de neascultarea primului om nu era destinata sa se eternizeze. Adam, iesit nevinovat din mina Cratorului, s-a facut rob pacatului si mortii, iar mostenirea starii create prin greseala lui si inmultirea pacatului au facut din fiecare urmas al lui Adam cel cazut un <<rob pacatului si mortii, iar mostenirea starii create prin greseala lui si inmultirea pacatului au facut din fiecare urmas al lui Adam cel cazut un <<rob al pacatului>> (Rom. VI, 3, 16-17) si <<al stricaciunii>> (II Petru II, 19). Iisus Hristos – intrucit s-a nascut fara pacatul stramosesc, a respins orice ispita, a biruit moartea in trupul sau si s-a inaltat intru slava – este cu adevarat <<Adam, cel nou>>, adica pirga sau inceputul ( ) unei vietuiri noi, libere de pacat, impacate cu Dumnezeu si angajate pa calea ce duce la desavirsire si slava vesnica (Rom. V, -15-18; VIII, 14-17, 29; I Cor. XV, 20-26; Gal. I, 15 etc.).

Dar daca eliberarea din stapinirea pacatului avea sa fie obtinuta numai prin Hristos, pentru ce s-a mai dat Legea veche si cu ce scop s-au mai instituit preotia levitica si ceremonialul sacrificial incredintat acesteia? Legea mozaica, inclusiv sacerdotiul si cultul asezate de ea, nu s-a dat pentru a desfiinta sau inlocui fagaduinta mesianica adresata de Dumnezeu lui Avraam, ci cu scopul de <<a le inchide pe toate sub pacat… in vederea credintei care avea sa vina>> (Gal. III, 15-23), adica pentru a redestepta si tine mereu treaza, in cugetul poporului ales, teama de pacat si a nu lasa sa se stinga la cei credinciosi dorinta si speranta venirii Izbavitorului fagaduit. Legea veche a fost <<o calauza spre Hristos>> (Gal. III, 25) si rolul ei a incetat cind a venit Hristos (Gal. III, 24); o data cu jertfa de pe Golgota, a incetat si rolul preotiei levitice si al jertfei aduse prin mijlocirea ei (Evr. VII, 11 sq; IX, 1 – X, 18).

Sfintul Apostol Pavel afirma ca, fata de fagaduinta de mintuire prin Hristos adresata lui Avraam, Legea mozaica <~~> (Gal. III, 17-19) si <<ca sa se inmulteasca pacatul>> (Rom. V, 20). Intr-adevar, Legea mozaica a oferit cunoasterea pacatului si a pus sub blestem pe cei ce-l savirsesc, dar nu le-a oferit nici un ajutor pentru evitarea sau invingerea lui. Datorita faptului ca majoritatea poruncilor ei privesc obligatii ceremoniale, ca cele cu continut moral sint exprimate in forma negativa si ca, practic, nimeni nu se poate feri in mod absolut de calcarea vreuneia dintre ele, ea n-a facut decit sa accentueze si mai mult vina si raspunderea noastra inaintea lui Dumnezeu (Rom. III, 19-20; IV, 15; V, 13). In chip paradoxal, pacatul si-a gasit loc, facind ca <<porunca data omului spre viata sa-I fie spre moarte (Rom. VII, 7-10).~~

Cauza pentru care Legea veche n-a adus iertare si binecuvintare ci vina si minie (Rom. IV, 15) nu se afla in ea insasi, caci aceasta fiind data de Dumnezeu, este sfinta, dreapta, buna si duhovniceasca>> (Rom. VII, 12, 14). Cauza se afla in contradictie interioara a urmasului lui Adam cel cazut: <<Stim ca Legea este

duhovniceasca; dar eu sint trupesc, supus pacatului… Fiindca stiu ca nu locuieste in mine, adica in trupul meu, ce este bun… Caci dupa omul cel launtric ma bucur de legea lui Dumnezeu; dar vad in madularele mele o alta lege, luptindu-se impotriva legii mintii mele si dindu-ma rob pacatului>> (Rom. VII, 14-23).

Aceasta este din punct de vedere religios, conditia noastra. De aceea, vorbind in numele intregii posteritati a lui Adam cel cazut, Sfintul Apostol Pavel exclama: <<Om nenorocit ce sint! Cine ma va izbavi de trupul mortii acesteia?>> (Rom. VII, 24). Iar ceea ce dorim noi credinciosii, nu este sa fim eliberati, ca dintr-o temnita sau ca de o povara, de propriul nostru trup, ci sa fim izbaviti de tirania care ne sileste trupul impotriva boii sufletului, sa slujeasca pacatului aducator de moarte. Cel lipsit de harul lui Dumnezeu dispune de posibilitati limitate, sub raport religios, caci puterile pe care le-a primit la creatie si care erau suficiente pentru a-si implini chemarea, au fost slabite de pacatul originar. Suferinta lui provine din dezbinarea profunda a fiintei sale, din experienta dureroasa a neputintei de a se conduce constant dupa exigentele ratiunii si constiintei sale morale (,) si ale legii lui Dumnezeu ( ).

Eliberarea de care cel ce crede are trebuinta si care I-a fost fagaduita de Dumnezeu consta deci din restaurarea armoniei initiale dintre trupul si sufletul sau, din desfiintarea puterii pacatului – instrument al diavolului si <<bold al mortii>> (I Ioan III, 8; I Cor. XV, 55-56)- din abolirea tutelei exercitate de Legea veche (Gal. III, 22-25; IV, 21-31) si din readucerea omului din sfera harului divin, adica la libertatea vestita de Proorocii Vechiului Testament si adusa credinciosilor de Iisus Hristos.

Eliberarea in Hristos. Pacatul face din victimele sale prizonieri (Rom. VII, 23; II Tim. III; Fapte VIII, 23). Odata cazut in stapinirea lui, credinciosul nu mai dispune, prin el insusi, de nici un mijloc de eliberare. Dar Dumnezeu nu ingaduie biruinta finala a raului si nu voieste moartea pacatosilor (II Petru III, 9; I Tim. II, 4). Pentru nemarginita sa iubire si credincios fagaduintei sale de demult, El <<a trimis in lume, la plinirea vremii, pe insusi Fiul Sau cel nascut din femeie, ca sa elibereze pe cei robiti si sa rascumpere pe cei de sub Lege>> (Gal. IV, 3-5), ca <<sa ispaseasca pacatele lumii>> (Ioan I, 29; I Ioan III, 5) si s-o scoata <<din acest veac rau de acum>> (Gal. I, 4), ca <<sa surpe pe cel ce are stapinirea mortii adica pe diavolul>> si ca <<sa izbveasca pe aceia care, de frica mortii, erau supusi robiei pentru toata viata>> (Evr. II, 14-15).

Intelegerea mintuirii ca eliberare din robia pacatului – preinchipuita odinioara de eliberarea evreilor din robia egipteana si de stabilirea lor in pamintul fagaduintei – fusese pregatita, cu veacuri inainte, de Proorocii Vechiului Testament. De aceea primii credinciosi ai Noului Testament au primit Evanghelia lui Hristos ca pe o charta dumnezeiasca a libertatii, iar pe Iisus Hristos ca pe eliberatorul lor din stapinirea pacatului si mortii. Preotul Zaharia,

crezind ca era mesianica s-a inceput cu nasterea Sfintului Ioan Botezatorul, preaslaveste pe Dumnezeu <<pentru ca a facut rascumpararea ( ) poporului sau>> (Luca I, 68). Proorocita Ana, recunoscind in pruncul Iisus pe Mesia cel asteptat, il vesteste tuturor celor ce asteptau izbavire ( ) in Ierusalim>> (Luca II, 38). Luca si Cleopa au urmat pe Iisus pentru ca au nadajduit ca <<El este cel ce va elibera ( ) pe Israil>> (Luca XXIB, 21).

Sfintul Apostol Pavel, vorbind despre pacatul stramosesc, ia in considerare si urmarile lui asupra intregii creatii, cind afirma ca <<toata faptura a fost supusa desertaciunii>> si trecuta <<in robia stricaciunii>> si ca <<ea suspina impreuna (cu omul) si impreuna are dureri pina acum>>, spre nadejdea ca <<si ea va fi eliberata ( )…, sa se bucure de libertatea maririi fiilor lui Dumnezeu>> (Rom. VIII, 18-22). Apostolul infatiseaza pacatul primului om si povara urmarilor lui asupra neamului nostru, sub chipul unui manuscris, al unei polite, al unui zapis al datoriilor contractate de Adam fata de Dumnezeu pe seama noastra si afirma ca acest inscris de inrobire care despartea pe urmasii lui Adam de Parintele ceresc, a fost <<pironit pe cruce>>, adica a fost desfiintat prin actul jertfei lui Hristos, care a luat asupra sa si a achitat, cu pretul singelui sau, toata datoria celor credinciosi (Gal. II, 13-15)17.

Eficienta jertfei de pe Golgota pentru izbavirea noastra din stapinirea pacatului este subliniata pe larg indeosebi in Epistola catre Evrei, unde Sfintul Apostol Pavel, in cadrul unei strinse argumentari teologice, afirma: <<Iisus Hristos, venind Arhiereu al bunatatilor celor viitoare.. a intrat o singura data in Sfinta Sfintelor… cu insusi singele sau si a dobindit o vesnica rascumparare… Pentu aceasta El este mijlocitorul unui nou testament, ca prin moartea petrecuta spre rascumpararea celor de sub testamentul dintii, ci chemati sa ia fagaduinta mostenirii vesnice>> (Evr. IX, 12-15). Iar in Epistola catre Tit, acelasi Apostol sicrie: <<Mintuitorul nostru Iisus Hristos s-a dat pe sine pentru noi, ca sa ne izbaveasca ( ) de toata faradelegea si sa-si curateasca lui popor ales, rivnitor de fapte bune>> (II, 13-14). Jertfa de pe Golgota este infatisata ca mijloc de rascumparare si de Sfintul Apostol Petru, care scrie: <<Nu cu lucruri stricacioase, cu argint sau aur, ati fost rascumparati ( ) din viata voastra desarta, pe care o aveti de la parinti, ci cu scumpul singe al lui Hristos, ca al unui miel nevinovat si neprihanit>> (I Petru I, 18-19)18.

De fapt, insusi Domnul Hristos a proclamat cel dintii acest adevar, declarind, in repetate rinduri, ca <<El, Fiul Omului, a venit ca sa-si dea viata rascumparare ( ) pentru multi>> (Marcu X, 45; Matei XX, 28). Totodata, Mintuitorul a dovedit, prin alungarile de demoni, ca a venit in lume ca sa invinga pe diavol, sa-l dezarmeze, sa-I desfiinteze stapinirea asupra credinciosilor si sa intemeieze pe pamint Imparatia lui Dumnezeu (Luca XI, 20-22). Iar <<catre iudeii care crezusera in El, Domnul a spus: Daca veti ramine in cuvintul Meu, sinteti cu adevarat ucenicii Mei si veti cunoaste adevarul, iar adevarul va va face liberi>> (Ioan VIII, 31-21); <<Adevarat, adevarat zic: Oricine savirseste pacatul este rob

pacatului, iar robul nu ramine in casa in veci; Fiul insa ramine in veci. Deci, daca Fiul va va elibera veti fi cu adevarat liberi>> Ioan VIII, 34-36).

Din aceste texte, la care se pot adauga si altele, rezulta ca, in Noul Testament, mintuirea este inteleasa totdeauna ca o eliberare din robia pacatului (Matei I, 21; Luca I, 77; VII, 49-50; Fapte V, 31; Iacob IV, 12), din blestem (Rom. V, 9; I Tes. V, 9), de orice impilare si suferinta (Luca IV, 18; Matei XIII, 17), de tirania diavolului (Matei VII, 13; Fapte X, 38; Eves. IV, 27; VI, 11; I Tim. III, 7; II Tim. II, 26; I Petru V, 8), din stapinirea mortii (Luca VI, (; II Cor. VII, 10; Iacob V, 20) de la pierzare (Marcu VIII, 35; Matei XBIII, 11; Luca XIX, 10; I Cor. I, 18; II Cor. II, 15; II Test. II, 10) din osinda vesnica (Marcu XVI, 16; Ioan III, 17; XII, 47; I Cor. III, 15; V, 5; I Petru IV, 18).

Mintuirea prin Hristos inseamna in primul rind o ruptura totala de trecut, o eliberare deplina din starea creata de pacat, o emancipare definitiva fata de orice tutela si sclavie, <<o dezbracare>> sau <<parasire>> irevocabila a <<omului vechi>>, cu toate prejudecatile si deprinderile lui (Efes. IV, 22; Col. III, 9). Ea este o izbavire de sub <<legea pacatului si a mortii>> (Rom. VIII, 2). Ea este o <<dezlegare>> (Apoc. I, 5), o <<spalare>> (Br. V, 26; Tit III, 5) si o <<curatire>> (II Petru I, 9; Evrei IX, 14; I Ioan I, 7) de pacate si se dobindeste prin Taina Botezului (Rom. VI, 3 q; Gal. II, 27) si a Pocaintei (I Ioan I, 9; II, 2; Iabob V, 16). Ea este o <<nastere din nou>> ( ) si se infaptuieste <<prin baia nasterii cele de a doua si prin innoirea Duhului Sfint>> (Tit III, 5-6, cf. Ioan III, 5 s.u.). Ea este o <<moarte, ingropare si inviere>> sacramentala cu Hristos in Duhul Sfint, este o desfiintare a <<zapisului care era asupra noastra si care ne era potrivnic>> (Col. II, 14) si o <<biruiunta asupra duhurilor rautatii>> (Col. II, 15; Luca XI, 20-22).

Dar mintuirea in Hristos nu se reduce la actul eliberarii credinciosilor din robia pacatului, de sub tutela Legii vechi si din stapinirea mortii. In conditiile sociale din epoca sclavagista, eliberarea unui sclav era deplina si reala numai atunci cind acestuia I se oferau si mijloacele de care avea nevoie pentru a putea duce o viata mai buna in viitor. Drept aceea si eliberarea credinciosilor din robia pacatului, diavolului si mortii vesnice si readucerea lor sub ascultarea de Dumnezeu – ca <<robi ai lui Hristos>> (Rom. VI, 16; I Cor. VII, 22; Efes. VI, 6) – nu este o simpla stramutare dintr-o stapinire in alta, o transferare juridica dintr-un regim intr-altul. Ea este mult mai mult decit atit. Este o innoire totala a fiintei credinciosului si o infiere a lui de catre Dumnezeu. Caci harul divin nu este un dar exterior, un decret juridic, o simpla iertare de pacate, ci un nou principiu de viata, un ferment de innoire si un izvor de energie care-i ajuta sa urce, treapta cu treapta, scara tuturor virtutilor si care face ca noua lor viata, inca imperfecta acum, sa se invredniceasca de slava cereasca, dupa a doua venire a lui Hristos (Rom. VIII, 11; Gal. VI, 8; II Cor. I, 21-22; IV, 13-V, 5; Ef. I, 11-14).

Datorita principiului de viata sadit in noi de catre Sfintul Duh, crestinul este capabil sa implineasca cu usurinta nu numai toate cerintele Legii morale naturale, ci si poruncile din Legea descoperita de Dumnezeu. Datorita acestui principiu de viata, supunerea fata de voia lui Dumnezeu nu are caracterul unei robii - cum era ascultarea ceruta de Legea veche pentru urmasii lui Avraam -, ci este libera, spontana, din imboldul cugetului, insotita de bucuria inimii, caci izvoraste din iubirea profunda a binelui, din constiinta relatiilor de filiatie cu Parintele ceresc, din indemnul tainic al Duhului Sfint care salasluieste in cei al lui Hristos: <<Caci citi sint minati de Duhul lui Dumnezeu sint fii ai lui Dumnezeu sint fii ai lui Dumnezeu. Pentru ca n-ati primit iarasi un duh al robiei, spre temere, ci ati primit duhul infierii, prin care stigam: Avva! Parinte!… Si daca sintem fii, sintem si mostenitori adica ai lui Dumnezeu si impreuna – mostenitori cu Hristos, … ca impreuna cu El sa ne preamarim>> (Rom. VIII, 14-17; vezi si Ioan XV. 14-15; Gal. IV, 5-6; VI, 18; II Tim. 1, 7; I Ioan V, 16-18). O astfel de robie – daca mai poate fi numita astfel – este de fapt expresia supremei libertati spirituale, intrucit inseamna biruinta deplina asupra pacatului si chezasia fericirii si slavei ceresti (Rom. VI, 22-23; VIII, 18; II Cor. IV, 17 etc.).

Asa cum arata Mintuitorul in convorbirea cu Nicodim (Ioan III, 3-7) si cum marturiseste Sfintul Apostol Pavel in mai toate Epistolele sale, crestinul este <<un om nou>> zidit pe ruinele <<omului vechi>>, este <<o faptura noua>>, in care harul divin a reperat toate stricaciunile pricinuite de pacatul lui Adam (I Cor. XV, 22, 45; Rom. V, 19) si in care locuieste Hristos: <<Deci, daca este cineva in Hristos, este faptura noua, cele vechi au trecut, iata toate s-au facut noi. Si toate sint de la Dumnezeu, care ne-a impacat cu Sine prin Hristos>> (II Cor. V, 17-18); <<In Hristos Iisus nici taierea imprejur nu este ceva, nici netaierea imprejur, ci faptura cea noua>> (Gal. VI, 15); <<Toti citi in Hristos ne-am botezat, intru moartea lui ne-am botezat. Deci ne-am ingropat cu El, in moarte, prin Botez, pentru ca, precum Hristos a inviat din morti, prin slava Tatalui, asa sa umblam si noi intru innoirea vietii; caci daca am crescut impreuna cu El prin asemanarea mortii Lui, atunci vom fi partasi si ai invierii Lui…>> (Rom. VI, 3-11).

Mintuirea nu este insa o stare dobindita de-a gata si definitiv in clipa Botezului, ci un proces pe care Sfinta Treime il inagureaza prin Taina Botezului (Matei XXVII, 19) si pe care crestinul trebuie sa-l sustina pina la sfirsitul vietii sale pamintesti, colaborind cu harul divin prin credinta, si fapte bune. Caci daca Hristos a realizat pentru noi mintuirea obiectiva, pe cea subiectiva fiecare credincios este chemat a o dobindi. Eliberarea de pacat si nasterea din nou ii sint oferite gratuit, prin lucrarea harului divin primit la Botez. Pentru dobindirea fericirii vesnice, este absolut necesar ca credinciosul sa pastreze comuniunea cu Hristos (Ioan XV, 1-11),implinind poruncile Lui (Ioan XIV, 20; XV, 4) si ferindu-se de pacatele care I-ar aduce pierderea harului dumnezeiesc (Gal. V, 4, Apoc. III, 15-16).

Nici virtutea nici pacatul nu sint abstractii, ci fapte, atitudini, realitati morale si religioase, iar omul, ca fiinta inzestrata cu libertate, poate urma sau binele, sau raul. Si dupa convertire, credinciosii pot cadea, in cursa diavolui, prinsi fiind de el, pentru a-I face voia>> (II Tim. II, 26; si I Tim. VI, 9-10). Insasi libertatea dobindita prin Botez, daca este rau folosita, poate servi <<ca pretext pentru a sluji trupului>> (Gal. V, 13). De aceea Sfintul Apostol Petru previne pe crestini asupra acestei primejdii si indeosebi asupra urmarilor dezastruoase ale recaderii in pacatele dinainte de convertire: <<Traiti ca oamenii liberi, dar nu ca si cum ati avea libertatea drept acoperamint al rautatii>> (I Petru II, 16 si II Petru II, 19-22). La drept vorbind, abtinerea de la rau, dupa porunca lui Dumnezeu, nu inseamna o limitare sau o frina impusa libertatii crestine, ci un mod superior de a exercita, singurul mod de a trage folose reale de pe urma ei, in vederea mintuirii[19].

Dupa invatatura Sfintei Scripturi, autorul raului este Satan, capetenia ingerilor rai. In urma izgonirii lui si a ostilor sale din cer (Luca X, 18; Apoc. XII, 7-9), Satan a fost aruncat pe pamint si aici, amagind pe Adam si reusind a se face ascultat de cei prinsi in mrejele pacatului, si-a arogat titlul de <<stapinitor al lumii>>[20]. Pentru crestini, respingerea ispitelor si lepadarea de pacate nu sint deci simple biruinte ale duhului asuprea trupului, ci biruinte asupra diavolului. De aceea Sfintul Apostol Pavel aseamana virtutile crestine cu o panoplie, iar viata crestinului ci o lupta continua impotriva unor dusmani nevazuti, dar reali: <<Imbracati-va cu toata armatura lui Dumnezeu, ca sa puteti sta impotriva uneltirilor diavolului. Caci lupta noastra nu este impotriva trupului si singelui, ci... impotriva stapinitorilor intunericului acestui veac, impotriva duhurilor rautatii raspindite in vazduhuri>> (Efes. VI, 11-17; comp. Luca XXII, 31; Efes. IV, 27; I Tim. III, 6; II Tim, 26; Evr. II, 14; Iacob IV, 7; I Petru V, 8; I Ioan III, 8-10).

Respingind orice ispita, alungind demonii, inviind mortii, acceptind de buna voie moartea pe cruce si parasind biruitor mormintul, Iisus Hristos a invins pacatul, moartea si pe satan in propriul lor domeniu. Prin smerenia, ascultarea si jertfa Sa, El a scos pe ingerii rai din stapinirea lor uzurpatoare asupra noastra (Ioan XII, 31; XVI, 11; Evr. II, 14) si a dat si ucenicilor sai puterea de a-i invinge si a le porunci (Luca X, 17-20; Marcu XVI, 17). In timpul cind se afla cu trupul in mormintul pecetluit de sinedristi si strajuit de ostasi si cind diavolul se credea, in sfirsit, biruitor asupra lui, Domnul Hristos s-a coborit cu sufletul in iad, propovaduind si celor tinuti acolo (I Petru III, 19-20) si dovedind ca de acum inainte El este cel care dispune de <<cheile mortii si ale iadului>> (Apoc. I, 18).

Dar victoria lui Hristos asupra diavolului si mortii va fi deplina si stralucitoare la invierea cea de obste si la judecata din urma, cind iadul si moarte vor fi silite sa-si elibereze prada si cind satan si toti cei amagiti de el vor fi aruncati pentru vesnicie in chinuri vesnice (Apoc. XX, 10, 13-15). De aceea, in incheierea pericopei consacrate trimfului lui Hristos asupra mortii, la Parusia sa, Sfintul Apostol Pavel scrie: <<Cind acest trup stricacios se va imbraca in nestricaciune si acest trup muritor sa va imbraca in nemurire, atunci va fi (implinit) cuvintul

ce s-a scris: <<Inghititu-s-a moartea in biruinta. Unde iti este, moarte, boldul? Unde iti este, iadule, biruinta?… Sa dam deci multumire lui Dumnezeu, care ne-a dat biruinta prin Domnul nostru Iisus Hristos>> (I Cor. XV, 54-57).

Aici, pe pamint, crestinii primesc, prin Sfintele Taine, prin Sfintele Taine, doar <<arvuna Duhului>> (II Cor. I, 22; v, 5), doar <<arvuna mostenirii>> (Efes. I, 14). Ei sint mintuiti <<in nadejde>> (Rom. VIII, 24) si <<asteapta in Duh speranta indreptatirii din credinta…care lucreaza prin dragoste>> (Gal. V, 5-6). Deplina mostenire adica eliberarea de moartea care pune stapinire totala pe trup in clipa decesului fizic, precum si slava vesnica o vor primi la a doua venire a lui Hristos, cind <<mortii vor invia nestricaciosi>> si cei vii <<se vor imbraca in nemurire>>, caci dupa cum am purtat chipul (omului) celui pamintesc, vom purta si chipul celui ceresc>> (I Cor. XV, 49-53; Apoc. XX, 13-14; XXI, 3-4). Avind inainte aceasta glorioasa perspectiva, adevaratul crestin nu-si pierde curajul in suferinte si intimpina cu seninatate moartea trupeasca, deoarece crede cu tarie ca <<chiar daca omul nostru cei din afara se strica, cel dinauntru insa se innoieste din zi in zi, iar necazul nostru de acum, usor si trecator, ne aduce slava vesnica mai presus de orice masura>> (II Cor. IV, 16-17). Avind in inima lor <<arvuna Duhului>> (II Cor. I, 22) si cunoscind adevarul ca <<unde este Duhul Domnului, acolo este libertate>>, ucenicii lui Hristos privesc de pe acum <<ca in oglinda, cu fata descoperita, slava Domnului si se prefac in acelasi chip din slava in slava, ca de la chipul Domnului>> (II Cor. III, 17-18). Concluzia lor in veacul de acum este determinata de convingerea profunda ca singura atitudine conforma credintei si nadejdii crestine este cea exprimata de Sfintul Apostol Pavel prin cuvintele: <<In toate acestea sintem mai mult decit biruitori, prin Acela care ne-a iubit… Caci sint incredintat ca nici moartea, nici viata, nici ingerii, nici stapinirile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici puterile… si nici o alta faptura nu va putea sa ne desparta pe noi de dragostea lui Dumnezeu cea in Hristos Iisus, Domnul nostru (Rom. VIII, 38-39).

Lupta impotriva pacatului, indatorire esentiala a credinciosului. – Dupa invatatura Domnului nostru Iisus Hristos, cea dintii grija a celui credincios in aceasta viata trebuie sa fie mintuirea sufletului si dobindirea fericirii ceresti: <<Caci ce-I foloseste omului sa cistige lumea toata, daca isi pierde sufletul? Sau ce ar putea sa dea credinciosul, in schimb, pentru sufletul sau? (Marcu VIII, 36-37); <<Ci cautati mai intii Imparatia lui Dumnezeu si dreptatea lui>> (Matei VI, 33); <<Lucrati deci nu pentru mincarea cea pieritoare, ci pentru mincarea care ramine spre viata vesnica>> (Ioan VI, 27).

Inceputul mintuirii il face harul divin, prin renasterea baptizmala, iar infaptuirea ei, in vederea invrednicirii de fericirea cereasca, depinde de conlucrarea noastra cu Dumnezeu, prin credinta si fapte bune. Singurul obstacol in calea mintuirii este pacatul. De aceea, intre cele dintii puteri incredintate Sfintilor Sai Apostoli de catre Mintuitorul, a fost aceea de a dezlega pe oameni de pacate, prin administrarea Botezului si Pocaintei (Matei XVI, 19; Ioan XX, 21-23; Fapte III, 19 etc.). Tot de aceea doua din cele sapte

cereri ale Rugaciunii domnesti au ca obiectiv iertarea pacatelor si ferirea de ispite (Matei VI, 12-13).

Omul care, pretinzindu-se crestin se complace in pacat, se afla in contradictie cu sine insusi, deoarece <<pomul cel bun nu poate face roade rele>> (Matei VII, 16-19), iar <<cel bun este nascut din Dumnezeu nu savirseste pacat, caci prin aceasta se vadesc fiii lui Dumnezeu si fiii diavolului>> (I Ioan III, 9-10). Iar daca Fiul lui Dumnezeu a venit in lume ca sa ne izbaveasca din robia pacatului (Ioan I, 29; I Ioan III, 5) si sa desfiinteze orice putere a diavolului asupra lumii (Ioan XII, 31; I Ioan III, 8), se intelege de la sine ca, intemeind Biserica, El i-a incredintat, ca misiune esentiala, eliberarea credinciosilor de povara apasatoare a pacatului.

Domnul Hristos cind si-a inceput activitatea publica si-a definit misiunea prin cuvintele lui Isaia (XLI, 14): <<Duhul Domnului peste mine, pentru ca m-a uns sa binevestesc saracilor; m-a trimis sa vindec pe cei zdrobiti la inima, sa propovaduiesc robilor dezrobirea si celor orbi vederea, sa slobozesc pe cei apasati si sa vestesc anul milei Domnului>>21 (Luca IV, 18-19).

Sfinta Scriptura – de la prima la ultima ei carte – arata destul de clar ca pacatul a avut urmari negative nu numai asupra relatiilor interumane. Alaturi de pacatul individual si ca o hipertrofie a lui a aparut astfel pacatul colectiv.

Pasivitatea fata de aceste urmari din ce in ce mai grave ale pacatului stramosesc ar insemna, din partea crestinilor, o atitudine de nepasare fata de mesajul lui Iisus Hristos, care ne-a aratat ca toti oamenii, fiind fii ai aceluiasi Parinte ceresc si deopotriva chemati la mintuire, sint datori sa se respecte, sa se iubeasca si sa se ajute ca fratii.

Pr. Drd. Nicolae Radulescu,

"Studii Teologice", nr. 7-10/1976, pag. 669-682.

NOTE BIBLIOGRAFICE

- Lucrare de seminar elaborata si sustinuta in cadrul pregatirii doctoratului in teologie, sub indrumarea P.C. Pr. Conf. Const. Cornitescu, care a dat si avizul pentru publicitate.

1. P. Grelot, Biblie et Theologie, Paris, 1965, p. 29, 164; <<Sens chretien de l’Ancien Testament>>, Tournai, 1962, p. 115. 2. Urmarile pacatului stramosesc asupra intregii posteritati a lui Adam au fost contestate, in epoca patristica, de pelagieni, care vedeau in neascultarea lui Adam o greseala numai a sa, fara consecinte pentru urmasi: Pelagianismul a fost Condamnat mai intii de doua Sinoade locale ale Bisercii palestiniene si apoi de Sinodul III Ecumenic. In epoca moderna, ele au fost tagaduite de socinieni si aminieni, care au pus la indoiala

insasi existenta pacatului originar si privesc moartea nu ca pe o pedeapsa a pacatului, ci ca pe un rau natural transmis prin nastere; la fel sustin, in timpurile mai noi, Quakerii si Mennoinitii. Cf. Hr. andrutos, Simbolica, trad. de Iustin Moisescu, Ed. Centrului Mitropolitan al Olteniei, 1955, p. 161-162. 3. I. Mihailcescu, Manual de Teologie Dogmatica, Bucuresti 1932, p.146 s.u. 4. F. M. Abel, Grammaire de Grec Biblique, Paris, 1927, p. 304. 5. Hr. Andrutsos, Dogmatica Bisericii Ortodoxe Rasaritene, trad. de D. Staniloae, Sibiu, 1930, p. 159; I. Mihalcescu, op. cit., p. 129; St. Lyonnet, art. Peche, in <<Vocabulaire de Theologie Biblique>>, Paris, 1970, col. 933; G. Pidoux, art. Peche in <<Vocabulaire Biblique, Neucatel, 1964, p. 224. 6. Th. Cremer, ar. Peche, in <<Dictionnaire Encyclopedique de la Bible>>, II, Valence-sur-Rhone, 1932, p. 357. 7. Dupa invatatura Bisericii Ortodoxe, urmarile pacatului stramosesc – rezultate din pierderea harului divin – sint foarte grave, dar nu catastrofale, caci firea noastra, care a ramas buna, n-a fost viciata atit de profund, incit sa nu mai putem savirsi nici macar binele cunoscut din legea morala naturala. Dupa invatatura Bisericii Romano-Catolice, pacatul stramosesc a cauzat numai pierderea darurilor supranaturale pe care primul om le primise de la Dumnezeu: <<carentia doni superadditi>>. Protestantii se situeaza la polul opus: pacatul stramosesc a intunecat complet chipul lui Dumnezeu in om si l-a prevertit atit de grav facultatile intelectuale si trupesti, incit omul cazut nu mai poate dori si faptui decit pacatul. cf. I. Mihalcescu, op. cit., p. 133; Hr. Andrutos, Simbolica p. 156 s.u. 8. Urmarind documentarea tezei ca pacatul stramosesc a distrus complet chipul lui Dumnezeu din om si ca omul natural a devenit incapabil de orice bine, protestantii dau caracter absolut acestei categorii de citate biblice, trecind cu vederea numeroase alte texte din Vechiul si Noul Testament (Facere XIV, 18-19; XVIII, 2 sq; XXII, 16-19; Iov. I, 8; Iesire I, 17 sq.; Matei V, 46-48; VII, 9; Luca II, 25, 36-37; Rom. I, 19-20; II, 14-15 etc.) care arata ca puterile omului n-au slabit atit de mult, incit sa nu mai vada nici o raza a luminii dumnezeiesti si sa implineasca macar cerintele esentiale ale legii morale naturale. Hr. Andrutsos, Simbolic, p. 153 s.u. 9. J. Bonsirven, Theologie du Nouveau Testament, Paris, 1951, p. 75-86. 10. J. Riviere, art. Peche originel, in <<Dictionnaire Pratique des Connaisances Religusese>>, IV, Paris, 1927, col. 41. 11. Sf. Ciprian, Libere de Oratione Dominica, 22, P.L. IV, 630. 12. Fer. Augustin, Contra duas epistolas Pelagianorum IV, 10. P.L., XLIV, 630. 13. F. Prat, La Theologie de Saint Paul, I, Paris, 1927, p. 256. 14. Formula teologica <<a pacatui in Adam>> se intilneste pentru prima oara la Sf. Ambrozie: <<Omnes in primo homine peccavimus>> (Apologia pro Davide, II, 71. P.L., XIV, 915) si in comentarul la Epistolele pauline (Ambrosiaster) ce l-a fost atribuit, dar al carui autor nu este cunoscut: <<In quo, id est in Adam, omnes peccaverunt>> (P.L. LXVII...). Fer. Ieronim, adept al aceleiasi opinii, a tradus aceste patru cuvinte, in Vulgata, astfel: <<in quo omnes peccaverunt>>. Tot asa le intelesese, mai inainte, Origen si la fel vor fi interpretate dupa aceea de Fer. Augustin si de majoritatea apusenilor din veacurile urmatoare. Cf. L-CI> Fillion, La Sainte Bible commentee d'apres la Vulgate, VIII, Paris, 1925, p. 46. 15. Transpunerea expresiei prin cuvintele: <<In cel prin care>> sau: <<prin acela in care>>, desi se intilneste in foarte multe traduceri, nu satisface cerintele

gramaticale ale limbii grecesti ea fiind o prescurtare a cuvintelor si indeplinind rol de conjunctie, cu insemnarea: pentru aceea ca, deoarece, intrucit (cf. F. Abel, op. cit., p. 237). Expresia ' are rol de conjunctie si in II Cor. V., 4 (in intelesul de <<pentru ca>>), precum si in Filip. III, 12 si IV, 10. De remarcat si faptul ca nici contextul nu poate fi socotit favorabil raportarii expresiei ' la Adam, caci transmiterea pacatului stramosesc este indicata anume in versete 18-20 din aceeasi pericopa (cf. F. Amiot, Les idees maitresses de Saint Paul, Paris, 1959, p. 59, n. 2). Aceeasi opinie este adoptata in Epitre de Saint Paul aux Romains. Traduction Oecumenique de la Bible, Paris, 1967, p. 54-55. L. Ceraux, propune alta traducere: <<din cauza aceluia prin care toti au pacatuit>> (Le Christ dans la Theologie de S. Paul, Paris, 1963, p. 178), dar sugestia lui nu rezolva nici una din dificultatile problemei. Adaugam si constatarea ca Parintii si Scriitorii bisericesti de limba greaca – exceptia lui Teofilact al Ohridei, care in comentarul sau la Epistola catre Romani, raporteaza la Adam expresia ' atribuie acestei expresii rol de conujunctie si vad in Rom. V, 12, intarirea afirmatiei ca, pina la Hristos, din pricina pacatului, toti oamenii sint vinovati inaintea lui Dumnezeu si se afla pe drept sub stapinirea mortii. Amintim, in sfirsit, si observatia dogmatismului grec Hr. Andrutsos ca formula <<toti oamenii au pacatui in Adam>> nu se impaca cu teoria creationismului sufletului adoptata de Biserica Ortodoxa (Simbolica, p. 168) si ca <<gramatical, forma (a pacatui din oarecare cauza) nu poate inlocui pe (in cineva), cum afirma aproape toti comentatorii>> (Dogmatica Bisericii Ortodoxe Rasaritene, p. 172). 16. F. Prat, op. cit., 257, Epitre aux Romains, Trad. oec de la Bible, p. 55. 17. H. Roventa, Epistoal catre Coloseni, Bucuresti, 1946, p. 83-85. 18. In Septuaginta, verbul traducere, de regula, doua cuvinte eternice aproape sinonime: <<gaal>> - a rascumpara si <<paddah>> - a elibera. Vulgata l-a tradus prin <<redimere>>. Substantivul – folosit mai cu seama in vocabularul militar, pentru notiunea de rascumparare a ostaticilor si prizonierilor de razboi – exprima cind dreptul de rascumparare (Lev. XXV, 48-54), cind rascumpararea insasi (Num. XVIII, 16), cind eliberarea propriu-zisa (Ps. CX, 9; CXXIX, 7). In Col. I, 14 si Ef. I, 7, unde este vorba de rascumpararea din robia pacatului, Sf. Apostol Pavel intrebuinteaza substantivul . Notiunii <<pret de rascumparate>> din Vechiul Testament – unde Iahve, ca mintuitor sau eliberator, poarta epitetul de <<Goel>> (Is. LXI, 14; LIX, 20; Ps. XIX, 15 etc.), ii corespunde in Noul Testament, termenul , substantiv format din verbul , care impreuna cu verbul , exprima ideea de eliberare, salvare, izbavire. Cf. C. Spick, Theologie morale du Nouveau Testament, I, Paris, 1965, p. 625; N. Chitescu, Rascumpararea in Sf. Scriptura si in scrierile Sf. Parinti, Bucuresti, 1937, p. 2-12. 19. L. Roy, Liberation-Liberte, in <<Vocabulaire de Theologie Biblique>>, col. 664. Afirmatia Sf. Pavel ca Evanghelia ne-a chemat la libertate nu contrazice faptul ca, prin convertire, din robi ai diavolului noi devenim <<robi ai lui Hristos>> este doar aparenta, deoarece Dumnezeu voiest numai binele oamenilor si-i trateaza nu ca un despot, ci ca un adevarat si bun Parinte. Menit <<sa fie asemenea chipului ( ) Fiul lui Dumnezeu (Eom. VIII, 29) si avind calitatea de ucenic al lui Hristos – care <~~> (Fil. II, 7) -, este firesc ca crestinul sa se considere, in semnul de smerenie si ascultare, rob al Parintelui ceresc. L.~~

~~Cerfaux, Le Christ dans la Theologie de Saint Paul, Paris, 1951 p. 290. 20. Satan si-a arogat titlul de in contrast cu Dumnezeu, care este . Acest titlu este inclus in chiar numele sau, cuvintul ebraic satana (= sar haolam) insemnind <<domn al lumii>>. El este numit astfel de catre Mintuitorul (Matei IV, 10; XII, 26; Luca X, 18; Ioan XII, 31; XIV, 30; XVI, 11) nu pentru ca ar domni cu adevarat peste lume, cit intrucit este autorul raului si stapineste peste cei rai. Cf. H. Roventa, Epistola catre Efeseni, Bucuresti, 1929, p. 144. 21. Expresia <<anul milei Domnului>> ( ) aluzie la anii sabatici si jubiliari din calendarul ebraic, destinati de legislatia mozaica eliberarii gratuite a sclavilor, iertarii datoriilor si restituirii fara despagubire a bunurilor imobile instrainate exprima ideea ca Evanghelia inaugureaza in lume este mesianica vestita de Prooroci, era de libertate, egalitate, dreptate si fraternitate pentru toti membrii poporului Dumnezeu. A. Valensin J. Huby, Evangile selon Saint Luc, Paris, 1927, p. 77.~~

[editează]

Sfintele Taine

Dupa invatatura ortodoxa, mintuirea nu e o transformare magica a crestinului prin harul divin, ci este rezultatul conlucrarii continue a acestuia cu harul, careia ii urmeza o transformare, o innoire a intregii lui fiinte. Mintuirea inseamna mai intii eliberarea sau slobozirea omului din robia pacatului prin Taina Sfintului Botez, iar apoi o continua ascensiune a crestinului pe calea desavirsirii, cu ajutorul mijloacelor pe care i le pune la dispozitie Sfinta Biserica. De aceea Sf. Apostol Pavel da indemn filipenilor: <<... lucrati cu frica si cu cutremur la mintuirea voastra>> (Filip. 2, 12).

Deci cu toate ca primul pas pentru indreptarea omului il face Dumnezeu prin harul Sau, innoirea morala a credinciosului nu se realizeaza in mod necesar nici in chip magic inauntrul lui, ci numai printr-o actiune comuna dintre harul divin si activitatea libera a omului. In aceasta impreuna-lucrare, din partea lui Dumnezeu este absolut necesar harul, care face inceputul mintuirii, iar din partea crestinului, credinta si faptele bune (cf. Rom. 3, 24; Efes. 2,5; Fapte 15, 11 s.a.), ceea ce rezulta clar din cuvintele Sf. Apostol Pavel: <<Caci sinteti mintuiti din har prin credinta si aceasta nu de la voi; al lui Dumnezeu este darul...>> (Efes. 2, 8), iar in alt loc: <<...lucrati cu frica si cu cutremur la mintuirea voastra>> (Filipeni 2, 12).

Harul divin pierdut prin pacatul stramosesc a fost redobindit prin jertfa de pe cruce a Mintuitorului, de aceea Sfintii Parinti spun ca el este puterea sa sau energia dumnezeiasca care izvoraste din jertfa de pe cruce a Mintuitorului si care indrepteaza si sfinteste pe credinciosi.

Dar aceasta putere nu lucreaza in mod nemijlocit asupra celor ce cred, ci este legata de anumite semne si lucrari vazute, care sint organe purtatoare sau

transmitatoare ale harului, deci sint mijloace de mintuire si sfintire a credinciosilor; acestea sint: cuvintul lui Dumnezeu si Sfintele Taine. Dar in timp ce cuvintul lui Dumnezeu nu impartaseste harul divin in mod necesar, deoarece rodirea lui fie la renastere, fie la sfintirea credinciosului, este in functie de anumite conditii subiective ale celui ce crede (acceptare libera a cuvintului, credinta neindoielnica in el, colaborare cu cuvintul), Sfintele Taine sint mijloace care impartasesc harul divin in mod real si necesar.

Sfintele Taine si importanta lor in viata crestina. Sfintele Taine sint lucrari vazute, instituite de Mintuitorul Hristos si incredintate Sfintei Sale Biserici, prin care se impartaseste crestinilor harul cel nevazut al Duhului Sfint, scopul lor fiind mintuirea si sfintirea credinciosilor.

Cu toate ca de Sfintele Taine se ocupa in mod special Dogmatica, de ele se ocupa si Morala, deoarece au o importanta si o valoare deosebita in viata credinciosilor. Marele teolog din veacul XIV, Nicolae Cabasila, in cartea sa <<Despre viata in Hristos>> arata influenta pe care o au Sfintele Taine (indeosebi a Botezului, Mirungerii si Euharistiei) asupra vietii morale a crestinului, transformindu-l si ridicindu-l la o noua viata: viata in Hristos.

Prin harul pe care-l revarsa asupra credinciosilor care se impartasesc cu ele, Sfintele Taine au o importanta multipla in viata acestora. In primul rind, prin faptul ca harul divin innoieste, creeaza din nou fiinta credinciosului, din rob al pacatului facindu-l o faptura noua in Hristos, conferindu-i acestuia forte morale deosebite, care il fac capabil de o noua viata morala. Fata de omul aflat in robia pacatului, care recunoaste: <<Caci nu fac binele pe care-l vreau, ci raul pe care nu-l voiesc pe acela il savirsesc>> (Rom. 7, 19), crestinul reinnoit prin har poate spune: <<Toate le port in Hristos cel ce ma imbuna cu puterea>> (Filip 4, 13).

In al doilea rind, daca crestinul a devenit prin har o faptura noua in Hristos (II Cor. 5, 17; Gal. 6, 15) el dobindeste nu numai posibilitatea, ci in acelasi timp si obligatia de a duce o viata noua, punind in actiune fortele lui morale reinnoite. In acest sens, Sf. Apostol Pavel da indemn galatenilor: <<Daca traim cu Duhul sa si umblam>> (Gal. 5, 25).

In al treilea rind, Sfintele Taine au o importanta deosebita pentru viata crestinilor deoarece atit savirsirea cit si primirea lor pretind de la savirsitor si primitor implinirea anumitor conditii morale, prin aceasta stimulindu-se efortul de ridicare morala a vietii crestinului. Caci atit inainte, cit si dupa savirsirea si primirea lor, atit savirsitorul cit si primitorul trebuie sa aiba o pregatire corespunzatoare atit trupeasca, cit si sufleteasca. Asadar, chiar si numai din acest motiv, influenta lor psihologica va avea urmari pozitive in viata morala a credinciosilor. In acest sens Sf. Apostol Pavel atrage atentia corintenilor: <<Sa se cerceteze insa omul pe sine si asa sa manince din piine si sa bea din pahar.

Caci cel ce maninca si bea cu nevrednicie isi maninca si isi bea osinda>> (I Cir. 11, 28-29).

In cele ce urmeaza vom arata importanta si valoarea morala a fiecarei Taine in parte, dupa urmatoarea impartire: 1. Tainele vietii spirituale sau ale incorporarii si cresterii in Hristos si in Biserica; 2. Tainele restabilirii sanatatii sufletesti si trupesti sau Tainele restauratoare; 3. Taine speciale sau pentru misiuni speciale. Din prima categorie fac parte: Botezul, Sf. Mir si Euharistia, din a doua, Pocainta si Maslul, iar din a treia, Preotia si Nunta. 1. Botezul. Botezul este Taina prin care omul se curateste de pacatul stramosesc, renascindu-se spre o viata noua si devenind membru al Bisericii. Botezul face inceputul vietii spirituale a crestinului, prin el mladita fiind altoita in butucul vitei care este Hristos. El este baia nasterii celei de a doua, usa de intrare in crestinism si in Biserica, fiind in acelasi timp si conditie necesare pentru primirea celorlalte Taine.

Importanta Botezului pentru viata crestina ne-o arata diferitele numiri care i se dau in Sf. Scriptura si Sf. Traditie: apa sfintitoare, renastere, sfintire, baia nasterii celei de a doua, baie mintuitoare, Taina nasterii de sus etc. Prin Botez se face inceputul mintuirii subiective a crestinului, deoarece prin el cel botezat primeste si harul celor trei virtuti teologice: credinta, nadejdea si dragostea, prin care crestinul se ridica la viata suprafireasca in Hristos.

In acelasi timp insa, Botezul ne face si madulare ale trupului tainic al lui Hristos, care este Biserica, incadrindu-ne in marea comunitate a poporului lui Dumnezeu: <<Caci dupa cum trupul unul este si are madulare multe si toate madularele unui trup, desi sint multe, sint un trup, asa si Hristos. Pentru ca intr-un Duh ne-am botezat noi toti...>> (I Cor. 11, 12-13).

Se poate deci spune ca Botezul este Taina renasterii noastre spirituale, care din punct de vedere moral inseamna inceputul unei noi vieti: viata in Hristos, noi devenind fii ai lui Dumnezeu dupa har, dar in acelasi timp si madulare ale trupului tainic al lui Hristos, care este Biserica. El este cea dintii Taina a unificarii sau a unitatii crestinilor in Hristos.

Botezul este Taina rastignirii si ingroparii noastre impreuna cu Hristos. Dar daca prin Botez am murit pacatului, ne revine datoria ca dupa Botez sa umblam <<intru innoirea vietii>> (Rom. 6, 4). De aceea Sf. Apostol Pavel ne da indemnul tuturor celor botezati: <<Asa si voi socotiti-va a fi morti pacatului si vii pentru Dumnezeu, in Iisus Hristos Domnul nostru>> (Rom. 6, 11). 2. Sf. Mir. Prin Taina Sfintului Mir crestinul renascut la viata noua prin Botez, primeste harul Duhului Sfint spre a se intari si a creste in noua viata pe care o incepe odata cu nasterea sa din nou. Aceasta Taina aduce un progres pe calea formarii si a savirsirii fapturii celei noi in Hristos.

Raportul intre efectele acestei Taine si ale Sfintului Botez este cel dintre cresterea trupeasca si sufleteasca si nastere: precum copilul dupa nastere are nevoie de o ingrijire deosebita ca sa creasca, tot astfel noul botezat, o faptura firava, are nevoie sa fie intarit prin noi daruri spre a creste in noua viata al carei inceput l-a facut Botezul. Harul ce se da prin Sf. Mir este al cresterii si dezvoltarii spirituale a celui botezat, de aceea, unii Sf. Parinti spun ca noul botezat abia dupa primirea Sfintului Mir e vrednic sa poarte numele de crestin. Daca cel botezat este om matur, prin Taina Sfintului Mir el primeste taria de a marturisi credinta pe care a primit-o si de a deveni luptator pentru Hristos. 3. Sf. Euharistie. Daca prin Taina Sfintului Botez s-a facut inceputul vietii celei noi a crestinului, iar prin Sf. Mir acesta se intareste si creste in noua viata, prin Sf. Euharistie el dobindeste noi puteri spirituale, deoarece acum el nu se mai impartaseste numai de harul divin, ci se uneste cu insusi izvorul harului, cu Isus Hristos intreg. Despre Sf. Euharistie, Sf. Ignatiu de Antiohia spune ca ea nu e numai o doctorie a nemuririi, ci si una impotriva mortii si cu atit mai mult un mijloc de a ne uni si vietui impreuna cu Hristos, incit cel ce a primit Sf. Euharistie dupa Botez si Mirungere poate spune impreuna cu Sf. Apostol Pavel: <<De acum nu mai traiesc eu, ci Hristos este cel ce vietuieste intru mine>> (Gal. 2, 20), iar viata lui e ascunsa cu Hristos in Dumnezeu (Col. 3, 3).

Astfel, prin Sf. Euharistie se realizeaza cea mai intima legatura intre crestin si Mintuitorul Hristos, precum Insusi spune: <<Cel ce maninca trupul Meu si bea singele Meu, acela petrece intru Mine si Eu intru el>> (Ioan 6, 56), ea fiind arvuna vietii vesnice si a nemuririi (cf. Ioan 6, 58).

Desigur, cel ce poate spune: <<De acum nu mai traiesc eu, ci Hristos este cel ce vietuieste intru mine>> (Gal. 2, 20) dobindeste prin Sf. Euharistie forte morale considerabile, astfel ca prezenta lui Hristos in el se vadeste in toata gindirea, simtirea si vointa lui. Cel ce are convingerea ca in Sf. Euharistie se impartaseste cu insusi izvorul harului, cu Hristos cel rastignit, mort si inviat, se va pregati in mod cu totul deosebit pentru aceasta unire cu Hristos, precum ne invata Sf. Apostol Pavel: <<Fiecare sa se cerceteze pe sine si asa sa manince din piine si sa bea din pahar, caci cel ce maninca si bea cu nevrednicie se face vinovat de trupul si singele lui Hristos si osinda lui isi maninca si bea>> (I Cor. 11, 28-29).

Dintre toate Tainele, Sf. Euharistie exercita cea mai profunda influenta asupra vietii morale a crestinului. Insemnatatea si valoarea ei pentru viata morala s-ar putea rezuma in urmatoarele: ea umple de har si binecuvintare pe cei ce o primesc cu vrednicie, face sa petreaca in ei pe insusi Mintuitorul Hristos, ii curateste de pacatele usoare si ii fereste de savirsirea pacatelor de moarte, le da o dispozitie si rivna deosebita spre implinirea celor bune, ii intareste in credinta si in nadejdea mintuirii, le da bucuria duhovniceasca a vietuirii in Hristos, precum si arvuna vietii vesnice. Ea opreste aprinderea dorintelor si poftelor pacatoase din crestin, slabeste taria patimilor si ii da putere sa inainteze pe calea desavirsirii morale si a virtutii. In sfirsit, ea uneste pe toti

cei ce o primesc in acelasi trup tainic al lui Hristos, care este Biserica, facindu-i madularele acestuia, pentru ca toti sa fie una (Ioan 17, 20). 4. Pocainta. Prin Pocainta crestinul care se caieste de pacatele savirsite si le marturiseste inaintea preotului, primeste de la Dumnezeu prin aceasta iertarea pacatelor marturisite, fiind reasezat in starea harica din care cazuse datorita acestora.

Necesitatea si importanta acestei Taine pentru viata crestina este mai presus de orice indoiala, deoarece Botezul nemaiputindu-se repeta, e necesara o alta Taina prin care sa i se ierte crestinului pacatele savirsite dupa Botez, deci sa se insanatoseze sufleteste de aceasta boala care este pacatul. Necesitatea acestei Taine apare cu atit mai evidenta, cu cit prin Taina Botezului i se iarta celui botezat numai vina si pedeapsa pacatului, dar urmarile lui ramin: inclinarea spre pacat sau concupiscenta. Datorita acestui fapt, crestinul pacatuieste si dupa Botez, facind nu numai pacate usoare, ci si pacate de moarte, prin care pierde harul dumnezeiesc. De aici necesitatea pentru crestin de a se folosi de aceasta Taina ori de cite ori a savirsit pacate grele si deci a rupt legatura cu Dumnezeu, decazind din starea harica, fiindca numai prin Pocainta el poate restabili aceasta legatura, redobindind harul divin pierdut, ajungind iarasi capabil de a savirsi fapte bune pentru propria sa mintuire. De aceea Pocainta este Taina insanatosirii sufletesti a crestinului.

Dar Pocainta e necesara chiar si pentru cei progresati in virtute, mintuiti pentru ca nimenea nu poate fi sigur daca n-a savirsit vreun pacat greu, iar apoi fiindca ea necesita din partea celui ce se pocaieste parere de rau, cainta si dorinta de indreptare, iar prin aceasta se intareste in el dorinta si vointa de a nu mai pacatui. De aceea, Sf. Ciprian spune: <<Sint mai mari prin credinta si mai buni prin frica pacatosii care, nesavirsind pacate grele, se intorc indata ce gindesc la ea, o marturisesc cu inima infrinta si zdrobita inaintea preotilor Domnului si cauta leacul ranelor lor, desi usoare si neprimejdioase>>.

Desigur, importanta Pocaintei nu consta numai in efectele ei harice: iertarea pacatelor, ci si in faptul ca ea presupune si pretinde cainta si convertire din partea celor ce s-au hotarit sa vina in scaunul marturisirii. Cel ce regreta cu adevarat pacatele pe care le-a facut manifestind incredere in mila si bunatatea lui Dumnezeu si arata o hotarire puternica de a se desface de ele, de a nu le mai savirsi, acela a facut deja primii pasi pe calea pocaintei adevarate.

Pe de alta parte, din punct de vedere psihologic, orice marturisire inseamna o usurare, caci o greutate sau suferinta pe care o impartasesti altuia, prin insusi acest fapt se micsoreaza. Dar oricit de binefacatoare ar fi efectele psihologice ale marturisirii asupra sufletului omenesc, nu trebuie sa uitam ca numai dezlegarea preotului duhovnic da marturisirii caracterul de taina. De aceea, cel ce a facut o marturisire sincera in fata preotului, s-a cait de pacatele sale si a fagaduit ca nu le va mai repeta, dupa ce a primit dezlegarea de la duhovnic, se simte usurat in suflet de povara acestora, eliberat acum din robia lor si capabil sa porneasca de acum pe o alta cale, pe cea a virtutii. Si astfel, prin Taina

Pocaintei se manifesta cu adevarat pedagogia divina pentru intoarcerea fiului ratacit si primirea acestuia cu bucurie de catre Parintele ceresc (Luca 15, 25).
5. Maslul. Daca prin Pocainta crestinul se insanatoseaza de boala pacatului, prin Maslu el dobindeste, in primul rind, tamaduire de boalele trupesti si sufletesti, iar apoi primeste iertare de pacate. Maslul e Taina in care, prin ungerea cu undelemn sfintit si prin rugaciunile preotilor, crestinul primeste harul vindecarii de bolile trupesti si sufletesti, precum si iertare de pacate. Practicarea obisnuita a acestei Taine in epoca apostolica ne-o marturiseste Sf. Apostol Iacob: <<De este cineva dintre voi bolnav, sa cheme preotii bisericii si sa se roage pentru dinsul, ungindu-l cu untdelemn intru numele Domnului. Si rugaciunea credintei va mintui pe cel bolnav si-l va ridica pe el Domnul, iar de va fi facut pacate, i se vor ierta lui>> (Iacob 5, 14-15).

Daca bolnavul nu se insanatoseaza totdeauna, Domnul, prin harul Sau, aduce insa totdeauna iertarea pacatelor celui bolnav, mingiiere, usurare si intarire in suportarea bolii prin aceasta Taina acesta primind fortele morale necesare spre a nu se sminti in rabdare si suferinta, ci a vedea in incercarile la care este supus prilej si mijloc de mintuire. Astfel, Taina Sfintului Maslu ii da bolnavului puterea sa faca din suferinta si rabdare o adevarata scara care duce la cer.

Daca Tainele de care ne-am ocupat pina acum sint necesare tuturor crestinilor, urmatoarele doua Taine de care ne vom ocupa, Preotia si Nunta, sint Taine speciale, destinate numai celor ce fac parte din stari deosebite in comunitatea crestinilor.

6. Preotia sau Hirotonia . Preotia e taina in care, prin punerea miinilor episcopului si prin rugaciune, harul divin se pogoara asupra unui candidat de sex barbatesc, anume pregatit, sfintindu-l si asezindu-l in una din treptele ierarhiei bisericesti (episcop, preot sau diacon), impartasindu-i puterea de a invata cuvintul lui Dumnezeu, de a savirsi lucrarile sfinte si de a conduce credinciosii incredintati lui pe calea mintuirii.

Daca prin celelalte Taine se impartaseste credinciosilor harul divin, sau in Euharistie insusi Hristos, prin Taina Hirotoniei Hristos se leaga ca subiect de o anumita persoana, consacrind-o intr-o treapta ierarhica, pentru ca prin ea credinciosii sa se poata impartasi cu celelalte Taine, in calitate de savirsitor al acestora. Mai mult decit oricare alta Taina, Hirotonia este Taina coeziunii si unitatii Bisericii, deoarece prin ea Biserica conditioneaza toate celelalte Taine pe care le impartaseste credinciosilor prin ierarhie. Datorita acestui fapt, primitorii Hirotoniei au un rol central nu numai in organismul Bisericii, ci si in viata morala a credinciosilor, care nu poate fi conceputa fara existenta ierarhiei cu intreita ei slujire, caci ierarhia este mijlocitoarea harului si propovaduitoarea adevarurilor de credinta, ca si conducatoarea credinciosilor pe calea mintuirii. Aceasta intreita slujire a ierarhiei sta la temelia vietii morale a credinciosilor.

Asadar, Taina Hirotoniei are o importanta capitala pentru viata morala a credinciosilor. Aceasta importanta este indoita: mai intii pentru cel ce se hirotoneste, iar apoi pentru credinciosii pe care ii pastoreste. Pentru cel ce se hirotoneste importanta ei sta in faptul ca el este constient de inalta chemare si demnitate pe care i-o confera aceasta taina, deosebindu-l de ceilalti crestini, facind din el <<lumina lumii>> si <<sarea pamintului>>, ceea ce ii pretinde acestuia o tinuta si conduita morala cu totul deosebita. Pentru credinciosi, importanta ei sta in aceea ca ei vad in cel hirotonit pe <<unsul>> Domnului, pe parintele lor duhovnicesc, pe cel de care trebuie sa asculte si sa-l urmeze in calitate de <<iconom>> al tainelor lui Dumnezeu si slujitor al lui Iisus Hristos (I cor. 4, 1). De aceea, pe drept se spune ca Taina Hirotoniei sfinteste pe preot pentru ca acesta, prin vestirea cuvintului Evangheliei si prin savirsirea lucrarilor sfinte, sa sfinteasca pe credinciosi si sa-i conduca la mintuire.

De aici rezulta nu numai inalta demnitate si chemare a Preotiei, dar in acelasi timp si greaua sarcina si responsabilitate ce apasa pe umerii celui hirotonit, deoarece preotul trebuie permanent sa ia aminte asupra sa si asupra turmei incredintate lui spre pastorire, precum il indeamna Sf. Apostol Pavel pe ucenicul sau Timotei: <<Ia seama la tine insuti si la invatatura staruie in aceasta, pentru ca facind aceasta, te vei mintui pe tine si pe cei ce te asculta>> (I Tim. 4, 16). De aceasta inalta raspundere au fost patrunsi numerosi Sfinti Parinti ca: Sf. Grigore Teologul, Sf. Ioan Gura de Aur, sf. Ambrozie de Milan, Fer. Augustin si altii, unii dintre ei chibzuind mult pina s-au hotarit sa primeasca aceasta Taina. 7. Nunta (Cununia). Nunta este Taina prin care se sfinteste legatura libera pentru intreaga viata dintre un barbat si o femeie, spre a se ajutora reciproc, a naste si creste copii si a se feri de desfrinare. Insitituita de Dumnezeu in rai, casatoria a fost ridicata de Mintuitorul la rangul de Taina, prin ea revarsindu-se harul divin asupra celor ce se casatoresc, care devin amindoi un trup (Efes. 5, 31), aceasta legatura fiind facuta dupa asemanarea legaturii dintre Hristos si Biserica. Astfel, prin Taina nuntii cei doi soti primesc un har special care ii ajuta sa poata convietui impreuna in noua viata in care au intrat, care le impune o serie de datorii noi.

Tocmai fiindca prin aceasta Taina cei doi soti trebuie sa constituie o unitate in doi, legatura lor fiind indisolubila, cei ce voiesc sa se casatoreasca trebuie sa se gindeasca foarte serios la importanta actului spre care se indreapta, de aceea ei trebuie sa aiba toata grija la alegerea tovarasului de viata, hotarindu-se la aceasta numai dupa cunoasterea calitatilor spirituale si morale ale acestuia si dupa o matura chibzuinta. Viitorii soti nu trebuie sa se amageasca, lasindu-se atrasi unul spre celalalt numai de porniri senzuale, ori de interese momentane care ar putea fi satisfacute prin casatorie, ci sa caute unul la celalalt <<frumusetea sufleteasca cea netrecatoare>> care consta in insusiri sufletesti si calitati morale alese, caci numai pe asemenea temelii o casnicie va fi durabila.

Harul ce se pogoara asupra celor ce se casatoresc prin Taina Nuntii intareste si sporeste numai intentiile bune si oneste care stau la baza legaturii lor. De aceea, numai casatoria in care legatura dintre Hristos si Biserica, prin harul divin ce se pogoara asupra celor casatoriti rezista tuturor incercarilor, ba mai mult, ea se intareste daca ambii soti pasesc nedespartiti pe calea unitatii si desavirsirii morale.

Acelasi har divin care se revarsa asupra lor va intari nu numai legatura si dragostea reciproca dintre cei doi soti, ci si iubirea si grija fata de copiii lor, in care vor vedea o binecuvintare de la Dumnezeu. In acelasi timp insa, ei vor simti o mare raspundere fata de Dumnezeu si fata de societate cu privire la modul in care ii vor creste si educa, spre a fi buni crestini si cetateni devotati Patriei si poporului.

8. Ierurugiile. Alaturi de Sfintele Taine, Sf. Biserica a stabilit si orinduit din vremuri stravechi- dupa exemplul Mintuitorului - lucrari sfintitoare sau slujbe folositoare crestinilor pentru dobindirea ajutorului dumnezeiesc in diverse momente sau imprejurari din viata acestora.

Ierurgiile sint de mai multe feluri: exorcismele, care se fac pentru slobozirea de sub puterea diavolului si intarire in harul divin; binecuvintarile, facute pentru ajutor in necazuri si in nevoi si sfintirile sau consacrarile, prin care persoane, locuri sau lucruri se destineaza pentru scopuri sfinte, fiind scoase din intrebuintarea obisnuita.

Desi sint deosebite de Sf. Taine si nu au importanta acestora, deoarece nu impartasesc har sfintilor, totusi sint lucrari sfinte care impartasesc ajutor dumnezeiesc crestinilor care se folosesc de ele, fiind astfel utile pentru progresul moral al credinciosilor. Caracteristica lor principala este ca efectul lor asupra vietii morale a credinciosilor depinde, in primul rind, de pregaritea si starea morala a celor ce le primesc, acestia fiind astfel stimulati sa paseasca pe calea virtutii.

Botezul este o taina de o mare bogatie, asa cum arata numele multiple date in Noul Testament. El se da nu numai pentru iertarea pacatului stramosesc si numai copiilor (Ioan 3, 3; Rom. 6, 3-5). Botezul este si experienta personala a Cincizecimii, deoarece cel nou botezat intra acum in adunarea vazuta a Bisericii, alaturandu-se celor ce s-au sfintit in Ierusalim. De aceea, conditia esentiala a botezului este marturisirea pacatelor si afirmarea personala a Simbolului de credinta: <<Eu cred...>>. <<Eu cred...>> trebuie repetat si la primirea Tainei Impartasaniei, care e nedespartita de botez.

Prezenta Duhului Sfant in crestinul botezat este de o valoare incomparabila. Aceasta este asigurarea ferma ca cel botezat va fi cu Hristos in veci: << Cati in Hristos v-ati botezat in Hristos v-ati si imbracat>> (Gal. 3, 27). <<Imbracarea in Hristos>> este insa o experienta constienta, activa. <<Numai mortii nu simt

cand sunt imbracati>> (Simeon Noul Teolog, Cuvantare morala, IV). Crestinul botezat nu este un corp inert, un cadavru. De aceea simtirea harului este un semn autentic al nasterii din nou inceputa la Botez. Crestinul este uns, consacrat, ca ostas al lui Hristos, al carui nume este inscris in Cartea vietii.

In practica Bisericii apostolice, pastrata in traditia ortodoxa, Botezul, Mirungerea si Impartasania formeza un singur si inseparabil <<ritual de initiere>>. De altfel, Evanghelia de la botez: Matei 28, 16-20, introdusa de Apostol: Romani 6, 3-11 si de <<Cati in Hristos v-ati botezat>>, se citeste dupa ungerea cu sfantul Mir a copilului. Dupa botez si mirungere, copilul este adus in fata altarului unde primeste Sfanta Euharistie. Cu aceasta, intrarea sa in Biserica vazuta este completa.

Ungerea cu Mir (instituire: Fapte 8, 14-17) este taina in care, prin ungerea cu Mir (sfintit de patriarhul Bisericii) pe organele de simt ale trupului si prin invocarea darului Duhului Sfant: <<Pecetea darului Duhului Sfant. Amin>>, cel botezat este consfintit in unirea sa cu Hristos, i se confera darurile Duhului Sfant, fiind consacrat pentru o slujire in Biserica vazuta. Marturisirea de credinta ortodoxa (1642) face o analogie intre venirea Duhului Sfant asupra apostolilor la Cincizecime, si conferirea darurilor Duhului celor botezati prin Taina mirungerii: <<Dupa cum odinioara Duhul Sfant S-a pogorat asupra Apostolilor in chip de foc si a revarsat asupra lor darurile Sale, tot asa si acum, cand preotul, cu sfantul Mir, unge pe cel botezat, se revarsa asupra lui darurile Sfantului Duh>> (Intrebarea CIV). Nicolae Cabasila (Viata lui Hristos, III, 1-7) gaseste un element comun intre hirotonia preotilor si ungerea celor botezati, deoarece ambele se fac prin invocarea Duhului Sfant si prin punerea mainilor: <<Dumnezeiescul har...>> <<Pecetea darului Duhului Sfant...>>.

Taina se da celor botezati prin afundare intreita in apa, in numele Sfintei Taine, dupa fagaduinta facuta chiar in Vechiul Testament (Ioil 3, 1; Fapte 2, 17). Potrivit principiului: fiecare Taina are efectul ei propriu, mirungerea este Taina <<comunicarii Duhului Sfant>> (Viata in Hristos III, 1). Daca prin botez crestinul participa la crucea, moartea si invierea lui Hristos, prin mirungere el participa la energiile Duhului Sfant, primind pecetea sfinteniei harului. Innoit prin baia botezului, credinciosul devine <<crestin>> prin ungere (I Ioan 2, 20). Mirul este simbolul regenerarii, dar si al darurilor Duhului Sfant: << Iar Cel ce ne intareste pe noi impreuna cu voi, in Hristos si ne-a uns pe noi, este Dumnezeu, Care ne-a si pecetluit pe noi si a dat arvuna Duhului in inimile noastre>> (II Cor. 1, 21-22).

Mirungerea este o conditie de primire in Biserica Ortodoxa si la Impartasania acesteia, pentru cei ce au primit botezul in sanul si dupa ritualul altei Biserici crestine. Potrivit practicii Bisericii vechi, unele confesiuni crestine separa timpul botezului de timpul mirungerii (sacramentul confirmarii), pentru motive catehetice si pedagogice (la o varsta cand copiii sunt constienti si responsabili). In acest caz, confirmarea este facuta de episcopul locului, ceea ce pune in

relief foare bine integrarea copilului in Biserica locala, reprezentata de episcop.

La patruzeci de zile dupa botez, copilul, baiat sau fata, este adus de parinti impreuna cu nasii la biserica pentru ritualul numit <<imbisericire>>, care consta in introducerea copilului in altar si inchinarea lui in fata sfintei Mese. Cu aceasta el sau ea devine, in mod deplin, madular nou al parohiei respective.

Pocainta, spovedania sau marturisirea pacatelor (Instituire: Ioan 20, 22-23) este taina iertarii pacatelor savarsite dupa botez, de unde si denumirile ei: innoirea botezului, impacarea cu biserica vazuta, fagaduinta pentru a doua viata crestina. Intr-adevar, crestinul beneficiaza nu numai de tainele de initiere spre iertarea pacatului stramosesc, ci si de posibilitatea <<innoirii>>botezului, de etape de ridicare prin pocainta atunci cand crestinul a cazut. De aici, necesitatea pocaintei si spovedaniei pentru toti care au pacatuit dupa botez (Ioan 1, 9). << Daca zicem ca nu avem pacat, ne inselam singuri si adevarul nu este in noi>> (I Ioan 1, 8).

Taina are mai multe elemente esentiale:

- Recapitularea sau innoirea marturisirii de credinta facuta de penitent la botezul sau: <<Cred in unul Dumnezeu Tatal... Cred in una, sfanta, sobornica si apostolica Biserica... Cred si marturises un sfant botez...>>.

- Constiinta starii de pacat, sau intristarea pentru pacat, si hotararea de a pune un inceput nou de a schimba viata prin << innoirea mintii>> (Rom. 12, 2), inspirate de iubirea fata de Dumnezeu. Crestinii au modele de cainta pentru pacate atat in Vechiul Testament (Daniel 10, 10, unde se vorbeste de caderea in genunchi pe mainile lui Dumnezeu si de rugaciunea lui Manase - 2 Cronici 33, 12-18), cat si in Noul Testament: smerenia vamesului in raport cu bogatul (Luca 18, 14), intoarcerea la casa parinteasca a fiului plecat: << Tata, gresit-am cerului si fata de tine; nu mai sunt vrednic sa ma numesc fiul tau>> (Luca 15, 18-19).

- Pomenirea pacatelor grave si marturisirea lor, pe nume, deoarece crestinul se afla in captivitatea lor. Aceasta se facea, in trecut, in mod public, in mijlocul Bisericii, ceea ce arata ca spovedania este un act de impacare cu comunitatea. Marturisirea este totdeauna necesara, dar mai ales in cazul pacatelor grave si dupa o lunga separare nejustificata de comunitatea liturgica. Marturisirea individuala si deplina a pacatelor grave (Biserica nu admite marturisirea colectiva si dezlegarea sacramentala generala decat in situatii exceptionale) este urmata de rugaciunea de dezlegare sau de iertare a pacatelor care este formulata de preot in numele lui Hristos, singurul care are puterea de a lega si dezlega (Marcu 2, 7, 10; Ioan 20, 21-23), dar si in numele comuniunii <<Domnul si Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul si cu iubirea Sa de oameni sa-ti ierte tie fiule (fiica) toate pacatele tale>>. Noul Testament da un mare exemplu:

unul din condamnatii rastigniti impreuna cu Hristos a zis: << Pomeneste-ma, Doamne, cand vei veni in imparatia Ta>>. Iisus i-a raspuns: << Adevarat graiesc tie, astazi vei fi cu Mine in rai>> (Luca 23, 42-43).

- Prin dezlegarea sacramentala se iarta pedeapsa cuvenita pacatelor marturisite, pentru care exista << pocainta de faptele moarte>> (Evr. 6, 1). De aceea, canonul de pocainta (epitimia) nu e o compensatie pentru pacate, o satisfactie legalizata. Singura forma de penitenta cunoscuta in traditie este retinerea pentru un timp de la Cuminecatura. Excluderea de la Impartasanie nu inseamna insa separare de Biserica. Penitentul primeste anafora (antidoron) in locul Euharistiei (Sf. Ioan Postitorul, can. 33). Mai mult, celui ce se pocaieste i se aplica totdeauna metoda iconomiei, a creditului pastoral, nu cea a acriviei, a verdictului aspru (Sinodul trulan, can. 102). Spovedania are un caracter terapeutic: <<Iata, te-ai facut sanatos; de acum sa nu mai pacatuiesti>> (Ioana 5, 14).

Taina Euharistiei (Instituirea: Luca 22, 19-22; I Cor. 11, 23-27), a Impartasaniei cu Sfintele Taine, sau a Cuminecaturii, ocupa un loc central in viata Bisericii si se deosebeste de celelalte taine, ierurgii si slujbe cultice, prin aceea ca aici nu este vorba de impartasirea tainca a harului ci de cuminecarea cu trupul si sangele lui Hristos, <<carbunele aprins>> care arde pacatele, painea cereasca ce se da spre iertarea pacatelor, spre comuniunea cu Duhul Sfant, spre viata de veci: <<Mancare si bautura ai dat oamenilor spre desfatare... iar noua ne-ai daruit, prin Fiul Tau, mancare si bautura duhovniceasca si viata vesnica>> (Didahia, X, 2). Nicolae Cabasila descrie caracterul unic al Impartasaniei astfel:

<<Fara indoiala ca Hristos se afla in toate tainele, El care este si ungerea si botezul si hrana noastra, ba este de fata si in cei ce iau parte la savarsirea Sfintelor Taine impartindu-le din darurile Sale, dar in fiecare din Taine El este de fata in alt chip. Pe cei botezati ii curateste de intinaciunea pacatului si intipareste in ei din nou chipul Sau. In cei miruiti face mai lucratoare puterile Duhului, a caror comoara s-a facut trupul Sau prin ungere. Cand duce insa pe credincios la Sfanta Masa si-i da sa manance din insusi Trupul Lui, Mantuitorul schimba intru totul launtrul primitorului, imprumutandu-i insasi personalitatea Sa, iar noroiul care primeste vrednicie de imparat nu mai este noroi, ci se preface in insusi trupul Imparatului: ceva mai fericit decat aceasta soarta nici nu s-ar putea inchipui. De aceea, Sfanta Impartasanie este taina cea mai mare, pentru ca mai incolo de ea nu se mai poate merge, nici nu se mai poate adauga ceva. Caci, de regula, dupa o treapta vine a doua, dupa aceasta a treia si apoi tot asa pana la cea din urma. Dupa Sfanta Impartasanie insa nu mai este loc unde sa pasesti, de aceea trebuie sa te opresti aici si sa te gandesti cum sa faci, ca sa poti pastra pana la sfarsit comoara pe care ai dobandit-o>> (Viata in Hristos, IV).

Aducerea si sfintirea darurilor euharistice au un caracter de jertfa, fara ca liturghia euharistica sa fie o repetare a jertfei unice de pe cruce a lui Iisus Hristos. El este <<jertfa cea vie si nejertfita>>, Care <<o data pe Sine ca jertfa Parintelui Sau ca jertfa aducandu-se, pururea se junghie>>. Intre cele doua veniri ale lui Hristos-Domnul, comunitatea locala aduce, prin episcopul sau preotul ei, aceasta <<jertfa duhovniceasca si fara de sange>> spre pomenirea pastelui, mortii si invierii lui Hristos (Luca 22, 19) si spre vestirea imparatiei lui Dumnezeu: << Ori de cate ori mancati din painea aceasta si beti din potirul acesta, vestiti moartea Domnului pana va veni El>> (I Cor. 11, 25).

In legatura cu caracterul de jertfa al Liturghiei euharistice, se mai pot adauga urmatoarele: Iisus Hristos spune ca painea este Trupul Sau, iar ceea ce este in potir, Sangele Sau (Matei 26, 26-28). Euharistia este astfel singura Taina in care darurile oferite - materia - se prefac in mod real in ceea ce ele semnifica. La botez, apa nu devine Duh Sfant, desi este purtatoare de putere sfintitoare a harului. <<Euharistia, zice sfantul Ignatie, este Trupul Mantuitorului nostru Iisus Hristos, Trupul care a suferit pentru pacatele noastre si pe care Tatal, in bunatatea Sa, L-a inviat>> (Catre Smirneni, VII, 1). Pentru a exprima caracterul unic al Jertfei lui Hristos, numai o singura liturghie se celebreaza intr-o zi liturgica, la acelasi altar, de catre aceeasi parohie, intr-un anumit loc.

Cuminecarea sau mancarea Trupului euharistic nu inseamna consumarea fizica a Trupului lui Iisus. Trupul se gusta in mod real, sub forma painii si vinului. Apoi, Trupul si Sangele apartin Fiului intrupat, rastignit, inviat, inaltat si incoronat ca Domn si nu Tatalui sau Sfantului Duh. Desigur, darurile devin <<euharistie>> (= multumire) prin lucrarea comuna a Sfintei Treimi. Si, deoarece Fiul este unit cu Tatal si cu Duhul Sfant, credinciosii pot spune dupa impartasire: <<Am primit Duhul cel ceresc>>. In taina Cuminecaturii, Hristos se da intreg fiecaruia, neimpartindu-Se si nemicsorandu-Se in cei ce se fac partasi de El.

Instituita de Insusi, Iisus in Joia Patimilor Sale, in timpul ultimei cine cu apostolii, Euharistia este savarsita acum duminica, <<Zi in care Dumnezeu, schimband intunericul si materia, a creat lumea, iar Iisus Hristos, Mantuitorul nostru, in aceeasi zi a inviat din morti>> (Iustin, Apologia 1, cap. LXVII). Inca de la inceputul Bisericii in Ierusalim, crestinii, parasind calendarul cultic urmat de sinagoga si Templu, n-au mai tinut zi de odihna si jertfa sambata, ci s-au adunat pentru a celebra <<Multumirea>> (Euharistia) in prima zi a saptaminii, duminica, ca o retraire saptamanala a Pastelui.

Potrivit regulii apostolice transmise de Iustin Martirul, nu poate participa la Euharistie decat numai <<cel ce crede ca cele propovaduite de noi sunt adevarate si care a trecut prin baia iertarii pacatelor si a renasterii, traind mai departe asa cum ne-a transmis Hristos>> (Apologia intaia, LXVI). Biserica Ortodoxa nu accepta la Cuminecatura crestini care apartin unei Biserici ce nu

marturiseste aceeasi invatatura de credinta, mai ales in privinta Euharistiei si Preotiei.

Taina Preotiei sau a Hirotoniei (Instituire: II Tim. 1, 6; I Tim. 3, 1; Tit. 1, 5) este taina introducerii in succesiunea apostolica a slujitorilor bisericesti, consacrati acelor slujiri pe care Apostolii le-au recunoscut ca fiind dupa porunca lui Hristos si fara de care identitatea si unitatea Bisericii vazute nu pot fi garantate. Hirotonia nu confera harisma si demnitatea Apostolilor, unice si netransmisibile. Ca membri ai grupului <<celor doisprezece>>, Apostolii - simbolul poporului lui Dumnezeu - au un rol unic, netransferabil, de aceea, in aceasta pozitie, ei nu au succesori. Primind de la Hristos autoritatea sa lucreze in numele Lui (Luca 10, 16), si sa transmita mai departe ceea ce au primit, apostolii au instituit slujiri care au un caracter si o functie apostolica. Aceste slujiri au forme diverse, dar ele au fost introduse sub supravegherea Apostolilor si prin punerea mainilor lor, ritual prin care se da autoritatea slujitorilor (cf. Fapte 13, 3; 20, 28).

In ritualul Hirotoniei, cele doua elemente sunt inseparabile: punerea mainilor episcopului cu rugaciunea de invocare a Duhului Sfant, Care imparte un har special pentru o misiune specifica in Biserica si trimiterea de a sluji in numele lui Hristos dupa voia Sa. Slujitorii bisericesti (episcopi, preoti si diaconi) nu lucreaza in locul lui Hristos, ca si cand Acesta ar fi absent. Ei nu sunt propriu-zis vicari, reprezentanti sau inlocuitori. Ei au darul de a manifesta vazut, de a da garantie obiectiva despre prezenta continua si activa a lui Hristos cu poporul Sau. Tocmai de aceea, numai episcopii si preotii hirotoniti in continuitate cu Apostolii pot sluji cu putera Duhului Sfant, spre predicarea Evangheliei, spre iertarea pacatelor, spre celebrarea tainelor. Numai ei sunt trimisi prin actul hirotoniei sa dea un semn eficient de lucrarea lui Hristos in mijlocul poporului.

De altfel, in actul hirotoniei, pe care episcopul o savarseste in virtutea succesiunii apostolice: <<Darul pe care l-ai varsat peste Sfintii Apostoli ai binevoit sa se intinda pana la noi>>, Hristos este Cel ce pune mana. La hirotonia preotului, episcopul se roaga: <<Tu Insuti Stapane al tuturor, pe acesta pe care ai binevoit sa pui mainile prin mine, binevoieste sa primeasca acest mare har al Duhului Sfant... ca sa aiba viata vrednica de aceasta mare cinste de preot, daruita lui prin providenta Ta atotputernica>> (Hirotonia preotului, Arhieraticon, p. 80).

In orice act sacramental, arhierul bisericesc este slujitorul Marelui arhiereu ceresc: <<Caci nu prin punerea mainilor mele peste el, ci prin trimiterea indurarilor Tale celor multe se da celor vrednici ai Tai harul>> (Hirotonia diaconului, Molitfelnic, p. 76).

Faptele Apostolilor (Cap. 6; 20, 28; 11, 29-30; 14, 23; 15, 2, 4, 23; 21, 8), ca si epistolele pauline (I Tim. 3, 1-13; 5, 17) atesta existenta distincta si complementara a celor trei slujiri sacerdotale, instituite prin hirotonie. In

secolul urmator, Sfantul Ignatie al Antiohiei, el insusi episcop, va explica pe larg locul si simbolismul episcopului, preotului si diaconului (Catre Filad., 4; Catre Magn., 6, 1; 3, 1-2; Catre Tral., 3, 1). Ca succesori ai Apostolilor, episcopii au o raspundere si o misiune apostolica. Episcopul este conducatorul unei Biserici locale, in calitate de membru al colegiului episcopal, colegiu care reprezinta grupul celor <<Doisprezece>>. Episcopul reprezinta Biserica universala si de aceea are autoritate in Biserica locala. E singurul care confera taina in cele trei trepte sau slujiri. Prezbiterii (preotii) exercita functiile sacerdotale in unitate diplina cu episcopii. Impreuna formeaza preotimea sau cinul preotesc care are raspundere de Biserica locala. Preotul primeste de la episcop raspunderea pastorala pentru o parohie. Diaconii se afla in serviciul episcopului. Desi n-au preotia necesara savarsirii Tainelor, ei au diverse functii in Biserica: predicarea Evangheliei, diaconie.

Preotia conferita prin Hirotonie se exercita in mai multe directii:

- Predicarea Evangheliei (Efes. 3, 6-9) sau <<slujirea cuvantului>> (Fapte 6,4), si nu numai simpla citire si interpretare a Sfintei Scripturi (Rom. 10, 14-15), care erau obligatorii si pentru sinagoga (Rom. 15, 4). Predicarea Evangheliei inseamna, pe langa vestirea istorica a lui Iisus Hristos si invatatura Lui - si propovaduirea intr-o perspectiva eshatologica (Matei 24, 31). Desigur ca slujirea kerigmatica si misionara nu era privilegiul exclusiv al celor hirotoniti. Didahia mentioneaza profeti si didascali itineranti

- Savarsirea Sfintelor Taine si in primul rand a Euharistiei (I Cor. 14, 16-17; I Tim. 2, 1). Prezbiterii nu sunt altceva decat <<iconomi ai harului>> (I Petru 4, 10). Adevarata Euharistie este cea celebrata de <<episcop>> sau de cel caruia episcopul I-a ingaduit (Catre Smirneni, 8, 1).

- Slujirea pastorala (I Cor. 2, 18) care nu inseamna doar a conduce si a oficia, ci mai ales a pastori, adica a apara, a oferi o hrana, a intretine prin jertfa. Iisus Hristos Se numeste pe Sine <<Pastorul cel bun>>, intrucat Isi pune viata pentru oile Sale (Ioan 10,11). Prin porunca <<Paste oile Mele>> (Ioan 21, 16-18), Petru si ceilalti apostoli, ca si urmasii lor, sunt chemati sa actualizeze pentru fiecare generatie, loc si timp, actul in care Hristos insusi pe Sine S-a dat pentru viata lumii.

Nunta (Instituire: Efes. 5, 25, 32) este cea dintai dintre tainele crestine amintite de Noul Testament (Ioan 2, 1-11; Matei 19, 4-6). De fapt, casatoria (alianta matrimoniala) exista si in Vechiul Testament, dar Iisus ii da o semnificatie unica, sacra, eterna. Nunta este taina in care se binecuvinteaza unirea omului cu femeia, cu trup si suflet, intr-un mod unic. Unii exegeti biblici cred ca textul: << Acolo unde sunt doi sau trei uniti in numele Meu>> (Matei 18, 20) se refera la unirea dintre barbat si femeie.

Ritualul de consacrare a cuplului om-femeie cuprinde:

- Liberul consimtamant, sau legatura naturala bazata pe iubire, a celor ce se casatoresc, membri botezati ai Bisericii. Acest contract matrimonial este indispensabil nuntii, dar nu aceasta o face o institutie divina.

- Caracterul sacramental propriu nuntii il da binecuvantarea unirii (mainilor) impreuna cu ritualul incoronarii savarsite de preot, in numele lui Hristos si dupa modelul unirii lui Hristos cu Biserica, Mireasa Sa (Efes. 5, 25-32), prin care se daruieste un har special mirilor. Momentul principal al tainelor este rugaciunea de unire a sotilor: <<Si acum, intinde mana Ta din sfantul Tau locas si uneste Tu Insuti pe robul Tau (N) si roaba Ta (N), pentru ca de Tine se insoteste barbatul cu femeia. Uneste-i pe ei intr-un singur trup, incununeaza-I cu dragoste, daruieste-le lor roada pantecelui, ca sa dobandeasca multime de copii>>. Cu mainile impreunate, sotii primesc cununiile pe cap ca semn al aliantei lor, cu binecuvantarea: <<Se cununa robul lui Dumnezeu...>>. Preotul conduce pe cei cununati impreuna cu nasii lor intr-o ocolire, ca la botez.

- Ca orice taina, nunta trebuie sa se oficieze in legatura cu Liturghia. Prin iconomie, este permis sa se faca separat de Liturghie, iar impartasania sa fie inlocuita cu paine si vin, binecuvantate.

Scopul casatoriei este o unire completa intre soti, care sa asigure sfintirea reciproca (I Cor. 7, 14), integritatea familiei prin fidelitate comuna, nasterea pruncilor, ordinea morala a societatii si a creatiei. Semn al fidelitatii si aliantei cu Hristos, casatoria este unica. Este o legatura conjugala indisolubila (Matei 19, 9), o monogamie perpetua. Iisus Hristos a interzis divortul (Matei 5, 13), deoarece impinge la adulter, iar apostolul Pavel vorbeste despre cinstea casatoriei (Evr. 13, 4). Adulterul este pacat deoarece uzurpa fidelitatea unui sot. De asemenea divortul este in contradictie cu indisolubitatea casatoriei. Biserica nu permite recasatorirea. Totusi, ea a admis divortul ca o concesie. Tot prin iconomie, Biserica poate sa accepte, prin pocainta si marturisirea pacatelor a doua si a treia casatorie, dar niciodata a patra. Recasatorirea are totdeauna un caracter penitential (dupa Sfantul Vasile cel Mare, canonul 5, cei recasatoriti nu sunt exclusi de la Cuminecatura, dar trebuie sa se abtina, in semn de pocainta, doi ani). Biserica recomanda vaduvelor sa ramana necasatorite, caci moartea nu rupe unirea dintre soti.

Atat celibatul, adica retinerea de la relatii sexuale proprii sotilor, cat si casatoria sunt legitime din punct de vedere natural si moral. Celibatul, ca si castitatea conjugala, este o recomandare, nu o porunca (I Cor. 7, 5-8). Casatoria nu trebuie sa fie redusa la simpla satisfacere a instinctelor sexuale, nici ca remediu impotriva concupiscentei, care ar fi rea in sine. De asemenea, casatoria n-a fost niciodata justificata exclusiv prin procreatie, nastere de prunc. Casatoria implica nasterea de copii (I Tim. 2, 15), dar ea este mai mult decat aceasta (I Cor. 7, 4-5), adica oferirea reciproca a trupului: << Sa nu va lipsiti unul de altul>>. Sexualitatea lipsita de procreatie, mai ales in caz de

sterilitate, nu se cade sa fie condamnata fara a considera motivele naturale si morale.

Refuzul casatoriei pentru motive de confort, lux, libertate, frica de raspundere, ura fata de copii, nu intra in disciplina crestina. Relatiile sexuale cauzale, cu diferite persoane, homosexualitatea, avortul, masturbatia, libertatea erotica in general, toate acestea sunt subiecte delicare care nu trebuie sa fie judecate legalist, fara examinarea constiintei persoanelor in cauza, sub indrumare spirituala si pastorala serioasa.

Cununia se administreaza celor botezati in aceeasi Biserica, ortodoxa. Casatoriile mixte, cu neortodocsii, care se fac fara presiuni din partea altei Biserici, pot sa fie binecuvantate, cu conditia ca sotul ortodox sa continue sa ramana fiu al Bisericii sale si sa lucreze pentru unitatea Bisericilor. In asemenea situatii, preotul trebuie sa consulte episcopul sau: <<Trebuie ca cei ce se insoara si cele care se marita sa faca unirea cu aprobarea episcopului, ca sa fie casatoria lor dupa Domnul, si nu dupa pofta. Toate sa se faca spre cinstea lui Dumnezeu>> (Ignatie Teoforul, Catre Policarp, V, 2).

Maslu este taina in care cel bolnav fizic, prin ungerea cu untdelemn sfintit si invocarea harului Sfantului Duh de catre preoti, recapata sanatatea si integritatea firii sale o data cu tamaduirea trupului si iertarea pacatelor. O referinta directa despre aceasta Taina se gaseste in Epistola Sfantului Iacov (5, 14-15): << Este cineva bolnav intre voi? Sa cheme preotii Bisericii si sa se roage pentru el, ungandu-l cu untdelemn, in numele Domnului. Si rugaciunea credintei va mantui pe cel bolnav si Domnul il va ridica, si de va fi facut pacate se vor ierta lui>>. Una din slujirile mesianice ale lui Hristos este cea taumaturgica, asa cum reiese de altfel din cele sapte pericope evanghelice care se citesc la Taina maslului (Ioan 5, 25-37; 19, 1-10; Matei 10, 1, 5-8; 7, 14-23; 25, 1-13; 15, 21-28; 9, 9-13). Preotii Bisericii, prin puterea Duhului Sfant, continua in Biserica slujirea pe care Insusi Iisus a incredintat-o apostolilor Sai: << Si mergand, ei (cei doisprezece) propovaduiau pocainta. Si scoteau multi demoni si ungeau cu untdelemn pe multi bolnavi si-i vindecau>> confundata cu harisma vindecarilor (I Cor. 12, 28). Tamaduirea trupului - insotita de iertarea pacatelor - este unul din semnele anticipate ale Imparatiei lui Dumnezeu: << Puterea Domnului se arata in tamaduiri>> (Luca 5, 17).

Maslul cuprinde cateva elemente principale:

Pocainta, deoarece iertarea pacatelor sta la originea tamaduirii bolii. Pacatul si suferinta merg impreuna, asa cum sufletul si trupul sunt inseparabile in firea umana: << Ce este mai usor; a zice iertate sunt pacatele tale, sau a zice: scoala si umbla? Iar ca sa stiti ca Fiul Omului are pe pamant puterea sa ierte pacatele, a zis paraliticului: Tie iti zic: Scoala-te, ia patul tau si mergi la casa ta>> (Luca 5, 23-24).

Citirea celor sapte pericope biblice, din Apostol si Evanghelii, care inseamna ca actul tamaduitor nu este interventie medicala sau o vindecare miraculoasa, ci un act de compasiune a lui Hristos, <<doctorul sufletelor si trupurilor, Cel ce poarta fara durere neputintele noastre, cu a Carui rana toti ne-am vindecat. Caci precum este slava Ta, asa este si mila Ta>>, de aceea El a poruncit sa iertam de saptezeci de ori cate sapte celor care cad in pacate.

Sapte rugaciuni pentru binecuvantarea untdelemnului, insotite de tot atatea ungeri ale bolnavului de catre preoti (sapte sau macar doi), spre sanatate si izbavire de toate bolile; untdelemnul este simbolul milei dumnezeiesti (Luca 10, 33-34), al bucuriei si al sfinteniei: <<Caci n-ai binevoit a ne curati prin sange, ci ai dat in untdelemnul sfintit chipul Crucii>>. <<Sapte rugaciuni, ungeri si preoti>> si cat mai multi credinciosi, inseamna plenitudinea Bisericii, care, intocmai ca un organsim, resimte suferinta, infirmitatea si neputinta unui madular: << Daca un madular sufera, toate madularele sufera impreuna>> (I Cor. 12, 26).

Taina maslului se da oricarui bolnav in vederea vindecarii in orice caz de suferinta, la orice varsta. Ea nu este o pregatire pentru moarte (<<extrema unctio>>) si nici nu se practica o singura data in ultimele clipe ale vietii (<<in articulo mortis>>), fara speranta insanatosirii, cum se practica in Biserica romano-catolica. Desigur, preotii se roaga <<sa se faca voia Lui>>, caci <<nimeni nu este fara de pacat pe pamant>>.

Dupa rascumpararea omului din greseala lui Adam, prin jertfa de pe cruce a Domnului nostru Iisus Hristos, adica dupa mintuirea obiectiva oferita tuturor omenilor, Dumnezeu din marea Sa iubire ne ofera in continuare o serie de mijloace suficiente si depline pentru ca fiecare om, individual si liber, sa poata sa-si insuseasca opera rascumparatoare a Domnului Hristos, sa poata deveni posesorul bunurilor spirituale oferite in mod gratuit de El.

Caci nu-i suficient ca mintuirea sa se fi efectuat si oferit pentru toti oamenii, ea ramine ineficienta daca nu se insuseste de fiecare personal si individual, nu se identifica cu ea si nu o traieste.

Mijloacele vizibile care ne introduc si ne fac adepti ai imparatiei Domnului Hristos - Biserica - sint cele sapte Sfinte Taine.

Dintre ele, prima si cea mai importanta, pentru ca este usa prin care ne introducem si ne incorporam in comunitatea de iubire care era Biserica crestina, e Taina Sfintului Botez.

Cuvintul vine din greceste - - care inseamna scufundare in apa. De aici denumirea sa data de unii Sfinti Parinti de <<baie>>, <<izvor sfint>>, <<baia vietii vesnice>>. Botezul este taina care prin scufundarea in apa de trei ori, in numele Sfintei Treimi, se coboara in mod nevazut harul Duhului Sfint asupra

celui caruia i se administreaza taina si i se iarta pacatul stramosesc si toate pacatele personale, facute pina la acea data, se renaste duhovniceste, devenind membru al Bisericii crestine.

Botezul crestin a fost instituit de Domnul Hristos, dupa invierea Sa din morti, cind a spus Apostolilor Sai: <<Drept aceea, mergind, invatati toate neamurile botezindu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh>> (Matei XXVIII, 19). Domnul Hristos n-a savirsit nici un botez. Primul botez a fost savirsit de Sfintii Apostoli in ziua Cincizecimii, dupa Pogorirea Duhului Sfint, cind s-au botezat trei mii de suflete (Fapte II, 41). Sfintii Apostoli s-au botezat, fara apa, in mod extraordinar, supranatural prin Pogorirea Sfintului Duh asupra fiecaruia dintre ei, in chip de limbi de foc (Fapte II, 2-4).

Botezul crestin a fost prefigurat in Vechiul Testament prin circumciziunea iudaica, prin care Dumnezeu a intarit si pecetluit legamintul Sau, cu Avraam si prin el cu poporul evreu (Facere XVIII, 10-11, 27; cf. Coloseni II, 11-12). De asemenea botezul a mai fost prefigurat in Vechiul Testament prin trecerea evreilor prin Marea Rosie si prin conducerea acelorasi de catre un nor in pustie: <<Si toti prin Moise s-au botezat in nor si in mare>> (I Corinteni X, 2). A fost prefigurat si de stinca din care a curs apa in acelasi pustiu spre a-i adapa pe evrei (Iesire XVII, 6). <<Si toti aceiasi bautura duhovniceasca au baut, pentru ca beau din piatra duhovniceasca ce avea sa vina, iar piatra era Hristos>> (I Corinteni X, 4). Aceieasi prefigurare a botezului era si prin apa din timpul potopului, ca si prin corabia lui Noe, care a salvat de apele potopului familia acestuia ... <<Indelunga rabdare a lui Dumnezeu astepta, in zilele lui Noe si se pregatea corabia in care putine suflete, anume opt, s-au mintuit prin apa. Iar aceasta mintuire prin apa inchipuia botezul, care va mintuieste astazi si pe boi...>> (I Petru III, 20-21).

Botezul crestin a fost simbolizat prin botezul Sfintului Ioan Botezatorul, numit si botezul pocaintei. Acesta se savirsea de Sfintul Ioan in pustiul Iordanului asupra evreilor care se caiau de pacatele facut. El se indeplinea prin scufundare in apa, dar nu era asemanator cu botezul crestin, ci era o pregatire pentru Taina Botezului, era inferior lui. El oferea o iertare de pacate (Marcu I, 4), dar o curatire externa in vederea uneia interne; el nu era sacramental, nu exista odata cu savirsirea lui o actiune interna a Duhului Sfint si o renastere duhovniceasca. Asemanator botezului Sfintului Ioan era si botezul savirsit de Apostolii Mintuitorului (Ioan IV, 1-2).

Insusi botezul Mintuitorului Hristos primit de la Sfintul Ioan Botezatorul in riul Iordan nu este botezat crestin. Totusi el este inceputul botezului ca taina, pregatirea lui, caci prin Botezul Domnului s-a botezat intreaga umanitate, atunci incorporata in El, s-a aratat intreaga Sfinta Treime, s-au sfintit apele, s-a introdus energia curata a harului.

Necesitatea botezului ca taina se impune din faptul ca toti oamenii au pacatuit prin Adam. <<Toti (oamenii) s-au abatut impreuna netrebnici s-au facut. Nu este cine sa faca binele, nici macar unul nu este>> (Romani III, 12). Sau mai precis: <<De aceea, precum printr-un om a intrat pacatul in lume si prin pacat moarte, asa moartea a trecut la toti oamenii, prin acesta in care toti au pacatuit>> (Romani V, 12).

Deci, pentru ca Domnul Hristos ne-a rascumparat prin jertfa Sa de coruptia pacatului trebuie ca fiecare om personal sa se reintegreze in opera restauratoare a lui Iisus prin Taiana Botezului. De altfel si Mintuitorul ii arata necesitatea absoluta: <<De nu se va naste cineva din apa si din Duh, nu va putea sa intre in imparatia lui Dumnezeu>> (Ioan III, 5). Sau in alt loc: <<Cel care va crede si va fi botezat se va mintui; iar cel ce nu va crede va fi osindit>> (Marcu XVI, 16).

Botezul se efectueaza prin treita scufundare in apa sfintita intru asemanarea mortii si invierii Domnului Hristos. Prin cufundare murim sau omorim pacatul din noi, iar prin scoatere, inviem la o viata noua. <<Au nu stiti ca toti cititi in Hristos Iisus ne-am botezat, intru moartea lui ne-am botezat? Deci, ne-am ingropat cu El, in moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a inviat din morti, prin slava Tatalui, asa sa umblam si noi intru innoirea vietii>> (Romani VI, 3-4).

Deci, prin botez ne curatim de pacatul stramosesc si personal (Fapte II, 38) si ne nastem duhovniceste la o viata noua, ne renastem, dobindim calitatea de fii ai lui Dumnezeu: <<Caci toti sinteti fii ai lui Dumnezeu prin credinta in Hristos Iisus. Caci, citi in Hristos v-ati botezat, in Hristos v-ati imbracat>> (Galateni III, 26-27) (cf. I Corinteni XII, 13). Mai mult, devenim mostenitori ai vietii vesnice (Marcu XVI, 16).

Pentru ca pacatul stramosesc a cuprins toata firea omeneasca, si nimeni nu poate dobindi Imparatia cerurilor, viata vesnica infectat de el, botezul e necesar tuturor oamenilor. Din aceste motive botezul se administreaza si copiilor.

De altfel, botezul s-a administrat si copiilor chiar din epoca apostolica. Astfel se presupune ca erau si copii intre cele trei mii de suflete botezate la Ierusalim la Pogorirea Duhului Sfint, in ziua Cincizecimii (Fapte II, 41), ca si in momentul botezului celor din casa Lidiei (Fapte XVI, 15) si a casei temnicerului din Filipi (Fapte XVI, 33), a casei lui Stefana din Corint (I Corinteni I, 16) si a casei lui Crispus, mai marele sinagogii din Corint (Fapte XVIII, 8). Necesitatea botezului copiilor se fundamenteaza si pe faptul ca Domnul Hristos a binecuvintat pe copii adusi la El, spunindu-le celor din jur: <<Lasati copiii si nu-i opriti sa vina la Mine, ca unora ca acestia este imparatia cerului>> (Matei XIX, 14); iar alta data a spus: <<Adevarat zic voua: De nu va veti intoarce si nu veti fi ca pruncii, nu veti intra in imparatia cerurilor>> (Matei XVIII, 3). Deci, daca Domnul Hristos

a binecuvintat pe copii s-a preocupat de ei, cu atit mai mult Biserica nu le poate neglija sufletele, oferindu-le Taiana Botezului si crescindu-i intr-o atmosfera crestina, proprie oricarui suflet omenesc. Cu atit mai mult cu cit ei nu sint lipsiti de aceasta pata a pacatului originar. De aceea, biserica dintru inceput a adminsitrat botezul copiilor mici precum afirma unii scriitori si bisericesti ca Policarp al Smirnei, Sfintul Iustin Martirul, si Sfintul Irineu. De asemenea, botezul copiilor mici aflator dintru inceput in biserica crestina il confirma si existenta unor inscriptii de pe pietrele de mormint din unele cimitire ce dateaza din primele secole ale crestinismului, unde se arata epitafe ale copiilor mici decedati, din care reiese ca erau botezati 1 .

Conditiile indispensabile pentru primirea botezului sint: libertatea, credinta si pocainta. Oricine vine la botez trebuie sa fie liber, sa primeasca invatatura crestina, sa creada in ea si sa se caiasca, sa regrete pacatele facute. Credinta presupune acceptarea libera a unei invataturi, deci presupune deja libertatea acelui care crede. Referitor la credinta Mintuitorul spune: <<Cel care va crede si va fi botezat se va mintui>> (Marcu XVI, 16), iar Sfintul Petru adauga privitor la pocainta : <<Pocaiti-va si sa se boteze fiecare dintre voi in numele lui Iisus Hristos...>> (Fapte II, 38). De altfel si Biserica cind cere celui ce se boteaza sa se lepede de Satan si de toate lucrurile lui si sa se uneasca cu Hristos, intelege prin aceasta ca el sa paraseasca viata pacatoasa dinainte, sa se pocaiasca si sa inceapa o viata noua.

Credinta si pocainta sint absolut indispensabile pentru primitorul adult al botezului, in schimb pentru botezul copiilor, garanti sau chezasi sint nasii lor, care trebuie sa fie buni crestini si care-si iau obligatia de calauzi pe fini in credinta crestina. Botezul se administreaza copiilor pe baza credintei nasilor.

Acest act se indeplineste in asemanarea cu faptul ca Domnul Hristos a vindecat multe boli, a savirsit multe minuni pe baza credintei parintilor, a rudelor si celor apropiati unor bolnavi. Astfel, Domnul Hristos a vindecat pe sluga sutasului din Capernaum (Matei VIII, 5-13) pentru credinta stapinului ei; pe fiica cananeiencei, pentru credinta mamei sale (Matei XV, 22-28); pe fiul lunatic pentru credinta tatalui sau (Matei XVII, 14-18); a inviat pe fiica lui Iair, pentru credinta tatalui sau (Luca VIII, 41-55); a inviat pe fiul vaduvei din Nain, pentru credinta mamei sale (Luca VII, 11-15).

Mai mult, pe timpul Apostolului Pavel, intre crestinii din Corint, era obiceiul de a se boteza unii in locul altora care au murit nebotezati (I Corinteni XV, 29), ceea ce inseamna ca pentru botez are valoare credinta unuia pentru altcineva. Credinta si marturisirea nasului este valabila pentru botezul pruncilor.

Evident, credinta care se cerea la inceput pentru primirea botezului adultilor, cum a fost pentru multimea de trei mii din ziua Cincizecimii (Fapte II, 41), celor botezati de Filip in Samaria (Fapte VIII, 12), famenului reginei din Etiopia (Fapte VIII, 37) si temnicerului din Filipi (XVI, 31), era o credinta simpla, o

acceptare cu bucurie a credintei mesianice, dupa care urma o adincire si desavirsire a ei din partea creditenilor insisi, conform spuselor Mintuitorului: <<...Botezindu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh, invatindu-le sa pazeasca toate cite am poruncit voua>> (Matei XXVIII, 19-20). In aceasta privinta Sfintul Pavel spunea despre crestinii din vremea sa ca la inceput erau hraniti cu lapte, ca pruncii (I Corinteni III, 2). Mai tirziu biserica prin institutia catehumenatului instruia mai temeinic pe cei care veneau la botez.

Savirsitorul Tainei Botezului este preotul hirotonit, iar in caz de nevoie, cind pruncul este in pericol de moarte, poate savirsi botezul si orice laic, chiar mama pruncului, afundid pruncul in apa de trei ori si spunind corect formula: <<Se boteaza robul sau roaba lui Dumnezeu (N), in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh. Amin>>. Nu poate administra botezul pruncului un necrestin, chiar daca ar sti si rosti formula exacta a botezului, caci nu poate introduce in Biserica cineva care nu este membru al Bisericii. Caci, ar insemna sa facem din botez un act magic. Adica, cineva care pronunta o formula externa are puterea sa opereze si intern, numai prin simpla formula.

Daca pruncul traieste dupa botezul administrat de un laic, preotul completeaza ritualul botezului, fara a mai repeta afundarea si cuvintele respectiv. Caci botezul nu se repeta. Sfintul Pavel spune: <<Este un Domn, o credinta, un botez>> (Efeseni IV, 5). Botezul nu se repeta, pentru ca el se savirseste pentru iertarea pacatului stramosesc si odata sters acest pacat isi atinge scopul si nu mai are nici un rost sa se repete. Mai mult, fiind savirsit in asemanarea mortii si invierii lui Hristos, asa precum acestea s-au savirsit odata pentru totdeauna, nici exemplul botezului nu-si mai are rost.

Botezul se savirseste prin afundarea in apa sfintita. Caci, daca apa botezului aduce sfintire celui botezat, atunci si ea trebuie mai intii sa fie sfintita. De altfel toate obiectele din natura, care sint puse in slujba bisericii se sfintesc cu agiasma peste care se pogoara Duhul Sfint, aplicindu-se si in cazul botezului (I Timotei IV, 4-5).

In afara de botezul obisnuit cu apa care se savirseste prin intreita afundare si in caz de boala a copilului prin stropire, mai exista si botezul singelui, adica acei care mor pentru credinta crestina, fara a fi primit botezul, conform cuvintelor Mintuitorului: <<Oricine va marturisi pentru Mine inaintea oamenilor, marturisi-voi si Eu pentru el inaintea Tatalui Meu Care este in ceruri>> (Matei X, 32). Sau in alt loc: <<Cine-si va pierde viata pentru Mine, o va cistiga>> (Matei S, 32). Sau in alt loc: <<Cine-si va pierde viata pentru Mine, o va cistiga>> (Matei XVI, 25). Intre acesti martiri si sfinti, morti fara botezul crestin, se inscriu acei prunci omoriti de Irod, care cauta sa-l omoare pe Iisus. Mai exista si un botez al dorintei, intre care se inscriu toti acei drepti care se pregatesc pentru botez si-l doresc cu pasiune, dar mor inainte de a primi efectiv botezul. Acestia ar fi asemanatori cu femeia pacatoasa despre care Mintuitorul a spus: <<Iertate ii sint pacatele ei cele multe, caci mult a iubit>> (Luca VII, 47). De

asemenea tot intre acestia se afla si dreptii Vechiului Testament, pe care biserica ii cinsteste ca sfinti.

In legatura cu Taina Sfintului Botez exista deosebiri si abateri de la dreapta credinta, mai ales la crestinii proveniti din protestantism. Acestia au admis botezul dar nu ca taina ci ca pecete, ca semn exterior al celui ce crede, ca simbol.

Cit despre botezul copiilor, in sensul amintit nu sint toti de acord. Unele denominatiuni crestine de astazi, nu admit botezul copiilor. Asadar se afirma ca botezul crestin este un simbol, o dovada a credintei pe care o are cineva, un semn ca a facut pocainta. Deci nu botezul transforma, purifica de pacat, ci credinta, iar botezul confirma acest fapt. Dovada cuvintele Sfintului Apostol Petru adresate sutasului Corneliu ca prin credinta acestuia <<se va mintui el si toata casa lui>> (Fapte XI, 14). Sau din cuvintele Sfintului Pavel spuse temnicerului din Filipi: <<Crede in Domnul Iisus si te vei mintui si tu si casa ta>> (Fapte XVI, 31).

Asadar, credinta simpla ar fi mintuitoare, curatitoare de pacat si nu botezul.

Insa credinta nu este scopul, ci mijlocul prin care se ajunge la botez. Sutasul Corneliu ca si temnicerul nu puteau ajunge altfel la botez, decit prin credinta; aceasta premerge botezul, dar Taina Botezului transforma (Ioan III, 5). Botezul precum s-a amintit, are efecte mintuitoare, izvavitoare de pacat, pentru care motive nici nu se repeta, cum invata si acesti crestini.

De altfel, cei care afirma ca botezul crestin este un simbol, confunda botezul Sfintului Ioan Botezatorul, botezul simbol, cu botezul crestin. Insa, s-a amintit, ca botezul Sfintului Ioan era pregatitor, extern si deosebit de botezul crestin. Botezul lui Ioan era un botez numai <<cu apa>> (Ioan I, 26), iar botezul crestin este un botez <<cu Duh Sfint>> (Ioan I, 33). Primul era un simbol al doilea este o taina.

Se mai afirma ca botezul nu trebuie adminstrat copiilor pentru ca acestia nu sint constienti si nu pot indeplini conditiile prealabile ale botezului: credinta si pocainta. Pe acestea le creau si Domnul Hristos si Sfintul Apostol Petru in legatura cu botezul. Astfel Mintuitorul spune Apostolilor Sai cind ii trimite la propovaduire: <<Drept aceea, mergind, invatati toate neamurile, botezindu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh, invatindu-i sa pazeasca toate cite am poruncit voua...>> (Matei XVIII, 19-20); sau, in alt loc: <<Cel ce va crede si va fi botezat se va mintui; iar cel care nu va crede va fi osindit>> (Marcu XVI, 16). Iar Sfintul Petru se adreseaza direct ascultatorilor sai: <<Pocaiti-va si sa se boteze fiecare dintre voi in numele lui Iisus Hristos, spre iertarea pacatelor voastre si veti primi darul Duhului Sfint>> (Fapte II, 38).

Deci, credinta si pocainta sint drept conditii de primire a botezului, din partea primitorului, predica si invatare din partea propoveduitorului, a propunatorului, a celui ce administreaza botezul.

Insa, trebuie sa observam chiar de la inceput ca in toate trei versetele (Matei XXXVIII, 19-20; Marcu XVI, 16; Fapte II, 38) este vorba despre predica Apostolilor in raspindirea crestinismului, predica ce se adresa oamenilor adulti, virstnici, care trebuiau sa ia cunostinta despre invatatura Domnului Hristos, sa creada in El sa regrete pacatele si apoi sa se boteze. Evident, Apostolii nu puteau boteza fara a face inteles acest fapt, fara a pregati terenul. Dupa ce parintii primeau botezul, primeau si copii, lor , avind in vedere rolul botezului, efectele sale si insemnatatea sa pentru viata crestina. Totusi, chiar in acel moment, de multe ori, am amintit, chiar cu ocazia botezului parintilor se botezau si copiii. Intre cele trei mii de <<suflet>> de la Botezul din Ierusalim (Fapte II, 41) erau si copii, ca si in casa Lidiei, a temnicerului din Filipi, in casa lui Stefana si Crispus din Corint.

In textul de la Marcu se spune ca: <<Cel care va crede si va fi botezat se va mintui; iar cel ce nu va crede se va osindi>> (Marcu XVI, 16). Evident si in acest text este vorba despre adulti. Insa adaosul: <<Iar cel ce nu va crede se va osindi>> implica si pe copiii care nu pot crede si spre a nu fi osinditi, trebuie botezati spre a intra in imparatia cerurilor. Ceea ce si faceau crestinii.

Textul al treilea (Fapte II, 38) indreptateste si el botezul copiilor, desi se adresa tot adultilor, prin vers. 39 care spune: <<Caci voua este data fagaduinta si copiilor vostri si tuturor celor de departe pe oriciti ii va chema Domnul Dumnezeul nostru>>. Deci, fagaduinta mintirii prin botez e data nu numai celor in virsta ci si poiilor pentru care aducerea pocaintei inaintea botezului este de prisos, pentru ca lor, ca unora ce nu au pacat, nici nu le trebuie pocainta (Cf. M. A. Calnev, Combaterea sectelor rationaliste - Despre Harul Dumnezeiesc Mintuitor, p. 39).

Mai mult, Domnul Hristos spunind: <<De nu se va naste cineva din apa si din Duh nu va putea sa intre in imparatia lui Dumnezeu>> (Ioan III, 5), prin acel <<cineva>> include si pe adult si pe copil, caci toti au fost implicati in Adam care a pacatuit si prin care s-a transmis pacatrul originar (Romani V, 12) si de care ne izbavim prin botez. Deci copilul trebuie botezat.

De altfel, in Sfinta Scriptura nu se arata nici o virsta in legatura cu botezul si nici nu poate fi. Caci copilul nu-si poate da seama despre insemnatatea botezului, despre rostul lui, nu poate avea o credinta deplina dupa cum nu-si poate da seama, nu e capabil de pocainta la virsta de 16 ani precum o pretind anumiti crestini adversari ai botezului pruncilor.

Cind ducem copiii de la scoala ei nu stiu ce inseamna scoala. Daca am astepta pina sa inteleaga ei rostul scolii ar fi foarte paguibitor pentru ei. Tot astfel se

procedeaza si cu botezul copiilor. Insemnatatea lui este mare si s-ar pierde mult pentru mintuirea omului daca s-ar astepta pina la maturitate si intelegerea completa a rostului lui. De altfel, precum s-a amintit, la inceput nici crestinii nu erau complet edificati asupra rostului botezului. Ei erau instruiti despre rostul sau pe parcursul vietii. Sfintii Parinti, Sfintul Vasile cel Mare - mai ales - stiind necesitatea imperioasa a botezului pentru mintuire condamna aminarea botezului pentru virsta maturitatii din motive de intarire a credintei, din cauza evlaviei, aratind ca in acest mod, de multe ori se cade in indiferentism.

Se mai invoca de aceiasi crestini ca Domnul Hristos s-a botezat la virsta adulta de treizeci de ani, iar Sf. Ioan Botezatorul proceda la fel cind boteza pe cei care se pocaiau.

Este adevarat ca Domnul Hristos s-a botezat la virsta de treizeci de ani, virsta care se socotea la evrei matura, pentru a-si incepe activitate. El s-a botezat cu botezul lui Ioan, botezul pocaintei. Dar El nu s-a pocait, nu avea pacat (Ioan VIII, 46), ci s-a botezat pentru a se face cunoscut publicului prin marturia lui Dumnezeu-Tatal si a Duhului Sfint (Matei III, 16-17).

Domnul Hristos s-a botezat spre <<a plini toata dreptatea>> (Matei III, 15), adica a indeplini iconomia mintuirii divine. El si-a asumat intreaga omenire si a primit botezul lui Ioan spre a implini poruncile divine in integralitatea lor, referitoare la om.

De asemenea, Sfintul Ioan boteza pe cei care se pocaiau si deci erau adult. Dar, s-a amintit, botezul lui Ioan era un simbol, o pregatire a botezului crestin, iar botezul Domnului Hristos nu era botezul crestin. Botezul lui Ioan era cu apa, extern, cel crestin este cu Duhul Sfint.

In sfirsit, tot in legatura cu botezul copiilor se mai afirma ca pruncii n-au nevoie de botez, caci sint fara de pacat, sint sfinti si pot astfel intra in imparatia cerurilor fara botez. Se invoca drept sprijin cuvintele Mintuitorului, unde se spune: <<Lasati copiii si nu-i opriti sa vina la Mine ca unora ca acestora este imparatia cerurilor>> (Matei XIX, 14). Sau, in alt loc: <<De nu va veti intoarce si nu veti fi ca pruncii, nu veti intra in imparatia cerurilor>> (Matei XVIII, 3). Deci, copiii sint nepatati si n-au nevoie de botez.

Acelasi lucru il mai afirma Sfintul Pavel, spune el, in alta parte. Astfel, el spune: ,,Iar daca este pirga sfinta si framintura este sfinta; si daca radacina este sfinta si ramurile sint>> (Romani XI, 16). Deci, aceeasi idee: din parinti sfinti, crestini, se nasc copii curati, nepatati, fara pacat. Deci, botezul acestora ar fi fara obiect, inutil.

Insa, in versetele de mai sus nu se afirma puritatea integrala a copiilor, sfintenia lor. Mai intii, acest lucru nici nu este posibil caci <<ce se naste din

trup, trup este>> (Ioan III, 6). Copiii se nasc nevinovati, fara pacate personale, dar ei se nasc cu pacatul originar, pe care-l mostenesc de la stramosul nostru Adam (Romani V, 12).

Iar Mintuitorul Hristos, spunind sa lase copiii sa vina la El, ca unora ca acestora este impartatia cerurilor, a vrut sa arate ca acei dintre adulti care sint nevinovati ca pruncii vor mosteni imparatia lui Dumnezeu. Cei virstnici sa ia exemplu de la viata curata a copiilor pentru ca numai astfel vor deveni mostenitori ai imparatiei cerurilor. Cuvintul <<unora>> se refera la crestinii adulti, care trebuie sa se sileasca a deveni curati duhovniceste ca pruncii.

Nu e vorba deci de lipsa de pacatul originar al copiilor si inutilitatea botezului pentru ei. Caci daca pruncul poate intra in imparatia cerurilor, este membru al ei, cind este mic, ce pacate mari savirseste el pina la virsta de 15-16 ani - cind se pretinde ca poate primi botezul - spre a fi necesar sa se boteze, spre a se mentine membru al imparatiei ceresti? (Cf. Prot. Dr. D. Deheleanu, Sectologia, p. 330 s.u.).

Deci, nu e vorba de purtiatea integrala a copiilor, ci de lipsa de pacate personale, care pot fi exemple pentru acei care vor sa devina adevarati crestini. Mai mult, cind Domnul Hristos i-a chemat la Sine, i-a binecuvintat, <<punindu-si miinile peste ei>> (Matei XIX, 15), pentru nevinovatia lor personala, e un motiv in plus ca trebuie sa avem grija de ei, sa-i botezam, ca nu cumva din cauza pacatului originar cu care se nasc sa fie lipsiti de mintuire.

Acelasi fapt il arata si al doilea verset rostit de Mintuitorul cind spune referitor la copii: <<De nu va veti intoarce si nu veti fi ca pruncii, nu veti intra in imparatia cerurilor>> (Matei XVIII, 3). El vrea sa dea drept exemplu de urmat pentru crestini nevinovatia pruncilor. Aceasta interpretare se intareste daca observam si contextul textului unde citim: <<Deci, cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acesta este cel mai mare in imparatia cerurilor>> (Matei XVIII, 15).

In legatura cu citatul de la I Corinteni VII, 14 unde se spune: <<Caci barbatul necredincios se sfinteste prin femeia credincioasa si femeia necredincioasa se sfinteste prin barbatul credincios. Alminterea copiii vostri ar fi necurati, dar acum ei sint sfinti>>, de unde vrea sa se deduca parerea ca pruncii nascuti cel putin dintr-un parinte crestin sint sfinti, curati, n-au nevoie de botez, este complet falsa.

Aici nu este vorba despre o sfintenie integrala a copilului nascut dintr-un parinte crestin - din familiile mixte, formate dintr-un sot crestin - despre o curatie interna, chiar fara pacatul originar. Caci, in acest caz, ar trebui ca pruncii nascuti din parinti crestini sa nu se mai boteze de loc, ci ar trebui botezati numai copiii paginilor. Mai mult, ar trebui ca nici sotii necrestini din

aceste familii, despre care vorbeste Sfintul Pavel sa nu se mai boteze, deoarece ei sint influentati de sotii crestini.

Insa, in citatul amintit Sfintul Pavel vrea sa arate ca intr-o astfel de familie mixta, unde unul dintre soti este crestin, exista o atmosfera mai proprie pentru botezul unui copil, decit intr-o familie pagina. Sotul sau sotia crestina - botezat, sfint - sfinteste, adica influenteaza favorabil crestineste si pe celalalt sot, dupa cum creeaza un climat crestin in casa, propriu pentru botezul copiilor lor.

In sfirsit, interpretarea citatului Sfintului Pavel de la Romani prin care se spune: <<Iar daca este pirga sfinta si framintatura este sfinta si daca radacina este sfinta si ramurile sint>> (Romani XI, 16), prin care vrea sa se dovedeasca tot sfintenia copiilor proveniti din parinti crestini si aici explicatie este de-a dreptul eronata.

Caci, aici, nu se intelege ca pruncii proveniti din parinti crestini sint sfinti, puri, si n-au nevoie de botez. Aici se vorbeste despre poporul evreiesc, ca in intreg capitolul XI. Se spune despre <<Pitga>> si <<radacina>> acestui neam care a fost patriarhii sai (Moise, Avraam, Isac, Iacov) care au fost drepti, sfinti si cu care evereii se mindreau, spunind ca si ei, urmasii acelora, <<tamurile>>, sint drepti. Insa, Apostolul la aminteste - in context - ca unele din aceste ramuri - dintre evrei - totusi au fost taiate si aruncate pentru ca n-au crezut in Domnul Hristos. Din aceasta cauza - continua el in context, vers. 17-18 - paginii care au venit la crestinism, in locul acestor ramuri, sa nu se mindreasca, caci nu au radacina sfinta si mai degraba pot fi respinsi de Dumnezeu.

Deci nu poate fi vorba de parinti crestini si de urmasii lor, care ar putea beneficia de sfintenia acestora.

Nu poate duce la aceeasi concluzie nici citatul ades invocat de adversarii botezului copiilor, in care se spune: <<Nu poate pomul bun sa faca roade rele, nici pomul rau sa faca roade bune>> (Matei VII, 18).

Nu se poate nici acest citat sa se aplice la copiii crestinilor, in sensul ca crestinii n-ar avea decit copii buni. Realitatea dezminte acest fapt, pentru ca din multi parinti rai pot sa se nasca copii buni si invers. Deci, copiii crestinilor nu pot fi izbaviti de pacatul stramosesc, pentru ca au fost purificati prin botez de parintii lor si in acest caz ei n-ar mai avea nevoie de botez. Atunci, dupa cum s-a mai amintit, copiii crestinilor n-ar mai trebui botezati.

Or, realitatea este alta: cu cit omul este mai profund crestin, cu atit se grabeste a-si boteza copilul, stiind necesitatea si importanta botezului pentru sufletul crestinului, pentru nevoia de a trai de mic intr-o atmosfera si climat crestin.

In legatura cu botezul copiilor nici, nu trebuie sa se uite faptul ca botezul crestin este prototipul unor fapte din Vechiul Testament, anume: circumciziunea, trecerea evreilor prin Marea Rosie, adaparea din stinca, conducerea lor de un nor luminos, in aceeasi pustie. Toate s-au aplicat, de toate au beneficiat si parintii si copiii in momentul cind s-au produs.

Mai ales circumciziunea care este mai apropiata de botez. Ea s-a facut si lui Avraam, in virsta de nouzeci si noua de ani, si lui Ismail, in virsta de treisprezece ani, ca si la toti ceilalti tineri si copii din casa lui Avraam. Apoi, ea a ramas ca un semn al legamintului dintre Dumnezeu si poporul evreu, care trebuia aplicata numai copiilor mici la opt zile dupa nastere (Facere XVIII).

Tot astfel, s-a intimplat si cu botezul. El s-a efectuat la inceput si la maturi si la copii - la Pogorirea Duhului Sfint, in casa Lidiei, temnicerului din Filipi, casei lui Stefana si Crispus din Corint si altor multe familii din timpul predicii apostolice. Apoi, vazindu-se si intelegindu-se insemnatatea lui s-a administrat numai copiilor.

Astfel a procedat Biserica Crestina chiar de la inceput, iar prin vocea multor Sfinti Parinti si scriitori bisericesti pledind pentru necesitatea botezului pruncilor. Mai mult, prin hotaririle unor sinoade locale - 416 Mileve si 418 Cartagina a condamnat pe cei care negau necesitatea botezului pruncilor (cf. Nicolae, Mitropolitul Banatului, Pedobaptismul (botezul copiilor) de-a lungul vremii, <**>, nr. 1-2/1975, p. 136 si urm.). astazi, crestinii de buna credinta, in marea lor majoritate sint de acord ca practica botezului copiilor mici este oportuna si absolut necesara pentru mintuirea crestinilor.**

In legatura cu Taina Botezului se mai invoca de unii crestini, adversari ai Bisericii constituie, ca afundarea de trei ori in apa a celui ce se boteaza ca si savirsirea botezului cu apa sfintita in anumita baptisterii nu este amintita in Sfinta Scriptura.

Este adevarat ca afundarea de trei ori in apa a celui ce se boteaza nu este amintita, dar nu ni se spune in Sfinta Scriptura ca ea trrebuie facuta numai o data, cum pretind acestia. Ea se sprijina pe Sfinta Traditie si se bazeaza pe faptul ca botezul se face in numele Sfintei Treimi <<intru pomenirea si autoritatea fiecarei persoane a Sfintei Treimi si in amintirea ingroparii de trei zile a Domnului Hristos>>. Fiind o practica foarte veche a bisericii ea poate fi considerata de origine apostolica.

Ea face parte din ritualul sfintelor taine pe care-l invata Sfinta Traditie, ca si apa sfintita cu care se savirseste botezul - amintita in rindurile anterioare. Ele nu stirbesc intru nimic fundamentarea teologica a botezului.

Taina Botezului, fundamentala in crestinism pentru dobindirea mintuirii este comuna aproape tuturor crestinilor. Cu unele deosebiri care ar trebui

reconsiderate astazi ea ar putea deveni punctul de convergenta dintre crestini si nu de disensiune, pentru unele chestiuni mici.

BOTEZUL

Cit timp omul nu poarta numele de fiu al lui Dumnezeu este mort; dar primind pecetea el se dezbraca de moarte pentru a se imbraca cu viata. Pecetea este apa botezului. Coboara mort in apa si se ridica viu.

Hermas, Similit, IX, 16, 3-4 ("Pastorul", lucrare crestina compusa la mijlocul sec. II si atribuita lui Hermas, contemporan episcopului Clement al Romei, sau unui succesor imediat al sau).

Dupa invatatura crestina ortodoxa taina mirungerii sta in strinsa legatura cu botezul, cu care se oficiaza impreuna, urmind imediat dupa afundarea in apa a celui botezat. Ea impartaseste noului botezat harul Duhului Sfint pentru cresterea si intarirea sa duhovniceasca. De aceea, ea se numeste de unii Sfinti Parinti: pecete, intarire, perfectiune.

Deci, ea este acea taina prin care ungindu-se noul botezat, cu sfintul Mir la membrele principale ale corpului si prin rostirea cuvintelor <<pecetea Darului Sfintului Duh>>, se pogoara peste el harul Sfintului Duh si se actualizeaza harurile botezului, intarindu-se si crescind in el puterile sale duhovnicesti.

Instituirea tainei de catre Domnul Hristos nu se arata in mod expres in Noul Testament. Insa, ea se administreaza dupa exemplul si asemanarea Mintuitorului insusi. El a fost Unsul prin excelenta cu Duhul Sfint ipostatic, precum Insusi a marturisit-o: <<Duhul Domnului este peste Mine pentru ca M-a uns sa binevestesc saracilor, M-a trimis sa vindec pe cel cu inima zdrobita...>> (Luca IV, 16). A fost uns cu Duhul spre slujirea si activitatea Sa, precum afirma Sf. Petru: <<Ca L-a uns Dumnezeu cu Duhul Sfint si cu putere facind bine si vindecind pe toti cei asupriti de diavolul>> (Fapte X, 38). A fost Unsul prin excelenta, dupa cum in Vechiul Testament erau unsi proorocii, arhiereii si imparatii. Caci in adevar, Domnul Hristos a indeplinit misiunea de : profet, arhiereu si imparat.

Domnul Hristos a fagaduit pe Duhul Sfint Apostolilor Sai: <<Si Eu voi ruga pe Tatal si alt Mingiietor va va da, ca sa ramina cu voi in veac. Duhul Adevarului...care va fi in voi>> (Ioan XIV, 16-17). Sau: <<Iar cind va veni Mingietorul pe care Eu Il voi trimite voua de la Tatal, Duhul Adevarului, care de la Tatal purcede, Acela va marturisi pentru Mine>> (Ioan XV, 26). Dar nu numai apostolilor Sai a promis pe Duhul Sfint, ci si tuturor celor care vor crede in El. <<Riuri de apa vie vor curge din pintecele celui care crede in Mine, precum a zis Scriptura. Iar aceasta a zis-o despre Duhul Sfint pe care aveau sa-l

primeasca acei care cred in El. Caci inca nu era dat Duhul, pentru ca Iisus inca nu fusese preaslavit>> (Ioan VII, 38-39). Dupa preaslavirea Domnului Hristos, adica invierea si inaltarea Sa la cer, Duhul Sfint s-a pogorit asupra Apostolilor Sai, in ziua Cincizecimii, iar Sf. Petru spunea, cu aceasta ocazie, in cuvintarea sa ca s-a implinit profetia lui Ioil (III, 1-2) si Dumnezeu a revarsat Duhul Sau cel sfint peste ei si va revarsa si peste cei ce vor crede, cei botezati (Fapte II, 17-18).

Dupa aceasta data, Sfintii Apostoli au savirsit Taina Mirungerii fie prin punerea miinilor asupra celor botezati, fie prin ungere, imediat dupa botez sau la o distanta mai mare de timp, de la aceasta taina, ceea ce dovedeste ca taina a fost infiintata de Domnul Hristos, fara a se anunta in Sfinta Scriptura acest fapt in mod expres. Totusi Apostolii au pus in practica ceea ce-I invatase Domnul Hristos.

Astfel, Apostolii au impartasit taina amintita prin punerea miinilor peste cei botezati, de diaconul Filip: <<atunci ei (Petru si Ioan) isi puneau miinile peste ei (cei botezati) si ei luau Duhul Sfint>> (Fapte II, 17). Acelasi procedeu l-a intrebuintat si Sfintul Apostol Pavel punindu-si miinile peste ucenicii Sfintului Ioan Botezatorul, din Efes, imediat dupa ce au primit botezul crestin: <<Si Pavel, dupa ce a strabatut partile de sus, a venit in Efes. Si gasind citiva ucenici, a zis catre ei: Primit-ati voi Duhul Sfint cind ati crezut? Iar ei au zis catre el: Dar nici n-am auzit daca este Duh Sfint. Si el a zis: Deci, in ce v-ati botezat? Ei au zis: in botezul lui Ioan. Iar Pavel a zis: Ioan a botezat cu botezul pocaintei, spunind poporului sa creada in Cel Care a zis: Ioan a botezat cu botezul pocaintei, spunind poporului sa creada in Cel Care avea sa vina dupa el, adica in Iisus Hristos. Si auzind ei s-au botezat in numele Domnului Iisus. Si punindu-si Pavel miinile peste ei, Duhul Sfint a venit asupra lor si vorbeau in limbi si prooroceau>> (Fapte XIX, 1-6).

Evident, punerea miinilor in locurile amintite, nu trebuie confundata cu hirotonia, care se administra tot prin punerea miinilor, pentru ca despre aceasta se aminteste in Sfinta Scriptura in contexte deosebite (II Timotei I, 6; I Timotei V, 22).

Deci, Duhul Sfint s-a impartasit numai de catre apostoli, la o distanta de timp mai mare de botez - in primul caz - sau imediat dupa botez - in al doilea caz.

Taina Mirungerii se mai impartasea si prin ungere - precum s-a amintit. Astfel, Sfintul Apostol Ioan afirma: <<Iar voi, ungere aveti de la Cel sfint si stiti toate>>(I Ioan II, 20). Sau: <<Cit despre voi ungerea pe care ati luat-o de la El ramine intru voi si n-aveti trebuinta ca sa va invete cineva, ci precum ungerea Lui va invata despre toate si invatatura acestea adevarata este...>> (I Ioan II, 27). Sfintul Apostol Pavel aminteste si el despre aceasta taina prin ungere, spunind: <<Iar Cel Care ne intareste pe noi impreuna cu voi, in Hristos si ne-a

uns pe noi, este Dumnezeu, Care ne-a pecetluit pe noi si a dat arvuna Duhului in inimile noastre>> (I Corinteni I, 21-22).

Ungerea aceasta ne arata ca este vorba despre un fapt extern iar intarirea sufleteasca interna prin Duhul Sfint arata un fapt supranatural. Adica este vorba de Taina Mirungerii.

Asadar, ea se impartasea fie prin punerea miinilor de Apostoli sau uramasii acestora, episcopii, sau prin ungere de preoti. Or, cum numarul celor botezati s-a inmultit si episcopii nemaiputind sa administreze taina prin punerea miinilor, s-a generalizat savirsirea tainei de catre preoti prin ungerea cu sfintul Mir. De aici si denumirea de Taina Mirungerii.

Ea se indeplineste de catre preoti, ungind madularele cele mai importante ale corpurilor celor botezati cu sfintul mir, sfintit de catre un sobor de doisprezece episcopi in joia din saptamina patimilor. Ea se savirseste - precum s-a amintit - odata cu Taina Botezului, imediat dupa cufundarea in apa a celui ce se boteaza.

Efectele tainei sint cresterea, intarirea si inflorirea duhovniceasca a primitorului. Actualizarea darurilor primite la botez si desavirsirea intru viata crestina a noului botezat, posibilitatea de a deveni adevarat urmas al lui Hristos.

Harul ce se impartaseste la Taina Mirungerii se imprima o pecete in intreaga fiinta a primitorului, lucrind si dezfoltind viata sa spirituala. Din aceste motive, ca si Taina Botezului, Taina Mirungerii nu se repeta. Ungerea cu sfintul Mir a unor eretici care se reintorc la dreapta credinta este o simpla ceremonie, insa nu repetarea Tainei Mirungerii.

In legatura cu Taina Mirungerii exista unele deosebiri intre Biserica ortodoxa si cea romna-catolica. Aceasta din urma nu administreaza taina copiilor mici imediat dupa botez, ci la o virsta mai inaintata, la doisprezece ani, pretextind ca acei care primesc taina respectiva trebuie sa cunosaca macar sumar invatatura crestina. Totusi, ei cer sa existe si nasi - altii decit la botez - la primirea mirungerii. Taina Mirungerii se administreaza numai de catre episcopi, si poarta numele de confirmatiune. La virsta amintita, copilul botezat este uns cu sfintul mir numai pe frunte si punindu-I-se mina pe cap. Adica se mentine si ungerea cu sfintul Mir si punerea miinilor.

Evident - dupa invatatura noastra ortodoxa - aceasta practica este inacceptabila, fiindca aminindu-se mirungerea la o virsta rationala, pe aceleasi motive se poate amina si botezul copiilor mici.

Nici excluderea preotului de la oficierea Tainei Mirungerii nu este justificata credem noi, pentru ca preotul are dreptul sa administreze toate tainele, afara de hirotonie.

Protestantii recunosc ungerea cu Sfintul Mir ca o simpla ceremonie cu caracter instructiv, numind-o tot confirmatiune si o administreaza la copii de paisprezece ani, dupa un examen sumar de religie.

Din aceste motive unii crestini influentati de spiritul protestant, neaga aceasta taina chiar ca simbol. Ei afirma ca taina nu are nici un temei scripturistic, nu se aminteste despre ea in Sfinta Scriptura ca ungere cu Sfintul Mir, ci cel mult prin punerea miinilor.

In adevar, nu se arata un moment precis in Sfinta Scriptura cind crestinii au primit harul Duhului Sfint prin ungere de la Sfintii Apostoli, ci prin punerea miinilor (Fapte VIII, 17; XIX, 6). Insa se aminteste in general despre faptul ca cei botezati, crestinii, prin ungere, totusi au primit harul Duhului Sfint, <<voi ungere aveti de la Cel sfint si stiti toate>> (I Ioan II, 20). Sau: <<Ungerea pe care ati luat-o de la El ramine intru boi si n-aveti trebuinta ca sa va invete cineva, ci precum ungerea Lui va invata despre toate si invatatura aceasta adevarata este si nu este minciuna, ramineti intru El, asa cum v-a invatat>> (I Ioan II, 27). Sau, cum spune Sfintul Pavel: <<Iar cel care ne intareste pe noi impreuna cu voi, in Hristos si ne-a uns pe noi este Dumnezeu, Care ne-a si pecetluit pe noi si a dat arvuna Duhului in inimile noastre>> (II Corinteni I, 21-22).

Aici, prin <<ungere>> intelegem aceeasi actiune a Duhului Sfint care se impartaseste crestinului, ca si prin punerea miinilor. Adica, stiinta adevarului credintei (<<stiti toate>>, <<va invata despre toate>>), prin care Insusi Dumnezeu ne-a uns si <<ne intareste in Hristos>> si care <<ne-a pecetluit>> si a dat arvuna Duhului in inimile noastre. Toate aceste expresii ne arata ca prin ungere se transmit harurile Duhului Sfint care ne intaresc in credinta si prin care se confirma, <<se pecetluieste>> apartenenta celui botezat ca fiu al lui Dumnezeu: <<Duhul insusi marturiseste impreuna cu duhul nostru ca sintem fii ai lui Dumnezeu>> (Romani VIII, 15). Ungerea, deci, intareste pe cel botezat in credinta in Dumnezeu, in urmarea lui Hristos, Ungerea, deci, este sinonima cu punerea miinilor. Forma este diferita, insa fondul este acelasi, ambele forme impartasesc acelasi har.

Se mai afirma de aceiasi crestini ca mirungerea este inutila, nu are nici un rost, deoarece ea se administreaza noului botezat, care la botez primeste harul Duhului Sfint. Acest fapt il confirma si Sfintul Pavel cind spune: <<Si asa erati unii dintre voi, dar v-ati spalat, dar v-ati sfintit, dar v-ati indreptat in numele Domnului Iisus Hristos si in Duhul Dumnezeului nostru>> (I Corinteni VI, 11). Deci, din cuvintele amintite urmeaza ca cei botezati au primit harul Duhului Sfint necesar vietuirii, urmarii lui Hristos. Insa exista o deosebire intre harul

care se impartaseste la botez si acela care se da prin Taina Mirungerii. Ele sint doua taine deosebite care ofera haruri diferite. Prin botez se impartaseste iertarea pacatului stramosesc si a pacatelor proprii, pina la acea data, iar prin mirungere se ofera harul Duhului Sfint spre a putea starui si a dezvolta puterile sufletesti ale credinciosilor in tot cursul vietii sale. Botezul ne transmite harul iertarii pacatelor. <<Pocaiti-va si sa se boteze fiecare dintre voi in numele lui Iisus Hristos spre iertarea pacatelor voastre>>... (Fapte II, 38), iar mirungerea ne intareste duhovniceste. Sf. Ap. Pavel face deosebire intre botez si mirungere spunind: <<De aceea lasind inceputurile cuvintului despre Hristos, sa ne ridicam spre ceea ce este desavirsit, fara sa mai punem din nou temelia invaturii despre botez, a punerii miinilor, a invierii mortilor si a judecatii vesnice>> (Evrei VI, 1-2).

Deci, precum se deosebeste invierea mortilor de judecata universala, tot astfel se deosebeste botezul de mirungere (punerea miinilor).

Deosebirea dintre botez si mirungere a sesizat-o si Simon magul, care dupa ce s-a botezat (Fapte VIII, 13), <<vazind ca prin punerea miinilor Apostolilor se da Duhul Sfint, le-a adus bani, zicind: dati-mi si mie puterea aceasta, ca acela pe care voi pune miinile sa primeasca Duh Sfint>> (Fapte VIII, 18-19). Deci botezul impartaseste iertarea pacatelor, iar punerea miinilor (mirungerea) o alta putere, adica intarirea duhovniceasca.

In sfirsit, se mai afirma de cei ce neaga rostul si rolul mirungerii, ca Sfintul Duh cu harurile Sale se impartaseste fara ungere cu sf. Mir si fara punerea miinilor ci e necesara doar credinta si fapte bune. Astfel, sutasul Corneliu a primit harul Duhului Sfint inainte de botez. <<Inca pe cind Petru vorbea aceste cuvinte, Duhul Sfint a venit peste toti cei care ascultau cuvintul. Iar credinciosii taiat imprejur, care venisera cu Petru au ramas uimiti vazind ca darul Duhului Sfint s-a revarsat si peste pagini. Caci ii auzeu pe ei vorbind in limbi si slavind pe Dumnezeu. Atunci a raspuns Petru: Poate oare cineva sa opreasca apa, ca sa nu fie botezati acestia care au primit Duhul Sfint ca si noi? Si a poruncit ca acestia sa fie botezati in numele Domnului Iisus Hristos>> (Fapte X, 44-48).

Trebuie sa observam ca harul Duhului Sfint s-a impartasit celor din Samaria, dupa ce au crezut in predica diaconului Filip si dupa ce s-au botezat de acesta. Atunci, - dupa botez - au venit la ei Sfintul Petru si Sfintul Ioan si <<isi puneau miinile peste ei si luau Duh Sfint>> (Fapte VIII, 17). De asemenea, pe ucenicii Sfintului Ioan Botezatorul din Efes - botezati cu botezul lui Ioan, I-a intrebat Sfintul Apostol Pavel: <<Pimit-ati voi Duhul Sfint cind ati crezut? Iar acestia au zis catre el: Dar nici n-am auzit daca este Duh Sfint... Si auzind ei, s-au botezat in numele Domnului Iisus. Si punindu-si Pavel miinile peste ei, Duhul Sfint a venit asupra lor si vorbeau in limbi si pooroctau>> (Fapte XIX, 2-6). Deci, in mod obisnuit, sfintul Duh s-a primit, dupa botez, prin punerea miinilor. Dar Corneliu a primit darurile Duhului Sfint inainte de botez, in mod neobisnuit, minunat fara punerea miinilor, pentru a convinge pe Petru sa nu socoteasca pe

nici un om necurat, desi ar fi pagin; pentru a-I arata printr-un semn ca el trebuie sa primeasca botezul crestin. Corneliu a primit in mod neobisnuit Duhul Sfint, precum au primit si Apostolii Domnului pe Duhul Sfint si au inceput a vorbi in alte limbi (Fapte II, 4). Acestea au fost minuni, cazuri speciale, pe care Dumnezeu le savirseste cind binevoieste. In mod obisnuit, insa, harurile Duhului Sfint se impartasesc prin sfintele taine, iar harul Duhului Sfint pentru intarirea duhovniceasca, pentru a deveni adevarat crestin, uns, urmas al lui Hristos se impartaseste prin Taina Mirungerii care se administreaza celui nou botezat imediat dupa afundarea in apa, impreuna cu Taina Botezului.

Taina Mirungerii este foarte necesara pentru crestini pentru ca ea ne ajuta sa ne pastram la inaltimea numelui de crestin, ea incununeaza eforturile noastre pe calea virtutii. Totusi, depinde si de noi ca sa nu slabim si sa ne pazim de greseli spre a nu indeparta de la noi Duhul cel dumnezeiesc, spre a nu ne face vrednici de pedeapsa necinstirii si calcarii harului Duhului Sfint. Caci spune Sfintul Apostol Pavel: <<Sa nu intristati pe Duhul cel Sfint al lui Dumnezeu, intru care ati fost pecetluiti pentru ziua rascumpararii (Efeseni IV, 30).

Despre originea dumnezeiasca a tainei, necesitatea si utilitatea ei, savirsirea ei numai de preoti, ca si savirsirea ei imediat dupa botez, dau marturie Sfintul Teofil al Antiohiei, Tertulian, Origen, Ciprian, Sfintul Chiril al Ierusalimului, Sfintul Ioan Gura de Aur, Fericitul Ieronim ca si Fericitul Augustin, sinodul II Ecumenic (381) si sinodul IV ecumenic (451).

Toate atesta existenta Tainei Mirungerii de la inceputul Bisericii crestine, savirsirea ei sub ambele forme la inceput si statornicirea si practicarea ei numai sub forma ungerii cu sfintul mir, asa precum o avem astazi. Prin Taina Botezului, omul intra in imparatia harului - Biserica Domnului Hristos si devine fiu adoptiv al Tatalui ceresc, iertindu-I-se pacatul stramosesc si orice pacat personal savirsit, pina la acea data. Insa in cursul vietii sale omul nefiind lipsit de inclinare spre pacat el savirseste si alte pacate, caci <<daca zicem ca pacat nu avem, ne amagim pe noi insine si adevarul nu este intru noi>> (I Ioan I, 8).

De aceea, Domnul Hristos a oferit Bisericii si membrilor ei un mijloc de a birui pacatul si a sta in strinsa legatura cu Dumnezeu, anume: Taina Pocaintei sau Marturisirii.

Se numeste pocainta pentru ca ea consta dintr-un regret sau dintr-o cainta a celui ce a savirsit pacatul si o dorinta sincera de a se indrepta. I se mai spune si marturisire deoarece cel care se caieste de pacatele savirsite vine si le marturiseste in fata duhovnicului, care prin puterea data lui de Mintuitorul Hristos il dezleaga, ii iarta pacatele.

Pocainta, deci, este taina instituita de Domnul Hristos prin care Dumnezeu iarta pacatele crestinului, care le regreta sincer si le marturiseste in fata

preotului cu hotarirea de a se indrepta, oferindu-I-se in acelasi timp un ajutor pentru indreptare, epitimia sau canonul.

Asadar, pocainta sau marturisirea cuprinde mai multe elemente: a) regretul sau cainta pentru pacatul savirsit, b) marturisirea in fata preotului cu hotarirea de a se indrepta; c) iertarea pacatelor de catre preot prin rugaciunea respectiva; d) canonul sau mijlocul, ajutorul pentru indreptare.

Pocainta sau regretul pentru pacatul savirsit si incercarea de a se indrepta este un fenomen psihologic specific uman. Incepind cu Adam, care se caieste de pacatul savirsit, pocainta sub forma de virtute, se afla in toate religiile. Ea se manifesta, prin diferite forme ca: preot, rugaciune, ruperea hainelor, marturisirea pacatelor, jertfe. Prin toate se dorea impacarea cu divinitatea si intrarea in legatura cu ea. Cainta in crestinism are acelasi scop: de a ni se ierta pacatele si de a ne apropia de Dumnezeu.

Si in Vechiul Testament gasim recomandari pentru pocainta: <<Deci, de se va face cineva vinovat de ceva, isi va marturisi pacatul pe care l-a savirsit si sa aduca Domnului jertfa o oaie sau o capra si-l va curati preotul si I se va ierta pacatul>>(Levitic V, 5-6). Inteleptul Solomon spune in legatura cu pocainta: <<Cel ce isi ascunde pacatele lui nu propaseste, iar cel ce le marturiseste si se lasa de ele va fi miluit>> (Pilde XXVIII, 13).

De asemenea, tot in Vechiul Testament avem pilde de pocainta cind pacatosii se marturisesc si capata iertare de la Dumnezeu pentru pacatele lor. Astfel, imparatul David dupa ce a omorit pe Urie si I-a luat sotia acestuia, marturisindu-si pacatul inaintea profetului Natan, a primit prin el iertare de la Dumnezeu. <<Si Domnul a ridicat pacatrul de deasupra ta, a zi Natan si tu nu vei muri>> (II Regi XII, 13). S-au pocait si evreii care s-au intors din captitivatea babilonica si care se casatorisera cu femei straine, inaintea lui Ezdra - si au primit iertare pentru pacatul lor (Ezdra X, 10-12) (cf. Neemia I, 6-7). S-au pocait si Ninivitenii in urma predicii si rugamintilor prooroculu Iona (Iona cap. 3). Sfintul Ioan Botezatorul avea ca punct central al predicii sale tot pocainta: <<Pocaiti-va, spune el, ca s-a apropiat imparatia cerurilor>> (Matei III, 2). Dupa predicile sale inflacarate, poporul marturisea pacatele si se boteza (Matei III, 6). Si Domnul Hristos si-a inceput predica tot prin indemnul la pocainta: <<Pocaiti-va ca s-a apropiat imparatia cerurilor>> (Matei IV, 17) sau <<Pocaiti-va si credeti in Evanghelie>> (Marcu 1, 15).

Insa ca taina, prin care se iarta penitentului pacatele marturisite, prin puterea curatitoare a Duhului Sfint, marturisirea a fost instituita si inceputa de Domnul Hristos. El a instituit-o, caci El insusi a asvirsit-o cel dintii, iertind pacatele unor persoane pe care le vindeca: vindecarea slabanogului din Capernaum (Matei IX, 2-6); vindecarea femeii de scurgerea singelui (Matei IX, 22); vindecarea de orbi (Matei IX, 28-29) etc. (Pr. Prof. D. Staniloae, Dogmatica, vol. 3, p. 123).

In preajma inaltarii la cer, stiind ca nu va mai putea acorda iertarea de pacate in mod vizibil, Domnul Hristos imputerniceste pe Apostolii Sai cu savirsirea acestei taine dupa ce le-o promisese inca inainte de rastignirea Sa. Astfel, El o promite prin Sfintul Petru tuturor Apostolilor cind spune: <<Si iti voi da cheile imparatiei cerurilor si orice vei lega pe pamint va fi legat si in ceruri si orice vei dezlega pe pamint va fi dezlegat si in ceruri>> (Matei XVI, 19). Iar cu alta ocazie adresindu-se tuturor Apostolilor le spune: <<Adevarat graiesc voua: oricite veti lega pe pamint, vor fi legate si in cer si oricite veti dezlega pe pamint vor fi dezlegate si in cer>> (Matei XVIII, 18).

Domnul Hristos acorda direct puterea Sa Apostolilor Sai de a savirsi pocainta prin comunicarea Duhului Sau cel sfint, cind spune: <<Si zicind acestea a suflat asupra lor si le-a zis: luati Duh Sfint, carora veti ierta pacatele, le vor fi iertate si carora le veti tine vor fi tinute (Ioan XX, 22-23).

Asadar, puterea pe care o avea Domnul Hristos ca Dumnezeu de a ierta pacatele, de a lega si dezlega, a transmis-o Apostolilor Sai. Acestia la rindul lor au exercitat aceasta putere in epoca apostolica si au transmis-o urmasilor, episcopilor si preotilor. Astfel, in baza acestei puteri Sfintul Apostol Pavel pedepseste pe desfrinatul din Corint: <> *(I Corinteni V, 2-5). A pedepsi si pe <<Imeneu si Alexandru pe care I-a dat satanei ca sa se invete, sa nu mai huleasca>> (I Timotei I, 20). Dupa cum in virtutea aceleiasi puteri, a iertat mai tirziu, dupa indreptare pe incestuosul din Corint (II Corinteni II, 10.). tot in epoca apostolica Sfinta Scriptura aminteste ca <<multi dintre cei care crezusera veneau sa se marturiseasca (la Sfintul Pavel) si sa spuna faptele lor>> (Fapte XIX, 18). Despre aceleasi fapt aminteste Sfintul Iacov (V, 16) iar Sfintul Ioan afirma: <<Daca marturisim pacatele noastre, El este credincios si drept ca sa ne ierte pacatele si sa ne curateasca pe noi de toata nedreptatea>> (I Ioan, I, 9).*

Sfintii Apostoli au transmis puterea de a ierta pacatele de a savirsi Taina Pocaintei ca si a Botezului nu la toti care au crezut in invatatura Domnului Hristos, ci unor persoane anume alese si consacrate prin hirotonie, preotilor: <<Pentru aceasta te-am lasat in Creta, ca sa indreptezi cele ce mai lipsesc si sa asezi preoti prin cetati pecum ti-am rinduit>> (Tit I, 5). Sau, precum se afirma in alt loc: <<Pentru care cuvint, te indemn sa tii aprins harul lui Dumnezeu, cel care este in tine, prin punerea miinilor mele>> (II Timotei I, 6; cf. I Timotei V, 22; Fapte XIV, 23).

In fata preotului hirotonit trebuie sa se prezinte penitentul cu cainta si cu hotarire de a nu mai pacatui spre a-si marturisi pacatele. Evident, regretul trebuie sa fie sincer asemanator cu cainta vamesului din pilda vamesului si a fariseului (Luca XVIII, 10-14) cu a fiului ratacit care s-a intors la parintele sau (Luca XV, 11-31) sau cu cainta Sfintului Petru, care a plins cu amar dupa ce s-a lepadat de Domnul Hristos (Matei XXVI, 75).

Cainta adevarata, regretul adinc de a fi savirsit pacatul duce la neliniste, la framintare si in mod normal la dorinta de a-l marturisi. Actul marturisirii nu este amintit in mod explicit de Domnul Hristos. Insa, este afirmat in Vechiul Testament - in cazurile amintite:Aaron, David, marturisea evreilor in fata lui Ezdra, Neemia, Marturisirea se practica in epoca apostolica: "Si multi dintre cei care crezusera veneau sa se marturiseasca si sa spuna faptele lor. Iar multi dintre cei care facusera vrajitorie, aducind cartile le ardeau in fata tuturor>> (Fapte XIX, 18-19). Practica marturisirii in fata preotului duhovnic indeplinita in Biserica chiar de la inceputurile ei o atesta Origen, Ciprian si Sfintul Ioan Gura de Aur.

De altfel, actul marturisirii din Taina Pocaintei are o mare valoare religioasa si morala. Prin marturisire penitentul isi destainuie greselile si pacatele sale in fata duhovnicului, creindu-se intre el si preot o intimitate, o comuniune sufleteasca prin care se realizeaza in omul tulburat de pacat o liniste sufleteasca si posibilitatea de a-si reface si intari comuniunea cu Dumnezeu.

Numai dupa cercetarea adinca si serioasa a sufletului penitentului prin marturisire, duhovnicul acorda dezlegarea - forma specifica a Tainei Pocaintei, adica iertarea pacatelor. <<Caci carora le veti ierta pacatele le vor fi iertate si carora le vei tine, vor fi tinute>> (Ioan XX, 23). Prin iertare, credinciosul, scapa de robia pacatului si intra in comuniune cu Dumnezeu si isi recapata speranta vietii vesnice.

Prin Taina Marturisirii se iarta penitentului toate toate pacatele marturisite, oricit ar fi ele de mari. Biserica a condamnat toate credintele unor eretici ca montanistii, novatienii, donatistii care sustineau ca omuciderile, desfrinarile, apostaziile si tradarile de credinta nu se iarta (Dogmatica, manual pentru Inst. Teologice, p. 895).

In privinta pacatelor Domnul Hristos spune: <<Celui care va zice cuvint impotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice impotriva Duhului Sfint, nu I se va ierta lui nici in veacul acesta, nici in cel ce va sa fie>> (Matei XII, 32; cf. Ioan V, 16). Insa pacatul impotriva Duhului Sfint, care nu se iarta <<este o rautate deplin constienta si libera contra adevarului dumnezeiesc, necredinta si totala lipsa de penitenta, o impietrire a omului in rele>> (Dogmatica, ibidem).

Deci, lipsa de iertare provine din cauza omului, a impotrivirii lui fata de Dumnezeu, din neprezentarea la marturisire si nu din cauza preotului ca nu I-ar acorda iertarea. Preotul spune un dogmatist ortodox, pronunta numai sentinte de achitare si niciodata sentinte de condamnare (Andrutsos, Dogmatica, p. 408).

Totusi, unele pacate grele savirsite de unii penitenti ca omuciderile, avortul, desfrinarile, adulterul, apostazia si erezia, unde nu se vede o cainta pe masura

pacatelor respective, savirsite, duhovnicul amina pentru un anumit timp primirea Sfintei Euharistii, pentru a se proba prin fapte vindecarea slabiciunilor (Matei V, 23-25) (Pr. Prof. D. Staniloae).

Biserica Ortodoxa respinge si afirmatiile Bisericii romano-catolice care iarta prin pocainta numai pacatele grele, cele care duc la chinurile iadului, iar pe cele usoare le absolva prin indulgente.

Dupa pronuntarea iertarii prin rugaciunea respectiva, duhovnicul obliga pe penitent la un canon, in stricta legatura cu pacatele marturisite si iertate. Adica la savirsirea unor acte de evlavie, de rugaciune, metanii, post sau diferite fapte milostive pentru intarirea credinciosului pe calea dreptei credinte si a dreptei vietuiri in Hristos. Ele nu sint pedepse pentru pacatele marturisite ci mijoace de intarire a slabiciunilor constante la marturisire.

Epitimia se intemeiaza din punct de vedere scripturistic prin fapta lui Zaheu vamesul, care odata cu convertirea sa a marturisit Domnului Hristos ca-si imparte jumatate din averea sa saracilor, iar pe cei pe care I-a nedreptatit ii despagugeste impatrit. - Mai mult decit cerea legea (Luca XIX, 8). - Evident, era o fapta care o savirsea spre a vindeca sufletul sau de patima furtului, nedreptatii si a lacomiei.

Dar, de multe ori, epitimia poate lipsi, cind penitenul este bolanv si se afla in imposibilitatea de a indeplini. Aceasta nu face imposibila eficacitatea Tainei Pocaintei.

Taina Marturisirii atit de imporatanta pentru mintuirea credinciosului - precum s-a observat - a suferit o mutatie completa in sufletele multor credinciosi, odata cu aparitia protestantismului. Prin indepartarea preotiei sacramentale s-a indepartat si pocainta ca taina, si atunci cind se practica I se inlatura sensul ei de taina.

Pentru ca pocainta este o incercare a fiecarui individ de intarire a credintei, prin cainta facuta direct catre Dumnezeu, iar cind eventual se marturiseste cineva in fata pastorului (individual sau in grup), acesta ii vesteste iertarea pacatelor de catre Dumnezeu, el fiind un simplu martor asistent.

Din aceasta invatatura despre pocainta pe care ortodocsii nu o admit s-au inspirat si unii crestini din vremea noastra, negind valabilitatea si utilitatea pocaintei ca taina savirsita de preoti.

Ei sustin ca Domnul Hristos a dat puterea de a ierta pacatele Bisericii ca adunare de credinciosi, ca grupare si nu preotilor. Astfel, spune Domnul in acest sens, Apostolilor, afirmind despre un credincios ce pacatuiestei: <<De-ti va gresi fratele tau, mergi mustra-l pe el intre tine si el singur, si de te va asculta, ai cistigat pe fratele tau. Iar de nu te va asculta, ia cu tine unul sau

doi ca din gura a doi sau trei martori sa se statorniceasca orice cuvint. Si de nu-l va asculta pe ei, spune-l Bisericii, iar de nu va asculta nici de Biserica, sa-ti fie ca un pagin si cu vames>> (Matei XVIII, 15-17). Deci, intreaga adunare, Biserica trebuie sa judece si sa condamne un om care greseste, iar nu preotul.

Ei mai citeaza si aul alt verset care ar confirma faptul ca penitentul trebui sa-si marturiseasca pacatul in fata celui care a gresit si sa-si ceara iertare de la el, evenutal de la anumiti semeni de ai sai, iar nu de la preot. Marturisirea nu se face in fata preotului in mod individual, secret, ci ea este publica. Asa se practica in vremea apostolica, dupa cum spune Sf. Iacov: <<Marturisit-va unul altuia pacatele si va rugati unul pentru altul, ca sa va vindecati, ca mult poate rugaciunea staruitoare a dreptului>> (Iacov V, 16).

In primul citat referitor la Biserica - adunare - care singura ar avea dreptul sa condamne, trebuie sa observam ca adunarea condamna si pedepseste prin conducatorii ei, preotii. Astfel, conchide si Mintuitorul Hristos prin context, vers 18: <<Ori cite veti lega pe pamint, vor fi legate si in cer...>> adresate Apostolilor, conducatorii Bisericii. Ei legau si dezlegau. Domnul Hristos n-a dat niciodata tuturor credinciosilor dreptul de a ierta pacatele, ci Apostolilor (Ioan XX, 23) si urmasilor lor (I Timotei V, 19-20).

Acest fapt se desprinde si din pilda Sfintului Pavel cind a exclus din comunitatea crestina pe desfrinatul din Corint. Apostolul a judecat si a hotarit iar adunarea a executat. <<Ci eu, desi departe, cu trupul, insa de fata cu duhul, am si judecat, ca si cum as fi de fata... adunindu-va voi si duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos, sa dati pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului...>> (I Corinteni V, 3-5).

Iar cind desfrinatul s-a pocait, tot Apostolul porunceste adunarii din Corint sa-l reprimeasca (II Corinteni II, 8-9). Deci nu judeca si condamna adunarea, ci conducatorul ei.

Nici al doilea text nu confirma parerea ca marturisirea se savirsea in epoca apostolica, in fata laicilor. Sf. Iacov vorbeste in context, adica ceva mai sus de textul citat - V, 14-15 - despre Taina Sfintului Maslu pe care o savirsesc preotii impreuna cu Taina Pocaintei, savirsita tot de ei. Deci Apostolul sfatuieste pe credinciosi, mai departe - versetul 16 - sa nu ascunda din pacatele lor ci sa le marturiseasca integral <<unul altuia>> adica preotilor. Unii, referindu-se la penitenti altii privind pe preoti. Deci cuvintele: <<unul inaintea altuia>> nu se refera la marturisirea inaintea mirenilor, ci despre marturisirea inaintea preotilor Bisericii, cum era practica bisericii apostolice (Fapte XIX, 18-19).

Cit despre faptul ca marturisirea la inceput se facea publica si nu secreta, individuala, faptul este adevarat. La inceput, marturisirea era publica; penitentul se marturisea in fata duhovnicului, asistat de public. Insa mai tirziu pentru o mai completa si discreta marturisire, aceasta s-a efectuat in mod

individual. Totusi si atunci cind se savirsea public, ea se efectua in fata duhovnicului si el dezlega pacatele, iar nu mirenii, care erau simplii asistenti.

Se mai afirma de aceiasi credinciosi ca pentru iertarea pacatelor trebuie sa ne indreptam direct lui Dumnezeu si nu prin mijlocirea preotilor. Acest fapt a fost practicat in Vechiul Testament, l-a invatat si practicat si Domnul Hristos. Astfel, David, s-a adresat, spre a I se ierta pacatele direct Parintelui ceresc prin cuvintele: <<Miluieste-ma, Dumnezeule, dupa marea mila Ta>> (Ps. L). Domnul Hristos ne-a invatat sa ne adresam direct lui Dumnezeu, in rugaciunea <<Tatal nostru>>: <<Si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi iertam gresitilor nostri>> (Matei VI, 12). De asemenea au primit iertarea pacatelor direct de la Mintuitorul Hristos: slabanogul din Capernaum (Marcu II, 5); femeia pacatoasa, care I-a uns picioarele cu mir (Luca VII, 48); vamesul care se ruga in templu (Luca XVIII, 13); tilharul de pe cruce (Luca XXIII, 43).

Dar nici argumentele prin textele amintite nu sint intemeiate. In Vechiul Testament, am vazut, nu a existat Taina Pocaintei sau Marturisirii, ci aceasta a fost instituita in Noul Testament de Domnul Hristos.

Iertarea oferita de Domnul Hristos slabanogului din Capernaum, femeii pacatoase, vamesului si tilharului de pe cruce, sint oferite direct de Mintuitorul - ele constituind inceputul Tainei Pocainetei, facut de insusi Domnul Hristos, precum s-a amintit. Aceasta nu inseamna ca cei care pacatuiesc trebuie sa se adreseze direct Mintuitorului, caci El a dat puterea de a mijloci, de a efectua Taina Pocaintei Apostolilor, si urmasilor lor (Matei XVIII, 18; Ioan XX, 23; Efeseni IV, 11).

Se afirma, in continuare, intru contestarea Tainei Marturisirii efectuata de preoti ca administratori ai ei, spunindu-se ca ei nu pot fi mijlocitori intre Dumnezeu si oameni spre a ierta pacatele celor ce gresesc, deoarece singurul care are puterea de a ierta pacatele este Parintele ceresc: <<Cine poate sa ierte pacatele decit unul Dumnezeu?>> (Luca V, 21).

Mai mult se spune ca preotul nu poate oficia Taina Marturisirii, nu poate ierta pacatele penitentilor, fiind el insusi om cuprins de pacate.

In adevar, numai singur Dumnezeu are puterea sa ierte pacatele. Preotul in oficierea Tainei Pocaintei este doar un instrument al divinitatii, un mijlocitor, un administrator al tainei - Dumnezeu este stapinul darului sau al puterii de a ierta pacatele, iar preotul in iconom al acestui dar. Deci, iertarea vine de la Dumnezeu, insa prin mijlocirea preotului (Pr. Dr. P. Dehelanu, Sectologia, p. 366). De altfel si in cazul celorlalte taine: Botez, Mirungere etc., preotul este un iconom al tainelor lui Dumnezeu (I Corinteni IV, 1).

Raspunsul de mai sus este valabil si pentru obiectia amintitata ca preotul fiind om cu pacate nu poate oficia Taina Pocaintei, nu poate ierta pe altul, deoarece fiind pacatos are nevoie sa I se ierte pacatele sale.

Preotul fiind un mijlocitor, un administrator al Tainelor, pacatele sale nu impiedica harul Duhului Sfint, cu care este imputernicit prin hirotonie (I Timotei IV, 14), a-si indeplini valabil tainele. In cazul de fata, pacatele preotului nu-l impiedica de a oferi prin Taina Pocaintei iertarea pacatelor penitentului.

Caci om fara pacat nu exista (I Ioan I, 8). Apostolii Mintuitorului erau oameni pacatosi (I Timotei I, 15) si totusi au primit puterea de a oficia Sfintele Taine, deci si Taina Pocaintei, puterea de a ierta pacatele (Ioan XX, 23). Mai mult ei au oficiat in timpul lor Taina Pocaintei, au iertat pacatele semenilor lor (Fapte XIX, 18-19). Aceasta putere au primit-o si urmasii lor, episcopii si preotii (Tit I, 5; II Timotei I, 6; II Timotei V, 19-20). Ca oameni, preotii sint pacatosi si la fel ca si mirenii se izbavesc de pacate tot prin Taina Pocaintei in fata altor preoti. Dar in calitate de pastori si duhovnici au puterea de la Domnul Hristos, ca urmasi ai Apostolilor de a oficia Taina Pocaintei si de a ierta pacatele, <<spre desavirsirea sfintilor>> (Efeseni IV, 12).

In sfirsit, aceiasi crestini care contesta valabilitatea Tainei Marturisirii administrata de preoti nu se impaca nici cu epitimia sau canonul dat de duhovnic celor ce marturisesc. Acesta ar fi un adaos inutil, spune ei, care impiedica pe multi sa vina la marturisire, caci este greu de indeplinit pentru cei mai multi. Cei care se caiesc nu trebuie sa suporte asemenea povara. Domnul Hristos a spus: <<Pe cel care vine la Mine, nu-l boi scoate afara>> (Ioan VI, 37). Deci, pentru marturisire, nu se cere nimic altceva decit cainat.

Canonul nu este o obligatie inutila, ci o cerinta a sufletului omenesc, impovarat de pacat si care odata cu izbavirea de el, simte neboia unei reparatii. Zaheu vamesul simte trebuinta unei reparatii si spune: <<Doamne, iata jumatatea din averea mea o dau saracilor si daca am napastuit pe cineva cu ceva, intorc impatrit>> (Luca XIX, 8). Canonul este un mijloc de vindecare a vechilor pacate ale penitentilor, intrebuintat cu tact de duhovnic: pentru pacate din lacomie si avaritie se dau epimimii care constau prin fapte milostive, pentru pacatele desfrinarii se dau epitimii care constau prin fapte milostive, pentru pacatele desfrinarii se dau canoane de post etc. deci nu sint poveri si obligatii inutile, ci sint o terapeutica sufleteasca, primite si asteptate de penitenti. Cind ele nu se pot indeplini pretotul nici nu le prescrie.

Caci epitimiile nu hotarasc si conditioneaza eficacitatea tainei, adica iertarea pacatelor, acestea fiind cainta si marturisirea ci - precum am amintit - mijloace de vindecare a ranelor pacatelor.

Taina Pocaintei sau Marturisirii, pentru marea ei importanta a fost practicata frecvent de membrii Bisericii crestine, incepind din epoca apostolica. Caci izbavindu-ne de pacate ea ne ajuta a duce o viata crestina si ne tine vie constiiinta mostenirii imparatiei ceresti.

Sfintii Parinti si scriitori bisericesti ca: Origen, Ciprian, Sfintul Atanasie, Ioan Gura de Aur si Sfintul Ambrozie in scrierile lor o recomanda cu caldura credinciosilor, aratindu-I valoarea ei pentru mintuirea sufletelor.

Ea trebuie repetata de orice crestin in fiecare din cele patru posturi anuale sau cel putin o data in postul Pastilor, precum o recomanda porunca a IV-a a Bisericii Ortodoxe. e fundalul doctrinei si cultului crestin este puternic imprimat adevarul despre jertfa de rascumparare a lui Iisus pe cruce.

Din coapsa lui Iisus, strapunsa de sulita ostasilor romani, a curs temporar si in mod vizibil, singele cald al fiintei Sale umane, iar pentru vesnicie, in mod tainic, s-a dat Harul, acea energie a Sfintei Treimi care intretine viata Bisericii lui Hristos, sub forma ei de comunitate.

Cind Mintuitorul a trimis la predica pe colaboratorii Sai - Sfintii Apostoli - si cind le-a spus: <<Luati Duh Sfint, carora veti ierta pacatele, iertate vor fi ...>>, a predat Bisericii sub forma ei de ierarhie acest depozit al Harului Divin, care se transmite de catre urmasii Sfintilor Apostoli Bisericii ascultatoare.

Participarea la mintuirea obiectiva, adusa de Mintuitorul Hristos, da celor credinciosi, atunci cind colaboreaza prin credinta si fapte bune, posibilitatea de a trai in afara de viata vegetativa a plantelor, in afara de viata senzitiva a lumii celor necuvintatoare, in afara de viata rationala a tuturor celorlalti semeni o viata in plus: viata supranaturala in comuniune de Har, Credinta si Dragoste cu Iisus Hristos.

Numai prin sinergismul perfect al acestor trei elemente (credinta, Har si fapte bune) poate omul sa urce pe scara desavirsirii in nazuinta lui de a ajunge la masura barbatului desvirsit, dupa statura lui Iisus Hristos.

Din citatul de mai sus <<Luati Duh Sfint ...>> se vede clar ca Biserica este depozitarea Harului.

Pornind de la interpretarea gresita a notiunii de <<Biserica>> si in dorinta lor de a desfiinta ierarhia bisericeasca cu succesiune apostolica, careia ii suprapun notinea de <<preotie universala>>, unele fractiune ale Bisericii crestine nu socotesc Biserica depozitara a Harului, ci o reduc la treapta de <<societate>> sau <<adunare>>, pe care atunci cind e vorba de ei, o numesc <<adunare de sfinti>>, fara insa a avea putere cineva din aceasta <<adunare>> sa impartaseasca Harul.

In felul acesta ei desfiinteaza Sfintele Taine ca mijloace vizibile prin care se impartasesc in mod mistic Harul lui Dumnezeu, iar daca pe unele care sint prea puternic exprimate in textul Sfintei Scripturi nu le pot desfiinta, le reduc la simple forme sau comemorari.

Noi stim ca dintre toate Sfintele Taine cea mai insemnata este Taina Sfintei Euharistii, deoarece daca prin celelalte Taine se impartaseste crestinului Harul sau Gratia divina, forma tainei respective raminind neschimbata, prin Taina Sfintei Euharistii se impartaseste insusi Trupul si Singele Domnului, sub forma piiniii si a vinului.

Din cuvintele adresate de Mintuitorul Hristos in Capernaum celor doritori de o mai vedea o minune ca cea din seara precedenta, in pustie, cind au fost saturati cei cinci mii de barbati numai cu cinci piini si doi pesti. <<Agonisiti-va nu mincarea cea pieritoare, ci mincarea care ramine pentru viata vesnica...>> (Ioan VI, 27), ca si din versetul 33 al aceluiasi capitol, unde se vorbeste despre piinea ce se pogoara din cer si da viata vesnica>>, se vede ca Iisus a anuntat cu mult mai inainte Taina Sfintei Euharistii, care a fost insitituita in Joia Patimilor, la Cina cea de Taina, cind luind piinea si binecuvintind-o, a dat-o Sfintilor Sai ucenici si apostoli zicind: <<Luati, mincati. Acestea este Trupul Meu, care se fringe pentru voi, spre iertarea pacatelor..>>, dupa care, asa cum relateaza evenimentul, Sf. Evanghelist Luca a completat: <<Aceasta sa o faceti intru pomenirea Mea>> (Luca XXII, 14), din care se vede clar porunca Fiului lui Dumnezeu, de perpetuarea peste veacuri a sfintei jertfe.

Deci Sfinta Euharistie este taina si jertfa in acelasi timp: Taina, intrucit aduce iertarea pacatelor si jertfa, pentru ca atunci cind se savirseste, se fringe Trupul si se varsa Singele lui Iisus.

Nimeni dintre cei ce aplica liberul arbitru in interpretarea Sfintei Scripturi n-au putut inlatura definitiv, aceasta Sfinta Taina cu radacini adinc infipte in textul Sfintei Carti, deoarece despre insitituirea ei vorbesc toti evanghelistii (Matei XXVI, 25; Luca XXII, 19; Marcu XIV, 22).

In prima epistola catre Corinteni, la capitolul 11, 29, reproducind cuvintele Mintuitorului <<Cine maninca si bea cu nevrednicie Trupul si Singele Domnului, judecata isi maninca si bea>>, Sf. Apostol Pavel arata ca in Sfinta Taina a Impartasaniei este vorba di insusi Trupul si Singele lui Iisus, nu doar de o simpla piine. Totusi, interpretind subiectiv cuvintele Mintuitorului: <<Aceasta s-o faceti intru pomenirea Mea>>, unii sustin ca Sf. Euharistie nu este altceva decit comemorarea ultimei cine luata de Iisus cu ucenicii Sai, - o simpla masa comemorativa - din care cauza o si numesc ei <<Cina Domnului>>.

Bazati pe textele de la Matei 14, 25 + 26, 29, unde se vorbeste de <<roada vitei>>, ei spun ca piinea si vinul sint piine si vin naturale.

Daca cercetam teama insitituirii Sfintei Euharistii la Sf. Evanghelist Luca aflam ca Mintuitorul vorbeste despre <<roada vitei>> la primul pahar, dar Sf. Euharistie a fost instituita la cel de al doilea pahar, dupa cina, cind a zis: <<Luati, mincati...>>.

Bazati, in fine, pe textul din epistola catre Evrei cap. 9, 28 si 10, 14, unde se afirma prin gura Sfintului Apostol Pavel, ca Mintuitorul s-a jertfit o singura data, noii credinciosi sustin ca nu mai e nevoie de o alta jertfa si fac acest lucru cu scop bine determinat. Si aceasta deoarece, daca ar recunoaste ca Sfintii Apostoli ar fi savirsit o jertfa reala, inerent ar fi trebui sa recunoasca si o ierarhie cu succesine apostolica, care sa continue opera Sf. Apostoli.

Nici noi nu tagaduim ca intr-adevar Mintuitorul s-a jertfit o singura data, nici nu avem pretentia ca repetam jertfa lui Iisus pe cruce. Prin savirsirea acestei taine, noi doar continuam, actualizam si permanentizam aceasta jertfa savirsita o singura data si facem acest lucru pentru a ramine in permanenta legatura cu Mintuitorul Hristos.

Pentru sustinerea parerilor lor cu privire la Sf. Euharistie, acesti subiectivi interpreti ai Sfintei Scripturi se bazeaza pe toate acele texte in care se vorbeste despre primatul Cuvintului lui Dumnezeu, fata de trup si fata de hrana trupeasca, concretizata prin termenul de <<piine>>.

Cind Mintuitorul a zis (Luca 4,41) <<nu numai cu piine va trai omul, ci cu tot cuvintul care iese din gura lui Dumnezeu>>, nu s-a referit la Sf. Euharistie, cum vor unii credinciosi sa inteleaga, ci la piinea cu care diavolul a vrut, in pustiul Carantaniei, sa trezeasca simturile fizice de foame trupeasca ale lui Iisus-Omul, dupa un post atit de lung. Cind Mintuitorul a rostit, in Capernaum, a doua zi dupa saturarea gloatelor flaminde din pustie cuvintele: <<Agonisiti-va nu mincarea cea nepieritoare, ci mincarea ce ramine pentru viata vesnica pe care va va da-o Fiul Omului, caci pe El L-a pecetluit Tatal>>. In acest text Domnul Hristos nu s-a referit la altceva decit pur si simplu la hrana trupeasca pe care o asteptau gloatele flaminde de piine, dintre care unele participasera probabil la saturarea miraculoasa din pustie, cind Iisus a savirsit minunea inmultirii piinilor.

Cind Sfintul Evanghelist Ioan a reprodus cuvintele Mintuitorului <<Cine asculta de Mine si crede in Cel ce M-a trimis pe Mine, are viata vesnica si la judecata nu va veni>> n-a vrut sa arate ca Iisus ar fi exclus legatura ce trebuie sa tinem cu El prin impartasirea cu Trupul si Singele Lui, ci a vrut sa arate ca in adevar ascultarea Cuvintului evanghelic da omului posibilitatea de a ajunge la mintuire. Dar, in acelasi timp, a avut grija ca la inceputul Evangheliei Sale (cap. 6, 53) sa intareasca acest adevar prin cuvintele: <<Cel ce maninca Trupul Meu si bea Singele Meu ramine in Mine si Eu in el>>, aratind ca numai impartasirea cu Trupul si Singele lui Iisus da omului posbilitatea trairii reale ale Cuvintului revelat si a mintuirii.

Cine citeste Sfinta Scriptura trebuie sa aiba notiuni, cel putin sumare, despre arheologiea poporului iudeu, despre viata si obiceiurile lor; sa cunoasca evoluita vietii crestine de la inceputurile ei in contextul timpului respectiv. Sfinta Scriptura trebuie studiata profund si interpretata cu sinceritate.

Adeseori nici expresiile pauline n-au fost omise de unii credinciosi in cautarea de texte in sprijinul sustinerilor lor eronate. Ei se opresc de obicei la un text scurt, separindu-l de contextul scrierii respective, ceea ce reda adevaratul inteles, pe care apoi il interpreteaza cum vor.

Asa, de exemplu, daca in prima epistola catre Corinteni, cap. 11, 26. Apostolul Pavel scrie: <<De cite ori mincati aceasta piine si beti acest pahar, moartea Domnului vestiti pina la venirea Lui>>, unii crestini sustin ca prin mincarea piinii si prin gustarea vinului comemoram moartea lui Iisus. Ei uita insa sau nu vor sa citeasca mai departe textul, care afirma: <<Cine cu nevrednicie maninca Trupul si bea Singele Domnului, judecata siesi maninca si bea>>, ceea ce insemneaza ca piinea si vinul nu constituie un simbol ci sint insusi Trupul si Singele lui Iisus Hristos.

Sf. Euharistie este taina si jerga in acelasi timp, instituita de Mintuitorul Hristos. Prin ea, sub forma piinii si a vinului, dupa rugaciunea de invocare a Sfintului Duh, se ofera credinciosilor insusi Trupul si Singele Domnului (Ioan 6, 55-57; I Cor. 10, 16). Ea nu poate fi savirsita decit de preotul cu succesiune apostolica, in virtutea Harului primit de la Mintuitorul prin Sfintii Apostoli. Asa trebuiesc intelese epistole pauline catre Timotei si Tit; asa trebuiesc interpretate cuvintele care ne spun: <<pe altii I-a pus Dumnezeu dascali si prooroci spre savirsirea Sfintelor Taine>> (Efeseni 4, 4) si asa trebuie sa credem si noi cei pe carei ii pastorim, pentru mintuirea noastra a tuturor. In strinsa legatura cu Taina Marturisirii este Taina Maslului. Scopul ambelor taine este acelasi, adica vindecarea credinciosilor de bolile de care sufar. Dar, in timp ce Taina Marturisirii vindeca bolnavul de bolile sufletesti - de pacatele sale - prin Taina Maslului el se tamaduieste, indeosbie, de bolile trupesti, adaugindu-se si cele sufletesti, adica iertarea pacatelor.

Domnul Hristos in activitatea Sa mesianica a vindecat nenumarati bolnavi de bolile si neputintele lor. Pentru aceste tamaduiri El nu le cerea decit dorinta de a se vindeca si credinta in puterea Sa. Insa, de multe ori, odata cu tamaduirea bolilor trupesti, El le ierta si pacatele (Matei IX, 2), cerindu-le sa nu mai greseasca (Ioan V, 14). Ceea ce inseamna ca exista o strinsa legatura intre boala si pacat (Luca IV, 39), pentru ca exista o strinsa legatura, o influenta reciproca intre suflet si corp.

Apostolii Domnului Hristos continuind opera mintuitoare a Invatatorului lor, au fost imputerniciti de El - sa vindece pe membrii Bisericii de boalele si nepturintele lor. In acest scop, a infiintat Taina Maslului, imputernicind cu savirsirea ei pe Apostolii si urmasi lor.

Din aceste motive, credinciosii au pentru tamaduirea neputintei lor trupesti pe linga remediile medicale si un mijloc duhovnicesc de vindecare, anume: Taina Maslului.

Ea este acea taina care prin ungerea cu untdelemnul sfintit de preoti, impreuna cu anumite rugaciuni, se coboara harul Duhului Sfint peste bolnavul respectiv, I se iarta pacatele si se impartaseste totodata tamaduire trupeasca sau usurarea durerilor si intarire sufleteasca.

Ungerea cu untdelemn era practicata in religiile vechi, fie pentru cult, fie pentru vindecarea bolnavilor. La evrei, in Vechiul Testament, se aducea ca jertfa (Iesire XXIX, 40; Levitic, II, 4); pentru sfintirea lucrurilor trebuincioase la slujba (Iesire XL, 9). Se intrebuinta si pentru sfintirea unor oameni in anumite emisuni, pentru ungerea regilor si imparatilor Saul (I Regi XV, 1), Solomon (III Regi I, 34); pentru ungerea preotilor Aaron (Iesire XXIX, 7); pentru ungerea profetilor, Elisei (III Regi XIX, 16).

In Noul Testament se folosea ca medicament pentru ungerea bolnavilor, dupa cum ne arata pilda samarineanului milostiv, unde acesta unge cu untdelemn pe un ranit cazut intre tilhari (Luca X, 34). Domnul Hristos cind a trimis pe Apostoli la propovaduire, intr-o misiune de proba, le-a dat puterea de a vindeca pe bolnavi, ungindu-I cu undelemn: <<Si socoteau multi demoni si ungeau cu untelemn pe multi bolnavi si-I vindecau>> (Marcu VI, 13).

Aceasta practica a ungerii cu untdelemn a fost consfintita de Mintuitorul Hristos si ridicata la rangul de taina, dupa invierea Sa. Acest fapt il aminteste Sfinta Scriptura, cind spune ca Domnul Hristos, dupa invierea Sa, s-a infatisat pe Sine viu Apostolilor Sai si li s-a aratat timp de patruzeci de zile <<si vorbind cele despre imparatia lui Dumnezeu>> (Fapte I, 3). Deci, in acest rastimp, de patruzeci de zile a instituit Taina Maslului.

Aceasta o confirma faptul ca Sf. Iacov - ruda Domnului si episcopul Ierusalimului, indemna pe crestini ca atunci cind sint bolnavi sa savirseasca Taina Maslului. <<Este cineva bolnav intre voi? Sa cheme preotii Bisericii si sa se roage pentru el, ungindu-l cu untdelemn, in numele Domnului. Si rugaciunea credintei va mintui pe cel bolnav si Domnul il va ridica si de va fi facut pacate se vor ierta lui>> (Iacov V, 14-15).

Din spusele Sf. Iacov se vede ca este vorba de o taina si nu despre o ungere obisnuita cu untdelemn, pe care o putea face orice credincios sau orice om si nu numai preotii. Nu este vorba nici de o ungere harismatica, adica o ungere cu vindecari minunate pe care o faceau unii credinciosi, inzestrati cu aceasta putere prin harul Duhului Sfint - harismaticii: <<Si unuia I se da prin Duhul Sfint cuvint de intelepciune... iar altuia darurile vindecarilor, intru acelasi Duh>> (I Corinteni XII, 8-9; Marcu XVI, 18).

Mai mult, aceasta ungere cu untedelemn despre care vorbeste Sf. Iacov, aduce dupa sine prin rugaciunea credintei -a preotilor - nu numai vindecarea trupului si <<iertarea pacatelor>> prin harul Duhului Sfint. Deci, untdelemnul si rugaciunea - partea externa - preotii ca savirsitori - administratorul - usurarea suferintelor sau chiar vindecarea lor, impreuna cu iertarea pacatelor - partea supranaturala.

Avem toate elementele constitutive ale taine. Ele ne dovedesc ca Domnul Hristos a instituit Taina Maslului, imputernicind pe Apostoli si urmasii lor s-o indeplineasca in cazul crestinilor bolnavi, pentru vindecarea lor.

Taina Maslului se adminstreaza credinciosului bolnav sau la mai multi bolnavi, - enoriasilor unei parohii, in anumite zile, - pentru vindecare de anumite boli sau iertarea pacatelor lor.

Ea se oficiaza de sapte preoti - preotii Bisericii (Iacov V, 14) in conformitate cu cele sapte daruri ale Sfintului Duh (Isaia XI, 2-3). La nevoie pot oficia si doi sau chiar un preot.

<<Rugaciunea credintei>> o constituie partea formala a tainei si consta din repetarea rugaciunii: <<Parinte sfinte doctorul sufletelor...>> de sapte ori, impreuna cu sapte pericope evanghelice, sapte pericope din Apostol si alte rugaciuni. In rastimpul rugaciunii, se unge bolnavul cu untdelemnul sfintit, in prealabil, de preoti, prin repetarea rugaciunii de sfintire de sapte ori.

Taina Maslului este precedata - cind se administreaza unui bolnav - de Taina Pocaintei, cind acesta este in masura de a face marturisirea. Prin Maslul se iarta bolnavului pacatele care eventual au fost uitate la marturisire. Dupa Taina Maslului bolnavul primeste Taina Sfintei Euharistii.

Taina Maslului se administreaza bolnavului care isi exprima dorinta de a o primi si este constient spre a face marturisire la Taina Pocaintei. Ea se administreaza si bolnavului care-I mai grav suferind, la dorinta familiei acestuia si care garanteaza de dreapta credinta a bolnavului si de probabilitatea de a o fi primit daca ar fi fost in posibilitatea de a se exprima.

In asemanare cu Taina Botezului, Maslul se oficiaza si pentru copiii bolnavi, la cererea parintilor. Si la bolnavii gravi si la copii, administrarea maslului se bazeaza pe faptul ca Domnul Hristos a vindecat anumiti bolnavi in urma rugaciunii casnicilor lor. Vindecarea unui demonizat orb si mut (Matei XII, 22), vindecarea fiicei cananeiencei (Matei XV, 22-28).

Dar efectul tainei, adica vindecarea trupeasca a bolnavului nu este totdeauna evidenta; bolnavul nu se vindeca in mod automat, caci atunci taina ar deveni un act magic. Taina Maslului este o rugaciune adrestat lui Dumnezeu si ca orice rugaciune, indeplinirea ei depinde de atotstiinta si bunatatea divina. El singur

stie si hotaraste ce-I folositor omului. Ea mai depinde si de credinta bolnavului. Insa, prin maslu, bolnavului I se iarta pacatele si daca nu se vindeca trupeste, simte o usurare a suferintelor si o intarire sufleteasca.

La romano-catolici maslul se numeste ungerea din urma, El se administreaza ca o hrana de intarire pentru plecarea bolnavului din aceasta viata. Insa, pentru credinciosul bolnav taina are psihologic vorbind tocmai un efect contrar. Bolnavul se demoralizeaza, cind I se oficiaza Taina Maslului, stiind ca in curind va muri.

Protestantii neaga maslului caracterul de taina, sustinind ca in afirmatiile Sf. Iacov (V, 14-15) este vorba de o ungere harismatica sau medicinala. De la ei s-au inspirat unii crestini din vremea noastra. Acestia afirma ca maslul nu este o taina si deci nu se poate administra celor bolnavi, pentru ca nicaieri in Sfinta Scriputra nu se arata ca a fost instituita de Domnul Hristos.

S-a amintit, ca nu exista un loc expres in Noul Testament unde sa se arate ca Domnul Hristos a instituit Taina Maslului. Dar puterea data de Mintuitorul Apostolilor cind au fost trimisi la propovaduire, in misiunea de proba, spre a unge pe bolnavi cu untdelemn si a-I vindeca (Marcu VI, 13), este un inceput al maslului, cum a fost botezul Domnului Hristos pentru botezul crestin. Maslul a fost instituit de Domnul Hristos, dupa invierei, in rastimpul celor patruzeci de zile, pina la inaltarea Sa la cer (Fapte I, 3).

Afirmatiile Sf. Iacov (V, 14-15) care arata clar elementele unei taine si faptul ca ea se savirsea in timpul Apostolilor sint proba neindoielnica a maslului care provine de la Mintuitorul Hristos; iar noi sintem datori a-I crede pe ei. Necrezind in Apostoli nu credem nici in Domnul Hristos. <<Cel ce va asculta pe voi pe Mine Ma asculta>> (Luca X, 16). Deci, Taina Maslului provine de la Domnul Hristos.

Se mai afirma ca Taina Maslului n-a existat nici cind ca taina, ci ea a fost pe timpul Mintuitorului si Apostolilor ca o ungere harismatica pe care ucenicii Domnului Hristos o indeplineau prin puterea data lor sau Mintuitorul sau de Duhul Sfint si prin care ei vindecau pe cei bolnavi fie ungindu-I cu untdelemn, fie punindu-si miinile peste ei. Astfel, misiunea de proba, Apostolii ungeau pe bolnavi cu untdelemn si-I vindecau (Marcu VI, 12-13). Dupa Inviere, Domnul Hristos le da imputernicirea Apostolilor de a vindeca pe bolnavi si prin punerea miinilor: <<pe bolnavi miinile isi vor pune si se vor face sanatosi>> (Marcu XVI, 18). Asemenea vindecare harismatica a savirsit si Sf. Pavel in insula Malta, vindecind <<de friguri si urdinare cu singe>> pe tatal conducatorului insulei, prin punerea miinilor peste el unita cu rugaciune (Fapte XXVIII, 8). Deci nu este necesara ungerea cu untdelemn, ci numai rugaciunea.

Evident, Apostolii prin harismele lor speciale faceau vindecari in mod extraordinar, minunat, cu undelemn si fara untdelemn ci numai prin rugaciuni

si punerea miinilor. Aceasta nu inseamna ca nu exista Taina Maslului sau ca la aceasta taina lipsea untdelemnul. Sf. Iacov (V, 14-15) arata in mod expres ca de la aceasta taina nu putea lipsi undelemnul, care era materia tainei, cum este apa la botez si piinea si vinul la Sfinta Euharistie.

Untdelemnul, precum s-a aratat, trebuie sfintit de preoti, cu care se unge bolnavul. Acesta intareste faptul ca Maslul este o taina si nu o ungere medicinala pe care o poate face orice credincios, ungind bolnavul cu untdelemn obisnuit.

In sfirsit, se mai sustine de aceiasi crestini, inutilitatea maslului pe motiv ca nu toti bolnavii carora li se oficiaza maslul se vindeca, iar unii chiar mor.

Efectul Maslului este iertare pacatelor si intarirea sufleteasca a bolnavilor, precum si vindecarea trupeasca. Insa, vindecarea trupeasca nu se indeplineste la toti bolnavii pentru ca aceasta este in functie de credinta bolnavului si de atotstiinta lui Dumnezeu, care hotaraste asa precum socoteste ca este bine pentru bolnav. Taina nu este un act magic spre a vindeca pe toti. Ea nu este un leac universal contra morii. Cei care primesc Taina Maslului se intaresc sufletele si chiar daca pleaca dintre noi, sint mai linistiti, mai impacati sufleteste, decit cei carora nu le se administreaza aceasta taina.

Taina Maslului a fost practicata - precum s-a amintit - dintru inceput in Biserica cu mult folos pentru crestini si o amintesc Origen, Sfintul Ioan Gura de Aur, si Papa Inocentiu I. Si astazi este necesara pentru credinciosii bolnavi, caci pe linga medicamentele care vindeca corpul este nevoie si de intarirea sufletului, de ridicarea moralului aceluia care sufera. O referinta directa despre aceasta Taina se gaseste in epistola sfintului Iacov 5, 14-15: <<Este cineva bolnav intre voi? Sa cheme preotii Bisericii si sa se roage pentru el, ungindu-l cu untdelemn, in numele Domnului. Si rugaciunea credintei va mintui pe cel bolnav si Domnul il va ridica, si de va fi facut pacate se vor ierta lui>>. Una din slujirile mesianice ale lui Hristos este cea taumaturgia, asa cum reiese de altfel din cele sapte pericope evanghelice care se citesc la Taina maslului (Lc. 5, 25-37; 10, 1-10; Mt. 10, J 5-8; 8, 14-23; 25, 1-13;15, 21-28; 9, 9-13). Preotii Bisericii, prin puterea Duhului Sfint, continua in Biserica slujirea pe care Insusi Iisus a incredintat-o apostolilor Sai: <<Si mergind ei (cei doisprezece) propovaduiau pocainta. Si scoteau multi demoni si ungeau cu untdelemn pe multi bolnavi si-i vindecau>> (Mc. 6, 12-13). Taina tamaduirii prin rugaciune si ungere nu trebuie confundata cu harisma vindecarilor (I Cor. 12, 28). Tamaduirea trupului este unul din semnele anticipate ale imparatiei lui Dumnezeu: <<Puterea Domnului se arata in tamaduiri>> (Lc. 5, 17).

Maslul cuprinde citeva elemente principale:

a. Pocainta, deoarece iertarea pacatelor sta la originea tamaduirii bolii. Pacatul si suferinta merg impreuna, asa cum sufletul si trupul sint inseparabile

in firea umana: <<Ce este mai usor? A zice: iertate sint pacatele tale, sau zice: scoala si umbla? Iar ca sa stiti ca Fiul Omului are pe pamint puterea sa ierte pacatele, a zis paraliticului: Tie iti zic: Scoala-te, ia patul tau si mergi la casa ta>> (Lc. 5, 23-24). A muri pacatului prin pocainta inseamna a reface articulatia care sta la radacina vietii si umanului.

b. Citirea celor sapte pericope biblice, din Apostol si Evanghelii, care inseamna ca actul tamaduitor nu este o interventie medicala sau o vindecare miraculoasa, ci un act de compasiune a lui Hristos, <<doctorul sufletelor si al trupruilor, Cel care poarta fara durere neputintele noastre, cu a Carui rana toti ne-am vindecat>>. <<Caci precum este slava Ta, asa este si mila Ta>>, de aceea El a poruncit sa iertam de saptezeci de ori cite sapte celor care cad in pacate.

c. Sapte rugaciuni pentru binecuvintarea untdelemnului, insotite de tot atitea ungeri ale bolnavului de catre preoti (sapte sau numai trei), spre sanatate si izbavire de toate bolile. Untdelemnul este simbolul milei dumnezeiesti (Lc. 10, 33-34), al bucuriei si al sfinteniei: <<Caci n-ai binevoit a ne curati prin singe, ci ai dat in untdelemnul sfintit chipul Crucii>. <<Sapte rugaciuni, ungeri si preoti>> inseamna plentitudinea Bisericii, care intocmai ca un organism resimte suferinta, infirmitatea si neputinta unui madular: <<Daca un madular sufera, toate madularele sufera impreuna>> (I Cor. 12, 26). Preotii se roaga nu numai pentru <<tamaduirea sufletului si a trupului si spre curatie si inlaturarea a toata patima si a toata neputinta si boala, si a toata intinaciunea trupeasca si sufleteasca>>, ci mai ales pentru reintegrarea celui bolnav in trupul Bisericii: <<Daruieste-l pe dinsul sanatos si intreg Bisericii Tale, ca sa fie bineplacut Tie si sa faca voia Ta>>.

Taina maslului se da oricarui bolnav in vederea vindecarii, in orice caz de sufeninta si la orice virsta. Ea nu este o pregatire pentru moarte (<<extrema unctio>>) si nici nu se da o singura data in ultimile clipe ale vietii (<<in artvulo mortis>>), fara speranta tamaduirii, cum se prectica in Biserica romano-catolica. Imparatia lui Dumnezeu este viata vesnica, de aceea regenerarea umanului este un semn al imparatiei. Suferinta fizica trebuie sa fie vindecata prin tratament medical, dar cind articulatia dintre trup si suflet este atinsa, atunci numai un act de <<ungere dumnezeiasca>>, in chip tainic, poate sa refaca aceasta rana. Chiar daca deplinatatea fizica nu este restabilita prin lucrarea Tainei maslului, incheietura care tine omul in existenta vesnica este intarita cu harul lui Dumnezeu. De aceea, prin Taina maslului Biserica face <<semne>> anticipate ale invierii trupului si ale Imparatiei lui Dumnezeu, credinciosul avind in simturile sale trupesti si sufletesti, inca din aceasta viata, o pregustare a restaurarii si nemuririi viitoare. Trupul nostru este trupul asumat de Fiul lui Dumnezeu, de aceea el se va impartasi de aceeasi stare in cele din urma. In acest sens, maslul este Taina sperantei in fagaduintele imparatiei lui Dumnezeu. Ea arata indeosebi valoarea trupului, destinat sa fie proslavit prin participarea dupa har la trupul indumnezeit al lui Hristos. Taina marturisirii

presupune patru elemente, primele doua avind un caracter personal, subiectiv, iar celelalte un caracter liturgic, sacramental, obiectiv:

a. Cainta, adica determinarea de a fi iertat si de a ierta, prin redescoperirea cu <<inima franta si smerita>> a starii de decadere. <<Metanoia>> inseamna schimbarea spiritului, innoirea mintii, nu numai intristarea, parerea de rau sau regretul pasiv, ci convertirea profunda, orientarea fundamentala a vietii. Pocainta este <<o moarte indoita si de buna voie. Iar inima miloasa este arderea inimii pentru toata zidirea, pentru oameni si pasari si animale si demoni, si pentru toata faptura>> (Isac Sirul, cit. dupa Calist si Ignatie Xanthopol, Cele 100 de capete, 44, in Filoc. rom., vol. VIII, p. 105). Pentru Clement Alexandrinul, lacrimile intristarii si pocaintei constituie al doilea botez (Care bogat se va mintui? XLII, 14). In Vechiul Testament, cainta este intuchipata de regele David (II Regi 11; 12, 1-25): <<Miluteste-ma Dumnezeule dupa mare mila Ta>> (Ps. 50), si de profetul Ioan: <<Pocaiti-va ca s-a apropiat imparatia cerurilor>> (Mt. 3, 2).

b. Marturisirea pacatelor inaintea preotului, adica apelul la Biserica de a fi iertat si de a fi reprimit in comuniune. Este momentul in care credinciosul isi recunoaste nevrednicia sa: <<Tata, am gresit la cer si inaintea ta, nu mai sint vrednic sa ma numesc fiul tau>> (Lc. 15, 21). In Biserica primara, marturisirea era publica, in semn de impacare cu intreaga comunitate, iar cazurile grave erau aduse la cunostinta episcopului. Cu timpul, marturisirea si-a pierdut aspectul ei public, dobindind un caracter personal. In caz de necesitate, este permisa marturisirea generala. Cainta si marturisirea pacatelor sint conditii personale indispensabile ale iertarii, dar harul iertarii pacatelor se impartasete prin rugaciunea de dezlegare a preotului.

c. Rugaciunea de iertare si de dezlegare a preotului, prin punerea miinii pe epitrahilul asezat pe capul celui ce se spovedeste. Dezlegare sau <<cuvintul impacarii> constituie realitatea obiectiva a Tainei spovedaniei, <<pentru ca Dumnezeu era in Hristos, impacind lumea cu Sine insusi>> (II Cor. 5, 19). Ea nu are un caracter declarativ, ci de invocare, deoarece preotul care rosteste rugaciunea de iertare este <<numai un martor>>, pe cind Hristos, Care sta nevazut, primeste marturisirea. Una din infiltratiile catolice in tipicul slavon, de unde a patruns si in Molitfelnicele romanesti, este formula de dezlegare la persoana intii: <<Si eu, nevrednicul preot si duhovnic… te iert si te dezleg>>, in timp ce formula sacramentala la celelalte Taine este la persoana a treia: <<se boteaza>>, <<se impartaseste>>, <<se cununa>>.

Toate pacatele pot fi iertate, incit nu exista restrictii ale Tainei cum credeau unii eretici (canonul 5 al Sin. VII e.). exista o singura exceptie, anume pacatele impotriva Duhului Sfint, deoarece acestea creeaza o stare de nepocainta totala, in care harul nu mai poate lucra (Evr. 6, 4-10). Anumite pacate, cum ar fi: apostazia, omuciderea si adulterul, sint tratate cu multa severitate. Teologia ortodoxa a respins doctrina catolica potrivit careia pocainta sterge

numai pedepsele eterne ale pacatelor, cele temporale urmind a fi satisfacute in purgatoriu, unde pot fi iertate de Biserica din tezaurul de merite acumulat prin jertfa lui Hristos si prin faptele supererogatorii (superabundente) ale sfintilor. Ideea de satisfacere, prin pedepse, a dreptatii lui Dumnezeu este in contradictie cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, <<Care nu voieste moartea pacatosului, ci sa se intoarca si sa fie viu>>. De aceea nu numai doctrina indulgentelor, ci si considerarea epitimiei sau a canonului ca o satisfactie sau pedeapsa, care ar <<completa>> Taina marturisirii, este de neacceptat. Desigur, pocainta este un act de adevarata tamaduire, <<ceas curatitor>>, de aceea preotul, cu discernamintul sau pastoral, poate recomanda credinciosului un canon de pocainta: rugaciuni frecvente, ajutoare, citiri biblice, pelerinaje, oprirea de la impartasire. Dar epitimia nu are un caracter de satisfactie sau de pedeapsa, ci de remediu, caci, <<de vreme ce ai venit la doctor, sa nu te intorci nevindecat>>. Ea nu e o conditie indispensabila si nici o completare a dezlegarii.

d. Impacarea cu comunitatea si bucuria intoarcerii care se celebreaza in Taina Impartasaniei. <<Bucurie se face in cer pentru un pacatos care se pocaieste>>. In general, Taina spovedaniei se administreaza inainte de Taina Euharistiei, dar deoarece pocainta are un caracter continuu, ea se poate savirsi si independent de impartasanie. In practica unor Biserici otodoxe, accentul este pus pe puterea preotului de a dezlega, de aceea momentul dezlegarii, chiar fara marturisirea pacatelor, este cel mai important. In alte Biserici ortodoxe, sub influenta monahismului nu toti preotii au dreptul de a primi marturisirea pacatelor, deoarece indrumarea duhovniceasca presupune experienta personala si calauzire permanenta. Cu toate ca puterea de a ierta pacatele tine de harul preotiei primit in Taina hirotoniei, in practica, preotul obtine permisiunea de a fi duhovinic, sau facultatea de a exercita aceasta putere printr-o <<hirotesie>> speciala. Intr-adevar, parintii harismatici si pnevmatofori au jucat un mare rol in indrumarea spirituala si in fixarea canoanelor penitentiale, dar monahii neconsacrati preoti n-au exercitat puterea sacramentala a <<cheilor>> (Mt. 16, 19).

Indiferent de ritumul impartasirii, care desigur trebuie sa fie foarte frecvent, credinciosii trebuie sa fie indrumati sa practice pocainta si marturisirea in mod continuu, ca o actualizare permanenta a harului primit la botez.

Mintuirea noastra, refacerea comuniunii cu Dumnezeu, este in raport de intilnirea noastra cu Mintuitorul, care este calea, adevarul si viata si care ne spune ca: <<Nimeni nu vine la Tatal Meu decit prin Mine>> (Ioan XIV, 6).

Or, aceasta ar insemna ca, odata cu inaltarea Mintuitorului la cer, legatura noastra cu Dumnezeu, comuniunea cu El, singura ganatie a mintuirii ar inceta, ar dispare.

Cuvintele Mintuitorului spun insa clar: <<Va este de folos ca sa Ma duc Eu. Caci daca Ma voi duce, Mingietorul nu va veni la voi, iar daca Ma voi duce, Il voi trimite la voi>> (Ioan XVI, 7), si aici, si in cele ce urmeaza acestui verset, ni se reveleaza pentru prima oara importanta Sfintelor Taine pentru mintuirea noastra, Taine – de data aceasta in sensul restrins al cuvintului – in sensul de sacramente crestine.

Harul Duhului Sfint, trimis de Mintuitorul Apostolilor Sai si prin ei Bisericii Sale, are misiunea de a invata toate si a aduce aminte de toate cele spuse si faptuite de Mintuitorul (Ioan XIV, 26).

Harul trimis prin sfintele taine va face simtita prezenta Mintuitorului fata de toti oamenii: <<Si iata Eu cu voi sint in toate zilele pina la sfirsitul veacului>> (Matei XXVIII, 20).

Absenta intilnirii vizibile cu Mintuitorul va fi implinita de Harul revarsat in sfintele taine, care sint o permanenta sarbatoare a Cincizecimii pentru sufletele credinciosilor, sarbatoare cu reale urmari ontologice.

Dar asteptarea <<intilnirii depline>> poate fi inteleasa numai prin faptul ca noi si acum il intilnim pe Domnul cel preamarit, caci El face vizibila si palpabila intre noi prezenta Sa harica, activa – prin Sfintele Taine>> 1.

Deci, sfintele taine sint lucrari vizibile, acte personale ale Mintuitorului, in vizibilitate paminteasca, prin mijlocirea carora <<ne intilnim cu Omul preamarit Iisus>> si prin care venim <<in contact viu cu misteriul cultic sfintitor al lui Hristos>> 2.

Valoarea si importanta lor deosebita pentru mintuire rezida in caracterul lor mai mult decit simbolic, cu totul real, al actului care se savirseste asupra credinciosului. Ele sint si simboale, dar mai mult decit atit; ele sint simboale in sensul la care simbolul este domeniul in care <<vazutul este o parte a nevazutului si ca atare il cuprine, caci o parte poate reprezenta intregul, pe baza participarii: de pilda, capul este trupul intreg>> 3.

Important, in Sfintele Taine, este nu numai faptul de a preinchipui, dar si de a cuprinde o anumita putere, o anumita forta ce lucreaza asupra fiintei omenesti si anume aceea a harului care se pogoara asupra credinciosului 4.

Faptele Mintuitorului sint fapte savirsite cu putere dumnezeiasca, mintuitoare prin trup, sfintele taine care se savirsesc intru pomenirea Lui ne vor impartasi aceeasi putere divina, mintuitoare a lui Hristos. Mai mult decit atit, sacramentele crestine nu au ca scop obtinerea bunurilor naturale ci a celor spirituale, ele fiind o anticipare si o pregustare a realitatilor eshatologice 5.

Simbolismul Sfintelor Taine nu numai preinchipuie ci si afirma realitatea legaturii intre om si Dumnezeu, prin harul si actiunea lui asupra credinciosului, actiune transfiguratoare si desavirsitoare.

Sfintele taine desavirsesc lucrarea de propovaduire a Cuvintului lui Dumnezeu prin care sintem chemati la unire cu Hristos. Prin ele ne impartasim de puterea lui Hristos si chiar mai mult ni se comunica El insusi unindu-Se real cu noi 6. Ca si Cuvintul lui Dumnezeu, sfintele taine se cer primite cu credinta, deoarece efectul lor se produce <<pe plan transempiric, supraconstient, la radacinile constiintei noastre>> 7, fapt care depaseste capacitatea noastra de a simti imediat puterea comunicata.

Propovaduirea invataturii crestine, a Cuvintului lui Dumnezeu revelat, nu face altceva decit sa pregateasca sufletul credincios pentru primirea mai rodnica a harului comunicat in sfintele taine.

<<…Cuvintul premerge si urmeaza tainelor, pregatind sufletul pentru primirea lor>> 8. Cerinta lui este implinita prin actul vizibil al tainei, care da sensuri imbogatite acestuia, daruindu-I <<un coeficient de claritate si impresionabilitate>> 9, dar si de eficienta, fapt ce are o influenta binefacatoare asupra omului, credincios corespunzind de altfel constitutiei psiho-fizice a fiintei lui.

Superioritatea tainei fata de cuvint, in nasterea si cresterea duhovniceasca a noastra in Hristos, este subliniata clar de Nicolae Cabasila, care arata ca: <<numai prin mijlocirea Cuvintului a invataturii, a legilor, omul nu poate ajunge la tinta cea adevarata. Daca predica ar fi deajuns, n-ar mai fi fost de lipsa faptele si nici faptele mai presus de fire, dupa cum n-ar mai fi fost de lipsa nici ca Dumnezeu sa se intrupeze, sa se rastigneasca si sa moara>> 10. Sfintele taine sint astfel nu numai cuvint ci si fapte, acte mintuitoare, prin care cel ce crede dobindeste mintuirea ce se revarsa de jertfa Mintuitorului pe cruce.

Mai departe, acelasi scriitor pune in evidenta puterea transfiguratoare a harului revarsat de Taine: <<Bucurosi ca au primit invatatura crestina chiar din gura Mintuitorului si ca I-au fost martori la toate si la darurile pe care Le-a revarsat peste oameni si la cite a suferit pentru el si la moartea Sa, cei dintii crestini, de nici una din intimplarile acestea, nu s-au mirat si n-au vazut ceva nou, ceva peste fire, ceva marit sau mai bun dcit in Vechiul Testament, pina cind nu s-au botezat. Cind insa au ajuns sa primeasca Botezul si Duhul cel mingiietor a ajuns sa se reverse in sufletele lor, atunci s-au facut alti oameni, oameni noi insufletiti de viata noua si pilda facindu-se unii altora, au inceput sa aprinda flacara lui Hristos, atit in sufletele lor cit si ale altora>> 11.

Intre Cuvint si sfintele taine exista o interdependenta si o reciprocitate care le face sa se completeze, sa se implineasca intre ele. Credinta sadita prin cuvint

indeamna si face apt pe om pentru primirea sfintelor taine, iar primirea sfintelor taine intareste credinta, o lumineaza, o face vie. Harul Duhului Sfint revarsat prin Taine intareste cunoasterea noastra prin credinta, ne conduce pe calea adevarului catre viata, sfintindu-ne in eforturile noastre pe aceasta cale.

Sfintul Vasile cel Mare arata ca Sfintul Duh este <<izvor de sfintire, lumina inteligibila, care procura prin El insusi oricarei puteri rationale un fel de claritate pentru descoperirea adevarului>> 12. Conducerea pe calea mintuirii se face treptat prin crearea unei tensiuni interioare, de catre Sfintul Duh, care ne daruieste prin puterea Sa pe masura inaintarii noastre. Aceasta o arata de asemenea Sfintul Vasile cel Mare cind spune: <<El umple cu puterea Sa, dar nu se comunica decit acelora care sint vrednici, nu urmarind o masura unica, ci impartind lucrarea Sa proportional cu credinta>> 13.

Sfintele taine sint acte care transforma, pentru ca transformarea este tinta reala a lui Dumnezeu in actele Sale mintuitoare 14. Un teolog rus arata ca trebuie sa aflam ultimul inteles al ideii ortodoxe de mintuire in sarbatoarea Schimbarii la fata (a transfigurarii) 15. Sfintele taine sint acte care transfigureaza chipul desfigurat al omului cazut in pacat. Acest inteles il are si textul Sfintului Apostol Pavel, care spune: <<…Privind ca in oglinda, cu fata descoperita, Slava Domnului ne prefacem la acelasi chip din slava in slava, ca de la Duhul Domnului>> (II Cor. III, 18). Si intradevar, sfintele taine sint oglinda prin care privind cu credinta, dar si cu fata descoperita, ne impartasim de chipul slavei Fiului lui Dumnezeu, caci noi, ca fiinte create <<dupa chipul>> lui Dumnezeu, sintem chemati sa devenim <<chip>> a lui Dumnezeu, hristosi (Rom. VIII, 29) sa ajungem la asemanarea cu El 16.

Sfintele taine sint cele prin care noi capatam puterea ca sa urmam Domnului pe muntele Taborului, din slava in taina, din slava in slava. Dar intilnirea cu fiecare Sfinta Taina presupune o pregatire prealabila, caci pregatirea si implinirea este ceea ce da ritm vietii Bisericii. Efort si bucurie, straduinta si sarbatoare, intre aceste doua puncte se desfasoara intreaga viata crestina 17. Sfintele Taine sint durerile (II Cor. VII, 9-10) si bucuriile prin care Hristos ia chip in noi. Astfel, devenim si noi impreuna dar si fiecare in parte, trup tainic al Mintuitorului nostru. Devenim toti temple ale Duhului Sfint (I Cor. VI, 19) dar si toti impreuna un trup tainic in inteles de Biserica. Prin Sfintele Taine devenim totodata hristofori, prin participarea noastra ca parti la intreg.

Despre Sfintele Taine se poate spune ceea ce Mintuitorul spunea despre Sine: ele sint: <<Calea, Adevarul si Viata>>, pentru ca El insusi este in ele, cu puterea Sa. Prin calea deschisa de ele ajungem la realitati mintuitoare care duc la viata vesnica (Ioan, XVII, 3). In ele aflam pe Hristos mereu prezent in jertfa Sa si in Slava Sa cea de dupa Inviere. Il aflam credincios fagaduintelor Sale facute Sfintilor Apostoli si prin el tuturor oamenilor: <<Si iata Eu cu voi sint in toate zilele, pina la sfirsitul veacului>> (Matei XXVIII, 20). Tainele sint sinteza cea mai minunata a pedagogiei divine pornite in cautarea oii cele

pierdute, omenirea cazuta in pacat. Ele sint o scara a lui Iacov ce duce catre Dumnezeu, cu puterea coborita de la El, dar si cu participarea efortului nostru de zi cu zi. Toate tainele invataturii crestine si cu atit mai mult Sfintele Taine isi au radacina in Mintuitorul Iisus Hristos, ca unic si originar Sacrament, Taina din care izvorasc toate si in care se rezolva toate.

Sfintul Apostol Pavel si impreuna cu el Sfintii Parinti vad in Hristos, Taina originara, Izvorul Tainelor: <<Taina lui Hristos e una cu Hristos>> 18. Intruparea Mintuitorului, chenoza e o taina care covirseste mintea (Fil. II, 5-9). Insusi Hristos este o taina, care a fost ascunsa neamurilor, dar s-a descoperit noua acum (Rom. XVI, 25).

Dupa cum prin taina intruparii Mintuitorului care este Fiul lui Dumnezeu si chipul Tatalui, ni se descopera Dumnezeirea care altfel ar fi ramas o taina de nepatruns pentru noi, tot asa Sfintele Taine constituie tot atitea trepte de urcus duhovnicesc, de crestere neincetata in cunoasterea, in trairea deplina, in unirea cu Fiul Sau intrupat, rastignit si inviat.

Dupa cum intruparea inseamna intr-un fel biruirea distantei dintre noi si Dumnezeu, taina ei punindu-ne in legatura cu Dumnezeirea, tot asa, analogic si real, Sfintele Taine inseamna biruirea distantei in timp si spatiu dintre noi si Mintuitorul, o continua apropiere a noastra de El, de puterea Sa, de harul Sau.

Dupa rolul si importanta pe care o ocupa in viata omului credincios si dupa aria mai larga sau mai restrinsa asupra careia sfintele taine isi exercita actiunea, ele ar putea fi impartite in doua categorii: tainele generale si tainele speciale.

Din prima categorie ar face parte: taina Botezului, a Mirungerii, a Pocaintei, a Impartasaniei, iar din a doua categorie: taina Maslului, a Cununiei si a Preotiei.

Tainele din prima categorie sint absolut necesare pentru mintire, fiecare din ele constitnd trepte, etape, pe care trebuie sa le strabata fiecare credincios in stadalnica epectaza, pentru dobindirea cununii fagaduite de Mintuitorul (Filip. III, 13-14).

Sfintul Botez este prima Taina, prin care ne impartasim de harul dumnezeiesc si prima Taina, care implineste aspiratia si credinta noastra, insciindu-ne pe orbita din centrul careia sta Hristos, a carui forta centripeta se manifesta in toate Tainele, dar mai ales in Taina Sfintei Impartasanii in care pe masura comuniunii noastre cu Mintuitorul Hristos vom simti ca nu mai traim noi, ci Hristos traieste in noi (Gal. II, 20); ca noua a vietui este Hristos (Rilip. I, 21). Sau tot asa de bine pentru a ilustra acest fapt mai intutiv, noi insine traim in Hristos, sintem asimilati Lui, sintem asimilati trupului Sau tainic.

Actiunea harului, revarsat prin taina Botezului asupra sufletului credinciosului, este pregnant ilustrata de cuvintele Sfintului Diadoh al Foticeii: <<Eu insa am

inteles din dumnezeiestile Scripturi si din insasi simtirea mintii ca, inainte de sfintul Botez, harul indeamna sufletul din afara spre cele bune, iar satana foieste in adincurile lui, incercind sa stavileasca toate iesirile dinspre dreapta ale mintii. Dar din ceasul in care ne renastem, diavolul este scos afara, iar harul intra inauntru. Ca urmare, aflam ca precum odinioara stapinea ratacirea asupra sufletului si dupa aceea ca si mai inainte, ba de multe ori chiar si mai rau. Dar nu ca unul ce se afla de fata impreuna cu harul, ci invaluind, prin mustul trupului, mintea ca intr-un fum, in dulceata poftelor nerationale>> 19.

Harul daruit prin botez infuzeaza credinciosului o putere, care da un puternic impuls stradanilor lui, pentru dezvoltarea credintei sale spre cunoasterea tot mai deplina a voii lui Dumnezeu si a implinirii ei. Sfintul Vasile cel Mare descrie astfel legatura care exista intre credinta si botez si raportul de interdependenta, care le uneste atit de strins, incit faptul credintei determina implinirea actului botezului, iar actul botezului desavirseste faptul credintei, pe o noua treapta de existenta: <<cu adevarat credinta si botezul, aceste doua mijloace ale mintuirii, sint legate unul cu celalalt si indivizibile. Caci daca credinta primeste din botez desavirsirea sa, botezul se fondeaza pe credinta; si unul si celalalt prin acelasi nume se desavirsesc; cum se crede in Tatal si Fiul si in Sfintul Duh, la fel se boteaza in numele Tatalui si al Fiului si al Sfintului Duh; marturisirea credintei, care duce la mintuire vine mai intii, dar botezul, pecetea sentimentului nostru, urmeaza indeaproape>>> 20.

Aspiratia dupa cele inalte, dupa absolut, si credinta sint cele doua forte, care ne duc pina in pragul Bisericii, nava a mintuirii, dar in Biserica sintem introdusi prin sfintul Botez.

Dupa credinta, care este certitudine intelectuala despre adevarurile crestine sau unire cu Hristos prin aceasta certitudine, Botezul este unire cu Hristos, participare la viata Lui cu toata fiinta noastra. Prin Botez devenim urmasi ai noului Adam, ne impartasim de natura umana, curatita de pacat.

In Taina Sfintului Botez, noi devenim partasi la patimile, moartea si invierea Mintuitorului, dupa cuvintul Apostolului Pavel, care spune: …Nu, stiti ca toti citi in Hristos Iisus ne-am botezat, intru moartea Lui ne-am botezat?>>… <<Iar daca am murit impreuna cu Hristos, credem ca vom si vietui impreuna cu El, stiind ca Hristos inviat din morti, nu mai moare>> (Rom. VI, 3, 8, 9). Noi ne impartasim in mod real de puterea de patimire si de moartea Mintuitorului si tot in mod real ne impartasim de Inviere si de viata Sa noua, lucru pe care l-au subliniat indeajuns Sfintii parinti 21. Daca in viata de toate zilele, prin participarea la moartea Mintuitorului si cind asupra noastra se revarsa harul Sau.

Taina Sfintului Botez ne transmite puterea de suportare a patimii si a mortii omului vechi, in mod insesizabil, dar germenele, sadit de ea in noi, va incolti, va creste si va da roade in fiinta noastra spirituala sub razele harului ce se

revarsa din celelalte Sfinte Taine. Prin aceasta Taina noi facem din nou, in noi, chipul lui Dumnezeu, chipul Fiului lui Dumnezeu, avind ca model pe Hristos, dupa a carui asemanare trebuie sa ne straduim sa crestem spiritual. Incepind cu Taina Botezului <<omul nostru cel din afara se trece, iar cel dinauntru se innoieste din zi in zi>> (II Cor. IV, 16). Botezul este incepatura vietii in Hristos, cu El incepe viata noastra autentica spirituala, care pina la Hristos era imposibila, pentru ca <<natura divina si natura umana erau separate si unirea ipostatica nu fusese realizata inca. Exista un contact intre cele doua naturi, dar nu si comuniunea…>> 22. Deci, de acum, viata noastra nu mai este o vitata dupa trup, ci dupa duh, caci <<asa precum Hristos a murit pacatului si traieste pentru Dumnezeu, asa si noi, prin Taina Botezului, trebuie sa murim placerilor trecute ale pacatului si sa inviem prin Harul lui Hristos>> 23.

Prin Taina Botezului ni se sadeste in suflet o anumita cunoastere si simtire a lui Dumnezeu, in urma stergerii pacatului stramosesc, care slabise priceperea noastra; ni se deschid ochii sufletului si ne se da putere pentru orinduirea vietii la Hristos 24.

Prin Harul primit prin Taina Botezului si <<lucrat (actualizat) in chip voluntar prin implinirea poruncilor – arata Sfintul Maxim Marturisitorul – avind la inceput numai nasterea cea in duh, suporta fiecare, prin multe patimi, moartea (intrebuintarea mortii) spre osinda pacatului>> 25. Astfel, pazind nepatata haina Botezului, prin implinirea poruncilor, omul primeste <<Intrebuintarea mortii ca osinda a pacatului, care il trece in chip tainic la viata dumnezeiasca si fara de sfirsit>> 26. Asa incit, dupa cum se arata in rugaciunea din Molitvelnic la Spalarea pruncului, botezul este <<o arvuna a vietii cele de apoi>>, pe care nelasind-o <<furata ne invredniceste la viata de veci>> 27. Chiar actul taierii parului, celui ce se boteaza, asemanator cu acela al tunderii in monahism are – dupa cum arata teologul P. Evdoklmov, acelasi sens simbolic de daruire toatala a vietii proaspatului botezat lui Dumnezeu. Caci <<trecind prin tundere, orice laic se regaseste calugar al monahismului interiorizat supus tuturor exigentelor absolute ale Evangheliei>> 28.

Botezul este prima chemare catre viata in Hristos si primul ajutor in urcusul duhovnicesc.

Sfinta taina a Mirungerii, care urmeaza Botezului, este o a doua mina de ajutor intinsa de Mintuitorul noua, celor credinciosi. Ea este pecetea darului Duhului Sfint, prin care sintem intariti in harul pe care l-am primit prin Botez. Pogorirea Duhului Sfint peste Mintuitorul la botezul Sau preinchipuie ungerea pe care o vom primi noi de sus la intrarea in Biserica, ungerea de care vorbeste Sfintul Apostol Pavel: <<iar Cel ce ne intareste, pe noi impreuna cu voi, in Hristos, si ne-a uns pe noi este Dumnezeu, care ne-a si pecetluit pe noi si a dat arvuna Duhului, in inimile noastre>> (III Cor. I, 21, 22). Prin venirea Sa in lume si prin chenoza Sa desavirsita, Mintuitorul s-a impartasit pentru noi, ca om, de <<Sfintul Duh al fagaduintei, care este arvuna mostenirii noastre spre

rascumpararea celor dobindite de El si spre lauda slavei Sale>> (Efes. I, 13). Acest Duh ni-l daruieste mereu in sfinta taina a Mirungerii.

Taina Mirungerii este chemarea noastra la preotia universala, este trimiterea noastra a tuturor la propovaduirea mesajului evanghelic, este semnul electiei divine, dupa cum arata cuvintele Sfintului Apostol Petru: <<iar voi sinteti semintie aleasa, preotie imparateasca, neam sfint, popor agonisit de Dumnezeu, ca sa vestiti in lume bunatatile cerului Celui ce va chemat din intuneric, la lumina Sa cea minunata>> (I Petru II, 9). Prin taina Mirungerii, fiecare din noi este chemat sa indeplineasca destinul Mintuitorului, sa fie purtatorul viu, traitor al vietii cele bune; de aici, caracterul eclesiologic al acestei Sfinte Taine, care este nu numai in folosul sufletesc personal, ci si in folosul vietii comunitatii. Darurile Sfintei taine a Mirungerii pecetluiesc in noi credinta, daruindu-ne <<darul evlaviei si al rugaciunii, al dragostei si al intelepciunii>> 29.

Aceasta Sfinta Taina imprima in noi semnul, pecetea prezentei si lucrarii darului Sfintului Duh, semnul prin care sintem recunoscuti de catre Mintuitorul, stapinul sufletelor noastre: <<apropiati-va de pecetea tainica pentru ca voi sa fiti recunoscuti de stapini. Fiti socotiti in sfintita si inteligibila turma a lui Hristos, pentru ca sa fiti asezati de-a dreapta Sa>> 30.

Sfintul Grigorie de Nazianz spune ca sfinta taina a Mirungerii, chiar in aceasta viata, este cea mai mare dintre asigurarile vietii vesnice, date noua de Hristos 31.

Dupa cum Botezul este taina nasterii din nou, Mirungerea este taina intaririi in viata spirituala din care trebuie sa izvoreasca barbatia crestina 32, atit de necesara in lupta noastra cu ispitele. Mirungerea nu este numai un semn distinctiv, prin care sintem recunoscuti ca apartinind Mintuitorului ci si o intarire, un indemn de a pastra acest semn distinctiv, aceasta pecete neatinsa, nestricata. Calitatea de distinctie, de electie pe care ne-o da Botezul si pe care o intareste mai apoi taina Mirungerii ne este daruita de Dumnezeu, dar ea se intareste si prin fiecare biruinta pe care o cistigam prin efortul nostru in lupta cu ispitele. Revarsare harului este o continua daruire a puterilor dumnezeiesti catre noi, dar ea este provocata si de o continua lupta a noastra de dobindire a ei.

Desigur, prin lipsa de grija si prin neputintele noastre, adeseori ne intinam haina alba a sufletului primita in dar la Botez; nu pastram neatinsa si nestricata nici pecetea si intarirea primita prin taina Mirungerii. Mintuitorul cunoscind slabiciunea noastra si faptul ca sufletul este osirduitor, dar trupul neputincios (Marea XIV, 38), ne iese din nou in intimpinare, ne intinde din nou mina, precum a facut-o fata de Apostolul Petru, cind se scufunda in mare; ne ofera o noua punte de scapare: este aceea a Sfintei taine a Marturisirii, a Pocaintei.

Prin ea Mintuitorul, in marea Sa iubire pentru noi, ne ajuta sa ne refacem puritate dintii a sufletului nostru.

Sfinta taina a Pocaintei reface legatura credinciosului cu Dumnezeu, legatura mereu slabita prin pacatele pe care le savirsim. Ca act vizibil ea se bazeaza pe necesitatea psihologica a celui credincios ca fiinta cuvintatoare, ca fiinta creata pentru un permanent dialog intaritor ca <<tu>>, fata de care sa-si impartaseasca nu numai bucuriile, ci si neajunsurile si esecurile fiintei lui.

Prin pacat, potrivit ontologiei telogice, omul cade din dialogul cu Dumnezeu, se face nevrednic unui astfel de dialog, care este absolut necesar pentru ca omul credincios sa devina personalitate duhovniceasca. Pacatul este, de asemenea, cel care face imposibil si un autentic dialog intre oamenii credinciosi.

Posibilitatea unui dialog cu Dumnezeu a aparut numai odata cu venirea Mintuitorului in lume,. Caci El este cel care <<ne indeamna si ne ajuta sa raspundem Tatalui cu El si in El>> 33.

Taina Pocaintei, a marturisirii pacatelor, a recunoasterii vinovatiei, insotita de cainta si de remuscarile de a ne fi aflat neglijenti fata de noi insine, ne da posibilitatea ca prin dezlegarea de ele si prin iertarea lor; sa intram din nou in acest dialog binefacator.

Prin iertarea obtinuta, in aceasta sfinta taina, de la Dumnezeu prin preot, cel care crede este, de asemenea, inclus in Logos, subiectul divin care raspunde Tatalui, ca subiect la acelasi timp uman 34.

Prin acest dialog, credinciosul iese din izolarea, din singuratatea la care il impinge pacatul; iese din dialogul interior si chinuitor, mai bine-zis, din monologul lipsit de putere, din acel lant care il stringe in cercul sau, fara a-l oferi vreo posibilitate de iesire din jocul contradictoriu al argumentelor pro si contra.

Marturisirea inseamna o infringere a vointei individualiste si o ascultare de chemarea Mintuitorului la pocainta; inseamna invingerea mindriei si a parerii de sine, care l-a prabusit pe Lucifer din ceruri.

Marturisirea ca act psihologic inseamna o depasire a starii de inchidere in sine, puterea unei confruntari obiective, hotarirea unei angajari ferme contra pacatului 35.

Puterea celui care a reusit sa iasa din impietrire a fost deosebit subliniata de Sfintul Isaac Sirul: <<Cel care a vazut pacatul sau este mai mare decit cel care invie mortii>> 36. Si intr-adevar nu poate vedea cineva pacatul sau decit cind el devine obiect al cunoasterii reale si nu se mai amageste cu o falsa cunoastere. A vedea pacatul este mai mult decit a invia mortii, caci ei oricum

vor invia, pe cind sufletele vor fi date spre moarte vesnica in cazul nerecunoasterii pacatelor proprii.

De aceea, cainta ce insoteste Spovedania este <<o venire in firea noua sau adevarata daruita de Hristos; este o ridicare din nou la rangul de fiinta destinata dialogului, dialogului cu Dumnezeu; este ridicarea promisa prin cuvintul, <<cine se va smeri, pe sine se va inalta>> (Matei XII, 12).

Suprema smerire a noastra care imita chenoza Mintuitorului va fi urmata de aceeasi inaltare si marire de care s-a bucurat Hristos.

Iertarea obtinuta in taina spovedaniei inseamna o eliberare (lucru pe care ni-l spune si etimologia cuvintului romanesc <<iertare>> format din latinul vulgar <<libertare>>) de sub povara pacatului care sta sa ne copleseasca, eliberare de consecintele lui egale cu impietrirea.

Cainta este leacul vindecator al ranii, pe care a produs-o pacatul, sufletului nostru 37; iar harul revarsat in aceasta sfinta taina <<nu ingaduie sa ramina nici o cicatrice in sufletul nostru si odata cu sanatatea ne da si frumusetea sufletului>> 38.

In taina sfintei Spovedanii, Mintuitorul, caruia ii expunem pacatele si slabiciunile noastre, este doctorul care stie sa fie bolnav cu bolnavii, stie sa plinga cu cei ce pling, care are mila de noi, ne da sfat si ne intareste 39.

Intilnirii pline de pocainta cu Mintuitorul il urmeaza <<piscul cel mai inalt al vietii duhovnicesti, la care daca am ajuns o data, apoi nimic nu ne mai lipseste ca sa dobindim fericirea cea dorita. Pentru ca aici nu mai este vorba a ne face partasi mortii, ingroparii sau unei vieti mai bune, ci este vorba chiar de dobindirea celui inviat.

De acum nu mai primim darurile Duhului Sfint, oricit de bogate ar fi ele, ci pe insusi vistiernicul acestor daruri, comara intru care incape toata bogatia darurilor>> 40.

Privind retrospectiv, sfinta taina a impartasaniei, satisface tensiunea necesara vietii sufletesti a credinciosului in efortul sau de inaltare de indumnezeire.

De la aspiratia catre cele spirituale si vesnice, aspiratie la inceput vaga, apoi fondata pe cuvintul Evangheliei, primit cu credinta, intarita de harul revarsat prin toate tainele, pina la sfinta Impartasanie, credinciosul traieste o continua epectaza pentru cresterea in Hristos, pentru a ajunge la statura barbatului desavirsit.

Nicolae Cabasila arata ca de toate celelalte sfinte taine putem sa ne impartasim si totusi sa nu reusim sa progresam pe scara desavirsirii, a cresterii depline in Hristos.

Odata spalati de orice pacat in baia Pocaintei, lucrarea sfintei Impartasanii sta tocmai in aceea de a nu lasa lipsiti de roade pe nici unul din cei ce se impartasesc cu trupul si singele Mintuitorului 41.

Trupul si singele Domnului nu se poate irosi fara rost, fara folos. De aici si avertismentul Sf. Apostol Pavel pentru cei care se impartasesc cu nevrednicie. (I Cor. XI< 29).

Jertfa nesingeroasa, in urma careia Domnul ni se impartaseste cu insusi trupul si singele Sau nu poate fi zadarnica.

De aici si marele folos pe care il are credinciosul, care primeste cu vrednicie Sf. Impartasanie.

Primind pe Hristos in noi, <<intimitate cu El este deplina caci <<cel ce se alipeste de Domnul este un singur duh cu El>> (I Cor. VI, 17). Ca urmare vointei lui este una cu a lui Hristos, precum a lui Hristos a fost una cu a Tatalui. Credincioasul poate de acum repeta cuvintele Sf. Apostol Pavel: <<acum nu mai traiesc eu, ci Hristos traieste in mine>> (Gal. II, 20), caci in el nu mai ramine nici cugetul, nici vointa si nici viata lui, ci Hristos tine locul tuturor acestora 42.

Prin sfinta Impartasanie, mladitele se leaga de buciumul vitei care le comunica viata din Duhul Sfint, eliberindu-le de uscaciune.

Impartasirea din acelasi potir cu trupul si singele aceluiasi Domn Iisus Hristos, topeste individualitatea noastra egoista in organismul de credinciosi, care formeaza Biserica, trupul tainic al Domnului si este patrunsa de duhul iubirii trinitare 43.

Sfinta Impartasanie este carbunele aprins care curata sufletul nostru, ea este <<desavirsirea tuturor celorlalte taine>>, implinind <<ceea ce nu sint in stare celelalte taine sa faca, dupa cum tot ea este aceea care face sa straluceasca si mai tare darul primit prin celelalte taine si intunecat de umbra pacatului>> 44.

Comunicarea noastra cu Mintuitorul se permanentizeaza prin impartasirea deasa cu trupul si singele Sau, ea fiind polul care mentine tensiunea vietii noastre sufletesti ridicata.

Sfinta Euharistie este leacul la care sintem datori sa alergam nu numai o data ci de mai multe ori <<caci e de lipsa ca Facatorul lumii sa ramina tot timpul in

lutul nostru ca sa indrepteze chipul Sau in noi ori de cite ori da semne ca vrea sa se strice…>> 45

Pina acum am infatisat sfintele Taine, pe care le-am numit generale. Vom continua expunerea noastra cu sfintele taine, care nu au un caracter general obligatoriu pentru dobindirea mintuirii.

Sfinta taina a Maslului, care are ca baza scripturistica cunoscutul text de la Iacob, vine sa dea o mai mare atentie suportului material al sufletului nostru: trupul.

Harul care se pogara asupra celui bolnav ii da putere sa rabde cu barbatie crucea suferintei trupesti.

Primirea suferintelor trupesti ca drepte, ca plata a pacatelor noastre, rabdarea lor cu liniste si chiar bucuria de a ne sti prin ele partasi Domnului, confera acestora puteri de transfigurare a fiintei noastre sufletesti.

Rugaciunile preotilor sint facute pentru dobindirea sanatatii adevarate, ceea a restaurarii integrale a credinciosului, pe care Dumnezeu il cerceteaza prin aceste suferinte trupesti si care este facut din nou deplin, pentru ca este in comuniune cu Dumnezeu. Astfel, ceea ce dobindim noi prin taina sfintului Maslu este mai precis posibilitatea biruintei prin Hristos, care sufera cu cel bolav pentru ca acesta sa poata invinge povara si suferinta 46.

Rugaciunea preotilor, la care se adauga rugaciunea si chiar contributia materiala a credinciosilor, da bolnavului o putere sportia, izvorita din sentimentul de solidaritate tuturor in suferinta, in Hristos si cu Hristos.

Comuniunea bolavului cu mladitele trupului tainic al Mintuitorului sporeste puterile de viata ale bolavului sau il intareste cu caldura ei pina in pragul clipelor de suprema si inghetata singuratate al despartirii de toti si de toate de pe pamint 47.

Taina sfintei Cununii, prin intarirea harului, adusa legaturii dintre barbat si femeie, da acesteia chipul si taria legaturii dintre Mintuitorul Hristos si Biserica Sa si creeaza dispozitiile favorabile mentinerii acestei legaturi prin depasirea egoismului, a dragostei si parerii de sine. Ea pune astfel o baza solida celei mai mici celule sociale si teologic vorbind, continuata si extinsa, in timp si spatiu prin comuniunea spirituala creata in Biserica. Sfinta taina a Cununiei este primul nostru pas spre realizarea unei mai largi comuniuni, sustinute de o jertfelnicie concreta, un singur trup si un singur duh, avind acelasi Domn, aceeasi credinta, acelasi botez si impartasindu-se la acelasi har revarsat din sinul iubirii treimice.

Prin aceasta sfinta taina, celor doi li se adreseaza din nou chemarea de a fi rodnici, de a se inmulti si de a stapini pamintul (Fac. I, 28). Este un indemn la crestere in timp si spatiu, dar si in adincime a legaturii noastre cu Dumnezeu, crestere ce nu se poate realiza intr-o singura generatie.

Intimitatea noastra cu Dumnezeu, prin mijlocirea Mintuitorului, trebuie sa devina mai strinsa, mai adinca si acest lucru se poate implini desigur si in cadrul unei vieti de om, dar mai ales, si cu prisosinta, in cursul mai multor generatii.

De asemenea, copiii nascuti in cadrul unei casnicii binecuvintate sint <<ferestrele>> deschise ale familiei catre semeni, catre viitor. Prin puritatea lor, ei deschid caile de acces spre intelegere si comuniune sufleteasca, ale parintilor cu semenii lor, copiii fiind adevarate punti de legatura in realizarea unei mai largi comuniuni spirituale.

Din punct de vedere teologic, punerea cununilor pe capul mirilor semnifica reasezare omului in rangul de coroana a creaturii, de stapin al ei, dar totodata semnifica si cununa martirilor. Convietuirea impreuna, in dragoste este o continua rastignire a omului vechi, a egoismului, a tendintelor egocentrice 48. In acest proces de rastignire, de mucenicie continua, prin omorirea tuturor tendintelor egoiste, cei doi sint ajutati de revarsarea harului dumnezeiesc, care le intareste vointa si le da putere sa paseasca inainte spre desavirsita comuniune cu ceilalti crestini in Biserica, iar prin Biserica, vazuta ca trup tainic al Domnului, la desavirsita comuniune cu Mintuitorul, capul ei.

Intre toate celelalte sfinte taine, Hirotonia ocupa un loc aparte.

Acest loc deosebit este dat de caracterul dominant eclesiologic al acestei taine, ca taina, prin excelenta, primita pentru comunitate. Folosul ei depaseste pe cel strict personal si se extinde asupra comunitatii. Ea este taina coeziunii Bisericii, de ea atirnind tainele care promoveaza si ele comuniunea 49.

Beneficiarul acestei taine este deci nu atit preotul, cit comunitatea, harul revarsindu-se prin intermediul acestuia asupra credinciosilor.

Harul Hirotoniei primit de preot nu se revarsa asupra credinciosilor numai prin faptul ca acesta este savirsitorul tainelor, care le comunica aceasta energie divina, ci si prin aceea ca propovaduirea lui, a cuvintului Evangheliei vestit de el, are puterea acestui har care poate naste credinta in ascultator; iar mai apoi, el poate transfigura viata credinciosilor prin indemnurile sale, ca pastor si duhovnic al credinciosilor.

Pe de alta parte, preotul si episcopul sint reprezentanti ai comunitatii, purtatorii ei de cuvint in fata lui Dumnezeu, dar ei nu sint rupti de comunitate.

Ei sint cei prin care rugaciunile comunitatii sint inaltate la Dumnezeu si totodata cei prin care Dumnezeu revarsa harul Sau, in sfinta biserica, asupra comunitatii. Ei sint purtatorii aceleiasi misiuni pe care a avut-o Mintuitorul pe pamint, de aduce jertfa nesingeroasa in numele comunitatii si de a dobindi darurile Duhului Sfint pe care le daruiesc comunitatii.

De aici, importanta si valoarea deosebita a tainei Hirotoniei si a sacerdotiului.

Dar daca taina Hirotoniei este prin excelenta in folosul comunitatii, nu se poate ignora nici actiunea ei sfintitoare, de ajutor haric, dat preotului pentru implinirea misiunii sale: invatatoresti, sfintitoare si pastorale.

Preotul este pus intr-o alta relatie cu semenii, decit aceea in care se afla doi credinciosi. Aceasta relatie implica un plus de responsabilitate fata de destinul pamintesc si vesnic al credinciosilor, fata de pozitia lor referitoare la jertfa de pe cruce a Mintuitorului.

Nu in zadar Sfintul Apostol Pavel atrage atentia, in mod deosebit, ucenicului sau Timotei, de a inflacara darul lui Dumnezeu, care este pus in el (II Tim. I, 6), inflacarare care se mentine prin intreaga sa activitate.

Preotul este purtatorul crucii lui Hristos, <<care mintuiestei si pe altii> - dupa cuvintul Fericitului Augustin, si totdata beneficiarul puterii harice de a duce la bun sfirsit stradaniile sale pentru mintuirea celor incredintati lui.

Adevaratul preot este cel care facindu-se <<tuturor toate>> (I Cor. IV, 22) plamadeste si ingrijeste de cresterea duhovniceasca a comunitatii in viata lui intelesul real al cuvintelor lui Hristos: <<Foc am venit sa arunc pe pamint si cit as vrea sa fie acum aprins!>> (Luca XII, 49) 50.

Preotul <<reprezinta>> intr-un mod real pe insusi Hristos, grija Lui, dragostea Lui, invatatura Lui; El este cel care stind in centrul tuturor zice: <<Sa fim toti una in Hristos>>, care Insusi constituie centrul Bisericii ca unitate, si care a avut puterea sa transforme un grup de credinciosi in Biserica, cina in sacrament, ritul sau simbolul in realitate. De aceea, sacramentul Hirotoniei nu priveste singur pe cel care este hirotonit, ci intreaga Biserica>> 51.

Dar insasi aceasta activitate de apostol al Mintuitorului pe care o savirseste preotul provoaca un proces de induhovnicire a preotului asa precum opera sau lucrarea cuiva isi revarsa binefacerile asupra altora, dar si asupra subiectului lucrator.

Asa incit starea de responsabilitate cu care si incarca primitorul Hirotoniei, creeaza in acelasi timp o tensiune de continua preocupare pentru persoana proprie, pentru cresterea sa duhovniceasca in Hristos, pentru ca nu cumva, dupa ce a propovaduit altora, el isusi sa fie lepadat (I Cor. IX, 27).

Desigur ca taina Hirotoniei pune o sarcina grea pe umerii primitorului, dar ii da si ajutorul haric necesar purtarii ei.

Responsabilitatii mari ii da jutor pe masura ei, dar si pe masura stradaniilor primitorului acestei taine.

Harul primit prin punerea miinilor, da celui ce se impartaseste de el puterea de a fugi de toate pacatele, de a pastra nealterata credinta, nadejdea si dragostea sa de a propovadui adevarul, de a mustra cu blindete, de a fi smerit, cunoscind nevrednicia proprie si slabiciunile si ispitele.

Preotul are misiunea de a <<naste in Iisus Hristos prin Evanghelie>> (I Cor. IV, 15) si de a creste pe toti membrii comunitatii pe care ii are in grija.

Dar aceasta lucrare se va reflecta si asupra lui, transfigurindu-l, modelindu-l dupa chipul Celui pe care-l preinchipuie, dupa chipul Pastorului cel bun, Iisus Hristos.

Dupa cum ne-am putut da seama sfintele taine sint expresia marii iubiri a Mintuitorului, care ne-a lasat, dupa inaltarea Sa, pe Mingiietorul, ca sa ne ajute in lupta noastra cu cel rau, care, profitind de slabiciunea noastra, ne pericliteaza nu numai mintuirea noastra, ci chiar si conditia noastra de fiinte spirituale.

Sfintele taine sint tot atitea miini ale dragostei dumnezeiesti intinse noua pentru a putea birui obstacolele ce stau in fata urcusului nostru duhovnicesc, a cresterii noastre in viata in Hristos. Denumirile multiple, pe care le poarta, indica tot atitea lucrari, pe care harul Duhului Sfint le opereaza asupra fiintei noastre sufletesti.

Din cele aratate mai sus se poate desprinde intr-o oarecare masura importanta si valoarea sfintelor taine, comparabile in viata organica cu singele ce pulseaza in vinele ficaruia dintre noi, singe care ne face vii si capabili de rod.

Importanta si valoarea lor nu se poate dezvalui insa, in mod deplin, prin mijlocirea cuvintelor, ci numai prin trairea nemijlocita si practicarea permanenta a lor, prin impartasirea cu puterea transfiguratoare a harului divin ce se revarsa din ele si aceasta in strinsa comuniune a credintei, a nadejdii si a dragostei cu celelalte mladite ale trupului tainic al Mintuitorului.

[editează]

Sfanta Liturghie - Slujba Slujbelor

Sfanta Liturghie ocupa in viata Bisericii un loc central. Este cunoscut faptul ca organizarea primelor comunitati crestine s-a facut in functie de savarsirea Sfintei Euharistii. "Deci cei ce au primit cuvantul Lui s-au botezat; si in ziua aceea s-au adaugat ca la trei mii de suflete. Si staruiau in invatatura Apostolilor si in comuniune, in frangerea painii si in rugaciuni" (Fapte II, 41-42).

In primele secole ei care doreau sa devina crestini erau pregatiti in chip special. Catehumenaul, se poate spune, constituia nu numai invatarea doctrinei crestine, ci si o initiere in vederea intelegerii lucrarii tainice a lui Dumnezeu prin Biserica in lume. Catehumenii erau pregatiti pentru intelegerea tainei tainelor, Sfanta Euharistie.

Dintru inceput, credinciosii se straduiau sa inteleaga adevarurile de credinta si sa participe, prin traire, la cult. In nazuinta de a intelege ceea ce se savarsea s-a simtit nevoia unei explicari a randuielii si a simbolismului actelor cultice. Se poate spune, in acest sens, ca cei ce participau la Sfanta Liturghie in care se recapituleaza simbolic activitatea Mantuitorului intrupat, inviat si proslavit, traiau bucuria comuniunii cu Dumnezeu.

Fata de alte servicii religioase, Sfanta Liturghie era inteleasa chiar si cand limba de cult era straina.

La inceputul secolului al XVI-lea, deci descriind situatii si mai vechi, un preot sas din Bistrita, Adalbert Wurmloch, scrie unui prieten al sau din Breslau ca preotii romani "explica" epistolele Sfantului Pavel si Evanghelia in limba romana, dupa ce le-au citit in slavona, "pe care mirenii n-o inteleg". Asadar, prin explicarea textelor, preotii cultivau si ei limba romaneasca in biserica si trebuie sa intelegem ca aceasta era pe atunci o mare indrazneala. Stefan Metes spune, pe drept cuvant, ca in acea vreme credinciosii se rugau in mod sigur in romaneste si putem adauga la aceasta ca, fara nici o indoiala, se spovedeau la preot si acesta ii dezlega in romaneste, de vreme ce nu intelegeau slavona 1.

Catre aceste concluzii conduce logica lucrurilor.

Remarcam in acest sens si faptul ca in randuiala Liturghiei, ecfonisele si tot ceea ce se rosteste cu voce tare in unele Liturghiere sunt redate in limba poporului, iar rugaciunile care se citeau de catre preot in taina erau, spre exemplu, in limba greaca. In felul acesta a fost conceput Liturghierul aroman, in care "exceptind rugaciunile care se citeau de catre preot in taina erau, spre exemplu, mult mai bogate in Liturghierul romanesc (ceea ce este si explicabil, scopul traducerii fiind acela de a se face inteles serviciul divin de catre aroman, in timp ce tipicul este acelasi, indiferent de limba in care se fac slujba), continutul strict al Liturghiei, ceea ce se citeste cu glas tare, nu in taina, adica ecfonisele toate cate se zic in Liturghia Sfantului Ioan Gura de Aur, sunt intocmai si in Liturghierul aromanesc 2.

Explicarea si intelegerea Sfintei Liturghii in consensul invataturii Bisericii a fost ceruta si de nevoia de aparare si propovaduire a dreptei credinte.

Primul Liturghier tiparit si care dateaza din 1570, reprezinta, de fapt, raspunsul Bisericii Ortodoxe Romane din Transilvania la propaganda calvina.

Aprobarea tiparirii acestui Liturghier a fost o capitulare a propagandei calvine, o capitulare a prozelitismului calvin in fata rezistentei ortodoxe” 3.

Aceste cateva consideratii preliminare ne indreptatesc sa afirmam ca fiii Bisericii noastre stramosesti, cu toate ca mai multe veacuri au avut ca limba de cult o limba straina, au inteles si au pretuit Sfanta Liturghie cu multa si adanca evlavie.

Pentru a intelege mai bine locul pe care l-a ocupat Sfanta Liturghie in preocuparile teologilor romani este necesar, mai intai, o succinta prezentare a istoricului savarsirii Sfintei Liturghii la noi. Nu avem documente care sa ateste structura Sfintei Liturghii si felul cum se savarsea ea la straromani. Argumentul filologic privind raspindirea crestinismului la stramosii nostri se dovedeste, prin fapte de limba, ca limba folosita in Biserica era limba latina populara.

Caracterul latin al crestinismului romanesc nu mai poate fi pus la indoiala de nimeni in vremea noastra 4. Si, de vreme ce se atesta raspandirea crestinismului inca de la inceput la romani trebuie sa admitem ca stramosii nostri si-au manifestat evlavia prin cult si in primul rand prin participarea la savarsirea Sfintei Liturghii.

Primul manuscris care cuprinde randuiala Sfintei Liturghii dateaza, potrivit concluziilor la care au ajuns cercetatorii nostri, din anul 1419. El cuprinde de fapt Liturghia Sfantului Vasile cel Mare 5. Au existat si numeroase manuscrise. Timpul si vitregiile care s-au abatut in nenumarate randuri asupra pamantului romanesc au facut ca aceste marturii ale evlaviei si ostenelilor stramosilor nostri sa dispara. Faptele de limba sustin aceasta afirmatie. Analizind limba Liturghierului lui Ion din Suiug, Gh. Serban Cornila scria: “Cred ca arhaismul formelor gramaticale, precum si anarhismul lexicului din textele pe care le vom reproduce mai jos, vor proba ca avem de a face cu o carte a carui original a fost scris cel putin cu doua secole mai inainte de data cand a fost copiat” 6. Acest manuscris dateaza, potrivit insemnarii autorului, din 22 august 1724.

Comparind limba Liturghierului mitropolitului Dosoftei al Moldovei (1679) si a Liturghierului preotului Petru din Tinod (1679), regretatul Pr. Ciuhandru ajunsese la concluzia ca “ambele Liturghiere reproduc un prototip comun, iar diferenta ce exista intre ele s-ar datora felului diferit cum au copiat cei doi copisti unul si acelasi text”7. Prin urmare, inainte de a se tipari Liturghierul a circulat mai intii in manuscrise.

Numarul acestor manuscrise era destul de mare, iar aria de raspindire era intreg tinutul romanesc din vremea noastra. Dupa aparitia tiparului, Liturghierul, a fost cartea cea mai des tiparita8.

Tipariturile care cuprindeau textul Sfintei Liturghii au o mare importanta atit din punct de vedere liturgic cit si lingvistic. Ele reflecta nivelul de cultura pe care-l aveau oamenii vremurilor respective. Traducerea Liturghierului s-a facut, asa cum aratam mai sus, din motive de a intelege mai bine taina Sfintei Liturghii, dar si cu scopul de a apara dreapta credinta impotriva prozelitismului religios. Traducatorii Liturghierului cunosteau foarte bine bogatia si frumusetea Liturghiilor ortodoxe.

Ion Neculce a consemnat un fapt graitor in acest sens. Este vorba de slujbele pe care Mitropolitul Dosoftei, luat in surghiun, le facea in Polonia, “Dupa ce l-au dus la Jolfa, il punea craiul Sobietki de se imbraca cu hainele cele scumpe si odoarele Mitropoliei tarii noastre si facea Liturghia de zile mari si Iordan la Boboteaza, dupa obiceiul tarii noastre, de sa mira craiul, si toti domnii lesesti si lauda frumoasa taramonie ce are biserica tarii noastre”9.

In concluzie, putem spune ca Liturghierul, alaturi de Sfinta Scriptura, a fost cartea cea mai des tiparita si de cel mai folos pentru evlavia si spiritualitatea romaneasca.

De-a lungul veacurilor Sfinta Liturghie a constituit obiectul a numeroase explicari. Acestea s-au facut fie sub aspect dogmatic, fie mistico-simbolic. Ele aveau menirea sa antreneze pe credinciosi la intelegerea rinduielii si simbolismului Sfintei Liturghii si implicit la o mai profunda traire a vietii duhovnicesti.

Fara indoiala preotii slujitori explicau credinciosilor Sfinta Liturghie, mai ales in predica. Primele explicari ale Sfintei Liturghii in limba romana sunt insa traduceri. In cele ce urmeaza ne vom stradui sa prezentam, pe scurt, care sunt explicarile Sfintei Liturghii in teologia romaneasca.

A. Traduceri

Una din lucrarile cele mai de seama privind explicarea Sfintei Liturghii o datoreaza Biserica Ortodoxa Sfintului Simion, Arhiepiscopul Tesalonicului au fost traduse in romaneste pentru prima data in 1765, sub titlul: “Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului. Care acum intii intr-acest chip s-au tiparit si s-au diortosit dupa ellinie pre limba Luminatului si invatatului Domnului nostru Io Stefan Mihaiu Racovita voevod. Cu blagoslovenia si cu toata cheltuiala a Prea Sfintitului Mitropolit al Ungrovlahiei Kir Grigorie la Sfinta Mitropolie in

Bucuresti – La anul de la zidirea lumii leat 7203 (1765). De Iordache Stoicanu i Tipograful".

Incercarea, redactata sub forma unui dialog intre un arhiereu si un cleric, cuprinde zece parti in care autorul trateaza probleme teologice cu caracter dogmatic, cultic si liturgic.

In partea intiia trateaza despre existenta lui Dumnezeu si combate ereziile care au aparut in sinul Bisericii.

In partea a II-a se ocupa de Sfintele Taine, 7 la numar, aratind ca Iisus Hristos este izvorul tuturor tainelor, despre invierea mortilor si afirma ca Sfinta Liturghie a fost savirsita pentru prima data de catre Mintuitorul Iisus Hristos la Cina cea de Taina.

Partea a III-a trateaza despre Mirungere si arata cum se face sfintirea Marelui Mir.

Partea a IV-a – invataturi despre Sfinta Liturghie – este cea mai importanta din punctul nostru de vedere. Sfintul Simeon explica simbolismul actelor si actiunilor liturgice, incepind cu pogorirea arhiereului din scaun, numarul vesmintelor arhieresti si preotesti, imbracarea slujitorilor, Proscomidia, vasele Liturgice, darurile: Piinea dospita si vinul; staruie asupra folosirii piinii dospite si arata de ce nu folosim azima. Daca am folosi azima, cum fac romano-catolicii, ne-am face partasi cu iudeii, ar trebui sa jertfim mielul si sa tinem simbata. Arata ca potrivitEvangheliei, Iisus a adus Jertfa piine dospita, a facut cina inainte de ziua azimilor "ci mai inainte de azima era" si iudeii nu au intrat "in divan" ca sa nu se spurce "caci era mare ziua aceea". Iisus a instituit Pastile cele noi si adevarate "si acestea era pohtit ca sa le dea mai inainte pina a patimi, pentru ca sa ramina cu noi, ca sa fie adevarat precum a zis: Cel ce maminca Trupul Meu si bea Singele Meu, in Mine petrece si Eu in el. Drept aceea nu toate ale legii au facut la cine aceea, ci au facut spalarea si au sezut si blid era intru care a intins Iuda". Sfintul Simeon demonstreaza ca practica folosirii piinii dospite si a vinului ametescat cu apa pe care o tine Biserica Ortodoxa este in deplin acord cu invatatura dogmatica despre unitatea firilor in persoana divi-umana a Rascumparatorului. El afirma ca unii eretici foloseau numai apa. Aceasta practica este gresita, dupa cum si cea a armenilor care foloseau numai vinul: "Dar nici vin singur numai sa se puie precum fac ereticii armei care alt eres voind sa strice la mai rau eres au cazut. Ca voind acestia asta impotriva lui Nestorie; carele despartire au invatat a fi la Hristos si deosebesc cuvintul adeca Dumnezeirea si deosebirea omenirea, i-au zis ca o fire iaste intru Hristos, intruparea Lui lepadind-o ticalosii".

Sfintul Simeon al Tesalonicului insista asupra acestor pentru ca in vremea sa se adusese deja in discutie modul de prefacere a Sfintelor Daruri. Tot in partea aceasta se ocupa de scoaterea miridelor, aratind ordinea acestora, da unele

explicatii despre strana, arata de ce se tamiiasa la Proscomidie, ce este Sfintul Altar si Sfinta Masa.

Partea a V-a trateaza despre Biserica, tirnosirea ei, lucrurile care se pastreaza intr-insa, despre Taina Hirotoniei, Pocaintei, Nuntii si Sfintului Maslu.

In partea a VI-a se ocupa de rugaciunile Bisericii, cuprinse in cele 7 laude bisericesti, avind in centrul lor Sfinta Liturghie. Se dau explicatii aspura Litiei, Ceasurilor, Liturghiei, Darurilor mai inainte Sfintite si pomenirii mortilor.

Partea a VII-a cuprinde explicatii date Botezului si Sfintului Mir, Biserica ca lacas de inchinare si revine cu explicari asupra vesmintelor de slujba si a momentelor mai importante din Sfinta Liturghie oficiata cu Arhiereu.

In partea a VIII-a explica simbolul credintei si impotriva cui s-au ridicat afirmatiile sale.

In partea a IX-a trateaza sub forma de dialog unele invataturi dogmatice, iar in ultima parte, a X-a, da povete celor ce vor intra in cinul monahal sau se vor face preoti.

Din aceasta simpla insiruire a problemelor pe care Sfintul Simeon al Tesalonicului le-a ridicat si tratat in lucrarea sa ne dam seama de bogatia temelor, aduse in discutie si de actualitatea lor, raportate la epoca respectiva. El nu a reusit o tratare sistematica, a revenit asupra unor teme, a adus mai multe interpretari mistice si le-a aratat, intotdeauna, temeiul dogmatic. Interpretarile pe care le da, le raporteaza la Intruparea, unitatea celor doua firi in Persoana Mintuitorului, la patimile si invierea Domnului.

Lucrarea Sfintului Simeon al Tesalonicului s-a bucurat de multa pretuire in sinul Bisericii noastre. De aceea s-a facut o noua traducere sub titlul: “Sfintul Simeon la Tesalonicului. Tratat asupra tuturor dogmelor credintei noastre ortodoxe dupa adevaratele principie puse de Domnul nostru Iisus Hristos si urmasii Sai. Retiparita dupa originala traductie din limba elena cu data 1765 si indreptata in stil pe alocarea. In zilele Prea Inaltatului Domn Principatelor Unite Romane Alexandru Ioan I, cu binecuvintarea Inalt Prea Sfintitului Arhiepiscop si Mitropolit al Ungro-Vlahiei si Primat al Romaniei S. D. Nifon, de Toma Teodorescu. Suburbia Muntuleasa, strada Plantelor nr. 9 “.

Partea aVII-a se intituleaza: Explicarea a acetuiasi Parinte pentru Sfinta Biserica si pentru cei ce slujesc intr-insa, diaconi, preoti, arhierei si pentru adaugirile cu care slujesc oricare dintr-insii. Pentru dumnezeiasca Taina a Sfintei Liturghii aratindu-i pricina fiecareia din cele ce se savirsesc la dinsa si care explicare s-a trimis la crestinii cei din Kritus (p. 251-268). Este de fapt un rezumat al primei lucrari.

Cel mai de seama liturgist al Bisericii Ortodoxe este insa, fara indoiala, Nicolae Cabasila. El s-a nascut in jurul anului 1300. Si-a facut o frumoasa cultura la Bizant. Dupa terminarea studiilor a venit la Ierusalim fiind “una dintre personalitatile cele mai remarcabile care au ilustrat istoria politica, religioasa si culturala a lumii bizantine din secolul al XIV-lea”10.

Liturgistii considera lucrarea lui Nicolae Cabasila “Tilcuirea Dumnezeiestii Liturghii” cea mai buna erminie sau tilcuire care a ajuns pina la noi. In limba romana lucrarea a aparut purtind titlul: “Nicolae Cabasila. Tilcuirea Dumnezeiestii Liturghii. Traducere din greceste si lamuriri introductive de diaconul Ene Braniste, asistent la universitar. Cu o prefata de Pr. Petre Vintilescu, Decanul Facultatii de Teologie din Bucuresti. Cuvint inainte si ilustratii ingrijite de I. D. Stefanescu, profesor universitar. Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Bucuresti, 1946.”

In introducerea lucrarii, autorul traducerii, da “citeva stiri despre viata lui Nicolae Cabasila si lamuriri asupra tilcuirii sale liturgice”. Asa cum arata P.C. Pr. Prof. Ene Braniste, erminia lui Nicolae Cabasila “are un pronuntat caracter dogmatic si mistic si este cea mai completa, mai profunda si mai celebra dintre tilcuirile liturgice clasice ale ortodoxiei”11.

Impartita in 53 de capitole, sistematic rinduite, lucrarea prezinta Sfinta Liturghie, urmarind desfasurarea ei.

In cap. I Nicolae Cabasila face o prezentare generala a Liturghiei care are un indoit scop: sfintirea darurilor si sfintirea credinciosilor. Cap. XVI “Simbolismul Sfintei Liturghii, pe scurt este cum remarca traducatorul “o repetare aproape cuvint cu cuvint, a ultimei parti din Cap. I”12.

In capitolele II-XI se ocupa cu interpretarea Proscomidiei; Cap. XII-XV si XVII-XXVII cu Liturghia catehumenilor si cea a credinciosilor, pina la momentul Sfintirii darurilor sau jerfei liturgice sub toate aspectele. Apoi in cap. XXXVIII-XLI, continua interpretarea Litrughiei pina la impartasirea credinciosilor. Insista in cap. XLII-LII, asupra efectelor, esentei si modului sfintirii credinciosilor prin Sfintele Taine, Cap. LIII- este consacrat ultimelor acte liturgice.

In comparatie cu alte erminii bizantine, subliniaza traducatorul, Nicolae Cabasila “trece foarte repede peste unele amanunte liturgice, neglijind, in general, gesturile si actiunile liturgice. Astfel, la el nu gasim nici o mentiune despre unele acte si ceremonii care intrasera deja de multa vreme in rinduiala Liturghiei, ca de exemplu, imbracarea Sfintitilor slujitori, spalarile rituale si nici despre tamiieri sau cadiri, dintre care abia pomeneste, in treacat, de cea de la acoperirea darurilor, la sfiristul proscomidiei (cap. XI). El nu se ocupa, de asemenea, nici de sfintul locas, de vesmintele si de vasele liturgice, a caror interpretare cuprinde cea mai mare parte din comentariul atribuit lui Gherman

al Constantinopolului si din opera liturgica a Sfintului Simeon al Tesalonicului”13.

S-a remarcat, de asemenea, faptul ca el nu citeaza textul rugaciunilor, ci multumindu-se indica inceputul si sfirsitul, rezumind personal continutul acestora.

Asa cum sublinia in cuvintul introductiv regratatul preot profesor Petre Vintilescu, aceasta Erminie “de neintrecuta valoare”, care “in cultura unui teolog si mai ales in pregatirea unui liturghisitor constient”, nu poate “fi suplinita de nici o alta lucrare” trebuia deci sa fie tradusa si in limba romana. “Este usor de inteles, deci, ce eminent serviciu face Teologiei romanesti Parintele asistent Diacon Ene Braniste, dind din limba greaca in cea romana aceasta subtila tilcuire”14.

In sfirsit, o alta lucrare care tilcuieste Sfinta Liturghie si care a fost, in ultimul timp, tradusa in romaneste este Istoria bisericeasca si privire mistica a lui Gherman, Arhiepiscopul Constantinopolului. Sfintul Gherman a trait intre anii 650-733. A fost patriarh al Constantinopolului intre 715-733 si alaturi de Sfintul Ioan Damaschin a luptat pentru restabilirirea adevaratei invataturi despre Sfintele icoane. Lucrarea sa este dupa parerea cercetatorilor foarte importanta pentru epoca bizantina.

Este tradusa in romaneste si prefatata de Pr. Prof. Nicolae Petrescu de la Seminarul teologic din Craiova15.

Pina acum a aparut in revista “Mitropolia Olteniei” an. XXVI (1974), nr. 9-10, p. 825-832, sub urmatoarele titluri puse de traducator “dintr-o necesitate didactica”, deoarece textul grecesc nu are nici un fel de titlu sau subtitlu: Despre biserica, lacasul divin si drepre toaca, despre primele doua Taine: Botezul si Mirungerea, despre absida Altarului, despre obiectele din Altar, despre iconostas si despre naos, despre inchinare catre rasarit si despre ingenunchere, despre tunderea capului preotului, despre vesmintele preotesti si simbolismul lor. In aceeasi revista, anul XXVII (1975), nr. 1-2, p. 74-80, a aparut comentariul asupra Proscomidiei si Liturghiei catehumenilor pina la antifonul III; in nr. 3-4, p. 213-219 este continuarea explicarii Liturghiei catehumenilor pina la sfirsit; in nr. 7-8, p. 544-557 este tilcuirea liturghiei credinciosilor pina la “Sa ne iubim unii pe altii...” ultima parte fiind in curs de aparitie.

Dupa cum se vede autorul a acordat atentie si s-a preocupat de biserica-lacas de cult, de vesminte si numai dupa aceea despre tilcuirea Sfintei Liturghii.

Sfintul Gherman al Constantinopolului prezinta istoric faptele liturgice, le tilcuieste simbolic. “Interpretarea mistico-contemplativa domina in Liturghia catehumenilor si a credinciosilor.” Asa cum sublinia traducatorul, “acest

comentariu are meritul ca reda tilcuirea ortodoxa a tuturor elementelor Sfintei Liturghii din primele opt secole si devine temei de tilcuire a Sfintei Liturghii si pentru perioada de dupa schisma din 1054, cind au aparut celelalte tilcuiri liturgice ale lui Pseudo-Sofronie al Ierusalimului, Teodor de Andida (sec. XII) si a lui Nicolae Cabasila (sec. XIV).

El contribuie deci la pastrarea invataturii ortodoxe cu privire la "explicarea serviciului divin al Sfintei Liturghii"16. Traducerea acestei lucrari in limba romana, imbogateste numarul lucrarilor cu caracter liturgic traduse la noi si reflecta atentia pe care teologii romani din toate timpurile au acordat-o literaturii patristice si lucrarilor de teologie ortodoxa in general.

Un alt ostenitor in domeniul Liturghiei a fost Eremia Cacavela care prin tilcuirea ce o face contribuie la cunoasterea Sfintei Liturghii la romani: "Invatatura sfinta adeca sfintei si dumnezaestii liturghii tilcuire de pe limba greciasca pe limba rumaneasca", Iasi, 1697. Eremia Cacavela s-a nascut in insula Creta cam pe la 1651 si a invatat in manastirea Rethymo, calatoreste foarte mult prin Asia Mica, Viena etc., agonisind o vasta cultura. In 1686 il gasim in Tara Romaneasca, in Bucuresti, unde traduce din italiana in greceste "Asediul Vienei", iar in 1687 il gasim egumen la manastirea Plaviceni. Vorbim despre el, Dimitrie Cantemir il numeste "monah foarte iscusit". In 1688 vine la Iasi chemat de Constantin Voda Cantemir, iar in aceasta perioada cit sta in Moldova face traducerea de care ne ocupam a Sfintei Liturghii 1793, dupa Nicolae Vulgaris. In aceasta preocupare de traducator l-a avut ca ostenitor si purtator de grija pe hatmanul Bogdan, cumnatul lui Antioh Cantemir. Prelucrarea lui Eremia Cacavela a circulat la romani in stare de manuscris si a fost drept manual pentru instruirea preotilor pina in secolul trecut.

B. Lucrari originale

Organizarea si dezvoltarea invatamintului teologic la noi a adus de la sine si nevoia aparitiei unor manuale de Liturgica. Dintre acestea remarcam pentru valoarea si extinderea lor, tratatele de Litrugica. Dintre acestea remarcam pentru valoarea si extinderea lor, tratatele de Liturgica ale lui Vasile Mitrofanovici si Badea Cireseanu.

1. – Liturgica Bisericii Ortodoxe. Cursuri universitare de dr. Vasile Mitrofanovici fost profesor p.o. teologia practica la facultatea teologica din Cernauti. Prelucrate, completate si editate de Prof. Dr. Teodor Tarnavschi si acum din nou editate si completate de Dr. in teologie si filosofie Nectarie Nicolae Cotlarciuc, Arhiepiscop si Mitropolit al Bucovinei, fost profesor universitar pentru Teologia practica, Cernauti, 1929, Editura Eparhiei ort. rom. din Bucovina. Este precum se vede fructul stradaniilor a trei profesori universitari. Vasile Mitrofanovici (1864-1888), Teodor Tarnavschi (1896-1914) si Nicolae Cotlarciuc (1919-1923).

Fiecare dintre ei au adus completari, dezvoltari si imbunatatiri prelegerilor universitare, tinute initial de Vasile Mitrofanovici. Acestea au fost publicate pentru prima data in anul 1909. Editia din 1929 cuprinde doua parti. Fiecare parte este impartita in capitole, acestea in sectiuni, iar sectiunile in articole.

Despre Vasile Mitrofanovici stim ca s-a nascut in 1831, la Budenit in Bucovina, a facut liceul si Teologia la Cernauti si s-a specializat pentru teologia practica la Viena. In 1856 a fost numit preot si i s-a incredintat suplinirea catedrei de Teologie practica la Institutul teologic din Cernauti. In 1859 a fost numit administrator parohial la Vicovul de Sus pentru a face practica pastorala. In 1861 a devenit profesor agresat, iar in 1864 profesor titular la catedra de Teologie practica a Institutului teologic cernautean. Infiintindu-se in 1875 Universitatea din Cernauti, a fost numit profesor titular al Facultatii de teologie. Intre anii 1876-1882 a fost Decan al acelei Facultati. In 1879 a fost facut doctor honoris causa. A murit in 1888 la Mariebod, suferind de inima.

Lucrarea lui este impartita astfel:

Partea I, Liturgica generala (p. 80-451), care cuprinde cap. I Cerintele si conditiile pentru executarea rinduielilor liturgice si cap. II Formele generale comune rinduielilor liturgice.

Partea a II-a, Liturgica speciala (p. 454-906), cuprinde: cap. I Cultul public comun adica rinduielile bisericesti publice comune sau rinduielile bisericesti fixe, stationare; cap. II Rinduielile bisericesti particulare sau rinduielile bisericesti periodice.

Autorii s-au ocupat despre Sfinta Liturghie in partea a II-a, cap. I, sectiunea I, articolul II, p. 497-602, tratind despre Sfinta Liturghie “culmea” cultului divin si “centrul intregii vieti religioase a crestinului”17. Liturgica – spune autorul – se poate privi sub punctul de vedere al sacrificiului si sub punctul de vedere al sacramentului. Aici avem a privi Liturghia din punctul cel dintii18. De aceea se ocupa mai intii de conceptul de sacrificiu, sacrificiile Vechiului Testament, scarificiul lui Hristos pe cruce si sacrificiul euharistic. Apoi trateaza, cu temeinicie, despre necesare pentru serbarea Sfintei Liturghii, ministrul Sfintei Liturghii, Liturghiile Bisericii Ortodoxe Rasaritene, norme rituale vechi ale Litughiei. In continuare autorii prezinta Partile Liturghiei Sfintului Vasile cel Mare si a Sfintului Ioan Gura de Aur; Proscomodia, Litughia catehumenilor si Liturghia credinciosilor. Impletind consideratiile istorice cu explicarile dogmatice si mistice date de Sfintul Simeon al Tesalonicului, Sfintul Gherman al Constantinopolului si Nicolae Cabasila, autorii sintetizeaza si pun in lumina elementele fundamentale ale Sfintei Liturghii.

Liturghia Bisericii Ortodoxe, in forma editiei din 1929 constituie un izvor important de documentare si intelegere a Sfintei Liturghii.

2. – Al doilea tratat de Liturgica a aparut in trei volume intre anii 1910-1912. El este opera activitatii profesorale si stiintifice depuse de-a lungul a 17 ani de catre Badea Cireseanu. Lucrarea este intitulata: Tezaurul liturgic al Sfintei Biserici crestine ortodoxe de rasarit. Vol. I Bucuresti, 1910, vol. II Bucuresti 1911, vol. III Bucuresti, 1912. Lucrarea, cu bogate temeiuri biblice si patristice, a aparut la un an dupa aceea a lui Vasile Mitrofanovici. Se pare ca Badea Cireseanu nu cunoastea lucrarea aparuta in 1909 la Cernauti. De aceea se considera nu deschizator de drumuri nu numai in teologia romaneasca, ci in Ortodoxie. Bine documentata, expusa intr-un stil limpede si structurata intr-o viziune mai larga decit domeniul liturgic – ne referim la vol. II in care face referiri la arhitectura precrestina si crestina, lucrarea lui Badea Cireseanu constituie un izvor de referinta pentru specialisti.

Vol. I se ocupa de istoria literaturii liturgice, vol. II despre lacasurile de cult: iconografia bisericeasca, slujitorii altarelor, odoarele liturgice si simbolica cultului crestin.

Vol. III, prezinta cultul dumnezeiesc public, sarbatorile, Tainele, ierugiile si posturile.

Despre Badea Cireseanu se stie ca s-a nascut in sinul unei familii de tarani in 1859, in comuna Spineni, judetul Olt. Tatal sau era cintaret. A urmat scoala primara la Slatina, Seminarul la Curtea de Arges si cu ajutorul episcopului Ghenadie al Argesului, Seminarul Central din Bucuresti. In 1883, a fost numit profesor de caligrafie la Seminarul de la Curtea de Arges, unde a functionat trei ani. Apoi s-a inscris la Facultatea de teologie din Cernauti, unde si-a luat doctoratul in Teologie. In 1891 a fost numit profesor suplinitor la Facultatea de teologie din Bucuresti la catedra de Liturgica, Pastorala, Catehetica si Omiletica. In 1892 a fost numit profesor provizoriu, iar in 1895 profesor definitiv (Pentru amanunte vezi: Pr. Prof. Al. Moisiu, Un pionier al Liturgicii romanesti: Prof. Badea Cireseanu, in “S.T.”, an. XXVIII (1976), nr. 3-6, p. 520-522).

Ceea ce intereseaza cu osebire lucrarea de fata gasim tratat in lucrarea lui Badea Cireseanu, Tezaurul Liturgic, in capitolul II: Unele lamuriri stiintifice asupra serviciului divin, in care pentru inceput vorbeste despre vechimea Sfintei Liturghii si pregatirile pentru savirsirea ei, cuprinde articolul I inflorirea serviciului liturgic rasaritean cu trecerea treptata a timpului – serviciul divin in Vechiul Testament, Liturghia in timpul Sfintilor Apostoli, in secolul al II-lea; Liturghia Constitutiunilor Apostolice din secolul al III-lea si jumatatea prima a secolului la IV-lea Liturghia Sfintului Apostol Iacob fratele Domnului, Liturghia Sfintului Marcu; cele Trei formulare liturgice ale Bisericii ortodoxe; sacrificiul euharistic si numirile lui, si articolul II cuprinde conditiile trebuincioase pentru savirsirea Sfintei Liturghii; vrednicia si pregatirea ministrului liturghisitor, timpul pentru savirsirea Sfintei Liturghii, odoarele trebuincioase la servire a Sfintei Liturghii si spicuiri asupra sectiunii I-a.

Sectiunea a II-a intitulata: Sfinta Liturghie se ocupa in capitolul I de cele 7 laude bisericesti si originea lor impartind prezentarea acestora in laude dumnezeiesti de seara (art. I) si laude dumnezeiesti de dimineata (art. II); iar in capitolul II "Explicatiuni asupra liturghiilor sfintilor Parinti Vasile cel Mare, Ioan Hristodomul si Grigorie Dialogul, p. 157-239 – Proscomidia, p. 158-168, despre Liturghia Catehumenilor si Liturghia Credinciosilor in articolul II, p. 178-207, iar in articolul III, despre Liturghia Sfintului Grigorie Dialogul sau a celor mai inainte sfintite, p. 222-239.

Badea Cireseanu, considera ca Sfinta Liturghie "are partile ei deosebite, dar nedespartite intre ele"19. Proscomidia, Liturghia catehumenilor si aceea a credinciosilor formeaza o unitate, caci nu pot sa limpezeasca cele doua, daca s-a inceput Proscomidia"20. Ca si tratatul aparut la Cernauti in 1929, Tezaurul Liturgic al lui Badea Cireseanu este o lucrare bine inchegata, bogat si stiintific documentata, mai ales pentru vremea aparitiei. El priveste sub unghi istoric dezvoltarea Sfintei Liturghii si sustine totul cu temeiuri biblice si patristice.

O alta lucrare de mare importanta pentru Teologia liturgica romaneasca, este cea a Diaconului Ene Braniste, Explicarea Sfintei Liturghii dupa Nicolae Cabasila, Bucuresti, 1943, Tipografia Cartilor Bisericesti. Autorul lucrarii s-a nascut in comuna Suseni in judetul Arges la 12 octombrie 1913 intr-o familie de invatatori. Scoala primara o face in satul natal, apoi Seminarul Neagoe-Voda din Curtea de Arges si Facultatea de teologie din Bucuresti pe care o termina in iunie 1938. Odata cu inscrierea la doctorat o sustine in 1942 cu titlul de mai sus. Este numai apoi profesor de Liturgica si Pastorala avindu-l ca indrumator pe regretatul Pr. Prof. Petre Vintilescu. Teza de doctorat o sustine in 1942 cu titlul de mai sus. Este numai apoi profesor de Liturgica la Facultatea de teologie din Bucuresti, post ce il ocupa si in prezent, ostenindu-se atit pentru studentii teologi cit si pentru cursantii la doctorat.

Lucrarea se inscrie ca o contributie de prim ordin pentru Liturgica romaneasca.

In introducere, p. 3-18, autorul arata care sunt erminiile liturgice in rasarit pina la Nicolae Cabasila. Vorbind despre lipsa explicarii Sfintei Liturghii in primele trei secole ale crestinismului spune: "Aceasta lipsa se explica probabil prin aceea ca, dupa cum remarca un liturgist german contemporan, in antichitatea crestina nici nu s-a simtit asa de mult nevoia unei explicari a litrughiei, ca in timpul de mai tirziu"21. Sec. IV si V, aduc in aceasta problema citeva comentarii ale Sfintului Kiril al Ierusalimului "Catehezele…", Sf. Ioan Gura de Aur (+407), Teodor de Mopsuestia (+428), Sfintul Dionisie Areopagitul, Gherman al Constantinopolului, Sfintul Teodor Suditul (+826), Teodor episcop de Andida, incununind cu cea mai desavirsita opera liturgica al lui Nicolae Cabasila "Explicarea Sfintei Liturghii".

Partea I, p. 21-58, descrie pe autorul lucrarii, viata si intinsa lui opera, cu referinte speciale asupra cuprinsului Erminiei.

Partea a II-a, p. 59-202 – in cap. I si II sunt comentate punctele din Explicarea Sfintei Liturghii – cuprinzind scopul Liturghiei, acela de sfintire a darurilor si sfintire a credinciosilor, jertja liturgica in institutia si esenta ei, materia darurilor de jertfa, Proscomidia, sfintirea darurilor si apologia epiclezei. Cap. III – vorbeste despre sfintirea credinciosilor, mijloacele liturgice, efectele sfintirii si participarea celor vii si a celor morti la efectele jertfei euharistice. Cap. IV – Liturghia ca mijloc al cultului crestin: raportul nostru fata de Dumnezeu, formele latreuticii in Liturghie, euharistia ca nota predominanta a jertfei liturgice, Liturghia ca rugaciune de cerere si de multumire si sensul pomenirii Sfintilor in Liturghia Sfintului Ioan Gura de Aur.

Cap. V – cuprinde semnificatia simbolico-mistica a rinduielii liturghiei in care se ocupa de Liturghie ca pomenire sau comemorare, semnificatia Proscomidiei, a Sfintei Liturghii pina la epicleza si a ritualului Sfintei Jertfe.

Partea a III-a, p. 203-238 – in cap. I se ocupa de valoarea si meritele lui Cabasila ca tilcuitor al Liturghiei si cap. II – Influenta Eremiei liturgice a lui Cabasila in teologia greaca si latina aratind ca “meritul de capetenie al interpretarii lui Cabasila este simtul critic si respectarea sensului istoric, insusiri ce lipsesc nu numai comentariului lui Gherman ci, in mare parte, tuturor celorlalte comentarii liturgice grecesti”22.

Se poate spune, pe buna dreptate, ca Pr. Prof. Ene Braniste prin lucrarile sale, faca un mare serviciu Teologiei romanesti, inscriindu-si numele alaturi de marii liturgisti ortodocsi, la locul de onoare al celor ce se ostenesc mereu in domeniul vast si sacru al Sfintei Liturghii.

De o deosebita valoare este si lucrarea regretatului preo profesor Petre Vintilescu, Liturghierul explicat, Editura Institutului Biblic si de Misiune Ortodoxa, Bucuresti, 1972, 384 pagini.

Nascut la 25 septembrie 1887 in comuna Cateasca, judetul Arges dintr-o veche familie preoteasca, a urmat cursurile primare, apoi urmeaza un an la Seminarul Central din Bucuresti pe care il absolva in 1907 iar in 1911 este licentiat al Facultatii de aici. Hirotonit preot da dovada de multa abnegatie, cistigindu-si un deosebit prestigiu prin scrisul sau. Intre 1924-1926 urmeaza cursurile de doctorat la Facultatea din Bucuresti. Este pensionat la 1 martie 1950, in care timp (1954 si 1966) detine functia de presedinte al Consistoriului Central Bisericesc. Se stinge din viata dupa o lunga si rodnica activitate carturareasca, in noaptea de 11 spre 12 iunie 1974.

Dupa marturia autorului, lucrarea “reuneste iarasi 14 volume, asa cum fusesera concepute si redactate initial in stare de manuscris, capitolele publicate disparat intre anii 1953-1964 in revistele Bisericii Ortodoxe Romane. Ele au ca obiect prezentarea istorica, exegetica si tipiconala a slujbelor bisericesti de

seara, de dimineata si a Sfintei Liturghii, servicii care alcatuiesc continutul principal si major al cartii numita Liturghier"23.

Lucrarea are doua parti, dar se deschide cu asa-zisul capitol: "Cartea numita Liturghier", in care autorul trateaza despre denumirea si cuprinsul Liturghierului, problema unui formular al Liturghiei in primele veacuri crestine, formatul si structura Liturghierului in manuscrise, editii si traduceri (p. 9-25).

In partea I a Liturghierului explicat: Serviciile premergatoare Liturghiei (p.28-72) autorul face unele consideratii generale, apoi trateaza despre oficiul Vecerniei sau slujba de seara, ceasul al IX-lea si Vecernia propriu-zisa, Litia, oficiul Mezonopticii si acela al Utreniei.

Partea a II-a – Liturghia (p. 79-324) trateaza, rind pe rind despre pregatirea sfintitilor slujitori pentru oficiul liturghiei, ritualul Procomidiei, Dumnezeiasca Liturghie comentata in oficiul si in textul ei: Liturghia catehumenilor, Liturghia credinciosilor, impartasirea in cadrul Sfintei Liturghiei si rugaciunea apolisului Liturghiei.

Lucrarea se incheie cu doua anexe: Miruirea si Anafora sau Antidoron (p. 347-377).

Fiecare capitol are subcapitole si paragrafe. Materialul este bine sistematizat si tratat cu multa probitate stiintifica. Sunt aduse in discutie opinii teologice sau practici liturgice; se analizeaza totul prin prisma evolutiei istorice; se pun in lumina tilcuiri cu caracter dogmatic, simbolic, mistico-contemplativ. Totul face dovada unei lucrari temeinic inchegata si de mare utilitate nu numai pentru clerici si studentii teologi, ci deopotriva, pentru specialisti si pentru toti cei ce doresc sa cunoasca mai bine trecutul si importanta Sfintei Liturghii si a cultului crestin in general.

C. Lucrari de popularizare

Asa cum am arata mai sus, credinciosii simt nevoia de a intelege mai adinc si a trai mai intens, in cadrul Sfintei Liturghii, bucuria comuniunii cu Dumnezeu.

Alaturi de profesorii de specialitate, ierarhi ai Bisericii noastre sau preoti slujitori24 au venit intru intimpinarea acestor dorinte ale credinciosilor si le-au daruit in forma de predica si cu multa grija, explicari ale Sfintei Liturghii. Am putea numi aceste daruri duhovnicesti, lucrari de popularizare.

In cele ce urmeaza ne vom referi in ordinea aparitiei, la trei lucrari de acest gen:

1. Episcopul Nicodim, staretul manastirii Neamt, Seminte Evanghelice pentru Ogorul Domnului, vol VIII. Cuvintari Liturgice. Dumnezeu si dreptatea lui. Mina lui Dumnezeu in lumea vazuta. Scurta explicare a Sfintei Liturghii. Originale si prelucrari. Editura Tipografiei Sfintei Monastiri Neamtu, 1933, 416 p.

Prelucrarea arhiereului Ioanichie Evantias: “Scurta explicatie partii I-a si a II-a a Sfintei si Dumnezeiestii Liturghii”, editia a II-a, Bucuresti, Tipografia Stefan Rossidescu, Strada Germana nr. 2, 1866, 268p.

Lucrarea isi propune sa prezinte cititorilor explicarea Sfintei Liturghii. Partea a III-a urma sa apara.

Primele doua parti trateaza despre Sfinta Liturghie cu cele trei parti (p. 1-33); in cap. I-III, trateaza despre Proscomidie, darurile euharistice, piinea trebuie sa fie dospita, simbolizind unitatea tuturor crestinilor, rinduiala pe scurt a Proscomidiei. Cap. IV trateaza despre luarea binecuvintarii de la arhiereu; cap. V despre inchinarea slujitorilor; cap. VI despre spalarea miinilor, care simbolizeaza curatia si nevinovatia liturgistilor; cap. VIII scoaterea Agnetului, care preinchipuie nasterea in pestera Betleemului; cap. IX despre simbolismul prescurilor, cap. X-XXI despre scoaterea miridelor; cap. XXII despre acoperirea sfintelor daruri; iar capitolul XXIII, care incheie prima parte, trateaza despre aprinderea candelelor si a luminarilor chiar in ziua cind nu este nevoie de lumina.

Partea a II-a incepe cu Tilcuirea Sfintei Liturghii, binecuvintarea, ectenia mare (p. 35-187), antifoanele (p. 189-198), Veniti sa ne inchinam (p. 199-228).

Autorul se straduieste sa puna in lumina invatatura dogmatica in primul rind. Este o lucrare meritorie daca ne gindim la timpul cind apare.

Este un volum de predici in cea mai mare parte liturgice, ramase de la Nicodim Munteanu, fericitul intru adormire patriarh al Romaniei, pe cind era staret la Minastirea Neamt.

Sub titlul “Cuvintari liturgice”, publica 13 predici (p. 5-119), in care prezinta limpede si sumar, invatatura despre Biserica, despre slujbele care se savirsesc in Biserica (I-IV) si explica Sfinta Liturghie (V-XIII). Tot cu caracter liturgic explica fericirile in capitolul “Dumnezeu si dreptatea lui” (p. 123-197); iar in cel intitulat “Mina lui Dumnezeu in lumea vazuta” (p. 209-260) vorbeste despre insemnatatea si semnificatia religioasa a anotimpurilor anului.

Capitolul intitulat: “Scurta explicare a Sfintei Liturghii. Cum se cuvine sa stea crestinul in Biserica la slujba Sfintei Liturghii” (p.279-369), este cel mai intins si mai important. Se dau indrumari de felul cum trebuie sa mearga crestinul la biserica, ce daruri sa aduca si cum sa stea la slujba (I-VIII). In predicile IX-XXVI insista asupra unor momente mai importante din Sfinta Liturghie, privite sub

unghiul de vedere al credinciosilor si nu al slujitorilor: Citirea Apostolului, cintarea Heruvicului, iesirea cu Sfintele Daruri, impartasirea cu Sfintele Taine, ce este anafora? cind, cui si pentru ce se da?, ce trebuie sa faci, crestine, dupa iesirea din Biserica? Cum trebuie serbata ziua Duminicii si sarbatorile? etc.

Ultima parte: “Pomenirea in rugaciuni a viilor si mortilor” (p. 377-405) cuprinde VIII predici. Lucrarea se incheie cu doua povatuiri privind “Evangheliile si Apostolii care se citesc la pomenirea mortilor si Starea sufletelor noastre dupa moarte (p. 406-411).

2. Pr. Econom Constantin Moisiu, “Sa stam bine, sa stam cu frica”. Povatuitor liturgic pentru preoti si popor. Tipografia cartilor bisericesti, Bucuresti, 1941, 318 p.

Asa cum ne arata titlul, lucrarea era adresata poporului credincios. Cuprinde 10 capitole.

In cap. I-III (p. 3-92), trateaza in ordine, despre Biserica – lacas de inchinare, podoabele si odoarele bisericii, artele in slujba ei, pictura, arhitectura, sculptura, muzica, cartile de cult si vesmintele de slujba.

Capitolele IV-IX (p. 93-191), se refera la sfintitii slujitori, cultul divin, participarea si tinuta credinciosilor la biserica, rugaciunea si importanta ei, vremea slujirii, slujbele de seara si de dimineata.

Capitolul X (p. 207-310) se ocupa de savirsirea, insemnatatea si impartirea Sfintei Liturghii. Explica ce cuprinde fiecare parte a Liturghiei: Proscomidia si Sfintul Agnet, Liturghia catehumenilor, a credinciosilor, raspunsurile, sfintirea darurilor, impartasirea slujitorilor si impartasirea credinciosilor.

Este o lucrare care poate fi folosita inca si astazi.

3. Vasile, Episcopul Oradiei, Cuvintari Liturgice, Editura Episcopiei Ortodoxe Romane, Oradea, 1973; p. 266.

Cuprinde 67 de predici pe care P.S. Sa le-a rostit intr-o prima forma, in biserica “Sfinta Adormire” din Brasov-Cetare. Multe dintre ele au fost rostite si in alte biserici si publicate in revistele noastre bisericesti, mai ales in “Mitropolia Ardealului”, “Mitropolia Banatului”, si “Telegraful Roman”.

P.S. Vasile, citindu-l pe Homiacov “numai acela intelege Biserica, care intelege Liturghia”, arata in cuvintul introductiv importanta pe care o are Sfinta Liturghie care “a fost un neintrerupt pedagog al crestinilor catre Dumnezeu si a exercitat mereu o patrunzatoare influenta asupra vietii spirituale a acestora, modelindu-o dupa chipul sublim de traire, dat noua de Hristos Domnul”25.

Cuvintarile de impart in trei grupe: a) cuvintari pregatitoare pentru participarea la Sfinta Liturghie, in numar de 8 (p. 5-36), b) Cuvintari cu caracter general teologic-liturgic, in numar de 20 (p. 37-120) si c) Explicarea Sfintei Liturghii in ordinea desfasurarii ei, 39 de cuvintari (p. 121-266).

P.S. Sa a voit ca odata cu tilcuirea liturgica sa puna in lumina si adevarurile marturisirii de credinta. “Astfel, fiecare cuvintare dintre acestea se poate imparti in doua: una in care infatisam momentul liturgic in desfasurarea lui, cu simbolismul sau, si partea a II-a, consacrata adincirii sensului duhovnicesc ce se rasfringe din acest moment liturgic”26.

Urmarind acest scop, P. S. Vasile a pus la indemina slujitorilor un foarte bun si pretios material omiletic si, in acelasi timp, a venit in ajutorul credinciosilor pentru a le usura intelegerea rinduielii si simbolismului Sfintei Liturghii. Desi aparent predicile lasa impresia unor colectii: Jerfa inimii in rugaciune, Liturghiile Bisericii Ortodoxe, Simbolismul intrarii cu Sfintele Daruri, Marturisirea credintei etc., ele au o strinsa legatura intre ele, formind o unitate.

Dupa aceasta scurta prezentare a stradaniilor liturgistilor romani, putem spune, cu indreptatire, ca ei s-au aplecat cu multa daruire si au lucrat cu deosebit simt de raspundere in domeniul teologiei liturgice.

Ei au avut neincetata grija fata de adevarul credintei noastre ortodoxe si au cautat ca aportul lor sa se armonizeze si sa se integreze celui al liturgistilor ortodocsi.

Pe aceasta linie se inscriu contributiile liturgistilor romani. Daruirea lor este vrednica de toata lauda si pretuirea, iar ostenelile depuse in vederea pastrarii tezaurului de credinta si mai ales al redarii, in toata bogatia si frumusetea, credinciosilor zilelor noastre, atrag admiratia noastra a tuturor. Domnul nostru Iisus Hristos, cu putin inainte de sfintele Sale patimi, a mers cu discipolii Sai intr-un loc deosebit, pentru ca sa oficieze cu ei CINA despartirii.

Primii trei sfinti evanghelisti, care din cauza asemanarii celor istorisite de ei, au fost denumiti cu timpul sinoptici (de la termenul grecesc "a privi mai multe lucruri deodata si impreuna, la fel, deopotriva"), consimtind toti in fond asupra aceluiasi adevar istoric, descriu, aproape la fel Cina cea de Taina si Taina Sfintei Euharistii savarsite de Domnul. Relatarea sfintilor evanghelisti Matei si Marcu se aseamana pana si in cuvint. Sfantul evanghelist Luca descrie acest eveniment ceva mai amanuntit. El spune: "Cand a venit ceasul, Iisus s-a asezat la masa, si apostolii impreuna cu El. Si a zis catre ei: Cu dor am dorit sa mananc cu voi aceste Pasti, mai inainte de patima Mea. Caci zic voua ca de acum nu voi mai manca din acestea, pana cand nu se vor implini in imparatia lui Dumnezeu. Si luind paharul, multumind, a zis: Luati acesta si impartiti-l intre voi; caci zic voua: Nu voi mai bea de acum din rodul vitei, pana ce nu va

veni imparatia lui Dumnezeu. Si luind painea, multumind, a frant si le-a dat lor zicind: Acesta este Trupul Meu care se da pentru voi; aceasta sa faceti spre pomenirea Mea. Asemenea si paharul, dupa ce au cinat zicind: Acest pahat este Legea cea Noua, intru Sangele Meu, care se varsa pentru voi" (Luca XXII, 14-20). Sfantul Evanghelist Ioan, care, dupa cum se stie, a avut in vedere sa nu mai descrie cele istorisite de primii trei evanghelisti, ci sa completeze, cele omise de ei, nu mai mentioneaza evenimentul impartasirii apostolilor catre Domnul. In schimb, in capitolul al saselea din evasnghelia sa intalnim convorbirea avuta de Iisus cu iudeii, in sinagoga din Capernaum, din care se constata necesitatea pentru toti credinciosii de a manca Trupul si Sangele Domnului. Aceasta convorbire este in cea mai stransa legatura cu Taina Sfintei Euharistii, care a fost instituita la Cina cea de Taina. Dupa cum relateaza Sfantul Evanghelist Ioan, Mantuitorul Iisus Hristos spunea atunci: "Adevarat, adevarat zic voua, daca nu veti manca trupul Fiului Omului si nu veti bea sangele Lui, nu veti avea viata in voi. Cel ce mananca trupul Meu si bea sangele Meu are viata vesnica, si Eu il voi invia in ziua cea de apoi. Caci Trupul Meu este adevarata mancare si sangele Meu, adevarata bautura. Cel ce mananca Trupul Meu si bea Sangele Meu ramane intru Mine si Eu intru el. Precum M-a trimis pe Mine Tatal Cel viu si Eu viez pentru Tatal, si cel ce Ma mananca pe Mine va trai prin Mine. Aceasta este painea care s-a pogorat din cer; nu precum au mancat parintii vostri mana si au murit. Cel ce mananca aceasta paine va trai in veac"(Ioan VI, 53-58).

Convorbirea despre Trupul si Sangele Domnului a avut loc cu ocazia minunatei inmultiri a painilor prin care Iisus a saturat poporul. Prin aceasta cuvantare, Domnul Iisus Hristos a rusinat pe acei care cugetau numai la o hrana pamanteasca. El vorbea despre o paine cereasca si in acelasi timp despre Sine insusi, ca Painea Vietii, despre mancarea Trupului si Sangele Sau, drept conditie a unei vieti vesnice. N-au inteles si au plecat acei care nu s-au invrednicit sa inteleaga, deoarece, ca si pana atunci, n-au vrut sa inteleaga (Ioan VIII, 43). Dar predica Domnului a fost inteleasa de Petru si de cei mai apropiati ucenici: "La cine ne vom duce?" - a raspuns Apostolul Petru, Invatatorului, in numele tuturor celorlalti. "Tu ai cuvintele vesnice" (Ioan VI, 68).

Continutul cuvantarii Domnului de la Capernaum si de la Cina cea de Taina are unele deosebiri de terminologie. In capitolul al saselea din Evanghelia de la Ioan intalnim cuvantul "trup", cu intelesul de carne. Iar primii trei sfinti evanghelisti, vorbind despre Cina cea de Taina, folosesc cuvantul "corp". In limbajul biblic, cuvantul "trup" ( ), in anumite cazuri, insemneaza mai mult decat "corp" ( ) (Coloseni I, 22). Notiunea de "trup" (carne) este folosita uneori in text cu intelesulde "viata" (Efes. II, 15; Evr. V, 7). Aceasta notiune capata un inteles si mai clar, atunci cand la sfarsitul discursului Sau, Mantuitorul Iisus Hristos, ca si cum ar fi avertizat pe ascultatorii Sai asupra intelegerii exclusiv material (literar) al cuvintelor Sale, spune ca important este numai ceea ce insufleteste viata si o face sa fie sfanta: "Duhul este cel ce da viata; trupul nu foloseste la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh si sunt viata" (Ioan

VI, 63). In acelasi inteles Domnul spune ca mancarea si painea Lui este sa faca voia Tatalui care L-a trimis pe El (Ioan IV, 34).

In aceasta lumina trebuie privita invatatura din capitolul al saselea al Evangheliei de la Ioan si legatura ei cu Sfanta Taina a Euharistiei, despre care scriu primii trei evanghelisti si Sfantul Apostol Pavel (I Corinteni XI, 23-26), dar care este trecuta sub tacere de Sfantul Evanghelist Ioan. Tainicul si aratatorul lui Hristos, Ioan, in locul descrierii Tainei Sfintei Euharistii, despre care vorbisera ceilalti evanghelisti, prezinta cuvantarea Domnului care a avut loc numaidecat dupa Sfanta Euharistie, si Rugaciunea arhiereasca, in care este exprimata dorinta unirii tuturor cu Dumnezeu, in Hristos. Aceasta convorbire si rugaciune reprezinta, intr-un anumit fel, o continuare fireasca si o completare a convorbirii Domnului despre impartasirea cu Trupul si Sangele Sau, prezentata de autor in capitolul al saselea.

Comparind textul capitolului al saselea de la Ioan cu descrierea evenimentelor de la Cina cea de Taina, prezentata de sinoptici, se constata, fara indoiala, ca in discutia Mantuitorului avuta cu evreii se vorbeste nu numai despre Trupul si Sangele Sau ca atare, ci si despre viata noua care este in El, ca o garantie a nemuririi.

Iata, prin urmare, de ce Sfantul Evanghelist Ioan nu mai mentioneaza momentul instituirii Sfintei Euharistii. In capitolul al saselea al Evangheliei sale este prezentat ceva mai mult decat la Cina; aici este prezentata invatatura despre unirea vietii noastre cu Hristos, despre impartasirea cu Trupul si Sangele Sau, care reprezinta comuniunea cu viata Sa, adica acea comuniune la care se refera in parte Euharistia.

Binevestind Evanghelia, proclamind invatatura despre dobandirea vietii vesnice, prin purtarea crucii si prin mancarea Trupului si Sangelui Sau, Domnului Iisus Hristos, in jurul Patimilor Sale, a incredintat ucenicilor Sai, in foisorul de pe Sion, Preacuratul Sau Trup si Preacuratul Sau sange, zicindu-le: "Voi sunteti aceia care ati ramas cu Mine in incercarile Mele. Si Eu va randuiesc voua imparatie, precum Mi-a oranduit Mie, Tatal Meu, ca sa mancati si sa beti la masa Mea, in Imparatia Mea" (Luca XXII, 28-30). Dupa intelesul adanc al Cinei celei de Taina, aceste cuvinte aveau si au intelesul, ca de aici inainte intre Hristos si apostolii Sai si urmasii acestora exista o singura viata (Ioan XIV, 19-20). Viata Sa devine una cu viata lor.

Din cuvantarile Mantuitorului Iisus Hristos si ale sfintilor prooroci, vedem ca notiunea de "pahar" era folosita adeseori in sens figurativ, - in intelesul de soarta, soarta vietii; uneori in inteles de suferinta sau de nevointa. "Paharul mantuirii voi lua", spune proorocul David (Ps. CXV, 4). "Domnul este partea mostenirii mele si a paharului meu. Tu esti care imi asezi mie iarasi mostenirea mea" (Ps. XV, 5). Sfantul Prooroc Ieremia prevesteste ca poporul iudeu, in anul saraciei, va fi lipsit de "paharul mangaierii" (Ierem. XVI, 7); iar in alt loc

vorbeste despre "cupa incercarilor amare" (Plangeri IX, 21). Proorocul Iezechiel prevesteste ca Iudeea va trebui sa bea "paharul" care l-a baut "sora" ei - Samaria, in zilele navalirii dusmanilor. In aceleasi sens figurativ folosesc notiunea de "pahar" si proorocii Avacum (II, 16) si Zaharia (XII, 2).

In cuvantarile Mantuitorului Iisus Hristos "pahar" simbolizeaza greutatea sau crucea eroismului vietii. Cand mama fiilor lui Zevedei i-a prezentat lui Iisus pe Iacob si Ioan, ei fiind deja apostoli, si a cerut sa-i puna de-a dreapta si de-a stanga Sa, in Imparatia slavei Sale, Iisus i-a intrebat: "Puteti oare sa beti paharul pe care-l voi bea Eu, si sa va botezati cu botezul cu care ma voi boteza Eu?" (Matei XX, 22). Inflacaratii ucenici, au raspuns: "putem". Iar Iisus le-a zis: cu adevarat il veti bea... Au baut ei oare cu adevarat acest pahar pe care, dupa cuvintele Domnului, puteau sa-l bea? Fara indoiala, l-au baut, nu numai ei, ci si alti multi ucenici ai lui Iisus. Acest "pahar" insa a fost paharul suferintei, pe care l-a baut Fiul Omului si pe care l-a ingaduit Dumnezeu-Tatal, lui Iisus si unora dintre cei care au urmat Lui. Prin urmare, acest pahar, dupa cuvintele Domnului, a fost la fel - si pentru Fiul Omului-Hristos Mantuietorul, care a venit sa-i mantuiasca si pentru ei - fii oamenilor - care se mantuiau. "Paharul Meu il veti bea si cu botezul Meu va veti boteza...". A bea acest pahar comun, cu Rascumparatorul, inseamna a fi constient de suferintele Sale si a lua parte impreuna cu El la aceste suferinte. In Evanghelii intalnim inca o data notiunea de pahar ca simbol al unei grele incercari. Sfantul Evanghelist Marcu relateaza, ca Domnul venind in Ghetsimani, a inceput a se tulbura si a se intrista. Si adresindu-se ucenicilor, le-a zis: "Intristat este sufletul Meu pana la moarte; ramaneti aici si privegheati. Si retragindu-se intr-o parte, a cazut la pamant rugindu-se, ca, daca este cu putinta, sa treaca de la El ceasul acesta. Si spunea: "Avva - Parinte! Tie toate iti sunt cu putinta; fa sa treaca de la Mine paharul acesta, dar nu cum voiesc Eu, ci cum voiesti Tu" (Marcu XIV, 33-36). Presimtind paharul suferintei atat in foisorul din Sion cat si in gradina Ghetsimani, Iisus se ruga sa fie scutit de ea (de suferinta), deoarece firea Sa omeneasca, in mod normal, se impotrivea mortii si suferintei. Aceasta lupta launtrica El a indepartat-o, insa, cand ucenicii au voit sa-l salveze din mainile celor care veneau sa-L prinda. Cu acest prilej, Iisus le spune in mod hotarat: "Nu voi bea, oare, paharul pe care Mi l-a dat Tatal?" (Ioan XVIII, 11). Si, in adevar, paharul suferintelor a fost baut de Iisus, pana la fund, in timpul Patimilor Sale pe Golgota.

Expresivitatea bogata a predicii lui Iisus in legatura cu insemnatatea cuvantului "pahar", atat in sens literar cat si figurativ, o intalnim si la Sfantul Apostol Pavel. El scrie corintenilor despre "paharul binecuvantarii", din care ei se impartasesc, iar mai departe spune: "Nu puteti sa beti paharul Domnului si paharul demonilor" (I Cor.X, 21). Daca in primul el are in vedere paharul luat in sens literar, concret, in al doilea - el intelege, desigur, nu obiectul, ci imaginea vietii.

Mantuitorul Iisus Hristos a fost rastignit pe o cruce materiala, dar in cuvantarile Sale cuvantul "cruce " are si un inteles simbolic, nu numai unul literar: "Daca vrea cineva sa vina dupa Mine, sa se lepede de sine, sa-si ia crucea, si sa-Mi urmeze Mie. (Matei X, 38).

Prin urmare, si cuvantul "pahar" si cuvantul "cruce", in Evanghelie, au un inteles dublu. Si chiar daca acest inteles este diferiit (cand ne gandim la aspectul lui concret si figurat), in substanta el este unul.

Trupul si Sangele Mantuitorului Hristos, din care ne impartasim in Sfanta Euharistie, sunt datatoare de viata pentru fiinta noastra. "Sange" si "viata" sunt notiuni sinonime in limbajul biblic (Levitic XVII, 11; Deuteronom XII, 23). Asa dupa cum in foisorul din Sion, Paharul Sangelui lui Hristos este baut de ucenici, si prin aceasta ei intra in comuniune cu Sangele Sau, adica cu viata lui Hristos, tot asa si dupa aceea, in decursul vietii lor, ei trebuie sa bea paharul vietii in Hristos, paharul suferintei Sale, fiindca numai astfel poate fi inlaturat raul (si moartea) si numai astfel poate renaste viata. Paharul vietii lui Hristos este unul. Paharul de la Cina cea de Taina este prototipul Paharului de pe Golgota, pentru care si Apostolul spune: "De cate ori veti manca aceasta paine si veti bea acest pahar, moartea Domnului vestiti pana cand va veni" (I Cor. XI, 26). Iar paharul pe care trebuie sa-l bea ucenicii in viata, este reprezentarea, continuarea si asemanarea Paharului lui Hristos de pe Golgota.

Paharul Sangelui lui Hristos, care s-a varsat pentru mantuirea lumii, din care ne impartasim la Sfanta Liturghie, reprezinta o unitate cu Hristos, o unitate nu ca o simpla amintire, ci o unitate reala, adevarata, unitate care, odata efectuata, face posibila viata in Hristos.

Dar paharul vietii in Hristos nu poate fi limitat numai la paharul liturgic. Daca aceasta limitare ar fi fost posibila, atunci nu mai era nevoie de a purta crucea, nu mai trebuia baut Paharul Domnului. Caci daca continutul convorbirii Mantuitorului despre painea vietii din capitolul al saselea de la Ioan, s-ar fi referit numai la Sfanta Euharistie, atunci n-ar mai fi fost nevoie nici de Golgota; atunci intreaga lucrare de mantuire a lumii ar fi avut loc numai prin intemeierea Sfintei Euharistii si prin continuarea si repetarea ei ulterioara pentru urmasii lui Hristos. Dar nu este asa. Invatatura Mantuitorului Hristos, despre Painea vietii, nu se refera numai la paharul liturgic. Comunicarea cu Hristos numai prin paharul liturgic, fara paza poruncilor Lui, sau ducind in acelasi timp o viata nevrednica, nu numai ca nu ajuta la mantuire, ci are drept urmare osanda celui pacatos. "Oricine va manca painea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat fata de trupul si de sangele Domnului", - scrie Sfantul Apostol Pavel crestinilor din Corint. "Sa se cerceteze deci omul pe sine si asa sa manance din paine si sa bea din pahar. Caci cel ce mananca si bea cu nevrednicie, osanda isi mananca si bea, nesocotind trupul Domnului" (I Cor. XI, 27-29). Paharul vietii la omul credincios este unul singur.

De aceea nu se poate ca in biserica sa bei paharul Domnului, iar in viata de toate zilele sa bei "paharul diavolului" (I Cor. X, 21).

Pentru deplinatatea vietii in Hristos, este nevoie nu numai de comuniunea liturgica cu Trupul si Sangele lui Hristos, ci si de o viata activa. Aceasta viata activa reprezinta unicul si neschimbatul drum care duce la mantuire. Caci tocmai pentru restabilirea unitatii vointei omenesti cu vointa divina a venit la noi Fiul cel Unul-Nascut al lui Dumnezeu.

Viata in Hristos reprezinta o adevarata impartasire cu Trupul si Sangele Lui, fiindca numai traind aceasta viata se restabileste adevaratul Trup al lui Hristos - Biserica lui Hristos (Efes. I, 23; Colos. I, 24). In aceasta viata intima cu El - care este marea taina a comuniunii cu Trupul lui Hristos - se infaptuieste Trupul lui Hristos (Biserica). Iisus Hristos a randuit pe cei alesi ai Sai "... la desavarsirea sfintilor, la locul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos" (Efes. IV, 12). De aceea, noi suntem chemati ca prin adevarata iubire de Dumnezeu si de oameni sa ne desavarsim in Hristos: In Sfanta Euharistie - prin comuniune liturgica, in viata - prin participare activa si slujire cu credinta si cu dragoste la desavarsirea Trupului Bisericii.

Avind in vedere cele spuse, vedem ca Cina cea de Taina, oficiata de Mantuitorul Hristos, constituie temeiul Liturghiei noastre, la care credinciosii se impartasesc cu adevaratul Trup si Sange al Mantuitorului, si pe care o savarsim dupa porunca Domnului. "Aceasta sa o faceti in cinstea Mea." In acelasi timp, vedem ca Domnul ne cheama sa-L urmam si in viata de toate zilele. Iar aceasta urmare a lui Hristos este anticipata, insotita si intarita prin comuniunea liturgica. Acest fapt este exprimat in mod convingator in rugaciunile pe care crestinii ortodocsi le rostesc inainte de a se apropia de sfanta taina a Trupului si Sangelui Domnului: "Asa, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, sa nu-mi fie mie spre osanda impartasirea preacuratelor si de viata facatoarelor Tale Taine, nici sa ajung neputincios; ci da-mi, pana la suflarea mea cea mai de pe urma, fara de osanda sa primesc particica sfintelor Tale Taine, spre impartasirea cu Duhul Sfant, ca merinde pentru viata de veci si spre raspuns bineprimit la infricosatorul Tau scaun de judecata, ca si eu, dimpreuna cu toti alesii Tai, sa fiu partas bunatatilor Tale cele nestricacioase, pe care le-ai gatit Doamne celor ce Te iubesc pe Tine, intru care esti prea slavit in veci, amin." (Rugaciunea intai de la Sfanta Impartasanie).

Si Cina cea de Taina si Patimile lui Hristos de pe Golgota si Dumnezeiasca Liturghie, care se oficiaza dupa porunca Domnului, si viata noastra traita dupa poruncile lui Hristos, - toate acestea reprezinta aceeasi lucrare de mantuire a lui Hristos, ca un singur corp indisolubil, ca un singur organism. In aceasta lucrare de mantuire, multipla ca aspect dar unica in substanta, totul este nedespartit unul de altul. Despartite sunt numai momentele acelei unitati ale vietii divino-umane, momentele vietii Unicului Trup al lui Hristos, care este Biserica si al carei Cap este Hristos Insusi (Efes. IV).

"Paharul vietii", pe care Domnul l-a incredintat apostolilor Sai la Cina cea de Taina, a fost in acelasi timp si paharul comuniunii, pentru cei care il vor urma pe El. Unindu-se cu Domnul lor prin Taina Sfintei Euharistii, crestinii sunt uniti si intre ei in cea mai stransa comunitate , care este Biserica Domnului, si care le ofera aceasta Taina. Ei sunt constienti ca biserica din care fac parte a fost intemeiata pe jertfa lui Hristos si rascumparata cu Sangele Sau. Astfel, Sfanta Euharistie consolideaza intr-o singura unitate pe Insusi Hristos Mantuitorul cu credinciosii, in legatura iubirii Sale, incat ei toti, impreuna cu El, alcatuiesc o unitate deplina, un singur Trup (Biserica), al carui Cap este Hristos Iisus.

Cuvantul "liturghie"( ) insemneaza lucrare publica , caci liturghia se oficiaza prin rugaciunea intregii Biserici. Aceasta publicitate este remarcata foarte clar in rugaciunile liturghiei ortodoxe. Chiar in primele rugaciuni pe care le citeste preotul in timpul cantarii antifoanelor, este exprimata dorinta ca Domnul sa pazeasca "deplinatatea Bisericii" Sale. Deosebit de semnificativa in acest sens, este rugaciunea antifonului al treilea, adresata lui Dumnezeu, Cel ce ne-a daruit noua aceste rugaciuni "obstesti si impreuna glasuite", Cel ce si la doi si la trei, care se unesc intru numele Sau a fagaduit sa le implineasca cererile...

In rugaciunea din timpu iesirii mici, preotul se roaga, spunand "ca impreuna cu intrarea noastra (in altar) sa fie si intrarea sfintilor ingeri". In constiinta credinciosilor exista convingerea ca Sfanta Liturghie este o lucrare sfintitoare, savarsita de oameni, impreuna cu sfintii ingeri.

Caracteristic e si faptul ca, in Sfanta Liturghie, toate rugaciunile se fac din partea tuturor credinciosilor prezenti. Preotul slujitor nu se roaga numai de la sine sau numai pentru sine. Nicaieri nu se pronunta cuvantul "eu"; toate rugaciunile sunt rostite de preot ca din partea intregii Biserici. De aceea, in toate aceste rugaciuni intalnim pronumele "noi". O exceptie de la aceasta regula face numai rugaciunea din timpul cantarii Heruvicului, cand preotul se roaga, ca Domnul sa-i curete sufletul si inima sa de "cugete viclene" si sa-l invredniceasca ca, prin puterea Sfantului Duh, sa stea inaintea sfintei mese, pentru a jertfi preacuratul Trup si Sange al Domnului, pentru el si pentru poporul ce sta inainte. Dar indata in rugaciunile urmatoare imnului heruvic, preotul se roaga din nou in numele tuturor: "Doamne, Dumnezeule, Atottiitorule, Cel ce esti singur Sfant..., primeste si rugaciunea noastra a pacatosilor... Si ne invredniceste a-Ti aduce Tie daruri si jertfe duhovnicesti, pentru pacatele noastre si pentru cele din nestiinta ale poporului...".

Canonul liturgic (partea esentiala a Liturghiei) se incepe cu chemarea spre comuniune, cu aceeasi iubire si credinta: "Sa ne iubim unul pe altul, ca intr-un gand sa marturisim pe Tatal si pe Fiul si pe Sfantul Duh, Treimea cea de o fiinta si nedespartita". Aceeasi iubire a crestinilor, iubirea unul fata de altul si pacea existenta intre ei, reprezinta temeiul pentru oficierea de catre intreaga comunitate a Sfintei Liturghii, care este "mila pacii".

Rugaciunile de la incheierea canonului liturgic se rostesc de preot in numele tuturor celor prezenti in fata sfantului altar. Suntem prezenti la cel mai important moment al Sfintei Euharistii: inaltarea si sfintirea Darurilor, "ale Tale dintru ale Tale, Tie Ti-aducem de toate si pentru toate. Pe Tine Te laudam, pe Tine Te binecuvantam, Tie iti multumim si ne rugam Tie, Dumnezeului nostru". In aceste cuvinte rostite de preot (prima parte) si de toti credinciosii (a doua parte) este oglindita in modul cel mai direct esenta liturghiei, ca o lucrare comuna de sfintire. In numele tuturor, sfintitul slujitor se roaga, pentru ca Dumnezeu sa trimita pe Duhul Sau cel Sfant peste credinciosii care stau de fata, si peste Darurile ce sunt puse inainte: "Duhul Tau cel Sfant peste credinciosii care stau de fata, si peste Darurile ce sunt puse inainte: "Duhul Tau cel Sfant, Bunule, nu-l lua de la noi, ci ni-l innoieste noua, celor ce ne rugam Tie". Dupa ce Sfintele Daruri sunt prefacute, prin venirea Sfantului Duh, urmeaza prima rugaciune, care caracterizeaza esenta intregii liturghii: "Iar pe noi, pe toti, care ne impartasim din aceeasi Paine si din acelasi Potir, uneste-ne unul cu altul, prin impartasirea aceluiasi Duh Sfant". Dupa ce face pomenirea tuturor celor ce stau in jurul Sfantului Jertfelnic, preotul se roaga in numele intregii comunitati, zicand: "Si ne da noua, cu o gura si o inima, a slavi si a canta preacinstitul si de mare cuviinta numele Tau, - al Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh..."

Toti membrii Bisericii pamantesti se sfintesc prin aceasta Taina, pentru ca fiind curati sa poata intra in legatura cu Biserica sfintilor, cu Biserica cereasca. "Asa, Doamne, Dumnezeul nostru - se roaga preotul liturghisitor - pe nici unul dintre noi sa nu-l faci vinovat de aceste ale Tale infricosatoare si ceresti Taine...; ci ne da noua pana la suflarea noastra cea mai de pe urma sa primim cu vrednicie particica Sfintelor Tale Taine, ca merinde pe calea vietii vesnice si spre raspuns bine primit la infricosatorul scaun de judecata al Hristosului Tau. Ca si noi, impreuna cu toti sfintii care din veac au bineplacut Tie, sa ne facem partasi vesnicilor Tale bunatati, pe care le-ai gatit celor ce Te iubesc pe Tine, Doamne".

Invocand "unirea credintei si impartasirea Sfantului Duh", in acelasi timp, apropiindu-ne de sfantul potir, toti, cu o gura si cu o inima suntem chemati a ne ruga Unicului Parinte: "Tatal nostru"! Iar cand soseste insusi momentul impartasirii, toti - si sfintii slujitori si credinciosii mireni - se unesc cu Hristos si intre ei, "din aceeasi Paine si din acelasi Pahar".

Consumand Sfintele Daruri si fiind in cea mai stransa comuniune organica cu Hristos, toti cei care s-au impartasit sunt uniti si unul cu altul, in aceeasi stransa si organica comuniune, - toti alcatuind o singura unitate duhovniceasca si, prin aceasta, un singur Trup al lui Iisus Hristos. In felul acesta se ajunge la scopul pentru care s-au si rugat toti dupa prefacerea Sfintelor Taine, anume, ca toti, "impartasindu-se din aceeasi Paine si din acelasi Pahar" sa fie uniti unul cu altul, "prin impartasirea aceluiasi Duh Sfant", traind in armonie si colaborare cu toata lumea.

Impartasindu-ne cu Sfintele Taine si luand paharul vietii traita in Hristos, noi devenim in cea mai stransa unire cu El si unul cu altul, integrandu-ne in Biserica cea una si sfanta, care este Trupul duhovnicesc al lui Iisus Hristos, implinirea celui ce plineste toate intru toti. (Efes. I, 23). Traditia ortodoxa este profund liturgica, intrucat pentru Ortodoxie Biserica exista in Euharistie si prin Euharistie, iar forma concreta este locasul in care se savarseste Euharistia, si nu in chip intamplator este numita "biserica", (pentru ca universul intreg este o liturghie, o liturghie cosmica, in care se aduce inaintea tronului lui Dumnezeu intreaga creatie). Teologia ortodoxa este in fond o doxologie, o liturghie, este o teologie euharistica.

Avand in vedere schimbarile care s-au produs pe parcursul vremii in conceptia Bisericii despre lume si despre viata, mai ales sub influenta transformarilor stiintifice, filosofice, sociologice, trebuie sa ne intrebam: ce poate oferi viata liturgica ortodoxa oamenilor epocii noastre? Dar pentru ca Euharistia este uneori rau inteleasa si semnificatia ei alterata, inainte de a arata cum trebuie conceputa Euharistia, cand se vorbeste despre viziunea euharistica a lumii, este nevoie sa precizam vechiul inteles ortodox si patristic al Euharistiei.

Vechea conceptie despre Euharistie intelegea Euharistia nu numai si nici in chip principal ca un mijloc de exprimare a pietatii, ci mai ales ca o actiune, ca o liturghie (acest termen ortodox este cu deosebire caracteristic) si mai ales ca un act de adunare la un loc, ca expresie comuna, generala, a Bisericii totale, nu ca o relatie verticala a fiecaruia cu Dumnezeu. (Trebuie remarcat faptul ca Rasaritul ortodox care a pastrat aceasta conceptie veche cu scumpatate, nu a introdus niciodata nici liturghii individuale, nici adorarea sfintelor Daruri sub forma care sa le readuca in permanenta la starea de obiect de pietate si de cult). Euharistia este in chip esential un eveniment care se produce, un act dar nu un act al fiecaruia, e un act al Bisericii totale...

In raportul Euharistiei cu celalate Taine, Biserica veche avea conceptia despre o singura si unica Taina, Taina lui Hristos, de unde decurge ca singura intelegere cu putinta a Euharistiei este intelegerea hristologica: ea este Trupul lui Hristos, Hristos insusi, Hristos total. De aceea trebuie sa vedem in Euharistie nu un mijloc de transmitere a harului - abstract si independent de hristologie - ci pe Hristos insusi Care mantuieste pe om si lumea si ne impaca cu Dumnezeu Caracterul fundamental al Euharistiei consta in faptul ca ea este o adunare si un act, si ca misterul total al lui Hristos, Hristos total, mantuirea lumii, se reveleaza, se vede si se concentreaza in ea. De aceea apropierea de Euharistie trebuie sa se faca, nu in intelegerea autonoma si abstracta despre Taine, ci ca fata de ceva concret, asa cum se prezinta Euharistia in Liturghia concreta intr-o Biserica. Iar in cercetarea Liturghiei ortodoxe - care este acceptarea lumii si a cretiei in actiune - vom descoperi ca Euharistia contine o viziune speciala asupra istoriei. Ca o miscare inversa fata de monahism - care practica fuga de lume - Liturghia se caracterizeaza prin primirea tuturor credinciosilor care, venind la celebrarea ei, aduc cu ei insisi lumea, inteleasa in chipul cel mai

realist. Astfel credinciosul aduce cu sine relatia sa cu lumea naturala, cu creatia. (In vechime era obiceiul ca fiecare credincios sa aduca daruri din roadele pamantului, pe care le oferea lui Dumnezeu, ca "Euharistie"). Prin urmare, in loc sa faca pe credinciosi sa-si uite nevoile venind la biserica, Liturghia le cere sa-si aduca nevoile si sa se roage pentru toate categoriile de nevoi si de semeni; iar dupa ce in timpul Liturghiei - in consensul ecteniilor si al rugaciunilor - lumea toata se perinda in fata altarului, la sfarsitul Liturghiei credinciosii sunt invitati "sa iasa cu pace" din nou in lume. In al doilea rand trebuie remarcat faptul ca lumea, care ia parte la Liturghie pentru a ramane asa cum este ci, lepadand grija de toate cele oare fac pe credincios nevrednic sa ia parte la Euharistie, credinciosii participa la acest remediu de nemurire care este Liturghia, care-I accepta, le inlatura coruperea, ii sfinteste si-I ofera Creatorului lor ca "darurile Tale dintru darurile Tale, pe care le aducem Tie din toate si pentru toate".

Aceasta acceptare a lumii in Liturghie dovedeste ca pentru viziunea liturgica a creatiei, lumea nu a incetat niciodata de a fi cosmosul lui Dumnezeu, ca tot ceea ce suntem, tot ceea ce facem tot ceea ce ne intereseaza. Astfel tot ce este in lume poate si trebuie sa treaca prin mainile liturghisitorului, nu pentru a ramane ce este, ci pentru a deveni ceea ce este in adevar, dinainte de a fi fost deformat de pacat. Aceasta recunoastere si negare a lumii in Liturghie constituie transfigurarea euharistica, in care omul este reinnoit fara a fi distrus si fara a fi creat din nimic, transfigurare care constituie in spatiu si timp. Manifestarea misterului lui Hristos, in care Adam cel vechi s-a reinnoit fara sa fie distrus, mister in care natura umana a fost asumata fara sa se schimbe, omul a fost indumnezeit fara a inceta sa fie om.

Viziunea liturghica ortodoxa iese in intampinarea omului credincios si a nevoilor lui. Pentru ca in Liturghia ortodoxa omul este prezent, e intreg impreuna cu firea reprezentata prin painea si vinul din Sfintele Daruri, prin lemnul si culoarea icoanelor sfintilor care creeaza atmosfera unei prezente personale sfintitoare unica, la care participa intreg, nu cu ochii inchisi (ca in pietatea occidentala, in care omul credincios trebuie sa intalneasca pe Dumnezeu intr-o relatie psihologica, relatie pretins imateriala).

Pe langa aceasta salvare a integritatii omului, viziunea euharistica salveaza pe credincios si de la criza izolarii, creand in el constiinta vietii in comuniune. Intradevar, Euharistia nu constituie o simpla intalnire verticala a fiecarui credincios cu Dumnezeu, ci - asa cum ea s-a pastrat in Ortodoxie - Euharistia este in chip esential sociala si ecleziala. Nu exista nici o alta manifestare de existenta ecleziala in care crestinii inceteaza de a mai fi indivizi, pentru a deveni Biserica. In Euharistie, tot ce participa, in alta vreme, fiecare crestin in chip individual: rugaciune, credinta, dragoste, caritate, inceteaza de a mai fi "al meu", pentru a deveni "al nostru", iar relatia intreaga intre om si Dumnezeu devine relatia lui Dumnezeu cu poporul Sau, cu Biserica Sa. De aceea Euharistia nu este numai comuniunea fiecaruia cu Hristos, ci ea este totodata comuniunea

credinciosilor intre ei si unitatea lor in trupul lui Hristos, nu in mai multe trupuri, ci intr-un singur trup. In acest fel adevarul biblic dupa care calea catre Dumnezeu rezuma si implica adevarata cale spre aproapele, este in chip deosebit vie in Euharistie, care constituie actul cel mai antiindividualsit din Biserica. Pentru ca omul inceteaza de a mai fi un individ, ci devine o persoana, nu mai este un mijloc, ci devine un scop, credinciosul fiind el insusi scop, chip si asemanare a lui Dumnezeu, care isi gaseste implinirea numai in comuniunea cu Dumnezeu si cu ceilalti credinciosi.

Traditia teolgica a transformat morala intr-un sistem de reguli de conduita si intr-un domeniu de teologie, in care formele de comportare au fost transformate in dogme absolute, abstracte, fara legatura nici cu diversitatea oamenilor, nici cu diversitatea epocilor istorice, ci integrandu-se intr-un pietism conformist, dupa care raporturile dintre Dumnezeu si om au capatat caracter juridic - larg raspandit in romano-catolicism. Daca se semnaleaza decadenta valorilor morale in lumea secularizata de azi, vina acestei stari o poarta recurgerea la declaratii morale principiale, pentru a convinge o lume care nu mai asculta, intrucat se uita ca Logosul nu consta in cuvinte, ci in prezenta Persoanei Lui, care se intrupeaza in Euharistie, care este inainte de toate unire si comuniune. Impotriva traditiei care a dus la aceasta stare, viziunea euharistica a lumii si a societatii nu ingaduie si nu admite o autonomie a moralei sau reducerea ei la reglementari juridice absolute, pentru ca viata morala decurge dintr-o transfigurare si dintr-o reinnoire a creatiei si a omului in Hristos, incat orice porunca morala apare si trebuie inteleasa numai ca o consecinta a acestei transfigurari sacramentale. Intr-o astfel de viziune, comportarea morala este inteleasa ca o prelungire a trairii liturgice, dupa cum spune Sf. Apostol Pavel in Epistola catre coloseni 3, 1-5, 9-10: "Daca atiinviat cu Hristos ... dezbracati pe omul cel vechi si imbracati pe omul cel nou..." (termeni care au devenit liturgici in slujba Botezului).

In acest fel Euharistia ne ofera nu un sistem de reguli morale, ci o societate transfigurata si sfintita, un aluat care va insufleti intreaga creatie, nu prin teama de poruncile morale, ci printr-o prezenta sfintitoare. Prezenta marturiei care nu fabrica lanturi de neindurat pentru crediciosi, ci ii invita la libertatea de fii al lui Dumnezeu, ii cheama la comuniunea cu Dumnezeu, comuniune care le va aduce renasterea. Euharistia are in natura ei intima o dimensiune eshatologica, deoarece, cu toate ca intra in istorie, Euharistia nu se transforma in intregime in istorie; in ea se intalnesc, aici si acum, "eshaton" cu istoria, ceea ce este perfect, cu ceea ce este relativ in existenta credinciosului, constituind o marturie cu deosebire dramatica, o marturie morala care este har ce coboara in chip vertical de la Duhul Sfant, prin epicleza, care constituie latura fundamentala si caracteristica a euharistiei ortodoxe, prin care "veacul prezent" se transfigureaza si devine in Hristos "o noua creatie". De aceea Euharistia va deschide totdeauna calea nu spre un vis de perfectiune progresiva, ci spre exigenta unei asceze eroice, a unei experimentari a "kenosei" si a Crucii, singura in care poate fi traita in lume - pana la sfarsitul

veacurilor - biruinta Invierii. Fara aceasta perspectiva si dimensiune eshatologica, ce patrunde prin comuniunea euharistica si face cu putinta indumnezeirea noastra in timp si spatiu, nici o metoda misionara, nici o diplomatie a dialogului cu lumea, nici un sistem de morala nu va transfigura lumea de azi in Hristos.

Incapacitatea crestinismului de a intalni pe omul de azi - datorata marginirii la apararea unor forme morale si teologice necorespunzatore - ar fi cu putinta de inlaturat daca Biserica sa, in care credinciosul isi afla integritatea in comuniunea cu Dumnezeu. Constienta de viziunea euharistica asupra lumii, pe care o pastreaza in tezaurul sau liturgic, Biserica Ortodoxa poate ajunge la unele reformulari teologice creatoare. Necestiatea prezentei Bisericii in viata actuala a lumii, este manifestata prin stradaniile depuse pentru o reinnoire a misiunii universale a Ortodoxiei in formele epocii istorice actuale. In aceasta perspectiva Biserica trebuie sa asume viata lumii si a formelor sale in viata crestina, facand ca fiecare crestin ortodox sa fie pe deplin omul epocii sale.

In aceasta perspectiva devine posibila intelegerea Euharistiei din Liturghia ortodoxa ca viziune asupra intregului cosmos, a intregi creatii in actiune. Aceasta viziune ortodoxa asupra istoriei, inlaturand practica "fugii de lume", primeste la Euharistie pe toti credinciosii care aduc cu ei insisi lumea - inteleasa in chipul cel mai realist - caci credinciosul ortodox participa la Liturghie cu fiinta sa concreta, cu slabiciunile si cu pasiunile sale, cu relatiile sale cu lumea naturala, cu intreaga creatie, cu semenii si se roaga pentru nevoile sale si ale semenilor sai, cu care el formeza - ca fii ai Aceluiasi singur Parinte ceresc - un singur tot, o singura lume, catre care Biserica il invita, la sfarsitul Liturghiei, "sa iasa in pace" din nou in lumea vremii lui, de care nu poate fi despartit sub nici o forma. Biserica Ortodoxa este, inainte de toate, o Biserica liturgica. Cultul constituie centrul vietii bisericesti si cea mai sigura expresie a credintei sale (lex orandi lex credenti est). Liturghia ortodoxa (euharistica) este profund biblica in continutul ei (98 referiri la Vechiul Testament si 124 referiri la Noul Testament). Aceasta explica si faptul ca liturghia ortodoxa s-a schimbat foarte putin de-a lungul veacurilor. Pe linga faptul ca ea reprezinta interpretarea si experienta comuna a tainei lui Hristos si a Bisericii Sale, liturghia ortodoxa este - in acelasi timp - si o traditie vie, care uneste in aceeasi credinta o mare diversitate, de generatii si de Biserici etnice si locale. Ca atare, Biserica Ortodoxa nu poate fi inteleasa fara liturghia sa. Prioritatea acordata liturghiei ca lex credenti (norma credintei) si ca lex orandi (rinduiala cultului), fata de autoritatea juridica arbitrara sau fata de parerile teologice individuale, constituie trasatura caracteristica a conceptiei ortodoxe cu privire la unitatea Bisericii: caracterul ei sacramental-comunitar.

1. Liturghia - prin insasi natura sa - este un act integrator sau o lucrare atotcuprinzatoare: lucrarea lui Dumnezeu pentru popor. De aici rezulta caracterul divino-uman al liturghiei. Liturghia (din gr. leiton+ergon) inseamna

actiune publica sau comuna, respectiv, actiunea laso-ului, a intregului popor al lui Dumnezeu, deci nu doar a clerului.

Citeva exemple ale caracterului divino-uman si atotcuprinzator al liturghiei:

a. Inainte de inceperea liturghiei, diaconul reaminteste episcopului ca acum este momentul potrivit (kairos) pentru a actiona, de a lucra pentru Dumnezeu (alta traducere posibila: acum este kairos-ul pentru lucrarea Domnului). De fapt, denumirea traditionala si cea mai raspindita pentru liturghia euharistica este, in Biserica Ortodoxa, "dumnezeiasca Liturghie".

b. Slujitorul principal este Insusi Hristos, Arhiereul nostru vesnic: "Caci Tu esti Cel Care aduci si Te aduc. Cel Care primesti si Cel care Te imparti. Hristoase Dumnezeul nostru!" (rugaciunea dinainte de iesirea cu Sfintele Daruri).

c. Intrucit liturghia este actiunea intregii obsti crestine, sau actiunea lui Dumnezeu pentru intreg poporul Sau dreptcredincios, in Ortodoxie, nu exista liturghie individuala - adica savirsita doar pentru preot sau numai de catre acesta pentru credinciosi - cum nici liturighii speciale pentru anumite categorii de membri ai Bisericii (liturghii pentru batrini, copii etc.). De fapt, toti membrii Bisericii sint invitati la aceeasi liturghie, oficiata o singura data pe zi, in acelasi loc: clericii si mirenii, tinerii si bartinii, saracii si bogatii, barbatii si femeile.

d. Toate verbele utilizate in liturghie sint la plural, chiar atunci cind rugaciunile sint pronuntate doar de catre preot, intrucit acestea sint ale intregii comunitati, sau pentru intreaga comunitate. Forma dialogica intre una si mai multe voci exprima inclusivitatea unitatii Bisericii, diversitatea adunata in comuniune, evitind atit uniformitatea, cit si individualismul, aceasta comuniune fiind caracterizata prin dialog, daruire reciproca si fatietate armonioasa. (Singularul este folosit numai atunci cind preotul se pocaieste de propriile pacate).

e. Pentru a intelege liturghia ca actiune integratoare prin care Biserica, Trup al lui Hristos, este edificata in fratietate, se face astazi incercarea - mai ales in diaspora ortodoxa din Europa Occidentala si din America de Nord - de a reintroduce oficierea Tainelor Botezului si Cununiei de la inceputul liturghiei euharistice, asa cum se proceda in Biserica primara. Adesea, vechea traditie ne ajuta la reinoirea sau corectarea traditiei si practicii contemporane!

Nu cu mult timp inainte, deseori, numai corul participa la cintarea liturgica: astazi, insa, in multe Biserici locale, se incurajeaza participarea tuturor membrilor Bisericii la oficierea liturghei (cintarea si rugaciunea comuna).

2. Liturghia euharistica constituie un memorial integrator deoarece nu este vorba numai de pomenirea Persoanei si actelor lui Hristos, ci si de intreaga

Biserica, unita cu El prin credinta si dragoste. De aici rezulta si dimensiunea soborniceasca, nu doar locala sau nationala, a lituraghiei. In liturghia ortodoxa, Hristos nu apare niciodata singur, ci in comuniune indivizibila cu Tatal si cu Sfintul Duh, precum si in comunicune inseparabila cu Trupul Sau - Biserica. Ca atare, la incheierea oricarei rugaciuni apare doxologia treimica, adica indreptata catre Sfinta Treime: Tatal, Fiul si Sfintul Duh, comuniunea suprema de viata si iubire, descoperita noua de Hristos si premarita de Biserica. Doxologia treimica este urmata - cu mici exceptii - de lauda adusa Maicii Domnului, care personifica Biserica ca Trup al lui Hristos, sau salasluirea lui Dumnezeu in umanitate, Maica Domnului realizind cea mai intima si libera acceptare a lui Hristos-Dumnezeu de catre omenire.

Iata citeva exemple:

a. Cind ortodocsii savirsesc memorialul actualizator al mortii si invierii lui Hristos in liturghia euharistica, conform poruncii Sale: "Faceti aceasta intru pomenirea Mea" (I Corinteni 11, 24) ei Il pomenesc pe Intregul Hristos (totus Cristus: caput et membra) pe Iisus Hristos, Capul unit cu Trupul Sau tainic - Biserica. In acest sens, toti sfintii Vechiului si Noului Legamint (communio sanctorum) sint pomeniii in liturghia euharistica. Intre acestia, Fecioara Maria, Maica Domnului Hristos si icoana eshatologica a Bisericii (Apocalipsa 12 si 21, 1-3) este pomenita intr-o forma deosebita de lauda (vezi, mai ales, proscomidia, precum si rugaciunile de dupa sfintirea darurilor).

b. Liturghia mentioneaza sfintul (sfinta) zilei, pe numele respectiv, conform calendarului - aceasta constituind o alta expresie a dimensiunii integratoare, atotcumprinzatoare a liturghiei, care transcende spatiul, timpul, sexul, pozitia sociala, rasa virsta, cultura - pentru a realiza comuniunea tuturor credinciosilor in Hristos.

c. Aceasta inclusivitate a pomenirii liturgice este accentuata si in iconografia (pictura) ortodoxa, care infatiseaza comunitatii credinciosilor iubirea lui Dumnezeu pentru Biserica Sa din toate timpurile si de pretutindeni, precum si actiunea sfintitoare a Sfintului Duh in toate generatiile si in toata lumea.

d. Pomenirea mortilor adormiti in credinta arata, de asemenea, puterea rugaciunii si iubirii, care este mai puternica decit moartea fizica.

3. Liturghia este cultul integrator de cerere si de multumire, nu numai pentru Biserica, ci si pentru intreaga creatie. Tocmai de aceea se poate vorbi despre dimensiunea cosmica a liturghiei. Exemple.

a. in ectenia cea mare de la inceputul liturghiei, Biserica se roaga pentru intreaga lume si pentru toata credinta;

b. inaintea sfintirii piinii si a vinului, cuvintele anaforei (oferirii darurilor) arata ca acestea sint oferite lui Dumnezeu pentru intreg cosmosul: "Ale Tale dintru ale Tale, Tie Iti aducem de toate si pentru toate" (adica, in numele si pentru binele intregii creatii);

c. apoi, dupa sfintire se spune: "Inca aducem Tie aceasta slujba duhovniceasca, pentru toata lumea Ta, pentru Sfinta soborniceasca si apostoleasca Biserica."

4. Liturghia, ca Taina sau icoana profetica a adunarii eshatologice a omenirii in Imparatiea lui Dumnezeu (Matei 24, 30-31) si ca prinz pascal la masa Domnului (Matei 26, 29) constituie - in acelasi timp - in mod paradoxal, o judecata ("crisis") si o acceptare a lumii noastre, o chemare la "metanoia" (la pocainta, convertire si reinoire), precum si la "koinonia" (comuniune de viata si iubire), un eveniment sau o fratietate exclusiva si inclusiva. Tensiunea intre cele doua aspecte ale evenimentului se vede in credinta si practica apostolica: Matei 28, 19 si Matei 25; Apocalipsa 21, 24 si 21, 27; Galateni 3, 28 si I Corinteni 11, 29. Exemple:

a. marturisirea personala a pacatelor (spovedania) si marturisirea credintei comune (continute in Crez si in toate cintarile liturgice) preced participarea la impartasirea euharistica cu Trupul si Singele Domnului:;

b. impacarea celor despartiti si dezbinati din cauza conflictelor de credinta sau a lipsei de iubire din viata Bisericii (schisme, certuri) este o conditie prelabila pentru impartasirea euharistica comuna.

Observatii: Excluderea unora de la impartasirea euharistica nu este definitiva, ci - mai degraba - terapeutica, aceasta facindu-se in vederea reinnoirii vietii noastre, conform poruncilor de iubire ale lui Hristos (I Corinteni 5, 1-13 si II Corinteni 2, 5-11). Intrucit Euharistia este Taina comuniunii cu Hristos in Imparatia cerurilor, indepartarea temporara de impartasire euharistica are ca scop atentionarea penitentului ca - in cazul in care nu-si schimba viata aici, pe pamint - risca sa piarda comuniunea vietii vesnice din Imparatia cerurilor, adica mintuirea.

5. Consideratii finale.

Desi textele noastre liturgice ortodoxe sint - inainte de toate - integratoare (inclusive) din punct de vedere teologic, totusi noi trebuie sa imbunatatim participarea membrilor Bisericii la liturghie. Confruntati frecvent cu pericolul ritualismului formal si al rutinei, noi - clericii si mirenii ortodocsi trebuie sa redescoperim astazi in bogata traditie a sfintei noastre liturghii, profunda ei semnificatie eclexiala si existentiala: trebuie sa participam la aceasta nu doar din obligatie morala sau din obicei, ci ca la un act de edificare a comunitatii bisericesti prin iubire reciproca in Hristos si prin preocupare comuna pentru viata intregii lumi. Trebuie sa redescoperim liturghia ca inspiratie si viziune

pentru viata noastra de zi cu zi, ca un izvor de lumina pentru a privi lumea asa cum o vede Hristos, spre a accepta sau respinge ceea ce El accepta sau respinge.

Secularizarea de astazi, pe de o parte, si cautarea spirituala a unui sens mai profund al vietii, pe de alta parte, maresc urgenta implinirii acestei sarcini.

Necesitatea unei liturghii inclusive, bazate pe o participare sporita, ne apare si mai acuta, atunci cind la liturghia de duminica gasim unele biserici pline de credinciosi, iar nu departe de ele biserici aproape goale. Care sint motivele pentru care intr-o biserica, liturghia constituie preocuparea tuturor, iar in alta ea este privita ca fiind exclusiv datoria sau "meseria" clerului?

Acest fapt demonstreaza ca minunatele texte liturgice traditionale, ce reflecta o viziune atotcuprinzatoare de viata, nu sint suficiente daca nu sint traite, daca diferitele daruri proprii obstei vii a credinciosilor nu sint descoperite si folosite si daca participarea credinciosilor nu este incurajata si stimulata. 1. Filocalia, ca colectie de scrieri preocupate de metoda urcusului duhovnicesc al persoanei, e firesc sa acorde atentia principala starilor interioare ale persoanei, analizei patimilor si virtutilor, si mijloacelor de curatire a celor dintii si de sadire si dezvoltare a celor din urma. Dar ea nu uita sa acorde si impartasirii cu trupul si singele Domnului, in cadrul Sfintei Liturghii a comunitatii, o importanta decisiva ca mijloc de crestere duhovniceasca a persoanei. O staruinta deosebita in descrierea acestei importante a impartasirii euharistice in infaptuirea urcusului duhovnicesc al persoanei se pune in <<Cele o suta de capete>> ale lui Calist si Ignatie, traitori in secolul XIV. Autorii afirma aceasta importanta in mod direct la inceputul cap. 91, dedicat, impreuna cu cap. 92, Sfintei Impartasanii. Dupa ce au descris toate celelalte mijloace necesare purificarii omului si inaintarii lui spre unirea cu Dumnezeu, ei declara la inceputul acestui capitol: <<Dar nimic nu ne ajuta si nu contribuie asa de mult la curatirea sufletului, la luminarea mintii, la sfintirea trupului si la prefacerea amindurora spre o stare mai dumnezeiasca si la nemurire, ba si la biruirea patimilor si a demonilor, sau mai potrivit spus, la unirea cu Dumnezeu cea mai presus de fire, ca impartasirea si comuniunea continua, cu inima si cu simtire curata, pe cit e cu putinta omului, cu prea curatele si nemuritoarele si de viata facatoarele Taine, cu insusi cinstitul trup si singe al Domnului si Dumnezeului si Mintuitorului nostru Iisus Hristos>>.

Precum vedem nu se neglijeaza nicidecum Liturghia comunitatii in viata duhovniceasca a acelor credinciosi care au pornit pe calea urcusului duhovnicesc intr-un mod de asceza calugareasca, sau de linistire in retragere.

Ba in spiritul declaratiei de mai sus se poate spune, in general, ca viata duhovniceasca a persoanei nu se dezvolta intr-o izolare de comunitate euharistica, iar comunitatea euharistica nu ramine neinfluentata de dezvlotarea vietii duhovnicesti a persoanei. Acestea nu reprezinta doua ordini

despartite. Urcusul duhovnicesc al persoanei se alimenteaza din comunitatea euharistica, din impartasirea in comun cu ceilalti credinciosi, cu trupul si singele Domnului, si prin aceasta urmareste o cit mai deplina armonizare cu El si cu comunitatea. Aceasta corespunde de altfel cu faptul ca tinta ultima a urcusului duhovnicesc al persoanei este iubirea de Dumnezeu si de ceilalti oameni, sau deplina incadrare in Imparatia lui Dumnezeu, care e comuniunea desavirsita a tuturor si care nu se poate infaptui decit in Hristos, izvorul iubirii nesfirsite pus noua de Dumnezeu la dispozitie in Hristos. La rindul ei, comunitatea sporeste tot mai mult in caracterul ei de viata in comunitate, prin viata tot mai duhovniceasca a membrilor ei, sau macar a unora dintre ei, in Dumnezeu, sau in Hristos, izvorul iubirii sau al comuniunii dintre toti.

Iar trupul Domnului, oferit noua in Euharistie, are puterea sa ne induhovniceasca si chiar prin aceasta sa ne faca sa sporim in comuniune nu numai cu El, ci si cu ceilalti membri ai comunitatii, prin faptul ca e un trup jertfit si sfintit, sau curat de orice pornire egoista, ba dimpotriva, plin de elanul jertfirii pentru noi, plin de elanul de a ni se darui, pentru ca si noi sa luam acest elan al daruirii noastre lui Dumnezeu si celorlalti oameni. Trupul rastignit si inviat la Domnului e fermentul indumnezeirii sau ridicarii noastre peste noi, al elanului mortii fata de noi insine si al deschiderii pentru viata invierii ce curge din Hristos in noi. Iar trupul inviat al Domnului are in el acest elan, de a ni se darui, de a iesi din El insusi, si de a ne face si pe noi plini de acest elan, pentru ca e coplesit de Duhul Sfint, care e Duhul comuniunii, Duhul care nu poate ramine in nici un fel de granite, care prin trup iradiaza in cei ce au alte trupuri.

In trupul lui Hristos sint active puterile indumnezeitoare, iradiante ale Duhului Sfint, dar fara sa se dispenseze de simtirile si de lucrarile trupului. Dintr-un om curat in sufletul si in trupul lui – caci numai curatia aceasta a omului total e curatie reala – iradiaza in noi o unda de putere curatitoare. Functiunile din trupul Domnului, intru totul curate si de aceea pline de elanul daruirii ce vin in noi impreuna cu trupul Lui, imprima o putere curatitoare functiunilor trupului nostru, deci un elan de daruire curata in toate directiile. Calist si Ignatie citeaza in acest sens cuvintele lui Ioan Scararul <<Daca un trup ce se atinge de alt trup se schimba in puterea sa de lucrare, cum nu se va schimba cel ce se atinge de trupul Domnului cu miini neprihanite?>>.

Curatia aceasta produsa in noi de trupul Domnului cind il primim cu un efort de a ne insusi si cu vointa noastra aceasta curatie ne face nebiruiti de orice ispita spre rau si puternici in orice pornire spre bine. Sfintul Ioan Scararul citeaza pentru puterea aceasta a Sfintei Impartasanii cuvintele urmatoare ale unui barbat duhovnicesc: <<Sf. Ioan de Bostra, barbat sfint si avind putere peste duhurile necurate, a intrebat pe draci, care locuiau in niste fetite furioase si chinuite de ei cu rautate: <<De care lucruri va temeti voi la crestini?>>. Acestia au raspuns: <<Aveti cu adevarat trei lucruri mari: unul pe care il purtati atirnat de gitul vostru; unul cu care va spalati in biserica; si unul pe care il mincati in

adunare (in synaxa)>>. Intrebindu-i iarasi: <<Din acestea trei, de care va temeti mai mult?>>, au raspuns: <<Daca ati pazi bine aceea cu care va impartasiti, n-ar putea nici unul din noi sa faca vreun rau vreunui crestin>>1.

In acelasi spirit, Calist si Ignatie citeaza din Sfintul Ioan Gura de Aur cuvintele: <<Hristos ne-a dat putinta sa ne saturam de trupul Lui, ridicindu-ne la o prietenie si mai mare si aratindu-ne dorul Lui catre noi. Caci nu se da pe Sine celor ce doresc, numai ca sa-L vada, ci si ca sa-L atinga, sa-L manince si sa se sadeasca in trupul Lui si sa se uneasca cu El si sa-si sature intreg dorul>>2. Mai mult chiar, dat fiind ca in orice lucrare a trupului e subiectul insusi lucrator, lucrarile lui Hristos intiparindu-se in lucarile trupului meu, El insusi devine subiectul lucrarilor mele si eu subiectul lucrarilor sale. Iar aceste lucrari fiind pline de Duhul, care e elan de iubire daruitoare, eu insumi devin subiectul acestor lucrari insufletite de elanul iubirii daruitoare a lui Hristos.

Caci impartasindu-ne de trupul lui Hristos, nu-l farimitam ca pe o carne, omorindu-l, ci el ramine intreg, viu si activ in noi, dar intiparit cu toate lucrarile Lui in toate lucrarile trupului nostru, incit putem spune ca noi devenim purtatorii trupului Sau si El purtatorul trupului nostru, El subiectul ochiului nostru, al miinii noastre, iar noi subiectul ochiului Lui, al miinii Lui curate si pline de elanul faptuirii curate. Mai bine-zis, El devine subiectul unic al ochilor nostri curatindu-i si umplindu-i de bunavointa, ai minilor noastre care cauta prin duhul comuniunii ce le insufleteste sa se intinda unele altora cu prietenie si spre ajutorare, sau sa se intinda la rugaciune unele pentru altele. Caci spune Sfintul Simion Noul Teolog: <<Noi devenim madularele lui Hristos si Hristos devine madularele noastre>>3.

Fiecare dintre noi intram intr-o simfonie de simtiri si de fapte ale unora pentru altii, devenim un corp de simtiri si de intentii in corpuri materiale deosebite, umplute de acelasi Hristos.

Totusi, aceasta nu inseamna o confundare a eului meu cu eul lui Hristos, nici a eurilor noastre intreolalta. Daca ar fi asa, n-am mai trai fericirea iubirii intre noi si Hristos si intre noi insine, nici elanul daruirii reciproce. Lucrind Hristos in mine, El lucreaza intr-un fel in care eu constitui sa ma simt ca cel ce ma bucur de lucrarea Lui, ca de o lucrare ce depaseste prin revarsarea ei in mine nesfirsit pe a mea, iar pe a altora ca un dar iubitor ce mi se face. Simtirea iubirii reciproce ce vine din aceasta impreuna-lucrare, se arata si in aceea ca, data fiind infinitatea iubirii, pe care eu niciodata nu o pot primi si darui intreaga, eu insetez totdeauna dupa si mai multa primire si daruire a ei. Tot Sfintul Simion Noul Teolog zice: <<Cind eu beau, totodata insetez… eu doresc sa am tot si sa beau de e cu putinta toate abisurile deodata; dar cum aceasta e cu neputinta, iti spun ca eu sint mereu insetat, desi in gura mea e mereu apa ce curge, ce debordeaza in piraie. Dar cind vad abisurile, mi se pare ca nu beau deloc, pentru ca doresc sa am tot, desi am din belsug apa toata in gura mea.

Eu sint totdeauna un cersetor, desi posed cu adevarat totul unit cu putinul ce-l beau>>4.

Sint unit cu Hristos, dar unit in forma paradoxala a dialogului in care fiecare cere raspuns si primeste raspuns, da si primeste simtiri si asigurari de iubire. Hristos nu vrea numai sa-mi arate si sa-mi dea iubirea Lui, ci vrea ca si eu sa-I dau iubirea mea. E unirea unui schimb continuu. Dar insasi iubirea mea cu care raspund iubirii Lui e alimentata de iubirea Lui.

Acelasi lucru se intimpla si intre mine si ceilalti. Si aceasta cu atit mai mult cu cit acelasi Hristos lucreaza in toti. Lucrind in mine, trezeste iubirea mea fata de El care e in toti si ii face pe toti sa-mi arate iubirea lor, trezita de lucrarea iubirii lui Hristos in ei. Din toti ma iubeste Hristos, dar ma iubesc si ei odata cu Hristos si eu ii iubesc pe toti, dar si Hristos ii iubeste din mine. E unirea unei primiri si daruiri continui nu numai intre mine si Hristos in izolare, ci in comuniunea intre toti. Sfintul Simion zice: <<Daca voiesti tu, vei deveni madular la lui Hristos si la fel toate madularele noastre – ale fiecaruia din noi – vor deveni madulare ale lui Hristos si Hristos madularele noastre>>5.

Unirea intre madularele unui organism, ale unui corp e o unire de dare si primire, o unire de schimb, in care madularele nu se confunda, ci se promoveaza si se sustin in armonie. Asa este intre cei ce au devenit si sporesc prin impartasirea de acelasi Hristos un singur corp al Lui in multe madulare. Iubirea lui Hristos iradiaza din toti, ii uneste pe toti, ii tine in bucuria de a iubi si de a fi iubiti, ii uneste pe toti in iubirea aceasta a schimbului nu numai cu Hristos, ci si intreolalta. Astfel, toti lucreaza in mine prin Hristos si eu lucrez in toti prin Hristos, ma bucur de iubirea tuturor si toti se bucura de iubirea mea, cresterea mea personala este o crestere in legaturile cu toi, impreuna cu cresterea tuturor, cu cresterea intregului trup. Sanatatea si vigoarea mea ca madular al trupului e conditionata de armonia cu toate madularele trupului tainic al lui Hristos. La rindul lui, trupul intreg creste in vigoare duhovniceasca prin vigoarea madularelor, prin schimbul cit mai activ de iubire si de putere duhovniceasca intre ele.

Prezenta aceasta vie si lucratoare a lui Hristos ca subiect intreg in noi, lucrind la induhovnicirea noastra, se explica din faptul ca trupul fiecaruia din noi care primeste trupul lui Hristos nu e separat de suflet si nici trupul lui Hristos nu e despartit de sufletul si de dumnezeirea Lui. Astfel, persoana omeneasca primeste trupul lui Hristos nu numai in trupul ei, ci si in sufletul ei, pentru ca primeste trupul lui Hristos impreuna cu sufletul si cu dumnezeirea Lui. Calist si Ignatie citeaza din Sfintul Ioan Damaschin in acest sens urmatoarele cuvinte: <<Si piinea si vinul nu sint chip al trupului si al singelui lui Hristos, sa nu fie, ci insusi trupul lui Hristos cel indumnezeit si insusi singele Lui … Caci este trupul si singele lui Hristos, care intra in constitutia sufletului si trupului nostru, netopindu-se, nestricindu-se, netrecind in ceea ce dam afara, ci raminind in fiinta noastra, ca pricina conservarii noastre, ca mijloc de curatire a toata

intinaciunea… Trupul Domnului este trup de viata facator, pentru ca s-au zamislit din Duh de viata facator. <<Ca ceea ce se naste din Duh, Duh este>> (Ioan III, 6). Iar aceasta o spun nu ca sa desfiintez firea trupului, ci voind sa arat ca e de viata facator>>6.

Asa cum sufletul nostru este in trupul nostru, asa e, in oarecare fel, si trupul nostru, prin radacinile rationalitatii si sensibilitatii lui, in sufletul nostru. Dar atunci cu atit mai mult Hristos cel inviat, adica cu trupul nesfirsit induhovnicit, si deci, inseparabil de plinatatea Duhului, e in oarecare fel si in sufletul nostru, induhovnicindu-l; e in sufletul nostru chiar dupa iesirea lui din trup, daca l-am primit des in noi in cursul vietii pamintesti si am trait in El, prin vointa, prin gindirea si prin faptele noastre, care au lucrat la induhovnicirea trupului si a sufletului nostru. De aceea sintem sa impartasim pe bolnavi inainte de a pleca din viata aceasta; de aceea spunem ca ne impartasim cu trupul si cu singele Domnului <<spre viata de veci>>; sau ca trupul si singele Domnului sint merinde pentru drumul pe care pornim, plecind din viata aceasta.

Prin mincarea trupului si singelului lui Hristos, pnevmatizate si indumnezeite, am hranit chiar sufletul nostru, intarind prin induhovnicirea lui, radacinile rationale si sensibile ale trupului nostru, care-si are ultimele temelii implintate in adincimea sufletului si prin el in Dumnezeu. Dualismul intre suflet si trup e depasit, intr-un anumit fel in unitatea ratiunii ontologice a personei umane, aflate in Dumnezeu. Prin mincare am asimilat in oarecare fel trupul lui Hristos, cu puterile lui Pnevmatizate si pnevmatizatoare, in insusi sufletul nostru, sau viceversa, insusi sufletul Lui, indumnezeit ia in Sine odata cu sufletul nostru. Despartirea intre suflet si trup nu se produce nici chiar la moarte atit de total cum ne inchipuim. Cu atit mai mult e valabil aceasta cind sufletul si trupul nostru sint in Hristos, in care, ca in Logos, preexista ratiunea persoanei noastre integrale si in care dupa intrupare si inviere, osmoza intre suflet si trup si deci si intre indumnezeire si compusul uman a atins treapta culminanta.

Trupul inviat al lui Hristos este piinea de viata facatoare care va hrani si pnevmatiza cu puterea Sa pnevmatica netrecatoare sufletul nostru si radacinile rationale si sensibile active ale trupului nostru, facindu-le astfel in stare sa invie trupul nostru atunci cind va fi cu putinta sa se faca aceasta pentru intreaga comunitate umana si in contextrul transfigurarii intregii materii. Hristos este ipostasul, sau temelia ultima si etern vie a ipostasurilor noastre, cind acestea cred in El si se unesc cu El.

Trupul lui Hristos atit de pnevmatizat, atit de coplesit de Duhul dumnezeiesc, atit de subtiat prin Duhul si de iradiant de putere prin Duhul prin toti porii lui, ca se poate numi si trup de viata facator.

Dar ceea ce primim in mod deosebit prin Sfinta Impartasanie e Duhul dumnezeiesc, care intareste sufletul nostru in biruirea proceselor nelibere ale naturii trupului nostru si unifica faptura cu Dumnezeu.

Calist si Ignatie citeaza in acest sens urmatoarele cuvinte din Sfintul Macarie: <<Precum vinul se amesteca in toate madularele celui ce bea si se preface in el si el in vin, asa cel ce bea singele lui Hristos se adapa cu Duhul dumnezeiesc, se amesteca cu El, iar prin Euharistie cei ce se impartasesc cu vrednicie, se invrednicesc sa se faca partasi de Duhul Sfint si asa sufletele pot sa vietuiasca in veci>>7.

Dar Duhul Sfint primit in suflet, se salasluieste si in trup. Caci in suflet sint radacinile rationale si sensibile ale trupului. Sufletul nostru devine pnevmatic, se intareste in ceea ce are superior naturii si e ridicat chiar peste treapta spirituala creata si poate pnevmatiza si trupul, sau radacinile lui rationale si simititoare aflate in suflet. Sufletul dobindeste astfel o putere neasemanat mai mare de induhovnicire, de subtiere a trupului. Unirea intre suflet si trup si a amindoua cu Duhul dumnezeiesc e tot mai mare, prin coplesirea trupului de suflet si a amindoura de Duhul dumnezeiesc, pentru ca devine tot mai mare unirea sufletului si a trupului cu trupul insufletit al lui Hristos si in trupul lui Hristos, pe care Duhul dumnezeiesc l-a pnevmatizat, l-a subtiat, l-a indumnezeit, l-a transfigurat deplin, l-a facut iradiant la maximum prin transparenta Lui luminoasa si incadescenta. Daca dupa Sfintul Maxim Matrurisitorul, dualitatea e depasita in sfinti (intelegem dualitatea functionala activa, nu cea virtuala de substanta)8, cu atit mai mult in Hristos. Prin impartasirea de El, se incepe depasirea acestei dualitati si in cei ce se impartasesc des si cu credinta tare si curata. Prin aceasta sufletul adus in unirea cu Dumnezeu, va putea trai in veci si va da in parte si trupului taria sa copleseasca procesele naturale inca in lumea aceasta, iar prin intarirea si pnevmatizarea radacinilor lui rationale in suflet, sufletul va putea sa invie trupul la sfirsitul lumii, la o viata nesupusa in veci descompunerii.

Aceasta inseamna ca sufletul celui ce se impartaseste cu trupul Domnului, se impartaseste propriu-zis cu dumnezeirea. Pe de alta parte, trupul lui Hristos e atit de intim strabatutde Duhul Sfint, sau de dumnezeirea lui Hristos, ca hranind trupul omului nu se poate spune ca nu hraneste acest trup si cu Duhul Sfint. De altfel, Duhul Sfint, ca foc personal al iubirii treimice, face din trupul Domnului un complex organic de energii prin care se manifesta aceasta caldura a iubirii in planul uman, adica in relatiile omului cu Dumnezeu si in relatiile omului cu ceilalti oameni, facind din persoanele insesi niste transmitatoare ale focului iubirii.

2. Dar faptul ca jertfa euharistica sporeste nu numai viata duhovniceasca a comunitatii, ci si a persoanelor din ea, prin aceea ca prilejuieste salasluirea lui Hristos in fiecare persoana care apartine comunitatii, are, ca urmare, ca Hristos salasluit prin impartasirea euharistica in interiorul pesoanei, se salasluieste in interiorul cel mai intim al acesteia ca un arhiereu in interiorul unui altar, primind acolo jertfele persoanei respective si aducindu-le impreuna cu ea lui Dumnezeu-Tatal. Liturghia comunitatii se prelugeste astfel intr-o liturghie personala, sau isi prelungeste lucrarea intr-o opera de induhovnicire

continua a credinciosului. Desigur, nu ajunge ca credinciosul sa se impartaseasca o singura data cu trupul si cu singele euharistic al Domnului, pentru ca liturghia interioara sa se prelungeasca la nesfirsit si in mod neslabit in el. Din citatele anterioare din Ioan Scararul si Sfintul Ioan Gura de Aur am vazut cit de importanta este atingerea noastra de trupul Domnului si primirea Lui, cit mai des pentru lucrarea Lui eficienta in noi. Energiile dumnezeiesti ale lui Hristos si deci, Hristos insusi, isi prelungesc lucrarea lor in noi, dar ele pornesc din trupul Lui si de aceea e nevoie sa primim cit mai des acest trup.

Realitatea acestei liturghii sau jertfiri interioare a infatisat-o cu deosebire Sfintul Marcu Ascetul. E drept, ca el vede aceasta salasluire a lui Hristos in noi efectuindu-se inca de la Botez, dar el mentioneaza ca odata cu Botezul primim si trupul lui Hristos prin Sfinta Impartasanie. Legatura strinsa intre Botez si Euharistie au pus-o in relief toti Parintii. Amintim pe Nicolae Cabasila si pe Teofan al Niceii. Cel din urma zice: <<Pe cei ce intentioneaza sa-I uneasca cu Sine ca pe niste madulare ale sale, le face mai intii de acelasi chip cu capul, prin Botez, apoi prin comunicarea si impartasirea trupului si singelui Sau propriu, lipseste de Sine si intreolalta madularele acestei deiforme. Pentru aceasta Botezul premerge Sfintei Impartasanii>>9.

Dar iata cum descrie Sfintul Marcu Acetul aceasta lucrare arhiereasca a lui Hristos in noi si angajarea noastra in ea. <<Templul (personal) este locasul sfint al sufletului si al trupului, care e zidit de Dumnezeu. In sfirsit, altarul este masa nadejdii asezata in acest templu. Pe ea se aduce de catre minte si se jertfeste gindul intii nascut al fiecarei intimplari, ca un animal intii nascut, ca jertfa de ispasire pentru cel ce-l aduce, daca il aduce neintinat. Caci si acest templu are un loc in partea din launtru al ctapetesmei. Acolo a intrat Iisus pentru noi ca Inaintemergator (Evr. VI, 20), locuind de la Botez in noi, <<afara numai daca nu sintem crestini netrebnici>> (II Cor XIII, 5). Acest loc este incaperea cea mai din launtru, mai ascunsa si mai curata a inimii, incapere care daca nu se deschide prin Dumnezeu si prin nadejdea rationala (cuvintatoare) si intelegatoare, nu putem cunoaste in chip sigur pe Cel ce locuieste in ea si nu putem sti de au fost primite jertfele de ginduri, sau nu. Caci precum la inceput, in vremea lui Israil, focul mistuia jertfele, tot asa se intimpla si acum. Deschizindu-se inima credincioasa prin nadejdea mai sus pomenita, Arhiereul ceresc primeste gindurile intii nascute ale mintii si le mistuie in focul dumnezeiesc, de care a spus: <<Foc am venit sa arunc in lume si cit as vrea sa fie inca de acum aprins>> (Luca XII, 19)10. El le primeste in focul iubirii Sale si odata cu ele ne primeste pe noi insine in acest foc al iubirii.

Dar numai dupa ce ne-am curatit de patimi, strabatind drumul poruncilor, adica dupa ce am facut totul ca sa crestem spre iubirea lui Hristos, putem aduce ca jertfa Arhiereului Hristos gindurile noastre de la prima lor aparitie, adica <<nemuscate de fiarele>>, sau de patimile noastre care le trag spre pacat si le murdaresc11. Ele sint si o jertfa cuvintatoare, pentru ca sint un raspuns la cuvintul soptit de Hristos in constiinta noastra, cuvint prin care le cere.

Dar cu totul remarcabila este observatia Sfintului Marcu Ascetul, ca precum noi mincam, in Liturghia comunitatii, trupul lui Hristos, asa in aceasta liturghie interioara, Hristos maninca, adica isi face proprie mintea noastra. <<Caci facind asa, precum la inceputul credintei venite prin Botez, trupul lui Hristos s-a facut mincare credinciosului, tot asa acum mintea, devenita tare in credinta, si curata, prin lepadarea gindurilor si prin nadejdea intelegatoare, seface mincare lui Iisus>>[12].

Legatura intre Liturghia comunitatii si liturghia interioara ca deplina fructificare a aceleia, se exprima aici cu toata claritatea. Devenita curata de alte impatimiri, prin iubirea adusa in noi de trupul euharistic al Domnului, mintea noastra, indreptata acum intreaga spre Hristos, se face, ca una ce e plina de iubirea Lui, mincare placuta lui Hristos. Din iubirea Lui fata de noi, comunicata noua odata cu trupul Sau in Euharistie, creste iubirea noastra fata de El, mainfestata in daruirea tuturor gindurilor noastre exclusiv Lui. Iar aceasta insemnind daruirea noastra lui Hristos. El ne primeste acum cu o iubire primitoare din placerea ce o are fata de noi, cita vreme in daruirea trupului Sau ne-a aratat o iubire daruitoare. In Euharistie a coborit El la noi, acum ne ridica El in Sine.

Deosebim doua aspecte in slujirea de Arhiereu permanent a lui Hristos: unul prin care ni se daruieste ca Cel ce s-a adus jertfa Tatalui, pentru a imprima si in noi pornirea de a ne aduce jertfa Tatalui impreuna cu Hristos; si alta prin care primeste jertfa noastra pentru ca, asimilindu-o jertfei Lui, s-o aduca astfel Tatalui, aratindu-I unirea Lui cu noi in iubire, ca o iubire comuna fata de Tatal Lui, pe care l-a facut si Tatal nostru dupa har. Asa se infaptuieste intreg scopul jertfei lui Hristos, sau al arhieriei Lui, intreg planul mintuirii sau al infierii noastre dumnezeiesti. El se aduce intii, sau pe Golgota Tatalui, pentru ca pe urma in Euharistie sa ne se daruiasca cu aceasta simtire de jertfa si noua, ca apoi in liturghia interioara sa ne aducem si noi jertfa Lui, pentru ca asimilind-o cu a Sa, sa ne aduca si pe noi jertfa Tatalui impreuna cu Sine.

Ideea ca noi ne mintuim intrucit ne aducem in Hristos jertfa curata Tatalui si in felul acesta ne sfintim, a intemeiat-o pe larg Sfintul Chiril din Alexandria in opera sa: <<Inchinare in duh si adevar>>. Iata unele texte al lui in acest sens: <<Dupa ce s-a sculat din morti Emanuel, noul rod al omenirii intru nestricaciune, s-a suit la cer, ca sa se arate acum pentru noi fetii lui Dumnezeu si Tatal (Evr. IX, 24), nu aducindu-Se pe Sine insusi sub vederea Lui (caci El este pururea imperuna cu Tatal si nu e lipsit de El ca Dumnezeu), ci aducindu-ne in Sine sub vederea Tatalui mai virtos pe noi ce ce eram in afara fetii Lui si sub minia Lui din pricina neascultarii. Asadar, in Hristos cistigam putinta de a veni in fata lui Dumnezeu. Caci ne invredniceste de acum de privirea Lui, ca pe unii ce sintem sfintiti>>. Sau: <<Asadar, s-a junghiat El pentru pacatele noastre, dar ne-am ingropat si noi impreuna cu El, suportind moartea, nu cea trupeasca, ci omorind madularele cele de pe pamint si ne mai vietuind lumii, ci mai virtos lui Hristos si prin El Tatalui>>. Sau: <<Fumul ce se ridica din miel (in Vechiul

Testament), e un chip al Celui ce din pricina si de dragul nostru se inalta spre Tatal intru miros de buna mireasma, aducind impreuna cu Sine si viata celor ce au crezut in El, care au intru nadejde stalucirea slavei si a imparatiei sigure si pe linga aceasta bucuria de desfatarile vesnice>>. Sau: <<Caci jertfa noastra e primita si placuta lui Dumnezeu pentru patima lui Hristos cea mintuitoare. Si aceasta socotesc ca este ceea ce a spus insusi Mintuitorul: <<Fara de Mine nu puteti face nimic>> (Ioan XV, 5). Asadar, in chip necesar bunele miresme ale lui Hristos, amestecindu-se intr-un mod oarecare cu cele ale noastre se ridica impreuna spre Tatal. Caci nu sintem altfel primiti decit numai prin Hristos>>. Nu sintem primiti decit in stare de jertfa, de predare a noastra, prin iesirea din egoism, dar in acesta stare de dar curat, desavirsit, nu ajungem decit intipaindu-se in noi jertfa lui Hristos, ca sa murim si noi noua insine si lumii, cum a murit Hristos, si din puterea jertfei lui Hristos [13].

Precum se vede, Sfintul Ciril largeste intelesul jertfei ce o asociem la jertfa lui Hristos pentru a fi adusa Tatalui, la toata viata si la toate faptele noastre, nevazind-o numai in ginduri. Toata viata noastra poate deveni astfel o jertfa vie, deci o prelungire a Liturghiei. Desigur, si Sfintul Marcu Ascetul, cind vorbeste de ginduri, se gindeste la ele ca radacini ale faptelor noastre.

In acest sens ne indeamna si Ava Dorotei sa aducem intreaga noastra viata lui Dumnezeu prin Hristos. Pornind ca si Sfintul Ciril din Alexandria de la jertfele din Vechiul Testament ca tipuri, el zice: <<Acele jertfe si arderi de tot erau simboale ale sufeltelor ce voiesc sa se mintuiasca si sa se aduca pe ele lui Dumnezeu … Bratul (spun Parintii) e faptuirea. Caci faptuirea se face prin miini. Bratul e putera miinii. Deci aduceau puterea miinii drepte, adica a faptelor bune. Caci prin dreapta se intelege binele>>[14].

3. Dar impartasirea de Hristos in cadrul Liturghiei comunitatii nu are ca urmare numai o daruire a gindurilor si a faptelor noastre lui Hristos si prin El Tatalui, ci pentru cei ce au inaintat duhovniceste, si o traire in cele mai adinci si mai bogate strafunduri ale Dumenezeirii. Am vazut ca aceasta ni se da de inteles si de catre Sfintul Marcu Acetul, cind afirma ca Hristos maninca mintea noastra plina de iubirea fata de El. Prin aceasta, El insusi se face subiectul ei, dindu-I sa cunoasca adincimile tainelor Lui dumnezeisti.

Dar faptul acesta ne este descris mai staruitor de Patriarhul Calist in cap. 55 din scrierea sa: <<Raiul>>. Si pentru ca bogatia nesfirsita a lui Hristos e imbratisata de minte numai cind se intilneste cu El ca Unul, caci numai asa gusta in El totul, mincarea euharistica suprema a lui Hristos e echivalenta cu patrunderea in El ca Unul nesfirsit. Experienta acestei bogatii nesfirsite de catre mintea iesita din orice impartire intre ginduri marginite, pentru a putea cistiga prin contemplarea Unului cel nemarginit si ea nemarginirea, bogatia aceasta infinita nu mai poate fi exprimata prin cuvinte, care indica lucruri marginite, definite. Experienta aceasta se traieste in tacere. Atunci mintea vede in mina Domnului potirul plin de totalitatea <<amestecarii

neamestecate>> a celor doua firi, care cuprind toata realitatea necreata si creata, adusa la unitate. Ea mai bea din acest potir, umplindu-se de <<betia treaza>> a unei bucurii negraite si indescriptibile. Dar mintea cunoaste atunci totodata ca nu poate bea in veacul acesta, pina la fund, vinul cuprins in potirul pe care il tine prin mina preotului insusi Hristos si in care El insusi stoarce din trupul Sau, ca dintr-o vita, vinul care e de drept singele Lui, care ne da viata si ne incalzeste si ne uneste cu El prin iubire. In aceasta experienta intre impartasirea euharistica sau urmarea ei si trairea duhovniceasca cea mai inalta nu mai e nici o despartire. Ele au devenit cu desavirsire una.

Iata cum descrie patriarhul Calist experienta acestei supreme uniri cu Hristos, prilejuita de impartasirea euharistica: <<Cind mintea vede in Hristos adevarul (realitatea suprema si totala) in chip unitar, e vremea a tacea (Ecl. III, 7). Caci e vremea in care se bea nectarul dumnezeiesc al bucuriei si al veseliei duhovnicesti; e vremea vederilor de taina si al impartasirii de realitatile mai presus de fire. De fapt, atunci minea vede limpede potirul in mina Domnului, plin de vinul amestecarii neamestecate; contempla cit se poate de vadit turnarea din acesta in acesta (Ps. LXXIV, 8) si cunoaste lamurit ca drojdia lui nu s-a desertat>>. Patriarhul Calist pare a intelege prin turnarea dintr-un potir in altul, de care a vorbit si psalmistul, turnarea din potirul trupului lui Hristos in potirul trupului nostru. Iar faptul mentionat tot de psalmist ca drojdia, sau partea cea mai din fund a singelui nu se desarta din trupul lui Hristos in trupul nostru, o explica patriarhul Calist insusi in continuare, zicind: <<Caci stafundul revarsarii bunatatii dumnezeiesti si, asa zicind, adincul bogatiei si capatul final al harului nu se descopera nimanui din noi desertat in viata de acum, chiar daca s-ar invrednici de cel mai inalt urcus spre Dumnezeu si de cea mai inalta indumnezeire. Caci capatul si desavirsirea se pastreaza tuturor spre impartasire in veacul viitor>>. Caci abia atunci, <<dupa ce oglinzile se vor desface si adevarul se va descoperi in chip vadit, vom ajunge la simtirea tainei care acum e acoperita in chip tainic>>.

Astfel, impartasirea euharistica repetata in viata paminteasca si urcusul duhovnicesc al daruirii noastre lui Hristos, hranit de acea impartasire, ne conduc spre impartasirea desavisita si descoperita de Hristos din viata viitoare, cind deosebirea dintre impartasirea de Hristos si inaltimea culminanta a vietii noastre in El va inceta.

Cei ce asculta pe pamint indemnul: <<Gustati si vedeti ca bun este Domnul>> (Ps. XXXIII, 8), traiesc in atit cit pot bea acum, setea lor de tot mai mult, si in acelasi timp siguranta ca vor bea in viata viitoare, pina la fund, vinul bucuriei plin de Duhul iubirii lui Hristos. Ei pot spune: <<Si mila Ta cea necuprinsa, data noua acum, ca dintr-un adinc, ca un vin, ne va urma pe noi in toate zilele vietii noastre>> (Ps. XXII, 8) adevarate, adica a celei viitoare, statornice si nemuritoare, cum zice partiarhului Calist: <<Caci pururea vom avea bunatatile dumnezeiesti viitoare si vom fi in ele, de vom gusta din amindoua partile

vinului potirului de viata facator si nou, aflat in mina Domnului, si de vom bea din el in toate zilele>>.

Impartasirea de trupul si singele Domnului e impartasirea de realitatea eshatologica, nu numai intrucit e impartasirea de trupul care a depasit coruptia si moartea, de trupul de dincolo de moarte, ci si intrucit la impartasirea acoperita si nedeplina de aici, ni se da asigurarea impartasirii descoperite si depline din viata viitoare. Impartasindu-ne aici de trupul Domnului, traim in trupul Lui primit, forta atragerii noastre spre impartasirea deplina si descoperita cu El in viata viitoare. In impartasirea euharistica traim dinamica eshatologica a Euharistiei, traim atractia spre culmea impartasirii depline, exercitata din ea asupra noastra. Iar aceasta e nu numai atractia spre impartasirea totala si descoperita de trupul lui Hristos, ci si spre desavirsirea noastra duhovniceasca si spre viata in trupul inviat si incoruptibil. Caci Euharistia ne de puterea sa sporim in desavirsire, sa sporim nu numai datorita faptului ca ne-am impartasit de trupul atotcurat al Domnului, ci si pentru a ne face apti, sau pentru a ne deshide unei impartasiri depline si descoperite a Lui. <<Deci, continua patriarhul Calist, din ceea ce este aratat, cunosc in chip cuvenit, ceea ce e ascuns si din ceea ce se varsa, am dovada a ceea ce e la temelie si din ceea ce e din parte ca dintr-o arvuna imi dau socoteala de ceea ce voi lua in viitor>>.

Aceasta corespunde si cu rugaciunea pe care o rostim dupa impartasire, la sfirsitul Liturghiei Sfintului Ioan Gura de Aur si a Sfintului Vasile cel Mare: <<O, Pastile cele mai mari si sfintite, Hristoase! O, Intelepciunea si Cuvintul lui Dumnezeu si Puterea. Da-ne noua sa ne impartasim cu Tine mai adevarat in ziua cea neinserata a Imparatiei Tale>>.

Hristos este Pastele nostru prin excelenta si continuu. El ne trece in mod real si continuu si tot mai mult din planul vietii pamintesti in planul vietii indumnezeite si fara de moarte. Si o face aceasta in mod principal prin impartasirea de El in Euharistie. Iar trecerea aceasta se arata in noi prin sporirea noastra duhovniceasca continua*. Indicatii esentiale despre semnificatia cultului public si despre practica Liturghiei euharistice se gasesc deja in Noul Testament. De pilda, legatura dintre celebrarea Euharistiei si propovaduirea Evangheliei (I Cor. 11, 26), dintre Euharistie si Biserica (I Cor. 10, 17), aspectul de jertfa al Liturghiei (Evr. 13, 15). Liturghiea este cultul de la templu, unde <<orice preot liturghiseste in fiecare zi>> (Evr. 10, 11; cf. Lc. 1, 23), si unde se face orice slujba cu caracter religios. Astfel, ucenicii <<liturghiseau>> Domnului (Fapte 13, 2), apostolul Pavel se numeste <<liturghistor>> al lui Hristos (Rom. 15, 16), iar ingerii sint <<duhuri liturghisitoare>> (Evr. 1, 14). Traditia ortodoxa – care intr-o mare masura se identifica cu pastrarea cultului liturgic – ne-a transmis pe linga marturiile postapostolice despre practica Litughiei: Didahia sfintului Iustin Martirul, Traditia apostolica a lui Ipolit – sec. III; Constitutiile apostolice – sec. IV, de origine siriana; Evhologhiul lui Serapion – sec. IV, de origine alexandriana, si

Liturghii de tip bizantin (a sfintilor Ioan Hrisostom si Vasile cel Mare), de tip sirian (Liturghia sfintului Iacov – sec. IV-V), de tip alexandrin (Liturghia sfintului Marcu). In Orient, o mare importanta au avut comentariile liturghiilor sau unor texte liturgice (Dionisie Areopagitul, Maxim Marturisitorul, Efrem Sirul, Nicolae Cabasila, Simeon al Tesalonicului, Gherman al Constantinopolului).

Liturghia ortodoxa face parte din ritul bizantin sau de Constantinopol, care este unul din riturile liturgice practicate in Rasarit, alaturi de ritul asiatic din Pont, de cel sirian si de cel egiptean. Deja incepind cu secolul al IV-lea, paralel cu formarea marilor centre si metropole crestine (Antiohia, Alexandria, Roma, Ierusalim. Cezareea Capadociei, Niceea, Edesa), se observa constituirea unor rituri liturgice particulare, care pastreaza in comun elementele de baza ale Liturghiei, cum ar fi anaforaua euharistica. Doua familii liturgice sint cele mai cunoscute acum: pentru Orient, liturghiile din Antiohia si Alexandria, Roma, Ierusalim, Cezareea Capadociei, Niceea, Edesa), se observa constituirea unor rituri liturgice particulare, care pastreaza in comun elementele de baza ale Liturghiei, cum ar fi anaforaua euharistica. Doua familii litugice sint cele mai cunoscute acum: pentru Orient, liturghiile din Antiohia si Alexandria, iar pentru Occident, liturghia romana si cea <<galinica>>. Caracteristic acestei epoci, in ambele parti ale Bisericii universale, este o mare diversitate de rituri liturgice.

In baza principiului diversitatii, odata cu organizarea marilor patriarhate orientale (Constantinopol, Alexandria, Antiohia si Ierusalim), in secolul al IV-lea, acestea si-au impus ritul lor local, particular.

Ritul bizantin, care deriva de fapt din ritul de Antiohia si cel de Cezareea, s-a fixat in cele trei Liturghii clasice: cea a sfintului Ioan Hrisostom, cea a sfintului Vasile cel Mare si Liturghia Darurilor mai inainte sfintite. In textul actual al acestor Liturghii, care au aceeasi structura, unele rituri si rugaciuni sint relativ recente, dar ele n-au schimbat planul lor genereal care s-a fixat in secolul al IV-lea. Liturghia sfintului Ioan Hrisostom, care deriva din timpul de Antiohia, a devenit din secolul al VIII-lea Liturghia obisnuita a Bisericii bizantine, fiind mai scurta decit cea a sfintului Vasile, de care se deosebeste doar prin textul rugaciunilor anaforalei euharistice si care se savirseste numai de zece ori pe an. Exista marturii care atesta nu numai autentiticitatea Liturghiei sfintului Vasile, dar si faptul ca ea era in uz in secolul al IV-lea in intreg Orientul si chiar la Constantinopo. In ce priveste Liturghia Darurilor mai inainte sfintite, ea se celebreaza (de 15-18 ori pe an) numai in cursul Postului Mare, care potrivit spiritualitatii ortodoxe constituie o perioada de pocainta, deci aliturgica. Aceasta liturghie nu comporta prefacerea euharistica, deoarece Sfintele Daruri au fost sfintite intr-o liturghie duminicala precedenta, fiind in realitate o slujba de vecernie, urmata de impartasire.

Pentru Nicolae Cabasila, Liturghia nu este altceva decit o reprezentare simbolica a iconomiei operei lui Hristos, pentru a face posibila participarea reala la roadele jertfei Sale (Explicarea dumnezeiestii liturghii I, 6). Adunarea

liturgica retraieste toate momentele din viata si lucrarea rascumparatoare a lui Iisus. Toate dimensiunile iconomiei mantuirii sint reactualizate: pomenirea actelor rascumparatoare din trecut, savirsite odata pentru totdeauna (– Evr. 9, 12); intimpinarea lui Hristos care vine si Se da ca <<mincare>> celor credinciosi; asteptarea intoarcerii Celui ce sta pe tronul slavei. Comunitatea liturgica se preface prin Euharistie in comunitate eshatologica: <<Ia aminte, Doamne, din sfintul locasul Tau si de pe scaunul slavei imparatiei Tale si vino ca sa ne sfintesti pe noi, Cel ce sus impreuna cu Tatal sezi, si aici, in chip nevazut, impreuna cu noi esti>>. Intreaga teologie a Liturghiei sta pe principiul ca nu exista sfintire fara jertfa: <<Pentru ei Eu Ma sfintesc (jertfesc) pe mine insumi, ca si ei sa fie consfintiti prin adevar>> (In 17, 19).

In afara de ritualul pregatirii ofrandelor (proscomidia), care a devenit un ritual in sine, Liturighia ortodoxa cuprinde doua parti principale: Liturghia catehumenilor, care, avind in centru lecturile biblice si omilia (liturghia cuvintului), constituie partea kerygmatica sau misionara, fiind destinata <<tutror neamurilor>> (Lc. 24, 47), in special celor ce se pregatesc pentru botez si Liturghia credinciosilor sau sinaxa euharistica, adica partea sacramentala, care este o slujire comuna a poporului liturgic – slujitori si credinciosi -, luind forma unei concelebrari si coimpartasiri.

Liturghia se deschide cu doxologia trinitara si ectenia mare, adica o serie de rugaciuni insotite de invocarea numelui lui Iisus - <<Doamne, miluieste>> -, dupa care urmeaza trei litanii ce se termina cu cele trei antifoane: <<Binecuvinteaza suflete ale meu, pre Domnul…>>, <<Unule-Nascut Fiule…>>, si <<Fericirile>>. Liturghia catehumenilor propriu-zisa cuprinde: procesiunea diaconului si slujitorilor cu Evanghelia (episcopul intra in altar, in acest moment), imnul <<Sfinte Dumnezeule>> intreit care se cinta ca un preludiu la lecturile biblice – penicopa din Apostol si cea din Evanghelie, ce sint comentate si explicate in omilie. Aceasta parte se incheie cu rugaciunea pentru intreaga Biserica si in Special pentru catehumeni, care nu aveau permisiunea sa asiste la a doua parte, rezervata celor botezati. Liturghia credinciosilor incepe cu rugaciunea pentru cei botezati, urmata de imnul <<heruvic>>, in timpul caruia se face transferul darurilor de la proscomidiar pe masa altarului. Cu sarutul pacii si marturisirea Simbolului de credinta (inserat in Liturghie inca din sec. Al V-lea, in timpul controversei monofizite) se introduce anaforaua euharistica sau aducerea jertfei, care cuprinde: prefata - <<Sus sa avem inimile>> - , rugaciunea de multumire, imnul <<Trisaghion>>, cuvintele de instituire, anamneza, aducerea, invocarea Duhului Sfint (epicleza), consacrarea sau sfintirea darurilor, mijlocirile sau dipticele (pentru Fecioara Maria, pentru sfinti, pentru toti cei morti si cei vii), sfirsitul canonului euharistic. Rugaciunea Domnului, rugaciunea de adorare, <<Sfintele, sfintilor>>, <<Unul Sfint>> (Ffil. 2, 10), ridicarea si fringerea Agnetului, amestecarea caldurii (zeon) -, toate acestea fac parte din ritul de pregatire pentru impartasire, mai intii a slujitorilor, apoi a credinciosilor. Dupa mutarea potirului si discului la proscomidiar, se face incheierea liturghiei prin rugaciunea amvonului,

binecuvintarea finala, distribuirea painii binecuvintate (antidoron) si trimiterea credinciosilor in lume, in numele Domnului: <<Cu pace, sa iesim intru numele Domnului>>.

Liturghia ortodoxa are un profund caracter mistagogic si eclezial. Liturghia nu este un simplu cadru emotional si estetic, si nici numai aspectul ceremonial culminant al Euharistiei, ci este marea restituire si reprezentare simbolica a iconomiei mintuirii. Ea insasi pregateste si afirma ceea ce se produce Euharistie, ca o expresie cultica a continutului dogmei. Liturghia este insasi Biserica in actul ei de multumire comuna. Intreg trupul – slujitori si credinciosi – participa la aducerea darurilor, la rugaciunea de invocare, la impartasirea cu Sfintele Taine. Ortodoxia nu cunoaste <<liturghii private>>, in schimb cunoaste <<liturghia cosmica>> invatatura dezvoltata de sfintul Maxim Marturisitorul, despre starea de celebrare in care se afla universul transfigurat si recapitulat in Hristos cel inviat. Creatia desfigurata de pacat devine, prin restituirea lui Hristos cel inviat in Euharistie, un cosmos liturgic care celebreaza continuu. a consultatia interortodoxa de la Ecimiadzin, Armenia din 16-21 septembrie 1979, s-a pus problema sensului “liturghiei dupa liturghie” adica permanenta liturghiei interioare in viata personala a credinciosului atat in angajamentul public, profesional, social, familial, cat si in viata cea mai intima.

Episcopul Anastosios Vannoulatos arata atunci ca “liturghia trebuie sa fie continuata in situatiile personale si zilnice. Fiecare credincios este chemat sa implineasca o liturghie personala pe altarul tainic al propriei inimi, sa realizeze o propovaduire vie a Vestei celei Bune pentru viata lumii. Fara aceasta continuare, viata eclesiala ramane incompleta” 1.

Problema liturghiei in viata zilnica, a relatiei rugaciunii publice in biserica cu viata particulara este una din problemele fundamentale ale pastoralei crestine. In legatura cu aceasta se pune intrebarea: trebuie acceptata resemnarea fata de dihotomia sacrului si a profanului, a coexistentei Duminicii liturgice, si a saptamanii aliturgice, a momentelor scurte de rugaciune si a perioadelor in care Dumnezeu este absent din inima si viata omului? La aceasta intrebare se poate raspunde numai plecand de la sensul jertfei euharistice pentru experienta personala inlaturand frontiera dintre timp liturgic si timpul numit “aliturgic” din viata zilnica.

SENSUL CUVANTULUI "LITURGHIE"

In gandirea biblica si patristica, cuvantul liturghie are intrebuintari multiple. Initial grecescul – vechiul atic – de la – popor si – lucrare, opera = opera poporului 2, defineste activitatea unei persoane in serviciul statului apoi “serviciul” in general si special slujba lui Dumnezeu in cultul public. In acest sens este folosit de Sfanta Scriptura a Vechiului si Noului Testament. Astfel tinea Zaharia, tatal Sfantului Ioan Botezatorul “liturghia” in Templu (Luca 1, 23).

Clement Romanul arata in Epistola I catre Corinteni ca “liturghia” Vechiului Testament a fost intocmita ca tip pentru slujirea Noului Testament. In Noul testament intreaga viata este o slujire sfanta a lui Dumnezeu, asa cum arata Parintii Bisericii cand vorbesc de intaistatatorul Bisericii care celebreaza Liturghia pentru comunitatea lor 3, adica o introduc in slujba lui Dumnezeu si in special in serviciul divin: “Arhiereului ii sunt date slujiri proprii, preotilor li s-a randuit loc propriu, levitilor le sunt puse diaconii proprii, iar laicului ii sunt date porunci pentru laici” 4.

“Fiecare dintre noi, fratilor, sa caute, cu cucernicie, ca in propriul sau rang sa fiu bineplacut lui Dumnezeu, avand constiinta curata si nedepasind canonul randuit slujirii lui” 5.

Dupa cum aici ordinea liturghica a slujirii din Templu a fost transmisa crestinilor, in Epistola catre Evrei, Hristos insusi este numit Slujitorul Noului Asezamant: “Slujitor Altarului si Cortului celui adevarat pe care l-a infaptuit Dumnezeu si nu omul” (Evrei 8, 2).

Recunoastem clar aici ca misterul primordial al Noului Asezamant nu este o liturghie in sensul ritual, ci ca expresiile liturghiei Vechiului Testament sunt transmise intr-un sens mai inalt realitatilor pur pnevamtice ale Noului Testament. Jertfa lui Hristos nu este o “liturghie” in sensul ritual vechi, ci realitatea curata si sublima, “ultima si cea mai inalta implinire a liturghiei tipice a Vechiului Asezamant” (die letze un hochste Erfullung der typischen Liturghie des altes Bundes) 6.

Cand biserica a inceput misterul lui Hristos in misterul cultului ca ritual, expresiile si formele veterotestamentare au gasit o noua si mai inalta infaptuire si implinire in cultul Noii Aliante. Aici a luat nastere o Liturghie care nu mai poarta in sine “umbra bunurilor viitoare” (Evrei 10, 1), ci realitatea plina de har a mantuirii insesi. Liturghia constituie astfel locul prin excelenta al Duhului Sfant, mijloc divin, prin care facea comunicarea cu viata divina.

Scriptura dezvolta de asemenea notiunea de cult interior, de sacrificiu spiritual, asa cum se observa in Sfintele Evanghelii si la Sfantul Apostol Pavel 7.

Intreaga viata a crestinului primeste deci o calificare liturgica. Este posibila totodata largirea domeniului “liturghiei” facandu-l sa acopere intreaga existenta profana a omului, viata sa cea mai personala si intima.

Exista astfel o continuitate intre liturghie si viata zilnica dar si o “ruptura” marcata prin intrarea in spatiul sacru pentru cult, in locuri si timpuri specifice si unice, “ruptura” marcata de asemenea prin reintoarcerea in lume.

J.J. von Allmen foloseste imaginea sistolei si a diastolei 8. Aceasta alternanta a adunarii si a raspandirii constituie ritumul eclesial. Continuitatea Liturghiei in

intreaga viata umana arata ca cultul divin corespunde naturii liturgice profunde, vocatiei primordiale si ultime ale omului, liturghisitor si preot in devenire 9, deschizand lumea pentru o lucrare mai eficienta a lui Dumnezeu in ea.

Dumnezeu spre care inainteaza insa fiinta umana chiar in cadrul creatiei cosmice este Hristos. Orice reflectie teologica cu privire la cult si la relatia sa cu Dumnezeu si lumea, trebuie sa plece astfel de la persoana lui Hristos, Cuvantul intrupat.

Invers: se poate afirma ca in Liturghie actele mantuitoare ale lui Hristos devin evenimente prezente, miscandu-ne si ridicandu-ne spre divin cum arata teologul catolic Odo Casel: “Fara Liturghie actul mantuitor al lui Hristos ar fi pentru noi un eveniment trecut, care nu ar putea sa ne miste si sa ne ridice spre divin” (ein vergangenes Geschehen, das uns nicht ergreifen und ins Gottliche hineinheben konnte). Prin Liturghie insa suntem primiti in imisterul primordial 10.

Casel adauga: “Sfanta Liturghie este fapta mare si uriasa pe care o datoram crestinismului primar. Daca nu am fi avut in Liturghie aceste simbloluri cultice sfinte transmise noua am fi fost saraci” (Hatten wir diese in der Liturgie uns uberlkieferten heiligen Kultsymbole nicht, so waren wir arm) 11.

In Sfanta Liturghie credinciosii traiesc si cresc in dragoste si in unirea in Hristos jertfit si inviat si in acelasi timp ei insisi. Ava Dorotei vede aceste realitati intr-o stransa corelatie. Totodata precizeaza ca cea de a doua este conditionata de prima: “Va voi da o imagine luata de la Sfintii Parinti: presupuneti un cerc de pamant, adica o linie in cerc trasat cu compasul, si un centru. Numim centrul mijlocul cercului… Inghipuiti-va ca acest cerc este lumea, iar centrul Dumnezeu; si razele, diferite cai sau moduri de vietuire a oamenilor. Cand sfintii doritori de a se apropria de Dumnezeu merg spre mijlocul cercului, in masura in care se apropie unii de altii, se apropie in acelasi timp de Dumnezeu, si cu cat se apropie mai mult de Dumnezeu, se apropie mai mult unii de altii. Si intelegeti ca si inversul este adevarat: cand se intorc de la Dumnezeu, pentru a se indrepta spre exterior, este evident ca cu cat se indeparteaza mai mult de Dumnezeu, se indeparteaza mai mult unii de altii” 12.

Prin unirea lor euharistica cu Hristos credinciosii traiesc comuniunea cu Sfanta Treime devenind partasi la ea. Comuniunea Sfintei Treimi, arata pr. Prof. D. Staniloae, este izvorul suprem si nesecat al celor trei valori mai inalte ale existentei: “persoana, dragostea si vesnicia lor” 13.

Orientate intr-o unire mai deplina acestea dau sensul deplin al existentei umane. Ele ni se comunica prin Fiul lui Dumnezeu care “S-a facut om, S-a rastignit si a inviat” ca sa ramana cu noi … El se uneste cu noi cel mai mult prin Sfanta Impartasanie in Sfanta Liturghie, ca cel jertfit si inviat. De aceea Sfanta

Liturghie este prin excelenta trairea cu Hristos cel jertfit si inviat ca sa intarim in noi duhul dragostei pana la jertfa contrara egoismului si sa inaintam astfel spre inviere 14.

Constiinta spirituala ortodoxa traieste foarte profund unitatea fundamentala a celebrarilor liturgice “pamantesti” si a unicii liturghii ceresti a Arhiereului Hristos in fata slavei Tatalui “mijlocind in acelasi timp pentru lume si revarsand asupra lumii darurile supraabundente ale Duhului Sfant” 15. Aceasta viziune a Epistolei catre Evrei este complementara Apocalipsei in care cel care sta pe tron si Mielul sunt inconjurati de cetele ceresti si de sfinti intr-o lauda neincetata.

1. Cand in “memorialul” sau euharistic Biserica “isi aminteste” de tot ceea ce a fost facut pentru noi “cruce, mormant, invierea cea de a treia zi, inaltarea la cer, sederea de-a dreapta si venirea intru slava” ea actualizeaza realitatile acestea ale trecutului si viitorului, le face prezente in actiunea liturgica dincolo de timp si spatiu 16.

2. Liturghia euharistica realizeaza deci aceasta prezenta eshatologica a lui Hristos in Biserica comemorand in anamneza euharistica mai intai timpul istoric al mantuirii (cruce, mormant si invierea cea de a treia zi), apoi preamarirea cereasca (inaltarea la cer si sederea de-a dreapta) si parusia (a doua venire intru slava). Chemarile liturgice ale Apocalipsei exprima in cultul crestin marirea “Celui ce este, Cel ce era si Cel ce vine” (Apocalipsa 1, 4, 8 si 11, 17).

3. Numai in actiunea liturgica a Euharistiei si in corespondentele interioare ale acesteia adica in liturghia permanenta a inimii devine aproape Cel caruia existenta parea indepartata. Atunci numai se inlatura frontierele spatiotemporale in prezenta lui Hristos.

4. Prezenta lui Hristos in Biserica implica, dupa pr. B. Boobrinskoy un triplu elan de iubire:

5. Un elan de iubire a Bisericii o impinge spre Mirele care S-a dat pe Sine pentru ea (Efeseni 5, 25). Biserica devine astfel, contemporana kenozei Sale; se alatura pana la sfarsitul lumii, la crucea patimirii si invierii Sale.

6. Realitatile de mai sus implica un elan de iubire spre Marele Arhiereu Hristos care a strabatut Cerurile si a deschis drumul spre Imparatia Cerurilor. Un dinamism ascensional marcheaza Biserica in cultul sau si in intreaga sa existenta istorica.

7. Elanul acesta de iubire intoarce Biserica spre Domnul slavei care va veni ca sa judece viii si mortii dar care vine deja in permanenta judecatii Sale inaugurate in prezentul Bisericii. Euharistia insufleteste astfel dorinta si

nerabdarea Bisericii, al carei ecou este in raspunsul Domnului “Vin curand” (Apocalipsa 2, 16; 3, 11) 17.

Miscarea aceasta de adorare care este strans legata de memorialul euharistic trebuie extinsa la intregul cult, ca marturie a tainei lui Hristos, dupa cum observa pr. B. Bobrinskoy 18. In acest sens se poate observa prezenta si continuitatea ei in intreaga Liturghie. Totodata ea trebuie strans legata de realitatea jertfei lui Hristos si a impreunei noastre jertfiri cu El. De fapt Sfanta Liturghie este chiar unirea comunitatii cu Hristos in stare de jertfa pentru a se aduce si ea impreuna cu El jertfa Tatalui ca sa se realizeze imparatia Treimii in toate.

Teologia Sfantului Chiril din Alexandria, care a staruit asupra faptului ca noi nu putem intra la Tatal, deci nu ne putem mantui decat in stare de jertfa curata pe care nu o putem dobandi decat in Hristos, trebuie sa constituie fundamentul oricarui mod de intelegere a rolui si importantei Sfintei Liturghii.Sfantul Chiril arata ca Hristos care a primit crucea pentru noi, renuntand la Sine, ne ia in Sine si ne prezinta Tatalui ca jertfa curata prin starea lui de jertfa curata: “Caci daca nu murea Hristos pentru noi, n-am fi fost primiti spre miros de buna mireasma a lui Dumnezeu si Tatal. Dar odata ce s-a desavarsit El prin patimi, venim dupa El indata ca dar sfintit lui Dumnezeu si Tatal si ne oferm pe noi insine jertfa cu adevarat duhovniceasca” 19.

Sfantul Chiril afirma mai departe: “Dupa ce S-a ridicat din morti, Emanuel, noul fruct al umanitatii intru nestricaciune, S-a suit la cer pentru a se arata acum pentru noi in fata lui Dumnezeu si Tatal (Evrei 9, 24), desigur nu pentru a se aduce pe Sine sub vederea Tatalui… ci mai degraba pentru a ne aduce in Sine sub vederea Tatalui, pe noi care eram in afara fetii Lui si sub mania lui din cauza neascultarii” 20.

Aici intalnim semnificatia esentiala a tainei cultului: “Fara taina jertfei lui Hristos, arata Casel, Biserica ar fi o slujitoare fara jertfa, un altar fara darul de jertfa, o mireasa despartita de Domnul ei, nesfintita nevenind vesnic spre Tatal. Hristos ar fi atunci un preot fara Biserica, nu ar fi Arhiereul, “Incepatorul mantuirii” (Evrei, 2, 10) 21.

Casel arata mai departe: precum insa Hristos nu numai prin daruirea interioara (nicht durch innere Hingabe alleine), ci prin “propriul sange” (Evrei 9,12), a fost “Slujitor Altarului” (Evrei 7, 2), desigur a unei “slujiri cu atat mai deosebita cu cat este si Mijlocitorul unui Testament mai bun” (Evrei 8, 6), tot astfel trebuie sa ofere si comunitate o jertfa adevarata, liturgica, recunoscuta exterior 22.

Noi dobandim astfel “calitatea si puterea de jertfa totala, nelipsita de libertatea noastra Proprie”, nu lipsiti de “calitatea de preoti ai jertfei noastre prin calitatea lui Hristos de Jertfa si de Arhiereu al jertfei” 23. In acest sens

Sfantul Chiril din Alexandria spune: “Jertfa noastra este primita si place lui Dumnezeu, pentru patima mantuitoare a lui Hristos. Si eu cred ca aceasta este ceea ce a spus Domnul insusi: “Fara de mine nu puteti face nimic” (Ioan 15, 5). Deci, in buna noastra mireasma este amestecata buna mireasma a jertfei lui Hristos, ridicandu-se impreuna cu ea la Tatal, “caci noi nu suntem primiti altfel decat prin Hristos” 24.

Buna mireasma a jertfei noastre prin care depasim egoismul nostru din iubire nu poate fi castigata decat prin Trupul Domnului oferit noua in Euharistie, care este “un Trup jertfit si sfintit, sau curatat de orice pornire egoista”.

In “Metoda Sau cele 100 de capete” Calist si Ignatie Xanthopol (sec. XIV), arata importanta impartasirii cu trupul Domnului: “dar nimic nu ne ajuta si nu contribuie la curatirea sufletului, la luminarea mintii, la sfintirea trupului si la prefacerea amandurora spre o stare mai dumnezeiasca si la nemurire ca si la biruirea patimilor si a demonilor, sau mai potrivit spus la unirea cu Dumnezeu cea mai presus de fire, ca impartasirea si comuniunea (…) cu inima si cu simtire curate, pe cat e cu putinta omului, cu precuratele si nemuritoarele si de viata facatoarele Taine, cu insusi cinstitul Trup si Sange al Domnului si Dumnezeului si Mantuitorului nostru Iisus Hristos” 25.

In cuvintele acestor traitori, viata duhovniceasca a persoanei nu reprezinta o ordine separata izolata de Liturghia comunitatii sau comunitatea euharistica. Invers: “comunitatea euharistica este influentata de dezvoltarea duhovniceasca a persoanei. Trupul Domnului oferit crestinilor in Euharistie, datorita faptului ca este plin de elanul jertfirii pentru noi, ne daruieste si noua elanul daruirii noastre lui Dumnezeu si oamenilor. El ne face astfel sa sporim in comuniune. Trupul rastignit si inviat al Domnului este fermentul indumnezeirii noastre, este, dupa expresia lui Calist, “Duh de viata facator” 26, “ca zamislit din Duh de viata facator, pentru ca ce se naste din Duh, duh este” (Ioan 3, 6).

Calist precizeaza ca spune aceasta nu ca sa desfiinteze firea trupului, ci ca sa arate ca “este de viata facator si dumnezeiesc” 27, ca este coplesit de Duhul Sfant. “Pneuma”, subliniaza Casel, “este viata dumnezeiasca pe care ne-o mijloceste Domnul, Stapanitorul Bisericii, inaltat, devenit Duh si ridicat astfel dupa omenitate catre Dumnezeu” 28.

Intreg Trupul Domnului este acum Duh. “Pneuma Christi” inseamna Domnul intreg inaltat, Duhul dumnezeiesc impreuna cu inaltarea omului Iisus 29.

“Omul simplu”, devenit “Hristos” dupa modelul Domnului inaltat pnevamtic (nach dem Vorbilde des pneumatisch erhohten Kyrios) arata ca acum fiinta sa este ridicata pnevamtic (sein Wesen pneumatisch erhoht ist) prin harul lui Dumnezeu si prin locuirea interioara, creatoare in el a Treimii 30.

Prin mancarea Trupului si Sangelui lui Hristos pnevmatizate am asimilat intr-un fel oarecare Trupul lui Hristos cu puterile Lui pnevmatizatoare in sufletul nostru. “El este cel care pecetluieste si confirma inaltarea noastra la cer, el arata elementele darurilor noastre fortificatoare ca si curatire in Duhul Sfant” 31.

Trupul lui Hristos este atat de pnevmatizat, coplesit de Duhul dumnezeiesc incat devine Painea de viata facatoare care hraneste sufletul nostru; ceea ce primim in mod deosebit in Sfanta Impartasanie este Duhul dumnezeiesc care uneste pe om cu Dumnezeu. In acest sens Calist si Ignatie Xantopol citeaza cuvintele din Sf. Macarie “Precum vinul se amesteca in toate madularele celui ce bea si se preface in el si el in vin, asa cel ce bea Sangele lui Hristos se adapa cu Duhul dumnezeiesc, se amesteca cu El, iar prin Euharistie cei ce se impartasesc cu vrednicie se invrednicesc sa se faca partasi de Duhul Sfant, si asa sufletele pot sa vietuiasca in veci” 32.

Trebuie mentionat aici, ca nu numai la Sf. Macarie este afirmat caracterul pnevmatologic al Euharistiei: “Traditia euharistica antiohiana si siriana in general careia ii apartine anaforaua Sf. Ioan Hrisostom, a fost in mod deosebit sensibila la acest aspect pnevmatologic al Euharistiei, nu numai cu privire la sfintirea elementelor ci si cu privire la sfintirea credinciosilor” 33.

Dupa Sf. Efrem Sirul, care parafrazeaza instituirea euharistica, Iisus “a numit painea Trupul Sau viu si a umplut-o pe El insusi si de Duhul Sfant… Luati, mancati cu credinta, nu va indoiti ca acesta este Trupul Meu, si ca cel care-l mananca cu credinta, mananca focul Duhului… mancati tot si mancati Duhul Sfant, caci Acesta este cu adevarat Trupul meu” 34, “De acum inainte, spune Sf. Efrem veti manca un Paste curat, fara pata, o paine dospita si desavarsita pe care Duhul Sfant a framantat-o si a copt-o, un vin amestecat cu foc si cu Duh” 35.

In omiliile pascale si liturgice ale traditiei alexandriene, in liturghia bizantina regasim tema plentitudinii caldurii si a comuniunii Duhului Sfant (Romani 12, 11 “cu duhul fiti fierbinti”; I Tesaloniceni 5, 19 “Duhul sa nu-L stingeti”; II Corinteni 13, 13 “Sfantul Duh sa fie cu voi cu toti”).

Liturghiile bizantine amintesc prezenta Trupului preamarit si “pnevamtic” al lui Hristos. Prin impartasirea de Trupul si Sangele lui Hristos pnevmatizate si indumnezeite, sufletul nostru devine pnevmatic, fiind ridicat peste treapta spirituala creata si poate pnevmatiza si trupul. Dar Duhul Sfant prezent in suflet se salasluieste si in trup, caci trupul lui Hristos fiind patruns atat de adanc de Duhul Sfant si hranind trupul omului nu se poate afirma ca nu hraneste acest trup si cu Duhul Sfant.

Faptul insa, ca jertfa euharistica dezvolta nu numai viata duhovniceasca a comunitatii, ci si a persoanelor din ea, are ca si consecita realitatea ca Hristos,

prin impartasirea euharistica se salasluieste in interiorul cel mai intim al persoanei, ca un arhiereu in interiorul unui altar: “In acest interior, arata pr.prof. D. Staniloae, se afla Hristos ca Arhiereu al bisericii noastre intime si impreuna cu El suntem si noi preoti in ea” 36.

Liturghia comunitatii se prelungeste in acest fel intr-o liturghie personala. Intreaga existenta a crestinului trebuie sa devina un cult, intelegand aici aspectele concrete pe care Sfantul Apostol Pavel le leaga de trup. Cultul acesta este de acum inainte cultul spiritual ( ) cum se arata la Romani, 12, 1: “Va indemn, deci, fratilor, pentru indurarile lui Dumnezeu, sa infatisati trupurile voastre ca pe o jertfa vie, sfanta, bine placuta lui Dumnezeu ca inchinarea voastra cea duhovniceasca”.

Referindu-se la realitatea acestei liturghii sau jertfiri interioare, Sfantul Marcu Ascetul declara ca noi oferim lui Hristos, aflat in interiorul inimii noastre ca intr-un altar, toate gandurile noastre din primul moment al aparitiei lor, inainte de a fi muscate de fiara poftei sau a maniei. Gandurile acestea traduc viata interioara inchinata lui Hristos aflata in legatura cu lumea din afara si avand un efect sfintilor asupra ei.

Din faptul ca Sfantul Marcu Ascetul vede jertfele aduse lui Hristos de noi pe altarul inimii ca o aducere atat a fiintei noastre cat si a tuturor gandurilor si simtirilor noastre, el scoate in evidenta ca noi nu trebuie sa renuntam la viata noastra in lume, ci sa o inchinam doar lui Hristos. Sf. Marcu Ascetul leaga astfel preotia noastra interioara de lucrarea noastra in lume, contribuind astfel la sfintirea acesteia.

In acest sens el spune: “Templul (personal) este locasul sfant al sufletului si al trupului care e zidit de Dumnezeu. Iar altarul este masa nadejdii asezata in launtrul acestui templu. Pe aceasta masa se aduce de catre minte gandul intai nascut al fiecarui lucru sau imprejurare in care ajungem, ca jertfa de ispasire pentru cel ce-l aduce, daca il aduce fara pata. Acest templu are un loc in partea dinauntru a iconostasului. Acolo a intrat Iisus pentru noi ca Inainte Mergator” (Evrei 6, 28), locuind de la botez in noi, daca noi nu suntem crestini nevrednici (II Corinteni 13, 5). Acest loc este incaperea cea mai dinauntru, cea mai ascunsa, cea mai curata a inimii. Daca aceasta incapere nu se deschide prin Dumnezeu si prin nadejdea ratinoala si intelegatoare noi nu putem cunoaste in mod sigur pe Cel ce locuieste in ea si nu putem sti daca jertfele noastre de ganduri au fost primite sau nu. Deschizandu-se inima credincioasa prin nadejdea amintita, Arhiereul ceresc primeste gandurile intai nascute al mintii si le arde in focul dumnezeieisc, despre care a zis: “Am venit sa aduc foc pe pamant si cat as fi dorit ca el sa se fi aprins” (Luca 12, 49) 37.

Despre aceasta liturghie interioara au vorbit inaintea Sfantului Marcu Ascentul, Sfantul Irineu si Origen. Astfel Sfantul Irineu, vorbind de sacrificiul Fiului lui Dumnezeu, arata ca prin aceasta omul insusi este inaltat la ofranda propriei

sfintiri harul lui Dumnezeu, care prin marea si necuprinsa sa intelepciune ne salveaza si ne dezvaluie mantuirea 38.

“Ca fiecare dintre voi, spune Origen, sa poarte in el insusi arderea (jertfa) sa, ca sa se consume neincetat. Daca renunt la tot ceea ce am, daca port crucea mea si urmez pe Hristos si daca lumea a fost rastignita mie si eu pentru lume, am oferit o jertfa pe altarul lui Dumnezeu si devin preot al propriei mele jertfe” 39.

Un imn inedit al Sfantului Efrem Sirul, arata cum cultul liturgic isi gaseste implinirea in rugaciunea neincetata a crestinului:

“Ei au fost randuiti preoti pentru ei insisi si ofera asceza lor… Postul este ofranda lor, priveghерea rugaciunea lor, Pocainta si credinta sunt altarul, Meditatiile lor sunt arderea, Fecioria victima… Inima curata este marele Preot, Contemplatia lor, preotul care slujeste, Fara incetare buzele lor ofera jertfa: Rugaciunea care tinde spre odihna (in Dumnezeu)” 40.

Aducerea ca jertfa Arhiereului Hristos a gandurilor noastre de la prima lor aparitie reprezinta o jertfa cuvantatoare, ca raspuns la cuvantul rostit de Hristos catre om.

Legatura intre Liturghia comunitatii si liturghia interioara, ca fructificare deplina a celei dintai, se exprima cu toata claritatea in observatiile Sfantului Marcu Ascetul, Sfantului Chiril al Alexandriei si Sfantului Grigorie Sinaitul (sec. XIV).

Sfantul Marcu Ascetul observa ca precum noi mancam in Liturghia comunitatii Trupul lui Hristos, asa in liturghia interioara Hristos isi face proprie mintea noastra: “Caci facand asa, precum la inceputul credintei venite prin Botez, Trupul lui Hristos s-a facut mancare credinciosului, tot asa cum mintea, devenita tare in credinta si curata prin lepadarea gandurilor si prin nadejdea intelegatoare, se face mancare lui Iisus” 41.

In lucrarea sa “Inchinare in Duh si adevar”, Sfantul Chiril al Alexandriei a intemeiat ideea ca noi ne mantuim intrucat ne aducem in Hristos jertfa curata Tatalui si in acest fel ne sfintim: “Asadar S-a injunghiat El pentru pacatele noastre, dar ne-am ingropat si noi impreuna cu El, suportand moartea, nu cea trupeasca, ci omorand madularele cele de pe pamant si nemaivietuind lumii, ci mai vartos lui Hristos si prin El Tatalui” 42.

Sfantul Chiril largeste intelesul jertfei aduse lui Hristos de catre crestini si prin El Tatalui la intreaga noastra viata. Intreaga noastra viata poate deveni o prelungire a Liturghiei “ca sa stie acestia aducand mielul pentru mantuirea lor, caci cu pret au fost rascumparate si nu sint ai lor, ci unul pentru toti a murit,

ca cei ce vietuiesc sa nu mai vietuiasca lor, ci Celui ce a murit si s-a sculat pentru ei” (II Corinteni 5, 15) 43.

Un text din scrierile lui Grigorie Sinaitul rezuma sensul pnevmatic al jertfei noastre interioare sau sensul liturghiei interioare celebrate dupa Duhul: “Inima eliberata de toate gandurile si miscata prin Duhul Sfant insusi a devenit un adevarat templu inaintea sfarsitului timpurilor. Liturghia se celebreaza aici cu totul dupa Duhul. Cel care n-a atins inca aceasta stare, va fi dorita celorlalte virtuti o piatra buna pentru construirea acestui templu. Dar nu este el insusi templu al Duhului, nici marele sau preot” 44.

Continuarea si permanenta Euharistiei in rugaciunea neincetata o vede pr. B. Bobrinskoy in legile comune ale Euharistiei si rugaciunii. Aici sublniaza el trei aspecte:

1. Aspectul exclusiv, adica punerea de o parte a comunitatii liturgice a persoanelor umane intr-un vis-a-vis ecclesial si personal cu Dumnezeu: “Grija cea lumeasca sa o lepadam”, “Sa taca tot trupul omenesc”, “Toata viata noastra lui Hristos Dumnezeu sa o dam” si “Sus sa avem inimile”.

Trebuie mentionat cu privire la ultima chemare amintita de B. Borinskoy, ca Al. Schmemman subliniaza si aspectul inclusiv cand spune: “Cand corul si prin gura sa noi toti, intreaga adunare raspundem: <<Avem catre Domnul>> este judecata noastra care se implineste. Caci cineva poate intoarce in acel moment inima sa spre Domnul daca nu s-a intors si daca nu se intoarce spre El in timpul intregii sale vieti” 45.

2. Aspectul inclusiv inglobeaza rugaciunea ecclesiala si personala. Hristos intors spre Tatal duce lumea intreaga in mijlocirea Sa filiala si imparateasca: “Parinte, voiesc ca unde sunt Eu sa fie impreuna cu Mine si aceia pe care Mi i-a dat” (Ioan 17, 24). Rugaciunea personala trebuie sa implineasca aceasta exigenta si anume sa imbratiseze lumea si sa o duca lui Dumnezeu in modul cel mai concret.

3. Aspectul apostolic al Euharistiei si al rugaciunii, trimiterea credinciosilor la sfarsitul Liturghiei are o semnificatie simbolica si sacramentala profunda. “Cu pace sa iesim” aceasta “trimitere” a credinciosilor nu inseamna iesirea din Biserica ci intrarea Bisericii in lume 46.

Raspunzand la intrebarea cum se exprima euharistic si liturgic viata de toate zilele, pr. B. Bobrinskoy arata ca indemnul lui Hristos si al Apostolului Pavel, ca si crestinii sa se roage neincetat (Luca 18, 1; I Tesaloniceni 5, 17) a fost luat in serios si adesea literal in traditia crestina. Euharistia duminicala a ramas norma liturgica a Orientului crestin, fara ca prin aceasta sa se desacralizeze saptamana. “Aceasta a primit in pietatea bizantina un continut teologic si

hagiologic de o mare bogatie si densitate, contribuind la o tensiune benefica si creatoare intre saptamana si duminica” 47.

Propunerea pr. Bobrinskoy priveste elaborarea de structuri, un cadru liturgic viu in care sa se imbine armonios participarea la Euharistie cu o viata de rugaciune personala. “In acesta se intrepatrund recitarea psalmilor, a ceasurilor cu o rugaciune mai interioara si mai spontana” 48.

Ierarhia conducatoare a Bisericii si cei care exercita in ea o paternitate spirituala sunt chemati sa lamureasca si sa informeze credinciosii ca rugaciunea neincetata si cea la anumite ore nu sunt tehnici formale, ci prilejuri de unire cu Hristos si ca este posibil sa fie implinite in viata de toate zilele.

O a doua forma de prelungire naturala a Liturghiei in toate aspectele vietii se realizeaza in comuniunea cu bolnavii si cu cei izolati, prin impartasirea bunurilor materiale.

In aceasta directie se indreapta predica sociala a Sfantului Ioan Hrisostom. Pentru el iubirea frateasca si milostenia sunt inscrise in inima insasi a Euharistiei. Fara iubire, fara rugaciune in comun, spune el, “Duhul nu poate cobori” 49.

Astfel ne oferim “pe noi insine si unii si pe altii si toata viata noastra lui Hristos Dumnezeu” facandu-ne receptivi Duhului Sfant care implineste legatura Trupului si ne da puterea sa adunam la un loc partile dezbinate de noi dupa cum arata Nichita Stithatul. Caci cat timp firea acestor puteri sau parti este dezbinata, suntem departe de liturghia tainica facuta prin lucrarea mintii: “Cata vreme puterea firilor din noi este dezbinata in sine si e impartita in multe parti potrivnice, nu suntem partasi de darurile mai presus firesti ale lui Dumnezeu. Iar nefiind partasi de acestea stam departe si de Liturghia tainca a altarului ceresc, savarsita prin lucrarea mintii. Dar cand prin multa sarguinta a sfintelor nevointe n-am curatit de intinaciunea pacatului si am impartasirea de bunatatile negraite ale lui Dumnezeu si aducem dumnezeiestile taine ale liturghiei tainice a mintii la altarul intelegator si mai presus de ceruri al lui Dumnezeu, in chip vrednic de Dumnezeu Cuvantul ca niste vazatori si preoti ai tainelor nemuritoare ale Sale” 50.

Transformarea inimii omului interior este adevarata conditie a unei restaurari a functiei sacramentale a Bisericii, care consta in a darui intreaga viata umana dupa modelul tainei lui Hristos, mort si inviat si facand-o transparenta prezentei sfintitoare a Duhului Sfant. Omul se redescopera ca fiinta liturgica creata pentru a celebra lauda lui Dumnezeu si pentru a inscrie aceasta lauda in toate modurile existentei sale.

Viata spirituala poate fi descrisa, dupa Casel, rezumativ in urmatorul fel:

- Totul este ordonat spre Liturghie si deriva din ea. - Contemplarea este vazuta ca lauda totala lui Dumnezeu si in forma sa cea mai inalta, sufletul implineste unirea transformatoare deplina a inchinarii lui Dumnezeu in Duh si in adevar 51.

Accentuand trebuinta ca Liturghia sa fie traita interior de catre crestini, Casel arata: “Trebuie ca Liturghia sa fie experiata si traita interior. Cu Liturghia este ca si cu Sfanta Scriptura. Cel care priveste cu ochii necredintei, vede numai exterior, nesemnificativ; omul duhovnicesc priveste comorile ascune. Pe drept numesc Parintii riturile liturgice, taine” 52. “Cine se roaga liturgic sta pe un fundament de stanca. El este liber fata de oscilatiile dispozitiilor si simturilor umane (frei von den Schwankungen menschlicher Stimmungen und Gefuhle). El a construit casa sa pe baza mai sigura a vesniciei. Liturghia este un izvor care nu seaca niciodata (Die Liturgie ist eine Quellw, die nie versiegt). Apele lui sunt, pentru a incheia cu profetul, adevarate” 53.

[editează]

Eshatologia

Dumnezeu a creat lumea imprimindu-i putinta de a ajunge la desavirsire; de aceea, ea va trebui sa primeasca un alt chip decat cel al lumii cazute pentru ca, la osteasca inviere si dupa judecata universala, cand fiecare om va fi rasplatit sau pedepsit in conformitate cu faptel sale, intreaga creatura, in solidaritate, sa fie ridicata la plenitudinea vietii, potrivit planului divin, pentru ca "Dumnezeu sa fie totul in toate" (I Cor. 15, 28).

Fiind fiinta spirituala necreata, vesnica si absoluta, Dumnezeu nu este supus schimbarii si, precum nu are inceput, nu are nici sfarsit, in timp ce lumea in chipul ei actual, ca si omul, va avea un sfarsit, fiind supusa unei prefaceri si schimbari totale. Despre eternitatea lui Dumnezeu si temporalitatea lumii psalmistul zice: "Intru inceput, Tu, Doamne, ai intemeiat pamantul, si lucrurile mainilor Tale sunt cerurile. Acelea vor pieri, iar Tu vei ramanea. Toate ca o haina se vor invechi si ca pe un vesmant le vei infasura si se vor schimba; iar Tu acelasi esti, si anii Tai nu se vor sfarsi" (Ps. 101, 26-28).

Dar dupa sfarsitul omului nu inseamna nimicirea lui sau distrugerea totala a fiintei sale, ci inceputul unei noi vieti, asa si lumea nu va fi nimicita, ci schimbata, transformata intr-o lume noua, pe masura fiintei omenesti renascute prin inviere, in aceasta noua creatie urmind sa domneasca o deplina desavirsire fizica si moral-spirituala. Astfel, Sfantul Ioan, in Apocalipsa 21, 1, spune: "Si am vazut un cer nou si un pamant nou. Caci cerul dintii si pamantul dintii au trecut, iar marea nu mai este". (I Cor. 7, 31); iar Sfantul Apostol Pavel zice: "Caci chipul acestei lumi va trece" (I Cor. 7, 31); iar Sfantul Apostol Petru zice: "Atunci cerurile vor pieri cu vuiet mare, stihiile arzind se vor desface, si

pamantul si lucrurile de pe el vor arde cu totul" (II Petru 3, 10). La fel, Sf. Chiril al Ierusalimului spune: "Lumea aceasta se sfarseste, si lumea aceasta creata se innoieste. Pe pamant s-au raspindit tot felul de pacate... Pentru ca sa nu ramana acest lacas minunat plin de faradelegi, trece lumea aceasta, spre a se arata alta mai buna". In sensul Sfantului Apostol Pavel, Fericitul Augustin spune ca lumea aceasta va trece nu in inteles de distrugere totala, ci in acela de schimbare a fetei lucrurilor.

Schimbarea acestei lumi este strans legata de insusirile pe care le vor avea trupurile oamenilor dupa inviere. De aceea, cand trupurile se vor preface, devenind duhovnicesti si chipul acestei lumi se va preface: pamantul se va spiritualiza, pentru ca dreptii sa aiba o locuinta potrivita pentru slava la care sunt chemati, precum spune Sfantul Simeon Noul Teolog. Atunci nadejdea fapturii, supuse desertaciunii din pricina omului se va implini "... ca si faptura insasi se va slobozi din robia stricaciunii, spre libertatea maririi fiilor lui Dumnezeu" (Rom. 8, 21).

Deoarece sfarsitul lumii se afla in strinsa legatura cu a doua venire a Mantuitorului si cu judecata universala, timpul cand se vor intimpla acestea ne ramine necunoscut. Mantuitorul vorbind ucenicilor Sai despre acest sfarsit, ca si despre a doua Sa venire, le-a spus acestora: "Iar de ziua si de ceasul acela nimeni nu stie... fara numai Tatal" (Matei 24, 36). Iar cand, inainte de Inaltare, ucenicii L-au intrebat daca in acel an va aseza imparatia lui Israel, adica daca atunci va veni sa intemeieze noua Sa imparatie, Mantuitorul le-a raspuns: "Nu este al vostru sa stiti anii sau timpurile pe care Tatal le-a pus intru a Sa stapinire..." (Fapte 1, 7).

Vorbim despre sfarsitul lumii, Sfantul Apostol Petru isi exprima nadejdea ca, potrivit fagaduintelor Sale, Dumnezeu va intocmi "ceruri noi si pamant nou" (II Petru 3, 13), iar Sfantul Ioan spune ca a vazut "un cer nou si un pamant nou", dupa ce cerul cel dintii si pamantul cel dintii au trecut (Apoc. 21, 1). Desigur, aceste expresii arata ca lumea nu va fi definitiv distrusa, ci numai schimbata, transformata, transfigurata, in ea stabilindu-se o noua ordine de viata. Desigur, nu e usor sa ne pronuntam asupra sensului acestei expresii, cu toate ca numerosi Sfinti Parinti s-au straduit sa le explice intelesul. Totusi, pe temeiul celor afirmate de ei, putem intelege ca lumea reinnoita va fi o lume desavirsita si incoruptibila, cuprinzind bunatati si frumuseti nebanuite, despre care Sfantul Apostol Pavel zice: "Ceea ce ochiul n-a vazut si urechile nu au auzit si la inima omului nu s-a suit, acelea le-a gatit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (I Cor. 2, 9). Dintr-o lume exterioara omului, ea va deveni intr-un sens o lume interioara, aratindu-se in mare masura drept un continut sufletesc al celor drepti. Frumusetea si maretia ei vor fi neinchipuite, deoarece impartasindu-se de lumina dumnezeiasca, va radia acesta lumina, imbracand in ea pe cei ce o vor locui. Lumina ei va face sa straluceasca si mai mult pe cei drepti, incat aici, precum spune Mantuitorul, "dreptii vor straluci ca soarele in imparatia Tatalui lor" (Matei 13, 43).

Dupa cuvintele Sfantului Apostol Petru, in noua lume transfigurata va locui dreptatea (II Petru 3, 13). Aceasta inseamna ca relatiile dintre oameni si dintre oameni si Dumnezeu vor fi asezate pe temelia dreptatii, iar virtutea iubirii le va incorona. Intre oameni nu vor mai fi privatiuni, tensiuni, suspiciuni, invidie si vrajba, ci o pace si armonie desavirsita, fiecare fiind in pace cu sine insusi, cu semenii si cu Dumnezeu. Aceasta e pacea lui Dumnezeu "care covirseste toata mintea" (Filip 4, 2), pace eterna, conditia ordinii si armoniei. In aceasta lume, in care Dumnezeu va fi "totul in toate" (I Cor. 15, 28), ingerii si oamenii vor lauda neincetat pe Dumnezeu, izvorul frumusetii, desavirsirii, dreptatii si iubirii, cu care vor fi in continuare in veci.

Viata de veci. Viata de veci, viata vesnica sau viata veacului ce va sa fie, cum este numita in articolul XII din Simbolul Credintei, este viata pe care o vor trai atit dreptii cat si pacatosii, dupa judecata universala. Desi in anumite privinte ea se va asemana cu viata sufletelor de dupa judecata particulara, totusi intre aceste vieti va fi deosebire. Deosebirea va consta in faptul ca dupa judecata universala atit fericirea dreptilor, cat si nefericirea vor fi traite de suflet impreuna cu trupul, deci de persoana in unitatea ei psiho-fizica, ele crescand in masura in care si trupul a participat la savirsirea faptelor bune sau rele. Intensiv vor creste, deoarece vor fi simtite intr-o masura mai mare decat atunci cand le simtea numai sufletul.

Desi posedam unele date din Revelatie, noi nu suntem in masura sa cunoastem si sa intelegem pe deplin viata pe care o vor duce cei a caror soarta a fost stabilita definitiv la judecata universala. In aceasta privinta, Sfantul Grigorie de Nyssa zice: "Nici bunatatile promise celor ce au vietuit drept nu sunt de acelea care sa poata fi descrise prin cuvinte... nici viata de durere a celor pacatosi nu este egala cu vreo suferinta care intristeaza aici", iar Sfantul Ioan Damaschin spune: "Dupa inviere, timpul nu se va mai numara cu zile si nopti. Va fi mai degraba o singura zi continua, cand Soarele dreptatii va straluci lumina peste cei drepti. Pentru cei pacatosi va fi o noapte adinca, fara de sfarsit".

Si aici trebuie sa mentionam ca nici fericirea dreptilor, nici nefericirea pacatosilor nu vor avea aceeasi masura, ci vor avea grade diferite, dupa vrednicia sau nevrednicia pe care fiecarea dovedit-o in viata pamanteasca. Insusi Mantuitorul spune: "In casa Tatalui Meu multe locasuri sunt" (Ioan 14, 2); iar Sfantul Apostol Pavel zice: "Fiecare va primi plata dupa lucrul sau" (II Cor. 5, 10).

Referindu-se la viata de veci a celor drepti, Sfantul Grigore de Nyssa spunea ca tendinta continua a acestora este realizarea unei uniri cat mai depline cu Dumnezeu, lucrare care n-are limita, caci ea continua la infinit. Este vorba aici de un urcus duhovnicesc neincetat al dreptilor (epectaza), care pentru ei este un motiv de continua fericire. Aceasta inseamna ca iubirea fata de Dumnezeu care le copleseste fiinta sporeste fara sfarsit si in lumea vesniciei.

Cat priveste pe cei pacatosi, ei vor avea o vesnica existenta nefericita, lipsita de comuniune cu oamenii si cu Dumnezeu, petrecand impreuna cu diavolii si cu cei ce-i slujesc. Acolo ei sunt rosi de "viermele cel neadormit" si indura "plangerea si scrasnirea".

Viata dreptilor si a pacatosilor a fost descrisa paralel cu multa ingeniozitate de Sfantul Chiril al Alexandriei: "Dreptii dantuiesc, pacatosii sunt legati. Dreptii canta, pacatosii se tinguiesc... Dreptii au cantarea, pacatosii prapastia. Dreptii in sanurile lui Avraam, pacatosii in torentele de foc ale lui Veliar. Dreptii, in lumini, pacatosii in intunecimea furtunii. Dreptii, cu ingerii, pacatosii, cu demonii... Dreptii, in mijlocul luminii, pacatosii, in mijlocul intunericului. Dreptii, mangaiati de Mangaietorul, pacatosii, chinuiti de demoni. Dreptii, in fata tronului Stapinului, pacatosii, in fata intunericului chinuitor. Dreptii, vad pururea fata lui Hristos, pacatosii, stau pururea in fata diavolului... Dreptii sunt initiati de ingeri, pacatosii de demoni... Dreptii in cer, pacatosii in abis" (Omil. 14, Despre iesirea sufletului si despre a doua venire a Domnului, la D. Staniloae, Teologia Dogmatica Ortodoxa, vol. III, pag. 459)

Chinurile vesnice ale pacatosilor. Invatatura Bisericii noastre bazata pe Revelatie este ca desi calitatea si cantitatea pedepselor iadului nu sunt aceleasi pentru toti pacatosii, ele fiind in functie de gradul de rautate a faptelor si intentiilor celor ce le-au facut, pedepsele iadului sunt vesnice (Matei 25, 46; Marcu 9, 44; Apoc. 14, 11; 20, 10; Mart. Ort. I, 60). Sfantul Chiril al Ierusalimului spune ca pacatosii la inviere primesc trupuri vesnice, spre a putea suferi astfel osanda pacatelor lor, ca sa nu se mistuie niciodata, arzind in focul cel vesnic, iar Sfantul Ioan Gura de Aur zice ca orice pedeapsa din viata pamanteasca se sfirseste odata cu viata, pe cand ale vietii de dincolo sunt vesnice.

Vesnicia pedepselor iadului a fost uneori negata si in antichitate crestina si chiar si astazi, de unii teologi protestanti si de unele secte. Dar nu toti cei ce o contesta explica sfarsitul chinurilor vesnice in acelasi fel si nici nu invoca aceleasi motive atunci cand o contesta. Astfel, unii spun ca numai dreptii vor trai vesnic in fericire, in timp ce pacatosii vor fi nimiciti la judecata universala, iar fiind nimiciti, vor scapa astfel de pedepsele lor.

Altii cred insa ca pacatosii din iad vor suferi numai un timp oarecare - mai scurt sau mai lung - dupa gravitatea pacatelor lor. Prin suferintele pe care le indura in iad ei se curatesc, dupa care vor fi stabiliti in starea de fericire pe care o vor avea dreptii. La aceasta restabilire vor ajunge chiar si demonii, incat in cele din urma va fi o restabilire a tuturor ( ). Aceasta invatatura, numita apocastaza a fost profesata de Origen, iar in timpurile mai noi, chiar de unii teologi rusi, ca: N. Bardiaev, S. Bulgakov, Vl. Soloviev si altii.

In general, cei ce neaga vesnicia pedepselor iadului invoca urmatoarele motive:

1. Dumnezeu fiind bun, zic acestia, bunatatea Lui este incompatibila cu vesnicia pedepselor, incat El mai curind sau mai tirziu, trebuie sa ierte pe toti pacatosii si sa-i scoata din iad.

Teologii rusi S. Bulgakov si Vl. Soloviev, plecand de la cuvintele Sfantului Apostol Pavel: "Dumnezeu a inchis pe toti oamenii in razvratire, ca pe toti sa-i miluiasca" (Rom. 11, 32), afirma ca mila si bunatatea lui Dumnezeu depaseste orice razvratire a omului, fapt pentru care oricat de aspru si de drept ar fi, nu-l poate tine pe om vesnic in iad. N. Berdiev justifica si el respingea chinurile vesnice pe baza bunatatii lui Dumnezeu si a iubirii crestine. El aduce insa si un argument personal: cum ar putea accepta raiul pentru el, cand stie ca parintii, fratii si prietenii lui sau persoane oricat de necunoscute trebuie sa fie in iad? Pe de alta parte, daca sunt crestini care in viata pamanteasca nu se simt bine stiind pe unii frati de ai lor in suferinta, cu atit mai mult ei nu vor fi lipsiti de astfel de sentimente nici in viata viitoare. Aceasta inseamna ca stiind pe fratii lor in iad, chiar daca ei ar fi in rai ar suferi din pricina starii acelora, iar atunci iadul n-ar mai fi un loc si o stare de fericire. De aceea, spre a inlatura aceasta, Dumnezeu trebuie sa duca un sfarsit pedepselor iadului, sfarsit despre care trebuie sa stie si dreptii, spre a nu mai suferi pentru fratii lor din iad. Ei se vor linisti numai cand vor avea siguranta ca fratii lor din iad vor ajunge totusi in rai.

2. Deoarece Dumnezeu e drept, El nu poate pedepsi pentru vecie pe pacatosi, deoarece acestia au facut pacate in timp, si inca intr-un timp relativ scurt si in felul acesta ar fi o disproportie intre fapta si rasplata... Cu alte cuvinte, oricat de pacatos ar fi omul, ar fi nedrept ca pentru pacate savirsite intr-o viata de cateva zeci de ani, deci intr-un interval de timp atit de scurt, sa indure pedepse pentru vesnicie.

3. Intelepciunea lui Dumnezeu nu ingaduie ca El Insusi sa-si zadarniceasca planul dupa care a creat lumea si omul. El l-a creat pe om pentru ca acesta sa fie fericit, iar pedepsindu-l pentru vesnicie, inseamna ca aceasta ar fi impotriva scopului creatiei.

Raspunsul la aceste obiectii se poate rezuma in urmatoarele:

1. Datorita bunatatii Sale, "Dumnezeu voieste ca toti oamenii sa se mantuiasca si la cunostinta adevarului sa ajunga" (I Tim. 2, 4). Chiar din acest motiv, prin harul Sau, El ofera tuturor oamenilor posibilitatea sa se mantuiasca, iar aceasta unii o pot face chiar in ceasul al unsprezecelea, deci pana la sfarsitul vietii lor pamantesti. Dar sunt unii oameni care dispretuiesc ajutorul divin si nu vor sa cunoasca si sa se apropie de Dumnezeu, ci trec in mod voit propria cauza a nefericirii lor.

Este inacceptabila afirmatia ca suferintele celor din iad ar produce suferinte celor din rai, de vreme ce acestia stiu bine ca cei din iad au refuzat pana in

ultima clipa a vietii lor ajutorul divin si ca numai prin indirjirea lor au ajuns in iad. Daca in lumea viitoare "locuieste dreptatea" (II Petru 3, 13), pacatosii din iad nu pot inspira nici mila, nici compatimire celor din rai, caci numai ei singuri sunt vinovati de soarta lor, fiindca au respins cu incapatinare, din propria lor vointa, orice ajutor sper a se mantui, si continua in aceasta stare.

2. In privinta raportului dintre dreptatea dumnezeiasca si vesnicia pedepselor, trebuie precizat ca rasplata nu se masoara dupa durata sau timpul in care s-au savirsit faptele, ci dupa bunatatea sau rautatea acestora... Astfel, cu cat un pacat este mai grav atit prin felul lui, cat si prin repetarea lui, ori prin suferintele provocate unei multimi mai mari de oameni, cu atit si pedeapsa pentru el trebuie sa fie mai mare. Iar gravitatea este in functie de starea sufleteasca a celui inrait, tot astfel trebuie sa fie si pedeapsa. Omul fiind insa o fiinta marginita, nu e in stare sa suporte o pedeapsa nelimitata dupa intensitate, dar traind in vesnicie, poate suporta o pedeapsa nelimitata in extensiune sau in timp. Deci nu se poate spune ca pentru o mare nelegiuire sau pentru un numar nesfarsit de nelegiuiri, ale caror victime au fost mii si milioane de oameni, desi savirsite intr-un timp scurt, cel vinovat sa nu primeasca o pedeapsa vesnica.

3. E adevarat ca Dumnezeu a creat pe om spre a-l impartasi de fericire, dar nu l-a creat sa-l faca fericit cu de-a sila, ci l-a inzestrat cu vointa libera, in virtutea careia el poate urma sau poate refuza sa mearga pe calea care duce la fericire. In cazul ca refuza, o face aceasta din propria lui vointa, vina fiind numai a lui. Adresindu-se fariseilor si carturarilor, Mantuitorul Hristos a spus: "Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci si ucizi cu pietre pe cei trimisi la tine; de cate ori am vrut sa adun pe fiii tai, precum aduna closca puii sai sub aripi, si n-ati vrut!" (Matei 23, 37).

Refuzand pana la sfarsitul vietii chemarea la mantuire omul se face vrednic de pedepsele vesnice nu numai pentru nelegiuirile pe care le-a facut, ci si pentru incapatanarea si refuzul continuu de a asculta chemarea si de a urma calea intoarsa a fiului ratacit. In schimb, cei ce merg pe drumul care duce la fericire isi realizeaza scopul pentru care au fost creati. Acestia sunt oamenii cei drepti, indiferent de numarul lor, si astfel in ei scopul pentru care a fost creat omul nu este zadarnicit, iar intelepciunea dumnezeiasca ramine neatinsa.

Condamnand invatatura origenista ca pedepsele iadului vor avea sfarsit, Sinodul ecumenic V a hotarit urmatoarele: "Cel ce zice sau crede ca pedepsirea diavolilor si a oamenilor pacatosi este numai temporala si va avea oarecand un sfarsit, sa fie anatema!".

Pe linga aceasta, trebuie sa subliniem ca iadul nu este compus din suflete pe care le refuza Dumnezeu, ci, dimpotriva, din cei care refuza iubirea lui Dumnezeu. Dupa credinta crestina, lumea are un inceput si o cauza: activitatea vesnic creatoare si bunatatea lui Dumnezeu, precum si o menire si un scop final

spre care tinde: desavirsirea si innoirea. Spre acest tel final se indreapta, pe diferite cai, intreaga creatie.

Atingerea acestui inalt scop sta in strinsa legatura cu Parusia Domnului, cu invierea mortilor si cu judecata universala, evenimente eshatologice abia intrezarite de aghiografii Vechiului Testament, vestite anume de catre Mintuitorul, consemnate pe scurt in cartile Noului Testament, predicate de Sfintii Parinti si formulate, ca dogme fundamentale ale dreptei credinte, in art. VII, XI si XII din Simbolul niceo-constantinopolitan.

Dar nici Sfinta Scriptura, nici Sfinta Traditie nu precizeaza sorocul sau data acestor evenimente. Ele indica doar citeva fapte semnificative care le vor premerge, si aceasta nu pentru a satisface curiozitatea credinciosilor, ci pentru a-I determina sa se pregateasca din vreme pentru intilnirea cu Hristos la judecata particulara, care urmeaza decesului fizic si sa nu piarda din vedere raspunderea ce-I asteapta la judecata universala.

Prin inviere, Sfinta Scriptura intelege readucerea trupului la viata si unirea lui cu sufletul (I Cor. XV 35-50). Invierea se refera numai la trup, deoarece numai el este stricacios si muritor. Sufletul, desi are un inceput este inzestrat cu incoruptibilitate si nemurire, astfel incit isi continua viata de sine si dupa despartirea de trup1.

Invatatura Vechiului Testament despre starea sufletelor dupa moarte. – In Vechiul Testament, se gasesc putine indicatii despre starea sufletului dupa moartea trupului. Evreii din perioada preexilica credeau ca sufletele celor morti se coboara pentru totdeauna in <<seol>>, loc de tristete si resemnare situat intr-o caverna rece si intunecoasa din adincul pamintului (Iov. VII, 9-10; XVI; 22; XXXVIII, 16-17). In aceasta sumbra <<locuinta a mortilor>>, in care se aduna pe rind toti pamintenii si unde fiecare se intlneste cu parintii si stramosii sai (Facere XV, 15; Iov XXX, 23; Ps. LXXXXIX, 48), sufletele sint lipsite de ocrotirea lui Dumnezeu (Ps, LXXXVIII, 4-6) si nu mai au putinta sa-L laude si sa-l slujeasca.

Aceasta conceptie pesimista despre soarta fiintei umane nu numai ca nu incuraja pe credinciosi in lupta cu ispitele, dar ii demobiliza in fata suferintei. In plus, ea da loc intrebarii daca nu cumva, datorita pacatului originar, ultimul cuvint apartinea mortii. A privi lucrurile astfel, insemna totodata a admite ca raul este vesnic, ca planul lui Dumnezeu cu privire la menirea credinciosilor a esuat si ca toate nazuintele omenesti spre fericire sint neintemeiate si zadarnice2. Cea mai clara expresie a acestei conceptii se afla in cunoscutele cuvinte al eclesiastului: <<Desertaciune a desertaciunii, toate sint desertaciune…, caci ceea ce este strimb nu se poate indrepta si ceea ce lipseste nu poate fi implinit>> (1, 2, 15).

Invierea mortilor si judecata universala, dupa Vechiul Testament. – Revelatia divina care s-a manifestat treptat (Evr. I, 1) si care a indeplinit in viata evreilor rolul unei pedagogii sfinte[3] – a depasit insa acest stadiu elementar al eshatologiei. Dupa ce analizeaza carenta ce face ca, privite prin prisma esecului lor pamintesc, toate nazuintele si stradaniile noastre sa para <<goana dupa vint>>, insusi Eclesiastul ajunge la concluzia ca <<Dumnezeu va judeca si pe cel drept si pe cel nelegiuit>> (III, 17) si va rasplati <<toate faptele ascunse, fie bune, fie rele>> (XII, 13-14).

Din scrierile sfinte, din marturiile istoriei si din propria lor experienta, evreii putusera constata ca viata si soarta noastra sint subordonate exigentelor legii morale si ca incalcarea lor nu poate ramine nepedepsita de Dumnezeu, care, fiind sfint si drept, uraste raul si pedepseste faradelegea (Isaia III, 13-25; Ieremia VIII, 1 s.u.). Profetul Ezechil a extins aceasta concluzie asupra fiecarui om, fara deosebire de apartenenta etnica (XVIII, 1, s.i.) si a prezis invierea tuturor mortilor si judecata universala (XXXIV, 17-20; XXXVII, 1 s. u.). pornind de la vechea credinta ca Dumnezeu este stapinul absolut al vietii si al mortii si ca El are puterea de a cobori sufletele in seol si de a le scoate de acolo cind voieste (I Regi II, 6), Proorocul Amos a prezis ca, atunci cind va sosi <<Ziua Domnului cea mare si infricosata>>, <<judecata se va napusti ca apa (asupra pacatosilor) si dreptatea ca un suvoi furios>> (VI, 24) iar Ozea a prezis ca in ziua aceea sufletele celor decedati vor fi eliberate din <<locuinta mortilor>>, iar moartea isi va pierde pentru totdeauna orice putere (VI, 2; XIII, 14).

Maleahi a asemanat judecata din <<ziua venirii Domnului>> cu focul topitorului si cu lesia nalbitorului si a prezis ca pedeapsa lui Dumnezeu se va abate fara crutare asupra tuturor pacatosilor (III, 2 s. u.). prezicerea invierii mortilor si a judecatii din urma si-a gasit o expresie potrivita intr-una din vedeniile lui Daniile: <<In vremea aceea, multi din cei ce dorm in tarina pamintului se vor scula, unii la viata vesnica, iar altii spre ocara si rusine vesnica>> (XII, 2).

In perioada postexilica, temele eshatologice ocupa locul central in scrierile apocrife, care au exercitat o deosebita influenta asupra pietatii individuale a iudeiilor si asupra folclorului lor religios. Astfel, Apocalipsa lui Enoh – apocrifa aparuta in sec. II-I, i.Hr. – afirma redesteptarea eshatologica a dreptilor (XCII, 3-4) si iesirea lor din seol (CIII, 3-4); amestecind temele din Daniil VII si XII, autorul ei crede a sti ca atunci cind <<Alesul>> Somnului (identificat cu Fiul Omului) va sedea pe tronul slavei sale, dreptii vor intra intr-un univers transfigurat, unde vor trai ca ingerii cerului (LX, 1sg.)[4]. (Cu toate acestea, pina pe vremea Mintuitorului, inca se mai crede ca soarta fiecaruia va depinde de aceea a intregului popor, ca judecata se va face la venirea lui Mesia, ca Dumnezeu va judeca toate popoarele, ca teatrul judecatii va fi istoria si ca recompensele si pedepsele vor fi pamintesti (Matei III, 7-12; Rom. III, 29-30; IX, 7). Dar credinta in invierea mortilor si in judecata viitoare nu era acceptata de toti iudeii si nu constituia un criteriu de ortodoxie in sinul iudaismulu. Esenienii, secta ascetica profesind dualismul, priveau materia ca izvor al

raului, considerau trupul inchisoare a sufletului si respingeau credinta in invierea trupeasca, cu aceeasi vehementa cu care afirmau nemurirea sufletelor. Credinta in invierea mortiilor era sustinuta energic de tagma fariseilor care treceau drept cei mai zelosi implinitori ai poruncilor Legii mozaice. In schimb, ea era combatuta de tagma saducheilor, fara ca, din pricina acestei deosebiri de credinta, sa li se conteste dreptul de a ocupa functii preotesti si de a fi membri ai Sinedriului, care era cel mai inalt for de judecata religioasa si de disciplina bisericeasca la evrei (Matei XXII, 23-32; Fapte XXIII, 6-8)5.

Moartea trupeasca, dupa Noul Testament. – Moartea trupeasca este urmare a pacatului stramosesc (Facere III, 3, 19). Oamenii ii ramin supusi si dupa renasterea baptismala, in virtutea solidaritatii universale cu Adam cel cazut (Rom V, 12). Ea va dainui pina la Parusia lui Hristos, cind trupurile celor vii <<vor fi imbracate in nestricaciune si nemurire>>, iar ale celor morti vor fi readuse la viata si reunite cu sufletele respective, spre a se infatisa impreuna la judecata din urma (I Tes. IV, 13-18; I Cor. XV, 20-26; 42-53).

Prabusirea stapinirii pe care moartea o are asupra neamului omenesc a inceput din momentul in in care Iisus Hristos a acceptat de buna voie moartea pe cruce si a inviat din mormint. Credinta crestina in invierea mortilor nu se mai intemeiaza deci doar pe cuvintele Sfintei Scripturi, ci si pe invierea Mintuitorului, pe care au adeverit-o martorii oculari ai aratarilor Domnului dupa inviere (I Cor., XV, 3-8; Fapte V, 30-32; X, 40-41 etc.

Pentru crestini, eliberarea din stapinirea mortii si judecata lui Dumnezeu nu se situeaza insa doar in epoca ce va fi intemeiata la Parusia lui Hristos. Inaugurata in lume odata cu jertfa de pe Golgota si cu minunea de la Cincizecime (Ioan III, 19; V, 24-30; XII, 31; XV, 22-25; XVI, 8, 11), izbavirea credinciosilor din stapinirea mortii se incepe de pe acum, si anume din clipa primirii Botezului, taina care-I face partasi mortii si invierii lui Hristos, pentru ca pe viitor <<sa nu mai slujeasca pacatului>> spre moarte, ci <<sa traiasca lui Dumnezeu>> spre <<innoirea vietii>> (Rom. VI, 1-13; VIII, 12-13).

Privit in lumina invierii Mintuitorului si in perspectiva fagaduintelor Lui (Ioan XIV, 1-2; Matei XIX, 28-29), fenomenul mortii trupesti nu mai poate fi considerat drept o disparitie a persoanei umane, iar aspectul lui nu mai este de temut. Pentru cei ce cred in Evanghelia Fiului lui Dumnezeu, moartea trupului nu este nici infringere nici pierdere, ci biruinta, cistig, si aceasta pentru doua motive: face sa inceteze pentru totdeauna tirania pacatului si teama de moarte (Rom. VI, 7; Evr. II, 15); prilejuieste intrarea sufletului intr-un nou mod de viata, adica transferarea lui in cereasca imparatie a lui Hristos (Fil. I, 21; II. Tim. II, 11; III, 7-8). Prin actiunea ei, in chip paradoxal, moartea se pagubeste pe ea insasi, facind sa-I scape prada pe care pusese stapinire prin pacat si sa-I prilejuiasca trecerea in cealalta viata6.

Pentru cei ce cred ca starea provocata prin moartea trupului este provizorie si trecatoare, intrebarea pe care trebuie sa si-o puna nu este ce sa faca spre a-si salva trupul de legea universala a mortii, ci cum sa se pregateasca pentru intilnirea cu Hristos la Judecata particulara, dupa despartirea sufletului de trup, si apoi la cea universala, dupa invierea de obste.

Contradictia launtrica a mortii – sesizabila numai prin credinta – rezulta si din faptul ca ea pune capat tuturor suferintelor fizice, care alcatuiesc propriul ei cortegiu: <<Fericiti cei morti, cei ce de acum mor intru Domnul – graieste Duhul - , caci se odihnesc de ostenelile lor>> (Apoc. XIV, 13; comp. Ev. IV, 10). Pentru crestinii care au marturisit credinta, s-au impotrivit ispitelor, au savirsit fapte bune, s-au spalat de pacate prin taina Pocaintei si au pastrat legatura vie cu visternica harului divin, care este Biserica, moartea inseamna, de fapt, intrarea <<in odihna lui Dumnezeu>> (Evr. IV, 1, 3, 11). Caci repausul in urma lucrului indeplinit si eliberarea de suferintele trupesti nu sint o pedeapsa, ci o binecuvintare divina, pe care crestinii o asteapta si o primesc cu multumire[7]. Sfintul Apostol Pavel scrie: <<Necazul nostru de acum, trecator si usor, ne aduce slava vesnica mai presus de orice masura… Caci stim ca, daca aceasta locuinta a noastra de cort se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casa nefacuta de mina, vesnica, in ceruri; de aceea si suspinam, in acest trup, dorind sa ne imbracam cu locuinta noastra cea din cer… Avem incredere si voim mai bucuros sa plecam din trup si sa petrecem cu Domnul…>> (II, Cor. IV, 17; V, 1-8).

Moartea pacatosilor este insa urmata, pentru suflet nu de rasplata si pace, ci de pedeapsa si chinuri. Caci pe cind moartea celui drept nu mai este o pedeapsa pentru pacat, ci o trecere spre o viata de fericire, moartea celui pacatos este o trecere spre chinuri vesnice. Prin moartea trupeasca, cei ai lui Hristos scapa de ultima stricaciune mostenita de pe urma pacatului stramosesc si de aceea ei privesc moartea ca pe o eliberare si biruinta. Pe acestia, harul Sf. Duh si indeosebi impartasirea cu trupul si singele lui Hristos, prin taina Sfintei Euharistii, I-a ajutat ca inca din viata paminteasca sa se ridice mai presus de moarte, nemaitemindu-se de ea si asteptind-o ca pe un prilej de a se apropia mai deplin de Hristos[8]. Nu se poate spune acelasi lucru despre aceia care si-au dus viata in pacat si au fost surprinsi din clipa mortii in stare de nepocainta. Sufletele acestora sint de indata osindite la chinurile iadului (Luca XII, 16-21; XVI, 19-31).

Judecata particulara. – Din diferitele texte referitoare la aceasta tema rezulta insa destul de clar ca, in urma parasirii trupului, sufletul se infatiseaza la judecata particulara si apoi trece intr-o stare fie de fericire, fie de nefericire. De aceea aceasta credinta alcatuieste, inca de la inceputul crestinismului, una din premisele fundamentale ale moralei crestine si principalul temei pentru combaterea pacatului.

Parerea ca pina la invierea trupurilor, sufletele crestinilor ar intra intr-o stare de letarghie asemanatoare cu somnul, stare in care posesiunea harului divin le-ar apropia totusi de Hristos9, nu are nici o baza biblica sau patristica. Lipsita de orice temei este si ca Sfintilor Apostoli si primii crestini ar fi crezut ca sufletele celor decedati merg in <<locuinta mortilor>>, adica in tristul seol. Daca Mintuitorul ar fi fost adeptul unei asemenea credinte, El n-ar mai fi putut spune tilharului rastignit de-a dreapta Sa: <<Amin graiesc tie, astazi vei fi cu mine in rai>> (Luca XXIII, 43). Daca Sfintii Apostoli ar fi nutrit o asemenea credinta, ar fi de neexplicat dorinta Sfintului Pavel <<de a pleca din trup>> si certitudinea lui ca dupa moarte I se va da <<cununa dreptatii>> (II Tim. IV, 8). Daca aceasta ar fi fost invatatura Bisericii primare, Sfintul Apostol si Evanghelist Ioan n-ar mai fi considerat moartea dreptilor si martirilor drept inceputul unei stari de rasplata, de odihna si de fericire: <<Fericiti cei morti, cei ce mor de acum intru Domnul…, caci faptele lor vin cu ei>> (Apoc. XIV, 13).

Dupa moartea trupului, sufletele dreptilor se duc intr-un loc de bucurie si fericire numit – potrivit vocabularului curent din traditia iudaica - <<sinul lui Avraam, sau <<Paradis>> (Luca XVI, 22; XXIII, 43; II Cor. XII, 4; Apoc. II, 7), iar ale celor nedrepti intr-un loc de tristete si nefericire numit <<gheena>>, <<gheena focului>>, <<iezerul de foc>>, <<intunerecul cel mai din afara>> sau <<iadul>> (Matei V, 22, 29-30; XVIII, 19; XXIII, 15, 33; Marcu IX, 34, 45, 47; Luca XII, 5; XVI, 22-23; Fapte II, 27; Apoc. I, 18; XX, 13-14).

Trecerea sufletelor intr-una din aceste doua stari total diferite una de alta depinde, pentru crestini, de atitudinea fiecaruia fata de mesajul lui Hristos. Pentru aceia care n-au cunoscut Evanghelia, criteriul de judecata este Legea morala naturala sadita de Dumnezeu in constiinta tuturor oamenilor (Rom. II, 14-16). Trimiterea sufletelor in rai sau in iad se face printr-o sentinta data de Hristos, care prezideaza judecata (Matei XXV, 34, 41). Faptul ca, in judecata, isi spune cuvintul si constiinta morala a fiecaruia, face ca sentinta sa fie recunoscuta de fiecare ca intru totul motivata si dreapta.

Din cuvintele Mintuitorului: <<Cind vine noaptea, nimeni nu poate lucra>> (Ioan IX, 4) si din spusele Sfintului Apostol Pavel: <<Este rinduit oamenilor, sa moara o data, iar dupa aceea este judecata>> (Evr. UX, 27), rezulta ca viata paminteasca este singura vreme in care omul isi poate agonisi mintuirea si ca moartea trupului face ireversibile faptele care I-au atras fie rasplata, fie pedeapsa. De aceea clipa mortii este de temut pentru cei rai: <<Caci daca pacatuim de buna voie, dupa ce am luat cunostinta adevarului nu mai ramine jertfa pentru pacat, ci o asteptare infricosata a judecatii si iutimii focului, care va sa mistuie pe cei potrivnici>> (Evr. X, 26-27)10.

Judecata universala. – In momentul judecatii particulare, credinciosii nu sint in masura sa cunoasca urmarile pe care, dupa moartea lor, vorbele si faptele lor le vor avea asupra fostilor lor contemporani si uneori chiar asupra generatiilor viitoare. In afara de acesta, sentinta data acum afecteaza doar starea

sufletului, desi acesta a savirsit binele si raul dimpreuna cu trupul. Fiind incompleta, judecata particulara nu poate avea decit un caracter provizoriu. De aceea, Dumnezeu, in virtutea dreptatii sale, a rinduit ca indata dupa invierea mortilor sa se faca o noua judecata si ca aceasta sa aiba caracter universal, solemn, public si definitiv.

Ceea ce este acum renasterea baptismata pentru suflet, va fi pe plan eshatologic, invierea <<in slava>> a trupurilor celor ce vor fi fericiti (I Cor. XV, 42-44). Tot astfel, ceea ce este judecata particulara pentru fiecare dintre noi, judecata din urma va fi pentru toti. Credinta in victoria finala si completa a dreptatii divine, atit de des si de grav violata de cei care fac voia diavolului, este nedespartita de credinta ca Iisus Hristos va veni a doua oara, ca <<sa judece vii si mortii>> si sa nimiceasca pentru totdeauna puterea raului, tot asa cum credinta in eficacitatea jertfei lui Hristos pentru izbavirea noastra din stapinirea pacatului si a mortii ar fi incompleta daca n-ar fi insotita de credinta in invierea mortilor.

De aceea, credinta in venirea a doua a Domnului, in invierea mortilor si in triumful dreptatii dumnezeiesti la judecata din urma sta la temelia ( ) predicii apostolice (Evr. VI, 1-2; Fapte II, 30-36) si bisericesti (Simbolul credintei, art. VII, XI si XII), tot asa cum pe credinta in intruparea, jertfa si invierea Fiului lui Dumnezeu se sprijina intregul edificiu dogmatic al crestinismului (I. Cor. XV, 15-24; I Tes. IV, 14; I Ioan IV, 2, 14, 15 etc). Ca asa stau lucrurile, ne-o arata, intre altele, faptul ca nici spusele membrilor Areopagului din Atena (Fapte XVII, 32), nici dispretul aratat de procuratorul roman Porcius Festus (Fapte XXVI, 24). Nici scepticismul regelui iudeu Irod Agrippa II (Fapte XXVI, 27-28), nici obiectiile inversunate ale saducheilor din Sinedriu iudaic (Fapte XXIII, 6-8), nici indoielile unor crestini din Corint (I Cor. XV, 12), nici incercarea unora de a identifica invierea mortilor cu renasterea baptismala (II Tim. 16-19) n-au putut determina pe Sfintul Apostol Pavel sa abandoneze, sau macar sa treaca pe plan secundar, in predica sa, o dogma atit de esentiala.

Credinta in certitudinea invierii mortilor, a judecatii universale si a vietii ce va urma dupa a doua venire a lui Hristos sta, ca o piatra de neclintit si la temelia moralei crestine. Mustrind fara crutare pe bogatii care asupresc pe saraci si indemnind pe crestini sa nu-si piarda rabdarea atunci cind sint in suferinte, Sfintul Icov, fratele Domnului, scrie: <<Voi, bogatilor, plingeti si va tinguiti de necazurile care au sa vina asupra voastra.. ati strins comori in zilele cele de apoi!… V-ati desfatat pe pamint, hraniti-va inimile voastre spre ziua junghierii… Iata, judecatorul sta inaintea usilor>> (V, 1-9). Sfintul Apostol Petru, cind indeamna pe crestini sa se fereasca de pacate si sa nu se clatine in credinta din cauza incercarilor prin care trec, le aduce aminte de raspunderea ce-I asteapta pe toti la judecata universala. Pentru pacatele lor de neiertat, <<paganii vor da seama inaintea Celui care este gata sa judece viii si mortii>> (I Petru IV, 5 s.u.); <<Dumnezeu stie sa scape din ispite pe cei credinciosi, iar pe cei nedrepti sa-I pastreze, ca sa fie pedepsiti in ziua judecatii>> (II Petru II, 9; cf. si III, 7).

Invatatura despre necesitatea, legitimitatea si certitudinea judecatii universale este corolarul credintei in sfintenie si dreptatea lui Dumnezeu si decurge din cunoasterea urmarilor pacatului si a postulatelor legii morale. Deoarece dreptatea lui Dumnezeu si viruinta lui Iisus Hristos, Fiul sau, nu se infaptuiesc decit in parte in cursul istoriei, trebuie sa admitem ca ele se vor realiza integral, adica in eshatologie12. Daca Dumnezeu ar fi indiferent fata de rezultatul luptei dintre bine si rau si n-ar interveni ca sa asigure triumful final al dreptatii si adevarului, s-ar putea conchide ca El ne paraseste. Sfintul Ioan Gura de Aur, intr-una din Omiliile sale (a IV) asupra Providentei divine, spune ca <<daca amitem ca Dumnezeu exista si ca este atot puternic si drept, trebuie sa admiten si ca El va da fiecaruia dupa faptele sale. Caci cum, in viata paminteasca foarte adesea cei buni au parte de neplaceri si suferinte, iar cei rai de succese si desfatari, este absolut necesar sa existe o alta viata, in care fiecare sa primeasca dupa faptele sale, precum si un loc pregatit celor rai si destinat pedepsei si altul harazit celor buni si destinat recompensei. Cum sa renunte Dumnezeu, autorul legii morale, la judecata universalal? Caci daca n-ar exista invierea mortilor si judecata obsteasca ar trebui sa credem in victoria finala a nedreptatii>>13.

Intr-o alta Omilie (a IV-a, la II Timotei), referindu-se la nedesitatea si legitimitatea judecatii universale, acelasi Sfint Parinte scrie: <<Cum se face ca Dumnezeu, care este bun si milostiv, va fi fara mila la judecata din urma? Va fi astfel, deoarece tocmai judecata va instaura in mod definitiv bunatatea lui… Caci daca pe pamint judecatorii se straduiesc sa faca dreptate, cum sa n-o faca Dumnezeu, autorul legii moale? O astfel de indiferenta din partea lui Dumnezeu ar fi de necrezut: Chiar si tatal, in familie, pronunta pedepse pentru fiii sai…; la fel procedeaza si comandantul de oaste sau de nava si dascalul pentru elevi, caci toti voiesc si cer sa se faca dreptate. De ce atunci sa nu se faca dreptate si in lumea cealalta? Dumnezeu este indelung rabdator si milostiv aici, pe pamint; dincolo, El va fi drept si rasplatitor dupa fapte, ca sa dea fiecaruia dupa faptele sale si sa nu lase fara razbunare pe cei nevinovati>>14.

Dar Dumnezeu fiindca este bun si drept sustine cauza celor buni si le asigura mintuirea. Intrucit insa Dumnezeu este si mult milostiv si nu voieste moartea pacatosilor, ci indreptarea lor, El mai amina pedeapsa, spre a da si acestora prilej de pocainta (Luca XIII, 6-9; Rom. II, 4; I Tim. II, 4). Si cum bunatatea lui este unita cu dreptatea, Dumnezeu anunta inevitabilitatea judecatii sale inainte de sorocul ei, pentru ca nici un om sa nu se poata plinge ca n-a stiut din vreme ce-l asteapta la capatul vietii sale pamintesti si apoi dupa invierea trupului, la Parusia lui Hristos15.

Astfel, insusi Domnul Hristos, judecatorul suprem, ne-a descoperit semnele dupa care vom cunoaste ca vine judecata universala. Aceste invataturi sint pe scurt, urmatoarele: Cind se vor implini semnele premergatoare Parusiei Domnului si <<innoirii>> lumii (Matei XIX, 28), Iisus Hristos se va cobori din cer, insotit de cetele ingeresti si invesmintat in slava dumnezeuiasca; atunci, la un

semnal, trupurile tuturor mortilor vor invia si toti oamenii se vor aduna, pentru judecata universala, inaintea lui Hristos, care va desparti pe cei rai de cei drepti si va raplati pe fiecare dupa cum merita (Matei XXVI, 30; XXV, 31-46; XXVI, 64; Marcu XIII, 26; XIV, 62; Luca XXI, 27 etc..

Atit Sfintele Evanghelii, cit si din celelalte carti ale Noului Testament, aflam de asemenea ca Domnul Hristos va veni a doua oara nu in calitate de Mintuitor, ca la intrupare, ci in calitatea sa de judecator suprem al lumii (Faote I, 11; X, 42; XVII, 31; II Tim. IV, 1; I Petru IV, 5-6). Atunci, inaintea sfintilor ingeri si in prezenta tuturor oamenilor, vor fi date pe fata toate faptele si vorbele noastre, precum si gindurile lor cele mai ascune (I Cor. IV, 5) si fiecare va da socoteala de sine insusi (Rom, XIV, 12). Judecata va fi egala si nepartinitoare pentru toti, iar sentinta data de dreptul Judecator va tine seama de comportarea avuta de fiecare in cursul vietii sale pamintesti (H Cor. V, 10; XI, 15; Dom. II, 5-6, 11; Efes. VI, 8-9; II Tim. IV, 4). Cei gasiti vinovati vor fi trecuti intr-o stare vesnica de remuscari, rusine si chinuri, consecinta a indepartarii lor de la fata lui Dumnezeu (I Tes. I, 6; II Tes. I, 8; I. Cor. III, 13), iar cei mintuiti vor fi trecuti intr-o stare vesnica de pace, cinste si fericire, consecinta a <<vederii lui Dumnezeu fata catre fata>> si a impartasirii cu slava Sa (I Tes. I, 7; II Tim, IV, 8; I Cor. XIII, 13; Rom. II, 10, II Petru I, 4)16.

Semnele premergatoare venirii a doua a lui Hristos vor marca si apropierea sorocului judecatii universale, o data cu Parusia sau a doua venire a lui Hristos va avea loc cu iuteala fulgerului sau a unei clipe, invierea trupurilor decedate, prefacerea trupurilor celor aflati atunci in viata si adunarea tuturor tuturor inaintea dreptului Judecator. Locul de intilnire cu Hristos nu va fi pe pamint, ci undeva, <<in vazduh>> (I, Tes. IV, 17).

Sub influenta literaturii apocrife cu colorit apocaliptic si a unor scrieri rabinice, care infatisau fericirea mesianica prezisa de Profeti drept o era indelungata de fericire paminteasca si care afirmau ca ea va fi inaugurata, prin invierea celor alesi si printr-o condamnare a celor rai, de catre Mesia, in unele cercuri crestine din primele secole s-a ivit credinta ca sfirsitul lumii, invierea tuturor mortilor si judecata de apoi vor fi precedate de o inviere trupeasca a sfintilor, de o judecata a pacatosilor aflati in viata si de o imparatie glorioasa a lui Hristos, impreuna cu sfintii sai, pe pamint. Pentru sprijinirea acestei credinte, s-a recurs la interpretarea literala a vedeniei descrise simbolic in Apocalipsa (XX, 1-5), unde, dupa opinia unora, s-ar afirma ca trebuie sa ne asteptam, pentru o perioada de o mie de ani ( ), la o noua era mesianica pe pamint.

Adeptii acestei credinte au fost numiti hiliasti (in rasarit) sau milenisit (in apus). Dupa felul cum isi inchipuiau fericirea meslanica pe care o asteptau, ei erau de daoua feluri: unii, trupesti – printre care se numarau cerintienii si ebionitii – care credeau ca, in presupusul mileniu mesianic, cei alesi se vor bucura in voie de satisfacerea tuturor poftelor trupesti; altii, cei spirituali, credeau ca fericirea va consta din dreptate, pace si alte bunuri morale.

Hiliasmul de sens trupesc a disparut odata cu erezia cerintiana si cu cea ebionita. Hiliasmul de nuanta spirituala a avut o existenta ceva mai lunga, dar n-a izbutit niciodata sa se impuna atentiei generale Desi a avut citiva sustinatori de vaza – cum au fost Popias de Ierapole, Sfintul Justin Martirul si Filosoful, Sfintul Irineu, Tertulian, Sfintul Ipolit, Apolinarie de Laodiceea, Lactantiu, Victoriu de Pittavi, Sulpiciu Sever, Metodiu de Olimp – si cu toate ca n-a fost condamnata in mod oficial de Biserica, si aceasta forma de hiliasm a ramas incetul cu incetul fara adepti si apoi a fost data uitarii. La disparitia hiliasmului au contribuit mai ales Origen si Dionisie de Alexandria, in rasarit si Fer. Augustin, in apus. Dar hiliasmul a iesti din nou la iveala, in mod sporadic, spre sfirsitul evului mediu, in unele cercuri dizidente din sinul Bisericii Romano-Catolice, iar in epoca moderna si-a facut iarasi aparitia, de data aceasta fiind sustinut de unele grupari mistice din sintul Protestantismului17, care nesocotesc faptul ca Sfinta Scriptura nu cunoaste decit o singura Parusie glorioasa a lui Hristos, o singura inviere a celor din morminte si o singura judecata universala. Milenistii ignora si faptul ca, in Apocalipsa XX, 1-5, Sfintul Apostol si Evanghelist Ioan se refera in grai simbolic, la era mesianica inaugurata in lume prin intruparea, jertfa si invierea lui Hristos, la renasterea credinciosilor prin harul Sfintului Duh incredintat Bisericii spre administrare si la ferirea de stapinirea diavolului.

Starea provizorie in care se afla trupurile si sufletele celor raposati si faza paminteasca a Bisericii crestine se vor incheia la Parusia lui Hristos. Invierea de obste si judecata universala reprezinta ultimul act al biruintei lui Hristos asupra diavolului si mortii: (I Cor. XV, 24-28). Din acest moment, Satan si slujitorii lui vor fi aruncati <<in iezerul de foc si de pucioasa si vor fi chinuiti acolo, zi si noapte in vecii vecilor>> (Apoc. XX, 10), iar dreptii vor trai de-a pururi <<in cortul lui Dumnezeu si vor fi poporul lui si insusi Dumnezeu va fi cu ei>> (Apoc. XXI, 3 s.u.).

Criteriul general dupa care se va face separarea in mintuiti si osinditi, la judecata din urma, va fi atitudinea practica pe care fiecare a avut-o, in viata de aici, fata de aproapele aflat in suferinta, dreptul Judecator declarindu-se solidar cu toti aceia care au avut nevoie de vreun ajutor (Matei XXV, 32-46). Intrucit ajutorarea apoapelui la nevoie este unul din postulatele legii morale naturale sadita de Dumnezeu in cugetul fiecaruia dintre noi (Matei V, 46-47; Rom. II, 6-15), nimeni nu va putea pretinde ca n-a cunoscut aceasta obligatie. Pentru crestini, care isi cunosc indatoririle din Descoperirea dumnezeiasca, judecata se va face dupa criteriul atitudinii fata de mesajul lui Hristos, care le-a aratat tot ce trebuie sa faca sau sa evite, spre a merita sa primeasca fericirea cea vesnica. Poruncile Decalogului, virtutile asezate la baza celor noua Biserici, recomandarile din Predica de pe Munte, indrumarile date Apostolilor si sfaturile adresate multimilor de catre mintuitorul, precum si exemplul sau personal – la care se adauga povatuirile adresate crestinilor de catre Sfintii sai apostoli si ucenici -, toate acestea alcatuiesc un intreg cod al

conduitei crestine, iar de implinirea lui va depinde, pentru fiecare, rezultatul judecatii universale.

In privinta locului in care se afla raiul majoritatea textelor neotestamentare afirma, fara alta precizare, ca cei mintuiti se vor afla <<in cer>>, <<cu Dumnezeu>>. Sfintul Apostol Pavel scrie ca, la Parusia lui Hristos, odata cu invierea celor morti si cu prefacerea celor vii (I Cor. XV, 51-56), tot universul va fi eliberat de robia stricaciunii care I-a fost impusa din pricina caderii primului om (Rom. VIII, 19-23). La rindul sau, Sfintul Apostol Petru scrie: <<Noi asteptam, potrivit fagaduintelor lui, ceruri noi si pamint nou, in care locuieste dreptatea (II Petru III, 13). Iar Sfintul Apostol si Evanghelist Ioan, descriind fericirea rezervata celor ai lui Hristos, spune; <<Si am vazut un cer nou si un pamint nou. caci cerul dintii si pamintul dintii au trecut… Si am vazut cetatea cea sfinta, noul Ierusalim, coborinddu-se din cer de la Dumnezeu, gatita ca o mireasa impodobita pentru Mirele ei>> (Apoc. XXI, 1-2).

Din aceste texte, rezulta ca stergerea ultimelor ramasite ale stricaciunii produse de pacat nu implica nicidecum nimicirea lumii, ci innoirea ei. Intruparea Mintuitorului, intemeierea Bisericii si renasterea noastra prin har, credinta si fapte bune sint de pe acum o noua creatie (Gal. VI, 15; II Cor. V. 17), iar <<omul cel nou, zidit dupa Dumnezeu intru dreptate si intru sfintenia adevarului>> (Efes IV, 24), a primit de la Duhul Sfint capacitatea <<desavirsirii>>, care-l ajuta <<sa ajunga la starea de barbat desavirsit, la masura virstei deplinatatii lui Hristos>> (Efes. IV, 12-13). Lumea care va sa fie si care va consta, dupa invatatura crestina, din <<ceruri noi si pamint nou>>, presupune – prin analogie cu cele intervenite in starea trupului (I Cor. XV, 42-44, 49-54) – nu distrugerea si disparitia cosmosului de acum, pentru ca, in locul lui, Dumnezeu sa creeze din nimic altul nou, ca la inceput, ci innoirea si trasfigurarea celui actual, spre a deveni o locuinta potrivita pentru <<fiii lui Dumnezeu>>. Innoirii esentiale si transfigurarii noastre in Hristos ii va corespunde asadar o innoire a intregii creatii, caci nu este potrivit ca aceia care vor fi facuti <<partasi dumnezeestiii firi>> (II Petru, I, 4) sa-si duca viata cea noua in conditiile lumii vechi[18].

Atit in actul invierii mortilor, cit si in cel al innoirii creatiei, se respecta deci principiul divin al continuitatii, in toate domeniile: - al slavei, in care crestinii au si fost introdusi prin Sfintele Taine, dar care nu va inceta sa creasca pentru aceia care isi agonisesc de pe acum <<temelia buna pentru veacul viitor>> (I Tim. VI, 19); - al vietii vesnice, inceputa din viata pamінteasca prin urmarea lui Hristos, intarita continuu prin harul Sfintului Duh si sporind, neincetat, pina la cea cereasca de dupa invierea trupului (Ioan, I, 16; Rom. VI, 4; Tit. III, 7; II Cor. III, 12; IV, 14-17); - al dragostei care, intrucit <<Dumnezeu este iubire>> (I Ioan IV, 8), <<nu cade niciodata>> (I Cor. XIII, 8, 13) si care <<find legatura desavirsirii (Col. III, 14), uneste pentru totdeauna pe crestini cu Hristos, capul Bisericii (Efes. III, 18; Gal. II, 19); - al mintuirii care ne-a fost daruita de pe acum (Efes. II, 5, 8; I Cor. I, 18; Rom. I, 16; VIII, 24), dar pe care trebuie s-o

pastram pina la capatul vietii pamintesti (Apoc. II, 10; XII, 11) si care va fi desavirsita in noi pentru vesnicie, de Iisus Hristos, prin invierea trupeasca si mostenirea fericirii vesnice, in urma judecatii universale (Filip. II, 12; III, 11-14; I Tes. V, 9; Rom III, 11; I Cor. V, 5; II Tim. II, 10; IV, 18); - al infierii de catre Parintele ceresc, infiere pe care am si dobindit-o in Hristos (Efes. I, 5; Rom. VIII, 16, 29; Gal. IV, 5-6), dar ale carei roade: mostenirea tuturor bunurilor fagaduite le vom primi abia in viata viitoare, dupa Parusia lui Hristos (Rom. VIII, 16-18; 21; 23-30; II Cor. IV, 15)19.

Certitudinea judecatii particulare si mai cu seama a celei universale, care sint menite sa restabileasca ordinea morala tulburata de pacat, constituie pentru credinciosi, dimpreuna cu dragostea filiala fata de Parintele ceresc, cea mai puternica frina impotriva pacatului si un stimulent continuu al virtutii.

Privita din acest punct de vedere, morala neotestamentara este mai intii si in mod esential primire si valorificare a darurilor dumnezeiesti si dupa aceea inaintare constient, voluntara si sustinuta pe calea ce duce la desavirsire si spre fericirea, cereasca. Or, aceasta speranta sincera si arzatoare se va implini numai dupa o minutioasa si stricta cercetare si judecata a atitudinii fata de Dumnezeu si a conduitei morale pe care fiecare le-a avut in cursul vietii sale pamintesti20.

Daca certitudinea judecatii lui Dumnezeu, care este atostiutor si drept, este o incurajare pentru cei drepti, ea este totodata o amenintare pentru cei nedrepti: <<Stim ca judecata lui Dumnezeu este dupa adevar… Si oare socotesti tu, omule… ca vei scapa de judecata lui Dumnezeu?… Dupa impietrirea ta si nepocaita inima iti aduni tie minie pentru ziua miniei si a descoperirii dreptei judecati a lui Dumnezeu, care va da fiecaruia dupa faptele lui: celor ce prin rabdarea lucrului bun cauta slava si cinste si nestricaciune, (le va da) viata vesnica; iar celor impotrivitori… minie si urgie; necaz si strimtoare peste tot sufletul omului facator de rau…, dar slava si cinste si pace oricui face binele…, pentru ca la Dumnezeu nu este partinire>> (Rom. II, 2-11).

Antiteza <<rasplata-pedeapsa>>, este corolarul celei de <<bine si rau>>. Gindul la judecata lui Dumnezeu si teama de pedeapsa Lui opreste pe cei rai sa se lase in voia relelor porniri si deprinderi. De aceea, desi Noul Testament defineste pe Dumnezeu ca fiind viata, lumina si iubire (I Ioan I, 2; 8-11; IV, 8) si cu toate ca ni L-a descoperit ca Parinte, Mintuitorul si Sfintii Sai Apostoli n-au exclus, din apelurile morale adresate credinciosilor, amenintarea cu pedeapsa dumnezeiasca (Luca XIII, 3,5; Matei XXIII, 33, 36, 38; Filip II, 12 etc.)21.

Teama de Dumnezeu pe care Vechiul Testament o considera <<inceputul intelepciunii (Prov. I, 7l Ps. XCI, 10) isi pastreaza functia pedagogica pentru pacatosi si in iconomia harului. Dar Noul Testament nu intelege prin ea un sentiment inferior, o reactie servila, o atitudine umilitoare, ca a unui sclav fata de stapinul sau, ci expresia dorintei arzatoare a credinciosului de a nu supara,

prin pacat, pe Parintele ceresc. Atitudinea crestinului fata de Dumnezeu nu este deci cea de rob, ci cea de fiu si mostenitor (Gal. IV, 6; Rom. VIII, 14-17). Iar daca crestinul, fiindca se stie supus greselii, nu poate alunga cu totul din inima sa teama mostenita de la Adam cel cazut, el o poate totusi invinge prin iubirea desavirsita fata de Dumnezeu si fata de aproapele: <<In iubire nu este frica, ci ubirea desavirsita alunga frica>>(I Ioan IV, 18); <<Dragostea este de la Dumnezeu… caci Dumnezeu este iubire>> (I Ioan IV, 7-8) si <<aceasta porunca avem de la El: cine iubeste pe Dumnezeu, iubeste si pe fratele sau>> (I Ioan IV, 21).

Si cum Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ne-a incredintat ca de-a dreapta Sa, la judecata din urma, vor fi asezati numai aceia care au savirsit fapte de iubire frateasca fata de semenii lor mai mici de pe pamint, se intelege de la sine ca dobindirea fericirii vesnice este conditionata, pentru orice credincios, de slujirea lui Hristos, prin slujirea aproapelui, de slujirea lui Dumnezeu prin slujirea semenilor. Crezul cuprinde doua afirmatii principale care rezuma invatatura despre viata vesnica sau eshatologie: <<Si iarasi va sa vina, cu slava, sa judece viii si mortii, a Caruia imparatie nu avea sfarsit>>; si <<Astept invierea mortilor si viata veacului ce va sa vina>>. Aceasta invatatura plina de optimism este purtata si transmisa mai cu seama de traditia liturgica, omiletica si cultica, in special prin slujba inmormantarii pentru cei ce au adormit <<in nadejdea invierii si a vietii vesnice>> (Randuiala proscomidiei). In celebra sa omilie pascala, Ioan Hrisostom spune ca, dupa invierea lui Hristos, moartea si iadul au pierdut puterea lor absoluta: <<Unde-ti este moarte boldul? Unde-ti este iadule biruinta? Inviat-a Hristos si tu ai fost nimicit>>. Imnografii marturisesc: << Este o mare taina a ta, risipirea cea vremelnica a fapturilor Tale si dupa aceea alcatuirea din nou si odihna cea de veci>> (Vecernia din Duminica Rusaliilor).

Eshatologia (de la eschata = evenimentele ultime) este invatatura despre realitatile ultime ale mantuirii, adica despre instaurarea Imparatiei lui Dumnezeu sau viata veacului ce va sa vina, ca incoronare a operei rascumparatoare a lui Hristos-Imparatul, care se manifesta la sfarsitul istoriei, plin de slava, sa judece viii si mortii (Efes. 1, 20-23; I Tes. 5, 1-11). Eshatologia nu trebuie confundata cu <<sfarsitul lumii>> si nici nu trebuie limitata la descrierea evenimentelor care insotesc a doua venire a lui Hristos, sau parousia: invierea mortilor, judecata ultima sau generala, raiul si iadul, instaurarea glorioasa a imparatiei. Eshatologia se referea la o noua ordine de existenta, la o stare ultima de transfigurare, dincolo de istorie, stare care este obiectul rugaciunii si sperantei crestine: <<Vina imparatia Ta>> (Matei 6, 10), dar care este deja prezenta aici si acum, si care confrunta istoria actuala: <<Imparatia lui Dumnezeu este in mijlocul vostru>> (Luca 17, 21).

Desi se intampla la <<sfarsitul>> istoriei, Imparatia eshatologica nu este rezultatul unui proces istoric. Lumea incepe din nou avand ca scop nu sfarsitul, ci eternitatea. De la Intruparea Fiului, lumea este locul manifestarii imparatiei

lui Dumnezeu si al transfigurarii omului, iar de la Cincizecime, Duhul introduce si mentine imparatia in istorie, schimband istoricitatea lineara, cronologica, in prezenta eshatologica, vesnica. In acest sens, istoria nu este numai trecut, <<anamnesis>> ci si anticipare si pregustare reala a vesniciei. Sau mai bine-zis, istoria si eshatologia formeaza o unica realitate in iconomia mantuirii, care nu se confunda cu timpul acesta. In rugaciunea euharistica, a doua venire a lui Hristos este invocata ca parte din istoria mantuirii: <<Aducandu-ne aminte, asadar, de aceasta porunca mantuitoare si de toate cele ce s-au facut pentru noi: de cruce, de groapa, de invierea cea de-a treia zi, de inaltarea la ceruri, de sederea cea de-a dreapta si de cea de a doua si marita iarasi-venire>>. Ca adunare liturgica, Biserica insasi este poporul lui Dumnezeu in stare de pelerinaj, in miscare spre imparatia lui Dumnezeu: <<Caci nu avem aici cetate statatoare, ci o cautam pe aceea ce va sa fie>> (Evrei 13, 14).

Invatatura despre <<lumea care va sa vina>> (Evrei 2, 5), sau eshatologia a fost dezvoltata ca parte integranta din doctrina despre <<iconomia>> lui Dumnezeu, care cuprinde ansamblul operei lui Dumnezeu <<in afara>>: creatia, intruparea, rascumpararea (Rom. 5, 9), sfintirea si recapitularea tuturor in Hristos (Ioan 17, 24), prin venirea a doua in slava a lui Hristos, ca Domn si Imparat. Lui ii va fi supusa <<lumea care va sa vina>> (Evrei 2, 5). <<Ziua Domnului>> (II Tes. 5, 2), adica ordinea sau eonul eshatologic a fost hotarata intr-un mod <<iconomic>>, proniator, prin taina intruparii chenotice a lui Hristos: <<Vechea imparatie a cazut cand Dumnezeu S-a aratat in trup omenesc, spre innoirea vietii vesnice. A luat inceput ceea ce fusese hotarat de Dumnezeu, si prin aceasta toate se puneau in miscare, pentru ca se pregatea nimicirea mortii>>. Tocmai de aceea <<sfarsitul>> nu este o oprire a timpului istoric la o data cronologica, printr-o catastrofa cosmica, ci o innoire a creatiei in sens de <<transformare>> (I Cor., 15, 1), o trecere de la starea veche la starea noua a harului, in plentitudinea sa, la ordinea imparatiei vesnice (Evrei 9, 27-28), care coincide cu aparitia glorioasa a lui Hristos.

Spiritualitatea ortodoxa se distinge si prin aceea ca lasa un loc foarte larg pentru experienta eshatotogica in viata istorica. Aceasta atitudine are la baza doua motive esentiale: unul de ordin teologic, sistematic; altul de ordin istoric, misionar. Este vorba mai intai de paradoxul vietii crestine, care poarta in sine aceasta tensiune inevitabila intre existenta in lume si lepadarea sau neapartenenta la lume. Biserica insasi este patrunsa de aceasta viziune paradoxala a vietii si istoriei. Ea este marturia unei noi creatii: <<Daca este cineva in Hristos, este o noua faptura>> (II Cor. 5, 17). Biserica si impreuna cu ea intreaga umanitate si creatie traieste in asteptarea, <<aratarea>> (parousia) Domnului, ziua celei de a doua veniri (I Cor. 1, 8-9; Evrei 9, 28), ziua a opta a imparatiei sau a vietii vesnice, cand Dumnezeu va fi totul in toate (I Cor. 15, 28). Aceasta este tinta (telos): viata vesnica (Rom. 6, 22-23). Imparatia lui Dumnezeu, care este deja prezenta odata cu intruparea si invierea Fiului Sau.

La plinirea vremii, Intelepciunea si-a intins <<cortul>> printre noi, lund trup omenesc. La sfarsitul vremii, slava lui Dumnezeu isi va intinde cortul in Noul Ierusalim, care nu mai are nevoie nici de templu, nici de soare (Apoc. 21, 3). Iisus Hristos Insusi spune ca imparatia Sa, pregatita de la intemeierea lumii (Matei 23-24), nu este din lumea aceasta, dar ca aceasta imparatie este deja prezenta si la indemana (Luca 10, 9, 12). Acum, in veacul istoriei prezente, crestinii au primit numai o arvuna a bunatatilor fagaduite, darurile Sfantului Duh; cei ce au pregustat imparatia, au nevoie de rabdare ca sa primeasca rasplata definitiva (Luca 9, 62), viata vesnica in totalitatea ei. Acesta este timpul de speranta, de pocainta si mai ales de rugaciune: <<Sa vina imparatia Ta>>, <<Sa vina harul si sa treaca lumea aceasta>> (Didahia, 10, 5).

In al doilea rand, tonalitatea eshatologica a pietatii ortodoxe emana dintr-o experienta istorica, dificila, pe care majoritatea Bisericilor au facut-o timp de secole. Adesea, ortodocsii au fost siliti sa traiasca in situatii sociale si politice defavorabile, fara posibilitatea de a marturisi credinta lor si a exprima cultura lor. Marginalizati din punct de vedere misionar si cultural, ei au platit credinta lor cu pretul suprem. Ascetismul monastic nu este altceva decat o forma de deplasare a crestinului la marginea societatii, in suferinta si tacere, intr-o atitudine de anticonformism, din cauza unei lumi ostile si ambigue. In aceasta ambianata de ostilitate si agresivitate, pustia, care este simbolul caracterului muribund al lumii, devine campul unei confruntari spirituale, a <<razboiului nevazut>>, intre fortele imparatiei si stihiile acestei lumi. Marii eremiti, acesti <<ingeri pamantesti>>, prefera sa ia pe contul lor, in afara cetatii, aceasta inversunata ciocnire intre fortele vietii si puterile mortii. Traditia spirituala ortodoxa recunoaste martirul si eremitul ca martori supremi ai Imparatiei lui Dumnezeu, aici si acum.

Revelatia crestina cuprinde istoria mantuirii nu numai ca trecut, ci si ca viitor. De aceea Biserica propovaduieste nu numai ceea ce Dumnezeu a facut pentru mantuirea noastra, ci si ceea ce El pregateste pentru cei ce cred in El. In acest fel, viata crestinului este pusa sub semnul nadejdii invierii, al <<trezviei>> si al pregatirii pentru viata cea cereasca.

2. Invatatura crestina despre viata si moarte

a. Viata este un dar al lui Dumnezeu-Creatorul. Dumnezeu a creat lumea in stare de rai, in stare de nestricaciune si de vesnicie. El a creat la inceput o alta viata decat viata aceasta pe care o are creatia si umanitatea acum. <<Cunoscand sfintii, - cu intelepciune-, nestatornicia si trecerea succesiva a vietii acesteia, au inteles ca nu aceasta este viata daruita de Dumnezeu oamenilor la inceput, ci au invatat tainic ca Dumnezeu a creat la inceput alta, dumnezeiasca si mereu la fel, una despre care au inteles ca e demna de Dumnezeu, Care e bun>> (Sf. Maxim Marturisit., Ambigua, 43, trad. Cit., p. 156). In acelasi sens, Isaac Sirul vorbeste de <<cele doua lumi>>, lumea veche si cea noua (Cuvantul IX, Filoc. Rom., 9, p. 316).

Caracterul vietii de acum (I Tim. 4, 8) este dat, pe de o parte, de faptul ca aducerea la existenta a lumii cosmice si a celei umane apartine lui Dumnezeu, adica creatul este dependent de vointa lui Dumnezeu, ca origine si destin. Nu exista similaritate de nici un fel intre Creator si creat, chiar daca Dumnezeu a facut omul <<dupa chipul Sau>>, adica destinat participarii la viata divina. Lumea creatului nu este vesnica in sine, ci prin har, prin indumnezeire. Deoarece fapturile rationale au atat existenta istorica, temporala, cat si existenta vesnica, nemurirea prin har si participare, ele au si ceva contrariu, adica neexistenta. Pe de alta parte, simtul actual al existentei, viziunea timpului istoric, sunt consecinta unei stari determinate de pacat, care este un act de revolta impotriva naturii de origine. Noi traim viata de acu, ca <<urmasii lui Adam>>. Acest pas fals, contra naturii, face imposibila existenta vesnica. Istoria actuala este rupta in doua: viata si moartea. Inaintea creatului se afla aceasta alternativa existentiala: <<Iata, eu astazi ti-am pus inainte viata si moartea, binele si raul… Viata si moarte ti-am pus Eu astazi inainte, binecuvantare si blestem. Alege viata…>> (Deut. 30, 15, 19). <<Asa zice Domnul: Iata, va pun inainte calea vietii si calea mortii>> (Ier. 21, 8). Sensul <<iconomiei>> este acela de a reposeda viata data la inceput de Dumnezeu, intr-o forma noua. Aceasta iconomie opereaza la toate nivelurile si in toate formele de viata cunoscute, inainte si dupa cadere:

a. viata lui Dumnezeu, care exista prin El Insusi, Care este vesnic, fara inceput si fara sfarsit, nu purcede din altceva si este izvorul a toata viata;

b. viata ingerilor care sunt creati si fara de pacat;

c. viata omeneasca, creata, atinsa de pacat si muritoare;

d. viata sub-umana, aceea a animalelor si plantelor, care este creata, muritoare si atinsa de pacatul omenesc intr-o lume care a cazut, si

e. viata puterilor raului, create bune, dar datorita vointei lor si faptelor proprii, se gasesc sub puterea raului, se opun planurilor lui Dumnezeu si denatureaza viata pe pamant.

Viata in Hristos. Intruparea Fiului lui Dumnezeu duce la aparitia unei vieti noi si unice aceea a Cuvantului (tipul a) unit cu trupul (tipul c). aceasta este viata vesnica a lui Dumnezeu, care a imbracat o forma, un trup uman. Opera mantuirii prezinta importanta pentru diferitele niveluri de viata amintite.

Cand se vorbeste despre <<viata>>, teologia crestina trebuie sa reziste ispitei de a transforma in idol viata ca atare si sa faca din moartea fizica problema capitala. Ceea ce proclama Biserica nu este simplu viata biologica sau viata omeneasca obisnuita, ci viata Fiului lui Dumnezeu Care S-a facut om. Aceasta este viata proclamata intr-o lume in care toti suntem confruntati cu moartea, viata care nu este simpla supravietuire, ci biruinta asupra mortii, participare la

viata divina. Este o viata de o calitate noua, pe care o pregustam inca de aici. Este un <<dar peste dar>>, dar el nu intra in posesia noastra decat prin tenacitatea de a schimba modul de viata, de a iesi din lumea pacatului si a cuceri lumea harului (I Tim. 6, 12). <<Alege viata>>. <<Noi nu mai suntem niste copii ai necesitatii si ignorantei, ci copii ai initiativei si libertatii>> (Iustin Martirul, Apologia I, 61).

Viata corporala, istoria prezenta, are o semnificatie capitala pentru veacul eshatologic. Viata viitoare nu inseamna o ruina a creatiei actuale, ci o innoire, o transfigurare, plinatatea vietii. De aici, caracterul indisolubil si indivizibil al <<creatiei noi>> in Hristos (Gal. 6, 15) si depasirea oricarui dualism intre istorie si eshatologie, intre trup si suflet. Dualismul ce s-ar putea observa de pilda intre viata si moarte este depasit, deoarece ritmul vietii viitoare este reglat dupa exigentele zilei a opta, sabatul creatiei, viata in forma ei deplina si vesnica. Este adevarat ca in lumea aceasta totul este amestecat si stirbit, si tocmai de aceea viata crestina este patrunsa de un profund realism: <<Fie lumea, fie viata, fie moartea, fie lucurile de acum, fie cele viitoare, toate sunt ale voastre>> (I Cor., 3, 22).

In aceasta perspectiva, <<zilele de pe urma>>, timpul pe care il parcurgem acum in viata corporala, nu sunt altceva decat pregatirea (paraskevi) pentru nelucrarea (sabat) de dincolo de moarte. De aici importanta deosebita ce se da, in slujbele ortodoxe, sfintirii timpului si spatiului, a tot ce apartine lumii de aici si vietii corporale: <<Aceasta ni se face de folos cand, dupa ce vor trece de viata aceasta de pregatire, vom intra in nelucrarea de dincolo de moarte. Pentru ca in ziua dinaintea sambetei este si se numeste ziua de pregatire>> (Paraschevi-Vineri).

Dar ea e viata aceasta, in care trebuie sa ne pregatim pentru viata viitoare, in care nu vom mai savarsi nici un lucru din cele ce ne sunt ingaduite aici, nici lucrarea pamantului, nici negutatoria, nici slujirea noastra, nici altceva din cele cu care ne sarguim aici. Ce petrecand in nelucrare totala, vom aduna roadele semintelor semanate de noi in viata aceasta. Ele vor fi nestricacioase si primejdioase, daca am semanat seminte rele in timpul lucrarii pamantului in viata aceasta. <<Caci cel ce seamana in duh, zice, va secera din duh viata vesnica; iar cel ce seamana din trup, din trup va secera stricaciunea (Gal. 6, 8)>> (Grigorie de Nyssa, Viata lui Moise, trad. Cit., p. 68).

b. Moartea. <<Ceasul de pe urma>>. Continuitatea intre viata corporala si viata veacului ce va sa vina (I Tim. 4, 8) este intrerupta de moartea fizica, biologica, sau <<adormirea>>, adica intoarcera trupului in pamantul din care a fost creat, si a sufletului, in <<latura celor vii si locasurile dreptilor si sfintilor>>. Moartea este generala, ea vine la fel si pentru cel drept si pentru cel pacatos, <<Caci pamant esti si in pamant te vei intoarce>> (Fac. 3, 19). <<Daca vorbiti despre moarte, vorbiti despre datoria fata de firea umana>> (Sf. Ioan Hrisostom,

Scrisoarea catre Olimpias, IX, 4). Moartea corporala, infricosatul ceas de pe urma, este o realitate iminenta si implacabila:

<<Veniti acum cei care ziceti: Astazi sau maine vom merge in cutare cetate, vom sta acolo un an si vom face negot si vom castiga; voi, care nu stiti ce se va intimpla maine, ca ce este viata voastra? Abur sunteti, care se arata o clipa, apoi piere. In loc ca voi sa ziceti: Daca Domnul voieste, vom trai si vom face aceasta sau aceea. Si acum va laudati in trufia voastra. Orice lauda de acest fel este rea. Drept aceea, cine stie sa faca ce e bine si nu face, pacat are>> (Iacov 4, 13-17).

<<La fel va fi in ziua in care se va arata Fiul Omului. In ziua aceea, cel care va fi pe acoperisul casei, si lucrurile lui in casa, sa nu se coboare ca sa le ia; de asemenea, cei ce va fi in tarina, sa nu se intoarca inapoi. Aduceti-va aminte de femeia lui Lot. Cine va cauta sa scape viata sa, o va pierde; iar cine o va pierde, o va dobandi. Zic voua: In noaptea aceea vor fi doi intr-un pat; unul va fi luat, iar celalat va fi lasat. Doua vor macina impreuna; una va fi luata si alta va fi lasata. Doi vor fi in ogor: unul se va lua si altul se va lasa>> (Luca 17, 30-36).

In moarte, ca si in viata, toti sunt urmasii lui Adam, in sensul ca moartea <<a intrat in lume>>, pentru ca si pacatul <<a intrat in lume>>, nefiind nici creatia lui Dumnezeu, nici co-naturala fiintei create. Intelepciunea afirma cu tarie aceasta: <<Dumnezeu n-a facut moartea si nu se bucura de pieirea celor vii. El a zidit toate lucrurile spre viata si fapturile lumii sunt izbavitoare; intru ele nu este samanta de pietre si moartea nu are putere asupra pamantului>> (I, 13-14). <<Dumnezeu a zidit pe om spre nestiricaciune si l-a facut dupa chipul fiintei Sale. Iar prin pizma diavolului moartea a intrat in lume si cei ce sunt de partea lui vor ajunge s-o cunoasca>> (II, 23-24).

Moartea <<a intrat in lume>>, adica situatia descrisa de Facere a fost inversata. Lumea viitoare, adica restabilirea lumii de la inceput intr-o forma noua, se realizeaza prin schimbarea lumii de acum. In starea de rai, omul participa la viata divina simbolizata prin pomul vietii. Dupa pacat, pierde starea de nestricaciune, este departat de comuniunea cu Dumnezeu, nu are acces la pomul vietii. Adam nu mai recunoaste pe Dumnezeu ca principiul vietii; de aceea, pune femeii sale numele Eva, adica viata, pentru ca ea era sa fie mama tuturor celor vii (Facere 3, 20).

Moartea, adica desfacerea vremelnica a naturii umane in elementele ei componente, ca si invierea, adica impreunarea la loc a acestora, constituie mari taine ale credintei. Textele liturgice vorbesc de desfacerea si risipirea acestei legaturi, pentru ca astfel sufletul sa mearga acolo de unde a luat fiinta, pana la obsteasca inviere, iar trupul sa fie desfacut in cele dintru care a fost alcatuit (Slujba inmormantarii). Atitudinea crestina in fata mortii corporale emana din credinta ca sfarsitul biologic nu inseamna o desfiintare a persoanei,

ci o desfacere vremelnica a fapturii create: <<Tu singur esti fara de moarte, Cel ce ai facut si ai plasmuit cu mana pe om; iar noi, pamantenii, din pamant suntem ziditi si in acelasi pamant vom merge, precum ai poruncit, Tu, Cel ce m-ai zidit si ai zis: pamant esti si in pamant vei merge, unde toti pamantenii mergem, facand din tanguirea de ingropare cantarea Aleluia!>>. Slujba inmormantarii pune in evidenta credinta ferma intr-o umanitate eshatologica, ancorata in <<Dumnezeul duhurilor si a tot trupul>> (Num. 27, 16). In plus, comunitatea vazuta, in care se tin impreuna intr-o fraternitate de speranta, buni si rai, drepti si pacatosi, participa prin dragostea lor, la destinul vesnic al celor adormiti.

3. Invatatura crestina despre inviere

Ceasul din urma, cand se implineste firul vietii, nu este o moarte absoluta. Caci fata mortii ce parea indestructibila a fost surpata de invierea lui Hristos. Dupa invierea Sa, moartea este doar un somn (I Cor. 15, 20). Moartea nu mai este semnul condamnarii; de aceea crestinul nu are frica de moarte, pentru ca dincolo de ea, se afla nadejdea invierii (II Cor. 4, 9-21). Crestinii trebuie sa se teama de pacat, nu de moarte.

Sfantul Ioan Hrisostom spune ca, prin Invierea lui Hristos, s-a schimbat sensul mortii si destinul existentei noastre: <<Astazi, vreme potrivita este iarasi sa graim acele cuvinte profetice: Unde-ti este, moarte, boldul? Unde-ti este, iadule, biruinta? (Osea, 13, 14). Astazi, stapanul nostru Hristos a sfaramat portile cele de arama si a pierdut insasi fata mortii. Dar pentru ce vorbesc de fata mortii? I-a schimbat chiar numele mortii. Acum moartea nu se mai numeste moarte, ci adormire si somn>> (Cuvant la invierea Domnului).

Nadejdea si asteptarea de a fi unit cu Hristos pentru viata vesnica (Rom. 5, 1-10) se sprijina deci pe faptul invierii lui Hristos, El fiind Cel dintai nascut din morti (Col. 1, 18). <<Binecuvantat fie Dumnezeu si Tatal Domnului nostru Iisus Hristos, Care, dupa mare mila Sa, prin invierea lui Iisus Hristos din morti, ne-a nascut din nou, spre nadejde vie, spre mostenire nestricacioasa si neintinata si nevestejita, pastrata in ceruri pentru voi, cei ce sunteti paziti cu puterea lui Dumnezeu, prin credinta, spre mantuire, gata sa se dea pe fata in vremea de apoi>> (I Petru, 1, 3-5).

Ce raport exista intre viata naturala umana si modul de viata al lui Hristos (intre tipul c si tipul a), intre ciclul de existenta biologica, istorica, si ciclul imparatiei lui Dumnezeu?

In totala ascultare fata de voia Tatalui si in toata iubirea fata de fiinta umana si creatia Sa, Iisus Hristos este Preotul care antreneaza umanitatea in procesul rastignirii pe cruce, care este procesul invierii si al glorificarii. Hristos a fost preamarit pe cruce: <<Acum Fiul Omului a fost preamarit>> (Ioan 13, 31). Iisus nu a murit fortat de imprejurari, ca punere in fapt a unei sentinte judiciare sau

religioase. El a acceptat jertfa deoarece viata lumii mergea mana in mana cu moartea Sa. El nu S-a distrat cu moartea si nici nu a simulat-o, ci a suferit in mod real. Jertfa nu este pentru El ceva exterior.

Jertfa este actul in care Iisus Hristos a distrus moartea, nu de la distanta, ci luptandu-Se El Insusi cu ea, in trupul Sau. <<Unul din Treime>>, cu trupul, pentru noi s-a rastignit si, cu moartea Sa, a biruit moartea. In moartea Sa, El este si Arhiereu care aduce jertfa si jertfa care se aduce (Evrei 9, 24-25). Dar pentru ca viata noastra era ascunsa in El, Iisus Hristos a biruit moartea si in numele nostru si impreuna cu noi. Cu trupul Lui a biruit stricaciunea mortii si cu rana Lui noi toti ne-am vindecat. Toti am patimit impreuna cu El si toti am inviat impreuna cu El. Prin Invierea Sa, <<din moarte la viata si de pe pamant la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi>> (Canonul Pastilor).

El initiaza si conduce aceasta trecere de la moarte la viata, atat ca arhiereu care a strabatut cerurile (Evrei 4, 14), cat si ca Mielul lui Dumnezeu (Ioan 1, 36), ca singurul fara de pacat (I Petru 2, 22). Scopul jertfei nu este acela de a sterge pacatele in sens legalist, ci de a restitui viata cea vesnica si adevarata ca o noua relatie cu Dumnezeu. A fi <<in pacat>> inseamna a fi in stare de victima, in stare de dominare si de alienare. Pentru a reposeda viata pentru altii, El Insusi ridica pacatul lumii (Ioan 1, 29), sfaramand legaturile mortii, rupand zidul despartitor (Efes. 2, 14).

Viata lumii merge mana in mana cu moartea Lui: <<Cine isi iubeste viata, o va pierde; iar cine isi uraste viata in lumea aceasta o va pastra pentru viata vesnica>> (Ioan 12, 25). El Si-a oferit viata (Ioan 10, 18), pentru noi si impreuna cu noi, iar <<daca am murit impreuna cu El, vom si invia impreuna cu El>> (II Tim. 2, 11; cf. Col. 2, 20; Rom. 6, 8). E o moarte care iarta (Luca 23, 34), pentru ca El n-a facut rau nimanui (Luca 23, 41; Fapte 10, 38). Iisus este singurul fara de pacat si singurul Care nu a savarsit pacat (I Petru 2, 22), caci Duhul a ramas in El si ramane in El.

Prin jertfa si iniverea lui Iisus Hristos, ceva radical s-a produs in starea si istoria umanitatii; a aparut puterea invierii si vietii, de care nu sunt capabile puterile mortii: <<Cel ce este in voi, este mai mare decat cel ce este in lume>> (I Ioan 4, 4). Umanitatea a fost eliberata, fiind scoasa din starea de victima in care era tinuta cu sila de pacat, dezbracand domniile si puterile, biruindu-le prin cruce (Col. 2, 15). Stapanitorul acestei lumi a fost detronat (Ioan 12, 31). El a surpat puterile iadului. El a blocat definitiv calea mortii. <<Vrajmasul cel din urma, care va fi nimicit, este moartea>> (I Cor. 15, 26); <<Acum s-a implinit mantuirea, puterea si imparatia Dumnezeului nostru si stapinirea Hristosului Sau, caci aruncat a fost parasul fratilor nostri>> (Apoc. 12, 10).

Prin jertfa si invierea Sa, Iisus ne-a introdus nu numai intr-un nou mod de viata, ci si intr-un nou ciclu de existenta, ciclul imparatiei lui Dumnezeu. In miscarea istoriei apare o alta miscare, aceea a imparatiei viitoare. De aceea Invierea, si

de fapt si Intruparea, au nu numai o rezonanta de memorial, de amintire a evenimentelor din trecut, ci o rezonanta de anuntarea a viitorului, de prefigurare si de pregatire a imparatiei. Cu invierea lui Hristos, viata este orientata spre Imparatie, care, intr-o forma deja anticipata, este in mijlocul nostru, aici si acum, ca imparatie a Duhului, care calauzeste Biserica in tainele vietii viitoare pana la a doua venire a Fiului, Care L-a trimis (Ioan 16, 13-15).

El ne-a daruit un element nou, viata Sa dumnezeiasca: <<Din plinatatea Lui noi toti am primit, si har peste har>> (Ioan 1, 16). El ne-a transferat puterea de a deveni copiii lui Dumnezeu, nascuti din Dumnezeu (Ioan 1, 12-13). Jertfa si invierea aduc in istorie o noua realitate, care transforma crestinii in icoane ale lui Hristos, facandu-i martori efectivi ai Sai, nu numai in aceasta viata, ci si in viata veacului care va sa vina.

In aceasta mutare spre noua creatie, spre viata in deplinatatea si in infinitate ei, este posibila numai datorita invierii lui Hristos. Prin invierea Sa, El a surpat moartea definitiv, dand viata infinita si deplina tuturor. Teologia filocalica vorbeste de trei <<nasteri>>, corespunzatoare cu trei moduri de existenta: dupa trup, ca fiinta umana, adica aducerea in existenta; prin botez, pentru existenta fericita; prin inviere, pentru existenta vesnica. Dupa invierea lui Hristos, nu exista moarte absoluta: <<A inviat Hristos si nici un mort nu este in groapa, caci Hristos, sculandu-Se din morti, incepatura invierii celor adormiti S-a facut>>. Astfel, misterul vietii viitoare este misterul restituirii eshatologice a umanitatii si creatiei de catre Hristos Cel inviat, Marele Imparat al veacurilor. Aceasta restituire nu este rezulatul unei <<intoarceri eterne>>, teza sustinuta de religiile naturale, care propun o ordine ciclica a timpului. Eshatologia intra in ordinea lineara a iconomiei divine, care este miscata de Duhul lui Dumnezeu. Trecerea de la moarte la viata, spre imparatia vesnica, se face prin inviere. De asemenea, nemurirea sau supravietuirea sufletului nu tine de natura lui, ci este un dar al invierii. Restituirea eshatologica este o transcendere pascala: <<Este cu neputinta ca, murind cineva, sa invie fara ajutorul Celui ce S-a inviat pe Sine din morti>> (Sf. Simeon Noul Teolog).

4. Judecata individuala anticipata

Credinta intr-o judecata particulara sau anticipata, care are loc dupa moartea fizica, atunci cand sufletul, in prezenta lui Dumnezeu, devine responsabil de intreaga viata, apartine eshatologiei ortodoxe. Aceasta judecata este un fel de recapitulare constienta a intregii vieti. In practica liturgica, in special in slujba inmormantarii si a pomenirii mortilor, exista multe elemente care ar parea la prima vedere incoerente, despre o etapa intermediara intre moartea corporala a fiecaruia si judecata finala. Cu toate acestea, o judecata anticipata nu este pusa niciodata la indoiala. Un realism eshatologic se degaja din aceasta practica: omul sta in fata vesniciei nu cu oroarea mortii, nici cu teroarea judecatii, ci cu nadejdea invierii.

Nimeni nu va scapa de moarte, inmormantare si judecata, care sunt ocazii imediate de a se prezenta inaintea Creatorului, Stapanul vietii si al mortii. Acestea pot fi descrise astfel: <<astazi sufletul se desparte de trup, mutandu-se la lumea cea vesnica, mergand pe o cale in care niciodata n-a umblat, si la Judecatorul Cel nefatarnic, unde stau inainte cetele ingeresti; infricosatoare este judecata aceea, unde toti vom sta goi: unii rusinati, iar altii incununati>> (Slujba inmormantarii).

Judecata particulara nu este un eveniment de condamnare si de excludere absoluta. Este momentul de a discerne, in toata libertatea constiintei, ceea ce este constructiv, pozitiv, de ceea ce este destructiv, negativ, in viata credinciosului. De aceea si efectul ei nu este la fel pentru toti. Fiecare poarta sarcina sa (Gal. 6, 4-5), deci are o responsabilitate personala, singulara. Fiecare alearga de unul singur spre tinta mantuirii, fiecare se lupta pentru a fi recunoscut drept inaintea lui Dumnezeu (Gal. 5, 4). Fata in fata cu Dumnezeu, crestinul nu se justifica, ci se roaga: <<Sa nu intri la judecata cu robul Tau>>.

Starea in care sufletul este despartit de trup, este o stare provizorie, totusi deosebita (Marturisirea de credinta ortodoxa – 1642, cap. LXI-LXII), asa cum arata in parabola bogatului si saracului Lazar (Luca 26, 19-31). Ceea ce fiecare a agonisit in aceasta viata, fie bine, fie rau, se manifesta imediat. Aceasta datorita faptului ca suntem marcati de faptele noastre pentru eternitate. La judecata anticipata se tine seama anume de aceasta legatura intre credinta si morala, intre ceea ce credem si ceea ce facem, intre felul de a crede si felul de a vietui, intre Legea lui Dumnezeu si libertatea personala, care se vede cel mai bine in pilda bogatului si a saracului Lazar (Luca 16, 19-31). Iisus, spunand prin gura lui Avraam catre bogat: <<Au pe Moise si proorocii; sa asculte de ei>> (Luca 16, 29), vrea sa confirme obligatia fiecaruia sa se intrebe in ce masura este responsabil de viata sa proprie: <<Eu, Domnul, patrund inima si incerc rarunchii, ca sa rasplatesc fiecaruia dupa caile lui si dupa roada faptelor lui>> (Ieremia, 17, 10). Bogatul trebuie sa inteleaga ca Dumnezeu a ales pe cei saraci pentru a fi mostenitorii imparatiei Sale (cf. Iacob 2, 5), purtati de ingeri in sanul lui Avraam (Luca 16, 22). Bogatii care raman aserviti averii, nu intra in aceasta imparatie, pentru ca nu pot sa asculte vocea Evangheliei: <<Daca nu asculta de Moise si de prooroci, nu vor crede nici daca ar invia cineva dintre morti>> (Luaca 16, 31).

Exemplul tanarului bogat (Marcu 10, 17-27) ne arata, de asemenea, ca se poate trai, concret, in mod deliberat, in opozitie cu convingerile cele mai profunde. Tanarul care intreaba pe Iisus: <<Ce sa fac ca sa mostenesc viata vesnica>>? N-ar fi avut atatea bogatii daca ar fi trait potrivit Legii, asa cum fals pretinde: <<Invatatorule, acestea toate le-am pazit din tineretile mele>>. Iisus stie ca aceasta se afla in plina contradictie: urmarea Legii si starea de bogatie. In raspunsul Sau, Iisus este radical, desi il iubeste pe tanar, subliniind ca una din exigentele spiritualitatii evanghelice este aceea de a fi sarac: <<Iar Iisus, privind la el cu dragoste, i-a zis: <<Un lucru iti mai lipseste: mergi, vinde tot ce

ai, da saracilor si vei avea comoara in cer; si apoi, luand crucea, vino si urmeaza Mie>>. Dar el, intristandu-se, a plecat, caci avea multe bogatii. Iisus s-a uitat imprejurul Lui si a zis ucenicilor Sai: <<Cat de greu vor intra cei bogati in imparatia lui Dumnezeu>> (Marcu 10, 21-23). Din cauza ca nu renunta la posesii egoiste care frustreaza pe altii, pe cei saraci, pe care-i exalta Iisus, bogatul nu este potrivit pentru imparatia lui Dumnezeu.

Un alt bogat vorbeste despre el insusi, dar nu despre altii, cu hotararea de a extinde dominarea si stapanirea proprie (Luca 12, 16-21). El stie ca s-a imbogatit pe seama altora, dar nu se simte responsabil de starea actuala a societatii si nici nu se intreaba in ce masura situatia altora este determinata de spiritul sau de dominare. <<Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! In aceasta noapte vor cere de la tine sufletul tau. Si cele ce ai pregatit ale cui vor fi?>> (Luca 12, 20). Aici se subliniaza semnificatia simbolica a vietii fiecaruia, importanta conceptiei pe care o avem despre viata in general, care sa ne dea temei pentru o spiritualitate de renuntare, de a face ceva pentru ceilalti.

Tema raportului dintre bogat si sarac este o tema profund eshatologica, deoarece ea pune in evidenta invatatura despre Dumnezeu Insusi si despre dreptatea acestuia in mod concret. Iisus trece pe alaturi de puteri si de bogati, ca sa inalte pe cei saraci. El a stabilit o ierarhie a valorilor: igumenul (capetenia) trebuie sa devina diacon (slujitor) – Luca 22, 27.

Scopul judecatii este de a restaura ierarhia sufletelor, avand ca baza iubirea, o valoare divina comuna tuturor. Aceasta iubire trebuie sa fie manifestata fata de toti, deoarece toti au o umanitate comuna, prin chipul lui Dumnezeu, care-l poarta orice fiinta umana, chip cu care se identifica Hristos, Care spune <<Mie mi-ati facut>> (Matei 25, 40): <<Nu ne mantuim miluind pe unul; totusi ne trimite in foc dispretuirea unuia. Caci cuvintele: <<am flamanzit si am insetat>> (Matei 25, 35), nu s-au spus pentru o singura data, nici pentru o singura zi, ci pentru intreaga viata. Domnul si Dumnezeul nostru a marturisit ca primeste sa fie hranit, adapat si imbracat, si celelalte, nu o data, ci totdeauna si in toti, de catre slugile Sale.

Cum L-ar putea inchide unii pe Cel ce Se imparte neimpartit si Care este in acelasi timp Dumnezeu intreg in fiecare dintre cei saraci? Presupune deci ca sunt o suta de saraci ca un singur Hristos. Caci nu S-a impartit nicidecum Hristos (I Cor. 1, 13). Deci cel ce a dat la 99 cate un obol, iar pe unul l-a injurat, sau l-a lovit, sau l-a departat cu mana goala, cui a facut oare acesta, daca nu Celui ce a zis si zice pururea si va zice: <<Intrucat ati facut unuia din acesti prea mici, Mie Mi-ati facut>> (Matei 24, 40).

Cel ce a dat milostenie la o suta, dar putea sa dea si altora, si putea sa adape si sa hraneasca inca pe multi care l-au rugat si au strigat catre el, insa i-a nesocotit, va fi judecat de catre Hristos, ca unul ce nu L-a hranit pe El Insusi;

fiindca cel hranit de noi, in fiecare dintre cei mici este si in aceia in toti>> (Sf. Simeon Noul Teolog, Cele 225 de Capete, 91-93, <<Fil. Rom.>>, p. 92-93).

Caracterul acestei judecati deosebite este dat si de faptul ca <<in starea actuala, numai o parte este unita cu lumea cereasca, cealalta parte asteapta aceasta unire. Caci sufletele sfintilor, gratie darului Duhului Sfant si unirii cu Acesta, se afla in comuniune ceu Dumnezeu inca din timpul vietuirii lor in trup. Cat priveste trupurile lor, nu este inca momentul; ele raman in mormant, supuse stricaciunii, si nu vor deveni incoruptibile decat in ziua invierii generale, cand, desigur, creatia pamanteasca, vazuta si sensibila, va fi transformata si se va uni cu cea cereasca, adica nevazuta si mai presus de simtire>> (Sf. Simeon Noul Teolog, Tratate teologice si etice, Etica, I, 5).

5. Rai si Iad

Inainte de invierea trupurilor si a judecatii generale, nici bucuria, nici condamnarea sufletelor, nu sunt complete (marturisirea lui Dositei al Ierusalimului, 1672, cap. XVIII). In slujba inmormantarii, Biserica se roaga pentru un loc unde nu este nici durere, nici intristare, nici suspin. In aceasta stare, fiecare isi are treapta sa deosebita. Cu ce se aseamana judecata? Cu un om care isi priveste in oglinda fata sa de aproape si permanent, care dupa ce s-a privit, nu mai poate sa intoarca spatele si sa uite in ce fel arata chipul sau (cf. Iacob 1, 23-24). Aceasta vedere ca intr-o oglinda este imperfecta, limitata, confuza, dar pana la vedere directa, fata catre fata (I Cor. 15, 12). Totusi, starea de dupa moarte reflecta starea si fata omului de aici. Pentru cei drepti, aceasta oglinda se numeste <<sanul lui Avraam>>, latura celor vii, corturile dreptilor, <<raiul>> fagaduit celui ce s-a pocait pe cruce, marturisind pe Hristos (Luca 23, 43). Raiul vadeste, redescopera, chipul si frumusetea cea dintai, lumina fetei Creatorului. Pentru cei nedrepti, aceasta oglinda este urgia si focul Gheenei, iadul, in care numai tacere, in care nu este nici un fel de odihna toti privind cu fetele in jos. Cei drepti <<se vor odihni de ostenelile lor>> (Apoc. 14, 13), <<vor vedea fata Lui si numele Lui va fi pe fruntile lor>> (Apoc. 22, 2). In schimb, <<nici ziua, nici noaptea, n-au odihna cei ce se inchina fiarei si chipului ei>> (Apoc. 14, 11).

Cu facultatea discernamantului, propriu unei constiinte iluminate, omul poate sa recunoasca destinul sau: <<Si de voiesti sa afli ce stare de viata ai, intreaba-ti sufletul si spune-i: Suflete, ai pazit toate poruncile lui Dumnezeu, sau nu? Si deschizandu-si gura constiintei lui, iti va spune in chip sigur adevarul. Caci nu se va rusina de tine, ci te va infrunta si-ti va arata cele ce le-ai pus inainte si le ai in tine, fie bune, fie rele. Caci in constiinta vei afla, fie ca ai iubit lumea, fie ca ai slujit mai mult lui Dumnezeu, fie ca ai cautat slava de la oameni, fie ca ai dorit numai pe cea data de Dumnezeu. Privind in tine insuti ca intr-o cutie si pipaind continutul si scotand una cate una din cele asezate in ea, le vei cunoaste in chip limpede>> (Sf. Simeon Noul Teolog, Intaia cuvantare morala, 12).

Rai desemneaza, in sens biblic, <<locul>> in care locuieste Dumnezeu (Fac. 3, 8) si in care este introdus cel dintai om: <<Domnul Dumnezeu a sadit o gradina in Eden, spre rasarit, si a pus acolo pe omul, pe care il zidise>> (Fac. 2, 8). Rai inseamna nu numai sfera si comuniunea lui Dumnezeu in care se afla omul la inceputul creatiei, ci si participarea la viata divina, la sfarsitul creatiei, adica slava vesnica sau imparatia lui Dumnezeu. Dupa acest inteles eshatologic, raiul este echivalent cu <<parousia>>, adica cu prezenta in persoana a Domnului Cel Proslavit cu <<parousia>>, adica cu prezenta in persoana a Domnului Cel Proslavit (Matei 24, 30; 26, 64; Apoc. 1, 7). Notiunea de rai cuprinde cei doi termeni ai tensiunii in care se afla Biserica in istorie: pregustarea imparatiei (<<Ca a fost rapit in rai si a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului sa le graiasca>> - II Cor. 12, 4) si asteptarea fagaduintelor (<<astazi vei fi cu Mine in rai>> - Luca 23, 43). Raiul este o stare de biruinta. <<Celui ce va birui, ii voi da sa manance din pomul vietii, care este in raiul lui Dumnezeu>> (Apoc. 2, 7). De altfel, Biserica se roaga ca toti membrii ei sa devina <<cetateni ai raului>>.

Daca raiul este un mediu de usurare si de eliberare, prin dezlegarea totala de sub apasarea si controlul pacatului, victimele raului devenind persoane libere, iadul este un mediu de restrictie, de acuzatie, de victima, de respingere.

Iadul este starea de sufocare a sufletului, goliciunea mintii si invaluirea inimii in intuneric si intristare. Este desnadejdea ca nu mai are puterea sa dobandeasca mantuirea sufletului, pentru care nimic nu se poate da in schimb (Matei 16, 26).

Doctrina invierii nu este cunoscuta de religia iudaica, dupa care orice om coboara dupa moarte in sheol, loc de intalnire a tuturor mortilor (Iov 30, 23), un loc sub pamant, plin de intuneric si umbra, unde nu exista nici amintirea, nici lauda lui Dumnezeu (Ps. 6, 5; 88, 4-6; Iov 3, 13-19). In acest sens, iadul este un loc unde mortii, dreptii si pacatosii, duc o viata de restrictie. In alt sens, gheena este locul de pedeapsa pentru cei respinsi. Iadul este incremenirea intr-o stare de separare si de necomunicare si de ura, datorita pacatului, care este o forta de dezbinare:

<<Noaptea care vine (Ioan 9, 4) este, dupa cuvantul Domnului, incremenirea totala a intunericului viitor, sau in alt chip antihristul, care este si se numeste noapte si intuneric; sau iarasi, in inteles moral, este nepasarea continua care, ca o noapte fara luna, scufunda sufletul in somnul nesimtirii. Caci precum noaptea face pe toti sa doarma si este chipul mortii, prin mortirea ce o aduce, asa noaptea intunericului viitor ii face pe pacatosi morti si nesimtitori prin ameteala durerilor>> (Sf. Grigorie Sinaitul, Capete in acrostih, 39, in <<Filoc. rom.>>, vol. 7, p. 102-103).

In traditia ascetica ortodoxa, un accent deosebit a fost pus pe experienta inca din aceasta viata, ca stare spirituala preeshatologica, a Judecatii lui

Dumnezeu: <<Precum parga chinurilor vesnice e ascunsa in sufletele pacatosilor, asa si arvunele bunatatilor lucreaza prin Duhul si se daruiesc in inimile dreptilor. Caci imparatia cerurilor este vietuirea virtuoasa, precum chinurile, deprinderea patimilor>> (Sf. Grigorie Sinaitul, Capete in acrostih, 38, in <<Filoc. rom.>>, vol. 7, p. 102). Aceasta constiinta permanenta a Judecatii se rasfrange in virtutea smereniei; de aceea cei smeriti cu duhul nu vor intra la judecata, caci <<intru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat>> (Ps. 53, 8; Fapte 8, 32-33).

Etapele succesive ale petrecerii sufletului dupa judecata particulara au fost exprimate prin vamile dincolo de mormant. Cele 22 de trepte de examinare a sufletului de la iesirea din viata corporala la primirea sentintei, corespund cu diverse forme ale pacatului. Tema aceasta, reprezentata iconografic in frescele de la Voronet, a fost dezvoltata in special de teologii rusi (ca Antonie Amfitertrov – Teologia dogmatica, Atena, 1858; si Macarie Bulgakov – Teologia dogmatica ortodoxa, t. 2, Paris, 1860. Colectiile de canoane (Manuel Malaxa, 1651) dau amanunte despre petrecerea sufletului dupa moarte (trei zile ramane inca pe pamant), de drumul spre cer pentru a vedea locul sfintilor (care dureaza noua zile), de rolul ingerilor care arata raiul si iadul, pana la patruzecea zi, cand sufletul primeste sentinta. Zilele in care se fac slujbele de parastas, coincid cu aceste momente principale.

Intr-adevar, unele elemente din care este compusa aceasta credinta sunt mentinute de Traditie. De pilda, rolul ingerilor in judecata sufletelor (Chiril si Alexandriei, Efrem Sirul, Ioan Postitorul), ideea de balanta pe care se cantaresc faptele bune si rele (Sf. Ioan Damaschin). Cu toate acestea, capitolul despre vamile vazduhului nu are un caracter dogmatic obligatoriu. El reda, in mod simbolic, credinta profunda ca sufletul care se afla in afara de timp, insotit de ingerul sau, recapituleaza si valorifica in mod constient si just viata sa. Constiinta astfel luminata examineaza orice pacat, cunoscut si necunoscut, pentru care sufletul isi asuma intreaga raspundere – iertarea sau condamnarea,. Acest proces de judecata incepe aici (Ioan 5, 24; 9, 29; 12, 31), iar dupa moartea trupului, sufletul devine deplin constient de viata sa.

6. Rugaciunile Bisericii pentru cei morti

Rugaciunile pentru cei morti sunt cunoscute in Vechiul Testament: <<Si intorcandu-se la rugaciuni, s-au rugat pentru pacatul ce s-a facut, ca de tot sa se stearga. Iar viteazul Iuda a indemnat multimea sa se pazeasca fara de pacat, vazand cu ochii cele ce s-au facut pentru pacatul celor ce mai inainte au cazut. Si facand adunare de bani dupa numarul barbatilor, care erau cu el doua mii de drahme de argint a trimis in Ierusalim, sa aduca jertfa pentru pacat. Foarte bun si cuvios lucru pentru socotinta invierii mortilor! Ca de n-ar fi avut nadejde ca vor invia cei ce mai inainte au cazut, desert si de ras lucru ar fi a se ruga pentru cei morti. Si a vazut ca celor ce cu buna cucernicie au adormit, foarte bun dar le este pus. Drept aceea, sfant si cucernic gand a fost ca a adus jertfa

de curatie pentru cei morti, ca sa se slobozeasca de pacat>> (II Macabei, 12, 42-46). <<Ca ingerilor sai va porunci pentru tine ca sa te pazeasca in toate caile tale. Pe maini te vor inalta ca nu cumva sa impiedici de piatra piciorul tau. Peste aspida si vasilisc vei pasi si vei calca peste leu si peste balaur. Ca spre mine a nadajduit si-l voi izbavi pe el; il voi acoperi pe el ca a cunoscut numele meu. Striga-va catre mine si-l voi auzi pe el; cu dansul sunt in necaz si-l voi scoate pe el si-l voi slavi>> (Ps. 90, 11-15).

Pomenirea liturgica a mortilor si milosteniile in numele lor sunt patrunse de o speranta ferma si favorabila. Ele au in vedere mai multe criterii:

a. Nimeni nu se mantuieste in iad, pentru ca <<nu mortii Te vor lauda pe Tine, nici toti cei ce se pogoara in iad, ci noi cei vii>> (Slujba inmormantarii). Cei vii se roaga <<sa nu intri la judecata cu robul Tau, ca de vei cauta la faradelegi, Doamne, cine va putea sta in fata Ta?>>.

b. Cei ce au murit in credinta si nadejdea invierii si a vietii vesnice, nu trebuie sa fie socotiti condamnati definitiv, deoarece Hristos pentru ei a rabdat cu trupul, si crucea si ingroparea. Lor le-a zis: <<Adevarat, adevarat zic voua: cel ce asculta cuvantul Meu si crede in Cel ce M-a trimis, are viata vesnica si la judecata nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viata. Adevarat, adevarat zic voua, ca vine ceasul si acum este, cand mortii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, si cei care vor auzi, vor invia. Caci precum Tatal are viata in Sine, asa I-a dat si Fiului sa aiba viata in Sine; si I-a dat putere sa faca judecata, pentru ca este Fiul Omului. Nu va mirati de aceasta; ca vine ceasul in care toti cei din morminte vor auzi glasul Lui, si vor iesi cei ce au facut cele bune, spre invierea vietii, iar cei ce au facut cele rele, spre invierea osandei. Eu nu pot sa fac de la Mine nimic; precum aud, judec; dar judecata Mea este dreapta, pentru ca nu caut voia Mea, ci voia Celui Care M-a trimis>> (Ioan, 5, 24-30).

c. Biserica se roaga in primul rand pentru odihna celui adormit. Odihna, in sens eshatologic, inseamna bucurie si desfatare in sanul lui Araam, in comuniunea sfintilor. Ea se roaga pentru usurarea pacatelor si raspuns bun la infricosatoarea judecata: <<Nu va tanguiti cei ce ati murit in credinta, caci Hristos pentru noi a rabdat cu trupul, si crucea, si ingroparea, si a facut fii ai nemuririi pe toti care striga catre El: Sa nu intri la judecata cu robul Tau>> (Slujba inmormantarii). Sau: <<Stapane Doamne Dumnezeul nostru, Cel ce singur ai nemurire, Care locuiesti in lumina cea neapropiata, Cel ce omori si iarasi faci viu; Care duci in iad si scoti; Cel ce e cu intelepciune ai facut pe om din pamant si ai legiuit sa se intoarca iarasi in pamant, pentru greseala lui, primeste sufletul robului Tau, si-l odihneste pe dansul in sanurile lui Avraam, cei mantuiti, in slava alesilor Tai, ca sa ia multa plata in locasurile sfintilor Tai, pentru cele ce s-a ostenit in lumea aceasta pentru numele Tau>> (Slujba inmormanatrii).

d. Pomenirea liturgica a mortilor si milosteniile in numele lor sunt patrunse de o speranta ferma si favorabila. Biserica celor vii se roaga pentru toti cei ce au

adormit in <<nadejdea invierii si a vietii de veci>>, cu incredintarea ca exista o schimbare posibila, nu in sensul de tamaduire si curatire a firii. Asadar, Biserica nu ii considera pentru totdeauna condamnati, chiar pe cei foarte pacatosi (Ps. 117, 18), dar ea nu face speculatii in ce priveste modul in care se face aceasta schimbare. Ea se roaga pentru ca cel ce in credinta a adormit, sa fie socotit drept, prin credinta si har! Caci in afara de viata corporala, o adevarata reconvertire, ca decizie personala si colaborare voluntara, nu mai este posibila. In iad nu este pocainta: <<Ceea ce este moartea pentru oameni, acea este caderea pentru ingeri; caci dupa cadere nu mai exista pentru ei o convertire. Nici pentru oameni dupa moarte>> (Ioan Damaschin, Despre credinta ortodoxa, 11, 4). Totusi Biserica se roaga cu speranta si indrazneala (I Tes. 4, 13-17; Ioan 5, 24-30), mai ales pentru cei care nu au reusit sa termine pocainta inceputa. Asteptarea celor ce au murit in credinta are un caracter activ, in sensul ca sufletele lor nu pot sa nu fie receptive la rugaciunile si milosteniile savarsite de cei vii in numele lor. Aceasta rugaciune nu este bazata pe meritele celor vii si nici nu are intentia de a recompensa pietatea lor. In mijlocirea ei, Biserica incredinteaza pe cei ai sai iubirii fara margini a lui Dumnezeu, privirii Sale pline de har: <<Sa nu intri la judecata cu robii Tai>>.

e. Traditia ortodoxa insista asupra coborarii la iad a lui Hristos cu sufletul Sau indumnezeit, a carei pomenire se face in Sambata Patimilor: <<Impartit-a iadul peste neamul omenesc, dar n-a ramas in veci; ca Tu, Puternice, fiind pus in groapa, cu palma cea incepatoare de viata ai rupt incuietorile mortii si ai propovaduit celor ce dormeau acolo din veac, izbavirea cea neminicinoasa, facandu-Te Mantuitorule cel dintai sculat din morti>>.

In slujba vecerniei din Duminica Pogorarii Duhului Sfant, Biserica se roaga pentru <<cei tinuti in iad>>, invocand pogorarea la iad a Mantuitorului: <<Cel ce Te-ai pogorat la iad si ai sfaramat incuietorile cele vesnice, si celor ce sedau in intuneric le-ai aratat iesire; iar pe sarpele cel din adanc, incepatorul rautatii, l-ai vanat cu inteleapta Ta mestesugire dumnezeiasca si l-ai legat cu lanturile intunericului in iad, si l-ai inchis cu puterea Ta cea nemasurata>>. Herma vorbeste de predicarea apostolilor la cei din iad: <<Acestea (cele patruzeci de pietre) sunt Apostolii si invatatorii, cei care au predicat numele Fiului lui Dumnezeu; acestia, adormind in puterea si credinta Fiului lui Dumnezeu, au predicat si celor de mai inainte adormiti, si le-au dat lor pecetea predicii>> (Pilda IX, 16, trad. Cit., p. 304).

Asadar, intre inviere si a doua venire, portile iadului, ca si ale raiului, sunt deschise. De aceea nimeni nu e condamnat pentru vesnicie inainte de judecata.

7. Chipul actual al lumii in asteptarea glorificarii

Iisus compara plecarea Sa din lume si a doua Sa venire cu <<ceasul nasterii>>. <<Femeia, zice El, cand e sa nasca, se intristeaza, fiindca a sosit ceasul ei; dar,

dupa ce a nascut copilul, nu-si mai aduce aminte de durere, de bucurie ca s-a nascut om in lume>>. Asa si <<voi acum sunteti tristi, dar iarasi va voi vedea si se va bucura inima voastra si bucuria voastra nimeni nu o va lua de la voi>> (Ioan 16, 19-22). Caci desi se intrupeaza si locuieste cu noi si printre noi, Iisus Se intoarce la Tatal. <<Ceasul nasterii>>, este o parabola a situatiei actuale a Bisericii, a ucenicilor lui Iisus, o situatie de despartire si de suferinta, dar si de asteptare si speranta. Caci asa cum copilul nu este complet absent inaintea nasterii, ci prezent fara sa fie vazut, tot astfel trebuie sa intelegem absenta de acum a lui Iisus, ca o prezenta nevazuta, care poarta in ea o realitate viitoare. Copilul care era in sanul mamei, ascuns ochilor, ajunge sa fie vazut alaturi de mama. Bucuria e dubla: aceea a venirii pe lume a unei noi fiinte omenesti si aceea a descoperirii acestei fiinte pana atunci necunoscute.

La fel cu Hristos: Cuvantul cel nevazut devine vazut in persoana istorica vazuta a lui Iisus din Nazaret. Dar El Se intoarce la Tatal, ramanand prezent, real, dar nevazut in mijlocul nostru. Folosind aceasta imagine, a <<ceasului nasterii>>, Iisus ne arata ca este cu putinta sa deslusim o nadejde chiar cand ne aflam in necaz, in suferinta, in fata mortii. Aici avem o meditatie asupra starii acestei lumi, asa cum este ea acum si asa cum ea va deveni. Sfantul Apostol Pavel (I Cor. 15, 53-58; II Cor. 5, 15-17) face o comparatie intre forma istorica a creatiei si a vietii umane, si forma lor eshatologica.

Nimeni nu poate prezice <<sfarsitul>>, deoarece viata viitoare nu este o continuare, in sens cronologic, a timpului istoric. Iisus refuza sa dezvaluie data cand va avea loc sfarsitul (Matei 24, 26). <<Parousia>>, adica a doua Sa venire, va fi o mare surpriza, caci <<de ziua si de ceasul acela nimeni nu stie, nici ingerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatal>> (Matei 24, 36). Este nestiut si neprevazut, ca si ceasul cand furul va veni (Luca 12, 39). Totusi, Iisus vesteste semnele venirii Sale si ale sfarsitului veacului acestuia (Matei 24, 3-51; Marcu 13, 4-37; Luca 21, 7-38). Unele din aceste semne pot fi recunoscute deja din istorie, de pilda distrugerea templului si orasului Ierusalim, despre care a vorbit Iisus, zicand: <<Piatra pe piatra nu va ramane>> (Matei 24, 2). In anul 70, imparatul roman Titus va darama orasul si va incendia templul reconstruit de Irod. Alte semne, se vor arata in aparitia de prooroci si hristosi falsi, care vor insela pe multi, anuntand unele evenimente ultime, care in realitate nu au nici o semnificatie si nici un raport cu venirea a doua a lui Hristos (Luca 21, 8). In aceasta perioada pre-eshatologica se observa o agravare a nedreptatii in lume (Matei 24, 12), razboaiele si cutremurele de pamant si suferintele se inmultesc (Luca 21, 9-11), se accentueaza persecutarea celor ce cred in numele lui Hristos (Marcu 13, 9; Luca 21, 12). In acest act de confruntare, multi vor cadea (Matei 24, 10), prin negarea credintei (I Tim, 4, 1-2). De aceea se pune intrebarea: <<Dar, cand va veni Fiul Omului, va gasi El credinta pe pamant?>> (Luca 18, 8). In schimb, Evanghelia va fi propovaduita in toata lumea (Matei 24, 14) si tot Israelul va fi mantuit (Rom. 11, 25-29).

Cel care prevede sfarsitul este antihristul (I Ioan 2, 18-22; 4, 3; II Ioan, 7), <<omul faradelegii, fiul pierzarii, potrivnicul>> (II Tes. 2, 1-10), fiara (Apoc. 13, 1-18), care va atrage pe multi la idololatrie. Distrugerea Satanei si a puterilor adverse lui Dumnezeu – Fiul Omului S-a aratat tocmai <<ca sa strice lucrurile diavolului>> (I Ioan 3, 8), pe care in cele din urma il va desfiinta cu <<aratarea venirii Sale>> (II Tes. 2, 8) – disparitia raului din istorie, incetarea suferintei Bisericii pe pamant, toate acestea sunt semne apocaliptice care premerg a doua Venire a lui Iisus. Totusi, fagaduintele eshatologice, adica instaurarea imparatiei lui Hristos, Care sade de-a dreapta Tatalui pe tronul autoritatii divine (Matei 25, 31) si Care se manifesta in plenitudinea slavei Sale pentru a conduce universul spre destinul sau vesnic (Evrei 12, 2), sunt in contradictie cu amenintarile si prezicerile pe care le vehiculeaza sectele apocaliptice. Stapanul vine in ziua in care nu este asteptat si in ceasul care nu se stie (Luca 12, 46).

Biserica a admis Apocalipsa in canonul Biblic, totusi, a respins interpretarea acesteia ca baza pentru calcule cronologice despre veacul eshatologic. Cartea Apocalipsa, ultima carte a Noului Testament, scrisa de Evanghelistul Ioan in Patmos, catre anul 96, este adresata celor Sapte Biserici din Asia Mica. El descrie aici situatia politica in care se afla cititorii sai, insistand asupra persecutiilor credinciosilor, dezlantuite de tiranul care are puteri universale. Cartea denunta imperiile acestei lumi, care <<fac razboi sfintilor>> (Apoc. 13, 7). Apocalipsa este influentata de profetiile lui Daniel; de aceea este usor sa se inteleaga de ce Roma este comparabila cu Babilon (Daniel 17 si 18), iar fiara sau dragonul, cu puterea totalitara romana. De altfel, Apocalipsa abunda in simboluri, figuri, cifre, a caror interpretare nu este simpla, putand avea sensuri diferite. De pilda, cele 12 triburi ale lui Israel (7, 4) reprezinta poporul lui Dumnezeu, dar simbolizeaza si totalitatea, toata omenirea. Numarul 666 (Apoc. 13, 18) este simbolul imparatului Neron care incendiaza Roma, dand apoi raspunderea pe seama crestinilor.

Apocalipsa este o alta fata a Genezei, care se produce printr-o serie de rasturnari si innoiri cu caracter istoric si cosmic. In raport cu lumea creata la inceput, va fi o creatie noua, <<un cer nou si un pamant nou>>(Apoc. 21, 1). In locul gradinii din Eden, va aparea o cetate noua, Noul Ierusalim (21, 2), iar in locul pomului mortii va rasari arborele vietii (Fac. 3, 22-24). Acest pom va produce de 12 ori pe an, frunzele lui fiind spre tamaduirea neamurilor (Apoc. 22, 2). In aceasta intorsatura a istoriei, rolul principal il are Hristos Cel inviat, Fiul Omului, care inaugureaza imparatia lui Dumnezeu (cf. Apoc. 4, 17-18). Cuvantul Lui este ca o sabie cu doua taisuri (1, 16), puterea care pune in miscare istoria (1, 18). Cel inviat prezinta amenintarile si fagaduintele ce se vor intimpla pana la sfarsit. Mielul deschide cartea istoriei lumii (cap. 5) si conduce lupta de eliberare de pacat. Lui si Celui ce sade pe tron ii apartin puterea si gloria. El judeca istoria (cap. 5-9) si face invitatie la ospatul nuntii mesianice, in care toata umanitatea va fi impacata si in plina comuniune cu El (cap. 19). Satana va fi invins definitiv, dupa care va avea loc judecata, inaintea

tronului, fiecare dupa fapta sa. Cine n-a fost inscris in <<cartea vietii>>, a fost aruncat in iezerul de foc. Toate acestea se intimpla <<in curand>> (1, 1; 22, 6). <<Cel ce marturiseste acestea, zice: Da, vin curand. Amin! Vino, Doamne Iisuse>> (22, 20).

Toate acestea pun la grea incercare taria credintei si statornicia in rugaciune. <<Foc am venit sa aduc pe pamant>> (Luca, 12, 49). Este o perioada de purificare dureroasa, dar necesara. Actul de purificare este comparat cu procesul dintre doi adversari: stapanul care vine in ziua in care nu este asteptat si in ceasul de neprevazut, si slujitorul care nu s-a pregatit de aceasta venire (Luca 12, 42-49). Este o perioada de purificare dureroasa, dar necesara. Actul de purificare este comparat cu procesul dintre doi adversari: stapanul care vine in ziua in care nu este asteptat si in ceasul de neprevazut, si slujitorul care nu s-a pregatit de aceasta venire (Luca 12, 42-49). Cat priveste cunoasterea vremii, crestinul trebuie sa exercite acelasi discernamant cu care prevede timpul, caci ei au capacitatea si sa cunoasca sensul, si consecintele a ceea ce fac (Luca 12, 54-57). Purificarea prin incercari este radicala. De aceea, inainte de a fi adus in fata Judecatorului, crestinul trebuie sa se impace cu adversarul sau (Luca 12, 58).

Toti cei care raman fideli lui Hristos nadajduiesc ca vor participa la fagaduintele Imparatiei, ca regi si preoti (Apoc. 5, 10). Iar speranta eshatologica presupune o cautare intensa si voluntara a bunurilor fagaduite (Matei 6, 33), o rascumparare activa a timpului istoric (Matei 24, 45), nu o <<asteptare infricosata a judecatii>> (Evrei 10, 27). Crestinii traiesc cu nadejdea vie si ferma in mantuirea viitoare (I Petru, 1, 3-4). <<Vegheati, dar, in tot timpul>> (Luca 21, 36). Curajul de a marturisi este ultimul dar al crestinismului: <<Nu te teme, turma mica, pentru ca Tatal vostru va da cu bunavoie imparatia>> (Luca 12, 32).

8. A doua venire a Fiului Omului (Parousia)

<<Lumea ce va sa vina>> incepe cu parousia, adica venirea lui Hristos in plina slava pe norii cerului (Matei 24, 30), ca sa completeze istoria mantuirii cu <<ultimele evenimente>> (eschato). Cu manifestarea lui plina de marire, la sfarsitul acestei lumi, se deschide o perspectiva infinita a imparatiei lui Dumnezeu, sau <<ziua Domnului>>, care, dupa Barnaba (Epistola XV, 9), este <<ziua a opta>>, ziua vesniciei, inceputul unei lumi innoite, care urmeaza zilei a saptea, simbolul acelui <<milenium>> in care Iisus va imparati cu cei drepti. De altfel, Ziua Domnului indica si <<Ziua Judecatii>> (Matei 12, 36), momentul final al tensiunii dintre Hristos si puterile raului (Rom. 13, 12; I Tes. 5, 2; Evr. 10, 25; Apoc. 1, 10).

In traditia ortodoxa nu s-a insistat prea mult asupra evenimentelor <<Zilei Domnului>>, cand Dumnezeu va aduna pe cei vii si pe cei morti, prin Iisus Hristos si cu El (I Tes. 4, 13, 18). Accentul a fost pus pe proslavirea Fiului, Care

va intra <<in slava mare>> pe care a avut-o din vesnicie, impreuna cu Tatal (Ioan 17, 5). <<A Lui este slava, acum si in ziua veacului>> (II Petru 3, 18). Hristos eshatologic este Iisus chenotic, Care S-a intrupat, a luat chip de rob (Filip. 2, 7). Care nu are alt semn decat semnul lui Iona (Iona 2, 1-3; Matei 12, 40). Acelasi Fiu al Omului, Care si-a petrecut trei zile in inima pamantului, este inaltat la dreapta Tatalui: <<Iata, vad cerurile deschise si pe Fiul Omului stand de-a dreapta lui Dumnezeu>> (Fapte 7, 56). Hristos Cel inviat, Cel intai nascut din morti, Domnul imparatilor pamantului, Pantocratorul, Cel ce are cheile mortii si ale iadului, este asemenea cu Fiul Omului (cf. Apoc. 1, 5, 8, 13, 18).

Hristos S-a inaltat cu trupul si va veni cu el: <<Daca cineva va spune ca Hristos a parasit acum trupul Sau sfant, ca Dumnezeirea Sa este dezbracata de trupul Sau si ca El va veni fara ceea ce Si-a asumat, acela nu va vedea slava aparitiei Sale>> (Sfantul Grigorie de Nazianz, Scrisori teologice, I, 25, in trad. Cit., p. 47). Prin trup se intelege aici omul intreg, nu numai partea carnala, neinsufletita, cum credeau apolinaristii. <<Cat pentru noi, cetatea noastra este in ceruri, de unde si asteptam mantuitor, pe Domnul Iisus Hristos, Care va schimba la infatisare trupul smereniei noaste, ca sa fie asemenea trupului slavei Sale, lucrand cu puterea ce are de a-Si spune Siesi toate>> (Filip. 3, 20-21).

Manifestarea plina de slava a Fiului inseamna si glorificarea celor ai Sai (I Tes. 5, 9-10; II Tes. 1, 12), care reprezinta <<mostenirea Sa>> (cf. Ps. 3, 8; 27, 12). Fiul a dobandit pe cei botezati intr-un mod direct, devenind o comunitate de <<mostenitori>> (Efes. 3, 6), o comuniune specifica. Aceasta proslavire a comuniunii sfintilor are loc intr-un context cosmic. Caci toata creatia supusa legii pacatului si in asteptare sa fie rascumparata (Rom. 8, 20-21), va fi inviata si transfigurata. Cei blanzi vor primi ca mostenire acest pamant innoit (Matei 5, 5).

Cat priveste <<ziua Domnului>>, ziua de intoarcere a Fiului Omului, Sfantul Pavel insista asupra capacitatii credintei de a discerne semnele venirii: <<Iar despre ani si despre vremuri, fratilor, nu aveti nevoie sa a scriem, caci singuri stiti bine, ca ziua Domnului vine asa, ca un fur noaptea. Atunci cand vor zice: pace si liniste, - atunci, fara de veste, va veni peste ei pieirea, ca si durerile peste cea insarcinata, si scapare nu vor avea. Voi insa, fratilor, nu sunteti in intuneric, ca sa va apuce ziua aceea ca un fur. Caci voi toti sunteti fii ai luminii si fii ai zilei; nu suntem ai noptii, nici ai intunericului>> (I Tes. 3, 1-5). <<In privinta venirii Domnului nostru Iisus Hristos si a adunarii noastre impreuna cu El, va rugam, fratilor, sa nu va clintiti degraba ca mintea, nici sa va spaimantati – nici de duh prooroces, nici de vorba, nici de vreo scrisoare ca pornita de la noi, cum ca ziua Domnului a si sosit. Sa nu va amageasca nimeni, cu nici un chip. Caci ziua Domnului nu va sosi pana ce mai intai nu va veni lepadarea de credinta si nu se va da pe fata omul nelegiuirii, fiul pierzarii, potrivnicul – inaltandu-se mai presus de tot ce se numeste Dumnezeu sau e facut pentru

inchinare, asa incat sa se aseze el in Biserica lui Dumnezeu si pe sine sa se dea drept Dumnezeu>> (II Tes. 2, 1-4).

9. Invierea trupurilor

Parousia, adica venirea in slava a Fiului, este insotita de invierea mortilor, de judecata finala si de transfigurarea vesnica. Toti vor invia asa cum se arata in viziunea lui Ezechiel (37, 1-6). Toti se vor bucura, in acest fel, de invierea lui Hristos, Care a invins puterile mortii (I Cor. 2, 8). <<Invierea trupurilor>> (Crezul apostolic), adica refacerea unitatii trupului si sufletului pentru a primi astfel rasplata definitiva si intrarea vietii corporale in slava cereasca, este universala. Nimeni nu este exclus de la aceasta inviere, indiferent de meritele lui, dupa cum a aratat Sfantul Ioan Hrisostom. Prin aceasta nimeni nu e in afara imparatiei, numai ca se poate vorbi pe <<mic>> si de <<mare>> in imparatia cerurilor (Matei 5, 19).

Ca articol de credinta, iniverea mortilor a fost introdus in Simbolul ortodox de la Constantinopol (381), sub forma unei fagaduinte si asteptari: <<Astept invierea mortilor si viata veacului ce va sa vina>>. Pentru apostolul Pavel, argumentul invierii mortilor se bazeaza pe realitatea hristologica: <<Iar daca se propovaduieste ca Hristos a inviat din morti, cum zic unii dintre voi ca nu este inviere a mortilor? Daca nu este inviere a mortilor, nici Hristos n-a inviat. Si daca Hristos n-a inviat, zadarnica este atunci propovaduirea noastra, zadarnica si credinta voastra. Ne aflam inca si martori mincinosi ai lui Dumnezeu, pentru ca am marturisit impotriva lui Dumnezeu ca a inviat pe Hristos, pe care nu L-a inviat, daca deci mortii nu inviaza. Caci daca mortii nu inviaza, nici Hristos n-a inviat. Iar daca Hristos n-a inviat, zadarnica este credinta voastra, sunteti inca in pacatele voastre; si atunci si cei ce au adormit in Hristos, au pierit. Iar daca nadajduim in Hristos numai in viata aceasta, suntem mai de plans decat toti oamenii. Dar acum Hristos a inviat din morti, fiind incepatura (a invierii) celor adormiti. Ca de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om si invierea mortilor. Caci, precum in Adam toti mor, asa si in Hristos toti vor invia. Dar fiecare in randul cetei sale: Hristos incepatura; apoi cei ai lui Hristos, la venirea Lui>> (I Cor, 15, 12-23). <<Pentru ca de credem ca Iisus a murit si a inviat, tot asa (credem) ca Dumnezeu, pe cei adormiti intru Iisus, ii va aduce impreuna cu El. Caci aceasta va spunem, dupa cuvantul Domnului, ca noi cei vii, care vom fi ramas pana la venirea Domnului, nu vom lua inainte celor adormiti, pentru ca Insusi Domnul, intru porunca, la glasul arhanghelului si intru trambita lui Dumnezeu se va pogori din cer, si cei morti intru Hristos vor invia inatai. Dupa aceea, noi cei vii, care vom fi ramas, vom fi rapiti, impreuna cu ei, in nori, ca sa intampinam pe Domnul in vazduh, si asa pururea vom fi cu Domnul>> (I Tes. 4, 14-17).

De aceea, pentru a dezminti ideea ca Invierea lui Hristos ar fi un mit sau o superstitie, apostolii recurg la proba <<martorilor invierii>> (Matei 28, 9-17; Ioan 20, 19-25; Fapte 1, 22; 2, 32). Teologia apostolica foloseste ca argument

minunile savarsite de Iisus, pe care le considera ca anticipare a invierii. Invierea trupului este deci anticipata in minunile Sale, mai ales in cele asupra mortilor.

Care este realitatea trupului inviat, tinand seama de dualitatea naturii umane: trup-suflet? Dupa Origen, trupul va trece in nefiinta, sufletele si fiintele spirituale revenind la starea lor dinainte de intrarea in trup. Biserica marturiseste insa credinta in invierea si vesnicia trupurilor, transfigurate prin harul indumnezeitor (I Tes. 4, 14-17). In general, prin invatatura despre invierea mortilor, crestinismul rasaritean a vrut sa puna in valoare ideea ca moartea nu este o pierdere sau o aneantizare a persoanei si personalitatii omului, ci o trecere spre o existenta unica cu Dumnezeu spre vesnicie. In acest sens, conditia naturala a trupului se pastreaza, dar coruptia in sens de disolutie a disparut. Adica trupul ramane ca substanta materiala, dar functiile lui exercitate de simturi sunt covarsite de facultatile spiritului. De semenea, sufletul exista ca substanta diferita si este nemuritor, dar el participa la slava lui Dumnezeu impreuna cu trupul. Mai bine-zis, trupul este absorbit de sufletul spiritualizat, iar acesta este covarsit de energiile divine necreate: <<Si le-a zis lor Iisus: <<Fiii veacului acestuia se insoara si se marita; iar cei ce se vor invrednici sa dobandeasca veacul acela si invierea cea din morti, nici nu se insoara, nici nu se marita. Caci nici sa moara nu mai pot, caci sunt la fel cu ingerii si sunt fii ai lui Dumnezeu, fiind fii ai invierii. Iar ca mortii inviaza a aratat chiar Moise la rug, cand numeste Domn pe Dumnezeul lui Avraam, si Dumnezeul lui Isaac si Dumnezeul lui Iacov. Dumnezeu deci nu este Dumnezeu al mortilor, ci al viilor, caci toti traiesc in El>> (Luca 20, 34-38).

Este vorba de o <<faptura noua>> (II Cor. 5, 17), de un <<trup duhovnicesc>> inviat: <<Asa este si invierea mortilor: se seamana trupul intru stricaciune, inviaza intru nestricaciune; se seamana intru necinste, inviaza intru slava; se seamana intru slaviciune, inviaza intru putere; se seamana trup firesc, inviaza trup duhovnices>> (I Cor. 15, 42-44). Una din cele mai populare credinte in pietatea ortodoxa, invierea mortilor, nu este bazata pe o idee vaga despre nemurire, ci pe fagaduinta si asteptarea celei de a doua veniri a Domnului. Invierea si parousia nu se pot disocia: <<Acest Iisus, Care S-a inaltat la cer din mijlocul vostru, va veni in acelasi fel cum L:-ati vazut mergand la cer>> (Fapte 1, 11). In experienta sa, Iov anticipase aceasta: <<Dar eu stiu ca Rascumparatorul meu este viu si ca El, in ziua cea de pe urma, va ridica iar din pulbere aceasta piele a mea ce se destrama>> (19, 25).

Teologia rasariteana a insistat asupra invierii si pentru a pastra unitatea fiintei umane in dualismul trup-suflet, si contra ideii de eternitate si de necesitate a materiei, in starea ei de creatura (Ps. 104, 29). Astfel, teologia vorbeste despre moartea fizica, corporala, care nu inseamna disparitia persoanei, ci dezgregarea si imprastierea materiei partii ei corporale: trupul sfintit prin botez si hranit cu painea vietii, este consacrat lui Dumnezeu, apartine lui Hristos (I Cor. 6, 16-20). El este samanta care trebuie sa moara pentru ca fiinta

umana sa imbrace o stare noua, de transfigurare. De aceea, Biserica Ortodoxa, considerand trupul ca parte integranta a persoanei, nu practica arderea. In actul invierii, sufletul si trupul sunt reunite pentru eternitate intr-o umanitate eshatologica, patrunsa de energia duhului nestricacios, umanitate fara caracter carnal si sexual (Ioan Damaschin, Despre credinta ortodoxa, IV, XXVII), <<caci carnea si sangele nu vor mosteni Imapratia lui Dumnezeu>> (I Cor. 15, 3).

Aceasta <<ridicare>> sau <<redresare>> in <<Ziua Domnului>> nu este decat consecinta biruintei lui Hristos asupra mortii, caci << invierea lui Hristos care a avut loc dupa suferintele Sale pe cruce, cuprinde taina invierii trupului eclezial, ca un intreg. Dupa cum trupul vazut al lui Iisus a fost rastignit, ingropat si apoi inviat, tot asa trupurile sfintilor lui Hristos sunt rastignite cu Hristos si nu mai traiesc de acum incolo>> (Origen, Comentariu la Ioan, t. II, X).

Care va fi stralucirea de pe urma a zidirii?

<<Dar chiar cand va fi reinnoita, zidirea nu va fi iarasi cum a fost adusa de Dumnezeu la existenta la inceput; sa nu fie! Caci se seamana trup sufletesc (I Cor. 15, 44), cum s-a spus, si nu se ridica un trup cum era cel al primului om creat inainte de neascultare, adica material si sensibil si schimbacios, avand lipsa de hrana materiala, ci se scoala trup intreg induhovnicit si neschimbacios, cum era al Stapanului si Dumnezeului nostru dupa inviere, adica al Celui de al Doilea Adam si al Celui intai-nascut din morti, deci cu mult deosebit de acela. In acelasi fel intreaga zidire se va face, la un semn al lui Dumnezeu, nu cum a fost creata, materiala si supusa simturilor, ci va fi prefacuta, la nasterea din nou, intr-o locuinta nemateriala si duhovniceasca mai presus de toata simtirea. De altfel, dumnezeiescul Pavel zice: <<Nu toti vom adormi, dar toti ne vom preschimba intr-o clipa, intr-o clipeala de ochi>> (I Cor. 15, 40). Dar tot asa se va preschimba zidirea, arsa prin locul dumnezeiesc, ca sa se implineasca cuvantul proorocesc care spune: <<Iar dreptii vor mosteni pamantul>> (Ps. 36, 29); desigur nu un pamant supus simturilor – caci cum ar fi aceasta, odata ce aceia vor fi induhovniciti? – ci pamantul devenit intreg, spiritual si nematerial, ca, cei ce au dobandit trupuri netrupesti si au ajuns intr-o simtire mai presus de simtire si, circumscrisi fiind, se vor face necircumscrisi in cele necircumscrise, sa aiba o locuinta vrednica de slava lor>>. (Sf. Simeon Noul Teolog, Intaia cuvantare morala, 5).

10. Judecata ultima si exigentele acesteia

Judecata (krisis) este confruntarea istoriei si omului cu dreptatea lui Dumnezeu, la sfarsitul veacurilor, cand intreaga lume va fi adusa sub autoritatea suprema a lui Dumnezeu. Judecata este actul final al lui Iisus Hristos, adica <<sfarsitul>>, cand <<Domnul va preda imparatia lui Dumnezeu si Tatalui, cand va desfiinta orice domnie ( ), orice stapanire ( ) si orice putere ( ): <<Dupa aceea, sfarsitul, cand Domnul va preda imparatia lui Dumnezeu si Tatalui, cand va desfiinta orice domnie si orice stapanire si orice putere. Caci

El trebuie sa impartaseasca pana ce va pune pe toti vrajmasii Sai sub picioarele Sale. Vrajmasul cel din urma, care va fi nimicit, este moartea. Caci toate le-a supus sub picioarele Lui. Dar cand zice: Ca toate i-au fost supuse Lui – invederat este ca afara de Cel Care I-a supus Lui toate. Iar cand toate vor fi supuse Lui, atunci si Fiul Insusi se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu sa fie totul in toate>> (I Cor. 15, 24-28).

Aceasta confruntare a avut deja loc, intr-un mod radical, pe Cruce: <<Acum este judecata (krisis) acestei lumi, acum stapanitorul (archon) lumii acesteia va fi aruncat afara (Ioan 12, 31). Puterea raului este astfel in mod obiectiv jugulata, diavolul fiind deposedat de autoritatea ce o avea asupra celor <<robiti>>.

Exista judecata generala, ultima, cand toti se vor prezenta impreuna inaintea lui Dumnezeu pentru a li se face <<dreptate>>. Doua Duminici de la inceputul postului Pastelui (Duminica infricosatoarei judecati – texte biblice: I Cor. 8, 8-9; Matei 25, 31-46; si cea a caderii lui Adam si a izgonirii din rai – texte biblice: Romani 13, 11-14; 4; Matei 6, 14-21), ne amintesc ca exista o judecata rascumparatoare, in care Dreptul Judecator (II Tim, 5, 6-8), duce la capat dreptatea Sa (II Petru 3, 8-9; II Cor. 3, 7-11), deosebind stea de stea (I Cor. 15, 41), adica dand sfintilor si dreptilor rasplata pe care o asteapta, iar celor pacatosi, pedeapsa pe care o merita. Nu exista scapare de la aceasta judecata: <<Iar oricine va va da sa beti un pahar de apa in numele Meu, fiindca sunteti ucenici ai lui Hristos, adevarat va spun voua ca nu-si va pierde rasplata sa. Dar cine va sminti pe unul din acestia mici, care cred in Mine, ar fi mai bine pentru el sa i se lege o piatra de moara si sa fie aruncat in mare>> (Marcu 9, 41-42). Deci, una din doua, zice Ignatie al Antiohiei, sau sa ne temem de mania care va sa vina (Matei 3, 7), sau sa iubim harul de acum!>> (Catre Efeseni, XI, 1). <<Veacul de acum si veacul viitor, sunt doi adversari, zice Clement Romanul: nu putem fi deci prieteni cu cele doua veacuri>> (Catre Corinteni, II, VI, 4-5, trad. rom., p. 96).

Dumnezeu intervine in istorie pentru a face dreptate: <<Multimi si iar multimi in Valea judecatii. Caci aproape este ziua Domnului in Valea judecatii>>. <<Soarele si luna se intuneca si stelele isi pierd lumina lor. Din Sion Domnul va striga puternic si din Ierusalim va slobozi tunetul sau: pamantul si cerurile cutremura-se-vor atunci. Atunci veti cunoaste ca eu sunt Domnul Dumnezeul vostru, care salasluieste in Sion, in muntele cel sfant al meu; Ierusalimul va fi altarul meu, iar strainii nu vor mai trece pe acolo. Si in vremea aceea, din munti va curge must, vaile vor fi pline de lapte, toate paraiele din Iuda vor serpui umplute de apa, iar din casa Domnului va iesi un izvor care va uda valea Sitim Egiptul va fi pustiit si Edomul preface-se-va in tinut nelocuit, din pricina silniciilor impotriva fiilor lui Iuda, fiindca au varsat sange nevinovat in pamantul lor. Dar Iuda va fi locuit in veci si de-a pururi si Ierusalimul din neam in neam,. Razbuna-voi sangele pe care nu l-am razbunat; si Domnul va locui Sionul in veac>> (Ioel 4, 14-21).

Un anumit limbaj simbolic: intunericul celui din afara (Matei 22, 13), pedepsele corporale (Matei 23, 30), in focul vesnic (Matei 25, 41), in ghena focului (Matei 18, 19), vrea sa sublinieze destinul infernal al pacatosului, ajuns la termenul ultim si inevitabil al responsabilitatii. Comparat cu <<iezerul de foc>> (Apoc. 20, 10, 14, 15), iadul nu inseamna torturi si flacari. Iadul este aceasta <<a doua moarte>> (Apoc. 2, 11), bascularea sufletului intr-o lume abstracta, indiferenta si necunoscuta, consecinta a unei libertati pervertite. Iadul este dovada a libertatii umane rele. De aici, sufocarea sufletului in individualitatea sa negativa, in lepadarea sa de Dumnezeu sau in refuzul sau definit de a fi primit dragostea lui Dumnezeu. Iadul este raul pur, cata vreme aici raul este amestecat. Iadul presupune un pacat continuu fata de dragoste: <<Iar eu zic ca cei chinuiti in gheena vor fi biciuiti de biciul iubirii. Si ce chin mai amarnic si mai cumplit este decat chinul dragostei>> (Isaac Sirul, Cuvinte despre nevointa, LXXII, Filoc.rom., vol. 10, p. 362).

Nu se poate intelege acest versant negativ al libertatii, aceasta stare de perversiune a existentei, decat in prezenta lui Hristos, Care isi intoarce privirea pentru ultima oara spre fiecare persoana. Judecata se va face in prezenta intregii creatii, desi este deosebita pentru fiecare in parte. Mirele va intra la cei invitati, si celui care nu va purta haina de nunta ii va spune: <<Prietene, cum ai intrat aici fara haina de nunta?>>. El insa a tacut. Atunci imparatul a zis slujitorilor: <<legati-l de picioare si aruncati-l in intunericul cel din afara. Acolo va fi plangerea si scrasnirea dintilor>> (Matei, 22, 12-13). Fiul Omului va fi inflexibil cu <<sluga vicleana>> si <<netrebnica>> (Matei 25, 26-30), deoarece El este drept. El nu poate trece cu vederea mai ales pe cei ce au fost inumani si nedrepti fata de cei saraci si blanzi, fiindca El Insusi Se identifica cu acestia: <<Adevarat zic voua, intrucat ati facut unuia dintr-acesti frati ai Mei, prea mici, Mie Mi-ati facut>> (Matei 25, 40). Cei ce au trisat cu dreptatea, nu vor mosteni imparatia lui Dumnezeu (I Cor. 6, 9-10). Cel ce s-a compromis cu pacatul, nu poate sa scape de mania lui Dumnezeu (Col. 3, 5-6). Cererea bogatului nemilostiv de a fi iertat n-a fost auzita si implinita (Luca 16, 24-31). La judecata vor fi prezenti cei ce s-au bucurat, in aceasta viata, de faptele noastre bune, pentru a ne aduce <<multumirea>> lor. Acest act de multumire – euharistie – face parte din <<rasplata>> ce s-a pregatit celor drepti. Dar si <<bunavointa>> ce se naste in sufletul celui ce primeste fata de cei ce i-au aratat mila in viata aceasta, ramane in veci (Sf. Grigorie de Nyssa, Despre Fericiri, p. 375-377).

<<Raiul este dragostea lui Dumnezeu, in care se cuprinde desfatarea de toata fericirea. E locul unde fericitul Pavel a fost hranit cu o hrana mai presus de fire. Si dupa ce a gustat acolo din pomul vietii, a strigat, zicand: <<Cele ce ochiul nu a vazut si urechea nu a auzit si la inima omului nu s-au suit, pe aceala le-a gatit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El>> (I Cor. 2, 9). De la pomul acesta a fost oprit Adam, prin sfatul diavolului. <<Pomul vietii sale este dragostea lui Dumnezeu, de la care a cazut Adam si nu s-a mai intalnit cu bucuria>> (Isaac Sirul, op. cit., p. 362).

Literatura de specialitate insista asupra biruintei sfintilor la sfarsitul veacurilor. Raiul este aceasta plenitudine a vietii si bucuriei in comuniunea lui Dumnezeu. Slava sfintilor si dreptilor, de care se impartasesc si trupurile lor la inviere, este revarsarea harului Duhului Sfant (II Cor. 3, 7-11). Aceasta a fost anticipata de slava care a inconjurat pe Moise (Matei 17, 2-4). Dreptii si sfintii vor fi intocmai ca ingerii (Matei 22, 30), adica, plini de bucurie, nesupusi necesitatilor, dominati de voie libera. Forma eshatologica a umanitatii este redata in mod stilizat in iconografia sfintilor. Nimbul este simbolul transfigurarii persoanei. Raiul este aceasta odihna activa a lui Dumnezeu in Sfintii Sai, indumnezeindu-i, cat este cu putinta umanitatii transfigurate.

Viata viitoare consta tocmai in aceasta prezenta crescanda a lui Hristos in fiecare si in prezenta fiecaruia in celalalt, gratie acestei familiaritati care vine din vedera Lui directa, <<fata catre fata>> (I Cor. 13, 12). Iar aceasta are un caracter dinamic de <<crestere>>, de inaintare <<din slava in slava>> (II Cor. 3, 18). Sfintii au devenit icoane vii ale lui Hristos, dar ei devin fara incetare si nu se vor opri sa devina. <<Cine este sfant, sa se sfinteasca si mai departe>> (Apoc. 22, 11). Aceasta <<crestere>> trebuie sa fie inteleasa <<in termeni de purificare>>, mai degraba decat de satisfactie, de <<tamaduire>>, decat de retributie (Comuniunea sfintilor si cei adormiti, text adoptat de Comisia pentru dialogul intre anglicani si ortodocsi, iulie, 1980).

Judecata apartine Fiului Omului (Ioan 5, 22, 27-30), care asociaza pe prietenii Sai: <<Voi, care Mi-ati urmat Mie, veti sedea si voi pe douasprezece tronuri, judecand cele douasprezece triburi ale lui Israel>> (Matei 19, 28). Aceasta afirmatie va fi preluata de autorul Apocalipsei, care pune accentul pe multimea ce se prezinta inaintea tronului lui Dumnezeu, aducand lauda, adorare si multumire. <<Celui ce sade pe tron>> (cf. Apoc. 4, 9-10; 7, 9-19); <<dupa aceea, m-am uitat si iata multime mare, pe care nimeni nu va putea sa o numere din tot neamul, semintiile, popoarele si limbile, stand inaintea tronului si inaintea Mielului, imbracati in vesminte albe si avand in mana ramuri de finic>> (Apoc. 7, 9). El este <<locul tuturor>>, in care toti vor fi recapitulati: <<Cel ce sade pe tron ii va adaposti in cortul Sau>> (Apoc. 7, 15). In El se vor implini toate fagaduintele, deoarece toate converg catre El, <<pantocratorul>>: <<Si se vor binecuvanta in El toate semintiile pamantului, toate neamurile il vor ferici pe El>> (Ps. 71, 18). <<El va domni pana la marginile pamantului, Lui i se vor inchina toti conducatorii pamantului, Lui ii vor sluji toate neamurile, numele Lui va dainui in vecie si binecuvantat in veac si veacul vecilor. Tot pamantul se va umple de slava Lui>> (Ps. 71, 21).

Judecata nu este ziua razbunarii, ci a rasplatirii: <<Sufletele dreptilor sunt in mana lui Dumnezeu si chinul nu se va atinge de ele. In ochii celor fara de minte, dreptii sunt morti cu desavarsire si iesirea lor din lume li se pare mare nenorocire. Si plecarea lor dintre noi, un prapad, dar ei sunt in pace. Chiar daca, in fata oamenilor, ei au indurat suferinte, nadejdea lor este plina de nemurire. Si fiind pedepsiti cu putin, mare rasplata vor primi, caci Dumnezeu i-

a pus la incercare si i-a gasit vrednici de el. Ca pe aur in topitoare, asa i-a lamurit, si ca pe o jertfa de ardere intreaga i-a primit. Straluci-vor in ziua rasplatirii si ca niste scantei care se lasa pe miriste, asa vor fi. Judeca-vor neamurile si stapani vor fi peste popoare si Domnul va imparati intru ei, in veci. Ei vor intelege adevarul, ca unii care si-au pus increderea in Domnul, cei credinciosi vor petrece cu el in iubire, caci harul si indurarea sunt partea alesilor lui. Cei nelegiuiti pedepsiti vor fi, dupa cugetul lor cel viclean, pentru ca nu le-a pasat de cel drept, iar de Dumnezeu s-a departat>> (Intelepciunea, 3, 1-10).

Dumnezeu conteaza si pe sensul innascut al dreptatii si echitatii: <<Fiindca vaduva aceasta imi face suparare, ii voi face dreptate, ca sa nu vina mereu sa ma supere. Si a zis Domnul: Auziti ce spune judecatorul cel nedrept? Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate alesilor Sai care striga catre El ziua si noaptea si pentru care El rabda indelung! Zic voua ca le va face dreptate in curand. Dar Fiul Omului, cand va veni, va gasi, oare, credinta pe pamant?>> (Luca 18, 5-8). A fi responsabil face parte din demnitatea fiecarei persoane; de aceea aceasta raspundere ultima este si un act de demnitate. De aceea, fiecare va fi judecat dupa constiinta si legea sa (Ioan 6, 45).

<<Cum ma voi infatisa inaintea Domnului? (Mihea 6, 6).

<<Cand va veni fiul Omului intru slava Sa, si toti sfintii ingeri cu El, atunci va sedea pe tronul slavei Sale. Si se vor aduna inaintea Lui toate neamurile si-i va desparti pe unii de altii, precum desparte pastorul oile de capre. Si va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stanga. Atunci va zice Imparatul celor de-a dreapta Lui: Veniti, binecuvantatii Tatalui Meu, mosteniti imparatia cea pregatita voua de la intemeirea lumii. Caci flamand am fost si Mi-ati dat sa manan; insetat am fost si Mi-ati dat sa beau; strain am fost si M-ati primit. Gol am fost si M-ati imbracat; bolnav am fost si M-ati cercetat; in temnita am fost si ati venit la Mine. Atunci dreptii Ii vor raspunde zicand: Doamne, cand Te-am vazut flamand si Te-am hranit? Sau insetat si Ti-am dat sa bei? Sau cand Te-am vazut strain si Te-am primit, sau gol si Te-am imbracat? Sau cand Te-am vazut bolnav sau in temnita si am venit la Tine? Iar Imparatul, raspunzand, va zice catre ei: Adevarat zic voua, intrucat ati facut unuia dintr-acesti frati ai Mei, prea mici, Mie Mi-ati facut. Atunci va zice si celor de-a stanga: Duceti-va de la Mine, blestematilor, in focul cel vesnic, care este gatit diavolului si ingerilor lui. Caci flamand am fost si nu Mi-ati dat sa mananc; insetat am fost si nu Mi-ati dat sa beau; strain am fost si nu M-ati primit; gol si nu M-ati imbracat; bolnav si in temnita, si nu M-ati cercetat. Atunci vor raspunde si ei, zicand: Doamne, cand Te-am vazut flamand, sau insetat, sau strain, sau gol, sau bolnav, sau in temnita si nu Ti-am slujit? El insa le va raspunde zicand: Adevarat zic voua: Intrucat nu ati facut unuia dintre acesti prea mici, nici Mie nu Mi-ati facut. Si vor merge acestia la osanda vesnica, iar dreptii la viata vesnica>> (Matei 25, 31-46).

Pentru unii, Judecata va fi un act de binecuvantare si de multumire; pentru altii, va fi un act de osanda (Matei 25, 34-46).

Unele aspecte ale judecatii de apoi, ale raiului si iadului, sunt expuse de o maniera iconografica si simbolica in scenele dintr-o veche traditie apocaliptica, reluata de Ioan Damaschin: <<De aceea, la inviere, sufletele noastre vor fi reunite cu trupurile devenite nestricacioase, si astfel ne vom prezenta in fata infricosatului tron de judecata al lui Hristos. Aici vor fi citati si diavolul, demonii si slujitorii sai, antihristul, impreuna cu nelegiuitii si pacatosii, pentru a fi aruncati in focul vesnic. Nu un foc material, ca cel cunoscut de noi, ci unul pe care Dumnezeu il stie. Cei care vor fi facut binele, vor straluci ca soarele, in comuniunea ingerilor, impreuna cu Domnul nostru Iisus Hristos, ochii nostri fiind atintiti spre El, iar ochii Sai spre noi, purtand darul bucuriei nesfarsite, pe care El o daruieste, si laudandu-L impreuna cu Tatal si Duhul Sfant, in vecii vecilor>> (Despre credinta ortodoxa, IV, 27).

Judecata ultima, cand fiecare va da seama de lucrul ce i-a fost atribuit (Cf. Marcu 13, 34), este un act de dreptate pentru cei care s-au luptat, dupa intoarcera lui Hristos Tatal, ca voia lui Dumnezeu sa se faca pe pamant precum in cer, ducand mai departe ceea ce El incepuse, imitandu-L pe El. <<Fiindca a patimit cu trupul>> (I Petru 4, 1), de aceea El a fost randuit judecatorul celor vii si celor morti>> (Fapte 10, 42; Rom 14, 9; I Petru 4, 1-6).

Imitarea lui Hristos, prin viata si fapte, acesta este criteriul suprem la judecata ultima. Evanghelistul Matei (25, 31-46), care descrie pe larg ziua judecatii ultime, arata ca Iisus vorbeste aici de El Insusi, anuntand ca va veni in slava Sa, va lua loc pe scaunul de slava ca sa judece pe toti, fara distinctie, inconjurat de ingerii Sai, separand pe cei alesi, care au facut fapte bune, si pe cei respinsi. O explicatie este subliniata: in masura in care <<ati facut unuia dintre mai mici frati ai Mei, Mie Mi-ati facut>>. Hristos intra in scena nu numai ca judecator, ci si ca Cel Caruia I S-a refuzat dragostea. Ceea ce facem pentru altii, porneste nu numai din altruism, din compasiune naturala, ci si din faptul ca iubim pe Dumnezeu in aproapele nostru. Mantuirea vesnica a fiecaruia din noi depinde de ceea ce am facut celor mai mici frati ai nostri, cu care se identifica Hristos. Prin urmare, Dumnezeu este plin de iubire si de dreptate, dar fiecare are raspundera pentru ceea ce face.

Pe de alta parte, la judecata ultima starea fiecaruia are un caracter proportional, potrivit cu masura in care s-a deschis fata de altii: <<In masura in care ati facut… In masura in care nu ati facut>>. Este vorba de proportia initiativei, a libertatii, a raspunderii personale, fara de care nici harul lui Dumnezeu nu lucreaza.

Exista apoi increderea absoluta in iertarea lui Dumnezeu pentru toti cei ce o doresc. Taina judecatii viitoare este taina lui Dumnezeu <<imblanzit de insasi milostivirea Sa>>, a unui Dumnezeu <<Care nu tine minte raul>> si Care nu

<<ingaduie ca faptura sa fie inghitita de pieire>>. Este un Dumnezeu milostiv tuturor (Rom. 11, 32), Care <<pe cel din urma miluieste si pe cel dintai mangaie; acestuia plateste si aceluia daruieste. In cele din urma va birui iertarea lui Dumnezeu: <<Nimic nu egaleaza si intrece mila lui Dumnezeu. De aceea cel ce deznadajduieste este propriul sau dusman de moarte>> (Ioan Scara sfanta, V, 46).

11. Biruinta si nadejdea finala

Logica judecatii impune ca diavolul, care a avut o oarecare libertate, sa fie definitiv impins si legat in iad (Apoc. 20, 10), care inseamna robie. De altfel, demonii nu sunt liberi niciodata, deoarece sunt siliti sa pazeasca pe cei pe care ii au in posesie. De asemenea, diavolul nu are nici un rol in judecata de apoi, pentru ca el a fost deja judecat (Matei 25, 41). Cu venirea lui Hristos in slava, Satan, care a fost de la inceput <<omorator de oameni>>, <<mincinos si tatal minciunii>> (Ioan 8, 44), va fi zguduit din temelie (Matei 24, 29). Judecata va fi o eliberare totala din robia <<stapanitorului acestei lumi>> (Ioan 16, 11), a acestui veac pieritor (Efes. 6, 12). <<La urma va veni sfarsitul, cand Domnul va preda imparatia lui Dumnezeu-Tatal, dupa ce va fi nimicit orice domnie, orice stapanie si orice putere>> (I Cor. 15, 24).

<<Razboi in cer>> (Apoc. 12, 7-13): Sfantul Ioan ne prezinta aici dimensiuni ascunse, nevazute ale mantuirii noastre in Iisus Hristos. Este vorba de infrangerea si aruncarea din cer a celui ce se cheama diavol si satana, a celui ce inseala toata lumea, a celui ce para pe sfinti inaintea lui Dumnezeu. Acestia l-au biruit prin <<sangele Mielului>> (Apoc. 12, 11).

Diavolul este spiritul rau care dezbina pe om de Dumnezeu si care inspira ura, perfidie si minciuna intre oameni. Este cunoscut si sub numele ebraic <<satana>> (Matei 4, 10; Marcu 4, 15; Fapte 5, 3; 26, 18; Apoc. 12, 9), purtand denumiri care arata lucrarile sale: paras, invinuitor (Apoc. 12, 10); ispititor (Matei 4, 3; I Tes. 3, 5), stapan al acestei lumi (Ioan 12, 31; 14, 30; 16, 11), dumnezeu al veacului acestuia (II Cor. 4, 4), stapan al puterilor vazduhului (Efes. 2, 2). In Vechiul Testament, diavolul apare ca un spirit ceresc care se impotriveste planului lui Dumnezeu - <<Am vazut pe satana ca un fulger cazand din cer>> (Luca 10, 18) – si care seduce pe oameni la pacat si care ii acuza inaintea lui Dumnezeu (Zah. 3, 1; I Par. 21, 1; Ps. 108, 5). Dumnezeu Insusi pune la incercare pietatea oamenilor (cazul lui Iov) prin diavol, caruia ii da o putere limitata (Iov 1, 11; 2, 4; Zah. 3, 1). In Noul Testament, diavolul este o fiinta distructiva, de a carui fiinta tine insusi pacatul, ura si minciuna: <<El, de la inceput a fost ucigator de oameni si nu a stat intru adevar, pentru ca nu este adevar intru el. Cand graieste minciuna, graieste dintru ale sale, caci este mincinos si tatal minciunii>> (Ioan 8, 44). El pretinde a avea <<stapanirea mortii (Evrei 2, 14) si propria lui dominatie asupra lumii si oamenilor din veacul acesta: <<Tie iti voi da toata stapanirea aceasta, caci mi-a fost data mie si eu o dau cui voiesc>> (Luca 4, 6). Demonii sunt supusii diavolului, iar oamenii se

aseaza voluntar sub sfera lui de influenta; de aceea ei se numesc <<fiii diavolului>> (I Ioan 3, 10), iar faptele lor sunt <<lucrurile diavolului>> (I Ioan 3, 8). Cu toate ca ispiteste pe Iisus (Matei 4, 1). Acesta este cel ce va produce <<supararea>> diavolului. <<Stapanul acestei lumi>> a fost aruncat afara (Ioan 12, 31), iar judecata a fost data lui Hristos. O activitate a lui satana continua si dupa intruparea si invierea lui Hristos (Fapte 5, 3), dar el a fost dezbracat de putere (I Ioan 2, 13). El continua sa puna in pericol mantuirea omului (I Tim. 5, 15), dar omul a fost in mod definitiv si obiectiv eliberat de stapanirea raului (II Tes. 3, 3). Omul are nu numai libertate si capacitate de a se elibera de dominatia diavolului (Luca 22, 3; I Cor. 5, 55; I Tim. 1, 20), ci si datoria de a <<zdrobi sub picioare pe satana>> (Rom. 16, 20), deoarece acesta doreste suferinta (Luca 13, 16). In Apocalipsa diavolul apare ca o fiinta raufacatoare, sinistra. La sfarsitul veacurilor, diavolul se va folosi de <<Antihrist>> (Apoc. 13, 2; II Tes. 2, 9) pentru a domina o scurta vreme, dupa care va fi judecat si nimicit in mod definitiv. Perioada lui <<Antihrist>> este o ultima sfortare a diavolului de a devia creatia de la tinta ei si de a deruta atentia Bisericii de la judecarea lui Hristos si de la asteptarea imparatiei lui Dumnezeu. De altfel, perfidia diavolului sta in aceea ca ascunde pe Dumnezeu ca judecator, printr-o imitare in sens invers a ceea ce face Dumnezeu. In acest sens, diavolul creeaza iadul. Pentru asceti, demonii prin care lucreaza diavolul sunt patimile rele, adica o ordine morala negativa, in fata careia omul isi pastreaza toata libertatea si responsabilitatea. Nu trupul trebuie sa fie distrus, ci spiritul rau care se serveste de el (Efes. 4, 12). Diavolul ramane in exteriorul nostru si seduce omul prin mandrie, slava desarta si mai ales prin senzualitate, cu ingaduinta lui Dumnezeu, Care vrea sa puna la incercare, in felul acesta, virtutile. Astfel, <<prin el se implineste o mare iconomie>> (Simeon Metafrastul, Parafraza la Macarie Egipteanul, 37-38, in <<Filoc. Rom.>>, vol. 5, p. 315). Arma de lupta impotriva diavolului este rugaciunea si Crucea: <<El a dezbracat domniile si puterile si le-a dat in vileag, cu hotarare, biruind asupra lor prin cruce>> (Col. 2, 15).

Speranta finala vine din aceasta incredere ca nimeni nu va mai putea smulge din mana lui Dumnezeu pe prietenii Sai: <<Si Eu le dau viata vesnica si nu vor pieri in veac, iar din mana Mea nimeni nu te va rapi! Tatal Meu, Care Mi te-a dat este mai mare decat toti, si nimeni nu poate sa le rapeasca din mana Tatalui Meu>> (Ioan 10, 28-29).

12. Imparatia lui Dumnezeu: aici si acolo, acum si pururea

Imparatia lui Dumnezeu are multe nume, caci nu se poate vorbi de aceasta decat prin analogie (I Cor. 2, 9). Noul Testament vorbeste de imparatie cu intelegera ca prezenta si influenta ei se manifesta nu numai dincolo de viata trupeasca, ci si aici, in acest timp. Acest timp este o continua pregatire pentru imparatie; de aceea Iisus le spunea o pilda cum trebuie sa se roage totdeauna si sa nu se descurajeze (Luca 18, 1). Biserica insasi exista pentru aceasta imparatie in care Hristos va fi hrana sfintilor: <<De aceea va pregatesc

Imparatiea, dupa cum Tatal Meu Mi-a pregatit-o Mie, ca sa mancati si sa beti la masa Mea in Imparatia Mea>> (Luca 22, 30).

<<Imparatia lui Dumnezeu nu va veni in chip vazut. Si nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Caci iata, imparatia lui Dumnezeu este in launtrul vostru>> (Luca 17, 21). Exista o nerabdare a creatiei de a fi liberata, exista o dorinta a unei infieri si rascumparari imediate. Intr-o zi ea va fi manifestata, caci intr-un fel ea ne este deja data, a ajuns la noi (Luca 11, 20). Ea poate sa fie intrevazuta in viata de toate zilele. Viata de aici este ca o topitoare unde se purifica aurul. Dumnezeu i-a pus la incercare si i-a gasit vrednici (Intelep. 3, 5, 6, 7, 10). Incercari purificatoare in care cine va cauta sa-si pastreze viata, o va pierde, si care o va pierde, o va salva (Luca 17, 33). Fiecare e dator sa slujeasca, cu incredere, in asteptarea harului: <<Cine dintre voi, avand un slujitor la arat sau la pascut turme, ii va zice cand se intoarce din tarina: Vino indata si sezi la masa? Oare nu-i va zice: Pregateste-mi sa cinez si, incingandu-te, slujeste-mi pana ce voi manca si voi bea, si dupa aceea vei manca si vei bea tu>> (Luca 17, 8). Care va fi rezultatul acestor incercari? Iisus nu este pesimist cand se intreaba: <<Dar Fiul Omului, cand va veni, va gasi, oare, credinta pe pamant?>> (Luca 18, 8), ci vrea sa sugereze un raspuns, sa indemne la reflectie. In aceasta lupta ascunsa, de dimensiuni imense, cosmice, cerul si pamantul sunt angajate: <<Imbracati-va cu toate armele lui Dumnezeu, ca sa puteti sta impotriva uneltirilor diavolului. Caci lupta noastra nu este impotriva trupului si sangelui, ci impotriva incepatoriilor, impotriva stapaniilor, impotriva stapanitorilor intrunericului veacului acestuia, impotriva duhurilor rautatii care sunt vazduhuri>> (Efes. 6, 11-12).

Incercarile si suferintele acestui tip sunt incomparabile cu ceea ce se pregateste: <<Socotesc ca patimirile vremii de acum nu sunt vrednice de marirea ce ni se va descoperi noua. Pentru ca faptura asteapta cu nerabdare desoperirea fiilor lui Dumnezeu>> (Rom. 8, 18-19).

Folosind parabola <<cerului nou si pamantului nou>> (Apoc. 21, 1-5), Apostolul Ioan descrie imparatia lui Dumnezeu, comparata cu <<cetatea Sfanta, noul Ierusalim>>, care se pogoara de la Dumnezeu, plin de lumina slavei Sale, templul care o iradiaza fiind Mielul lui Dumnezeu Insusi (cf. Apoc. 21, 10, 22-23). Cu ajutorul ei, autorul ne prezinta chipul lumii care va sa vina, pe care Dumnezeu o pregateste inca de acum. Parabola aceasta ne ajuta sa desmintim o anumita interpretare nebiblica a Apocalipsei, interpretare potrivit careia lumea creata se termina si se pierde intr-un cataclism apocaliptic, la un anumit termen ce ar putea fi calculat. Or vorbind de <<cer nou si pamant nou>>, Apocalipsa nu face nici o aluzie la destinul apocaliptic al creatiei si nici la data venirii Fiului (cf. Matei, 24); dimpotriva, ne descopera o noua realitate, o lume transfigurata prin <<revelatia>> (Rom. 8, 18-22) definitiva a Creatorului in ea. <<Cetatea Sfanta>> nu este o noua creatie, ci una innoita, care va inlocui lumea <<veche>>, cu limitele si suferintele ei. Ea este prezentata ca o mireasa ce iese in intampinarea mirelui. Iar Cel Care creeaza acest cer nou si pamant

nou este Dumnezeu Insusi, nu in viitor la capatul cronologic al lumii prezente, care nu poate fi determinat (cf. Marcu 13, 4-37), ci chiar acum: <<Priveste, Eu fac toate lucrurile noi>> (Apoc. 21, 5). Imparatia lui Dumnezeu e totdeauna aproape, la intrare (Marcu 13, 29), deoarece Fiul este cu noi in toate zilele (Matei 28, 20).

Cum va fi realizata innoirea si cum va fi restabilita lumea in frumusetea ei de la inceput?

<<Precum trupurile noastre, desfacandu-se, nu se intorc in ccea ce nu e nicidecum, ci se vor innoi iarasi prin inviere, asa si cerul si pamantul si toate cele din el, adica toata zidirea se va reinnoi si se va elibera de robia stricaciunii (Rom. 8, 21). Si stihiile acestea se vor impartasi impreuna cu noi de stralucirea de acolo si precum pe noi toti ne va proba focul (I Cor. 3, 13), dupa dumnezeiescul apostol, asa si toata zidirea se va reinnoi prin foc. Aceasta se poate afla din ceea ce scrie apostolul Petru: <<Caci va veni, zice, ziua Domnului ca un fur noaptea, in care cerurile vor trece cu zgomot, iar stihiile arzand se vor desface si pamantul si lucrurile din el vor arde>> (I Petru 3, 10). Vezi cum spune ca toate se vor topi si modela din nou, sau se vor preschimba?… Dar cum se vor desface? Asa cum un vas de arama invechit si patat si ros de rugina se da focului de catre mester si e topit si astfel e facut de catre acesta iarasi nou, la fel si zidirea, odata ce s-a invechit si s-a patat de pacate, va fi desfacuta de Facatorul tuturor prin foc si se va topi si modela din nou si va fi facuta stralucitoare si neasemanat mai noua decat cea care se vede acum>> (Sf. Simeon Noul Teolog, Cuvantarea norala, I, <<Filoc. Rom.>>).

<<Toate ca o haina se vor invechi. Si ca un vesmant le vei strange si ca o haina vor fi schimbate>> (Evrei 1, 11-12). Ce retinem din aceasta viziune? Dumnezeu pregateste pentru toti un cer nou si un pamant nou; de aceea timpul istoric nu este un timp apocaliptic, destinat nefiintei, ci destinat veacului eshatologic, imparatiei vesnice. Distrugerea pamantului de catre ingerul abisului, razboiul impotriva naturii, sunt momente de eliberare ale creatiei si umanitatii, ca sa primeasca <<cetatea sfanta>>, Noul Ierusalim, care se pogoara din cer. De aceea, spiritualitatea Apocalipsei nu este un pietism apocaliptic, al resemnarii, disperarii si depresiunii, ci o spiritualitate a fagaduintelor, a nadejdii. Crestinii asteapta cu seninatate, incredere si grabesc venirea zilei Domnului. <<Noi asteptam, potrivit fagaduintelor Lui, ceruri noi si pamant nou, in care locuieste dreptatea>> (II Petru 3, 13). Asadar, <<nu lepadati increderea voastra, care are o mare rasplatire. Caci aveti nevoie de rabdare ca, dupa ce ati facut voia lui Dumnezeu, sa puteti dobandi ce v-a fost fagaduit. Caci mai este putin timp, prea putin, si Cel ce e sa vina va veni si nu va intarzia; iar dreptul din credinta va fi viu; si de se va indoi cineva, nu va binevoi sufletul Meu intru el. Noi nu suntem (fiii) ai indoielii spre pieire, ci ai credintei spre dobandirea sufletului>> (Evrei, 10, 35-39).

Cand Iisus Hristos vorbeste de viata, El se refera adesea la viata vesnica (cf. Ioan 3, 36; 5, 24; 6, 40, 54). Aceasta nu inseamna ca <<viata dupa moarte>> se afla undeva dincolo de ralitatile pamantesti si de timpul istoric. Viata vesnica incepe aici si acum, patrunde bucuriile si suferintele, luptele si sperantele acestei vieti (Filip. 3, 20). Aceasta viata cereasca nu este insa inchisa in limitele istoriei si timpului, ci a rupt frontierele acestora si a surpat zidul mortii.

Exista nu numai o trecere eshatologica a acestei lumi spre viata vesnica, ci si o venire istorica a imparatiei, aici si acum (Luca 17, 21). Dimensiunea eshatologica a lucrarii lui Hristos este evidenta in tot ceea ce El face. Imparatia a fost inaugurata cu Intruparea Sa, manifestata in minunile si mai ales in invierea Sa. Vechea creatie s-a dus, cea noua este acum aici (II Cor. 5, 17). Exista temei in teologia patristica pentru a sustine ca <<vina imparatia Ta>>, din rugaciunea Tatal nostru, se refera la Duhul Sfant. Deoarece Biserica primeste ca arvuna prezenta Duhului Sfant, imparatia este printre noi, sfarsitul (eschaton) este deja accesibil lumii. Speranta plina de bucurie, Imparatia este deja prezenta si lucreaza in lume. Duhul Sfant este Cel Care leaga Biserica actuala nu numai de comunitatea istorica a Apostolilor, ci si de adunarea Mielului la sfarsitul timpului, cand El va strange vulturii in jurul trupului Sau (Matei 24, 28; Luca 17, 37).

Aici si acum, Biserica participa in mod liturgic, sacramental si spiritual la realitatea Imparatiei viitoare. In Botez, crestinul intra in ritmul mortii si invierii lui Hristos, fiind asociat la darurile Imparatiei (Col. 2, 12). Botezul este Taina intrarii in imparatia lui Dumnezeu: <<Trebuia neaparat sa se urce prin apa, ca sa primeasca viata; n-ar fi putut intra altfel in imparatia lui Dumnezeu, daca nu aruncau moartea, care stapanea viata lor de mai inainte. Cei morti au primit pecetea Fiului lui Dumnezeu si au intrat in imparatia lui Dumnezeu; caci omul este mort inainte de a purta numele Fiului lui Dumnezeu; dar cand primeste pecetea, leapada moartea si primeste viata. Pecetea, dar, este apa (botezul), mortii se coboara in apa si se ridica vii; acelora li s-a propovaduit pecetea aceasta si s-au folosit de ea, ca sa intre in imparatia lui Dumnezeu>> (Herma, Pastorul, IX, 6, trad.cit., p. 303-304). Se vede clar din acest text ca darurile imparatesti prin Tainele Bisericii sunt daruri ale imparatiei lui Dumnezeu.

In Taina Mirungerii, crestinul primeste darul de a marturisi pe Hristos, de a deveni <<martor>> al imparatiei. In Taina Cuminecarii, Hristos eshatologic Se da in chipul painii vietii (Ioan, 6, 51-58), ca <<merinde pe calea vietii vesnice si spre raspuns bine primit la infricosatul scaun de judecata>>. Euharistia este <<leacul nemuririi si doctorie pentru a nu muri, ci a trai vesnic in Iisus Hristos>> (Sf. Ignatie, Catre Efeseni, XX, 2). In Taina Maslului, darul vindecarii trupului bolnav nu este altceva decat presimtirea unei umanitati pline de vigoarea Duhului fara de moarte, in conditia unei firi omenesti fragile si muritoare.

Asa cum s-a spus, in pietatea ortodoxa, experienta reala a darurilor Sfantului Duh, intalnirea zilnica cu realitatile Invierii si imparatiei este foarte importanta: <<Sa vedem, iubitilor, invierea care se savarseste in viata cea de toate zilele>> (Clement Romanul, Catre Corinteni, 1, XXIV, 2, trad.rom., p. 59). A face experienta imparatiei inseamna a transcende situatii de limita, a renunta la posesiune egosita, spre a ajuta pe cei neputinciosi, pe saraci si bolnavi, a lepada identitatea plina de orgoliu si autoritate, care impiedica comuniunea cu semenii si subjuga pe cei apropiati, a sfida moartea si boala care se agata de trup, a iesi din inclestarea cu patimile si puterile care ademenesc spiritul, a face cel mai mic gest de iubire a celui mai mic dintre noi (Marcu 9, 41). Crestinul este astfel antrenat in <<lupta cea buna a credintei>>pentru a cuceri viata vesnica la care a fost chemat (I Tim. 6, 12, 19).

Asadar va fi <<un pamant nou si un cer nou>> (Apoc. 21, 1). Aceasta lume, in forma ei istorica, are un termen, si numai dupa trecerea acesteia, forma ei eshatologica va aparea. Astfel istoria si creatia in cele sapte zile asteapta <<ziua a opta>>, care prefigureaza timpul eshatologic, vesnicia, <<catastasa>> care urmeaza timpului: <<In cea dintai zi a saptamanii noi savarsim rugaciunile noastre ramanand in picioare, dar nu toti cunosc ratiunea acestei atitudini. Caci nu numai pentru ca, inviati cu Hristos si cautand cele de sus, noi ne amintim prin aceasta, in ziua consacrata Invierii, stand in picioare in timpul rugaciunii, de harul care ne-a fost dat, ci si pentru ca aceasta zi apare a fi intr-un sens imaginea secolului care va veni>> (Vasile cel Mare, Despre Duhul Sfant, XXII, 66).

Viata vesnica

O oarecare tendinta dualista se obsderva in scrierile Noului Testament, atunci cand se compara <<veacul acesta>> cu <<veacul cel ce va sa fie>> (Matei 12, 32). <<Veacul de acum>> (Rom. 12, 2), <<lumea aceasta>> (Ioan 8, 23), adica lumea nerascumparata sau <<veacul rau de acum>> (Gal. 1, 4), subjugata puterilor lui Satan, conducatorul acestui veac (I Cor. 2, 6-8), asteapta sa fie eliberat de stihiile sau elementele care il inconjoara din toate partile si-i circumscriu miscarea. <<Veacul ce va sa vina>> (Marcu 10, 30; Luca 18, 30), <<vecul viitor>> (Efes. 1, 21), este insasi <<viata vesnica>>, adica manifestarea puterii Imparatului vesnic (Evrei 6, 5), Care sta de-a dreapta lui Dumnezeu <<mai presus decat toata domnia si stapanirea si puterea si dreagatoria si decat tot numele ce se numeste, nu numai in veacul acesta, ci si in cel viitor>> (Efes 1, 21).

Cu invierea lui Hristos, aceasta separare intre cele doua veacuri nu mai exista, deoarece eshatologia irupe in istoria prezenta. Imparatia eshatologica a inceput deja cu El (Luca 17, 21). <<Veacul viitor>> e prezent in <<veacul de acum>>: <<Si impreuna cu El ne-a sculat si impreuna, ne-a asezat intru cele ceresti, in Hristos Iisus, ca sa se arate in veacurile viitoare covarsitoarea

bogatie a harului Sau, prin bunatatea ce a avut catre noi intru Hristos Iisus>> (Efes. 2,7). Expresia liturgica <<in vecii vecilor>> arata vesnicia lui Dumnezeu, Caruia I se cuvine slava si adorare: <<Lui, fie marirea in Biserica si intru Hristos Iisus in toate neamurile si in veacul veacului. Amin!>> (Efes. 3, 21).

Viata vesnica, eternitatea creatului, nu trebuie sa fie confundata cu eternitatea lui Dumnezeu, care este Creatorul, plentitudinea fiintei care exista in sine si care exista fara de altul. Vesnicia creatului nu inseamna o simpla prelungire a existentei intr-un destin nedeterminat, ci ajungerea acestuia la <<scopul>> originii sale. <<Chipul lumii acesteia trece>> (I Cor. 7, 31). Inseamna <<oprirea miscarii>>, fixarea ei eterna prin depasirea timpului cronologic, istoric.

Spre deosebire de Origen, care sustine ca stabilitatea miscarii e data odata cu aducerea in existenta a lucrurilor, Parintii rasariteni spun ca miscarea temporala nu are sensul unui cerc, ca miscare ciclica, fizica si biologica, ci pe acela de stabilitate in eternitate, a devenirii voite de Dumnezeu. Pentru sfinti, ca si pentru ingeri, vesnicia inseamna <<permanenta in sfintenie>> (Sf. Vasile, Despre Duhul Sfant, XVI, 38, trad.cit., p. 379). Miscarea e limitata de substanta si caracterul lumii create, de timp si spatiu; de aceea ceva nu poate fi in acelasi timp vesnic si in devenire, si nici nu pot exista doua relatii infinite si fara inceput. Cu toate acestea, trebuie sa fie afirmate impreuna devenirea si vesnicia, aceasta fiind voita de Dumnezeu, data fiind eternitatea ratiunii cosmosului in Dumnezeu, care este recapitulat in Hristos, prin care si pentru care toate au fost create. Aceasta transfigurare a timpului este posibila prin puterea vesnica a lui Dumnezeu deja prezentata in istorie, adica prin invierea lui Hristos in Duhul Sfant (Ioan 6, 63). Pentru cel ce crede in Hristos, aceasta este viata care se situeaza in fata lui ca o speranta finala, ca o glorificare eterna (cf. II Petru, 1, 11; Ioan 4, 14). De acea, credinta plina de speranta este forta de a invinge frica de moarte, sentimentul temporalitatii limitate, ultima piatra de poticnire pe scara vietii.

O alta perspectiva este acea a sabatismului, unul dintre subiectele preferate ale spiritualitatii isihaste. Este vorba de odihna sfintilor, despre care vorbeste Apocalipsa: <<Da, zice Duhul, ei se vor odihni de ostenelile lor, caci faptele lor ii urmeaza>> (Apoc. 14, 13). In veacul acesta nu avem nici sambata adevarata, nici ziua a opta, in sens de oprire deplina din miscarea patimilor si virtutilor. In cursul vietii pamantesti, se pot primi, anticipat, tainele desavarsirii viitoare: totusi nu numai sambata este ziua inmormantarii iar ziua a opta (Duminica) se da prin iesirea din mormant. Dincolo de lucrarea si osteneala acestei vieti (comparata cu vinerea), sfintii se hranesc prin contemplarea lui Dumnezeu si impartasirea Duhului Sfant, bucurandu-se de o stare de uimire, de pace si tacere adanca. Ea are loc dupa odihnirea trupului in miscare si consta intr-o <<neincetata miscare>> a inimii, aceasta fiind ca o oglinda in care se reflecta Hristos. In felul acesta, nu numai sfintii se odihnesc in Dumnezeu, ci si Dumnezeu Se odihneste in sfintii Sai (Rugaciunea Cantarii celei intreit sfinte,

din Liturghia Sfantului Ioan Gura de Aur): <<Iar aceasta e vesnica existenta in care sabatizeaza (se odihnesc) sufletele, primind incetarea a toata miscare. Ziua a opta si prima, mai bine-zis una si netrecatoare, este venirea curata si atotluminoasa a lui Dumnezeu, ce va avea loc dupa oprirea in stabilitate a celor ce se misca. Atunci, in cei ce s-au folosit de ratiunea existentei prin vointa conform firii, Se va salaslui dupa dreptate, intreg in ei intregi, si le va procura vesnica existenta buna prin impartasirea de El; iar celor ce s-au folosit de ratiunea existentei prin vointa contrar firii, le va da dupa cuviinta in loc de vesnica existenta buna, vesnica existenta nefericita. Caci in acestia nu mai gaseste loc buna existenta, ca unii ce sunt intr-o dispozitie contrara ei, si de aceea nu vor mai avea dupa aratarea Celui cautat nici o miscare prin care Cel cautat li Se arata celor ce Il cauta>> (Sf. Maxim Marturisitorul, Ambigua, 157, trad. cit., p. 334).

<<Sabatul>> eshatologic inseamna odihna de lucrarea naturala pentru a face loc lucrarii dumnezeiesti, adica o inaintare infinita in contemplarea slavei lui Dumnezeu.

<<Odihna de Sambata a lui Dumnezeu (sabatismul lui Dumnezeu) este revenirea deplina a tuturor celor facute, la El, cand lucrarea Lui atotdumnezeiasca ce se savarseste in chip negrait, se va odihni de lucrarea naturala din ele. Caci Dumnezeu Se va odihni de lucrarea naturala din fiecare faptura, prin care se misca in chip natural fiecare, atunci cand fiecare, primind dupa masura sa lucrarea dumnezeiasca, va fi ajuns la granita lucrarii sale naturale indreptate spre Dumnezeu>> (Sf. Maxim Marturisitorul, Capete teologice (gnostice), suta I-a, 47, in Filocalia rom., vol. 2, p. 128).

Aceasta miscare sau intindere infinita in slava lui Dumnezeu marcheaza existenta crestinului. Sfantul Grigorie de Nyssa (in <<Viata lui Moise>> sau <<Tratat de desavarsire in virtute>>) vorbeste de epectaza, potrivit careia sufletul, fiind atras de Dumnezeu, este intr-o continua miscare ascendenta catre treptele superioare ale plenitudinii harului. Urcusul acesta (<<anabasis>>) este elanul catre Dumnezeu pe care, dupa Dionisie Areopagitul, erosul divin il imprima ca un element dinamic in fiinta omului. El presupune o continua eliberare de patimi (<<katharisis>>), o crestere spirituala spre varsta lui Hristos (Efes. 4, 13). Simbolul epectezei este Moise, oare <<nu se opreste deloc in urcusul sau, nici nu-si fixeaza limite la miscarea sa catre inaltimi, ci, odata ce a pus piciorul pe scara, el nu inceteaza de a urca treptele acesteia si continua mereu sa se ridice, deoarece orice trepta pe care o urca da totdeauna, inaintand, spre una superioara>> (Grigorie de Nyssa, Viata lui Moise, Theoria II, 227, trad.cit., p. 263).

Epecteza inseamna progres in virtute si actiune, deoarece crestinul nu trebuie sa renunte niciodata la ceea ce a dobandit, ci trebuie sa continue ceea ce a inceput: <<Duceti pana la capat fapta>> (II Cor., 8, 11). In spiritul traditiei rasaritene, urmarea lui Hristos este concomintenta cu dezvaluirea lui Hristos,

cu manifestarea Lui, de la forma chenotica la forma taborica, prin impartasirea cu Duhul Sfant. Tocmai de aceea, crestinul este stimulat, in acest urcus in desavarsire, sa tinda in sus: <<Ravniti harismele mai mari>> (I Cor. 12, 31). Stingerea elanului catre Dumnezeu inseamna in acelasi timp o reducere a energiilor persoanei umane.

Mai presus de orice efort si la capatul tuturor incercarilor sta nadejdea prin care ne si mantuim:

<<Caci socotesc ca patimirile vremii de acum nu sunt vrednice de marirea care ni se va descoperi. Pentru ca nadejdea cea dornica a fapturii asteapta descoperirea fiilor lui Dumnezeu. Caci faptura a fost supusa desertaciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o – cu nadejde, pentru ca si faptura insasi se va izbavi din robia stricaciunii, ca sa se bucure de libertatea maririi fiilor lui Dumnezeu. Caci stim ca toata faptura impreuna suspina si impreuna are dureri pana acum. Si nu numai atat, ci si noi, care avem parga Duhului, si noi insine suspinam in noi, asteptand infierea, rascumpararea trupului nostru. Caci prin nadejde ne-am mantuit; dar nadejdea care se vede nu mai e nadejde. Cum ar nadajdui cineva ceea ce vede? Iar daca nadajduim ceea ce nu vedem, asteptam prin rabdare>> (Romani 8, 18-25).

Aspecte controversate si diferende confesionale cu privire la eshatologie

Dat fiind ca se refera la <<viata de dincolo>>, eshatologia este un capitol teologic care se preteaza la multe utopii si confuzii apocaliptice. De-a lungul istoriei s-au facut diferite calcule referitoare la a doua venire a lui Hristos (dupa Irineu si Hipolit, istoria lumii va dura 6000 de ani si se va incheia cu al saptelea mileniu, sub imparatia lui Hristos – cf. Ps., 89, 4; Evr. 4, 4). Nu se poate spune insa ca Biserica a incurajat vreodata speculatiile apocaliptice. Ea a condamnat in general calculele cronologice, prezicerile si amenintarile milenariste, puse in circulatie de sectele apocaliptice, si nu a permis sa fie confundata speranta eshatologica cu terorismul apocaliptic si cu mesanismul temporal, istoric.

Milenarism (sau hiliasm)

Este o credinta dupa care Hirstos va reveni, in slava, pe pamant, si va domni cu sfintii Sai timp de o mie de ani (mileniu, de unde si numele de milenarism), satana fiind legat in acest timp. Unele secte fundamentalise, interpretand in sens istoric, cronologic, notiunea de <<imparatia de mii de ani>>, au imaginat <<mileniul>> o imparatie de o mie de ani a sfintilor si dreptilor, perioada care va preceda invierea mortilor si judecata ultima (cf. Apoc. 20, 1-6).

Printre grupurile care propun aceasta interpretare a <<mileniului>> se afla si Adventistii de ziua a saptea. De origine baptista, aceasta denominatiune a fost intemeiata in secolul al XIX-lea, in Statele Unite ale Americii, de catre William

Miller, care a fixat si anuntat intoarcerea lui Hristos pe pamant in anul 1843. Adventistii cred deci in venirea apropiata a lui Hristos. Ei respecta ca zi de repaus a crestinilor sambata, nu Duminica. Martorii lui Iehova sau Studentii in Biblie constituie o alta grupare milenarista, organizata de Ch. Russel († 1916). Acestia s-au separat de Adventisti in 1874 (prin jurnalul Turnul de Veghe) si apoi de judecatorul Rutherford (1942). Pentru Martorii lui Iehova, imparatia de o mie de ani a inceput in 1914. In asteptarea imparatiei lui Dumnezeu pe pamant, religiile, guvernele, statele, sunt opera lui Satana.

Biserica nu a dat nici un credit acestor calcule milenariste si apocaliptice, deoarece acestea sunt dezmintite de invatatura biblica despre venirea a doua a lui Hristos. Pentru exegeza ortodoxa, imparatia de mii de ani este o exprimare simbolica obisnuita in scrierile biblice.

Fata de viziunile milenariste si apocaliptice, se pot face unele precizari.

a. Exista o diferenta radicala intre eshatologie – ansamblul de evenimente, parte integranta din iconomia mantuirii – si miturile apocaliptice, care sunt utopii milenariste si mesianisme istorice. Aceasta nu inseamna ca Biserica nu propovaduieste apocalipsa, adica revelatia sau manifestarea plina de slava a lui Dumnezeu, si ca nu asteapta fagaduinta <<Ierusalismului ceresc>>, adica <<un cer nou si un pamant nou>> (Apoc. 21, 1).

b. Cand Iisus Hristos vorbeste de viata, El se refera adesea la viata vesnica (cf. Ioan 3, 36; 5, 24; 6, 40, 54). Aceasta nu inseamna ca <<viata dupa moarte>> se afla undeva dincolo de realitatile pamantesti si de timpul istoric. Viata vesnica incepe aici si acum, patrunde bucuriile si suferintele, luptele si sperantele acestei vieti (Filip. 3, 20). Aceasta viata cereasca nu este insa inchisa in limitele istoriei si timpului, ci a rupt frontierele acestora si a surpat zidul mortii.

c. Secretele apocaliptice, - cu pretinsele lor preziceri despre un sfarsit al lumii in anul 2000, un sfarsit in dezordine, precedat de catastrofe cosmice -, creeaza confuzii grave, nu numai de ordin etic, ci si sociologic. In chip special ele intretin un pesimism etic si o indiferenta iresponsabila fata de catastrofa nucleara, care trebuie sa fie combatute cu toata taria.

Biserica a respins, de asemenea, alte doua idei provenite din traditia apocaliptica iudaica, anume: credinta ca va fi un sfarsit al raiului si iadului mesianismul istoric, teocratic, potrivit caruia imparatia lui Dumnezeu s-ar realiza in aceasta lume in sens politic.

De-a lungul istoriei sale, Biserica Ortodoxa a fost nevoita sa separe invatatura sa despre <<viitoarea reasezare>>, de interpretari eretice, influente, necrestine si moravuri sociale care contraziceau profund crezul ortodox. Desi nu a avut o circulatie intensa in Rasarit, ideea de predestinatie a fost respinsa

prin insasi doctrina biblica despre <<iconomia divina>>, doctrina care a marcat profund teologia ortodoxa. Iar iconomia are doua brate: pe de o parte, vointa lui Dumnezeu ca toti sa se mantuiasca (I Tim. 2, 4), iar pe de alta parte, raspunsul personal al credinciosului (Apoc. 3, 20; Fapte 16, 14). Mantuirea este harul lui Dumnezeu pentru ca nimeni nu este liber de pacat (Ps. 50, 5). Primirea acestui har reclama insa libertatea fiecaruia, un mod de existenta in comuniune totala si libera. Credinciosul are libertatea de a rupe prin pacat aceasta sinergie. In fata acestui refuz, Dumnezeu nu sileste: <<Iar de cei ce se va lepada de Mine inaintea oamenilor, si Eu ma voi lepada de el inaintea Tatalui Meu, Care este in ceruri>> (Matei 10, 33). Dumnezeu face insa totul pentru ca crestinul sa ramana in aceasta comuniune. Sustinand si antrenand libertatea prin <<celalalt Mangaietor>> (Ioan 14, 16). Mai mult, El face sarbatoare cereasca din intoarcerea fiecaruia: <<Caci bucurie mare se face in cer pentru un pacatos care se pocaieste>> (Luca 15, 10).

Apocatastaza

In epoca moderna s-a vorbit destul despre eternitatea iadului. Se voia astfel o revenire la credinta in apocatastaza, sustinuta de Origen, Evagrie, Didim, Grigorie de Nyssa. Apocatastaza este o speculatie origenista despre sfarsitul istoriei, potrivit careia creaturile rationale, atat oamenii ale caror suflete, preexistente trupurilor, au fost condamnate, dupa pacat, sa traiasca in trup, cat si ingerii si demonii, care au fost create la inceput ca inteligente pure, apoi osandite sa ia forma actuala, vor fi in cele din urma restabilite in forma lor originara, in perspectiva unei mantuiri universale. Aceasta restabilire in forma primordiala, de inteligente pure, se face in etape succesive, dupa purificare demonilor si a celor condamnati prin focul iadului, gratie harului lui Hristos, care nu ar ingadui pieirea vesnica a creatiei Sale si nici pedepsele eterne. Astfel ca pedeapsa iadului trebuie sa aiba un sfarsit, cred unii. Oamenii, ingerii si demonii vor redeveni ceea ce au fost, adica inteligente pure.

Consecintele acestei doctrine sunt radicale: lipsa oricarui proces de sfintire, disparitia judecatii de apoi si chiar mantuirea diavolului (Origen, De principiis, III, 6, 5). Desi a atras pe unii teologi din perioada patristica (Grigorie de Nyssa si Didim cel Orb) prin optimismul ei cosmic, apocatastaza – conceptia origenista despre restaurarea universala la sfarsitul timpului, printr-o intoarcere necesara la starea cea dintai, inclusiv iertarea gratuita a tuturor si convertirea diavolului – a fost condamnata la al V-lea Sinod ecumenic (Constantinopol, 553). Aceasta condamnare are in vedere radicalismul etic al Evangheliilor, pentru care au fost date anume pentru a schimba viata crestinilor aici si acum. Viata in Hristos, transformarea prin intalnirea cu Hristos, are loc aici; de aceea fiecare trebuie sa coboare in piata, asteptand pe stapan sa-l tocmeasca, sa lucreze in via sa. Toti sunt angajati, dar vor fi rasplatiti dupa dreptatea lui Dumnezeu. De aceea, <<multi sunt chemati, dar putin alesi>> (Matei 20, 16). Apocatastaza, ca universalitate a mantuirii nediferentiate, contrasteaza cu aceasta orientare etica a Evangheliilor: <<Ce semeni aici, culegi acolo>>. Modul de viata de aici

marcheaza persoana si destinul ei vesnic: <<Dupa roadele lor ii veti cunoaste. Au doara culeg oamenii struguri din spini si smochine din maracini? Asa ca orice pom bun face roade bune, iar pomul rau sa faca roade rele. Nu poate pom bun sa faca roade rele, nici pom rau sa faca roade bune. Iar orice pom care nu face roada buna, se taie si se arunca in foc. De aceea, dupa roadele lor ii veti cunoaste>> (Matei 7, 16-20).

Pentru a imboldi pe credinciosi sa intalneasca pe Domnul viei si sa lucreze, Evangheliile, care judeca aspru inactivitatea, lipsa de raspuns la chemarea lui Dumnezeu, nu intrezaresc sfarsitul osandei iadului, ci dimpotriva: <<Si vor merge acestia la osanda vesnica>> (Matei 25, 46), adica <<in gheena, in focul cel nestins, unde viermele nu moare si focul nu se stinge>> (Marcu 9, 44).

Astfel, Biserica marturiseste innoirea lumii la a doua venire, dar afirma in acelasi timp judecata ultima, adica separarea celor buni de cei rai, de unde inegalitatea rasplatei dupa virtutile fiecaruia (Matei 25, 32-33, 46). Aceasta nu inseamna ca Biserica nu se roaga neincetat si cu ardoare pentru mantuirea tuturor. A admite eternitatea pedepselor iadului, nu inseamna a nega iertarea si dragostea vesnica a lui Dumnezeu. Caci <<greseala lui Adam a fost ucigatoare de om, nu ucigatoare de Dumnezeu>> (Denia din Sambata Patimilor). Mai mult, <<E nebunie sa socoteasca cineva ca pacatosii se lipesc de gheena, din dragoste pentru Dumnezeu. Dragostea este odrasla cunostiintei adevarului, care dupa marturisirea de obste, s-a dat tuturor. Dar dragostea lucreaza prin puterea ei in doua feluri: pe pacatosi ii chinuieste, cum se intampla si aci unui prieten, din partea prietenului; iar pe cei ce au pazit cele cuvenite, ii veseleste. Si aceasta este, dupa judecata mea, parere de rau sau chinul din gheena. Dragostea imbata insa sufletele fiilor de sus, cu desfatarea ei>> (Isaac Sirul, op. cit., cap. 84, trad. cit., p. 423).

Purgatoriul

Notiunea de purgatoriu apare in teologia scolastica in secolul al XII-lea, in actele papei Inocentiu IV, in 1254. Ca articol de credinta este mentionat la conciliile din Lyon si Florenta (1439) si formulat la Conciliul din Trident (1553). Purgatoriul este inteles ca o stare de curatire sau purificare prin suferinta, pentru cei care, in momentul mortii sunt mantuiti si in stare de har, dar nu au platit inca datoria totala de pedeapsa pentru pacate, nefiind deci pregatiti suficient pentru viziunea lui Dumnezeu. Purgatoriul este imaginat ca un al treilea loc, alaturi de iad si rai, un loc purificator de trecere printr-un foc material, fizic, creat, un infern temporar si provizoriu a carui suferinta are valoare de ispasire. Purgatoriului sunt destinati cei care au savarsit pacate veniale (nu de moarte) si le-au marturisit, dar pentru care nu au <<satisfacut>>, in timpul vietii, penitenta corespunzatoare. Ideea este ca pacatul, chiar marturisit, implica o condamnare temporara si ca actele de penitenta in aceasta viata nu sunt suficiente. Pedepsele de ispasire

nesatisfacute aici, vor fi reluate in purgatoriu prin trecerea printr-un foc purificator. Chinurile din purgatoriu au deci o valoare expiatorie.

In Evul Mediu, credinta in purgatoriu, care este prezentata in categorii legalistice, s-a dezvoltat in paralel cu ideea ca Biserica are putere asupra sufletelor care se afla in purgatoriu. Ea numara greselile si <<meritele>> fiecarui membru al sau, putand sa faca o distribuire a meritelor in favoarea celor ce au nevoie. Pentru cei vii, ea poate usura sau scurta pedepsele purgatoriului printr-un sistem de indulgente de care dispune autoritatea sacerdotala. Biserica poate face o mijlocire speciala pe langa Dumnezeu, in vederea iertatii pedepselor temporale, datorate pentru pacatele deja sterse prin iertarea divina. Teologia catolica de azi intelege articolul de credinta despre indulgente ca parte din doctrina despre <<comuniunea sfintilor>>. De amintit ca, in primele secole, s-a practicat iertatea totala sau partiala a penitentei publice, care putea sa fie impusa pentru anumite greseli grave.

Cele doua Biserici, Ortodoxa si Romano-Catolica, sunt in deplin acord asupra existentei unei judecati particulare, care introduce sufletele intr-o stare de asteptare si devenire. Aceasta stare, de bucurie sau de suferinta, nu este nici perfecta, nici definitiva. Sufletele dupa moarte nu au fericire completa inaintea judecatii generale si a invierii mortilor. Nici dreptii sau sfintii nu se bucura de o desavarsire deplina. Dar judecata particulara, personala, nu hotaraste o penitenta si nu este nicidecum contrara rugaciunii de mijlocire pentru cei raposati, de unde, caracterul legitim al liturghiei pentru morti, practica folosita de ambele Biserici.

Traditia Ortodoxa nu a acceptat insa credinta in purgatoriu din cauza nefondarii ei teologice si sacramentale, caci aceasta teorie ar anula judecata particulara si ar minimaliza efectul Tainei marturisirii pacatelor. Traditia accepta ideea de vindecare si purificare dupa moarte, dar a refuzat sa atribuie suferintelor din cealalta viata o valoare de ispasire. Ideea de purgatoriu nu are apoi in temei biblic explicit (textul invocat – I Cor. 3, 13-15 – nu justifica o asemenea doctrina). In plus, ideea de dreptate, de merit si de indulgente, pe care se sprijina aceasta credinta, tine mai mult de un sistem penitential juridic, in contradictie totala cu ideea de dreptate biblica.

Este adevarat ca Marturisirile de credinta din secolul al XVII-lea (Petru Movila – 1642; si Dositei al Ieruslaimului – 1672) vorbesc despre un timp si o stare intermediara, care se traieste intre judecata particulara de dupa moartea ficaruia, si judecata ultima, colectiva, de dupa invierea de obste. Ele nu impartasesc insa ideea unui foc material de purificare a sufletelor, in vederea ispasirii pedepselor temporare nesatisfacute in viata. Asadar, starea de odihna si de suferinta a sufletelor dupa judecata particulara, desi imperfecta, este reala. Sufletele din iad nu pot repera greseli sau plati datorii. Se poate vorbi numai de o stare de receptivitate a sufletelor dupa moarte, in urma rugaciunilor Bisericii si a iubirii manifestate a semenilor.

Credinta in purgatoriu vine in contradictie si cu invatatura ortodoxa despre Taina marturisirii pacatelor si despre caracterul rugaciunii liturgice pentru morti. Chiar dupa dezlegarea sacramentala in Taina marturisirii, - spune teologia catolica -, penitentul trebuie sa sufere o pedeapsa temporara, aici sau dincolo de moarte. Aceasta teologie face o diferenta intre vina – care se iarta aici gratuit, prin pocainta si dezlegare, si pedeapsa temporala, care se plateste dupa moarte. Pacatul iertat este sters, dar pedeapsa corespunzatoare ramane. Or, teologia ortodoxa nu a admis o pedeapsa temporara, cu caracter de ispasire, dupa dezlegarea sacramentala a pacatelor marturisite. Caci Taina in sine constituie <<acest ceas curatitor>> in care <<toate ranile tale, pe care ca un vietuitor in lume, le-ai dobandit in diferite intimplari, fara fatarnicie le vei vedea ca sa iei adevarata tamaduire de la Insusi Domnul nostru Iisus Hristos, Doctorul si Mantuitorul sufletelor si al trupurilor noastre>> (Slujba Marturisirii). Taina are un efect tamaduitor: <<Ia seama, dar, de vreme ce ai venit la doctor, sa nu te intorci nevindecat>>. O datorie care ar trebui platita dupa moarte, prin suferinta expiratorie in focul purificator, ar arata insuficenta Tainei spovedaniei. Epitimiile sau penitentele prescrise de duhovnic dupa dezlegare, au numai o functie de intarire a penitentului. In plus, teza indulgentelor acordate celor vii se intemeiaza pe speculatii arbitrare cu tezaurul de <<merite supra-abundente>> ale sfintilor, ceea ce teologia ortodoxa, de orientare organica, nu poate admite, nici idea de merit sau de satisfactie.

Imparatia lui Dumnezeu, ca si invierea, nu este rasplata meritelor noastre in sens legalist, asa cum se vede din invierea lui Lazar, ci comuniunea prin credinta cu Cel ce este invierea si viata:

<<Deci Marta, cand a auzit ca vine Iisus, a iesit in intampinarea Lui, iar Maria sedea in casa. Si a zis Marta catre Iisus: Doamne, daca ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit. Dar si acum stiu ca oricate vei cere de la Dumnezeu, Dumnezeu iti va da. Iisus i-a zis: Fratele tau va invia. Marta i-a zis: Stiu ca va invia la inviere, in ziua cea de apoi. Si Iisus i-a zis: Eu sunt invierea si viata; cel ce crede in Mine, chiar daca va muri, va trai. Si oricine traieste si crede in Mine nu va muri in veac. Crezi tu aceasta? Zis-a Lui: Da, Doamne, Eu am crezut ca Tu esti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, Care a venit in lume>> (Ioan 11, 20-27). 1. Note introductive (vers. 1-3). Capitolele XXIV si XXV din Evanghelia dupa Matei ne expun cuvantarea Mantuitorului despre daramarea Ierusalimului, despre cea de-a doua venire a Sa si Judecata cea mai de pe urma. Ea a fost prilejuita de intrebarea apostolilor: “Spune-ne cand vor fi acestea, si care va fi semnul venirii Tale si la sfarsitul veacului” (Mt. XXIV, 3). Se numeste: “cuvantarea eshatologica”, intrucat se referea al evenimentele din urma (, ultim, cel din urma), adica la sfarsitul lumii si venirea a doua a Mantuitorului. Daramarea Ierusalimului, care avea sa se intample la anul 70 d. Hr., este o “icoana”, adica o prefigurare a sfarsitului lumii, iar semnele premergatoare acestei catastrofe (XXIV, 4-14) arata in mic ce va suferi lumea in mai mari, la scara cosmica, la a doua venire a Domnului.

Imprejurarile in care a rostit-o sunt urmatoarele. Cu sufletul apasat de tristete, pentru necredinta conducatorilor spirituali ai poporului iudeu, Mantuitorul iese de la templu si se indreapta, impreuna cu ucenicii Sai, spre muntele Maslinilor, pentru a ajunge in Betania, unde avea sa innopteze. Drumul cobora mai intai spre valea paraului Cedrilor, apoi urca, incet, pe coasta muntelui Maslinilor, cale cam de o jumatate de ora nord-est de Ierusalim. Ucenicii mergeau tacuti in urma Domnului, abaturi si framantati de ganduri. Ajunsi pe munte ei isi arunca, inca o data, cu multa duiosie privirile asupra puternicei cetati si ochii lor raman pironiti, indeosebi, asupra templului stralucitor in lumina soarelui de seara.

Templul fusese restaurat, din temelii, de catre Irod Idumeul. Lucrarile de restaurare incepusera cu vreo 49 de ani mai inainte (comp. In. II, 20) si erau, in mare parte, gata. Lucrarile de ornamentare vor mai continua, sfarsindu-se abia in anul 63, numai cu 7 ani inainte de daramarea Ierusalimului si a templului, in anul 70 d. Hr. 1. La vremea respectiva, templul din Ierusalim era o mandrie a poporului iudeu si socotit intre cele mai frumoase zidiri ale lumii antice 2.

De pe muntele Maslinilor cetatea se vedea, in toata intinderea sa ca o carte deschisa. Grandioase erau, mai ales, zidirile templului, din coltul nord-est al cetatii. Sprijinite pe ziduri puternice, tinzile templului se ridicau in terase tot mai inaltate. Pe terasa cea mai inalta se ridica mareata zidire a templului, construita din cadre mari de marmura alba, albe ca spuma marii. Acoperisul era facut din lemn de cedru. Peste tot era tintuit in cuie mari de aur 3. Razele soarelui, care se rasfrangeau pe peretii de marmora alba si pe ornamentele de aur ale templului, se reflectau in toate partile, incat te orbeau cu stralucirea lor.

Sub puternica impresie a grelelor cuvinte ale Domnului, templul li se parea, acum, apostolilor, mai frumos si mai grandios decat altadata. Ar fi de dorit, din tot sufletul, ca Domnul sa se indure de el, sa-l crute. Cum insa, Domnul mergea tacut, apostolii nu cuteaza sa-l vorbeasca direct despre gandurile lor, ci, pe departe, tin sa-i atraga atentia asupra maretelor zidiri ale templului (vers I). Sperau ca Domnul, incantat si El de atata splendoare si binevoitor ca intotdeauna, nu va mai persista in hotararea Sa de a da pierzarii acest templu atat de frumos.

La aluzia lor, Mantuitorul nu numai ca nu retracteaza nimic din cele ce prevestise despre pustiirea Ierusalimului, dar, cu cuvinte clare, adauga: “Vedeti toate acestea? Amin zic voua: nu va ramane aici piatra pe piatra care sa nu se risipeasca” (vers 2). Felul cum introduce acest anunt: “amin zic voua” (grec. “ ...”) ii dau un caracter solemn, in sensul ca aceste cuvinte ale Sale se vor implini intocmai.

Apostoli vor fi primit acest raspuns din gura Domnului, tacuti si resemnati. Dar cand ajung aproape de culmea dealului si Domnul insusi se opreste din mersul

sau si ocupa un loc pe un colt de stanca ca sa se odihneasca putin si cand vad ca si el isi arunca, inca odata privirile induiosate asupra Ierusalimului si frumosului templu, apostolii, apropiindu-se de El, il roaga sa le spuna: “cand vor fi acestea toate si care este semnul venirii Sale si al sfarsitului veacului” (vers 3). Evanghelistul Marcu (XIII, 3) ne spune ca cei care au cutezat sa-i puna Domnului aceste intrebari, au fost apostolii Petru, Iacob, Ioan si Andrei, cei dintai si cei mai intimi apostoli ai Lui.

Intrebarea lor vizeaza, deci, trei chestiuni: timpul daramarii Ierusalimului; semnele care vor preceda a doua venire a Domnului (Parusia) si ce se va petrece la sfarsitul veacurilor: Mantuitorul raspunde, pe rand, la toate aceste intrebari. Cuvantarea cuprinde urmatoarele sectiuni: evenimentele premergatoare daramarii Ierusalimului (XXIV, 4-14), cum vor trebui sa se comporte ei in aceste momente grele (XXIV, 15-28); semnele care vor precede a doua venire a Domnului (XXIV, 29-39); indemnuri la veghere (XXIV, 40-XXV, 30); despre Judecata cea mai de pe urma (XXV, 31-46).

2. Evenimentele premergatoare daramarii Ierusalimului (Mt. XXIV 4-14). Mantuitorul arata mai intai semnele care vor precede daramarea Ierusalimului si care, pe scurt sunt urmatoarele: ivirea de Hristosi mincinosi, razboaie, cutremure, foamete, persecutii importiva crestinilor, imputinarea dragostei si vestirea Evangheliei la toate neamurile. Dupa alti interpreti pasajul acesta se referea la toata perioada de timp de la Inaltarea Domnului pana la Parusia Sa, cuprinzand deci si daramarea Ierusalimului.

Cum peste putine zile avea sa plece din mijlocul lor si sa-i lase in valtoarea unor evenimente si situatii deosebit de grele, culminand cu daramarea catastrofala a Ierusalimului, Domnul tine sa le atraga atentia apostolilor Sai, inainte de toate, asupra faptului ca, in curand, multi falsi Mesia isi vor face aparitia: ”Luati aminte sa nu va amageasca cineva. Ca multi vor veni in numele Meu zicand: Eu sunt Hristos (in evreieste Mesia) si pe multi ii vor amagi” (vers. 4-5). Sa nu le dea crezare, sa nu se lase sedusi de ei, pentru ca El este singurul, adevaratul Mesia.

Cuvintele Domnului s-au implinit intocmai. Intr-adevar, cu cat vremurile erau mai tulburi, si mai grele pentru poporul iudeu, cu atat mai mare era si numarul celor care se ridicau pentru “a salva” tara, dandu-se, adevaratul Mesia. Pe la anul 36 d. Hr. isi face aparitia, in partile Samariei Simon Magul, care sustinea ca este o mare putere divina si seducea pe multi, cum citim in Faptele Apostolilor (VIII, 9 s.u.). Mai apoi, Iosif Flaviu ne informeaza ca prin anii 44-46 d. H si, pe cand Cuspius Fadus era procurator al Iudeii, si-a facut aparitia un oarecare Teudas (amintit si de Gamaliel, in interventia sa, in sinedriu, in favoarea apostolilor; care, dandu-se drept Mesia, a pornit o rascoala care a fost ulterior inabusita 4.

Tot Iosif Flaviu ne informeaza ca, dupa moartea lui Claudiu (54 d. Hr.), apoi pe timpurile procuratorului Felix (52-60 d. Hr.), situatia poporului iudeu din Palestina a devenit si mai critica. Tara e plina de hoti si inselatori si de tot felul de "scamatori" (grec.), care sfatuiau poporul sa-i urmeze in pustie, tagaduind ca acolo vor face semne mari si vor arata cine sunt 5. Pe aceeasi vreme vine si un egiptean la Ierusalim, sustinand despre sine ca este "profetul" si a fost urmat in pustie de vreo patru mii de rasculati 6, despre care este vorba si in Fapte (XXI: 38). In sfarsit, pe vremea imparatului Adrian, pe la 132 – 135, un pretins Mesia, pe nume Bar – Kochba ("Fiul Stelei"), a ridicat din nou poporul la lupta impotriva romanilor.

La aceste aparitii bolnavicioase, care priveau asteptarile mesianice ale poporului iudeu, cat si setea lor de libertate nationala, alimentata in special de zeloti, se vor mai adauga, zice Domnul, inca si calamitati externe: "Si veti auzi de razboaie; luati seama, nu va spaimantati, caci toate trebuie sa fie, dar inca nu-i sfarsitul. Ca neam peste neam se va ridica si imparatie peste imparatie, si va fi foamete si ciuma si cutremure mari pe alocuri. Dar toate acestea sunt incepututul durerilor" (vers. 6-8).

Intr-adevar, istoria veacului intai dupa Hristos ne spune ca, la scurta vreme dupa moartea si invierea Domnului, inca pe vremea imparatului Claudiu, s-a dezlantuit un crancen razboi intre romani si parti. Razboiul a durat mai multi ani de-a randul 7. Alt razboi, mai apropiat de froniterele Palestinei, a fost cel dintre Irod Antipa, tetrarhul Galileii si al Pereii, si fostul sau sacru, rege Areta din Arabia, si apoi expeditia lui Viteliu impotriva acestuia din urma 8. La anul 66 d. Hr. s-a dezlantuit, in fine, si marele razboi al romanilor impotriva intregului popor al iudeilor, incheiat cu daramarea Ierusalimului si distrugerea statului iudeu (70 d. Hr.).

In aceste vremuri grele n-au lipsit nici anii foamete. Chiar pe timpurile imparatului Claudiu, multe provincii ale imperiului roman au fost bantuite de foamete (Fapte XI, 28) 9. Istoricul roman Tacit ne comunica faptul ca, in vremurile acelea, multe orase din Asia Mica, din Campania si Arhipelag, au fost distruse si de puternice cutremure de pamant 10. In astfel de conditii, oamenii au trebuit sa sufere mult.

Totusi apostolii sa stie, zice Domnul, ca "toate acestea sunt numai inceputul durerilor" (grec.). Domnul aseamana suferintele oamenilor cu durerile de nastere ale unei femei. Asa reda acest text Bartolomeu Anania, in traducerea sa: "... inceputul durerilor nasterii", explicand intr-o scurta scolie de la subsol, ca este vorba de "nasterea din nou a lumii" (Mt. XIX, 28). Caci precum durerile de nastere ale unei femei incep incet si domol, dar apoi se potenteaza tot mereu si in momentul cand au ajuns la culme, ele dau nastere copilului, tot asa si omenirea, pana ce nu va trece prin dureri si suferinte, din ce in ce mai mari si mai grele, nu va ajunge sa dea nastere unei lumi noi 11.

De aceste necazuri, zice Mantuitorul, nu vor fi scutiti nici apostolii si crestinii, in genere, ci vor fi supusi unor grele persecutii, “din cauza neamului Sau” (vers. 9). Aceste persecutii au pornit, mai intai, din partea iudeilor, cum este la martiriul Sf. Stefan (Fapte VII) si la uciderea Sf. Iacov, fiul lui Zevedei (Fapte XII, 1-2), apoi din partea imparatilor romani. Istoricul Tacit 12 ne spune ca imparatul Nero a dat foc Romei pentru a o putea rezidi (64 d. Hr). Dar pentru a indeparta de la sine orice banuiala, a avut grija sa raspandeasca stirea falsa ca, crestinii au dat foc Romei. Si de atunci inainte, in intreg cuprinsul imperiului roman, crestinii erau priviti cu multa neincredere si dusmanie. Ei erau considerati dusmani ai statului si erau denuntati si ucisi, chiar numai pentru, ca afirmau ca sunt crestini. Aceste persecutii au durat, cu unele intreruperi, vreme de 300 de ani.

Mantuitorul ii previne pe apostoli ca in acele vremuri tulburi nu se va putea evita caderea multora de la credinta. Cu toate acestea, Evanghelia se va predica “in toata lumea, spre marturie la toate neamurile; si atunci va veni sfarsitul” (vers. 14).

Expresia “in toata lumea” (grec. Vulgata: in universo orbe) avea pe vremurile de atunci intelesul: intreg cuprinsul imperiului greco-roman, dimpreuna cu partile limitrofe, asadar intreaga lume cunoscuta si tocita pe atunci. Intr-adevar, prin straduintele Sfintilor Apostoli, dar mai ales ale Apostolului Pavel, in primele 3-4 decenii crestine, Evanghelia a fost propovaduita de la Ierusalim in toata imprejurimea pana la Roma si de aici pana in Spania (Rom. XV, 19 s.u.), de asemenea, pana la Babilon (Petru V, 13), asadar in intreg cuprinsul marelui imperiu greco-roman, si chiar si peste frontierele lui.

Cuvintele “si atunci va veni sfarsitul” (grec. ; Vulgata: et tunc veniet consummatio) au fost intelese de multi exegeti ca referindu-se la sfarsitul lumii intregi, care va avea loc la a doua venire a Domnului. Dar cum in cele ce urmeaza, Domnul vorbeste despre daramarea Ierusalimului, din anul 70 d. Hr., cuvintele respective se refera la acest eveniment.

3. Indrumari pentru vremurile cand se va apropia daramarea Ierusalimului (Mt. XXIV, 15-28) Ajuns la sfarsitul semnelor premergatoare daramarii Ierusalimului, Domnul le da apostolilor unele indrumari, cum trebuie sa se comporte, cand vor vedea ca se apropie timpul daramarii acestei cetati. “Deci, cand veti vedea uraciunea pustiirii ce s-a zis prin Daniel proorocul, stand in locul cel sfant – cine citeste sa inteleaga, atunci cei din Iudeea sa fuga in munti” vers. 15-16).

“Locul sfant” al iudeilor putea fi numai templul din Ierusalim. Aici “se vor produce fapte de nelegiuire, fapte care nu vor putea fi aprobate de nimeni, ci vor fi “o uraciune” pentru toti. Despre aceasta “uraciune a pustiirii” (grec.) a vorbit, la timpul sau, zice Mantuitorul, inca profetul Daniil. In cartea profetului Daniil gasim trei locuri, unde se vorbeste despre “uraciunea pustiirii la locul sfant” si anume: IX, 27; XI, 31 SI XII, 11. Ultimele doua locuri se refera,

lamurit, la faptele de profanare ale lui Antioh al IV-lea Epifaniu, regele Siriei, care a domnit intre 175 – 164 i.d. Hr. Impotriva lui, stim ca s-a ridicat preotul Matatia din Modein si cu fiii sai si invingandu-L au reusit sa restabileasca iarasi cultul divin la templu (I Mac. 49- 64; II Mac. VI, 2-9).

Textul celalalt: (Daniil IX, 27) vorbeste despre "uraciunea pustiirii" in stransa legatura cu profetia despre cele 70 de saptamani de ani, adica 70 X 7= 490 de ani, care vor trece de la iesirea poruncii data de regele Artaxerxe, in anul 457 i.d. Hr., pentru rezidirea Ierusalimului (vezi: Neemia II, 1-9) si pana la venirea lui Mesia, Unsul lui Dumnezeu (deci: 490–457 = 33 d. Hr.). Cu aceasta ocazie, profetul zice: "Si El (Mesia) va incheia un legamant cu multi si intr-o sapatamana, iar la mijlocul sapatamanii va inceta jertfa si prinosul si in templu va fi uraciunea pustiirii, pana cand pedeapsa nimicirii cea hotarata se va varsa peste locul pustiirii (vers. 27).

In ce anume va consta acea profanare, pe care profetul o numeste "uraciunea pustiirii", profetul nu ne spune. Unii interpreti generalizeaza si vad aici prezicerea ororilor comise in toata Palestina si mai ales la Ierusalim, in timpul razboiului cu romanii 13. Totusi, textul precizeaza ca este vorba de "locul cel sfant". Altii s-au gandit la acvilele romane, asezate in sanctuar, dupa luarea cetatii 14. Insa continuarea cuvantarii, (vers. 16 s.u.) presupune ca ei vor avea timpul sa fuga cand vor vedea "uraciunea pustiirii", ori dupa luarea cetatii ar fi fost prea tarziu.

Cel mai bine este, dupa majoritatea exegetilor, sa aplicam aceasta expresie atrocitatilor comise in templu de catre zelotii iudei, in timpul asediului, inainte ca Ierusalimul sa cada in mana romanilor, impotriva celor pe care acestia ii socoteau prea putin patrioti. Despre aceste fapte de ucidere, prin care zelotii au profanat greu templul din Ierusalim, vorbeste pe larg istoricul iudeu Iosif Flaviu, martor la evenimentele despre care scrie 15.

Prin cuvintele: "cel ce citeste sa inteleaga", Domnul voia sa faca pe ucenicii Sai sa citeasca, la randul lor, cu toata atentia, locul mentionat din cartea profetului Daniil si sa-si dea silinta sa patrunda cat mai adanc intelesul lui. Deci, cand vor vedea ca se petrec astfel de fapte, toti cati se vor afla prin Iudeea sa nu se mai intoarca la Ierusalim, ci sa fuga in munti , daca vor sa se salveze (vers. 16). Muntii Iudeii, plini de pesteri mari si incapatoare, in care israelitii nu o data s-au ascuns de urgia vremurilor grele ce au venit asupra lor (Jud. VI, 2; I Regi XIII, 6; XXII, 1 s.a.), le vor putea servi, si de asta data, ca ascunzatori.

Urgia, care se va dezlantui asupra Ierusalimului, va veni cu atata graba si furie, incat Domnul recomanda, ca "cei care se vor afla pe acoperisul caselor sa nu mai intre in casele lor, pentru a-si mai lua ceva cu sine, ci sa fuga" (vers. 17), ca sa nu piarda nici o clipa, daca vor sa se salveze. Domnul vorbeste astfel, pentru ca acoperisurile caselor in Orient sunt plane si pe ele locuitorii

petreceau cu drag ziua pentru recreere, iar noaptea pentru a dormi si a se racori de caldura de peste zi.

La fel, Domnul recomanda si celor “care se vor afla pe camp, sa nu se mai intoarca acasa, pentru a-si lua cu sine haina” (vers. 18). “Haina” (grec.), despre care este vorba, era haina de deasupra, adica mantaua. In zilele calde, cand omul se duce la lucrul campului, haina aceasta ramane acasa. Peste noapte insa, fiecare avea nevoie de ea, pentru ca noptile sunt si in Orient destul de racoroase. Dar cel care va vrea sa se salveze in imprejurarile grele care vor veni, va fi preferabil sa nu mai zaboveasca, pentru ca fuga era grabnica si timpul pretios.

Evanghelistul Luca mai face o precizare: “Cand veti vedea Ierusalimul inconjurat de osti, atunci sa stiti ca s-a apropiat pustiirea lui. Atunci cei din Iudeea sa fuga in munti si cei din mijlocul lui sa plece si cei de prin tarini sa nu intre in el” (Lc. XXI, 20-21).

Indemnul dat de Mantuitorul a fost urmat de majoritatea crestinilor Ierusalimului, dupa cum ne spune istoricul Eusebiu, care la inceputul asediului, s-au refugiat in orasul Pella, dincolo de Iordan, unde au ramas pana la sfarsitul acestui crancen razboi 16.

Deosebit de mari greutati vor intimpina, in aceasta fuga, femeile insarcinate si cele care vor alapta (vers. 19). Multe din ele se vor stinge in dureri, fara a putea primi ajutorul necesar si multi copii mici vor muri din lipsa hranei si a ingrijirii necesare. Necazul va fi foarte mare daca astfel de evenimente vor avea loc in vreme de iarna, cand drumurile Palestinei erau aproape impracticabile, sau in zi de sambata (vers. 20), cand portile cetatii erau inchise, potrivit unei traditii ramase din vremea lui Neemia si cand, de asemenea, nu putea sa plece cineva cale mai indepartata de 2000 de pasi, adica 6 stadii 17.

Stramtoarea in care vor ajunge iudeii, in acele zile, va fi deosebit de mare. “O asemenea stramtoare n-a fost si nici nu va mai fi” (vers. 21). Descriind nenorocirile din anul 70, Iosif Flaviu spune: “Dintre toate statele care sunt supuse romanilor, statul nostru a cazut in cea mai mare nenorocire nici una din nenorocirile care au venit candva asupra omenirii, nu se poate asemana cu nenorocirea care a venit asupra iudeilor” 18.

Precum inainte de daramarea Ierusalimului, tot asa dupa producerea acestui dezastru, nu vor inceta sa-si faca aparitia multi “profeti mincinosi”, continua Mantuitorul, care vor cauta sa se legitimeze ca trimisi extraordinari prin “semne mari si fapte infricosatoare”, ca sa-i amageasca, de va fi cu putinta, si pe cei alesi, ca sa-i urmeze (vers. 22).

Mantuitorul revine asupra indemnului de a nu le da nici o crezare (vers. 23-26).

Totodata, El face si o importanta profetie privitoare la a doua Sa venire (grec. , venire, sosire, prezenta), zicand: “Ca precum fulgerul iese de la rasarit si se arata pana la apus, asa va fi si venirea Fiului Omului” (vers. 27). Cea de a doua venire a Domnului nu va mai fi in stare de kenoza, de umilinta, ci se va produce in mod spontan si El va veni in toata stralucirea Sa. Fulgerul, care se desprinde, pe nestiute, din norii grei care intuneca orizontul, face sa lumineze dintr-odata cerul in directia pe care a luat-o fulgerul. Cum in Palestina norii vin, de obicei, dispre Marea Mediterana, fulgerul, care se descarca din cei mai avansati nori, se vede mai intai la rasarit si se prelungeste in acelasi moment pana la apus. Tot asa de spontana, grandioasa si in acelasi timp inspaimantatoare va fi, zice Domnul, si venirea Sa a doua. Asa fiind, nimeni nu va trebui sa-L caute timp mai indelungat prin locuri indepartate si ascunse, pentru ca venirea Lui va fi vazuta de toti dintr-o data in toata maretia Sa.

Domnul se numeste, si de asta data, “Fiul Omului”, pentru ca vrea sa-i faca pe ai Sai sa inteleaga ca Acela pe care-L vor vedea atunci, venind in toata marirea, nu va fi altul, ci acelasi Fiu al omului si al lui Dumnezeu, care a murit intaia data pe pamant, ca sa savarseasca opera de mantuire a lumii.

In aceeasi conexiune de idei, Mantuitorul a rostit una din acele ziceri ale Sale, fara indoiala limpezi pentru ascultatorii Sai, dar intotdeauna enigmatice pentru cititorii sau interpretii de mai tarziu: “Ca unde va fi starvul, acolo se vor aduna vulturii” (vers. 28).

Acesta locutiune proverbiala, intalnita si in Cartea Iov XXXIX, 30, a fost divers interpretata. Unii interpreti vad in “vulturi” imaginea romanilor, in sensul ca acestia se vor arunca intocmai ca niste pasari de prada asupra iudeilor 19. Dar contextul, cum am vazut, vorbeste mai degraba despre sfarsitul lumii si Parusia Domnului.

Altii, intre care Sf. Ioan Hrisostom, Fer. Ieronim, Teofilact, Zigaben s.a., inteleg prin “starv” pe Mesia, iar vulturii sunt credinciosii sau oamenii in genere. Este indeobste cunoscut, ca vulturii adulmeca din departari mari, chiar si de peste mari, locul unde se gaseste vreun starv (hoit, cadavru) si indata se aduna in jurul lui, ca sa-si astampere foamea. La fel se vor aduna si oamenii din toate partile lumii, in toata graba, in fata Domnului, la parusia Sa. Teofilact zice: “Precum vulturii indata se aduna unde e starv,… asa vor veni si toti sfintii oriunde s-ar afla Hristos” 20.

Gandirea este excelenta in sine insasi, observa alti interpreti 21 si, totusi, aceasta apropiere pare lipsita de delicatese fata de Domnul nostru Iisus Hristos, care, in versetul anterior, spune ca va veni “ca fulgerul” care brazdeaza cerul. Deci, acesti interpreti sunt inclinati sa inteleaga prin starv pe cei morti sufleteste (Mt. VIII, 22; Lc. XVI, 24), care vor fi pedepsiti de Mesia, iar “vulturii” sunt ingerii, care vor actiona atunci, ca slujitori ai razbunarii divine.

Dupa acestea, Domnul trece la discutia asupra parusiei Sale si arata semnele care o vor precede.

4. Semnele premergatoare celei de a doua veniri a Domnului. (Mt. XXIV, 29-39)

a. Aparitia profetilor mincinosi. Daca in preajma razboiului iudaic vor apare multi prooroci mincinosi, multi falsi Mesia, intr-o masura mult mai mare se va intampla acelasi lucru, spune Mantuitorul, inainte de sfarsitul lumii (vers. 23-24). Faptul acesta este usor de inteles, pentru ca in vremea din urma, datorita suferintelor, dorinta generatia dupa parusia Domnului va creste. Prin aceasta se creeaza o atmosfera favorabila lucrarii profetilor mincinosi. Acestia, prin puterea lui Satan, ale carui unelte sunt, vor face semne si minuni mincinoase, pentru a amagi si pe cei alesi (vers. 24; vezi si II Tes. II, 9). Ultima si cea mai fioroasa aparitie va fi aparitia lui Antihrist: "omul – nelegiuirii", "fiul pierzarii", "potrivnicul" (II Tes. II, 4), care va concentra in mana sa toate mijloacele de lupta ale lui Satan impotriva Bisericii.

b. Vor avea loc semne minunate in univers: "Soarele se va intuneca, iar luna nu-si va mai da lumina pe cer; stelele vor cadea din cer, iar puterile cerului se vor clatina" (vers. 29). Aceste semne au fost prezise, inca si de unii din profetii Vechiului Testament, inspirati de Duhul Sfant ca Isaia (XIII, 9-10; XXXIV 4), Ieremia (IV 28), Ioil (III, 4) s.a. Soarele se va raci sau se va indeparta de pamant, incat nu va mai lumina si incalzi, iar luna nu va mai reflecta lumina lui. Stelele se vor indrepta spre noi centri de atractie, incat vor da impresia unei caderi, iar actuala ordine din univers se va perturba. Apostolul Petru, ca si profetul Isaia, vorbesc despre "ceruri noi si pamant nou, in care va locui dreptatea" (II Petru III, 13; Isaia LXV, 17; LXVI, 22).

Si ceilalti evanghelisti sinoptici vorbesc despre aceste semne mari si infricosatoare care vor precede parusia Domnului, insa Luca are o nota cu totul aparte: "Si vor fi semne in soare, in luna si-n stele, iar pe pamant totul aparte spaima si nedumerire din pricina vuietului marii si al valurilor. Oamenii vor muri de frica si de asteptarea celor ce au sa vina peste lume, caci puterile cerurilor se vor clatina" (Lc. XXI, 25-26; vezi si Mc. XIII, 24-25).

Evanghelistul Matei adauga inca un semn special: semnul Fiului Omului: "Atunci se va arata pe cer semnul Fiului Omului si vor plange toate neamurile pamantului…." (Mt. XXIV 30). Nu se spune care semn, insa, dupa interpretarea aproape unanima a Parintilor si a interpretilor, incepand cu Sf. Chiril al Ierusalimului, Sf. Ioan Hrisostom, Fer. Augustin, Fer. Ieronim, Zigaben si pana la talcuitorii din zilele noastre, prin acest semn este desemnata Crucea 22. Este intr-adevar semnul caracteristic al Domnului nostru Iisus Hristos, simbolul crestinismului si al jertfei izbavitoare de pe Golgota. Dupa cum gandesc exegetii, pe bolta cerului se va arata o cruce imensa, mai stralucitoare decat soarele; "soarele se va intuneca si se va ascunde, iar crucea se va vedea, pentru ca va fi mai stralucitoare decat razele soarelui" 23.

Aparitia acestui semn, care pentru Domnul a insemnat incheierea tuturor chinurilor si suferintelor pe care le-a indurat pentru noi oamenii, aici, pe pamant, va umple inimile celor credinciosi de cea mai adanca gratitudine fata de Domnul, pentru ca a pus capat durerilor de pe acest pamant si ei vor varsa lacrimi de recunostinta si de bucurie. Insa pentru cei necredinciosi, aparita acestui semn va fi pricina de deznadejde, de groaza si de frica pentru pedepsele ce vor veni peste ei; isi vor bate pieptul si se vor tangui, de vreme ce atunci va fi prea tarziu sa mai poata repara ceva.

c. In sfarsit, “Fiul Omului va veni pe norii cerului cu putere si cu marire multa” (vers. 30) Venirea Sa a doua, Mantuitorul o descrie in felul in care este descrisa de profetul Daniil inspirat de Dumnezeu, in vedenie, acesta “a vazut pe Fiul Omului venind pe norii cerului spre Cel vechi de zile. Si Lui i s-a dat stapanirea, slava si imparatia…, iar imparatia Lui nu va avea sfarsit” (Daniil VII, 13-14). Cu cuvinte asemanatoare le vesteste ingerul apostolilor, dupa Inaltarea Domnului la cer, cea de a doua venire, zicand: “barbati galileeni, de ce stati privind la cer? Acest Iisus, care S-a inaltat de la voi la cer, asa va si veni, cum L-ati vazut voi mergand la cer” (Fapte I, 11).

Mantuitorul, deci, va veni la judecata in toata splendoarea Sa divina, inconjurat de puterile ingeresti. Pe El il vor intampina in vazduh, la chemarea ingerilor, in sunet mare de trambita, toti cei alesi ai Sai, “din cele patru vanturi, de la marginile cerurilor pana la celelalte margini” (vers. 31). Cele patru vanturi, despre care vorbeste Domnul, sunt cele patru vanturi care bat in Palestina peste an. Primavara bate un vant cald de la rasarit, vara unul fierbinte de la miazazi, toamna unul racoritor de la miazanoapte, iar iarna un vant cu ploaie de la apus. Aceste patru vanturi isi schimba directia din luna in luna. Ele simbolizeaza cele patru regiuni ale pamantului. Cuvintele: “de la marginile cerurilor pana la celelalte margini” exprima ideea ca toti vor veni la judecata, chiar si din cele mai indepartate puncte ale orizontului. Toti vor trebui sa se prezinte inaintea Domnului.

Cat priveste timpul celei de a doua veniri, Domnul spune apostolilor Sai numai atat, ca “de la smochin vor trebui sa invete” a cunoaste “apropierea acestor vremuri”. Cum trebuie sa intelegem asemanarea cu smochinul, ne spune Domnul insusi, zicand: “Cand mladita lui devine frageda si odrasleste frunze, stiti ca vara e aproape; asa si voi, cand veti, vedea toate acestea, sa stiti ca este aproape langa usi” (vers. 33-34). Cand vom vedea, deci, ca se produc semnele amintite mai sus, sa stim ca venirea Domnului e aproape. Cuvintele “la usi” sau “langa usi” vor sa exprime cat mai intuitiv iminenta venire a Domnului. Pluralul exprima pluritatea usilor noastre.

In stransa legatura cu ideea de mai sus, sunt de comentat doua ziceri ale Mantuitorului, care prezinta o anumita dificultate pentru cititor.

Mai intai, Mantuitorul, in continuare zice: “Amin, zic voua, ca nu va trece neamul acesta pana ce toate acestea se vor plini. Cerul si pamantul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece!” (Mt. XXIV 34-35). Cuvantul “neam" (grec. ; Vulgata: generatio) inseamna aici “generatie” , adica totalitatea oamenilor care traiesc intr-o anumita perioada de timp.

Determinarea mai de aproape, pe care o adauga Domnul, zicand: “generatia aceasta”, ne face sa ne gandim la generatia iudeilor care traia chiar pe acele vremuri. Despre aceasta generatie, pare ca Domnul zice, ca nu se va stinge, pana ce nu va vedea implinindu-se toate cele zise mai sus 24.

Cuvantarea Mantuitorului este, insa, construita in doua planuri ce se intretaie si se intregesc: planul istoric, pentru o mai usoara perceptie a ucenicilor, vizand daramarea Ierusalimului ca sfarsit simbolic al Legii Vechi si inaugurarea celei Noi; planul eshatologic, caruia primul ii devine suport, simbol si prefigurare 25.

In intelesul acesta din urma, Sf. Ioan Hrisostom extinde intelesul acestui cuvant la “toti cei ce il cauta pe Dumnezeu”. “Hristos n-a vorbit despre generatia de oameni de pe vremea Lui”, zice Sf. Ioan, “ci despre neamul credinciosilor”. Intr-adevar, Scriptura intrebuinteaza cuvantul “neam” nu numai pentru a arata pe oamenii care traiau in acelasi timp, ci si pe cei care au aceeasi religie si acelasi fel de vietuire, de pilda cand spune: “Acesta este neamul celor ce cauta pe Domnul” (Ps. XXIII, 6). Ceea ce spusese mai inainte ca: “Trebuie sa fie toate” si ca “Se va propovadui Evanghelia”, acelasi lucru il arata si aici cand spune ca toate acestea se vor intampla negresit si ca va dainui neamul credinciosilor, nefiind nimicit de nenorocirile amintite. Ierusalimul va fi daramat, cea mai mare parte dintre iudei va pieri, dar neamul credinciosilor nu va fi biruit nici de foamete, nici de ciuma, nici de cutremur, nici de zguduirile razboiului, nici de hristosii mincinosi, nici de profeti mincinosi, nici de inselatori, nici de tradatori, nici de cei ce smintesc, nici de frati cei, mincinosi, nici de vreo alta incercare de acest fel 26.

Apoi, pentru a le intari si mai mult credinta, le spune: “Cerul si pamantul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”. Cu alte cuvinte, spune asa: “Mai usor vor pieri aceste zidiri, tari si nezdruncinate, decat sa piara ceva din cuvintele Mele” 27.

Cel de al doilea text este urmatorul: “Iar de ziua si de ceasul acela (adica ceasul parusiei Sale), nimeni nu stie, nici ingerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatal” (Mt. XXIV 36). Ingerii sunt fiinte pur spirituale, care stau in slujba lui Dumnezeu (Ps. CIII, 5; Evrei I, 7). Desi vad zilnic fata lui Dumnezeu (Mt. XVIII, 10), totusi ei nu pot sti, decat numai ceea ce le porunceste Dumnezeu. Tainele ascunse ale Dumnezeirii ei nu le pot cunoaste.

Domnul ne spune, insa, ca “nici Fiul nu, stie ziua si ceasul” venirii Sale a doua oara. Cum el este nu numai Om, ci si Persoana divina, de aceeasi fiinta cu Dumnezeu Tatal, putem afirma ca si Fiul ar trebui sa stie, chiar cu precizie, ziua si ceasul parusiei Sale. Insa Dumnezeu – Tatal, care este izvorul a toate, trimitand in lume pe Fiul, nu L-a autorizat sa comunice oamenilor acest lucru (In. XIV, 4) 28. O astfel de comunicare nici n-ar fi de folos oamenilor. Cei buni, afland cat de departe este ceasul acela, ar slabi in zelul lor in lucrarea virtutii, pe cand cei rai ar gasi un motiv in plus pentru a pacatui.

Aceasta mare taina ramane, deci, rezervata dispozitiilor pe care Dumnezeu – Tatal va binevoi sa le ia atunci cand va crede timpul mai potrivit pentru a-L trimite pe Fiul Sau in lume a doua oara, ca sa stea la judecata asupra omenirii intregi: “Nu este al vostru a sti anii si vremile, pe care Tatal le-a pus in stapanirea Sa”, zice Mantuitorul insusi apostolilor Sai inaintea inaltarii Sale (Fapte 1, 7).

Iata cum talcuieste Sf. Ioan Hrisostom cuvintele acestea: “Cand a spus ucenicilor ca “nici ingerii”, le-a inchis gura, ca sa nu mai caute sa afle ceea ce nu stiu nici ingerii; cand a spus ca “nici Fiul” ii opreste nu numai sa stie, dar sa si cerceteze (data si ceasul acela)… Domnul tinea mult sa-i cinsteasca pe ucenici, si sa nu le ascunda nimic; de aceea atribuie acesta cunostinta Tatalui Sau, ca sa le arate apostolilor ca infricosator este lucrul acesta si sa nu-L mai intrebe. Daca n-ar fi aceasta explicatia, daca Fiul intr-adevar n-ar sti ziua aceea, cand o va sti?

O va sti, oare, odata cu noi? Cine poate spune lucrul acesta? Fiul il stie bine pe Tatal si tot asa de bine cum si Tatal il stie pe Fiul. Se poate oare, sa nu stie ziua aceea? Se poate, oare, ca Fiul sa stie cum trebuie sa judece, se poate sa stie tainele fiecarui om si sa nu stie ceea ce-i cu mult mai neinsemnat decat aceasta?… cel ce a facut neamurile, a facut negresit si anii, iar daca a facut anii, a facut si ziua aceea. Cum poate, dar, sa nu stie ziua pe care a facut-o?” 29.

5. Indemnuri la veghere (Mt. XXIV, 40-XXV, 30). Ziua si ceasul Parusiei, neputandu-se stabili ii va surprinde pe multi si-i va gasi nepregatiti, si asa se vor repeta, zice Mantuitorul, “zilele lui Noe” (Mt. XXIV 37-39). La timpul sau, corabia pe care si-o facuse Noe, marturisirea tuturor, in graiul sau tacut, ca in curand va veni un potop de apa, care va ameninta omenirea cu moartea. Totusi, nimeni dintre oamenii de atunci nu a voit sa dea faptului acesta atentia cuvenita. Mancau si beau fara de grija si continuau sa duca o viata desfatata si pacatoasa. Nu au inteles rostul corabiei pana in ziua cand a venit potopul si i-a inecat pe toti. La fel va fi, zice Domnul, si la a doua Sa venire. Multi oameni nu vor sesiza talcul semnelor mari ce se vor produce. Si astfel ziua aceea ii va surprinde nepregatiti.

Ideea aceasta o concretizeaza cu doua exemple, luate din viata de toate zilele, despre oameni cu acelasi ocupatii fizice: la tarina sau la rasnita (vers. 40-41), dar cu destine diferite, potrivit cu starea sufleteasca a fiecaruia, din ceasul respectiv. Faptul ca unul din cei doi “va fi luat”, iar celalalt “va fi lasat”, inseamna, dupa talcuirea unanima a interpretilor, ca unul se va mantui, si celalalt se va osandi. “Va fi luat”, adica va fi pus de ingeri la cei alesi; celalalt “va fi lasat”, adica nu va fi primit, ci dat judecatii. Altii schimba: unul “va fi rapit” de diavoli, altul ramane mantuit 30.

Ceea ce vrea Mantuitorul sa spuna este necesitatea starii de veghere, de trezire sufleteasca, data fiind certitudinea parusiei, dar incertitudinea datei acesteia: “Privegheati, deci, ca nu stiti in care zi vine Domnul vostru” (vers. 42). Ideea necesitatii privegherii Mantuitorul o imbraca in haina a trei parabole: a). parabola servitorului bun si a celui rau (Mt. XXIV, 45-51); b). parabola celor zece fecioare (Mt. XXV, 1-13); c). parabola talantilor (Mt. XXV, 14-30).

a). Cuprinsul primei parabole: Un stapan are doua slugi: una buna si alta rea. Prima da mancare casnicilor sai la vreme si este pusa mai mare peste averea sa. Cea de a doua, crezand ca stapanul nu va veni curand nu-si face datoria. Surprinsa de stapan, este aspru pedepsita. Se zice ca stapanul “il va taia in doua” pe un astfel de servitor, pentru ca in felul acesta despotii vremurilor de pe atunci obisnuiau sa pedepseasca pe servitorii dovediti necredinciosi. Ii taiau cu sabia in doua, fara sa mai preceada vreo judecata. “Si partea lui o va pune cu cei fatarnici”, adica alaturi de cei care au tradat pe stapanul lor. Intristarea adanca a sufletului lor se va manifesta “prin plans”, iar mustrarile grele de cuget prin “scrasnirea dintilor”.

Parabola exprima ideea ca trebuie sa ne implinim datoriile pe care le-am luat asupra noastra, cat mai constiincios, pana la sfarsit, si sa nu credem ca, daca Domnul intarzie, El nu va mai veni. Nesocotirea poruncilor dumnezeiesti va fi greu pedepsita.

b). Parabola celor zece fecioare (Mt. XXV, 1-13); Este proprie numai evanghelistului Matei. Sub o imagine dintre cele mai simple, ea exprima o cugetare de o inalta gravitate. Principalele trasaturi ale parabolei, atat de delicat trasate, sunt imprumutate; din obiceiurile urmate de vechii iudei pentru celebrarea casatoriilor. Inconjurata de prietenele ei, mireasa asteapta, de regula, in casa parintilor sai, pe mire, care venea cu mare si vesel alai, inconjurat de prietenii sai, pentru ca, dupa ospatul de nunta, sa o conduca la viitorul camin. Mirele venea seara. Prietenii miresei ii ieseau inainte, cu faclii aprinse, ca sa-l insoteasca la mireasa.

Textul parabolei spune ca cele zece fecioare s-au pregatit sa-l intampine pe mire cu “candelele” aprinse. Cuvantul grecesc ; - ; Vulgata: lampas, -adis, inseamna de obicei: torta, faclie, dar aici are sensul de: – (o), lampa, faclie

lumina. Erau mici lampi de argila, in uz in antichitate, din care se mai vad uneori prin muzeu. In ceea ce priveste numarul de “zece” fecioare, nu trebuie luat aritmetic, pentru ca reprezinta aici pe toti crestinii, in genere, in asteptarea Parusiei; numarul “10” este cel al universalitatii. Altii presupun, ca asa era datina la iudei, sa iasa in intampinarea mireului zece “surori” de mireasa.

Dintre acestea, cinci sunt numite “nebune” (grec. ; Vulgata: fatuae, cu sensul de: proaste, prostute, neghioabe, inguste la minte, neprevazatoare – dar responsabile); adica, dupa context, lipsite de intelepciune practica, de prevedere, pentru ca n-au luat cu ele untdelemn in vase de rezerva, odata cu candelele lor, pentru eventualitatea ca mirele nu va veni curand. Cantitatea de untdelemn continuta in lampile vechi era foarte mica si acestea trebuiau de mai multe ori alimentate in cursul noptii, altfel se stingeau. Celelalte cinci sunt numite “intelepte”, adica prevazatoare, pentru ca au luat undelemn de rezerva, odata cu candelele lor.

In parabola, mirele intarzie, iar fecioarele, in asteptarea lui, au adormit. La miezul noptii, se aude strigarea: “Iata, vine mirele! Iesiti in intimpinarea lui!” (vers. 6). Cuvant scurt, strident, care rasuna subit in miez de noapte. Refuzul celor cinci fecioare “intelepte” de a da si celorlalte din untdelemnul lor, a fost, de unii, acuzat de egoism, dar era singurul raspuns intelept in circumstanta data. De altfel, este un simplu ornament in parabola, pentru ca in viata cealalta; cei osanditi nu vor putea sa imprumute din meritele celor alesi.

Parabola are caracter eshatologic si indeamna la veghere, la pregatirea cu fapte bune si credinta in vedera Parusiei (vers. 13). Mirele reprezinta pe Domnul Hristos; mireasa este biserica (sau lumea). Intarzierea mirelui arata amanarea acestui eveniment si a sfarsitului lumii, din indelunga – rabdarea lui Dumnezeu (II Petru II, 15), pana la vremea randuita (II Tes. II, 6). Venirea la “miezul noptii” arata ca “ziua aceea” va veni pe neasteptate, cum vine furul in miez de noapte (Mt. XXIV, 43; I Tes. V, 2). Untdelemnul fecioarelor intelepte inchipuie faptele cele bune, mai cu seama faptele de milostenie cu care suntem datori in viata. “Adormirea” fecioarelor inseamna, dupa Sf. Ioan Hrisostom, moartea, dupa altii grijile acestei vieti. Ospatul de nunta semnifica fericirea eterna a celor alesi, iar apelul celor respinsi: “Doamne, Doamne, deschide-ne noua!” se dovedeste tardiv si tragic, pentru ca nu va primi decat teribilul raspuns: ”Nu va cunosc pe voi” (Mt. XXV, 12).

c). Parabola talantilor (Mt. XXV, 14-30). Ca si precedenta, este proprie Sfantului Matei. S-a incercat adesea sa se identifice cu aceea “a minelor”, de la Luca XIX, 11-28, cu care are, unele asemanari de fond si de forma, insa deosebirile de timp, de locuri de redactare sunt evidente si le fac distincte una de alta. Exprima aceeasi idee, ca si parabola celor zece fecioare, si anume necesitatea vegherii, in perspectiva judecatii pe care o va face suveranul judecator la sfarsitul timpurilor, dar parabola talantilor pune accentul pe valoarea faptelor

bune si pe datoria fiecaruia de a inmulti darurile cu care ne-a inzestrat Dumnezeu.

In ea se vorbeste despre un stapan, care plecand departe, si-a impartit avutia slujitorilor sai, spre a o fructifica. La intoarcere, dupa multa vreme, constata ca slujitorii care au primit cate cinci si cate doi talanti, au dublat prin munca suma primita. Cel care primise un talant n-a muncit, ci a tinut talantul ascuns, restituindu-l precum il primise. Stapantul rasplateste pe primii si pedepseste aspru pe ultimul, aruncandu-l in gheena focului.

Pilda este eshatologica, insa are si un caracter secundar moral. Caci ea ne invata sa punem in valoare darurile naturale si spirituale primite de la Dumnezeu, avand a da seama de ele la judecata viitoare. Dumnezeu nu ne cere aceste daruri inapoi, ci vrea sa le inmultim, sa le cultivam, in vedera desavarsirii proprii si pentru binele semenilor nostri, pentru progresul societatii omenesti.

6. Judecata cea mai de pe urma (Mt. XXV, 31-46). Profetiile privitoare la zilele de apoi le incheie Mantuitorul prin descrierea dramatica, grandioasa a Judecatii din urma. Este tabloul final al aceste extraordinare cuvantari, ultima naintea Cinei cele de Taina si a Patimilor Domnului. Ea are, deci, si o valoare testamentara; lumineaza cu razele ei, ca dintr-un focar de dincolo de viata noastra. Este o icoana mareata, mangaietoare si cutremuratoare totodata, pentru ca infatiseaza intalnirea sublima si grava dintre cer si pamant, la a doua venirea a Mantuitorului. Este, cum am spus, o icoana care lumineaza viata noastra de dincolo de veac, pentru ca ziua si data acestei Judecati nu poate fi cuprinsa in rama timpului istoric. O gasim numai in aceasta prima Evanghelie.

Judecata incepe printr-o separare a celor buni de cei rai, dupa criteriile credintei in Dumnezeu si a faptelor iubirii de Dumnezeu si iubirii de aproapele. N-o va face Dumnezeu – Tatal, ci Fiul. Ne este descrisa in culorile in care ne-o infatiseaza proorocul Daniel, vorbind despre Fiul Omului, venit la Judecata (Daniil VII, 13-14; XII, 1-13).

Daca prima data Domnul Hristos a venit in stare de smerenie, de umilinta, sa mantuiasca lumea si sa-si dea viata “pret de rascumparare pentru multi”, la sfarsitul veacurilor, cand stihiile lumii se vor schimba (II Petru III, 12) si tainele lui Dumnezeu se vor descoperi, El va veni iarasi sa judece viii si motii, sa incununeze stradaniile celor buni si sa rasplateasca cu dreptate vrednicia si nevrednicia tuturor.

In ceea ce priveste locul unde se va desfasura Judecata, din urma, Domnul insusi nu ne spune nimic. Insa, in baza profetiei lui Ioil (IV, 12-14), exegetii afirma ca popoarele vor fi chemate la judecata in Valea lui Iosafat, la paraul Cedrilor, situata la rasarit de Ierusalim, la poalele muntelul Maslinilor, adica acolo unde Domnul a fost vandut si prins.

Domnul Hristos va veni in plinatataea maririi Lui divine, sezand pe tronul Lui, inconjurat de lumina si insotit de cetele ingeresti. Ingerii vor aduna la El popoarele pentru judecata. Primul act al Judecatii de apoi ne este infatisat de Mantuitorul in tabloul pastorului, care desparte oile de capre. Ascultatorii erau obisnuiti cu aceste scene de viata cotidiana, pentru ca tara este muntoasa si ocupatia principala a celor multi este pastoritul.

Cei drepti, asemanati cu oile, pentru ca acestea se disting prin blandete si prin nevinovatie, vor primi binecuvantarea Tatalui, adica bunurile imparatiei vesnice. E motivata aceasta binecuvantare prin aceea, ca cei drepti, indurandu-se de fratii lor flamanzi, goi, bolnavi, inchisi s-au indurat de insusi Mantuitorul prietenul, fratele si sustinatorul celor nenorociti.

Cei rai, asemanati cu caprele pentru neastamparul lor, sunt condamnati, blestemati de Dumnezeu, la focul vesnic. De aici vedem, intrucat se vorbeste despre o pedeapsa vesnica, ca o reconciliere a celor rai este exclusa. Precum viata in imparatia lui Dumnezeu pentru cei buni este vesnica, la fel condamnarea in imparatia mortii pentru cei rai este vesnica. Bunatatea si dreptatea lui Dumnezeu raman nedespartite. Bunatatea Lui este o bunatate dreapta, iubirea Lui este ca un vesmant care acopera dreptatea.

Desigur, “Dumnezeu este iubire” (I In. IV, 8), dar iubirea nu poate fi nedreapta. Nu este iubire impotriva dreptatii si nici dreptate separata de iubire. Dreptatea fara iubire duce la crima iubirea fara dreptate duce la haos. Judecata de Apoi este manifestarea desavarsita, plenara, a iubirii si dreptatii divine.

"

CUPRINS

